Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi

The New Testament in Anufo (Chokosi)

Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi
The New Testament in Anufo (Chokosi)

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Anufo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 1 May 2025
fe36d0e6-2a60-5e15-8d1c-8bf275389598

Contents

MATIO 1
MARAKO 54
LUKA 86
YOHANE 141
SAYOOWAM 179
ROMAFƆM 231
1 KƆRINTOFƆM 255
2 KƆRINTOFƆM 277
GALATIYAFƆM 292
ƐFƐSOFƆM 300
FILIPIYAFƆM 308
KOLOSIYAFƆM 314
1 TƐSALONIKAFƆM 319
2 TƐSALONIKAFƆM 324
1 TIMOTI 327
2 TIMOTI 334
TITOSI 339
FILEMON 342
HIBURUFƆM 344
YAKOBO 362
1 PETORO 368
2 PETORO 375
1 YOHANE 379
2 YOHANE 385
3 YOHANE 386
JUDA 387
SAYIKEREEWA 389

Labari kpa n bo
MATIO
akɛrɛ i ni

Kabo ba kɛrɛ Yesu nam duma barasu ni

1 Ahin duma kɛrɛɛwam kɛrɛ ti Yesu Kristo nam busu wɔ, fiteeri Abraham kɔ tu
Fɛmɛ Davidi fa ba juuri saŋga bo bu wuuri yiri Yesu ni. I nam n busu yaa ni,
2 Abraham wuuri Izaki, na Izaki awu Jakɔbu, na Jakɔbu awu Yuda ni i niɛmam,
3 na Yuda awu Farɛsɛ ni Zara bo bu ni yo la Tama ni, na Farɛsɛ awu Hɛsarom, na
Hɛsarom awu Aram,
4 na Aram awu Aminadabu, na Aminadabu awu Naasoni, na Naasoni awu Salɛmɔ,
5 na Salɛmɔ awu Boosi bo i ni yo la Rahabu ni, na Boosi gusu awu Yobedi bo i ni
yo la Ruti ni, na Yobedi gusu anya awu Yese
6 bo i gusu wuuri Fɛmɛ Davidi ni.
Tɔ, na Fɛmɛ Davidi awu Fɛmɛ Solomon bo i ni yo la Yuriya yi ni,
7 na Fɛmɛ Solomon gusu awu Fɛmɛ Robowam, na Fɛmɛ Robowam awu Fɛmɛ Abiya,
na Fɛmɛ Abiya awu Fɛmɛ Asafu,
8 na Fɛmɛ Asafu awu Fɛmɛ Yosafati, na Fɛmɛ Yosafati awu Fɛmɛ Yoram, na Fɛmɛ
Yoram awu Fɛmɛ Yoziya,
9 na Fɛmɛ Yoziya awu Fɛmɛ Yowatam, na Fɛmɛ Yowatam awu Fɛmɛ Ahazi, na Fɛmɛ
Ahazi awu Fɛmɛ Hɛzɛkiya,
10 na Fɛmɛ Hɛzɛkiya awu Fɛmɛ Manase, na Fɛmɛ Manase awu Fɛmɛ Amoni, na
Fɛmɛ Amoni awu Fɛmɛ Yosiya,
11 na Fɛmɛ Yosiya awu Fɛmɛ Yɛkoniya ni i niɛmam. Nyini saŋga n ye bu miɛɛri
Yisarelifɔm fiteeri bu asiɛn su kɔɔri Babilɔniya asiɛn su n a.
12 Bu faari bu kɔɔri Babilɔniya n dɛɛ n sin ni, na Fɛmɛ Yɛkoniya awu Salatiyeli, na
Salatiyeli awu Zorobabɛli,
13 na Zorobabɛli awu Abiyidu, na Abiyidu awu Eliyakimu, na Eliyakimu awu Azore,
14 na Azore awu Sadoki, na Sadoki awu Akim, na Akim awu Eliyudu,
15 na Eliyudu awu Eleyaza, na Eleyaza awu Matan, na Matan awu Jakɔbu nyiŋga
bekun,
16 na nyini Jakɔbu n awu Yosefu, Mariya hun. Mariya wuuri Yesu bo bu fere i ka
Kristo n a, Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ ase ka i súnma i ni.
17 Tɔ, nyini kere ka fiteeri Abraham fa ba juuri Fɛmɛ Davidi, bu tiiri nanam buru
ni nna wɔ, na fiteeri Fɛmɛ Davidi fa ba juuri saŋga bo bu miɛɛri Yisarelifɔm kɔɔri
Babilɔniya asiɛn n su ni, bu tiiri nanam buru ni nna wɔ, na fiteeri nyini saŋga n fa
ba juuri saŋga bo bu wuuri Kristo Tiidefɔ ni, bu gusu tiiri nanam buru ni nna wɔ.

Kabo bu wuuri Yesu Kristo ni

18 Kabo bu wuuri Yesu Kristo n yaa. Bu yo faari i ni Mariya ceeri Yosefu wɔ, ama,
kana bu ba ja i kɔ i hun n dika ni, na ba fa nu ka i bita nyinsɛ bo i fite Nyɛmɛ Awiɛwiɛ
Casi n dɛɛ yiko nu wɔ.
19 I hun Yosefu yo ti sɔnɔ bo i yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ ɔ, nyini ti, wɔ koro
má ka i wura i yi n nyinsɛ jama nu, na wɔ fa sunsunni ka i yaki i asiri nu.
20 Saŋga bo i wo birisi su n sɔ ni, na Micɛra n dɛɛ mɛrɛkɛ aba i dɔ alɛlɛ nu, aba ase
i ka, “Fɛmɛ Davidi anuma Yosefu, má a soro sɛrɛ ka a ja Mariya, na a fa i kɔ u dika,
dama Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi ni maari i nyinsɛ n a.
21 I wú baabiɛsɔ na a fere i ka Yesu, i bu la ka Tiidefɔ, dama yiri bá yi i minɛm fite
bu satiɛm nu a.”

22 Tɔ, nyini n kɛrɛ yoori sɔ, adena i ma Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ n nɔaniɛ n bá yo yiiwa,
kabo wɔ jɔjɔ ka,
23 “Suŋguru bo wɔ nya si má biɛsɔ bá nyinsɛ,
na i wú baabiɛsɔ,
na bu fére i ka *Emanuwɛli*,”
i bu la ka, Nyɛmɛ wo ya dɔ.
24 Saŋga bo Yosefu teŋgeeri ni, na wɔ yo kabo Micɛra n dɛɛ mɛrɛkɛ n seeri i ni, na
wɔ fa Mariya aba i dika.
25 Ama, i ni yiri asaŋga má bara ni biɛsɔ, haari Mariya ba wuuri baabiɛsɔ, na Yosefu
atun i duma ka Yesu.

2

Kabo asarambaa kɔrɛsiyifɔm baari Yesu busu niɛ ni

1 Saŋga bo bu wuuri Yesu miɛ n bo bu fere i ka Bɛtilɛhɛm na i wo Yudiya awɔrɛ n
nu ni, nyini saŋga ni Herode ti nyini awɔrɛ n nu fɛmɛ a. Na asarambaa kɔrɛsiyifɔm
nbem afite wiɛ afiiri, aba Yɛrusalem aba abisa ka,
2 “Baa n bo ba wu i na i bá yo Yudafɔm fɛmɛ n wo ni wɔ? Ya ŋu i asarambaa wiɛ
afiiri dɔ, ye ya ŋa ya bá na ya bá kutu i a.”
3 Fɛmɛ Herode tiiri sɔ ni, na jɔrɛ n amiɛ i ni Yɛrusalemfɔm kɛrɛ.
4 Na wɔ fere Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm nkpiɛnkpiɛnm, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kere-
fɔm kɛrɛ atiɛn bu nɔɔ, na wɔ bisa bu ka, “Ye bu wú Kristo Tiidefɔ n ni wɔ?”
5 Na ba bɔ i nu ka, “Bɛtilɛhɛm bo i wo Yudiya asiɛn n su ni, dama kabo Nyɛmɛ
nɔaniɛ kanfɔ n kɛrɛɛri i lɛɛ. Micɛra n ŋa o,
6 ‘Wɔrɔ Bɛtilɛhɛm bo a wo Yuda asiɛn n su ni,
a ti má miɛ kaan.
Wɔrɔ ti Yuda asiɛn n su miɛm anyunuyifɔm kun a,
dama ka fɛmɛ n bo m yí i na i bá yo m minɛ Yisarelifɔm tiifɔ ni,
i fíte u dɔ ɔ.’ ”
7 Na Fɛmɛ Herode afere asarambaa kɔrɛsiyifɔm n asiri nu na i si saŋga bo asara-
mbaa n tiɛɛri ni.
8 Na wɔ kere bu ka, “Am kɔ Bɛtilɛhɛm, na am kɔ niɛniɛ nyunyumi, na nzɛn am
ŋuuri baa ni, am kpie am nyi ba se m na m gusu kɔ́ kutu i.”
9 Fɛmɛ n jɔjɔɔri bu dɔ wieeri sɔ n na ba de atin, bu wo kɔ su sɔ ni, na ba ŋu
asarambaa n bo bu ŋuuri i wiɛ afiiri ni, ka i du bu mɔ haari na wɔ kɔ ajina awuru n
bo baa n wo nu n tii su.
10 Bu ŋuuri asarambaa n sɔ ni, na bu ahore ajɔ agaya.
11 Na ba kɔ awura awuru n nu, na ba ŋu baa n ni i ni Mariya na ba kutu i, na ba
yo i ansɛ. Na ba nya ateke bu kurukum, na ba yi aceerim ace i. Aceerim n la sika, ni
tulaalɛɛ nvanvanifɔ be, i ti samɛnɛ wɔ, ni baka nyunvuin nvanvanifɔ.
12 Nyini sin na ba fa atin be akpie bu nyi akɔ bu bɔsu, dama Nyɛmɛ ase bu alɛlɛ
nu ka má bu kɔ Fɛmɛ Herode dɔ kun.

Kabo Yosefu faari Yesu ni i ni ŋmati kɔɔri Ijipiti ni

13 Asarambaa kɔrɛsiyifɔm n kɔ wieeri ni, na Micɛra n dɛɛ mɛrɛkɛ aba Yosefu dɔ
alɛlɛ nu, aba ase i ka, “Yasu fa baa n ni i ni na am ŋmati kɔ Ijipiti asiɛn su, má nyini
Fɛmɛ Herode wo baa niɛniɛ su na i kun i. Am kɔ wo dɔ haari cɛɛn bo m bá kaaki ba
ma am nɔɔ ka am yasu dɔ.”
14 Na Yosefu ayasu afa baa n ni i ni aŋmati kɔŋguɛ n kɛrɛ, na ba kɔ Ijipiti asiɛn n
su,
15 na ba wo dɔ haari Fɛmɛ Herode aba awu. Ahin yoori sɔ ni, i ma kabo Micɛra n
ma i nɔaniɛ kanfɔm n yo jɔjɔɔri n yo yiiwa a. I ŋa, “Ma fere m wa n afite Ijipiti asiɛn
n su.”

Kabo Fɛmɛ Herode ma bu kuunri nbaabiɛsɔ kan kanm ni

16 Saŋga bo Fɛmɛ Herode ba faari nu ka asarambaa kɔrɛsiyifɔm n adadaka i ni,
na wɔ fa yaa agaya, na wɔ ma i sojam nɔɔ ka bu kɔ Bɛtilɛhɛm miɛ n nu, ni i ahɛmɛ
ahɛmɛ n kɛrɛ su na bu kɔ kun nbaabiɛsɔ kan kanm kɛrɛ bo ba wu bu kisa, kɔ ju afɔ
nnyɔ, dama i sunsun ka saŋga n bo asarambaa kɔrɛsiyifɔm n ŋa asarambaa n tiɛɛri
ni, wɔ ju ka afɔ nnyɔ.
17 Nyini kere ka, kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Jeremiya yo jɔjɔɔri n ayo yiiwa. I ŋa,
18 "Ya ti awie bo ŋga Rama miɛ kpiri nu,
sun ni ahoresaaki wo dɔ,
bara Rakɛli susun i nbaam busu.
Wɔ kete ka má be kpata i, dama i nbaam wo má bɛrɛ kun."

Kabo Yosefu faari Yesu ni i ni fiteeri Ijipiti baari Nazarɛti ni

19 Saŋga bo Fɛmɛ Herode ba wuuri ni, na Micɛra n dɛɛ mɛrɛkɛ aba Yosefu dɔ alɛlɛ
nu Ijipiti asiɛn n su, aba ase i ka,
20 "Yasu fa baa n ni i ni, na am kpie am nyi kɔ Yisareli asiɛn su, dama minɛm bo
bu kpiiri ka bu kun baa ni, ba wu."
21 Na Yosefu ayasu afa baa n ni i ni, na ba kpie bu nyi akɔ Yisareli asiɛn n su.
22 Ama, saŋga bo i tiiri ka Akilawu adi i si Fɛmɛ Herode fɛmɛya n Yudiya awɔrɛ n
nu ni, na sɛrɛ ati i ni kabo i kɔ wo dɔ. Na Nyɛmɛ mɛrɛkɛ aba i dɔ alɛlɛ nu, aba akere
i kabo i yo, na wɔ yasu akɔ Galili awɔrɛ n nu akɔ awo miɛ be bo bu fere i ka Nazarɛti
n su.
23 Nyini n kere ka, kabo Nyɛmɛ ma i nɔaniɛ kanfɔm n jɔjɔɔri n yo yiiwa a, fa kɔ
Kristo Tiidefɔ n dɔ. I ŋa, "Bu fére i ka Nazarɛtifɔ ɔ."

3

Kabo Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n kaanri Nyɛmɛ jɔrɛ ni

1 Nyini saŋga n na Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n akɔ Yudiya boro kpantain n nu, kɔ
sukan Nyɛmɛ jɔrɛ, i ŋa,
2 "Am kaaki am wo, dama saŋga n adodo bo Nyɛmɛ Fɛmɛ bá niɛ i minɛm su."
3 Yiri Yohane n ye Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Esaya yo jɔjɔɔri i jɔrɛ n a. I ŋa, "Sɔnɔ be
subo ndoori boro kpantain n nu se ka,
'Am sɛsɛ Mibiɛ n atin n su,
na am yo i atin n dɔŋgu.' "
4 Yohane wuraari sutura bo bu faari nyɔɔma ndɔrɛ wuuri i a. Na wɔ fa jina abo i
wi nu. I diire yo la lalom ni wiɛ wɔ.
5 Na minɛ afite Yɛrusalem miɛ kpiri n nu, ni Yudiya dɛɛ awɔrɛ miɛm kɛrɛ su, ni
Yodan dɛɛ bue n kɛrɛ aba i dɔ,
6 na ba kan bu ŋgasi ni bu satiɛ kɛrɛ akere Nyɛmɛ, na Yohane abiɛ bu Nyɛmɛ nzue
Yodan kunma n nu.
7 Ama, saŋga bo i ba ŋuuri ka Farasifɔm ni Sadusifɔm dɔŋgu suba i dɔ ka i biɛ bu
Nyɛmɛ nzue ni, na wɔ se bu ka, "Ambɛrɛ burukɔɔnufɔm bo am ti ka woom ni, ŋma
seeri am ka am ŋmati fite nyini suicin kekereke n bo Nyɛmɛ sufa ba am dɔ n nu a?
8 Am yo sakpa bo i kere ka am akaaki am wo.
9 Na má am sunsun ka Abraham ti am na n dɛɛ ti, na am koro fite nyini suicin n nu.
M suse am wɔ lɛɛ, ka, Nyɛmɛ koro ma ahin yabuɛm ni kaaki nbaam ma Abraham.
10 Nyɛmɛ asi i samba n nana ase baka kɛrɛ bu na i kpiɛ i ji sin nu, yiri bo i suuwa
ti má kpa ni.
11 Mini sufa nzue biɛ am a, na am yo casi, bo i kere ka am akaaki am wo, ama, yiri
bo i wo m sin suba n tara m fieo, m ti kaan ni bo m dodo i. Yiri fá Awiɛwiɛ Casi n ni
sin yo am casi a, kabo sɔnɔ biɛ nzue na i yo casi ni.

12 I bita i ŋgani kpaja fieeba bo i ba bobo ŋgani n gbaŋgba n su, na i kpája yi ŋgani
mbaa n fa gɔ i bondo nu, na i nyá yara kunkun n sin n bo i je na i nɔ má n nu.”

Kabo Yohane biɛɛri Yesu Nyɛmɛ nzue ni

13 Nyini saŋga n na Yesu afite Galili awɔrɛ n nu, aba Yohane dɔ Yodan kunma n nu
ka Yohane biɛ i Nyɛmɛ nzue.
14 Ama, na Yohane akete ka i biɛ má Yesu Nyɛmɛ nzue ni. I ŋa, “Má i ti ye ni ka
wɔrɔ biɛ m Nyɛmɛ nzue a, ye nzu ti ye a ŋa mini biɛ u a?”
15 Ama, na Yesu abɔ i nu ka, “Ma ya yo sɔ adena ya yo deke kɛrɛ bo Nyɛmɛ koro
ni.” I seeri sɔ n na Yohane asoro su.
16 Saŋga bo Yohane biɛɛri Yesu Nyɛmɛ nzue n wieeri n na i fiteeri nzue n nu ni,
kpeŋga na aŋgoro ateke, na wɔ ŋu ka Nyɛmɛ Awiɛwiɛ n ajura ka tiiwa dɛɛ su aba
atana i ŋu.
17 Dɔ na wɔ ti akonvi be ŋga aŋgoro, i ŋa, “Ahin ti m wa a, m koro i agaya, m
ahore ajɔ i ŋu.”

4

Kabo Sitana yoori Yesu na i niɛ ni

1 Nyini sin na Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi n afa Yesu akɔ boro kpantain n nu ka Sitana kɔ
yo i na i niɛ, ka i yó yiri Sitana n dɛɛ koroowa nzɛn i yó má.
2 Dɔ na Yesu acici i nɔɔ haari cɛɛn aburana, kɔŋguɛ ni wiɛsu bo i di má pui, na
ahɔɛ aba ati i.
3 Na Sitana bo bu kaaki fere i ka Ŋgɛɛsɔfɔ n aba ase i ka, “Nzɛn a ti Nyɛmɛ Wa, se
ahin yabuɛm n na bu kaaki diire.”
4 Ama, na Yesu abɔ i nu ka, “Ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,
‘Má diire ŋgumi ma sɔnɔ ŋgɔɔ a,
ama, i de nɔaniɛ kɛrɛ bo i fite Nyɛmɛ dɔ n gusu.’ ”
5 Na Sitana n akaaki afa Yesu akɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu, na wɔ kɔ afa i ajina
Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n tii su lenleŋge, na wɔ se i ka,
6 “Nzɛn a ti Nyɛmɛ Wa, ti tɔ asiɛŋgu na m niɛ. Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi
n nu ka,
‘Nyɛmɛ má i mɛrɛkɛm nɔɔ na bu niɛ u dika.’
Ba kaaki akɛrɛ i ka,
‘Bu fá bu saa so u nu,
na má u jaa bo yabuɛ be.’ ”
7 Na Yesu ase i ka, “Ba kaaki akɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu bekun ka, ‘Má a yo
Micɛra Nyɛmɛ n na a niɛ kabo i yiko ti barasu.’ ”
8 Nyini sin na Sitana n afa i akɔ buka be tii su lenleŋge, na wɔ kere i durunya n nu
asiɛn kɛrɛ, ni kabo bu ti na bu yo nyumi barasu.
9 Na wɔ se i ka, “Nzɛn a kutu suuri m, m fá nyinim n kɛrɛ ma u.”
10 Na Yesu ase i ka, “Wɔrɔ Sitana, fa cinsi m bi bɛrɛ. Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ
Kadasi n nu ka,
‘Kutu Micɛra u Nyɛmɛ ni,
na a su yiri ŋgumi.’ ”
11 Na Sitana n akɔ ayaki i, na Nyɛmɛ mɛrɛkɛm aba i dɔ na ba ba asu i.

Kabo Yesu boori i juma bu Galili awɔrɛ n nu ni

12 Na saŋga bo Yesu ba tiiri ka ba tara Yohane anyi i dansaraka ni, na wɔ fite bɛrɛ
akɔ Galili awɔrɛ n nu.
13 I yasuuri Nazarɛti miɛ n nu ni, na wɔ kɔ awo Kapɛnam miɛ kpiri n bo i wo dodo
Galili kunma kpiri ni, na i wo Zabulonfɔm ni Nafatalifɔm dɛɛ awɔrɛ n nu ni.

14 I kɔ tanaari dɔ ni, adena kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Esaya yo jɔjɔɔri n yo yiiwa. I ŋa,
15 “Zabulon ni Nafatalifɔm, am so am sui,
ambɛrɛ bo am wo dodo kunma kpiri n bo i wo Yodan kunma n wiɛ afiiri dɛɛ bue ni,
ambɛrɛ bo am wo Galili awɔrɛ n ni, deke bo bu ti má Yudafɔm wo ni, am so am sui.
16 Minɛm bo bu wo awosin nu ni,
ba ŋu wein bambaka ni.
Na bo bu wo awosin ni yiwee nu ni,
bɛrɛ ye sin ni jé ta wein ma bu a.”
17 Fite nyini saŋga n na Yesu abo i bu sukan Nyɛmɛ jɔrɛ, i ŋa, “Am kaaki am wo, dama saŋga n aju bo Nyɛmɛ Fɛmɛ bá niɛ i minɛm su.”

Kabo Yesu fereeri jombaa tarafɔ nbem ka bu su i su ni

18 Na saŋga bo Yesu sunati Galili kunma kpiri n nɔɔ su ni, na wɔ ŋu minɛ nnyɔ nbem, bu ti sɔnɔ kun nbaam wɔ. Bɛrɛ la Simon bo bu fere i ka Petoro ni, ni i niɛma Andere. Bu wo bu diɛndiɛ sandi su kunma kpiri n nu, dama bu ti jombaa tarafɔm wɔ.
19 Na Yesu ase bu ka, “Am bra na am ba su m su na m má am tiɛn minɛm nɔɔ ma m, kabo am tara jombaam ni.”
20 I seeri sɔ ni, na ba kaba ayaki bu diɛndiɛm ni, na ba su i su.
21 I nati kɔɔri i nyunu kaan, na wɔ ŋu minɛ nnyɔ nbem bekun, bu ni bu si, bu fere i ka Zɛbɛdi, bɛrɛ la Yakobo ni i niɛma Yohane. Bu ni bu si n wo lee nu suyo bu diɛndiɛm dɔŋgu, na Yesu afere bu.
22 Dɔ na ba kaba afite lee n nu ayaki bu si ni, na ba su i su.

Kabo Yesu kaanri Nyɛmɛ jɔrɛ na i ma tukpakifɔm nyaari laifiɛ ni

23 Na Yesu abara ayɛ Galili awɔrɛ n kɛrɛ nu, na i sukere minɛm bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm n nu, deke bo bu sere Nyɛmɛ na bu kere minɛm Nyɛmɛ jɔrɛ nu ni, na i sukan labari kpa n fa kɔ Nyɛmɛ fɛmɛya n su, na wɔ ma minɛm bo bu la tukpaki barasu barasu n kɛrɛ anya laifiɛ.
24 Na i duma ata abara ayɛ Siriya awɔrɛ n kɛrɛ nu, na ba sɔ minɛm bo bu la tukpaki barasu barasu kɛrɛ, ni bo bu di yaari agaya bu ŋuniɛmbaa nu, aba i dɔ ka i ma bu nya laifiɛ. Ajinim wo bu nbem ŋu, na nbem tɔ ŋgbiti, na nbem gusu saam ni bu jaam awu, na wɔ ma bu kɛrɛ anya laifiɛ.
25 Na jama beberebe afite Galili awɔrɛ n nu, ni Miɛ Burum dɛɛ awɔrɛ n nu, ni Yɛrusalem miɛ kpiri n nu, ni Yudiya dɛɛ awɔrɛ n nu, ni Yodan kunma n sin dɔ, na bu kɛrɛ aba asu i su.

5

Kabo minɛm yo na bu nya terefiɛ Nyɛmɛ dɔ ni

1 Yesu ŋuuri jama n ni, na wɔ fun akɔ atana buka be su. Na i susufɔm n aba i dɔ.
2 Na wɔ bo i bu ka i kere bu, i ŋa,
3 “Bɛrɛ bo bu ti yaarifɔm bu ahore su ni,
terefiɛ wo bu dɔ,
dama Nyɛmɛ fɛmɛya n ti bu dɛɛ wɔ.
4 Bɛrɛ bo bu ahore asaaki ni,
terefiɛ wo bu dɔ,
dama Nyɛmɛ dá bu ahore a.
5 Bɛrɛ bo bu yo bu ŋu kaan ma Nyɛmɛ ni,
terefiɛ wo bu dɔ,
dama Nyɛmɛ bá fa durunya n ma bɛrɛ wɔ.

6 Bɛrɛ bo bu nyunu aboro ka bu yo sa bo i kɔ atin su
kabo sɔnɔ la konviki fa kɔ diire ni nzue busu ni,
terefiɛ wo bu dɔ,
dama Nyɛmɛ bá ma bu akunnuyi a.
7 Bɛrɛ bo bu si aŋunfɔ ni,
terefiɛ wo bu dɔ,
dama Nyɛmɛ bá si bu aŋunfɔ a.
8 Bɛrɛ bo bu ahorembaa ti casi ni,
terefiɛ wo bu dɔ,
dama bɛrɛ bá ŋu Nyɛmɛ a.
9 Bɛrɛ bo bu kpata aluwa ni,
terefiɛ wo bu dɔ,
dama Nyɛmɛ bá fere bu ka i nbaam a.
10 Bɛrɛ bo bu yo sa bo i kɔ atin su n dɛɛ ti
na minɛm kere bu wuwuruwa ni,
terefiɛ wo bu dɔ,
dama Nyɛmɛ fɛmɛya n ti bɛrɛ dɛɛ a.”
11 Na Yesu akaaki ase ka, “Ambɛrɛ bo minɛm bá kpiɛ am nzukɔ, na bu kére am wuwuruwa, na bu bú kɔrɛ barasu kɛrɛ sɔ am, na i kɛrɛ fite ka am ti m dɛɛm dɛɛ ti, terefiɛ wo am dɔ.
12 Bu bá yo am sɔ, am ma am ahore jɔ agaya, dama am nyá ŋkatɔ bambaka Nyɛmɛ dɔ. I fite ka, kabo bu yo kereeri dawa dɛɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm n wuwuruwa n lɛɛ.”

Kabo Yesu ŋa i susufɔm ti ka njin ni wein ni

13 Na Yesu ase ka, “Ambɛrɛ, m susufɔm ni, am ti ka njin wo durunya n nu a. Ama, nzɛn njin fiɛfiɛ nya ba saari wieeri, i koro yo má i fiɛfiɛ kun. Nyini saŋga ni, wɔ ka ŋgbɛɛn lɛɛ, ŋka bu fá butu wɔ, na minɛm tiɛntiɛn saŋga i ni fa.
14 Ambɛrɛ ti wein bo i ta ma durunya n nufɔm a. Miɛ kɛrɛ bo i wo kpɛrɛ su, sɔnɔ kɛrɛ ŋu i wɔ.
15 Sɔnɔ be nya so má fitana su na i fa gaŋga butu su, ama, i fa taka deke su aŋgoro wɔ na i ta wein ma awuru n nufɔm kɛrɛ.
16 Nyini ti, am ma am wein ta durunya n nu, na sɔnɔ kɛrɛ ŋu am sakpa yoowa, adena bu kansi am Si Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro ni.”

Kabo Yesu ŋa ya su Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n su barasu ni

17 Na Yesu ase ka, “Fa kɔ Moyisi nɔaniɛ kpamaawa n ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm dɛɛ kereewa n su, má am sunsun ka ma ba ka m ba cɛ bu se wɔ. Ai, ma ba má ka m ba cɛ bu se wɔ, ama, ma ba ka m ma i kɛrɛ bá yo yiiwa a.
18 Nahɔrɛ ye m suse am n a, kabo aŋgoro ni asiɛŋgu toko wo bɛrɛ ni, bu yí má nɔaniɛ n be haari kampiti sɔ n mmɔɔ fite má nɔaniɛ kpamaawa n nu, haari na i deke n kɛrɛ ba awieeri.
19 Nyini ti, sɔnɔ kɛrɛ bo i buuri Nyɛmɛ nɔaniɛ maawa n kampiti sɔ mmɔɔ ŋgbɛɛn, na i kereeri minɛm ka bɛrɛ gusu yo sɔ, bu fére i mi ka sɔnɔ kaan Nyɛmɛ fɛmɛya n nu. Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i suuri Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n su na i kereeri minɛm ka bu gusu yo sɔ, bu fére i mi ka sɔnɔ bambaka Nyɛmɛ fɛmɛya n nu.
20 Nyini ti, m suse am wɔ lɛɛ, ka, kana am bá wura Nyɛmɛ fɛmɛya n nu, má ka am yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ n tara Farasifɔm, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm dɛɛ ni.”

Kabo Yesu kere fa kɔɔri yaafa su ni

21 Na Yesu akaaki ase ka, “Am ati ka bu seeri ya nam ka, ‘Má a kun sɔnɔ,’ na ‘Nzɛn wɔrɔ kɛrɛ bo a kuunri sɔnɔ, bu dí u jɔrɛ.’
22 Ama, m suse am wɔ lɛɛ, ka, wɔrɔ kɛrɛ bo a faari yaa u beŋgu ŋu, wɔ yo daka ka bu di u jɔrɛ. Sasu bekun, wɔrɔ kɛrɛ bo a seeri u beŋgu ka i ti sɔnɔ ŋgbɛɛn, wɔ

yo daka ka bu fa u jina Yudafɔm jɔrɛdifɔ nkpiɛnkpiɛnm n nyunu na bu di u jɔrɛ. Na nzɛn wɔrɔ kɛrɛ bo a seeri u beŋgu ka i ti sinnzin, Nyɛmɛ fá u wura cɛɛma sin n nu.
23 Nyini ti, nzɛn a fa u aceeri aba ka a ba sere Nyɛmɛ, na a teŋge su ka u ni u beŋgu be la ŋgasi,
24 yaki u aceeri n yoowa yoobiri n ka, na a kɔ na am kɔ yo am afiɛn dɔŋgu, na a nya ba fa u aceeri n ma Nyɛmɛ.
25 Nzɛn u ni be la jɔrɛ, na nzɛn i koro ka i fa u kɔ jɔrɛ diibiri, jɔkɔti tara i mi n jaa, na má jɔrɛ n ju jɔrɛ diibiri n ni, má nyini, i mi ni fá u kɔ wura jɔrɛdifɔ n saa nu, na yiri gusu fá u ma dansaraka niɛfɔ ni, na yiri gusu nyá nyi u.
26 Nahɔrɛ ye m suse u n a, nzɛn a woori dɔ na a tɔ má kaari n kɛrɛ awie má, a nyá má atin fite má dansaraka n nu."

Kabo Yesu kere fa kɔɔri ajaa ciire saaki su ni

27 Na Yesu akaaki ase ka, "Am ati ka ba se ka, 'Má a saaki ajaa ciire.'
28 Ama, mini, m suse am wɔ lɛɛ, ka, wɔrɔ kɛrɛ bo a niɛ bara, na u konvi wuraari i, i ti ka a saaki ajaa ciire u ahore su wɔ lɛɛ.
29 Nzɛn u nyumbaa n kun cin u wuraari satiɛ nu, lokoti yi i tu. I ti ye ni ka a fun u ŋuniɛmbaa n bue kun, ni bo a fa u ŋuniɛmbaa n kɛrɛ wura cɛɛma sin nu.
30 Nzɛn u saa fɔmbɔrɔ cin u wuraari satiɛ nu, kaba kpiɛ i tu. I ti ye ni ka a fun u ŋuniɛmbaa n bue kun, ni bo a fa u ŋuniɛmbaa n kɛrɛ wura cɛɛma sin nu."

Kabo Yesu kere fa kɔɔri bara ajaa yaki su ni

31 Na Yesu akaaki ase ka, "Sasu bekun, ba kaaki ase am ka, 'Sɔnɔ kɛrɛ bo i yaki i yi ajaa, i ti ye ni ka i mi ma bara n ajaa yaki kadasi bo i kere ka i hun ayaki i ajaa.'
32 Ama, mini, m suse am wɔ lɛɛ, ka, sɔnɔ kɛrɛ bo i faari i yi jiiri, na wɔ yo má ka bara n akɔ somaya ye i fa i jiiri a, na nzɛn bara n kɔ jaari biɛsɔ fɔfɔrɛ, i mi n ma bara n asaaki ajaa ciire lɛɛ. Na sɔnɔ bo i faari bara n jaari, yiri gusu asaaki ajaa ciire lɛɛ."

Kabo Yesu kere fa kɔɔri ndiɛ taanwa su ni

33 Na Yesu akaaki ase ka, "Am akaaki ati ka ba se ya nam ka, 'Má a tan ndiɛ na a kaaki wɔrɔ u nɔɔ, ama, ma u sui wo ndiɛ bo a tan i ama Micɛra n su, na a yo i.'
34 Ama, mini, m suse am wɔ lɛɛ, ka, má am tan ndiɛ mmɔɔ fieo. Má am tan aŋgoro, dama Nyɛmɛ fɛmɛya n woobiri lɛɛ.
35 Má a tan asiɛŋgu gusu, dama i ti Nyɛmɛ jaa gbagbaa jinaabiri wɔ. Má a tan Yɛrusalem, dama i ti ya Micɛra Fɛmɛ n dɛɛ miɛ kpiri wɔ.
36 Má a kaaki se ka a tan u tiiawa, dama a koro yo má u tiiŋmiɛ kun mmɔɔ fofoe, wara biri.
37 Am ma am nɔaniɛ kɛrɛ yo tika. Nzɛn i ti 'Ɛɛn,' am se ka, 'Ɛɛn.' Nzɛn i ti 'Ai' gusu a, am se ka, 'Ai.' Sin nyini sin, nɔaniɛ kɛrɛ bo i buka su n fite Sitana dɔ ɔ."

Kabo Yesu kereeri ka má ya fa minɛm satiɛ tɔ bu kaari ni

38 Na Yesu akaaki ase ka, "Am ati ka ba se ka, 'Nzɛn sɔnɔ yi u nyumbaa, wɔrɔ gusu yi i mi dɛɛ, na nzɛn i bo tuuri u jee, wɔrɔ gusu tu i mi dɛɛ.'
39 Ama, mini, m suse am wɔ lɛɛ, ka, nzɛn sɔnɔ yoori u satiɛ, má a wɔrɔ satiɛ ma i mi. Haari nzɛn be fiinri u nyɔɔnu, kaaki bue nyiŋga n gusu ma i na i fin buka su.
40 Nzɛn be cici u lekisi ka i fa u kɔ jɔrɛ diibiri, na i de u tanlɛɛ kaan n be i wo i bu ni, kaba yi i tii su dɛɛ bambaka n mmɔɔ buka i su.
41 Nzɛn faŋgafɔ be miɛɛri u ka a sɔ i sɔɔri kɔ ju ajaari natiiwa akpii kun ma i, kaba fa i kɔ ju akpii nnyɔ.
42 Sɔnɔ bo i sereeri u deke be, má a kpiɛ i, na sɔnɔ bo i ŋa a fiɛ i deke be, má a kete."

Kabo Yesu kereeri ka ya koro minɛm bo bu kpɔ ya ni

43 Na Yesu akaaki ase ka, “Am ati ka ba se ka, ‘A koro sɔnɔ bo i koro u ni, na a kpɔ
sɔnɔ bo i kpɔ u ni.’
44 Ama, mini, m suse am wɔ lɛɛ, ka, am koro am kpɔfɔm, na am sere Nyɛmɛ ma bo
bu kere am wuwuruwa ni,
45 adena am yó am Si Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro ni nbaam. Dama yiri ma wiɛ fite ma
satiɛyofɔm, ni sakpayofɔm kɛrɛ a, na i kaaki ma nzue tɔ ma bo bu yo sa bo i kɔ atin
su i dɔ ni, ni bo bu yo má sa bo i kɔ atin su i dɔ n kɛrɛ.
46 Nzɛn am nya koroori minɛm bo bu koro am ŋgumi ni, nzu ŋkatɔ, ye am nya i a?
Dama haari lampodefɔm bo bu sisi minɛm ni mmɔɔ yo sɔ ɔ.
47 Na nzɛn am bisa am danfom ŋgumi ahin, am sunsun ka am ayo nzu sakpa ye be
koro yo má i a? Bo bu su má Nyɛmɛ ni mmɔɔ koro yo sɔ, má sɔ?
48 Tɔ, am ma am woowa n ti kpa bo i la má aŋusu, kabo am Si Nyɛmɛ bo i wo
aŋgoro n dɛɛ woowa n ti kpa bo i la má aŋusu ni.”

6

Kabo Yesu kereeri ya ka ya ce yaarifɔm aceeri barasu ni

1 Na Yesu ase bu ka, “Am si am ŋu sa, na má am yi am nyɛmɛsu sayoowa fite fofoe
nu, adena minɛm ŋu i na bu kansi am. Nzɛn am yoori sɔ, am nya má ŋkatɔ be, am
Si Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro n dɔ.
2 Nyini ti, nzɛn a ŋa a ce yaarifɔm aceeri, má a bo ndoori na sɔnɔ kɛrɛ ti, kabo
burukɔɔnufɔm yo i bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu, ni miɛ kunnu atiŋgberem n su ni,
dama bu yo sɔ ɔ, adena minɛm kansi bu. Nahɔrɛ ye m suse am n a, bɛrɛ ŋkatɔ
awieeri lɛɛ, ye ba du mɔ anya i n a.
3 Ama, nzɛn a ŋa a ce yaarifɔm aceeri, má a ma be ŋu i fieo, na bu si sa bo a suyo
i ni,
4 adena u aceeri n yo asiri nu. Dɔ na u Si Nyɛmɛ bo i ŋu sa kɛrɛ bo a yo i asiri nu
ni, n tó u kaari.”

Kabo Yesu kereeri ya nyɛmɛsere atin barasu ni

5 Na Yesu akaaki ase ka, “Nzɛn saŋga bo am ba susere Nyɛmɛ, má am yo kabo
burukɔɔnufɔm yo ni, dama bɛrɛ koro ka bu sujina bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm n nu, ni
deke bo atiŋgberem jaja nu ni, na bu sere Nyɛmɛ adena minɛm ŋu bu. Nahɔrɛ ye m
suse am n a, bu ŋkatɔ awieeri lɛɛ, ye ba du mɔ anya i n a.
6 Ama, saŋga bo a ba susere Nyɛmɛ, wura u sɔrɔ na a nyi u anɔ, na a sere u Si
Nyɛmɛ bo be ŋu má i ni, na u Si Nyɛmɛ bo i ŋu sa kɛrɛ bo a yo i asiri nu ni, nyá tɔ u
kaari.
7 Na saŋga bo am ba susere Nyɛmɛ, má am yo naŋmiɛ kabo bo bu su má Nyɛmɛ n
yo ni, dama bu sunsun ka bu jɔjɔɔri beberebe n ye Nyɛmɛ de bu sere a.
8 Má ambɛrɛ yo ka bɛrɛ, dama am Si Nyɛmɛ si am sa koroowa kɛrɛ n mmɔɔ ka, ye
am nya sere i a.
9 Nyini ti, kabo i ti ye ni ka am sere Nyɛmɛ yaa.
‘Ya Si, bo a wo aŋgoro ni,
ma minɛm bu u duma casi ni.
10 Ma u fɛmɛya n bra.
Ma u koroowa yo asiɛŋgu fɛn, ka alecɛɛma nu.
11 Ma ya nyuma dɛɛ cɛɛn nu, ya nɔɔ nu diire.
12 Fa ya ŋgasi fa ce ya,
kabo ya gusu afa ace bo bu do ya ŋgasi ni.
13 Má a ma deke be yo ya na ya wura satiɛ nu,
ama, yi ya fite anyumbiri nu.
[Dama, u dɛɛ la fɛmɛya, ni faŋga, ni jirima saŋga kɛrɛ. Ami.]’

14 Dama nzɛn am fa minɛm ŋgasi ce bu, am Si Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro n gusu fá am dɛɛ ce am.
15 Ama, nzɛn am afa má minɛm ŋgasi ace má bu, am Si Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro n gusu fá má am dɛɛ ce má am.”

Kabo Yesu kereeri ya ka ya cici ya nɔɔ ni

16 Na Yesu akaaki ase ka, “Saŋga bo am sucici am nɔɔ, má am niɛ aŋunfɔ niɛ kabo burukɔɔnufɔm yo ni, bu yo má bu ŋu nyankandi, adena minɛm ŋu ka ba cici bu nɔɔ. Nahɔrɛ ye m suse am n a, bu ŋkatɔ awieeri lɛɛ, ye ba du mɔ anya i n a.
17 Ama, nzɛn a ba sucici u nɔɔ, yo u ŋu nyankandi,
18 adena má minɛm si nu ka a sucici u nɔɔ, má ka u Si Nyɛmɛ bo be ŋu má i ni, na yiri u Si Nyɛmɛ bo i ŋu sa kɛrɛ bo a yo i asiri nu ni n tɔ́ u kaari.”

Kabo Yesu ŋa ya tiɛn ajɛkɛ nɔɔ se Nyɛmɛ dika n nu ni

19 Na Yesu akaaki ase ka, “Má am tiɛn ajɛkɛ nɔɔ se durunya n nu fɛn, bo watarawam muka i na i kpɔrɔ, na i tɔ ŋgambulaari, na awiefɔm gusu bá wura wɔ i.
20 Ama, am tiɛn ajɛkɛ nɔɔ se Nyɛmɛ dika n nu, bo watarawam koro muka má i, na i koro tɔ má ŋgambulaari, na awiefɔm gusu koro wura wɔ má i.
21 Dama deke bo u ajɛkɛ wo ni, u ahorembaa kɛrɛ gusu wó dɔ ɔ.”

Kabo Yesu kereeri anyumbaa kpa jɔrɛ ni

22 Na Yesu akaaki ase ka, “Ya nyumbaa ni ti ka fitana ma ya ŋuniɛmbaa n a. Nzɛn u nyumbaa nya ti kpa, u ŋuniɛmbaa n kɛrɛ tá wein n wɔ lɛɛ.
23 Ama, nzɛn u nyumbaa nya ti má kpa, u ŋuniɛ kɛrɛ wo awosin nu wɔ lɛɛ. Nyini ti, nzɛn wein wo má u dɔ, nyini n la ka, a wo awosin bambaka bo i la má aŋusu nu lɛɛ.”

Kabo Yesu ŋa ya daafi Nyɛmɛ ŋu barasu ni

24 Na Yesu akaaki ase ka, “Sɔnɔ kun koro saŋga su má mibiɛm nnyɔ. Nzɛn i ŋa i yó sɔ, i kpó kun wɔ, na i kóro nyiŋga ni, wara i bóro i nyi su kun n wɔ, na i bú nyiŋga ni ŋgbɛɛn. Am koro saŋga su má Nyɛmɛ ni ajɛkɛ.”
25 Na Yesu akaaki ase ka, “Nyini ti, m suse am wɔ lɛɛ, ka, má am tana sukoko fa kɔ am ŋgɔɔ su, kabo am dí, ni kabo am nú, na má am kaaki sukoko fa kɔ am ŋuniɛ su, kabo am nyá suturam bo am fá wura na am kára. Dama ŋgɔɔ n tara diire, na aŋuniɛmbaa n gusu tara suturam, má sɔ?
26 Am niɛ anumam, haari ni bo bu dɔ má ni, na bu kaaki kpiɛ má ni, bu tambu gɔ má bondo nu gusu, se am Si Nyɛmɛ ma bu diire ye bu di a. Ambɛrɛ la anyunuyi tara anumam, má sɔ?
27 Am nu, ŋma tana koko fa kɔ i koroowam su ye i mi koro buka i ŋgɔɔ tintiin su haari kaan sɔ a?
28 Ye nzu ti ye am ma suturam sa miɛ am a? Am niɛ kabo wuram bo pum barasu barasu a. Bu yo má juma be, bu tu má gise.
29 Ama, m suse am wɔ lɛɛ, ka, haari Fɛmɛ Solomon, ni i neŋge n kɛrɛ bo i yo la i ni, wɔ la má sutura bo i yo nyumi juuri nyini wura pum ni be.
30 Nzɛn wuram bo bu wo bɛrɛ nyuma, na ahunma a ŋú ka ba kpiɛ bu na bu yara bu, ye Nyɛmɛ niɛ bu dika, nzu ti ye i níɛ má ambɛrɛ bo am tara wuram co n a? Ambɛrɛ, am yarada n ti kaan sɔ.
31 Nyini ti, má am tana koko se ka, ‘Ye ya dí nzu wɔ?’ wara ‘Ya nú nzu wɔ?’ wara ‘Ya wúra nzu wɔ?’
32 Dama bo bu su má Nyɛmɛ ni, bɛrɛ sunsun sɔ saŋga kɛrɛ a. Am Si Nyɛmɛ si ka am koro nyinim n kɛrɛ.
33 Nyini ti, am du mɔ kpini Nyɛmɛ fɛmɛya n ni sa bo i kɔ atin su i dɔ n busu ka, na i nyá ba fa nyini dekem n kɛrɛ buka am su.

34 Nyini ti, má am koko fa kɔ ahunma su, ahunma mmɔɔ kpíni i dɛɛ. Dama nyuma
dɛɛ sunsunni mmɔɔ asɛ su.”

7

Kabo Yesu ŋa má ya jɔjɔ be jɔrɛ jaraki i ni

1 Na Yesu ase bu ka, “Má am jɔjɔ be jɔrɛ na am jaraki i, adena má Nyɛmɛ gusu jɔjɔ
ambɛrɛ jɔrɛ jaraki am.
2 Dama kabo am jɔjɔ am beŋgum jɔrɛ jaraki bu ni, sɔ ye Nyɛmɛ gusu jɔjɔ am gusu
jɔrɛ jaraki am a. Gɔŋgɔ bo am fa susu ma minɛm ni, sɔ ye Nyɛmɛ gusu fá susu ma
am a.
3 Nzu ti ye a niɛ ŋu wura mbaa n bo i wo u niwa nyumbaa nu, ye a niɛ ŋu má
yeenzin n bo i wo u dɛɛ nyumbaa n nu a?
4 A yo sɛ koro se u niwa ka, ‘Ma m yi wura mbaa n bo i wo u nyumbaa nu ni,’ ye
saŋga kɛrɛ yeenzin n wo u dɛɛ nyumbaa n nu a?
5 Wɔrɔ burukɔɔnufɔ ni, du mɔ yi yeenzin n bo i wo u nyumbaa nu n ka, na a nyá
ŋu asi nyunyumi na a yi wura mbaa n bo i wo u niwa n dɛɛ nyumbaa nu ni.
6 Má am se ka am fa deke bo i ti casi fa ma caam, nzɛn am yoori sɔ, bu kpíe bu nyi
fɔn tara am wɔ, na bu kán titi am nu. Sasu bekun, má am se ka am fa afere fofoem
bo bu la gɔ agaya, fa tu afam. Má nyini, bu tíɛntiɛn i su wura fa nu wɔ.”

Kabo Yesu ŋa Nyɛmɛ de ya nyɛmɛsere barasu ni

7 Na Yesu akaaki ase bu ka, “Am sere deke bo am koro i Nyɛmɛ dɔ, na i má am.
Am niɛniɛ deke bo am koro i dɔ, na am ŋú i. Am bobo anɔ ni, na i téke i ma am.
8 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo i sere Nyɛmɛ deke be, i má i, na sɔnɔ kɛrɛ bo i niɛniɛ deke be,
i ŋú i, na sɔnɔ kɛrɛ bo i bobo anɔ ni, i téke i ma i.
9 Ambɛrɛ nu, ŋma ye i wa sere i diire, ye i mi kéte na i fá yabuɛ ma i wa n a? Ai,
be yo má sɔ.
10 Wara, ambɛrɛ nu, ŋma ye i wa sere i jombaa ye i kéte na i fá woo ma i wa n a?
Ai, be yo má sɔ.
11 Tɔ, ambɛrɛ, haari ni bo am ti satiɛyofɔm ni, am si aceeri kpam bo am fá ce am
nbaam, nzu ti ye nzɛn am sereeri am Si Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro ni, i koro ma má am
aceeri kpam a?
12 Nyini ti, kabo am koro ka minɛm yó ma am ni, am yo i sɔ ma bu, dama Nyɛmɛ
nɔaniɛ kpamaawa n jɔrɛ n kɛrɛ lɛɛ, na i nɔaniɛ kanfɔm dɛɛ buka su.”

Kabo Yesu jɔjɔ fa kɔɔri anɔ n bo i ti fii n jɔrɛ ni

13 Na Yesu akaaki ase ka, “Am fa anɔ n bo i ti fii n na am wura. Dama atin n bo i
fa minɛm kɔ saakiibiri ni, i anɔ n ti tɛtɛrɛ wɔ, na i natiiri ti má kekere, nyini dɛɛ ti,
minɛm dɔŋgu fa yiri wɔ.
14 Ama, atin n bo i fa minɛm kɔ ŋgɔɔ woobiri ni, i anɔ n ti fii wɔ, na i atin gusu
nati ti kekereke, nyini dɛɛ ti, minɛm bo bu ŋu nyini atin n na bu su i su ni, bu sunnu
má.”

Kabo Yesu ŋa ya fa minɛm sayoowa fa si bu ni

15 Na Yesu akaaki ase ka, “Am si am ŋu sa ni kɔrɛfɔm bo bu yo bu ŋu ka bu ti
Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm ni. Bu yo bu ŋu bɛnlɛ ka nbɔɛm wɔ, ama, bu ti ka bedim wɔ,
na bu ti tiɛ.
16 Bu sayoowa n nu, ye am koro fa si kabo bu ti barasu a. Am aŋu ka buwe asu
koto? Wara, am aŋu ka bedikantoŋga asu ndɔrɔwa? Ai.
17 Ama, i ti sɔ ɔ lɛɛ, ka baka kpa kɛrɛ su suuwa kpa a, na baka ŋgbɛɛn kɛrɛ su
suuwa ŋgbɛɛnŋgbɛɛn.

18 Baka kpa koro su má suuwa ŋgbɛɛn, na baka ŋgbɛɛn gusu koro su má suuwa kpa.
19 Baka kɛrɛ bo i su má suuwa kpa, bu kpiɛ i wɔ, na bu fa ji sin nu.
20 Nyini ti, bo bu yo bu ŋu ka bu ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm ni, bu sayoowa n nu, ye am koro fa si kabo bu ti barasu a.”

Kabo Yesu jɔjɔ fa kɔɔri jina cɛɛn n jɔrɛ ni

21 Na Yesu akaaki ase ka, “Má sɔnɔ kɛrɛ bo i bo fere m ka, ‘M Mibiɛ, m Mibiɛ,’ ni wura Nyɛmɛ fɛmɛya n nu a, se má ka bo bu yo m Si Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro n dɛɛ koroowa ni.
22 Jina cɛɛn n ba juuri, minɛ dɔŋgu bá se m ka, ‘Ya Mibiɛ, niɛ e. Ya yo faari u dɛɛ duma, na ya fa akan Nyɛmɛ jɔrɛ, na ya fa u duma n afɔn ayi ajinim afite minɛm ŋu, na ya kaaki afa u duma n ayo alekutura sam dɔŋgu.’
23 Na m nya se bu ka, ‘Ambɛrɛ satiɛyofɔm ni, am fa cinsi m bi bɛrɛ. M si má am cɛɛn n be cɛɛn n be da.’ ”

Miɛɛnu fa kɔ ataari tafɔ nnyɔ nbem jɔrɛ

24 Na Yesu akaaki ase ka, “Nyini ti, sɔnɔ kɛrɛ bo i tiiri m dɛɛ nɔaniɛm n na i deeri i na i fa yoori juma, i mi ti ka alecirafɔ be bo i taari i awuru na i seeri i jaa n yabuɛ su n wɔ.
25 Na nzue aba atɔ, na wawa n kɛrɛ ayi asandi, na aŋuma akpisi awuru ni, ama, wɔ tɔ má, dama i jaa jina yabuɛ su n dɛɛ ti.
26 Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i tiiri m dɛɛ nɔaniɛm n na wɔ de má i, afa ayo má juma, i mi ti ka sinnzin be bo i taari i awuru ŋmiɛ nu n wɔ.
27 Na nzue aba atɔ, na wawa n kɛrɛ ayi asandi, na aŋuma akpisi awuru n na i kɛrɛ abereki atɔ liim. Nyini awuru n tɔɔwa n tiiri tiɛ haari.”
28 Saŋga bo Yesu ba jɔjɔɔri sɔ wieeri n na jama n ayo alekutura fa kɔ i kereewa n su,
29 dama i kereewa n awo i ŋgumi ni Yudafɔm dɛɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni. I kereewa n nu la yiko.

8

Kabo Yesu tuntuunri kokofɔ be ni

1 Saŋga bo Yesu juraari buka n su ba juuri n na jama beberebe asu i su.
2 Na kokofɔ be aba i dɔ, na wɔ ba akutu i nyunu asere i ka i buka i, i ŋa, “M Mibiɛ, nzɛn a koro ka a ma m nya laifiɛ, a koro ma m nya i.”
3 Na Yesu ateŋge i saa anana i ŋu, na wɔ se i ka, “M koro. Nya laifiɛ.” Na kokobi n akaba ayaki sɔnɔ n na wɔ nya laifiɛ.
4 Dɔ na Yesu ase i ka, “Má a se ka a se be ahin jɔrɛ ni, ama, kɔ na a kɔ fa u ŋu kere Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ ni, na a kɔ yo yoowa n bo Moyisi yo kereeri dawafɔm ni, dama nyini kere minɛm ka a nya u ŋu a.”

Kabo soja kpiɛn be yoori Yesu yarada agaya ni

5 Saŋga bo Yesu kɔ wuraari Kapɛnam miɛ kpiri n nu ni, na Romafɔm soja kpiɛn be aba asere Yesu jande ka i buka i,
6 i ŋa, “M Mibiɛ, m gbɛfɛnɛ da awuru, i saa ni i jaa kɛrɛ awu, i sudi wahara agaya.”
7 Na Yesu ase i ka, “M bá na m ma i nya laifiɛ.”
8 Na soja kpiɛn n ase i ka, “M Mibiɛ, m ti kaan ni be a ba m dika. Ama, haari a ma nɔaniɛ n mmɔɔ, m gbɛfɛnɛ ni nyá laifiɛ.
9 Dama mini mmɔɔ ni m tii n wo sɔnɔ saa nu wɔ, na mini gusu nya la m dɛɛ sojam bo m niɛ bu su. Na bo m nya se i ka, ‘Kɔ fɛn,’ na i kɔ, na m se nyiŋga gusu ka, ‘Bra fɛn,’ na i ba. Na m se m akɔɔ n gusu ka, ‘Yo ahin,’ na i yo i.”

10 Saŋga bo Yesu tiiri sɔ ni, na wɔ yo alekutura, na wɔ se minɛm bo bu su i su n ka,
"Nahɔrɛ ye m suse am n a, ma nya aŋu má sɔnɔ bo i la yarada agaya ka ahin sɔnɔ n
ŋusu, haari fa saŋga ni Yisarelifɔm mmɔɔ.
11 M suse am wɔ lɛɛ, ka, minɛm beberebe fíte durunya n wiɛ afiiri, ni wiɛ atɔɔri
kɛrɛ, na bɛrɛ, ni Abraham, ni Izaki, ni Jakɔbu bá saŋga tana Nyɛmɛ fɛmɛya n nu, na
bu dí na bu nú.
12 Ama, na minɛm n bo má i ti ye ni ka bɛrɛ wo Nyɛmɛ fɛmɛya n nu ni, na Nyɛmɛ
fa bu tu awosin nu. Dɔ na bu sún, na bu kán bu saa."
13 Na Yesu anya ase soja kpiɛn n ka, "Kɔ awuru. Kabo a yo yarada ni, i yó sɔ ma
u a." Na soja kpiɛn n gbɛfɛnɛ n anya laifiɛ, nyini saŋga n bo Yesu fa jɔjɔɔri ni.

Kabo Yesu tuntuunri tukpakifɔm beberebe Petoro dika ni

14 Saŋga bo Yesu wuraari Petoro dika n na wɔ ŋu ka Petoro sibara da sɔrɔ, i la má
i ŋu, yakɔkɔ abo i.
15 Na Yesu aso i saa nu, na yakɔkɔ n ayaki i, na bara n ayasu, na wɔ kɔ ayo diire
ama i.
16 Nyini cɛɛn n naasɔ, na ba fa minɛm beberebe n bo ajinim wo bu ŋu ni, aba Yesu
dɔ. Na wɔ ma ajinim nɔɔ na ba fite, na wɔ tuntun tukpakifɔm na bu kɛrɛ anya laifiɛ.
17 I yoori sɔ, na nɔaniɛ n bo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Esaya yo jɔjɔɔri i n yo yiiwa wɔ,
i ŋa, "Na wɔ de ya afite ya tɔrɛm, ni ya tukpaki kɛrɛ nu."

Minɛm bo bu koro ka bu su Yesu su n jɔrɛ

18 Saŋga bo Yesu ŋuuri jama n sɔ ni, na wɔ se i susufɔm n ka bu kpiɛ kɔ kunma
kpiri n buekun dɔ.
19 Na Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔ kun aba Yesu dɔ, aba ase i ka, "Ya Kerefɔ, deke kɛrɛ bo
a kɔ, m sú u su wɔ."
20 Na Yesu ase i ka, "Ŋaakum la kunmam, na anumam gusu la tiɛɛrim, ama, mini
Adamande Wa n yiri, m la má m tii daabiri."
21 Na i susufɔm n kun be gusu ase i ka, "M Mibiɛ, ma m du mɔ kɔ yo m si sutura
ka, na m nyá ba su u su."
22 Ama, na Yesu ase i ka, "Wɔrɔ su m su, na a yaki bo ba wu ni, na bu se bu beŋgu."

Kabo Yesu kereeri ka i la yiko tara aŋuma ni nzue ni

23 Nyini sin na Yesu awura lee nu, na i susufɔm n asu i su.
24 Bu wo kɔ su sɔ ni, na aŋuma bambaka be ayasu nzue n nu, na i subo nzue gɔ
lee n nu. Má lee ni suyi ni nzue wɔ. Ama, nyini saŋga na Yesu wo daafiri su.
25 Na i susufɔm n akɔ ateŋge i, na ba se i ka, "Ya Mibiɛ, de ya tii ji, má nyini, ya
wu awie."
26 Na wɔ se bu ka, "Nzu ti ye am soro sɛrɛ sɔ a? Ambɛrɛ, am yarada n ti kaan sɔ ɔ."
Na wɔ yasu atiɛn aŋuma n ni nzue n ŋu, na dika n kɛrɛ atara jum.
27 Na ba yo alekutura, na ba se ka, "Nzu sɔnɔmbiri barasu la ahin, bo aŋuma ni
nzue n mmɔɔ de i nɔaniɛ a?"

Kabo Yesu fɔn yiiri ajinim fiteeri minɛ nnyɔ nbem ŋu ni

28 Saŋga bo Yesu kpiɛɛri kunma kpiri n kɔ juuri awɔrɛ n bo bu fere i ka Gadara n
ni, na i ni minɛ nnyɔ nbem ayɛ, bu fite faŋkunmam nu wɔ, ajinim wo bu ŋu. Bu ti
tiɛ haari bo be koro nati sin má nyini awɔrɛ n nu.
29 Bu ŋuuri Yesu sɔ ni, na ba tiɛn afere i, bu ŋa, "Nyɛmɛ Wa, a koro nzu ya nu
fɛn a? A ba ka a ba ma ya ŋu anyumboro wɔ ka, na saŋga n nya ju, nzɛn sɛ?"
30 Nyini saŋga afam beberebe wo di su, bu waari má ni bɛrɛ,
31 na ajinim n asere Yesu ka, "Nzɛn a ŋa a fɔn ya fite minɛm n ŋu, ma ya kɔ fun
afam n ŋu."

32 Na Yesu ase bu ka, “Am kɔ.” Na ba fite ayaki minɛm ni, na ba kɔ afun afam n
ŋu. Dika n nu bɛrɛ, na bu kɛrɛ aŋmati acɔɔndi akɔ ato kunma kpiri nzue n nu, na
nzue n adi bu.
33 Afa sasafɔm ni ŋuuri nyini n sɔ ni, na ba ŋmati akɔ miɛ n kunnu akɔ abo ndoori,
fa kɔ sa n bo wɔ yo n su. Na ba kan sa kɛrɛ bo i tuuri minɛm n bo ajinim woori bu
ŋu ni.
34 Na miɛ n nufɔm kɛrɛ pepere afite akɔ Yesu dɔ. Saŋga bo bu kɔ ŋuuri i sɔ ni, na
ba sere i jande ka i fite bu awɔrɛ n nu.

9

Kabo Yesu tuntuunri sɔnɔ bo i saam ni i jaam awu ni

1 Na Yesu akaaki awura lee n nu, akpiɛ akɔ i bɔsu.
2 Dɔ na minɛ nbem afa sɔnɔ be aba i dɔ, i saam ni i jaam awu. Bu sɔɔri i ni i dasu
kɛrɛ baari a. Yesu ŋuuri kabo bu yoori i yarada n sɔ ni, na wɔ se sɔnɔ n bo i saam
ni i jaam awu n ka, “M wa, ma u ahore si, dama ma fa u satiɛ ace u.”
3 Dɔ na Yudafɔm Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm nbem asunsun bu ahore su ka, “Ahin sɔnɔ
n sujɔjɔ wura Nyɛmɛ ŋgasi nu.”
4 Yesu siiri bu sunsunni nu sɔ ni, na wɔ bisa bu ka, “Nzu ti ye am bita sunsunni tiɛ
am ahore su a?
5 Bɔnɔ ti kekereke a, bo m se ka, ‘Ma fa u satiɛ ace u,’ nzɛn, ‘Yasu fa u dasu n na a
nati’ n a?
6 Ama, m kére am ka mini Adamande Wa n la yiko durunya n nu bo m fa minɛm
satiɛ ni bu ŋgasi ce bu.” Na wɔ se sɔnɔ n ka, “Yasu fa u dasu n na a kɔ awuru.”
7 Na sɔnɔ n ayasu, na wɔ kɔ awuru.
8 Saŋga bo jama n ŋuuri nyini n sɔ ni, na ba yo alekutura, na ba kansi Nyɛmɛ, kabo
wɔ ma minɛm nyini yiko n ni.

Kabo Yesu fereeri Matio ka i ba su i su ni

9 Na Yesu ayasu dɔ akɔ. I wo kɔ su sɔ ni, na wɔ ŋu lampodefɔ be, bo bu fere i ka
Matio, ka i tana i juma yoobiri. Na Yesu ase i ka, “Yasu bra na a ba su m su.” Na wɔ
yasu asu i su.
10 Saŋga bo Yesu wo Matio dika, sudi diire ni, na satiɛyofɔm, ni lampodefɔm
beberebe aba Yesu ni i susufɔm n dɔ, na ba saŋga adi diire.
11 Farasifɔm ŋuuri nyini sɔ ni, na ba bisa Yesu susufɔm n ka, “Nzu ti ye am kerefɔ
n ni lampodefɔm, ni satiɛyofɔm saŋga di diire a?”
12 Na Yesu ati bu jɔjɔɔwa n na wɔ bɔ bu nu ka, “Minɛm bo bu la laifiɛ n koro má
ayirifɔ, má ka bo bu la má laifiɛ ni koro a.
13 Am kɔ na am kɔ fiiti Nyɛmɛ nɔaniɛ n nu na am ti i bu, kabo ba kɛrɛ i ka, ‘M koro
aŋunfɔ si tara bo am yo yoowa ma m.’ Ma ba má ka m bá fere minɛm bo bu ŋa bu
yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ n wɔ, ama, m baari ka m bá fere satiɛyofɔm wɔ.”

Kabo Yesu kereeri nɔɔ cici jɔrɛ ni

14 Na Yohane susufɔm n aba Yesu dɔ, aba abisa i ka, “Nzu ti ye yɛrɛ ni Farasifɔm
cici ya nɔɔ, ye u dɛɛ susufɔm bɛrɛ cici má?”
15 Na Yesu abɔ bu nu ka, “Am sunsun ka konyayafɔm koro wo ni ahoresaaki, saŋga
bo konyafan n toko wo bu dɔ ni? Ama, saŋga suba bo bu bá yi konyafan n fite bu
nu, nyini saŋga n ye bu nyá cici bu nɔɔ a.”
16 Na Yesu akaaki ase ka, “Be koro fa má sanvuin fɔfɔrɛ kpa tɔ má tani dawa kunma,
nzɛn i yoori sɔ, sanvuin fɔfɔrɛ ni sɔ́n tani dawa n wɔ, na i téke i kunma buka su.
17 I kaaki ti sɔ ɔ bekun ka be koro fa má nzan nyiiwa faŋgafɔ gɔ má dundu dawa
bɛbɛtɛ nu, nzɛn i yoori sɔ, dundu ni tíɛ wɔ, na i ká ŋgbɛɛn, na nzan n kɛrɛ sóŋgi

butu. Ama, i ti ye ni ka, bu fa nzan nyiiwa faŋgafɔ gɔ dundu fɔfɔrɛ biiwa nu wɔ, na bu fa taka bo pui yo má i.”

Bara tukpakifɔ be, ni baabara be yiwee jɔrɛ

18 Saŋga bo Yesu wo jɔjɔ su sɔ ni, na Yudafɔm kpiɛn be bo i niɛ bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n su n aba akutu i nyunu, ase i ka, “M wa baabara awu, jina n nu bɛrɛ. Bra na a ba fa u saa nana i ŋu, na i nyá ŋgɔɔ.”
19 Na Yesu ayasu, na i ni yiri akɔ, na i susufɔm n asu su.
20 Dɔ na bara be woori jama n nu, i bita abiɛɛri i afɔ buru ni nnyɔ lɛɛ bo i kpu na i kpiɛ má. Na wɔ sakati awura jama n nu Yesu sin, afa i saa akan Yesu tanlɛɛ n jaa bu.
21 Dama i seeri i kunnu ka, “Haari m fa m saa kaanri i tanlɛɛ ni mmɔɔ, m nyá laifiɛ.”
22 Na Yesu akaaki aniɛ aŋu i, na wɔ se i ka, “M wa, ma u ahore si. Yarada n bo a yo m ni, yiri ma a nya laifiɛ a.” Dika n nu bɛrɛ, na bara n anya laifiɛ.
23 Saŋga bo Yesu kɔ juuri kpiɛn n dika ni, na wɔ ŋu sɛɛ mbiɛ kanfɔm, ni jamam ka bu wo naŋmiɛ su.
24 Na wɔ se bu ka, “Am fa sin fite, baabara n awu má, wɔ daafi wɔ.” Ama, na ba siri i.
25 I fɔɔnri jama n kɛrɛ fite wieeri ni, na wɔ nya awura sɔɔ n bo baabara n da nu n nu, na wɔ kɔ atara i saa, na wɔ yasu.
26 Na nyini labari n abara ayɛ dɔ dɛɛ awɔrɛ n kɛrɛ nu.

Kabo Yesu tuntuunri anyinsin nnyɔ nbem na bu ŋuuri asi ni

27 Na Yesu afite bɛrɛ, i sukɔ n na anyinsin nnyɔ nbem asu i su, subo fere i, bu ŋa, “Fɛmɛ Davidi anuma, si ya aŋunfɔ.”
28 Na saŋga bo Yesu kɔ wuraari awuru n nu ni, na anyinsinm n aba i dɔ na wɔ bisa bu ka, “Am yo yarada ka m koro ma am nya laifiɛ?” Na ba bɔ i nu ka, “Ɛɛn, ya Mibiɛ, ya yo yarada.”
29 Dɔ na wɔ fa i saa akan bu nyumbaam, na wɔ se bu ka, “Kabo am ayo m yarada ni, i yó sɔ ma am.”
30 Na bu nyumbaam n ateke, na ba ŋu asi. Na Yesu abɔbɔ bu ni nahɔrɛ su ka, má bu ma be si sa n bo wɔ yo i ni.
31 Ama, na ba kɔ abo ndoori abara ayɛ dɔ dɛɛ awɔrɛ n kɛrɛ nu, fa kɔ sa n bo Yesu ayo i ni.

Kabo Yesu ma bobo be nyaari laifiɛ ni

32 Saŋga bo anyinsinm n fite kɔɔri n dɛɛ sin, na minɛ nbem afa sɔnɔ be aba Yesu dɔ, ajini ayo i bobo wɔ.
33 Yesu fɔn yiiri ajini n fiteeri sɔnɔ n ŋu wieeri n na wɔ koro ajɔjɔ. Na jama n ayo alekutura, na ba se ka, “Ya nya ŋu má ahin sa n be ŋusu cɛɛn be, Yisareli asiɛn n su.”
34 Ama, na Farasifɔm n ase ka, “Ajinim kɛrɛ dɛɛ fɛmɛ ni ma i yiko ye i koro fɔn yi ajinim n a.”

Kabo Yesu siiri jama ni aŋunfɔ ni

35 Na Yesu abara ayɛ miɛ ŋgbiŋgbirim, ni kan kanm n kɛrɛ su, na i sukere minɛm, bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm n nu, na i sukan labari kpa n fa kɔ Nyɛmɛ fɛmɛya n su, na wɔ tuntun minɛ bo tukpaki barasu barasu n kɛrɛ bita bu ni, na ba nya laifiɛ.
36 Saŋga bo Yesu ŋuuri jama n na wɔ si bu aŋunfɔ, dama ba di wahara, na bu la má bukafɔ. Bu ti ka nbɔɛm bo bu la má sasafɔ ɔ.
37 Na wɔ se i susufɔm n ka, “Fiesu diire n sunnu, ama, bo bu kɔ i tambu n sunnu má.
38 Nyini ti, am sere Mibiɛ n bo i dɛɛ la fie n ka i sunma jumayofɔm na bu kɔ i tambu.”

10

Kabo Yesu yiiri minɛ buru ni nnyɔ ka bu yo i jaramasam ni

1 Na Yesu afere i susufɔ buru ni nnyɔm ni, na wɔ ma bu yiko ka bu kɔ sufɔn yi
ajinim fite minɛm ŋu, na bu ma tukpakifɔm barasu barasu kɛrɛ nya laifiɛ.
2 I jaramasa buru ni nnyɔm n bo i yiiri bu n duma n la Simon, bo bu fere i ka Petoro
ni, ni i niɛma Andere, ni Yakobo ni i niɛma Yohane bo bu si la Zɛbɛdi ni,
3 ni Filipu, ni Batolomeyo, ni Tomasi, ni Matio bo i ti lampodefɔ ni, ni Yakobo bo i
si la Alafeyo ni, ni Tadayɔ,
4 ni Simon bo i tu ŋgoni fa kɔ i asiɛn su ni, ni Yudasi Isikariyoti bo i ba tɔɔri Yesu
ni.
5 Na Yesu asunma nyini minɛ buru ni nnyɔm n na wɔ ma bu ahin nɔaniɛ ni, i ŋa,
"Má am kɔ miɛm bo bu ti má Yudafɔm miɛm n nu, wara am wura Samariyafɔm miɛ
be nu.
6 Ama, am kɔ Yisarelifɔm bo bu ti ka nbɔɛm na ba mini n dɔ.
7 Am kɔ na am kɔ kan Nyɛmɛ jɔrɛ kere bu, na am se bu ka, saŋga n adodo bo
Nyɛmɛ Fɛmɛ bá niɛ i minɛm su.
8 Na am ma tukpakifɔm nya laifiɛ, na am teŋge bo ba wu ni, na am ma kokofɔm
nya laifiɛ, na am fɔn yi ajinim fite minɛm ŋu. Kabo ma ma am ahin yiko n na ma de
má pui ni, am gusu yo sɔ n na má am de pui.
9 Má am se ka am bita ŋwaa be, haari ŋwaa kaan mmɔɔ.
10 Ahin atin n bo am sukɔ i ni, má am se ka am bita kuruku, má am fa tanlɛɛ be
buka bo am wura i n su, má am fa gbagbaa, má am fa kpama, dama jumayofɔ kɛrɛ
ti ye ni ka bu ma i diire wɔ."
11 Na wɔ se ka, "Miɛ kpiri, wara miɛ kan kan kɛrɛ bo am kɔ wuraari nu, am niɛniɛ
sɔnɔ kpa, na am kɔ wo i dɔ, haari am bá fite miɛ n nu.
12 Awuru kɛrɛ bo am kɔ suwura nu, am bisa bu dɔŋgu, na am se bu ka Nyɛmɛ yo
bu kisi.
13 Nzɛn nyini awuru n nufɔm deeri am wɔfɔ, am ma nyini kisi n ka bu dɔ, ama,
nzɛn ba de má am, am kaaki de nyini kisi n bu dɔ.
14 Sasu bekun, nzɛn awuru, wara miɛ bo am kɔ wuraari nu, na ba de má am wɔfɔ,
wara ba soro má am su ka bu ti am nɔaniɛ ni, am fite yaki nyini awuru n wara miɛ
ni, na am kpɔnkpɔn yi am jaa tuturi kɛrɛ.
15 Nahɔrɛ ye m suse am n a, jina cɛɛn, Nyɛmɛ cín nyini miɛ n nufɔm sui tara Sodom
ni Gomora miɛm n nu satiɛyofɔm ni."

Kabo Yesu ŋa bu bá kere i jaramasam wuwuruwa barasu ni

16 Na Yesu akaaki ase bu ka, "Am ti fɛn. M susunma am wɔ lɛɛ kabo nbɔɛm kɔ
saŋga bedim nu barasu ni. Nyini ti, am fa ŋgɔnlɛ na am tara am ŋu ka woom, na am
yo am ŋu bɛnlɛ ka tiiwam.
17 Am si am ŋu sa, dama minɛ bá fa am wura jɔrɛdifɔm saa nu, na bu fín am ŋgbere
bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm n nu.
18 Mini dɛɛ ti, bu cín am wura gominam ni nfɛmɛm saa nu. Nyini má am atin na
am di m daani kere bɛrɛ a, ni bo bu ti má Yudafɔm n kɛrɛ.
19 Saŋga bo bu bá faari am wuraari jɔrɛdifɔm saa nu ni, má am ma am ahore saaki
fa kɔ kabo am kɔ́ jɔjɔ barasu. Nyini saŋga n ba juuri, Nyɛmɛ má am nɔaniɛ ye am
jɔjɔ a.
20 Nɔaniɛ ni fíte má am dɔ, ama, i fíte am Si Nyɛmɛ dɛɛ Awiɛwiɛ n dɔ, ye am jɔ́jɔ a.
21 Gɔrɔm ni niɛmam bá tɔ bu beŋgu ma bu kpɔfɔm na bu kún bu, na nbaasim tɔ́
bu nbaam, na nbaam kéte bu wufɔm ŋu, na bu má minɛm kun bu wufɔm ni.
22 Mini dɛɛ ti, sɔnɔ kɛrɛ kpɔ́ am. Ama, wɔrɔ kɛrɛ bo a mindi deeri nyini n kɛrɛ kɔ
juuri i awieeri su, Nyɛmɛ dé u tii ji.

23 Saŋga bo bu bá sukere am wuwuruwa miɛ be su, am ŋmati kɔ miɛ nyiŋga su. Nahɔrɛ ye m suse am n a, am koro kan má Nyɛmɛ jɔrɛ bara yɛ má Yisareli miɛm kɛrɛ su ka, ye mini Adamande Wa ni kpíe m nyi ba.
24 Sɔnsɔnfɔ tara má i kerefɔ, akɔɔ gusu tara má i mibiɛ.
25 Nzɛn sɔnsɔnfɔ n ba juuri i kerefɔ n juubiri, i ti ye ni ka i nyunu yi i tii. Na nzɛn akɔɔ n ba juuri i mibiɛ n juubiri, i ti ye ni ka i nyunu yi i tii. Nzɛn bu nya fereeri awurufɔbiɛ n ka Bɛlazɛbuli, bo bu kaaki fere i ka Sitana ni, nyini saŋga bu fére i dikafɔm bɛrɛ kɛrɛ ka sɛ wɔ lɛɛ?”

Kabo wɔ yo daka ka ya soro Nyɛmɛ ŋgumi ni

26 Na wɔ kaaki ase bu ka, “Nyini ti, má am soro sɛrɛ ni minɛm. Dama deke be wo má bɛrɛ bo i wo fiɛɛwa nu na bu bá ŋu má i, deke be gusu wo má bɛrɛ bo i wo asiri nu na bu bá si má i.
27 Deke kɛrɛ bo m jɔjɔ seeri am kɔŋguɛ, wɔ yo daka ka am jɔjɔ i wiɛsu wɔ. Na deke kɛrɛ bo m tuuri i asuturi am dɔ, wɔ yo daka ka am bo i ndoori na sɔnɔ kɛrɛ ti i.
28 Má am soro minɛm bo bu koro kun aŋuniɛmbaa n na bu koro kun má awiɛwiɛ n ni. Ama, am soro Nyɛmɛ bo i koro saaki awiɛwiɛ n ni aŋuniɛmbaa n kɛrɛ, cɛɛma sin nu ni.
29 Am si ka njɔrɛm nnu ŋwaa ti kaan sɔ ɔ, má sɔ? Ama, bu kun n kpein mmɔɔ tɔ́ má asiɛŋgu bo i ti má ya Si Nyɛmɛ koroyanu.
30 Haari am tiiŋmiɛ kɛrɛ mmɔɔ bo i wo am tii su ni, Nyɛmɛ si i kɛrɛ nɔ.
31 Nyini ti, má am soro sɛrɛ. Am la anyunuyi Nyɛmɛ dɔ tara njɔrɛm beberebe.”
32 Na Yesu akaaki ase bu ka, “Sɔnɔ kɛrɛ bo i kan kereeri minɛm ka i ti m susufɔ, mini gusu bá kan kere m Si Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro n ka i mi ti m dɛɛ wɔ.
33 Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i keteeri minɛm nyunu ka i ti má m susufɔ, mini gusu bá kete m Si Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro n nyunu ka i mi ti má m dɛɛ.”

Kabo Yesu ŋa wɔ fa kpakpaakinu aba barasu ni

34 Na Yesu akaaki ase ka, “Má am sunsun ka ma ba ka m fa tanalaifiɛ ba ma durunya n nufɔm wɔ. Ma ba má ka m fa tanalaifiɛ ba, ama, m faari luɛ baari a.
35 M baari ka m ba kpura baa ni i si tii wɔ, na m kpura baabara ni i ni tii, na m kaaki kpura baa n ni, ni i wa yi tii,
36 na sɔnɔ dikafɔm káaki i kpɔfɔm.
37 Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro i si, wara i ni tara mini, i ti má ye ni ka i mi wo m dɔ. Na sɔnɔ kɛrɛ bo i koro i wa baabiɛsɔ, wara baabara tara mini, i ti má ye ni ka i mi wo m dɔ.
38 Na sɔnɔ kɛrɛ bo i sɔ má i yiwee baka jaanu n na i su m su, i ti má ye ni ka i mi wo m dɔ.
39 Sɔnɔ kɛrɛ bo i ŋa i kpíni i ŋgɔɔ busu, i mi bá fun i, ama, na sɔnɔ kɛrɛ bo i tɔɔri i ŋgɔɔ mini dɛɛ ti, i mi nyá ŋgɔɔ.”

Kabo sɔnɔ kɛrɛ bo i deeri Yesu susufɔm wɔfɔ nyá i ŋkatɔ ni

40 Na Yesu akaaki ase bu ka, “Sɔnɔ kɛrɛ bo i de am wɔfɔ, i mi de mini wɔ lɛɛ, na sɔnɔ kɛrɛ bo i de mini, i mi de yiri bo i sunmaari m wɔ lɛɛ.
41 Sɔnɔ kɛrɛ bo i de Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ ka i ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ n dɛɛ ti, i mi nyá ŋkatɔ kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ nya i n wɔ, na sɔnɔ kɛrɛ bo i de sɔnɔ bo i yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ, na wɔ de i ka i yo sa bo i kɔ atin su n dɛɛ ti, i mi nyá ŋkatɔ kabo sɔnɔ bo i yo sa bo i kɔ atin su n nya i n wɔ.
42 Nahɔrɛ ye m suse am n a, sɔnɔ kɛrɛ bo i saari nzue niniki kaan sɔ mmɔɔ, maari m susufɔ n bo i ti bu kɛrɛ kaan n kun, ka i mi ti m dɛɛ susufɔ n ti, i mi nyá i ŋkatɔ.”

11

1 Saŋga bo Yesu jɔjɔɔri i susufɔm n dɔ wieeri ni, na wɔ jeŋgbe Galili awɔrɛ n nu
miɛ miɛm su, sukere minɛm, na wɔ kan Nyɛmɛ jɔrɛ.

Kabo Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n sunmaari i susufɔm Yesu dɔ ni

2 Nyini saŋga ni, ba nyi Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n dansaraka sɔrɔ. Na wɔ ti sam
kɛrɛ bo Kristo Tiidefɔ n suyo bu ni, na wɔ sunma i susufɔm ka bu kɔ bisa i ka,
3 "Wɔrɔ ye bu yo seeri ka a bá n a, nzɛn ya ŋmínda sɔnɔ fɔfɔrɛ be wɔ?"
4 Na Yesu abɔ bu nu ka, "Am kpie am nyi kɔ se Yohane fa kɔ sam bo am ati bu na
am aŋu bu ni, ka
5 anyinsinm aŋu asi, wɔbukam akoro anati, kokofɔm anya laifiɛ, asuturim ati asui,
minɛm bo ba wu n ateŋge, na yaarifɔm gusu akoro ati labari kpa ni.
6 Terefiɛ wo minɛm bo bu yo m yarada na bu la má sika be ni mini n dɔ."
7 Saŋga bo Yohane susufɔm kaaki sukɔ ni, na Yesu ajɔjɔ jama n dɔ, fa kɔ Yohane
ŋusu jɔrɛ, i ŋa, "Saŋga bo am fite kɔɔri Yohane dɔ, boro kpantain n nu ni, am kɔɔri
ka am kɔ ŋu nzu wɔ? Am kɔɔri ka am kɔ ŋu sɔnɔ bo i ti ka barankpaati fofoe bo
aŋuma n kankan i wɔ?
8 Nzɛn má nyini, nzu ti ye am kɔɔri a? Am ŋa am kɔ ŋu sɔnɔ bo i wura sutura
ŋgbiŋgbiri wɔ? Ai, am si ka minɛm bo bu wura nyini suturam ni, bu wo nfɛmɛm
dika a.
9 Nzɛn má nyini, nzu ti ye am kɔɔri a? Am kɔɔri ka am kɔ ŋu Nyɛmɛ nɔaniɛ
kanfɔ ɔ? Ɛɛn, m suse am wɔ lɛɛ, ka, am aŋu sɔnɔ bo i tara Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ.
10 Dama Yohane ye bu yo kɛrɛɛri i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,
'Nyɛmɛ ŋa o,
"M dú mɔ sunma m sunmafɔ n na i dú u mɔ,
yiri kó yo u atin n dɔŋgu se u a." '
11 Nahɔrɛ ye m suse am n a, Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n la má abeŋgu, bo i tara i
durunya n nu. Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i ti kaan, Nyɛmɛ fɛmɛya n nu n tara yiri Yohane."
12 Na Yesu akaaki ase ka, "Fite saŋga bo Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n boori Nyɛmɛ
jɔrɛ kan n bu ni, fa ba ju ni kisa, ye Nyɛmɛ fɛmɛya n ŋuuri kekereke a, na minɛm
afa anyumboro ka bu wura nu de i.
13 Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm kɛrɛ, ni Moyisi du mɔ kɛrɛɛri Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu fa kɔ
Nyɛmɛ fɛmɛya n su ka, ye Yohane nya baari a.
14 Nzɛn am yó bu nɔaniɛm yarada, Yohane la yiri n bo bu yo kɛrɛɛri ka Eliya káaki
ba n a.
15 Bo i koro ka i ti ahin jɔrɛ n bu, i ti ye ni ka i so i sui na i ti."
16 Na Yesu akaaki ase ka, "Ye m fá nzu fa sunsun kabo nyumafɔ ti a? Bu ti ka
nbaatuma kan kanm bo bu tana gɔɔsu wɔ. Na bu sufere bu beŋgu,
17 bu ŋa, 'Ya kan tere ama am, ama, am abo má kereba. Ya di sɛɛ jue ama am, ama,
am asun má.'
18 Deke bo i ti na m se sɔ n la ka, Yohane ba juuri ni, i ciciiri i nɔɔ ɔ, i di má diire, i
nu má nzan yiri fieo, nyini ti, na ba se ka ajini wo i ŋu a.
19 Ama, mini Adamande Wa n ba juuri, na m ni minɛ asaŋga adi, na ya saŋga anu,
na ba se ka, 'Am niɛ, ahin sɔnɔ n yiri, i ti ayaakpirifɔ ɔ, na i nu nzan nahɔrɛ su.
Wɔ tara lampodefɔm, ni satiɛyofɔm danfoya.' Tɔ, minɛm kɛrɛ bo bu su Nyɛmɛ dɛɛ
alecira n atin n su ni, bu sayoowam kere ka i ti nahɔrɛ a."

Kabo Yesu ŋa miɛ nbem n nufɔm bá ŋu anyumboro barasu ni

20 Miɛm bo Yesu yoori alekutura sam beberebe nu ni, bu minɛm n akaaki má bu
wo, nyini ti, na Yesu akan bu ndiɛ,
21 i ŋa, "Ambɛrɛ Korazinfɔm, am bá ŋu anyumboro. Ambɛrɛ Besayidafɔm gusu,
am bá ŋu anyumboro. Alekutura sam bo m yo maari am ni, má nzɛn m yoori bu Tiro

ni Sidon miɛ kpirim n nu, má minɛm n akaaki bu wo dada kɛrɛ na bu fa pirim bɔtɔ,
ni nzuin yo bu yoowa n bo i kere ka bu ahore asaaki, bu satiɛ yoowa n dɛɛ ti ni.
22 Ama, m suse am wɔ lɛɛ, ka, jina cɛɛn, Nyɛmɛ bá cin am sui tara Tiro ni Sidon
dɛɛ satiɛyofɔm.
23 Ambɛrɛ Kapɛnamfɔm gusu, am sunsun ka Nyɛmɛ bá yɛ am su kɔ aŋgoro wɔ?
Ai, i bá yo am kaan wɔ, na i fá am cɔɔndi kɔ Yiweefɔm Woobiri nu. Alekutura sam
bo m yo maari am ni, má nzɛn m yoori bu Sodom miɛ kpiri n nu, má kisa, miɛ n toko
wo bɛrɛ haari ni nyuma.
24 Ama, m suse am wɔ lɛɛ, ka, jina cɛɛn, Nyɛmɛ bá cin am sui tara Sodom dɛɛ
satiɛyofɔm."

Kabo Yesu jɔjɔ fa kɔɔri kabo i woowa ti barasu ni

25 Nyini saŋga n na Yesu ase ka, "M Si Nyɛmɛ, wɔrɔ ti aŋgoro ni asiɛŋgu kɛrɛ
Mibiɛ a. M da u asi ka a fa nyini dekem bo alecirafɔm ni sifɔm si má i ni, ayi akere
bo bu ti ka nbaatam ni.
26 M Si, i ti nahɔrɛ wɔ, kabo a koroori ka i yo lɛɛ."
27 Na wɔ kaaki ase bu ka, "M Si Nyɛmɛ afa deke kɛrɛ awura m saa nu. Be si má
Nyɛmɛ Wa ni, má ka i Si Nyɛmɛ si i a, na be gusu si má i Si ni, má ka Baa ni si i a, ni
minɛm bo Baa n koro ka i yi i kere bu ni, bɛrɛ si i a."
28 Na wɔ kaaki ase ka, "Ambɛrɛ kɛrɛ bo am sɔ sɔɔri nɔnɔɔri n na am afie ni, am
bra m dɔ, na m má am ŋumiyi.
29 Am de m sɔɔri ni, na am ma am wo ti kabo m dɛɛ n ti ni, dama m ti bɛnlɛ wɔ,
na m yo m ŋu kaan. Mini dɔ ye am nyá ŋumiyi a.
30 Dama kereewa n bo m fa ma am n ti má kekereke, na sɔɔri n gusu bo m fa sɔ
am n wo má nɔ."

12

Kabo Yesu jɔjɔ fa kɔɔri Ɲumiyi cɛɛn jɔrɛ ni

1 Nyini saŋga n na Yesu ni i susufɔm ni sunati sin alɛmbaa fie be nu, Yudafɔm
Ɲumiyi cɛɛn ni. Na ahɔɛ ati i susufɔm ni, na ba bubu be akpɛsɛ.
2 Saŋga bo Farasifɔm ni ŋuuri nyini sɔ ni, na ba se Yesu ka, "Niɛ fɛn. Kabo u
susufɔm ni suyo ni, Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n kere ka má be yo sɔ, Ɲumiyi cɛɛn
ni."
3 Na wɔ se bu ka, "Am nya kan má Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu, kabo Fɛmɛ Davidi yo
yoori saŋga bo ahɔɛ tiiri i ni i minɛm na ba si má kabo bu yo ni, nzɛn sɛ?
4 Ahɔɛ n ti, na wɔ kɔ awura Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, na wɔ di kpɔnɔ n bo ba
fa ama Nyɛmɛ ni, na wɔ ma i minɛm ni be. Ama, am si ka ya dɛɛ atin n su, Nyɛmɛ
sayoowa dɔŋguyofɔm ŋgumi ti ye ni ka bu di nyini kpɔnɔ n a.
5 Sasu bekun, am nya kan má Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu, kabo Ɲumiyi cɛɛn n kɛrɛ
cɛɛn, na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm ni saaki Ɲumiyi cɛɛn n ciire ni, na bu yo bu
yoowam Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, na be se má bu pui, nzɛn sɛ?
6 M suse am wɔ lɛɛ, ka, deke bo i tara Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n wo fɛn.
7 Ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, Nyɛmɛ ŋa o, 'M koro aŋunfɔ si tara bo am
yo yoowa ma m.' Nzɛn má am si nyini nɔaniɛ n bu, má am ma má bu di minɛm jɔrɛ
cin bu sui, bɛrɛ bo bu la má ŋgasi be ni.
8 Dama mini Adamande Wa ni ti Ɲumiyi cɛɛn n Mibiɛ n a."

Kabo Yesu tuntuunri sɔnɔ asaa fuin be Ɲumiyi cɛɛn ni

9 Na Yesu ayasu dɔ akɔ awura bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu.

10 Sɔnɔ asaa fuin be woori dɔ. Na minɛ nbem akoro ka bu sɔ́ Yesu ŋgɛɛ na bu járaki
i ka na wɔ saaki Ŋumiyi cɛɛn n ciire ni. Dɔ na ba bisa i ka, “Atin wo nu ka ya koro
ma sɔnɔ nya laifiɛ, Ŋumiyi cɛɛn ni?”
11 Na Yesu abɔ bu nu ka, “Am nu, ŋma ye i bɔɛ ti kun n kpein ye i toori kunma
ŋgoŋgo nu Ŋumiyi cɛɛn n ye i mi wúra yi má i a?
12 Adamande tara bɔɛ fieo. Nyini ti, ya dɛɛ atin n su, atin wo nu ka ya yo sakpa
Ŋumiyi cɛɛn ni.”
13 Na wɔ nya ase sɔnɔ n ka, “Teŋge u saa ni.” Na wɔ teŋge i saa ni, na i saa n ayo
faŋga bekun ka nyiŋga ni.
14 Dɔ na, Farasifɔm n afite akɔ asɛsɛ bu ŋu su, kabo bu yó na bu kun Yesu.

Kabo amusuisufɔ n bo Nyɛmɛ ayi i n ti barasu ni

15 Saŋga bo Yesu siiri nu sɔ ni, na wɔ yasu bɛrɛ. Na jama beberebe asu i su, na wɔ
ma bu tukpakifɔm kɛrɛ anya laifiɛ.
16 Na wɔ bɔbɔ bu ka, má bu ma be si i sɔnɔ nzuin nu.
17 I yoori sɔ, adena kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Esaya yo jɔjɔɔri n yo yiiwa a, i ŋa,
18 “Nyɛmɛ ŋa o,
‘M amusuisufɔ bo ma yi i ka i yo m sa koroowa n yaa.
Yiri ye m koro i a, m ahore ajɔ i ŋu.
M má m Awiɛwiɛ n ba wura i ŋu.
Na i kɔ́ kan kere durunya n nufɔm kɛrɛ
kabo m nahɔrɛ atin n ti barasu.
19 I ni be sé má akuruwa, wara i tíɛntiɛn má.
I káaki yo má naŋmiɛ atiŋgberem su.
20 I búbu má janja wura bo wɔ biri,
na i nɔ́ má fitana bo i je má nyunyumi.
I wó bɛrɛ sɔ
haari na m nahɔrɛ atin n bá kunma deke n kɛrɛ.
21 Na durunya n nufɔm kɛrɛ bá ti i duma ni,
na bu yó i tama.’ ”

Kabo Farasifɔm tuunri Yesu nzuin ka i ni Sitana dɛɛ ti kun ni

22 Nyini sin na ba fa sɔnɔ be aba Yesu dɔ, ajini ayo i anyinsin ni bobo wɔ. Na Yesu
ama wɔ nya laifiɛ, na wɔ koro ajɔjɔ, na wɔ ŋu asi.
23 Na minɛm kɛrɛ ayo alekutura, na ba bisa bu ŋuŋu nu ka, “Fɛmɛ Davidi anuma
n lɛɛ, nzɛn sɛ a?”
24 Ama, Farasifɔm tiiri sɔ n na ba se ka, “Bɛlazɛbuli bo i ti ajinim kɛrɛ dɛɛ fɛmɛ ni,
yiri ŋgumi ma ahin sɔnɔ n yiko dɛɛ ti, ye i koro fɔn yi ajinim n a.”
25 Yesu siiri bu sunsunni n sɔ n na wɔ se bu ka, “Fɛmɛya kɛrɛ bo i nya kpakpaakiiri
nu wieeri, nyini fɛmɛya ni ká ŋgbɛɛn wɔ. Awuru, wara miɛ kɛrɛ gusu bo i nya
kpakpaakiiri nu wieeri, nyini awuru, wara miɛ ni sándi wɔ.
26 Nyini ti, nzɛn má Sitana bo i ti ajinim kɛrɛ fɛmɛ n nya fɔn i ajinim fite minɛm
ŋu, má nyini kere ka ba kpakpaaki nu lɛɛ. Ye i yó sɛ ye i fɛmɛya ni kóro jina a?
27 Tɔ, ye nzɛn am ŋa Bɛlazɛbuli maari m yiko, ye m fa fɔn yi ajinim a, ye ŋma
maari am dɛɛ minɛm ni yiko ye bu bita fɔn yi bu n a? Nyini ti, kabo am minɛm yoori
ni, nyini kere ka am la má nahɔrɛ.
28 Ama, Nyɛmɛ dɛɛ Awiɛwiɛ ni ma m yiko ye m fa fɔn yi ajinim a. Nyini n kere ka
Nyɛmɛ Fɛmɛ wo am nu suniɛ i minɛm su lɛɛ.
29 Bekun, i bá yo sɛ ye be koro wura sɔnɔ faŋgafɔ dika na i fin i neŋge a, má ka wɔ
tara i faŋgafɔ acin i nyama ka? Nyini sin na i nyá koro fin i neŋge bo i wo awuru n
nu.

30 Sɔnɔ kɛrɛ bo i jina má m sin, i mi ti m kpɔfɔ ɔ. Na sɔnɔ kɛrɛ gusu bo i buka má
m na ya tiɛn minɛm nɔɔ, i mi sandi minɛm wɔ.
31 Nyini ti, m suse am wɔ lɛɛ, ka, Nyɛmɛ koro fa minɛm satiɛ kɛrɛ fa ce bu, haari fa
kɔ saŋga ni jɔrɛ ŋgbɛɛnŋgbɛɛn kɛrɛ bo bu jɔjɔɔri i fa kɔ Nyɛmɛ dɔ, ama, sɔnɔ kɛrɛ
bo i jɔjɔ wuraari Awiɛwiɛ Casi ni ŋgasi nu, Nyɛmɛ fá má i mi ŋgasi ce má i.
32 Sɔnɔ kɛrɛ bo i jɔjɔ wuraari mini Adamande Wa ni ŋgasi nu, Nyɛmɛ fá i mi ŋgasi
ce i. Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i jɔjɔ wuraari Awiɛwiɛ Casi ni ŋgasi nu, Nyɛmɛ fá má i mi
ŋgasi ce má i, fite kisa haari fa kɔ fa ba.”

Kabo Yesu ŋa ya fa minɛm woowa fa si kabo bu ti ni

33 Na Yesu akaaki ase bu ka, “Baka kɛrɛ bo i nya ti kpa, su suuwa kpa a, na baka
kɛrɛ gusu bo i nya ti má kpa, su suuwa tiɛtiɛ wɔ. Dama baka kɛrɛ suuwa, ye a fa si
kabo i ti a.
34 Ambɛrɛ burukɔɔnufɔm ka woom ni, kabo am ti satiɛyofɔm sɔ ni, am yo sɛ koro
yo sakpa bekun a? Dama dekem n bo am sunsun bu am ahore su n ye am jɔjɔ bu a.
35 Sɔnɔ kpa ni i deke kpa kɛrɛ bo i bita i, fa sakpa ba a. Na sɔnɔ tiɛ gusu ni i deke
tiɛ bo i bita i, fa satiɛ ba a.
36 M suse am wɔ lɛɛ, ka, jina cɛɛn, Nyɛmɛ dí sɔnɔ kɛrɛ jɔrɛ fa kɔ jɔrɛ ŋgbɛɛnŋgbɛɛn
kɛrɛ bo i yo jɔjɔɔri i.
37 Dama u nɔaniɛ jɔjɔɔwa má a fite nu a, na u nɔaniɛ jɔjɔɔwa gusu má bu di u jɔrɛ
cin u sui a.”

Kabo Yesu keteeri ka i yó má alekutura sa bo bu koro i ni

38 Na Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm, ni Farasifɔm nbem ase Yesu ka, “Ya Kerefɔ, ya koro
ka a yo alekutura sa be kere ya na ya ŋu i.”
39 Na Yesu ase bu ka, “Ambɛrɛ nyumafɔ, satiɛyofɔm bo am su má Nyɛmɛ ni, ye am
koro ka m yó alekutura sa be na am niɛ a? Ai, m yó má alekutura sa be na am ŋu i
fieo, má ka alekutura sa n bo Nyɛmɛ yo yoori i maari i nɔaniɛ kanfɔ Jona ni ŋgumi.
40 Dama kabo Jona yo woori jombaa bambaka be kunnu kɔ juuri lesan, kɔŋguɛ
ni wiɛsu ni, sɔ ye mini Adamande Wa ni bá wo asiɛn n bu kɔ ju lesan, kɔŋguɛ ni
wiɛsu a.
41 Jona yo kaanri Nyɛmɛ jɔrɛ kereeri Ninɛvafɔm na ba kaaki bu wo. Jina cɛɛn, bɛrɛ
bá yasu jina na bu járaki ambɛrɛ nyumafɔm, dama kisa, m suse am wɔ ka, mini tara
Jona, ama, am akete ka am kaaki má am wo.
42 Fɛmɛ bara be yo fiteeri haari i bɔsu Seba wɔ, na i bá ti Fɛmɛ Solomon dɛɛ alecira
jɔjɔɔwa nɔaniɛ ni. Jina cɛɛn, yiri bá yasu jina na i járaki ambɛrɛ nyumafɔm nahɔrɛ
su, dama kisa, m suse am wɔ ka, mini tara Fɛmɛ Solomon, ama, am ade má m
nɔaniɛ ni.”

Kabo ajini bá kaaki ba i woobiri dawa na i ti barasu ni

43 Na Yesu akaaki ase bu ka, “Nzɛn ajini nya fite yakiiri sɔnɔ, i kɔ jeŋgbe bara yɛ
boro kpantain nu wɔ, deke bo nzue wo má, na i kɔ niɛniɛ woobiri bo i tana yi i ŋumi.
Nzɛn wɔ nya má woobiri,
44 nyini saŋga, a ti ka i ŋa, ‘Ma m kpie m nyi kɔ m woobiri dawa ni.’ Na i kaaki
kɔ, i kɔ ŋu ka ba kpara dika n nyunyumi, asɛsɛ deke kɛrɛ su, be wo má nu.
45 Na i nyá kɔ fa ajinim nso, bo bu ti tiɛ tara yiri ni i tii, na bu kɛrɛ bá wura woobiri
dawa n nu. Nyini saŋga, a ŋu ka sɔnɔ n woowa ayo tiɛ atara kabo i yo ti dawa ni. Sɔ
ye i bá yo ma ahin nyumafɔm bo bu satiɛyo asunnu n a.”

Minɛm bo bu ti Yesu ni, ni i ninbaam nahɔrɛ su n jɔrɛ

46 Yesu toko wo minɛm dɔ jɔjɔ su ni, na i ni, ni i niɛmam aba aka ajina dasin, na
ba se ka bu koro ka bu jɔjɔ i dɔ ɔ.

47 Na minɛm ni kun ase i ka, “Ti fɛn, u ni, ni u niɛmam jina dasin koro ka bu jɔjɔ
u dɔ.”
48 Sɔnɔ n seeri i sɔ wieeri ni, na Yesu ase i ka, “Ma m kere u bo bu ti m ni, ni m
niɛmam.”
49 Na wɔ fa i saa akere i susufɔm ni, na wɔ se ka, “Niɛ fɛn. M ni, ni m niɛmam n
yaa.
50 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo i yo m Si Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro n dɛɛ sa koroowa, yiri ti m
siwa, ni m niwa, ni m ni a.”

13

Miɛɛnu fa kɔ kabo dɔdɔɔrifɔ be sandiiri alɛmbaa ni

1 Nyini cɛɛn n na Yesu afite awuru n nu akɔ atana Galili kunma kpiri n nɔɔ su, ka
i kan Nyɛmɛ jɔrɛ kere jama ni.
2 Na jama beberebe atiɛn bu nɔɔ i dɔ. Bu sunnuuri beberebe sɔ n dɛɛ ti, na wɔ
wura lee nu atana, na bɛrɛ aka ajina nzue n nɔɔ su.
3 Na wɔ bo miɛɛnum na wɔ kere bu dekem beberebe. I ŋa, “Dɔdɔɔrifɔ be fiteeri
sɔ ɔ, ka i kɔ sandi alɛmbaa.
4 Saŋga bo i wo sandi su ni, na alɛmbaa ni nbem atɔtɔ atin n nɔɔ, na anumam aba
atambu bu ami.
5 Na nbem atɔtɔ tiɛka su, deke bo fa sunnu má ni, fa n sunnu má n dɛɛ ti, wɔ cɛ
má, na wɔ fi,
6 ama, wiɛ ba fiteeri agaya ni, na ba waandi, dama bunlui n akpama abi má.
7 Na alɛmbaa ni nbem atɔtɔ lɔlɔɛ nu, na lɔlɔɛ n anyi akata bu ŋu.
8 Ama, na alɛmbaa ni nbem atɔtɔ asiɛn kpa su, na wɔ nyi awura mbaa zɔi zɔi.”
9 Na Yesu ase bu ka, “Bo i koro ka i ti ahin jɔrɛ n bu, i ti ye ni ka i so i sui na i ti.”

Deke bo i ti na Yesu boori bu miɛɛnu n ni

10 Nyini sin na i susufɔm n aba i dɔ, aba abisa i ka, “Nzu ti ye a nya ba ŋa a jɔjɔ
minɛm dɔ, a bo bu miɛɛnu a?”
11 Na Yesu abɔ bu nu ka, “Ambɛrɛ ye Nyɛmɛ ma am asi i fɛmɛya n nu asiri jɔrɛ
kɛrɛ a, ama, bɛrɛ bo ba ka ni, i ma bu si má i.
12 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo wɔ nya deke be Nyɛmɛ dɔ na i mi si i bita, Nyɛmɛ búka i
su wɔ, na i nyá beberebe, ama, bo i si má i bita, haari ni nyini kaan n bo i la i ni,
Nyɛmɛ dé i dɔ ɔ.
13 Deke bo i ti na m bo bu miɛɛnu n la ka, bu niɛ wɔ, ama, bu ŋu má pui. Bu so bu
sui wɔ, ama, bu ti má deke n bo bu so bu sui ka bu ti i n bu.
14 Bu ti sɔ n dɛɛ ti, ye Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Esaya yo jɔjɔ niiri bu n a, i ŋa,
‘Nyɛmɛ ŋa o,
Am só am sui ni nahɔrɛ su,
ama, am tí má deke bo am so am sui
ka am ti i n bu.
Am káaki niɛ ni nahɔrɛ su,
ama, am ŋú má pui.
15 Dama ahin minɛm tii ti kekereke,
ba tɔ bu sui na má bu ti,
ba kata bu nyumbaa na má bu ŋu.
Má nyini, bu nyumbaa ŋú i wɔ,
na bu sui tí,
na bu sí bu ahore su,
na bu káaki bu wo,
na m má bu nya laifiɛ.’
16 Ama, ambɛrɛ la terefiɛ, dama am ŋu asi, na am kaaki ti asui.

17 Nahɔrɛ ye m suse am n a, Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm ni minɛm beberebe bo bu yo sa
bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ n kɛrɛ koroori ka bu ŋu deke bo am aŋu i ni, ama, ba ŋu
má i, na ba koro ka bu ti deke bo am ati i ni, ama, ba ti má i.”

Kabo Yesu kereeri miɛɛnu n bu fa kɔ dɔdɔɔrifɔ n su ni

18 Na Yesu ase i susufɔm ni ka, “Am so am sui, na m se am miɛɛnu n bu, fa kɔ
dɔdɔɔrifɔ n bo i sandiiri alɛmbaa n su.
19 Nbem de Nyɛmɛ nɔaniɛ n fa kɔ i fɛmɛya n su kabo alɛmbaa n tɔtɔɔri atin nɔɔ
n wɔ. Bu nya tiiri Nyɛmɛ nɔaniɛ n na bu ti má i bu, i cɛ má, na Sitana bo i ti sɔnɔ tiɛ
ni, bá yi nɔaniɛ n fite bu ahore su, a ŋu ka bu wara afi i sa.
20 Nbem gusu de Nyɛmɛ nɔaniɛ n kabo alɛmbaa tɔtɔɔri tiɛka su n wɔ. Bu nya tiiri
Nyɛmɛ nɔaniɛ ni, a ŋu ka ba de i ndende ni ahorejɔ,
21 ama, i da má bu ahore su. Bu kaaki ti ka alɛmbaa n bo bu bunlui akpama abi
má n wɔ. I woori bu dɔ kaan sɔ, na nzɛn wahara, wara kekereke be ba tuuri bu, fa
kɔ bu Nyɛmɛ su n su, a ŋu ka ba fa ati.
22 Nbem gusu de Nyɛmɛ nɔaniɛ n kabo alɛmbaa n tɔtɔɔri lɔlɔɛ nu n wɔ. Bu nya tiiri
Nyɛmɛ nɔaniɛ ni, a ŋu ka bu sunsunni kɛrɛ wo deke bo bu yó na bu asiri káta su, na
bu koro kabo bu yó na bu nyá ajɛkɛ kɛrɛ, na bu ahore bi fa kɔ durunya n nu neŋgem
su, na Nyɛmɛ nɔaniɛ n koro da má bu ahore su na i yo juma. Bu ti ka alɛmbaa n bo
i wura má mbaa n wɔ.
23 Ama, nbem de Nyɛmɛ nɔaniɛ n kabo alɛmbaa n tɔtɔɔri asiɛn kpa su n wɔ. Bu
nya tiiri Nyɛmɛ nɔaniɛ ni, na bu de i, na bu fa yo juma, na i yo kpɛrɛ beberebe.”

Miɛɛnu fa kɔ wura mbaa fiiwa ni

24 Na Yesu abo bu miɛɛnu be bekun. I ŋa, “Kabo Nyɛmɛ Fɛmɛ bá niɛ i minɛm su
yaa. Sɔnɔ be kɔ sandiiri nvoni i fiesu a.
25 Cɛɛn n be kɔŋguɛ n sɔ ɔ, saŋga bo sɔnɔ kɛrɛ ada adaafi ni, na i kpɔfɔ be anya
ayasu akɔ afa jaŋmɔŋgu nvoni asandi nvoni fie n nu.
26 Saŋga bo nvoni n ba fi sukɔ nyinsɛ ni, na jaŋmɔŋgu nvoni n gusu atu asaŋga
nvoni kpa n nu.
27 Na awurufɔbiɛ ni akɔɔm aba i dɔ, aba ase i ka, ‘Ya mibiɛ, m ŋa ya sandiiri nvoni
kpa fie n nu e. Ye jaŋmɔŋgu nvoni n fiteeri ni, kɔ saŋgaari nu a?’
28 Na wɔ bɔ bu nu ka, ‘M kpɔfɔ be kɔ yoori nyini a.’ Na i akɔɔm n abisa i ka, ‘Ye a
koro ka ya kɔ tutu jaŋmɔŋgu nvoni n butu wɔ, nzɛn sɛ a?’
29 Na wɔ bɔ bu nu ka, ‘Am yaki i, dama nzɛn am ŋa am tutu jaŋmɔŋgu nvoni ni,
am sáŋga tutu i ni nvoni kpa n kɛrɛ wɔ.
30 Am ma bu kɛrɛ saŋga nyi, haari nvoni n kpiɛ bá ju. Nyini saŋga na m nya se
nvoni kpiɛfɔm ni ka bu kpiɛ i kɛrɛ na bu cin wɔrɔ jaŋmɔŋgu nvoni n tiɛn i nɔɔ yara
i ka. Nyini saŋga na bu nya tiɛn nvoni kpa ba gɔ m bondo nu.’ ”

Miɛɛnu fa kɔ alɛmbaa kaan be jɔrɛ su

31 Na Yesu abo bu miɛɛnu be bekun. I ŋa, “Kabo Nyɛmɛ fɛmɛya n ti yaa, i ti ka
alɛmbaa kaan kabo nyɛm mbaa ti n wɔ, bo sɔnɔ be dɔɔri i fiesu ni.
32 Yiri ti alɛmbaam kɛrɛ kaan, ama, bu nya ba dɔɔri na i fiiri, i tara toro nyawam
n kɛrɛ bambaka, i koro nyi na i tɛtɛrɛki asambaam bo anumam koro yo bu tiɛɛrim
su.”

Miɛɛnu fa kɔ kpɔnɔ ayiri n su

33 Na Yesu akaaki abo bu miɛɛnu be bekun. I ŋa, “Kabo Nyɛmɛ fɛmɛya n ti yaa,
i ti ka ayiri bo bu fa gɔ kpɔnɔ samɛnɛ nu na i yasu ni, na bara be fa gɔɔri samɛnɛ
beberebe nu, na i kɛrɛ yasuuri n wɔ.”

Deke bo i ti na Yesu boori nyini miɛɛnum ni

34 Ahin n kɛrɛ, Yesu boori jama n miɛɛnu wɔ. Nahɔrɛ, i se má bu pui, má ka miɛɛnu
ye i bo bu a.
35 I yoori sɔ, adena nɔaniɛ n bo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ n yo jɔjɔɔri n yo yiiwa a. I ŋa,
“Nyɛmɛ ŋa o,
‘M bó bu miɛɛnu wɔ,
na m má bu si deke n bo ba si má i,
fite haari durunya n bumboori ni.’ ”

Kabo Yesu kereeri wura mbaa fiiwa n miɛɛnu n bu ni

36 Saŋga bo Yesu cin yakiiri jama n na i kɔ wuraari awuru n nu ni, na i susufɔm n
aba i dɔ, aba ase i ka, “Ya koro ka a yi jaŋmɔŋgu nvoni n dɛɛ miɛɛnu n bu kere ya.”
37 Na wɔ bɔ bu nu ka, “Sɔnɔ n bo i sandiiri nvoni kpa n la mini Adamande Wa ni.
38 Fie n la durunya ni, na nvoni n la minɛm bo bu fa Nyɛmɛ yo bu fɛmɛ ni. Na
jaŋmɔŋgu nvoni n la Sitana dɛɛ minɛm ni.
39 Ye kpɔfɔ n bo i fa jaŋmɔŋgu nvoni n saŋga nvoni kpa n nu n la Sitana. Nvoni
kpiɛ saŋga n la durunya n awieeri, ye nvoni n kpiɛfɔm la Nyɛmɛ mɛrɛkɛm ni.
40 Kabo bu tiɛntiɛɛnri jaŋmɔŋgu nvoni n nɔɔ, na bu yaraari i ni, sɔ ye i bá yo
durunya n awieeri a.
41 Mini Adamande Wa ni súnma Nyɛmɛ mɛrɛkɛm, na bu bá tambu yi satiɛyofɔm
kɛrɛ, ni deke kɛrɛ bo i wura minɛm konvi na bu yo satiɛ.
42 Na Nyɛmɛ mɛrɛkɛm ni fá bu tu cɛɛma sin nu, dɔ na bu sún, na bu kán bu saa.
43 Na bo bu yo Nyɛmɛ sa koroowa n yiri nya yo wein ka wiɛ, bu Si Nyɛmɛ fɛmɛya
n nu. Bo i koro ka i ti ahin jɔrɛ n bu, i ti ye ni ka i so i sui na i ti.”

Miɛɛnu fa kɔ ajɛkɛ n bo bu fundu seeri n su ni

44 Na Yesu akaaki abo bu miɛɛnu be bekun. I ŋa, “Kabo Nyɛmɛ Fɛmɛ niɛ i minɛm
su yaa, i ti kabo sɔnɔ be kɔ ŋuuri ajɛkɛ be, bo ba fundu i ase fie be nu n wɔ. I ŋuuri
i sɔ n na wɔ kaaki akata su, na ahorejɔ aba i dɔ agaya, na wɔ kɔ atɔ i neŋge kɛrɛ bo
i la i ni, na wɔ kpie i nyi aba ato nyini asiɛn ni.”

Miɛɛnu fa kɔ afere fofoe be bo i la anyunuyi agaya n su ni

45 Na Yesu akaaki ase ka, “Bekun, kabo Nyɛmɛ Fɛmɛ niɛ i minɛm su yaa, i ti kabo
watafɔ be bo i nati niɛniɛ afere fofoem bo bu la anyunuyi agaya na i to n wɔ.
46 Saŋga bo i ba kɔ ŋuuri be bo i la anyunuyi na i la gɔ agaya ni, na wɔ kɔ atɔ i
neŋge kɛrɛ, na wɔ fa ato i.”

Miɛɛnu fa kɔ jombaa tarafɔm diɛndiɛ su ni

47 Na Yesu akaaki ase ka, “Bekun, kabo Nyɛmɛ Fɛmɛ niɛ i minɛm su yaa, i ti ka
diɛndiɛ be bo bu fa sandiiri nzue nu, na bu taraari jombaa barasu barasu kɛrɛ n wɔ.
48 Saŋga bo diɛndiɛ n yiiri ni jombaam ni, na ba cin i afite kpɛrɛ su, na ba tana ka
bu yiyi jombaam ni. Bo bu nya ŋuuri ka bu ti kpakpam ni, na bu fa bɛrɛ ji bu jombaa
tara bɔtɔm nu. Na bu nya fa bo bu ti má kpam fikindi tu.
49 I bá yo sɔ ɔ, durunya n awieeri, Nyɛmɛ má i mɛrɛkɛm ni nati ba yi satiɛyofɔm n
fite bo bu yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ nu,
50 na i fa satiɛyofɔm ni tu cɛɛma sin nu. Dɔ na bu sún, na bu kán bu saa.”

Miɛɛnu fa kɔ neŋge fɔfɔrɛ ni neŋge dawa su ni

51 Na Yesu abisa bu ka, “Am ati ahin miɛɛnu n kɛrɛ bu?” Na ba bɔ i nu ka, “Ya ti i
bu.”
52 Na Yesu ase bu ka, “Tɔ, sɔnɔ kɛrɛ bo i kere Nyɛmɛ nɔaniɛ ni, na i siiri kabo
Nyɛmɛ Fɛmɛ atin ti barasu, i mi ayo ka awurufɔbiɛ bo i yi i neŋge fɔfɔrɛ ni i neŋge
dawa fite i neŋge woobiri sɔɔ n nu, na i fa ma minɛm wɔ.”

Kabo Yesu ŋa Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ la má jirima i bɔsu ni

53 Saŋga bo Yesu boori nyini miɛɛnu kɛrɛ kɔ wieeri ni, na wɔ yasu dika n nu dɔ.
54 Na wɔ kpie i nyi akɔ i bɔsu. Na wɔ kan Nyɛmɛ jɔrɛ akere minɛm, bu tiɛntiɛn-
bunɔɔ sɔɔ n nu. Na bo bu tiiri i kereewa n kɛrɛ ayo alekutura. Na ba bisa bu ŋuŋu
nu ka, "Nifansu ye ahin sɔnɔ n nyaari nyini alecira n ni yiko koro yo nyini alekutura
sam n a?
55 Má kampenta n wa n lɛɛ? Má i ni la Mariya a? Má Yakobo, ni Yosefu, ni Simon,
ni Yudasi n gɔrɔ n lɛɛ?
56 Am niɛ e. Má i niɛma nbaram kɛrɛ wo ya nu fɛn n a? Ye nifansu ye ahin sɔnɔ n
kɔ sɔnsɔɔnri i si n kɛrɛ a?"
57 Na ba bu i ŋgbɛɛn. Na Yesu ase bu ka, "Deke n kɛrɛ bu ma Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ
jirima a, má ka i bɔsufɔm, ni i gisannufɔm ŋgumi dɔ."
58 I bɔsufɔm ayo má i yarada n dɛɛ ti, wɔ yo má alekutura sam beberebe dɔ.

14

Kabo bu kuunri Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n barasu ni

1 Nyini saŋga ni, na Fɛmɛ Herode ati Yesu ŋga.
2 Na wɔ se i nkpiɛnkpiɛnm bo bu wo i nyunu n ka, "Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n lɛɛ,
ye wɔ teŋge i yiwee n nu a, nyini ti ye i la yiko koro yo nyini alekutura sam kɛrɛ a."
3 Fɛmɛ Herode yo ma bu taraari Yohane nyiiri i wɔ, dama yiri Fɛmɛ Herode yo fiinri
i gɔrɔ Filipu yi Herodiya jaari wɔ.
4 Má pui ti, Yohane yo seeri Fɛmɛ Herode ka, "Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n kere ka
a la má atin ka a fa u gɔrɔ yi ja i ŋgɔɔ su."
5 Má Fɛmɛ Herode yo koroori ka i kun Yohane wɔ, ama, i soroori Yudafɔm jama
n wɔ, dama ba se ka Yohane ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ ɔ.
6 Na Fɛmɛ Herode baawu cɛɛnkpiri di cɛɛn, na Herodiya wa suŋguru agɔ agɔrɛ
fɛmɛ ni i jama n kɛrɛ nyunu, na fɛmɛ n ahore ajɔ.
7 Nyini ti, na wɔ tan ndiɛ ase suŋguru n ka, "Deke kɛrɛ bo a koro, se m, na m má u."
8 Na suŋguru n ni ase i ka i kɔ se ka i koro Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n tiiawa a.
Na wɔ kɔ ase fɛmɛ n ka, "M koro ka na a fa Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n tiiawa ma
m pɛrɛntɛ nu kisa kisa."
9 Fɛmɛ n tiiri sɔ ni, na i ahore asaaki, ama, ndiɛ n bo i taanri i jama n nyunu n dɛɛ
ti, wɔ koro akaaki má i nɔɔ. Na wɔ ma nɔɔ ka bu yo suŋguru n koroowa ma i.
10 Nyini ti, na wɔ ma bu akɔ akpiɛ Yohane tii dansaraka sɔɔ n nu dɔ.
11 Na ba fa i tiiawa n ada pɛrɛntɛ n nu, aba ama suŋguru ni, na yiri gusu afa akɔ
ama i ni.
12 Na Yohane susufɔm n aba afa fuin n akɔ ase i, na ba kɔ ama Yesu labari.

Kabo Yesu maari nbiɛsɔm akpii nnu ni bu minɛm diire ni

13 Yesu tiiri Yohane n jɔrɛ labari n sɔ ni, na wɔ fa lee akɔ deke bo minɛ n wo má, i
ni i susufɔm ŋgumi. Minɛm tiiri sɔ ni, na ba fite miɛ miɛm su anati bu jaa su, asa i
su.
14 Saŋga bo Yesu kɔ fiteeri lee n nu ni, na wɔ ŋu jama beberebe, na wɔ si bu aŋunfɔ,
na wɔ ma tukpakifɔm bo bu woori dɔ n anya laifiɛ.
15 Nyini cɛɛn n naasɔ saŋga, na i susufɔm n aba i dɔ, aba ase i ka, "Kisa wiɛ atɔ,
ya wo boro gusu wɔ lɛɛ. Ma minɛm n atin na bu kɔ miɛ kunnu, na bu kɔ nya diire
be to di."
16 Na Yesu ase bu ka, "I ti má deke bo bu kɔ pui, ambɛrɛ mmɔɔ ni am tii nya deke
be ma bu na bu di."
17 Na ba se i ka, "Deke bo ya la i fɛn n kɛrɛ ti kpɔnɔ nnu wɔ, ni jombaa nnyɔ."
18 Na wɔ se bu ka, "Am fa bu ba ma m fɛn."

19 Na wɔ ma minɛm nɔɔ ka, bu tantana wura fiɛfiɛɛwa n su. Na wɔ fa kpɔnɔ nnu
ni, ni jombaa nnyɔ ni, na wɔ yɛ i tii su aŋgoro na wɔ da Nyɛmɛ asi. Na wɔ nya
akpiɛkpiɛ kpɔnɔ n nu afa ama i susufɔm ni, na bɛrɛ gusu afa ama minɛm ni.
20 Na sɔnɔ kɛrɛ adi, na bu kunnu ayi. Na i susufɔm n atambu kpɔnɔ ni jombaa
sinsin n bo bu diiri na i kaari ni, na ba nya kandiɛ buru ni nnyɔ.
21 Minɛm bo bu diiri kpɔnɔ n ni jombaa n kɛrɛ kɔ yasuuri nbiɛsɔm akpii nnu wɔ,
ba kan má nbaram ni nbaatumam awura má nu.

Kabo Yesu natiiri nzue su ni

22 Nyini sin na Yesu ama i susufɔm n awura lee n nu na bu du i mɔ kpiɛ kɔ kunma
kpiri n buekun, na yiri aka na i kaari jama ni.
23 I kaariiri jama n wieeri ni, na wɔ fun akɔ kpɛrɛ be su i ŋgumi ka i kɔ sere Nyɛmɛ.
Haari wiɛ ba tɔɔri kɛrɛ, i toko wo dɔ i ŋgumi.
24 Nyini saŋga na lee n yiri wo nzue n afiɛn dede dɔ, na nzue nyama sukpara i,
dama aŋuma sun bu kɔ bu sin wɔ.
25 Na fa kɔ akɔnyuma ciciri su, na wɔ nati nzue n su suba bu dɔ.
26 Saŋga bo bu ŋuuri ka i nati nzue n su ni, na sɛrɛ ati bu agaya, bu ŋa, “Ŋumi
lɛɛ o.” Na ba bo awie, sɛrɛ n dɛɛ ti.
27 Kpeŋga na Yesu ajɔjɔ bu dɔ, na wɔ se bu ka, “Am ma am ahore si, mini a, má
am soro sɛrɛ.”
28 Na Petoro ase i ka, “M Mibiɛ, nzɛn i ti wɔrɔ nahɔrɛ su a, se m ka m nati nzue n
su bra u dɔ.”
29 Na Yesu ase i ka, “Bra.” Na Petoro afite lee n nu sunati nzue n su sukɔ Yesu dɔ.
30 Ama, saŋga bo i ŋuuri ka aŋuma ni sukpiɛ agaya sɔ ni, na sɛrɛ akaaki ati i,
kpeŋga i suwura nzue n bu. Na wɔ bo awie ase ka, “M Mibiɛ, de m tii ji.”
31 Kpeŋga na Yesu alaandi i saa aso i nu, na wɔ se i ka, “Wɔrɔ, u yarada n ti kaan
sɔ. Nzu ti ye u sunsunni ti nnyɔ nnyɔ a?”
32 Na bu nnyɔ n kɛrɛ awura lee n nu, na aŋuma n atara.
33 Na i susufɔm bo bu wo lee n nu n kɛrɛ akansi i, bu ŋa, “A ti Nyɛmɛ Wa a, nahɔrɛ
su.”

Kabo Yesu ma tukpakifɔm beberebe nyaari laifiɛ ni

34 Na ba kpiɛ nzue n aba aju awɔrɛ n bo bu fere i ka Gɛnɛsarɛti ni.
35 Na dɔfɔm asi ka Yesu lɛɛ, na ba sunma akɔ ase awɔrɛ n nufɔm kɛrɛ, na ba fa
tukpakifɔm kɛrɛ aba Yesu dɔ,
36 na ba sere i jande ka i ma bu fa bu saa kan i tanlɛɛ n jaa bu. Na bo bu yoori sɔ
n kɛrɛ anya laifiɛ.

15

Yudafɔm nana sayoowa jɔrɛ

1 Na Farasifɔ nbem, ni Yudafɔm Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm afite Yɛrusalem miɛ kpiri
n nu aba Yesu dɔ, aba abisa i ka,
2 “Nzu ti ye u susufɔm n akete ya nam sayoowa n a? Dama bu ŋmisi má bu saa ka,
na bu nya di diire.”
3 Na Yesu abɔ bu nu ka, “Nzu ti ye am akete Nyɛmɛ nɔaniɛ maawa n ye am su am
dɛɛ sayoowam su a?
4 Dama Nyɛmɛ ama nɔɔ ka, ‘Bu u si, ni u ni.’ Ye wɔ kaaki ase ka, ‘Sɔnɔ kɛrɛ bo i
jɔjɔɔri i si, ni i ni jɔrɛ tiɛ, wɔ yo daka ka bu kun i mi.’
5 Ama, ambɛrɛ kere ka nzɛn sɔnɔ be la deke be bo i ti ye ni ka i fa buka i si, ni i ni,
i koro se bu ka, ‘Deke bo má m ŋa m fa ma am ni, ma fa ayi saraka ama Nyɛmɛ.’
6 Am suse ka i mi koro kpiɛ i si, ni i ni n nyini deke n lɛɛ. Nyini n kere ka am abu
Nyɛmɛ dɛɛ nɔaniɛ ni ŋgbɛɛn lɛɛ, ye am su am dɛɛ sayoowam n su a.

7 Ambɛrɛ burukɔɔnufɔm ni, nahɔrɛ ye Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Esaya yo kaanri am
jɔrɛ n a. Wɔ kɛrɛ i kadasi n nu ka, Nyɛmɛ ŋa o,
8 ‘Ahin minɛm ni, bu ma m jirima bu nɔɔ nu bɛrɛ wɔ,
ama, i wo má bu ahore su.
9 Bu kansi m ŋgbɛɛn wɔ,
dama bu kere minɛ adamande dɛɛ kereewam wɔ,
na bu se ka nyini kereewa n fite Nyɛmɛ dɔ ɔ.’ ”

Kabo Yesu ŋa diire diiwa koro yo má sɔnɔ fin ni

10 Na Yesu afere jama n aba i bi, na wɔ se bu ka, “Am so am sui na am ti jɔrɛ n bo
m sujɔjɔ i ma am n bu.
11 Má diire bo i wura sɔnɔ nɔɔ nu n yo i fin a, ama, jɔjɔɔwa bo i fite sɔnɔ nɔɔ nu
ni, yiri yo i fin a.”
12 Na i susufɔm n aba i dɔ, aba abisa i ka, “A si ka u jɔrɛ n bo a jɔjɔɔri i n asun má
Farasifɔm n nu e?”
13-14 Na Yesu ase i susufɔm n ka, “Má am bɔ bu nu, bu ti ka anyinsinm wɔ. Anyinsin
gusu nya bitaari i beŋgu anyinsin n kpama, bu kɛrɛ kó to kunma nu wɔ. Baka kɛrɛ
bo m Si Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro n ata má i, i cín tu i wɔ.”
15 Na Petoro ase i ka, “Kere ya anyundɛrɛ n bu, bo a ŋa sɔnɔ nɔaniɛ jɔjɔɔwa yo i
fin ni.”
16 Na Yesu abisa bu ka, “Ŋka ambɛrɛ gusu ati má jɔrɛ n bu lɛɛ?
17 Deke bo i wura sɔnɔ nɔɔ nu, wura i kunnu wɔ, na i kɔ je yi i, má sɔ?
18 Ama, jɔjɔɔwa bo i fite sɔnɔ nɔɔ nu fite i ahore su wɔ, nyini yo i fin a.
19 Dama deke bo i wo sɔnɔ ahore su ma i sunsunni tiɛ a. I koro ma i nati sukun
minɛm, na i suyo sakaraya, na i susaaki ajaa ciire, na i suwɔ, na i nati sudi kɔrɛ daani,
na i nati susaaki minɛm duma.
20 Nyini dekem kɛrɛ koro yo sɔnɔ fin a. Ama, nzɛn sɔnɔ di diire na wɔ ŋmisi má i
saa, i yo má i fin.”

Kabo bara bo i ti má Yudafɔ yoori Yesu yarada ni

21 Na Yesu afite bɛrɛ akɔ awɔrɛ n bo i dodo Tiro ni Sidon miɛ kpirim ni.
22 Na bara be aba Yesu dɔ, i ti má Yudafɔ, i ti Kananafɔ ɔ, bo i fite nyini awɔrɛ n nu.
Na wɔ bo afere Yesu, ase i ka, “M Mibiɛ, Fɛmɛ Davidi anuma, si m aŋunfɔ. Ajinim
wo m wa baabara ŋu, sukere i yaari agaya.”
23 Ama, Yesu abɔ má i nu. Na i susufɔm n aba i dɔ, aba asere i jande, ase i ka, “Fɔn
bara n na i kɔ. Niɛ kabo i su ya su, yo naŋmiɛ barasu a.”
24 Na Yesu ase ka, “Nyɛmɛ asunma m Yisarelifɔm bo bu ti ka nbɔɛm na ba mini ni
ŋgumi dɔ a.”
25 Na bara n aba akutu i nyunu, ase i ka, “M Mibiɛ, buka m.”
26 Na Yesu ase i ka, “I ti má ye ni ka, a fa nbaatumam diire na a fa ma caam.”
27 Na bara n ase i ka, “M Mibiɛ, a la nahɔrɛ, ama, haari ni nyini mmɔɔ, caam n
tambu diire n bo bu fɔm di, na i tɔtɔ asiɛŋgu n na bu fa di.”
28 Na Yesu ase i ka, “A ti bara yaradayofɔ ɔ, nahɔrɛ su. Nyini ti, kabo a koro ni, i
yó sɔ ma u a.” Dika n nu bɛrɛ, na i wa n anya laifiɛ.

Kabo Yesu ma minɛ beberebe nyaari laifiɛ barasu ni

29 Na Yesu afite bɛrɛ, asu Galili kunma kpiri n su, na wɔ kɔ afun atana buka be su.
30 Na jama beberebe afa wɔbukam, ni anyinsinm, ni bo bu saam ni bu jaam awu
ni, ni bobom, ni tukpakifɔm beberebe, ka i ma bu laifiɛ, na wɔ ma bu anya laifiɛ.
31 Na minɛm n ayo alekutura, ni kabo bu ŋuuri ka bobom sujɔjɔ, na minɛm bo bu
saam ni bu jaam awu n anya laifiɛ, na wɔbukam sunati, na anyinsinm suŋu asi ni,
na ba kansi Nyɛmɛ n bo bɛrɛ Yisarelifɔm su i ni.

Kabo Yesu maari nbiɛsɔm akpii nna ni bu minɛm diire ni

32 Na Yesu afere i susufɔm ni, na wɔ se bu ka, “Ahin jama n la m aŋunfɔ, dama i
nyuma lesan lɛɛ bo bu wo m dɔ na bu la má deke bo bu di. M koro má ka m yaki bu
na bu kɔ awuru ni ahɔɛ, má nyini, bu nbem tɔ́ cin atin nu wɔ.”
33 Na i susufɔm n abisa i ka, “Ye nifansu ye ya nyá diire ma ahin jama beberebe n
sɔ n na bu di na bu kunnu yi a?”
34 Na Yesu abisa bu ka, “Am la kpɔnɔ nyɛ wɔ?” Na ba bɔ i nu ka, “Ya la kpɔnɔ
nso wɔ, ni jombaa kan kan nbem.”
35 Na Yesu ama jama n nɔɔ ka bu tana asiɛŋgu.
36 Na wɔ fa kpɔnɔ nso n ni jombaa ni, na wɔ da Nyɛmɛ asi, na wɔ kpiɛkpiɛ i nu,
na wɔ fa ama i susufɔm ni, na bɛrɛ gusu afa ama jama n ka bu di.
37 Bu kɛrɛ diiri, na bu kunnu ayi. Na i susufɔm n atambu sinsin kaawa n kandiɛ
nso.
38 Minɛm bo bu diiri diire ni, nbiɛsɔm ŋgumi kɔ yasuuri akpii nna a, ba kan má
nbaram ni nbaatumam awura má nu.
39 Na Yesu anya kaari jama ni, na ba kɔ awuru, na wɔ nya awura lee nu, akɔ awɔrɛ
n bo bu fere i ka Magadan n nu.

16

Kabo Yesu keteeri ka i yo má alekutura sa bo bu koro i ni

1 Na Farasifɔm, ni Sadusifɔ nbem aba Yesu dɔ, na ba koro ka bu sɔ i ŋgɛɛ. Nyini ti,
na ba se i ka i yo alekutura sa be bo i kere ka i yiko n fite Nyɛmɛ dɔ ɔ.
2 Na Yesu ase bu ka, “Saŋga bo wiɛ nya ba sutɔ, na am ŋu ka aŋgoro n kɛrɛ ayo
kɔkɔrɛ, a ti ka am ŋa, ‘Ahunma dika ni bó, dama i ti kɔkɔrɛ wɔ.’
3 Nzɛn ŋgarama fuun, na am ŋu ka aŋgoro asaŋga kɔkɔrɛ ni biri, a ti ka am ŋa,
‘Nyuma nzue tɔ́.’ Am koro niɛ aŋgoro n na am si sa bo i bá yo, ama, am koro si má
sam bo bu suyo jina n nu n yiri bu.
4 Ambɛrɛ nyumafɔ, satiɛyofɔm bo am su má Nyɛmɛ ni, ye am koro ka m yó
alekutura sa be na am niɛ? Ai, m yó ma alekutura sa be na am ŋu i fieo, má ka
alekutura sa n bo Nyɛmɛ yo yoori i maari Jona ŋgumi ni.” I seeri sɔ wieeri ni, na wɔ
yaki bu, na wɔ kɔ.

Bɔbɔɔwa fa kɔ Farasifɔm ni Sadusifɔm dɛɛ kereewam n su

5 Saŋga bo Yesu susufɔm n kpiɛ kɔ juuri kunma kpiri n bue kun dɔ ni, na bu wara
afi diire sa, ba bita má kpɔnɔ nu.
6 Na Yesu ase bu ka, “Am si am ŋu sa ni Farasifɔm ni Sadusifɔm dɛɛ kpɔnɔ ayiri n
bo bu fa gɔ kpɔnɔ nu na i yasu ni.”
7 Na ba se bu ŋuŋu nu ka, “Ya bita má kpɔnɔ aba má n dɛɛ ti, ye i se sɔ n a.”
8 Na Yesu afa nu kabo i susufɔm n sujɔjɔ bu ŋuŋu nu ni, na wɔ se bu ka, “Ambɛrɛ
bo am yarada n ti kaan sɔ ni, nzu ti ye am sujɔjɔ am ŋuŋu nu ka am bita má kpɔnɔ a?
9 Am nya ti má sa n bu, nzɛn sɛ? Am teŋge má su ka m yo faari kpɔnɔ nnu kpiɛkpiɛ
maari minɛ akpii nnu? Ye bo i kaari ni, kandiɛ nyɛ ye am sasaari a?
10 Ye kpɔnɔ nso n bo m yo fa kpiɛkpiɛ maari minɛ akpii nna n di? Kandiɛ nyɛ ye
am sasaari a?
11 Ye nzu ti ye am si má ka m sujɔjɔ má kpɔnɔ jɔrɛ a? M ŋa am si am ŋu sa ni
Farasifɔm ni Sadusifɔm dɛɛ kpɔnɔ ayiri n bo bu fa gɔ kpɔnɔ nu na i yasu ni.”
12 Na ba nya asi ka i suse má bu ka bu si bu ŋu sa ni Farasifɔm ni Sadusifɔm dɛɛ
kpɔnɔ ayiri n wɔ, ama, i ŋa bu si bu ŋu sa fa kɔ bu kereewa n dɛɛ atin su wɔ.

Kabo Petoro kereeri ka Yesu ti barasu ni

13 Saŋga bo Yesu fa ba juuri Sizariya Filipiya dɛɛ miɛ kan kanm su ni, na wɔ bisa i susufɔm ka, “Minɛm fa mini Adamande Wa n bu ŋma a?”
14 Na ba bɔ i nu ka, “Nbem ŋa wɔrɔ la Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n a, nbem ŋa wɔrɔ la Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Eliya, nbem ŋa wɔrɔ la Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Jeremiya, ye nbem gusu ŋa a ti dawa dɛɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ nyiŋgam n kun wɔ.”
15 Na wɔ nya abisa bu bekun ka, “Ye ambɛrɛ fa m bu ŋma a?”
16 Na Simon Petoro abɔ i nu ka, “Wɔrɔ ti Kristo Tiidefɔ n a, Nyɛmɛ n bo i wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ n dɛɛ Wa ni.”
17 Na Yesu ase i ka, “Simon Jona wa, terefiɛ wo u dɔ. Dama má adamande yiiri ahin jɔrɛ n bu kereeri u ka a jɔjɔ a, ama, m Si Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro ni yi kereeri u a.
18 Nyini ti, m suse u wɔ lɛɛ ka, wɔrɔ ti Petoro a, u duma bu la ka yabuɛ ni. Nyini yabuɛ n su ye m ma m jama minɛm kɛrɛ jina a, na yiwee mmɔɔ koro yo má bu pui.
19 M fá Nyɛmɛ fɛmɛya n anɔ kadombaam ma u, na deke kɛrɛ bo a ma minɛm atin ka bu yo i durunya n nu fɛn, i ti sɔ ɔ lɛɛ, Nyɛmɛ dɔ. Na deke kɛrɛ bo a ma má minɛm atin ka bu yo i durunya n nu fɛn, i kaaki ti sɔ ɔ lɛɛ, Nyɛmɛ dɔ.”
20 Nyini sin, na Yesu abɔbɔ i susufɔm ni ka má bu ma be si ka yiri ti Kristo Tiidefɔ n a.

Kabo Yesu jɔjɔ fa kɔɔri i yiwee n su ni

21 Fite nyini saŋga n fa kɔ, na Yesu abo i bu sukere i susufɔm n ka, “Wɔ yo daka ka m kɔ Yɛrusalem na m kɔ di wahara dɔŋgu fite Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm, ni Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm dɔ na bu kún m. Ama, na i lesan cɛɛn, na Nyɛmɛ má m teŋge m yiwee n nu.”
22 Na Petoro afa i akɔ ahɛmɛ, na wɔ jaraki i ase i ka, “M Mibiɛ, má a se ka a se sɔ, Nyɛmɛ yo u kisi ni nyini sa ni. Nyini koro yo má cɛɛn be da.”
23 Na Yesu acɛ aniɛ Petoro na wɔ tiɛn i ŋu ase i ka, “Sitana, fa cinsi m bi bɛrɛ. A sukanda m atin wɔ. A sunsun má kabo Nyɛmɛ sunsun ni. A sunsun kabo adamande sunsun n wɔ.”
24 Na Yesu ase i susufɔm n ka, “Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka i su m su, wɔ yo daka ka i mi wara fi i tiɛŋgu sa koroowa sa, na i fa i yiwee baka jaanu n sɔ, na i su m su.
25 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka i fa i ŋgɔɔ fiɛ, i mi bá fun i. Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i tɔɔri i ŋgɔɔ mini ni m labari kpa n dɛɛ ti, i mi nyá ŋgɔɔ.
26 Nzɛn sɔnɔ nyaari durunya n nu deke n kɛrɛ, na i fuunri i ŋgɔɔ, i kpɛrɛ la bɔnɔ? Nzu deke ye sɔnɔ fá kaaki i ŋgɔɔ a?
27 Dama mini Adamande Wa ni bá ba ni m Si Nyɛmɛ jirima woowa n nu, ni i mɛrɛkɛm ni, na m nyá tɔ sɔnɔ kɛrɛ kaari, kabo i juma, wara i sayoowa ti barasu.
28 Nahɔrɛ ye m suse am n a, am nbem wo fɛn bo am wu má, má ka am aba aŋu ka mini Adamande Wa ni suba ka m bá niɛ m fɛmɛya n su.”

17

Kabo Yesu ŋuniɛ kaakiiri wo barasu ni

1 Lesɛn cɛɛn sin na Yesu afa Petoro, ni Yakobo, ni yiri Yakobo niɛma Yohane, afun akɔ buka lenleŋge be su, bu ni yiri ŋgumi.
2 Bu woori dɔ n na ba ŋu ka i ŋuniɛ akaaki wo, na i nyunuawa aje ka wiɛ, na i tanlɛɛ n akaaki fofoe papasi.
3 Dɔ na ba ŋu minɛ nnyɔ nbem atiɛ bu ŋu, na bu ni Yesu subo anzama, bɛrɛ la Moyisi ni Eliya, dawa dɛɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm ni.
4 Na Petoro ase Yesu ka, “M Mibiɛ, i ti kpa ka na ya wo fɛn. Nzɛn má a soro su, m bó nambue nsan fɛn, u dɛɛ kun, Moyisi kun, na Eliya gusu dɛɛ kun.”

5 Saŋga bo i jina wo jɔjɔɔri su n na yinyiŋgu papasi akata bu ŋu, na ba ti akonvi
be ŋga yinyiŋgu n nu, na wɔ jɔjɔ bu dɔ, i ŋa, “M wa koroowa lɛɛ bo m ahore ajɔ i
ŋu. Am de i nɔaniɛ.”
6 I susufɔm n tiiri akonvi ni ŋga sɔ ni, na sɛrɛ ati bu agaya, na ba butu asiɛŋgu.
7 Na Yesu aba afa i saa akan bu, na wɔ se ka, “Má am ma sɛrɛ ti am, am yasu.”
8 Na ba yɛ bu tii su aniɛ, ba ŋu má sɔnɔ be kun, má ka Yesu ŋgumi.
9 Na saŋga bo bu ba sujura buka n su ni, na Yesu abɔbɔ bu ka, “Má am be se ka i
bo sa n bo am aŋu i n sufa kere sɔnɔ be, haari fa kɔ saŋga bo mini Adamande Wa ni
bá wu na Nyɛmɛ bá ma m teŋge m yiwee n nu ka.”
10 Dɔ na i susufɔm n abisa i ka, “Ye nzu ti ye Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm n bita jɔjɔ ka
wɔ yo daka ka Eliya dú mɔ ba ka, ye Kristo Tiidefɔ ni bá ba n a?”
11 Na wɔ bɔ bu nu ka, “I ti nahɔrɛ wɔ ka, Eliya dú mɔ ba na i bá sɛsɛ deke n kɛrɛ
su.
12 Ama, m suse am wɔ lɛɛ, ka, Eliya adu mɔ aba, na minɛm asi má i, na ba yo i
kabo bu koro. Sɔ ye mini Adamande Wa n gusu bá di wahara minɛm saa nu a.”
13 Dɔ na i susufɔm n anya asi ka i jɔjɔ Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n dɛɛ jɔrɛ wɔ.

Kabo Yesu fɔn yiiri ajini fiteeri baa be ŋu ni

14 Saŋga bo Yesu ni i susufɔ nsanm ni kpieeri bu nyi ba juuri jama n bi ni, na sɔnɔ
be aba akutu i nyunu,
15 ase i ka, “M Mibiɛ, si m wa baabiɛsɔ n aŋunfɔ. I tɔ ŋgbiti wɔ, bo i di wahara
agaya. Saŋga kɛrɛ bo i nya ba yasu i ŋu, i fa i wura sin nu wɔ, wara nzue nu.
16 Ma fa i aba u susufɔm n dɔ lɛɛ ka bu ma i nya laifiɛ, ama, ba koro atuntun má i
na i nya laifiɛ.”
17 Na Yesu ase bu ka, “Amaa. Ambɛrɛ satiɛyofɔm, am la má yarada fieo. Nyuma sa
ye m wo am dɔ fɛn a? Ye m yó sawɔrɛ ni ambɛrɛ kɔ ju sɛ wɔ? Am fa baa n ba ma m
fɛn.”
18 Na Yesu atiɛn ajini n ŋu, na wɔ fite ayaki baa ni. Dika n nu bɛrɛ, na baa n anya
laifiɛ.
19 Nyini sin na Yesu susufɔm n aba i dɔ, bɛrɛ ŋgumi, aba abisa i ka, “Nzu ti ye yɛrɛ
akoro afɔn má nyini ajini n a?”
20 Na Yesu abɔ bu nu ka, “I fite ka am yarada n ti kaan sɔ n dɛɛ ti a. Nahɔrɛ ye
m suse am n a, nzɛn am yoori Nyɛmɛ yarada bo i kɔ juuri kabo nyɛm mbaa ti ni
mmɔɔ, am koro se nyini buka n ka, ‘Fite fɛn kɔ dɔ,’ na i kɔ. Deke wo má bɛrɛ bo i yó
kekereke ma am. [
21 Ama, nyini ajini n ŋusu sɔ koro fite yaki má sɔnɔ ŋgbɛɛn sɔ, má ka nyɛmɛsere
ni nɔɔ cici.]”

Kabo Yesu jɔjɔ fa kɔɔri i yiwee n su bekun ni

22 Saŋga bo i susufɔm ba tiɛɛnri bu nɔɔ Galili awɔrɛ n nu ni, na Yesu ase bu ka,
“Bu bá tɔ mini Adamande Wa n ma minɛ nbem,
23 na bu kún m, ama, bu kuunri m wieeri, i lesan cɛɛn, Nyɛmɛ má m teŋge m yiwee
n nu.” I jɔjɔɔri sɔ ni, na i susufɔm n ahore asaaki agaya.

Kabo Yesu tɔɔri Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu lampo kaari ni

24 Saŋga bo Yesu ni i susufɔm n ba juuri Kapɛnam miɛ kpiri n nu ni, na Nyɛmɛ
Sereebiri Awuru n nu lampodefɔm n aba Petoro dɔ, aba abisa i ka, “Am kpiɛn n tɔ
Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu lampo kaari, nzɛn i tɔ má?”
25 Na Petoro abɔ i nu ka, “I tɔ wanla.” Saŋga bo Petoro kɔ juuri awuru n nu n na
Yesu adu mɔ abisa i dɔ ka, “Simon, ye wɔrɔ ŋa sɛ wɔ? Ŋmam tɔ lampo ŋwaa ma
durunya n nu fɛn nfɛmɛm a, miɛnbaam nzɛn wɔfɔm?”

26 Na Petoro abɔ i nu ka, “Wɔfɔm.” Na Yesu ase i ka, “Nzɛn i nya tiiri sɔ de, miɛnbaam tɔ má lɛɛ.
27 Ama, yɛrɛ koro má ka ya wura bu ŋgasi nu. Nyini ti, kɔ kunma kpiri n nu na a kɔ fa u kuwa n ji nu, jombaa kɛrɛ bo a du mɔ taraari i, niɛ i nɔɔ nu, a ŋú ŋwaa bo i ju mini ni wɔrɔ dɛɛ Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu lampo ŋwaa tɔ. Fa i na a fa kɔ tɔ mini ni wɔrɔ tii su kaari.”

18

Kabo Yesu kereeri sɔnɔ bo i tara bu kɛrɛ ni

1 Nyini saŋga ni, na Yesu susufɔm n aba i dɔ, aba abisa i ka, “Ŋma yo ya kɛrɛ tii Nyɛmɛ fɛmɛya n nu a?”
2 Dɔ na Yesu afere baa kaan be, aba ajina bu afiɛn.
3 Na wɔ se ka, “Nahɔrɛ ye m suse am n a, am wúra má Nyɛmɛ fɛmɛya n nu, má ka am kaaki am wo na am yo am ŋu ka baatuma kaan.
4 Nyini ti, sɔnɔ kɛrɛ bo i yo i ŋu kaan ka ahin baa ni, yiri ti minɛm kɛrɛ tii Nyɛmɛ fɛmɛya n nu a.
5 Sɔnɔ kɛrɛ bo i deeri ahin baakan n ŋusu m dɛɛ ti, wɔ de mini wɔ lɛɛ.”

Kabo wɔ yo daka ka má sɔnɔ wura satiɛ nu ni

6 Na Yesu akaaki ase ka, “Wɔrɔ kɛrɛ bo u sayoowa ma ahin nbaatuma kan kanm n be bo i yo m yarada n be wuraari satiɛ nu ni, i ti má kpa. Nzɛn má bu faari ŋgani san yabuɛ bambaka ciciiri u kɔm na bu fa u kɔ tu tieku nu ka nzue di u, i ti ye tara bo a ma ahin nbaatuma kan kanm n be wura satiɛ nu ni.
7 Durunya n nufɔm bá ŋu anyumboro, dama bu yo sam bo bu ma minɛ kaaki bu sin bo m dɛɛ atin n wɔ. Nyini sam ni yo wɔ, saŋga kɛrɛ, ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i ma nyini sam yoori ni, yiri bá ŋu anyumboro.
8 Nzɛn u saa, wara u jaa cin u wura satiɛ nu a, kaba kpiɛ i fa tu na a ka asaasin, wara, ajaasin, na a nyá u ŋu kɔ Nyɛmɛ dɔ. I ti ye ni bo a la u saa nnyɔ ni u jaa nnyɔ n kɛrɛ, na bu ba fa u tu cɛɛma sin n bo i nɔ má n nu.
9 Nzɛn u nyumbaa kun gusu cin u wura satiɛ nu a, lokoti yi i tu na a ka anyunu kun, na a nyá u ŋu kɔ Nyɛmɛ dɔ. I ti ye ni bo a la u nyumbaa nnyɔ n kɛrɛ na bu ba fa u tu cɛɛma sin nu ni.”

Miɛɛnu fa kɔ bɔɛ bo wɔ mini n su ni

10 Na Yesu ase ka, “Má am se ka am bu ahin nbaatuma kan kanm n be ŋgbɛɛn. M suse am wɔ lɛɛ, ka, bu dɛɛ mɛrɛkɛm bo bu wo aŋgoro ni, wo m Si Nyɛmɛ nyunu saŋga kɛrɛ a. [
11 Dama, mini Adamande Wa n baari ka m ba niɛniɛ bo ba mini n wɔ, na m de bu tii ji.]
12 Nzɛn sɔnɔ la nbɔɛm yaa, na bu nu kun miniiri, am sunsun ka i yo sɛ wɔ? I yáki aburaŋgɔna ni ŋgɔna n wura diibiri kpɛrɛ n su, na i kó niɛniɛ kun n bo wɔ mini ni, má sɔ?
13 Nahɔrɛ ye m suse am n a, nzɛn i niɛniɛ kɔ ŋuuri nyini kun ni, i ahore jɔ i ŋu tara aburaŋgɔna ni ŋgɔna n bo ba mini má ni.
14 I ti sɔ ɔ lɛɛ, am Si Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro n dɔ, i koro má ka ahin nbaatumam kun n kpein mmɔɔ mini.”

Kabo ya niwa yo ya satiɛ na ya yo barasu ni

15 Na Yesu akaaki ase ka, “Nzɛn wɔrɔ kɛrɛ bo u niwa yoori u satiɛ be, kɔ i dɔ na u ni yiri minɛ nnyɔ ni ŋgumi, na a se i ka wɔ yo u satiɛ. Nzɛn i tiiri i bu ka wɔ yo u satiɛ, i toko ti u niwa lɛɛ.
16 Ama, nzɛn i keteeri, yo aniɛ na a nya sɔnɔ kun, wara minɛ nnyɔ buka u ŋu su, na am kɔ ŋu i, adena minɛ nnyɔ, wara minɛ nsan n bo ba ti jɔrɛ n yo u daanifɔm.

17 Nzɛn i keteeri bɛrɛ gusu, na a nya fa i sereya n kɔ Kristo jama n kɛrɛ dɔ. Nzɛn i
nya keteeri Kristo jama ni, am fa i ka sɔnɔ bo i su má Nyɛmɛ, wara satiɛyofɔ bo wɔ
kete ka i kaaki má i wo lɛɛ.”
18 Na Yesu akaaki ase ka, “Nahɔrɛ ye m suse am n a, deke kɛrɛ bo am ma minɛm
atin ka bu yo i durunya n nu fɛn, i ti sɔ ɔ lɛɛ Nyɛmɛ dɔ, na deke kɛrɛ bo am ma má
minɛm atin ka bu yo i durunya n nu, i kaaki ti sɔ ɔ lɛɛ Nyɛmɛ dɔ.
19 Nahɔrɛ ye m suse am bekun n a, saŋga kɛrɛ bo am minɛ nnyɔ yoori am nɔɔkun,
na am sereeri m Si Nyɛmɛ deke be, i yó i ma am.
20 Dama deke kɛrɛ bo minɛ nnyɔ, wara nsan tiɛɛnri bu nɔɔ m dɛɛ duma n nu, m
wo bu dɔ.”

Miɛɛnu fa kɔ kaari bitafɔ nnyɔ nbem su ni

21 Nyini sin na Petoro aba Yesu dɔ, aba abisa i ka, “M Mibiɛ, nzɛn m niwa nati yo
m satiɛ saŋga kɛrɛ, kpe nyɛ ye m fa i satiɛ ce i a? Kpe nso, nzɛn sɛ?”
22 Na Yesu abɔ i nu ka, “Ai, m suse u wɔ lɛɛ ka, má kpe nso co, ama, kpe aburasoso
busu nso.”
23 Na Yesu akaaki ase ka, “Nyini ti, kabo Nyɛmɛ fɛmɛya n ti yaa. Fɛmɛ be yo woori
bɛrɛ a, cɛɛn n be na wɔ se ka i bu akunta ni i akɔɔm bo bu wo i dɔ yo juma ni, na i
si ŋwaa bo bu bita i.
24 Saŋga bo i boori i bu na i bu akunta ni, na ba fa i akɔɔ n kun be bo i bita i ŋwaa
kaari bo i la má nɔɔ, aba i dɔ.
25 Kabo ŋwaa n sunnu sɔ na i koro tɔ má kaari n ni, na fɛmɛ n ama nɔɔ ka bu tɔ i
ni i yi, ni i nbaam, ni i deke kɛrɛ bo i la i, na bu fa tɔ kaari ni.
26 Na akɔɔ n akutu i mibiɛ n nyunu asiɛŋgu, asere i ka, ‘Jande, si m aŋunfɔ, na m
kɔ́ niɛniɛ ŋwaa n na m bá tɔ kaari ni.’
27 Na i mibiɛ n asi i aŋunfɔ, na wɔ fa kaari n ace i, na wɔ yaki i aji.
28 I fiteeri bɛrɛ, na i ni i beŋgu akɔɔ n kun be bo i gusu bita i kaari n ayɛ, i dɛɛ n
sunnu má fieo. Na wɔ so i beŋgu n kɔm nu amiɛ i, na wɔ se i ka, ‘Tɔ m kaari n kisa
kisa bɛrɛ.’
29 Na i beŋgu n akutu haari asiɛŋgu, asere i ka, ‘Jande, si m aŋunfɔ, na m kɔ́ niɛniɛ
u ŋwaa na m bá tɔ u kaari.’
30 Ama, na wɔ kete, na wɔ kɔ anyi i beŋgu n saraka, na wɔ se i ka má ka wɔ tɔ i
kaari ni.
31 I beŋgu nyiŋgam ŋuuri sa n bo wɔ yo i n sɔ ni, na bu ahore asaaki agaya, na ba
kɔ ase fɛmɛ n sa n bo wɔ yo i n kɛrɛ.
32 Dɔ na fɛmɛ n afere i, ase i ka, ‘Wɔrɔ satiɛyofɔ ŋgbɛɛn ni, a sereeri m dɛɛ ti, ye
m yakiiri u kaari n kɛrɛ bo a bita i n fa ceeri u a.
33 Má wɔ yo daka ka wɔrɔ mmɔɔ siiri u beŋgu n aŋunfɔ na a fa ce i, kabo m ŋuuri
u aŋunfɔ na m fa ceeri u ni.’
34 Na yaa ati fɛmɛ n agaya, na wɔ ma bu afa nyini akɔɔ n akɔ anyi i saraka, ka i kɔ
di wahara dɔ, haari fa kɔ ju saŋga bo i bá tɔ kaari n kɛrɛ wie.”
35 Na Yesu ase bu ka, “Nzɛn am afa má am beŋgum satiɛ ace má bu am ahore su,
sɔ ye m Si Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro ni cín am sui a.”

19

Kabo Yesu kereeri minɛm fa kɔ ajaa ni ajaa yaki atin su ni

1 Saŋga bo Yesu jɔjɔɔri ahin jɔrɛm n kɛrɛ wieeri ni, na wɔ yasu Galili awɔrɛ n nu,
akɔ Yudiya dɛɛ awɔrɛ n nu, na wɔ kɔ akpiɛ Yodan kunma n buekun dɔ.
2 Na jama beberebe asu i su, na wɔ ma tukpakifɔm bo bu wo jama n nu n anya
laifiɛ.

3 Na Farasifɔ nbem aba i dɔ, ka bu ba sɔ i ŋgɛɛ fa kɔ i nɔaniɛ jɔjɔɔwa n su, na ba
bisa i ka, “Ya dɛɛ atin n su, atin wo nu ka sɔnɔ koro fa i yi ji deke be dɛɛ ti?”
4 Na Yesu abɔ bu nu ka, “Ye ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu sɛ wɔ? Ba kɛrɛ ka, fite
durunya n bumboori, saŋga n bo Nyɛmɛ yiiri adamande ni, i yiiri biɛsɔ ni bara wɔ,
5 na wɔ se ka, ‘Nyini dɛɛ ti, i ti ye ni ka biɛsɔ n kpaaki i gisan yaki i si ni i ni, na i
ni i yi n saŋga wo. Nyini saŋga, bu minɛ nnyɔ n ayo deke kun lɛɛ.’
6 Bu wo má bu ŋguŋgumi kun. Nyini ti, deke bo Nyɛmɛ anya asaŋga i awie, má
sɔnɔ kpaaki i nu kun.”
7 Na ba bisa Yesu bekun ka, “Ye nzu ti ye Moyisi yo maari atin ka, nzɛn sɔnɔ koro
ka i fa i yi ji, i ti ye ni ka i mi ma bara n ajaa yaki kadasi ka, na i nya fa i ji a?”
8 Na Yesu abɔ bu nu ka, “Am ahorembaa kekereke n dɛɛ ti, ye Moyisi yo maari am
nyini atin n a. Ama, fite durunya n bumboori, i yo ti má sɔ.
9 M suse am wɔ lɛɛ, ka, sɔnɔ kɛrɛ bo i faari i yi jiiri, na wɔ yo má ka bara n akɔ
somaya ye i fa i jiiri, na i jaari bara fɔfɔrɛ, i mi n asaaki ajaa ciire lɛɛ.”
10 Na i susufɔm n ase i ka, “Nzɛn i nya tiiri sɔ yiri, fa kɔ biɛsɔ ni bara dɔ, i ti kpa
ka má be ja ajaa.”
11 Na wɔ se bu ka, “Má sɔnɔ kɛrɛ koro su ahin nɔaniɛ n su a, má ka bɛrɛ bo Nyɛmɛ
adu mɔ afa ama bu ni.
12 Dama deke bo i ti na minɛ nbem ja má ajaa n la ka, bu biɛsɔ dika yo má juma n
dɛɛ ti, nbem gusu, ba sa bu wɔ, ye nbem gusu kete ajaa fa kɔ Nyɛmɛ fɛmɛya n jɔrɛ
dɛɛ ti. Nyini ti, sɔnɔ kɛrɛ bo i koro de ahin nɔaniɛ ni, i mi de i.”

Kabo Yesu yoori nbaatumam kisi barasu ni

13 Na minɛ nbem afa nbaatumam aba Yesu dɔ, ka i fa i saa nana bu ŋu na i sere
Nyɛmɛ ma bu. Ama, na i susufɔm n atiɛn minɛm ni ŋu.
14 Na Yesu ase bu ka, “Am ma nbaatumam n bra m dɔ, má am fɔn bu. Dama bɛrɛ
ŋusu sɔ ye Nyɛmɛ fɛmɛya n ti bu dɛɛ a.”
15 Na wɔ fa i saa anana bu ŋu na wɔ yo bu kisi, na wɔ nya afite bɛrɛ akɔ.

Gbɛfɛnɛ neŋgefɔ n ni i nyɛmɛsu jɔrɛ

16 Cɛɛn be, na gbɛfɛnɛ be aba Yesu dɔ, aba abisa i ka, “Ya Kerefɔ, m yo nzu sakpa
ye m bá nya ŋgɔɔ n bo i la má awieeri n a?”
17 Na Yesu abɔ i nu ka, “Nzu ti ye a bisa m fa kɔ deke bo i ti sakpa su a? Sɔnɔ kun
n kpein wo bɛrɛ bo i ti kpa. Nzɛn a koro ka a nya ŋgɔɔ, su Nyɛmɛ nɔaniɛ maawam
n su.”
18 Na wɔ bisa Yesu ka, “Nɔaniɛ maawa nbɔnɔm?” Na Yesu abɔ i nu ka, “Má a kun
sɔnɔ. Má a saaki ajaa ciire. Má a wɔ. Má a di kɔrɛ daani.
19 Bu u si ni u ni. Koro u beŋgu kabo a koro u ŋu ni.”
20 Na gbɛfɛnɛ n ase i ka, “Ma su nyini nɔaniɛ maawa n kɛrɛ su, ye nzu kaari a?”
21 Na Yesu ase i ka, “Nzɛn a koro ka u woowa n ti kabo Nyɛmɛ koro ka i ti n wɔ, kɔ
na a kɔ tɔ u aja kɛrɛ, na a fa ŋwaa n ma yaarifɔm, na a bá nya ajɛkɛ Nyɛmɛ dɔ, na
a bra, ba su m su.”
22 Saŋga bo gbɛfɛnɛ n tiiri nyini sɔ ni, na wɔ yasu akɔ ni ahoresaaki, dama i la
neŋge agaya n dɛɛ ti.
23 Na Yesu ase i susufɔm n ka, “Nahɔrɛ ye m suse am n a, i yó kekereke ni bo
neŋgefɔ wura Nyɛmɛ fɛmɛya n nu.
24 M suse am wɔ bekun lɛɛ ka, kabo nyɔɔma sin misini bue nu ni, i ti má kekereke
tara má kabo neŋgefɔ yo na i wura Nyɛmɛ fɛmɛya n nu ni.”
25 Saŋga bo Yesu susufɔm n tiiri nyini n sɔ ni, na ba yo alekutura agaya, na ba bisa
i ka, “Ye nzɛn i ti sɔ, ŋma koro fite nu a?”

26 Na Yesu aniɛ bu dɔ, na wɔ se ka, “Ahin ti deke bo adamande koro yo má i, ama,
Nyɛmɛ dɔ, i ti má pui, dama Nyɛmɛ koro yo deke kɛrɛ.”
27 Na Petoro ase i ka, “Tɔ, ye yɛrɛ ayaki deke kɛrɛ susu u su e. Ye ya nyá nzu wɔ?”
28 Na Yesu ase bu ka, “Nahɔrɛ ye m suse am n a, saŋga bo mini Adamande Wa n
ba tanaari m jirima tanaabiri n durunya fɔfɔrɛ n nu, m má ambɛrɛ bo am asu m su
ni tana fɛmɛya biɛ buru ni nnyɔm n su, na am níɛ Yisarelifɔm anɔ buru ni nnyɔm n
su.
29 Na sɔnɔ kɛrɛ bo i yakiiri i awuru, wara i ninbaam, wara i si, ni i ni, wara i nbaam,
wara i asiɛnm, mini dɛɛ ti, i mi nyá nyini n kɛrɛ ŋusu yaa i ŋgɔɔ su, na i káaki nya
ŋgɔɔ bo i la má awieeri.
30 Am minɛ dɔŋgu bo bu wo mɔ kisa ni bá ka sin, na bo bu ka sin kisa n bá du mɔ.”

20

Miɛɛnu fa kɔ fie fɔ be ni i npadifɔm su ni

1 Na Yesu akaaki ase ka, “Nyɛmɛ fɛmɛya n ti ka sɔnɔ be bo i yasuuri alecin ŋgarama
fuun, ka i kɔ niɛniɛ npadifɔm na bu kɔ yo i fie juma n wɔ.
2 Na i ni bɛrɛ adi gɔ, na wɔ soro su ka i tɔ bu lekun jumayoowa ŋkatɔ, jɛtɛ ŋwaa
kun. Na wɔ fa bu akɔ fie n su.
3 Na fa kɔ kerefi ŋgɔna saŋga, na wɔ kaaki akɔ aŋu ka minɛ nbem tana gɔɔsu, bu
yo má pui.
4 Na wɔ se bu ka, ‘Am ma ya kɔ m fie n su, na am kɔ yo m juma, na m tɔ am kaari,
kabo am jumayoowa ti barasu.’
5 Nyini ti, na ba kɔ. Na kerefi buru ni nnyɔ saŋga, na wɔ kaaki akɔ gɔɔsu, akɔ aŋu
ka minɛ nbem jina, na wɔ fa bu akɔ i fie n su. Na kerefi nsan saŋga, na wɔ yo sɔ
bekun.
6 Na fa kɔ naasɔ kerefi nnu saŋga, na wɔ kɔ aŋu ka minɛ nbem jina ŋgbɛɛn, bu yo
má pui. Na wɔ bisa bu ka, ‘Nzu ti ye am ba jina fɛn ŋgarama kun kɛrɛ ŋgbɛɛn sɔ,
na am yo má pui a?’
7 Na ba bɔ i nu ka, ‘Be afa má ya ka ya yo i juma.’ Na wɔ se bu ka bɛrɛ gusu kɔ na
bu kɔ yo juma i fie n su.
8 Saŋga bo wiɛ ba tɔɔri n na fiefɔ n fere i juma niɛsufɔ n na wɔ se i ka, ‘Fere
jumayofɔm n kɛrɛ na a tɔ bu kaari. Bo i bu tɔ bo bu baari kasin n ka, na a nya ba tɔ
bo bu duuri mɔ baari ni.’
9 Na bo bu baari ka sin n kɛrɛ aba, na wɔ tɔ bu jɛtɛ ŋwaa kun kun.
10 Saŋga bo i ba kpuraari bo bu duuri mɔ baari ni, bu sunsuunri ka bu dɛɛ ŋkatɔ
tara bo bu kaari sin baari n dɛɛ n wɔ. Ama, bu tɔɔri bu kɛrɛ jɛtɛ ŋwaa kun kun wɔ,
kabo bu tɔɔri kasinfɔm ni.
11 Bu deeri ŋwaa wieeri sɔ ni, na ba ŋuŋuti fie n fɔ ni.
12 Bu ŋa, ‘A tɔ kasinfɔm bo ba yo má juma kpa be ni ŋkatɔ nyunyumi, na kabo a
tɔɔri bu ni, a tɔ yɛrɛ gusu bo ya baari ŋgarama kun kɛrɛ, na ya ba adi yaari, na wiɛ
abo ya n gusu sɔ ɔ.’
13 Ama, na fie n fɔ n abɔ nu, ase bu kun ka, ‘M dɔn, ti fɛn, ma sisi má am e. Bo
mini si i n la ka, am soroori su ka am yo lekun juma, na am de jɛtɛ ŋwaa kun wɔ.
14 Nyini ti, de u ŋwaa na a kɔ. M koro ka m ma kasinfɔ n kabo m maari u n wɔ.
15 M la má atin ka m yo m ŋwaa kabo m koro, nzɛn sɛ? Wara, a si m kɔrɛ fa kɔ m
sakpa bo ma yo i n wɔ?’ ”
16 Na Yesu ase bu ka, “Ahin miɛɛnu n bu la ka, minɛm bo ba ka sin kisa ni, bá du
mɔ, na bo ba du mɔ kisa n bá ka sin.”

Kabo Yesu jɔjɔ fa kɔɔri i yiwee n su kpe nsan su ni

17 Saŋga bo Yesu ni i susufɔm, ni jama n sukɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu ni, bu wo
kɔ su sɔ ni, na wɔ fere i susufɔ buru ni nnyɔm n akɔ ahɛmɛ, na wɔ se bu ka,
18 “Am ti fɛn. Ya sukɔ Yɛrusalem lɛɛ, dɔ ye bu kɔ́ tara mini Adamande Wa n a, na
bu fá ma Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni,
na bu dí m jɔrɛ, na bu sóro su ka bu kún m.
19 Na bɛrɛ gusu nyá fa m wura minɛm bo bu ti má Yudafɔm saa nu, na bu yó m
anzasi, na bu fín m ŋgbere, na bu nyá kpama m baka jaanu n su na m wu, na i lesan
cɛɛn, na Nyɛmɛ má m teŋge m yiwee n nu.”

Kabo Yesu kereeri ka mɔfɔ yo i ŋu kaan ni

20 Na Zɛbɛdi yi afa i nbaa nnyɔm n aba akutu Yesu nyunu, asere i ahɔrɔma ka i yo
sa be ma i.
21 Na Yesu abisa i ka, “A koro ka m yo nzu ma u a?” Na bara n abɔ i nu ka, “M koro
ka a ma nɔɔ ka saŋga bo a bá diiri u fɛmɛya ni, a má m ahin nbaa nnyɔm ni atin na
bu nu kun tana u saa fɔmbɔrɔ su, na kun gusu tana u saa biɛ su.”
22 Na Yesu ase bu ka, “Am si má deke bo am susere i n ti a. Am kóro di wahara n
bo m dí i ni?” Na ba bɔ i nu ka, “Ɛɛn, ya koro yo i kɛrɛ.”
23 Na Yesu ase bu ka, “Nahɔrɛ, am dí wahara n bo m dí i ni. Ama, mini la má atin
bo m má am be tana m saa fɔmbɔrɔ su, na be tana m saa biɛ su. Ama, m Si Nyɛmɛ
asɛsɛ nyini tanaabiri n su, afa ase minɛm bo yiri ni i tii ayi bu n a.”
24 Saŋga bo i susufɔ burum n ba tiiri kabo Zɛbɛdi nbaa nnyɔm n seeri Yesu ni, na
ba fa yaa bu ŋu.
25 Na Yesu afere bu kɛrɛ aba i bi, na wɔ se bu ka, “Am si tenle su ka minɛm bo
bu su má Nyɛmɛ, na bu yo bu ŋu nkpiɛnkpiɛnm ni, bɛrɛ miɛ bu minɛm a, na bu
tereterefɔm gusu kere kabo bu yiko ti barasu.
26 Ama, i ti má ye ni ka ambɛrɛ yo sɔ. Nzɛn sɔnɔ bo i koro ka i wura i ŋu kpiri am
kɛrɛ nu, wɔ yo daka ka i mi yo i ŋu kaan, na i su am.
27 Na bo i kaaki koro ka i yo am mɔfɔ, i ti ye ni ka i mi yo am kɛrɛ akɔɔ,
28 kabo mini Adamande Wa n ni m tii aba má ka minɛm su m ni, ama, m baari ka
m ba su minɛm wɔ, na m wu ma bu, na m de minɛ dɔŋgu tii ji.”

Kabo Yesu tuntuunri anyinsin nnyɔ nbem na bu ŋuuri asi ni

29 Saŋga bo Yesu, ni i susufɔm ni sufite miɛ kpiri n bo bu fere i ka Yeriko ni, na
jama beberebe asu bu su.
30 Bu sukɔ ni, anyinsin nnyɔ nbem tana atin n nɔɔ su. Saŋga bo bu tiiri ka Yesu
susin ni, na ba bo afere i, bu ŋa, “Ya Mibiɛ, Fɛmɛ Davidi anuma, si ya aŋunfɔ.”
31 Na jama n atiɛn bu ŋu ka bu yaki naŋmiɛ. Ama, na ba kaaki abo afere abuka su
ka, “Ya Mibiɛ, Fɛmɛ Davidi anuma, si ya aŋunfɔ.”
32 Na Yesu aka ajina, na wɔ fere bu, na wɔ bisa bu ka, “Am koro ka m yo nzu ma
am a?”
33 Na ba bɔ i nu ka, “Ya Mibiɛ, ya koro ka a ma ya ŋu asi wɔ.”
34 Na Yesu asi bu aŋunfɔ, na wɔ fa i saa akan bu nyumbaa ni, kpeŋga na ba ŋu asi,
na ba su i su.

21

Kabo Yesu fuunri kaako wuraari Yɛrusalem ka fɛmɛ dɛɛ su ni

1 Bu kɔ ŋa bu dodo Yɛrusalem miɛ kpiri n nu, na bu ŋa bu wura miɛ n bo bu fere
i ka Befage ni, nyini miɛ n dodo buka n bo bu fere i ka Oliva Buka n wɔ, dama oliva
bakam gɔ su wɔ. Dɔ na Yesu asunma i susufɔm n nu nnyɔ,
2 na wɔ se bu ka, “Am kɔ miɛ kaan n bo i wo am nyunu dɔ ni, am kɔ juuri, am ŋú
ka kaako be minda, i wa jina i bi bɛrɛ. Am nyaŋgi i ni baa n kɛrɛ bra.

3 Nzɛn be bisaari am ka nzu ti ye am sunyaŋgi i a, am se i ka Mibiɛ ni koro bu a,
na i má am kaaki fa bu ba kisa kisa.”
4 Ahin yoori sɔ ɔ, adena Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ n nɔaniɛ n bo i yo jɔjɔɔri i n yo
yiiwa a, i ŋa,
5 “Se Siyonfɔm ka,
Am niɛ, am fɛmɛ ni suba n a.
Wɔ yo i ŋu taraka, i fun kaako wɔ.”
6 Na i susufɔm n akɔ ayo kabo i seeri bu ni.
7 Na ba fa kaako n ni i wa n aba, na ba fa bu suturam anana bu ŋu, na Yesu afun
atana su.
8 Na minɛ beberebe afa bu suturam atɛrɛki ase atin n nu, na nbem gusu abubu
nyawa asese atin n nu.
9 Na jamam bo bu du i nyunu n ni bo bu wo i sin n kɛrɛ, subo kuyigindi, bu ŋa,
“*Hosana*. Ya kansi Fɛmɛ Davidi anuma ni.
Terefiɛ wo yiri n bo i suba Micɛra n dɛɛ duma n nu n dɔ.
Ya kansi Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro ni.”
10 Yesu kɔ wuraari Yɛrusalem ni, na miɛ n abo nu, na ba bisa ka, “Ye sɔnɔ bɔnɔ la
ahin a?”
11 Na jama n abɔ nu ka, “Ahin ti Yesu wɔ, Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ n bo i fite Nazarɛti
miɛ n bo i wo Galili awɔrɛ n nu ni.”

Kabo Yesu fɔɔnri watafɔm fiteeri Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu ni

12 Na Yesu akɔ awura Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, na wɔ fɔn neŋge tɔfɔm ni
tofɔm kɛrɛ afite awuru n nu, na wɔ kaaki ŋwaa kaakifɔm teebirim, ni tiiwa tɔfɔm
biɛm kɛrɛ alanlaŋga.
13 Na wɔ se bu ka, “Ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, Nyɛmɛ ŋa o, ‘M awuru ni,
bu bá fere i ka awuru bo bu bá sere Nyɛmɛ nu wɔ.’ Ama, ambɛrɛ afa i yo awiefɔm
fiɛɛbiri.”
14 Na anyinsinm, ni wɔbukam aba i dɔ, Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, na wɔ ma bu
anya laifiɛ.
15 Saŋga bo Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm
n ŋuuri sam n bo i yoori bu ni, ni kabo nbaatumam bo bu woori Nyɛmɛ Sereebiri
Awuru n nu bo tuntuunri i ka, “*Hosana*. Ya kansi Fɛmɛ Davidi anuma ni,” na yaa ati
bu.
16 Nyini ti, na ba bisa Yesu ka, “A ti kabo nbaatumam n ase ni e?” Na Yesu abɔ bu
nu ka, “Ɛɛn, ma ti. Am nya kan má kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu n wɔ? Bo
ba kɛrɛ ka,
‘Wɔrɔ Nyɛmɛ ye a kere nbaatumam, ni nbaatuma kan kanm,
kabo bu kansi u nahɔrɛ su a.’ ”
17 Na Yesu ayaki bu bɛrɛ, na wɔ fite miɛ n nu akɔ Betani miɛ n nu, akɔ ada dɔ.

Kabo Yesu yoori damba baka be ŋgbɛɛn ni

18 I alecin ŋgarama fuun, na Yesu sukpie i nyi kɔ Yɛrusalem miɛ n kunnu, na ahɔɛ
ati i.
19 Na wɔ niɛ aŋu damba baka be, atin n nɔɔ, na wɔ kɔ aniɛ ka i nyá suuwa n be di.
Ama, i kɔ juuri baka n bu ni, wɔ ŋu má pui su, se nyawa ŋgumi a. Dɔ na wɔ se baka
n ka, “Sin nyuma sin, wɔrɔ su má suuwa kun.” Dika n nu bɛrɛ, na baka n akaba awu.
20 Saŋga bo i susufɔm n ŋuuri nyini n sɔ ni, na ba yo alekutura. Na ba bisa i ka,
“Nzu ti ye baka n wuuri ndende sɔ a?”
21 Na Yesu abɔ bu nu ka, “Nahɔrɛ ye m suse am n a, wɔrɔ kɛrɛ bo a yoori Nyɛmɛ
yarada na a yo má sika, a koro yo sa n bo ma fa ayo ahin damba baka n be. Má ahin
ni ŋgumi, haari nzɛn a seeri ahin buka n ka, ‘Yasu kɔ to tieku n nu,’ i yó sɔ ɔ.

22 Nzɛn am yoori yarada, deke kɛrɛ bo am sere Nyɛmɛ ka am koro i, Nyɛmɛ yó i
ma am.”

Kabo bu bisaari Yesu deke bo i yiko n fite ni

23 Na Yesu akpie i nyi aba awura Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, na i sukere minɛm.
I wo kere su sɔ n na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm, ni Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm aba i
dɔ, na ba bisa i ka, “Ŋma dɛɛ yiko nu ye a yo nyini sam kɛrɛ a? Ŋma ma u nyini yiko
ni, ye a yo nyini sam n a?”
24 Na Yesu abɔ bu nu, ase bu ka, “Am ma m du mɔ bisa am bisaawa kun be ka, na
nzɛn am bɔɔri m nu, na m gusu nyá se am deke bo m yiko n fite.
25 Ŋma maari Yohane atin ye i ba biɛɛri minɛm Nyɛmɛ nzue n a? Nyɛmɛ nzɛn
adamande?” Na ba se akuruwa bu ŋuŋu nu, kabo bu bɔ Yesu nu barasu. Bu ŋa,
“Nzɛn ya se i ka Nyɛmɛ maari i atin a, i bísa ya ka ye nzu ti ye ya da má Yohane
ŋu a?
26 Ama, nzɛn ya seeri i ka adamande dɔ, ya soro sɛrɛ ka jama ni yáki má ya. Má
pui ti, dama sɔnɔ kɛrɛ soroori su ka Yohane yo tiiri Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ ɔ nahɔrɛ
su.”
27 Nyini ti, na ba bɔ i nu ka, “Ya si má.” Na yiri gusu ase bu ka, “Mini mmɔɔ sé má
am sɔnɔ bo i dɛɛ yiko nu na m yo ahin sam n kɛrɛ ni.”

Miɛɛnu fa kɔ sɔnɔ be ni i nbaa nnyɔ nbem su

28 Na Yesu abisa bu ka, “Am sunsun ka ahin miɛɛnu bu la ka sɛ wɔ lɛɛ? Sɔnɔ be yo
woori bɛrɛ a, i la nbaabiɛsɔm nnyɔ. Cɛɛn be na wɔ kɔ kpiɛn n dɔ, akɔ ase i ka, ‘M
wa, kɔ baka suuwam fie n nu, na a kɔ yo juma nyuma.’
29 Na baa n ase i ka, ‘M kɔ́ má.’ Ama, kasin, na baa n aba akaaki i sunsunni, na wɔ
kɔ.
30 Na wɔ kɔ nyiŋga n dɔ, akɔ ase i gusu. Na baa n ase i ka, ‘Ma ti, m kɔ́.’ Ama, wɔ
kɔ má.
31 Tɔ, bu minɛ nnyɔm n nu, ŋma yoori i si n sa koroowa?” Na ba bɔ i nu ka,
“Baakpiɛn ni.” Dɔ na Yesu ase bu ka, “Nahɔrɛ ye m suse am n a, lampodefɔm ni
sakaram kɛrɛ sufa Nyɛmɛ yo bu fɛmɛ yaki am.
32 Dama ka, Yohane baari ka i bá kere am sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ ɔ, ama, am
ayo má i yarada, na lampodefɔm ni sakaram, bɛrɛ ayo i. Haari ni bo am ŋuuri kabo
bu yoori yarada ni, am akaaki má am wo, na am yo i yarada.”

Kabo Yesu boori miɛɛnu niiri Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm ni

33 Na Yesu ase bu ka, “Am so am sui na am ti miɛɛnu n be bekun. Awurufɔbiɛ be
yo woori bɛrɛ a, na wɔ dɔ i baka suuwa barasu be fie, na wɔ kanda abara ayɛ fie ni.
Na wɔ lokoti yabuɛ bambaka be kunma, ka i sumiɛmiɛ baka suuwam ni nzue gɔ nu.
Na wɔ ta kpafiri lenleŋge be ka bu tana su suniɛ fie n kɛrɛ su, na wɔ nya afa fie n
awura i npadifɔm saa nu. Na wɔ kɔ atin.
34 Saŋga bo i siiri ka wɔ ka kaan na baka suuwam n bí ni, na wɔ sunma i akɔɔm i
npadifɔm n dɔ ka bu kɔ de i dɛɛ bo ba nya i n bra.
35 Akɔɔm n kɔ juuri ni, na ba bo bu nu kun, na ba kun nyiŋga, na ba tu nyiŋga n
gusu yabuɛ.
36 Na sɔnɔ n asunma i akɔɔ nyiŋgam bekun, bu sunnu tara ciciri dɛɛm ni, na
npadifɔm n ayo bu kabo bu yoori ciciri su dɛɛm ni.
37 Na kasin, na wɔ ba asunma i wa, na wɔ se ka, ‘Bu má m wa n yiri jirima.’
38 Ama, saŋga bo npadifɔm n ŋuuri ka baa ni suba ni, na ba se bu ŋuŋu nu ka, ‘I
wa n bo i dí i aja n lɛɛ suba n a. Am bra na ya kun i na aja n kɛrɛ ká ya dɛɛ.’
39 Dɔ na ba tara i, na ba cin i atu baka suuwa fie n ahɛmɛ, na ba kun i.”
40 Na Yesu anya abisa bu ka, “Am sunsun ka fie fɔ n ba baari, i yó nyini npadifɔm
ni sɛ wɔ?”

41 Na ba bɔ i nu ka, “I bá ma nyini minɛ tiɛfɔm n kɛrɛ wu kenkesi yiwee wɔ, na i
fá fie n wura npadifɔ fɔfɔrɛm saa nu, bɛrɛ bo bu má i nya i dɛɛ baka suuwam, saŋga
bo bu ba biiri ni.”
42 Na Yesu ase bu ka, “Am nya kan má kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni,
nzɛn sɛ? Bu ŋa,
‘Yabuɛ n bo bondo tafɔm n faari i tuuri ni,
yiri ye wɔ kaaki bondo n jaa yabuɛm n kɛrɛ tii a.
Micɛra ni yoori i sɔ a.
Ya ŋu i na wɔ yo ya alekutura.’ ”
43 Na Yesu ase bu ka, “M suse am wɔ lɛɛ, ka, bu dé Nyɛmɛ fɛmɛya n fite am dɔ, na
bu fá ma minɛm bo bu bita i na i la kpɛrɛ ni.” [
44 Na wɔ kaaki ase ka, “Sɔnɔ kɛrɛ bo i kpaasiiri ahin yabuɛ n su, i mi búbu nu wɔ
mumuku, na sɔnɔ kɛrɛ gusu bo ahin yabuɛ n tɔɔri i ŋu, i sán i mi samɛnɛ wɔ.”]
45 Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm, ni Farasifɔm n tiiri miɛɛnu n bo Yesu boori i sɔ ni,
na ba fa nu ka i boori i niiri bɛrɛ wɔ.
46 Nyini ti, na ba kpini atin kabo bu yo na bu tara i, ama, bu soroori jama n wɔ,
dama bu kɛrɛ ŋa i ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ ɔ.

22

Miɛɛnu fa kɔ konyaya di ni nu bambaka n su

1 Na Yesu akaaki abo miɛɛnu be bekun, i ŋa,
2 “Kabo Nyɛmɛ fɛmɛya n ti yaa. Fɛmɛ be yo sɛsɛɛri i wa konyaya di ni nu su fa
seeri a.
3 Na wɔ sunma i akɔɔm ka bu kɔ fere minɛm bo wɔ du mɔ abaandi bu ka bu ba
konyaya di ni nu ni, ka bu bra. Ama, na ba kete ka bu ba má.
4 Na wɔ kaaki asunma akɔɔ nyiŋgam ka bu kɔ se bɛrɛ n bo wɔ du mɔ abaandi bu
n ka, ‘Am bra, dama ma yo m di ni nu n siriya kɛrɛ awie. Haari ma kun m tooram,
ni neŋgendɔrɛ bo bu la lui ni, ayo siriya kɛrɛ awie. Am bra na am ba konyaya di ni
nu ni.’
5 Ama, bu be mmɔɔ abɔ má bu nu. Na ba ka bu juma n yo su. Kun kɔɔri i fiesu wɔ,
na nyiŋga gusu akɔ i juma yoobiri.
6 Na nyiŋgam n atara i akɔɔm ni, na ba kere bu wuwuruwa, na ba kun bu.
7 Dɔ na yaa ati fɛmɛ n agaya, na wɔ sunma i sojam, na ba kɔ akun nyini minɛ
kunfɔm ni kɛrɛ, na ba yara bu miɛ ni.
8 Na wɔ fere i akɔɔm ni, na wɔ se bu ka, ‘Konyaya di ni nu n ayo siriya, ama, minɛm
bo m duuri mɔ baandiiri bu ka bu ba di i ni, i ti má ye ni ka bu dí i kun.
9 Nyini ti, am fite kɔ atiŋgberem su, na am kɔ fere minɛm barasu kɛrɛ bo am ŋuuri
bu ni, ka bu bra konyaya di ni nu ni.’
10 Na akɔɔm n akɔ atiŋgberem su, akɔ atiɛn minɛm kɛrɛ bo bu kɔ ŋuuri bu n nɔɔ
aba, minɛ kpam ni tiɛm kɛrɛ. Na konyaya awuru n ayi ni jama beberebe.
11 Na fɛmɛ n akɔ, ka i kɔ niɛ jama ni, na wɔ ŋu ka sɔnɔ kun be wo jama n nu, i
wura má konyaya sutura.
12 Na fɛmɛ n abisa i ka, ‘M dɔn, a yo sɛ wuraari awuru n nu fɛn, ye a wura má
konyaya sutura a?’ Ama, sɔnɔ n akoro abɔ má i nu.
13 Na fɛmɛ n ase i ngbɛfɛnɛm ka, ‘Am tara i, na am cici i saam, ni i jaam nyama,
na am fa i tu dasin dɔ, awosin n nu. Dɔ na i sún, na i kán i saa.’ ”
14 Na Yesu anya ase bu ka, “Minɛm bo Nyɛmɛ afere bu n sunnu, ama, bo wɔ yi bu
n sunnu má.”

Kabo bu sɔɔri Yesu ŋgɛɛ lampo tɔ busu ni

15 Na Farasifɔm n afite akɔ asɛsɛ su kabo bu sɔ Yesu ŋgɛɛ, na bu nya i taraabiri fa
kɔ i nɔaniɛ jɔjɔɔwa su.
16 Na ba sunma bu susufɔm, ni Fɛmɛ Herode minɛm Yesu dɔ, na ba kɔ ase i ka, “Ya
Kerefɔ, ya si ka a ti nahɔrɛ sefɔ ɔ, na a kere minɛm kabo Nyɛmɛ atin ti nahɔrɛ su, na
u cɛcɛ wo má kabo minɛm jɔjɔ nu, dama a niɛ má sɔnɔ jinaabiri ti.
17 Tɔ, a ŋa sɛ wɔ? Ya dɛɛ atin n su, atin wo nu ka ya tɔ lampo ma Romafɔm Fɛmɛ
Kpiri Siza, nzɛn atin wo má nu?”
18 Ama, na Yesu asi ka bu bita sunsunni tiɛ wɔ, na wɔ se bu ka, “Ambɛrɛ burukɔɔ-
nufɔm ni, nzu ti ye am sukoro ka am sɔ m ŋgɛɛ a?
19 Am fa ŋwaa n bo bu fa tɔ lampo kaari n bra na m niɛ.” Na ba fa ŋwaa n aba
ama i,
20 na wɔ de ŋwaa n aniɛ, na wɔ bisa bu ka, “Ŋma dɛɛ tii ni i duma wo ŋwaa n su
n a?”
21 Na ba bɔ i nu ka, “Fɛmɛ Siza dɛɛ a.” Na Yesu ase bu ka, “Tɔ, deke bo i ti Fɛmɛ
Siza dɛɛ, am fa ma Fɛmɛ Siza, na deke bo i ti Nyɛmɛ dɛɛ, am fa ma Nyɛmɛ.”
22 Saŋga bo bu tiiri ahin nɔaniɛ n sɔ ni, na ba miɛ, na ba kɔ ayaki i.

Kabo bu bisaari Yesu fa kɔɔri yiwee teŋge jɔrɛ su ni

23 Nyini cɛɛn n gbingbin na Sadusifɔ nbem aba Yesu dɔ. Bu dɛɛ kereewa la ka
Nyɛmɛ téŋge má minɛm bu yiwee n nu n a. Na ba ba abisa i jɔrɛ be, bu ŋa,
24 “Ya Kerefɔ, Moyisi yo seeri ka, nzɛn sɔnɔ wu yakiiri i yi, na i ni bara n anya má
baa, wɔ yo daka ka i niɛma n fa kunafɔ n na bu wu nbaam ma yiri n bo wɔ wu ni.
25 Tɔ, sɔnɔ be yo laari nbaabiɛsɔm nso wɔ, ya nu fɛn, na baakpiɛn n aja bara, na
wɔ wu ayaki bara ni, ba wu má baa.
26 Sɔ ye bo i tɔ i su nnyɔ su, ni nsan su n yoori a, haari fa kɔ kpuraari nso su ni.
27 Na bara n ni i tii aba aka sin awu.
28 Tɔ, kabo bu minɛ nso n kɛrɛ aja bara n na ba wu sɔ ni, cɛɛn bo Nyɛmɛ bá teŋge
minɛm bu yiwee n nu ni, bara ni ká ŋma dɛɛ tenle su a?”
29 Na Yesu abɔ bu nu ka, “Am amini atin. Dama am ti má deke bo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ
Jɔrɛ Kadasi n nu n bu, na am kaaki si má kabo Nyɛmɛ yiko n ti barasu.
30 Dama saŋga bo Nyɛmɛ bá teŋge minɛm bu yiwee n nu ni, ajaa wo má bɛrɛ kun.
Ama, nyini cɛɛn ni, sɔnɔ kɛrɛ kaaki ka Nyɛmɛ mɛrɛkɛm bo bu wo aŋgoro n wɔ, dama
bu ja má ajaa kun.
31 Na fa kɔ kabo Nyɛmɛ bá teŋge minɛm bu yiwee n nu barasu ni, am akan má
Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu kabo i yo seeri am n wɔ, nzɛn sɛ? I ŋa,
32 ‘Mini ti Abraham, ni Izaki, ni Jakɔbu dɛɛ Nyɛmɛ n a.’ ” Na Yesu asa su ase bu
ka, “Tɔ, kabo Nyɛmɛ ŋa i ti nyini minɛm n dɛɛ Nyɛmɛ ni, nyini kere ka bu toko la
ŋgɔɔ lɛɛ, dama Nyɛmɛ ti má bo ba wu n dɛɛ Nyɛmɛ, ama, i ti bo bu la ŋgɔɔ ni dɛɛ
Nyɛmɛ a.”
33 Minɛm n tiiri i kereewa n sɔ ni, na ba yo alekutura.

Nyɛmɛ nɔaniɛ maawa n bo i tara bu kɛrɛ n jɔrɛ

34 Saŋga bo Farasifɔm tiiri ka Yesu ajɔjɔ ayi Sadusifɔm ni, na ba tiɛn bu nɔɔ i dɔ.
35 Na bu nu kun be, bo i ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔ n abisa Yesu bisaawa be ka i sɔ i
ŋgɛɛ. I ŋa,
36 “Ya Kerefɔ, Nyɛmɛ nɔaniɛ maawa n bo i wo i nɔaniɛ kpamaawa n nu ni, bɔnɔ
tara bu kɛrɛ a?”
37 Na Yesu abɔ i nu ka, “Ba kɛrɛ ka, ‘Koro Micɛra u Nyɛmɛ ni, ni u ahorembaa kun,
ni u awiɛwiɛ, ni u sunsunni kɛrɛ.’
38 Ahin ti nɔaniɛ maawa n bo i tara i kɛrɛ a.
39 Bo i tɔ su nnyɔ su n ti ka nyini n wɔ. Ka o, ‘Koro u beŋgu kabo a koro u ŋu ni.’

40 Kabo ba kɛrɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawam n kadasi n nu, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm
n dɛɛ n nu ni, i kɛrɛ jina ahin nɔaniɛ maawa nnyɔm n su wɔ.”

Kristo Tiidefɔ n bo i ti Fɛmɛ Davidi anuma n jɔrɛ

41 Saŋga bo Farasifɔ nbem ba tiɛntiɛɛnri bu nɔɔ ni, na Yesu abisa bu jɔrɛ be fa kɔ
Kristo Tiidefɔ n su. I ŋa,
42 “Am fa Kristo Tiidefɔ n bu ŋma a? Am sunsun ka i ti ŋma dɛɛ anuma a?” Na ba
bɔ i nu ka, “I ti Fɛmɛ Davidi anuma a.”
43 Na Yesu abisa bu ka, “Ye nzu ti ye Nyɛmɛ Awiɛwiɛ n ba wuraari Fɛmɛ Davidi ŋu,
ye i fereeri i ka i Mibiɛ a? I ŋa,
44 ‘Na Micɛra n ase m Mibiɛ n ka,
“Ba tana m saa fɔmbɔrɔ su fɛn,
haari m bá má u kpɔfɔm kɛrɛ ba kutu u jaa bu.” ’
45 Tɔ, nzɛn Fɛmɛ Davidi mmɔɔ ni i tii yo fereeri Kristo n ka i Mibiɛ, ye Kristo n yo sɛ
kaaki yo Fɛmɛ Davidi anuma a?”
46 Be akoro anya má nɔaniɛ be abɔ má i nu. Nyini ti, fite nyini cɛɛn n sin, be abo má
su ka i bisa Yesu jɔrɛ bekun.

23

Kabo Yesu ŋa minɛ si bu ŋu sa ni Yudafɔm tereterefɔ nbem ni

1 Na Yesu ajɔjɔ i susufɔm n ni jama n dɔ, na wɔ se bu ka,
2 “Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm, ni Farasifɔm n ade Moyisi dɛɛ jinaabiri ni, ye bu kere
minɛm Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n a.
3 Nyini ti, deke kɛrɛ bo bu fa kere am ni, am soro i su, ama, má am yo sam bo bu
yo bu ni, dama bɛrɛ yo má sam bo bu kere ka minɛm yo bu ni.
4 Bu cici sɔɔri nɔnɔɔri sɔ minɛm wɔ, ama, bɛrɛ ni bu tii soro má su ka bu fa bu saa
kan i.
5 Deke kɛrɛ bo bu yo i, bu koro ka minɛm ŋu bu wɔ, na bu kansi bu. Bu kɛrɛ Nyɛmɛ
nɔaniɛ n wɔ, na bu yo i ka sɛbɛ, na bu fa cici bu ŋuma su, adena minɛm ŋu i. Na bu
yo bu tanlɛɛ nɔɔ njɔrɛm tintiin. 6 Nyini minɛm n anya awura bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm
n nu ni, wara ba nya afere bu tiɛntiɛnbunɔɔ bambaka diire diibirim ni, bu koro ka
bu tana kpirikoro tanaabirim wɔ.
7 Bu koro ka minɛm suyo bu ansɛ gɔɔsu wɔ, na bu ma bu jirima, na bu fere bu ka,
‘Ya Kerefɔ.’
8 Ambɛrɛ, má am ma be fere am ka ‘Ya Kerefɔ,’ dama am la kerefɔ kun n kpein wɔ.
Ambɛrɛ kɛrɛ ti nibaam wɔ.
9 Má am fere be ka am si, durunya n nu fɛn, dama am la Si kun n kpein wɔ, yiri
wo aŋgoro n a.
10 Má am ma be fere am ka i kpiɛn, dama am kpiɛn ti kun n kpein wɔ, yiri la Kristo
Tiidefɔ ni.
11 Bo i ti am kɛrɛ tii ni, wɔ yo daka ka yiri su am a.
12 Sɔnɔ kɛrɛ bo i wura i ŋu kpiri, Nyɛmɛ yó i mi kaan, na sɔnɔ kɛrɛ bo i yo i ŋu
kaan, Nyɛmɛ wúra i mi kpiri.”

Kabo Yesu ŋa Yudafɔm tereterefɔ nbem bá ŋu anyumboro ni

13 Na Yesu akaaki ase ka, “Ambɛrɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm, ni Farasifɔm n bo am
ti burukɔɔnufɔm ni, am bá ŋu anyumboro. Am kanda minɛm wɔ, adena má bu su
Nyɛmɛ fɛmɛya n atin su, dama ambɛrɛ ni am tii kete ka am su má i atin n su, na am
sukanda bo bu koro ka bu su i su ni. [
14 Ambɛrɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni Farasifɔm n bo am ti burukɔɔnufɔm ni, am bá
ŋu anyumboro. Am sisi nkunafɔm na am fin bu neŋgem wɔ, na am jina sere Nyɛmɛ

cɛ, adena minɛm ŋu ka am ti minɛ kpam wɔ. Jina cɛɛn, ambɛrɛ bá nya suicin tara minɛm kɛrɛ.]
15 Ambɛrɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni Farasifɔm n bo am ti burukɔɔnufɔm ni, am
bá ŋu anyumboro. Am kpiɛ tiekum wɔ, na am kɔ miɛm bo bu waarim su, adena am
nya sɔnɔ kun mmɔɔ bo i káaki i wo na i su am su, na saŋga bo am nya nyaari i mi,
am ma i satiɛ yoowa tara am dɛɛ wɔ, adena yiri dú am mɔ kɔ cɛɛma sin nu.
16 Ambɛrɛ bo am ti ka anyinsinm na am kere minɛm atin ni, am bá ŋu anyumboro.
Am ŋa nzɛn sɔnɔ taanri ndiɛ fa kɔ Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n dɔ, i ti má pui. Ama,
nzɛn sɔnɔ kɛrɛ bo i taanri sika neŋgem n bo bu wo Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu ni,
i mi ma i ndiɛ taanwa n yo yiiwa.
17 Ambɛrɛ bo am ti ka anyinsin sinnzinm ni, bɔnɔ tara i beŋgu a? Sika neŋgem ni,
nzɛn Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n bo yiri ma sika neŋgem n yo casi n a?
18 Am kaaki ŋa, nzɛn sɔnɔ taanri Mikun n yoowa yoobiri ni, i ti má pui. Ama, nzɛn
sɔnɔ taanri aceerim bo ba fa ase Mikun n yoowa yoobiri n su ni, wɔ yo daka ka i mi
ma i ndiɛ taanwa n yo yiiwa.
19 Ambɛrɛ bo am ti ka anyinsinm ni, bɔnɔ tara i beŋgu a? Aceerim ni, nzɛn Mikun
n yoowa yoobiri n bo i ma aceerim n yo casi n a?
20 Nyini dɛɛ ti, sɔnɔ kɛrɛ bo i taanri Mikun n yoowa yoobiri ni, i mi atan i ni dekem
kɛrɛ bo bu wo su n wɔ lɛɛ.
21 Na sɔnɔ kɛrɛ bo i taanri Nyɛmɛ Sereebiri Awuru ni, i mi atan i ni Nyɛmɛ bo i wo
nu n wɔ lɛɛ.
22 Na nzɛn sɔnɔ kɛrɛ bo i taanri aŋgoro ni, i mi atan Nyɛmɛ fɛmɛya biɛ n wɔ lɛɛ,
ni yiri Nyɛmɛ bo i tana su ni.
23 Ambɛrɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm, ni Farasifɔm n bo am ti burukɔɔnufɔm ni, am bá
ŋu anyumboro. Am yi am jakam ma Nyɛmɛ wɔ, haari ni am maakunm, ni ŋgɛtɛm, ni
nvannvanm kɛrɛ, ama, am yo má sam bo Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n kere ka am yo
bu n na bu la anyunuyi tara bu kɛrɛ ni. Bɛrɛ la nahɔrɛ sam, ni aŋunfɔ si, ni yaradayo.
Wɔ yo daka ka na am yo nyini sam saŋga kɛrɛ, na am fa jaka yiiwam buka su.
24 Ambɛrɛ ti ka anyinsinm na am kere minɛm atin ni. Am kpokpo yi ŋminsɛnm bo
bu ti kan kanm n wɔ, am deke nuuwam nu, ama, na am saŋga nu nyɔɔmam bɛrɛ,
am deke nuuwam nu.
25 Ambɛrɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm, ni Farasifɔm n bo am ti burukɔɔnufɔm ni, am
bá ŋu anyumboro. Am ŋmisi am kɔpum ni taalɛm sin wɔ, ama, na bu kunnu ayi ni
dekem bo am fin bu faŋga, ni anyii sayoowam wɔ.
26 Wɔrɔ Farasifɔ bo a ti ka anyinsin ni, du mɔ yo u kɔpu n kunnu casi ka, na i sin
n gusu nyá yo casi.
27 Ambɛrɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm, ni Farasifɔm n bo am ti burukɔɔnufɔm ni, am
bá ŋu anyumboro. Am ti ka faŋkunmam bo ba bo bu nzue fofoe kpakpari, na bu yo
nyunyumi n wɔ, ama, bu kunnu yiri ayi ni fuin buwem wɔ, ni fin barasu kɛrɛ.
28 Am ti sɔ ɔ lɛɛ. Am ma minɛm ŋu am ka am ti minɛm bo bu yo sa bo i kɔ atin su
Nyɛmɛ dɔ n wɔ, ama, am ahore su ayi ni burukɔɔnu, ni satiɛm wɔ.”

Kabo Yesu ŋa Nyɛmɛ bá cin Yudafɔm tereterefɔ nbem sui barasu ni

29 Na Yesu asa su ase ka, “Ambɛrɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm, ni Farasifɔm n bo am
ti burukɔɔnufɔm ni, am bá ŋu anyumboro. Am yo faŋkunmam dɔŋgu fa ma Nyɛmɛ
nɔaniɛ kanfɔm wɔ, na am yo minɛm bo bu yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ n faŋ-
kunmam nyunyumi.
30 Na am se ka, nzɛn má ambɛrɛ yo woori bɛrɛ, am nam saŋga ni, má am kun má
Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm n ni, kabo am nam yo yoori bu ni.
31 Nyini ti, am asoro su ka am ti bɛrɛ bo bu yo kuunri Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm n dɛɛ
busu nufɔm wɔ lɛɛ.

32 Tɔ, i ti ye ni ka am de am nam jinaabiri ni, na am yo bu satiɛ yoowam n kɔ wie.
33 Ambɛrɛ burukɔɔnufɔm bo am ti woom na am ti ka pumpuni nbaam ni, am yo
sɛ ye am koro ŋmati fite nu, bo am wura má cɛɛma sin n nu a?
34 Nyini ti ye m súnma Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm, ni minɛ alecirafɔm, ni kerefɔm am
dɔ n a. Am kún bu nbem, na am fá bu nbem sense baka jaanu n su, na am fín bu
nbem ŋgbere, am tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm n nu, na am kɔ́ miɛ miɛm su na am kere bu
wuwuruwa.
35 Nyini dɛɛ ti, Nyɛmɛ cín ambɛrɛ sui fa kɔ kabo am nam yo kuunri minɛm bo bu
yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ durunya n nu. Bu yo yoori sɔ ɔ fite saŋga n bo bu
kuunri sɔnɔ be bo i yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ n na bu fere i ka Abɛli ni, fa ba
juuri saŋga n bo bu kuunri sɔnɔ be bo bu fere i ka Zakariya, Berakaya wa ni. Yiri
ye am kuunri i Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, Casi Kɛrɛ Casi Sɔɔ n ni Mikun yoowa
yoobiri n afiɛn n a.
36 Nahɔrɛ ye m suse am n a, nyini n kɛrɛ dɛɛ ti ye Nyɛmɛ bá cin ambɛrɛ nyumafɔm
sui n a."

Kabo Yesu ahore saaki maari Yɛrusalemfɔm barasu ni

37 Na Yesu abo awie ase ka, "Keto, keto, ambɛrɛ Yɛrusalemfɔm. Ambɛrɛ kuunri
Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm n a, na minɛm bo Nyɛmɛ sunmaari bu am dɔ ni, am atu bu
yabuɛ. Saŋga kɛrɛ m koroori ka m tiɛn am nɔɔ, na m fa m saa bara yɛ am, kabo akɔ
tiɛn i nbaam nɔɔ, i laŋkpɛtɛ nu ni, ama, am soro má m su.
38 Am niɛ fɛn, Nyɛmɛ yáki am nu ji, na am miɛ n ká ŋgbɛɛn.
39 M suse am wɔ lɛɛ, ka, fite kisa fa kɔ, am ŋú má m kun, má ka saŋga bo am bá
se ka, 'Terefiɛ wo yiri n bo i suba Micɛra n dɛɛ duma n nu n dɔ.' "

24

Kabo Yesu seeri ka Nyɛmɛ Sereebiri Awuru ni bá bereki barasu ni

1 Saŋga bo Yesu fiteeri Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu na i wo kɔ su ni, na i susufɔm
n aba i dɔ, aba ase i ka i niɛ kabo Nyɛmɛ sereebiri n ti barasu a.
2 Na wɔ se bu ka, "M ŋa am aŋu ahinm kɛrɛ e? Nahɔrɛ ye m suse am n a, yabuɛ
kun n kpein n mmɔɔ bá nana má i beŋgu su. Bu bá bereki i kɛrɛ gɔ ɔ lɛɛ."

Kabo Yesu kere fa kɔɔri durunya n awieeri su dɛɛ jɔrɛ ni

3 Saŋga bo Yesu fun kɔ tanaari Oliva Buka n su ni, na i susufɔm n aba i dɔ, bu ni
yiri ŋgumi, na ba se i ka, "Ya Kerefɔ, se ya, saŋga bɔnɔ ye ahin sam kɛrɛ bá yo a? Ye
nzu deke bá kere ya ka saŋga n adodo bo a bá bekun, na durunya n bá awieeri a?"
4 Na Yesu abɔ bu nu ka, "Am si am ŋu sa, na má am ma be dadaka am.
5 Dama minɛ dɔŋgu bá fa m duma ba, na bu sé ka, 'Kristo Tiidefɔ n la mini wɔ.'
Na bu dádaka minɛ beberebe.
6 Saŋga bo am bá ti aluwa ŋga fɛn, wara bu sukun luɛ dɔ, má am ma am ahore
saaki. Wɔ yo daka ka nyini sam n kɛrɛ bá yo sin ka, ama, má am niɛ ka durunya n
awieeri lɛɛ.
7 Daanfiɛ daanfiɛ bá kun luɛ ni bu beŋgum, na nfɛmɛm kún luɛ ni bu beŋgu
nfɛmɛm. Na asiɛn bá kpisi awɔrɛ awɔrɛm nu, na ahɔɛ tɔ́.
8 Nyini n kɛrɛ bá yo kabo bara kutu cɛɛn bumboori dɛɛ wahara n ti n wɔ.
9 Nyini saŋga, na bu tára am ma yikofɔm na bu kére am wuwuruwa, na bu kún am.
Mini dɛɛ ti, sɔnɔ kɛrɛ kpɔ́ am.
10 Nyini saŋga n na minɛ dɔŋgu bá kete m na bu su má m kun, na bu tɔ́ bu beŋgu,
na bu kpɔ́ bu beŋgu.
11 Na kɔrɛfɔm dɔŋgu bo bu yo bu ŋu ka bɛrɛ ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm ni bá ba, na
bu dádaka minɛm beberebe.
12 Satiɛyo bá sunnu n dɛɛ ti, minɛ dɔŋgu koro bá kɔ i sin.

13 Ama, wɔrɔ kɛrɛ bo a mindi deeri nyini n kɛrɛ kɔ juuri i awieeri, Nyɛmɛ dé u tii
ji.
14 Na bu bá kan ahin labari kpa n fa kɔ Nyɛmɛ fɛmɛya n jɔrɛ su, kere durunya n
nufɔm, na adamande kɛrɛ tí i ka, na durunya n nya bá awieeri."

Anyumbaa ciire sa n bo i bá n jɔrɛ

15 Na Yesu akaaki ase bu ka, "Am bá ŋu anyumbaa ciire sa be bo Nyɛmɛ mmɔɔ
kpɔ i n na Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Daniɛli yo jɔjɔɔri i jɔrɛ ni, ka i jina sɔɔ casi n bo
i wo Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu ni. Ma sɔnɔ kɛrɛ bo i kan ahin kadasi n ti i bu
nyunyumi.
16 Nyini saŋga ni, wɔrɔ kɛrɛ bo a tiiri i ŋga na a wo Yudiya asiɛn n su, ŋmati kɔ
bukam n su.
17 Wɔrɔ kɛrɛ bo a wo kpata nu, má a wura gisan nu fa pui.
18 Na wɔrɔ kɛrɛ gusu bo a wo fiesu, má a kpie u nyi kɔ awuru kɔ fa u sutura be.
19 Nyini saŋga ni yó kekereke agaya ma nyinsɛfɔm, ni nbaram bo bu nbaam toko
nu ni.
20 Am sere Nyɛmɛ ka má nyini sa n yó buke saŋga, wara Yudafɔm Ŋumiyi cɛɛn ni.
21 Nyini saŋga ni wahara bo minɛ dí i, i tára wahara kɛrɛ bo ba di i asin ni, fite
saŋga n bo Nyɛmɛ yiiri durunya ni, haari ni kisa. Nahɔrɛ, nyini wahara n ŋusu bá
má kun.
22 Ama, Nyɛmɛ akpiɛ nyini saŋga n su. Nzɛn má wɔ kpiɛ má i su, má sɔnɔ wo má
bɛrɛ bo i nya ŋgɔɔ, ama, i dɛɛ tiɛŋgu minɛm bo wɔ yi bu n dɛɛ ti, ye wɔ kpiɛ saŋga
n su a.
23 Nyini saŋga ni, na nzɛn be bá se am ka, 'Am niɛ, Kristo Tiidefɔ ni wo fɛn n a,'
wara, 'Am niɛ, yiri wo dɔ n a,' má am de i mi nɔaniɛ ni.
24 Dama kɔrɛfɔ nbem bá ba, na bu yó bu ŋu ka bɛrɛ ti Kristo n a, na nbem gusu yó
bu ŋu ka bu ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm wɔ. Bu yó alekutura sam beberebe fa kere am,
na nzɛn bu koro nyaari atin, bu dádaka Nyɛmɛ dɛɛ minɛm mmɔɔ bo wɔ yi bu ni.
25 Ambɛrɛ, am ti fɛn, ma se am wɔ lɛɛ ka, na saŋga n nyá ba ju.
26 Na nzɛn be bá seeri am ka, 'Am niɛ, Kristo ni wo boro kpantain n nu dɔ n a,' má
am kɔ dɔ. Wara, nzɛn be bá seeri am ka, 'Yiri fiɛ sɔrɔ dɔ n a,' má am yo i mi yarada.
27 Dama mini Adamande Wa n ba ni, i bá ti kabo nzue kpɛsɛ na i ta bara yɛ deke
kɛrɛ n wɔ, fite wiɛ afiiri fa kɔ ju wiɛ atɔɔri n wɔ.
28 Deke kɛrɛ bo deke fuin nya wo, pɛtɛm bara yɛ dɔ ɔ."

Kabo Adamande Wa ni bá kaaki ba barasu ni

29 Na Yesu akaaki ase bu ka, "Saŋga bo nyini wahara n kɛrɛ ba siinri,
'Awosin káta wiɛ n su,
na sara n gusu tá má bo minɛm ŋu i.
Na asarambaam fíte aŋgoro titi tɔtɔ,
na aŋgoro n kɛrɛ kpísi.'
30 Nyini saŋga ni, na minɛ ŋú deke be aŋgoro bo i kere ka mini Adamande Wa ni
suba. Na minɛm bo bu wo durunya n nu n kɛrɛ bó awie, na bu nyá ŋu ka mini
Adamande Wa ni sufite aŋgoro yinyiŋgu n nu suje piɛpiɛu suba ni yiko bambaka ni.
31 Na bu tí ka awiɛ be sukpura ni faŋga su, na m nyá sunma Nyɛmɛ mɛrɛkɛm durunya
n awɔrɛ n kɛrɛ nu, na bu tíɛn minɛm bo Nyɛmɛ ayi bu durunya n nu n kɛrɛ nɔɔ."

Kabo Yesu ŋa ya fa damba baka fa se nyaari barasu ni

32 Na Yesu akaaki ase ka, "Am fa damba baka n fa se nyaari. Saŋga bo am ba ŋu
ka i nyawa akpɔnkpɔn, na i sufiɛfiɛ fɔfɔrɛ ni, am si ka dɔdɔɔri saŋga adodo lɛɛ.
33 Mini Adamande Wa n ba ni bá yo sɔ ɔ. Saŋga bo am ba ŋu ka nyini sam kɛrɛ bá
suyo ni, am si tenle su ka saŋga n adodo lɛɛ, i cɛ́ má kun.

34 Nahɔrɛ ye m suse am n a, ahin nyumafɔm busu kɛrɛ wú wie má ka, ye nyini
sam kɛrɛ bá yo a.
35 Aŋgoro n ni asiɛŋgu n kɛrɛ bá la awieeri, ama, m dɛɛ nɔaniɛ n yiri la má awieeri
cɛɛn be.”

Kabo Yesu seeri ka ya si ya ŋu sa fa kɔ i ba n su ni

36 Na Yesu akaaki ase ka, “Be si má saŋga ni, wara cɛɛn n bo m bá kpie m nyi ba
ni. Haari Nyɛmɛ mɛrɛkɛm bo bu wo i dɔ ni, ni mini bo m ti i wa ni mmɔɔ si má. Má
ka ya Si Nyɛmɛ ŋgumi si a.
37 Mini Adamande Wa n ba saŋga ni yó kabo sɔnɔ be bo bu fere i ka Nowa saŋga
na i yoori n wɔ.
38 Saŋga bo wɔmbu n nya di má durunya n ni, sɔnɔ kɛrɛ woori di ni nu su wɔ, na
nbaram ni nbiɛsɔm suja bu beŋgum, fa kɔ juuri haari cɛɛn n bo Nowa wuraari lee
bambaka n nu ni.
39 Minɛm ayo asi má sa bo i bá yo ni, haari cɛɛn n bo wɔmbu n ba diiri bu kɛrɛ ni.
I yó sɔ ɔ, fa kɔ saŋga n bo mini Adamande Wa ni bá ba ni.
40 Nyini saŋga ni, minɛ nnyɔ bá wo juma yo su fiesu, na Nyɛmɛ má bu bá fa kun n
kɔ yaki kun ni.
41 Na nbaram nnyɔ wo ŋgani saanbiri, na Nyɛmɛ má bu bá fa kun n kɔ yaki kun
ni.
42 Tɔ, nyini ti, má am fa am ŋu ji na am daafi, dama am si má cɛɛn n bo am Mibiɛ
ni bá ni.
43 Am si tenle su ka nzɛn má awurufɔbiɛ n si saŋga bo awiefɔ ni bá i dika na i bá
wɔ i, má i tana ŋminda a, na awiefɔ n koro ba wura má.
44 Nyini ti, ambɛrɛ gusu kpa am ŋu saŋga kɛrɛ, dama mini Adamande Wa ni, m bá
saŋga bo am sunsun má ka m bá n wɔ.”

Miɛɛnu fa kɔ akɔɔ nbem dabuŋu n jɔrɛ

45 Na Yesu akaaki ase ka, “Akɔɔ kpiɛn n bo i la dabuŋu na i kaaki la alecira n la
ŋma a? Yiri la bo i mibiɛ n afa akɔɔ nyiŋgam awura i saa nu ka i kpaaki diire nu ma
bu, saŋga bo i ti ye ni ka i ma bu ni.
46 Nzɛn i mibiɛ n ba ŋuuri ka i suyo i juma kabo i seeri ka i yo ni, terefiɛ wo nyini
akɔɔ n dɔ.
47 Nahɔrɛ ye m suse am n a, mibiɛ ni fá i aja kɛrɛ wura nyini akɔɔ n saa nu wɔ, na
i níɛ i dika.
48 Ama, nzɛn i ti akɔɔ tiɛfɔ, i súnsun ka i mibiɛ ni kpíe má i nyi nde.
49 A ŋu ka i subo akɔɔ nyiŋgam wɔ, na i sudi, na i ni nzan nufɔm sunu bo.
50 Dɔ, na i mibiɛ n ba kpieeri i nyi baari cɛɛn bo i sunsun má ka i bá, na i kaaki si
má ba n saŋga ni.
51 Nyini saŋga n na i mibiɛ n cín i sui agaya, na i fá i bo burukɔɔnufɔm n su. Dɔ
na i sún, na i kán i saa.”

25

Miɛɛnu fa kɔ nsuŋguru buru nbem jɔrɛ

1 Na Yesu akaaki ase bu ka, “Saŋga bo mini Adamande Wa ni bá ba, na Nyɛmɛ
Fɛmɛ bá niɛ i minɛm su ni, i yó ka nsuŋguru buru nbem bo bu faari bu fitanam ka
bu kɔ kpa konyafan atin n wɔ.
2 Bu minɛ nnu tiiri alecirafɔm wɔ, na nnu nyiŋgam n ati sinnzinm.
3 Na sinnzinm n afa bu fitanam, ama, ba bita má ŋguin nu,
4 na alecirafɔm n bɛrɛ afa ŋguin abita nu.
5 Na ba kɔ aŋminda konyafan n acɛ, wɔ ba má nde, na daafiri aba ati nsuŋgurum
ni, na ba daafi.

6 Na jinanjin saŋga, na ba ti ka bu subo ndoori ka, ‘Konyafan ni suba o, am fite na
ya kɔ kpa i atin.’
7 Na nsuŋguru burum kɛrɛ ayasu, ayo bu fitanam dɔŋgu.
8 Na sinnzinm n ase alecirafɔm ni ka, ‘Am bu am ŋguin n be ma ya, ya fitanam ni
sunɔ.’
9 Na alecirafɔm n ase bu ka, ‘Ai, ya ŋguin ni koro ju má ya ni ambɛrɛ kɛrɛ. Am kɔ
ŋguin tɔfɔm dɔ, na am kɔ to.’
10 Na nsuŋguru sinnzinm n akɔ ka bu kɔ to ŋguin ni. Bu kɔ wieeri ni, na konyafan
n aju. Na nsuŋguru nnum bo ba kpa bu ŋu ni, asu i su, awura konyaya awuru n nu.
Na ba tu anɔ ni.
11 Kasin, na nsuŋguru nyiŋgam bo bu kɔɔri ŋguin to ni, aba ajina anɔ n nu, abo
afere i ka, ‘Ya mibiɛ, ya mibiɛ, teke anɔ n ma ya na ya wura.’
12 Na konyafan n ase bu ka, ‘Ai, nahɔrɛ ye m suse am n a, m si má am cɛɛn be cɛɛn
be.’ ”
13 Na Yesu ase i susufɔm n ka, “Tɔ, nyini ti, má am fa am ŋu ji na am daafi, dama
am si má cɛɛn n bo m bá ni.”

Miɛɛnu fa kɔ akɔɔ nsan nbem dabuŋu n jɔrɛ

14 Na Yesu ase bu ka, “Saŋga bo m bá ba ni, i yó kabo sɔnɔ be sukɔ atin, na i fereeri
i akɔɔm, na i faari i neŋge kɛrɛ wuraari bu saa nu, ka bu niɛ i dika n wɔ.
15 Na wɔ fa ŋwaa akpaaki bu kɛrɛ nu, kabo bu koro bita i barasu. I faari ŋwaa n
busu nnu maari kun wɔ, na wɔ fa busu nnyɔ n ama kun gusu, na wɔ nya afa busu
kun n ama nyiŋga ni. Na wɔ kɔ atin ni.
16 Na bo i maari i busu nnu ni afa abo wata bu, na wɔ nya i ŋusu nnu abuka su.
17 Na bo i maari i busu nnyɔ n gusu ayo sɔ, na wɔ nya i ŋusu nnyɔ abuka su.
18 Ama, bo i maari i seseewa kun ni kɔ funduuri kunma wɔ, na wɔ fa i dɛɛ ŋwaa n
awura nu, na wɔ kata su.
19 Na bu mibiɛ n akɔ acɛ dɔ, haari na wɔ ba aba ka i ba niɛ kabo bu bita i ŋwaa n
barasu ni.
20 Na bo i maari i busu nnu n afa i dɛɛ ŋwaa aba, na wɔ se i mibiɛ n ka, ‘M mibiɛ,
niɛ. A maari m ŋwaa n busu nnu wɔ, ama, ma nya i ŋusu nnu abuka su.’
21 Na i mibiɛ n ase i ka, ‘Nfan. Wɔrɔ akɔɔ kpa bo a la dabuŋu ni, kabo a kere ka a
la dabuŋu niɛ deke kaan su ni, m fá dɔŋgu n mmɔɔ wura u saa nu na a niɛ i dika.
Bra na a ba nya ahorejɔ n bo ma nya i n be.’
22 Na bo i maari i busu nnyɔ n gusu aba ase i mibiɛ n ka, ‘M mibiɛ, niɛ. A maari m
ŋwaa n busu nnyɔ ɔ, ama, ma nya i ŋusu nnyɔ abuka su.’
23 Na i mibiɛ n ase i ka, ‘Nfan. Wɔrɔ akɔɔ kpa bo a la dabuŋu ni, kabo a kere ka a
la dabuŋu niɛ deke kaan su ni, m fá dɔŋgu n mmɔɔ wura u saa nu na a niɛ i dika.
Bra na a ba nya ahorejɔ n bo ma nya i n be.’
24 Kasin, na bo i maari i seseewa kun ni aba, na wɔ se ka, ‘M mibiɛ, m si u sa ka a
ti sɔnɔ faŋgafɔ ɔ. Deke bo a dɔ má i ni, a kpiɛ nyini wɔ. Na deke bo a bobo má i ni,
a tiɛntiɛn nyini nɔɔ a.
25 Nyini ti ye sɛrɛ tiiri m a, na ma fundu kunma afa u ŋwaa n afiɛ i nu. Yiri yaa,
de u deke.’
26 Na i mibiɛ n akaaki ase i ka, ‘Wɔrɔ akɔɔ tiɛ nviɛyafɔ ni, a si tenle su ka deke bo
ma dɔ má i ni, m kpiɛ nyini wɔ, na deke bo ma bobo má i ni, m tiɛntiɛn nyini nɔɔ a.
27 Tɔ, má a si ka i ti sɔ ni, má wɔ yo daka ka a fa m ŋwaa n kɔ seeri baŋkifɔm dɔ,
na má m ba kpieeri m nyi baari, má m de m deke na m nya kpɛrɛ buka su.’
28 Dɔ na mibiɛ n ase i minɛm ka, ‘Tɔ, am de ŋwaa ni i dɔ kisa kisa, na am fa ma
akɔɔ n bo i bita ŋwaa n busu buru ni.
29 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo wɔ nya deke na i mi si i bita, bu má i buka su wɔ, na i nyá
beberebe, ama, bo i si má i bita, haari ni nyini kaan n bo i la i ni, bu cín de i dɔ ɔ.

30 Ama, m ahin akɔɔ ŋgbɛɛn ni, am fa i tu awosin n nu, deke bo i sún, na i kán i
saa.’ ”

Kabo Yesu bá di minɛm jɔrɛ barasu ni

31 Na Yesu akaaki ase ka, “Saŋga bo mini Adamande Wa ni bá baari ni m jirima
woowa n nu ni, ni Nyɛmɛ mɛrɛkɛm kɛrɛ ni, m bá tana m jirima fɛmɛya biɛ n su.
32 Na durunya n nu minɛm kɛrɛ bá tiɛn bu nɔɔ m nyunu, na m kpáaki bu nu, busu
nnyɔ, kabo bɔɛsasafɔ kpaaki yi nbɔɛm ni sirim nu barasu ni.
33 Na m má m dɛɛ minɛm bo bu ti ka nbɔɛm ni jina m saa fɔmbɔrɔ su, na m má
bo ba ka na bu ti ka sirim ni jina m saa biɛ su.
34 Na mini fɛmɛ n sé bo bu wo m saa fɔmbɔrɔ su n ka, ‘Ambɛrɛ bo m Si Nyɛmɛ ayo
am kisi ni, am bra na am ba de fɛmɛya n bo wɔ sɛsɛ i su ase ama am, fite durunya n
bumboori kɛrɛ ni.
35 Deke bo i ti na m se am sɔ n la ka, ahɔɛ yo tiiri m, na am ama m diire. Nzuehɔɛ
yo tiiri m, na am ama m nzue. M yo baari am dɔ ka wɔfɔ, na am ade m.
36 M yo kaari m bu ŋgbɛɛn, na am ama m sutura. M yo daari tukpaki, na am aba
aniɛ m dika. Bu yo nyiiri m dansaraka, na am akɔ aniɛ m busu.’
37 Dɔ na m minɛm bo bu yo sa bo i kɔ atin su ni nyá bɔ m nu ka, ‘Ya Mibiɛ, saŋga
bɔnɔ ye ya ŋuuri ka ahɔɛ ati u, ye ya maari u diire a, wara nzuehɔɛ ati u, ye ya maari
u nzue a?
38 Saŋga bɔnɔ tenle su, ye a baari ya dɔ ka wɔfɔ, ye ya deeri u a, wara saŋga bɔnɔ
ye a kaari u bu ŋgbɛɛn, ye ya maari u sutura a?
39 Saŋga bɔnɔ ye ya ŋuuri ka a daari tukpaki, wara saŋga bɔnɔ ye bu nyiiri u
dansaraka, ye ya kɔ niɛɛri u busu a?’
40 Dɔ na m nyá bɔ bu nu ka, ‘Nahɔrɛ ye m suse am n a, saŋga kɛrɛ bo am yo yoori
sakpa fa maari m ahin ninbaa kan kanm ni kun, am yo maari mini wɔ lɛɛ.’
41 Na m nyá se bo bu wo m saa biɛ su n ka, ‘Ambɛrɛ bo m Si Nyɛmɛ ayo am ŋgbɛɛn
na wɔ fa nɔɔ tiɛ ase am ŋu ni, am fa cinsi m bi bɛrɛ na am kɔ wura sin n bo i nɔ má
n nu, nyini sin n ye ba tɔrɔ i afa ase Sitana ni i dɛɛ mɛrɛkɛm n a.
42 Deke bo i ti na m se am sɔ n la ka, ahɔɛ yo tiiri m, ama, am ama má m diire.
Nzuehɔɛ yo tiiri m, ama, am ama má m nzue.
43 M yo baari am dika, ama, am ade má m wɔfɔ. M yo kaari m bu ŋgbɛɛn, ama,
am ama má m sutura. M yo daari tukpaki, wara m yo woori dansaraka nu, ama, am
akɔ aniɛ má m busu.’
44 Dɔ na bɛrɛ bo bu wo m saa biɛ su ni nyá bɔ m nu ka, ‘Ya Mibiɛ, saŋga bɔnɔ ye
ya ŋuuri u ka ahɔɛ ati u, wara nzuehɔɛ ati u, wara a baari ya wɔfɔ, wara a kaari u
bu ŋgbɛɛn, wara a daari tukpaki, wara a woori dansaraka, ye ya buka má u a?’
45 Na m nyá kaaki se bu ka, ‘Nahɔrɛ ye m suse am n a, saŋga kɛrɛ bo am ayo má
sakpa, ama má m ahin ninbaa kan kanm ni kun, am ayo ama má mini wɔ lɛɛ.’
46 Na nyinim bɛrɛ kɔ́ wo suicin n bo i la má awieeri n nu. Ama, na bo bu yo sa bo
i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ ni, bɛrɛ kɔ́ wo ŋgɔɔ bo i la má awieeri n nu.”

26

Kabo bu sɛsɛɛri su ka bu tára Yesu ni

1 Saŋga bo Yesu kereeri nyini kereewam kɛrɛ wieeri ni, na wɔ se i susufɔm ni ka,
2 “Am si ka wɔ ka lennyɔ ɔ, na bu di Butara cɛɛnkpiri ni. Dɔ ye bu nyá mini
Adamande Wa n taraabiri a, na bu kpáma m baka jaanu n su.”
3 Dɔ na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni, ni Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm n
atiɛn bu nɔɔ bu kpiɛn n dika, bu fere i ka Kayafasi, yiri ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm
kɛrɛ kpiɛn a,
4 na ba fa sɛsɛsu ka bu tara Yesu asiri nu na bu kun i.

5 Na ba se bu ŋuŋu nu ka, “Má am ma ya yo i cɛɛnkpiri n saŋga. Má nyini, minɛm
ni kéte yo naŋmiɛ wɔ, na bu sutiɛntiɛn.”

Kabo bara be faari tulaalɛɛ gɔɔri Yesu tii su ni

6 Yesu woori Betani miɛ n nu wɔ, sɔnɔ be dika, bu fere i ka Simon, i yo ti kokofɔ ɔ.
7 Saŋga bo Yesu wo diire di su ni, na bara be aba i dɔ, ni tulaalɛɛ tuwa nvanvani
bo i la gɔ agaya. Na wɔ teke tulaalɛɛ tuwa n nɔɔ, na wɔ kaaki tulaalɛɛ n kɛrɛ agɔ
Yesu tii su.
8 Yesu susufɔm ni ŋuuri i sɔ ni, na yaa ati bu agaya, na ba bisa bu ŋuŋu nu ka,
“Nzu ti ye wɔ saaki i sɔ a?
9 Má ya tɔɔri nyini tulaalɛɛ ni, má ya nyá ŋwaa beberebe, na má ya fá nyini ŋwaa
n ma yaarifɔm.”
10 Na Yesu asi sunsunni bo bu bita i, na wɔ se bu ka, “Nzu ti ye am sukan bara ni
ndiɛ a? Sakpa lɛɛ ye wɔ yo ama m n a.
11 Am ni yaarifɔm ni wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ a, ama, mini, m wó má am dɔ saŋga kɛrɛ.
12 Tulaalɛɛ n bo wɔ kaaki agɔ m ŋu ni, i kere ka i nzee bo wɔ fa ayo m siriya afa
aŋminda m yiwee cɛɛn lɛɛ.
13 Nahɔrɛ ye m suse am n a, deke kɛrɛ bo bu bá kaanri Nyɛmɛ labari kpa n durunya
n kɛrɛ nu, bu kán i sayoowa n na minɛm teŋge i su.”

Kabo Yudasi sɛsɛɛri su ka i tɔ́ Yesu ni

14 Na Yesu susufɔ buru ni nnyɔm nu kun bo bu fere i ka Yudasi Isikariyoti ni, akɔ
Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni dɔ,
15 akɔ abisa bu ka, “Nzɛn m tɔɔri Yesu maari am, am má m nzu wɔ?” Na ba kan
jɛtɛ ŋwaa aburasan, afa ama i.
16 Fite nyini cɛɛn n na Yudasi akpini atin kabo i yó na bu nya Yesu taraabiri.

Kabo Yesu ni i susufɔm diiri cɛɛnkpiri diire ni

17 Na cɛɛnkpiri n bo bu di i ni kpɔnɔ bo bu gɔ má ayiri nu na i yasu ni, i lekun
cɛɛn, na Yesu susufɔm n aba i dɔ, aba abisa ka, “A koro ka ya kɔ ni kɔ sɛsɛ Butara
cɛɛnkpiri n diire n su se a?”
18 Na wɔ se bu ka, “Am kɔ miɛ n kunnu, sɔnɔ be wo dɔ, na am kɔ se i ka, ‘Ya Kerefɔ
n ŋa ɔ, i saŋga n aju. Na i ni i susufɔm ni bá di Butara cɛɛnkpiri diire ni, u dika n
nu.’ ”
19 Na Yesu susufɔm n akɔ ayo kabo i seeri bu ni, na ba sɛsɛ Butara cɛɛnkpiri n diire
n su.
20 Na naasɔ saŋga, na Yesu ni i susufɔ buru ni nnyɔm n aba atana ka bu di diire
ni.
21 Saŋga bo bu tana wo diire n di su ni, na Yesu ase bu ka, “Nahɔrɛ ye m suse am
n a, am nu kun bá tɔ m ma m kpɔfɔm a.”
22 Na bu ahore asaaki, na bu kun kun n kɛrɛ abisa i ka, “M Mibiɛ, ye m ŋa má mini
yiri e?”
23 Na Yesu abɔ bu nu ka, “Am nu kun bo m ni yiri saŋga fa ya saa wura taalɛ kun
nu ni, yiri tɔ́ m a.
24 Mini Adamande Wa ni wú kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ase ka m wú
n wɔ, ama, sɔnɔ n bo i tɔ mini Adamande Wa n ni, i mi bá ŋu anyumboro. Má ba wu
má i mi n mmɔɔ, má i ti ye.”
25 Na Yudasi bo i tɔ́ Yesu n abisa i ka, “Ya Kerefɔ, m ŋa má mini yiri e?” Na Yesu
abɔ i nu ka, “Kabo a jɔjɔɔri ni, i ti sɔ ɔ.”

Ya Mibiɛ kasin diire n jɔrɛ

26 Saŋga bo Yesu ni i susufɔm ni wo diire n di su ni, na Yesu afa kpɔnɔ, na wɔ da
Nyɛmɛ asi, na wɔ bubu i nu, na wɔ fa ama bu, na wɔ se bu ka, “Am de ahin kpɔnɔ n
na am di, i ti m ŋuniɛmbaa a.”
27 Na wɔ kaaki afa awa ni nzan, na wɔ da Nyɛmɛ asi, na wɔ fa ama bu, na wɔ se
bu ka, “Am kɛrɛ nu be.
28 Ahin nzan n ti m mbunja a lɛɛ, ye m sufa ma am n a. M mbunja n dɛɛ ti, ye
Nyɛmɛ sufa sɛsɛsu na i di i di n a. Minɛm dɔŋgu satiɛ dɛɛ ti, ye m mbunja ni soŋgi
gɔ a, na Nyɛmɛ fa bu satiɛ ce bu.”
29 Na wɔ kaaki ase bu ka, “M suse am wɔ lɛɛ, ka, m nú má ahin nzan bekun, má
ka cɛɛn be bo m ni ambɛrɛ bá saŋga nu i fɔfɔrɛ, m Si Nyɛmɛ fɛmɛya n nu ni.”
30 Nyini sin na ba di jue akansi Nyɛmɛ, na ba fite akɔ Oliva Buka n su.

Kabo Yesu seeri i susufɔm n ka bu bá ŋmati yaki i ni

31 Dɔ na Yesu ase i susufɔm ni ka, “Nyuma dɛɛ kɔŋguɛ n nu, am kɛrɛ ŋmáti yaki m,
dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, Nyɛmɛ ŋa,
‘M bó kun bɔɛsasafɔ ni,
na nbɔɛm bá sandi.’
32 Ama, m bá teŋgeeri m yiwee n nu, m dú am mɔ kɔ Galili awɔrɛ n nu.”
33 Na Petoro ase i ka, “Nzɛn ahinm kɛrɛ ŋmati yakiiri u, mini ŋmáti yaki má u da.”
34 Na Yesu ase Petoro ka, “Nahɔrɛ ye m suse u n a, nyuma kɔŋguɛ n nu, kana
akɔnyuma bá bo, a kéte kpe nsan ka a si má m.”
35 Na Petoro akaaki ase i ka, “Mini sé má sɔ da. Nzɛn haari wɔ yo daka ka mini ni
wɔrɔ kɛrɛ saŋga wú mmɔɔ, ŋka ya wú wɔ.” Na i susufɔm n kɛrɛ ase sɔ.

Kabo Yesu jeke tiiri na i kɔ sereeri Nyɛmɛ ni

36 Na Yesu ni i susufɔm n ayasu akɔ aju awɔrɛ be bo bu fere i ka Gɛsɛmane ni, na
Yesu ase i susufɔm ni ka, “Am tana fɛn ŋminda m, na m kɔ́ dɔ kɔ sere Nyɛmɛ.”
37 Na wɔ fa Petoro ni Zɛbɛdi nbaa nnyɔm ni, na ba kɔ mɔ kaan. Bu kɔ juuri dɔ, na
ahoresaaki aba i dɔ agaya, na i jeke ati.
38 Na wɔ se bu ka, “Ahoresaaki aba m dɔ agaya, i yo m ka m wu wɔ mmɔɔ. Am wo
fɛn na am ŋminda m. Má am daafi.”
39 Na wɔ kɔ dede kaan, na wɔ butu i kunnu su. Na wɔ sere Nyɛmɛ, i ŋa, “M Si
Nyɛmɛ, nzɛn má a soro su, yi m fite ahin anyumboro n bo i suba m dɔ n nu. Haari
ni nyini mmɔɔ, má a yo kabo m koro ni, ama, yo kabo a koro ni.”
40 I sere Nyɛmɛ wieeri ni, na wɔ kpie i nyi akɔ aŋu ka i susufɔ nsanm ni wo daafiri
su. Na wɔ bisa Petoro ka, “Nzu ti ye am minɛ nsan n kɛrɛ be mmɔɔ koro kpiɛ má
daafiri haari kaan sɔ mmɔɔ a?”
41 Na wɔ kaaki ase bu ka, “Am kpiɛ daafiri, na am sere Nyɛmɛ adena má deke be yo
am na am wura satiɛ nu. Ahorembaa n koro nyɛmɛsu, ama, aŋuniɛmbaa n ayɔrɔki.”
42 Na wɔ kaaki akɔ asere Nyɛmɛ bekun, i ŋa, “M Si Nyɛmɛ, nzɛn i ti u dɛɛ koroyanu
ka m fite má ahin anyumboro n bo i suba m dɔ n nu, ma u dɛɛ koroowa n yo.”
43 Na wɔ kpie i nyi aba i susufɔm n dɔ, na wɔ ba aŋu ka ba daafi bekun, dama
daafiri ati bu agaya.
44 Na Yesu ayaki bu bekun, na wɔ kɔ asere Nyɛmɛ kpe nsan su, ni nyini nɔaniɛ
jɔjɔɔwa kun bo i du mɔ jɔjɔɔri i ni.
45 Nyini sin, na wɔ kpie i nyi aba i susufɔm n dɔ, aba aŋu ka bu toko wo daafiri
su, na wɔ se bu ka, “Am toko daafi yi am ŋumi wɔ? Am niɛ, saŋga n aju, wɔ tɔ mini
Adamande Wa ni ama satiɛyofɔm.
46 Am niɛ, sɔnɔ n bo wɔ tɔ m lɛɛ. Am yasu na ya kɔ.”

Kabo bu taraari Yesu barasu ni

47 Na saŋga bo Yesu toko wo jɔjɔɔri su ni, na Yudasi bo i ti Yesu susufɔ buru ni
nnyɔm nu kun aju ni jama beberebe. Bu bita takobem ni kɔrɔmam. Nyɛmɛ sayoowa
dɔŋguyofɔm, ni Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm ni sunmaari bu a.
48 Na Yudasi bo i tɔɔri Yesu ni akere jama n nyaari su kabo bu sí Yesu na bu tara i.
I ŋa, "Sɔnɔ n bo m kɔ́ biti i ni, yiri lɛɛ. Am tara i."
49 Saŋga bo bu kɔ juuri deke bo Yesu wo ni, na Yudasi akaba akɔ i dɔ, na wɔ se i
ka, "Ya Kerefɔ." Na wɔ biti i, na wɔ yo i ansɛ.
50 Na Yesu ase i ka, "M dɔn, yo deke n bo a koro ka a yo i ni ndende." Na minɛm n
aba atara Yesu, na ba bita i kenken.
51 Na Yesu susufɔm n nu kun acin awɔrɔ i takobe, na wɔ kpiɛ sɔnɔ be sui, nyini
sɔnɔ n ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn n akɔɔ ɔ.
52 Na Yesu ase i ka, "Fa u takobe n kaaki wura i buɛ nu. Dama minɛm kɛrɛ bo bu
fa takobe yo juma ni, bɛrɛ gusu bá wu ni takobe wɔ.
53 A si má ka nzɛn má m sereeri m Si Nyɛmɛ, i súnma i mɛrɛkɛm asɛsɛ asɛsɛ buru
ni nnyɔ, na bu bá buka m kisa kisa bɛrɛ?
54 Ama, nzɛn m nya yoori sɔ, kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka wɔ yo daka
ka i yó sɔ ni, i yó sɛ ye i bá yo yiiwa?"
55 Na Yesu abisa jama n ka, "M ti finfɔ ɔ, ye am fa takobem ni kɔrɔmam na am ba
tara m a? Cɛɛn kɛrɛ cɛɛn m ni ambɛrɛ wo Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu a, ye m kere
minɛm a, ama, am atara má m.
56 Ama, ahin kɛrɛ yó sɔ, adena kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm akɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ
Kadasi n nu n yo yiiwa a." Dɔ na i susufɔm n kɛrɛ aŋmati ayaki i.

Kabo bu fa Yesu kɔɔri jɔrɛ diibiri ni

57 Na bo bu taraari Yesu n afa i akɔ Kayafasi dɔ, yiri ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm
kpiɛn n a. I dika n nu ye Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni, ni Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm n
tiɛɛnri bu nɔɔ a.
58 Na Petoro asu Yesu su, i woori dede kaan ni yiri, haari i kɔ wuraari Nyɛmɛ
sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn n dika gisan nu. I wuraari gisan n nu ni, na wɔ kɔ
asaŋga atana tintinijinafɔm nu, adena i ŋu sa n bo i yo n awieeri.
59 Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni, ni Yudafɔm tereterefɔm n kɛrɛ
aniɛniɛ minɛm bo bu bá di kɔrɛ daani fa kɔ ŋgasi bo Yesu ado i ni, adena bu nya i
taraabiri na bu kun i.
60 Haari ni bo minɛ beberebe fite jina diiri kɔrɛ daani n kɛrɛ, ba nya má jɔrɛ bo bu
fa kpiɛ sɔ i. Kasin na minɛ nnyɔ nbem ayasu ajina,
61 na ba se ka, "Ahin sɔnɔ n ŋa yiri koro fufu Nyɛmɛ Sereebiri Awuru ni, na i káaki
ta i lesan afiɛn."
62 Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn n ayasu ajina, na wɔ bisa Yesu ka, "A la
má bɔnu be fa kɔ ahin jɔrɛ n bo minɛm ni akpiɛ asɔ u n su?"
63 Ama, na Yesu amɔ i nɔɔ. Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn n ajɔjɔ i dɔ
bekun, i ŋa, "Kisa, m koro ka a tan Nyɛmɛ bo i wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ ni. Nzɛn wɔrɔ ti
Nyɛmɛ Wa n bo i ti Kristo Tiidefɔ ni, se ya."
64 Na Yesu abɔ i nu ka, "Kabo a jɔjɔɔri ni, i ti sɔ ɔ. Ama, m suse am kɛrɛ wɔ lɛɛ ka,
'Fite nyuma fa kɔ, am bá ŋu mini Adamande Wa ni
ka m tana Nyɛmɛ Yikofɔ n saa fɔmbɔrɔ su,
na am ŋú ka m fite aŋgoro yinyiŋgu n nu suba.' "
65 Yesu bɔ nu sɔ wieeri ni, na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn n asɔn i tanlɛɛ.
Na wɔ se ka, "Wɔ jɔjɔ awura Nyɛmɛ ŋgasi nu. Ya koro má daanifɔ bekun. Ambɛrɛ
mmɔɔ ti kabo wɔ jɔjɔ awura Nyɛmɛ ŋgasi n nu e.
66 Ye am ŋa sɛ wɔ?" Na bu kɛrɛ ase ka, "Wɔ kan ciire jɔrɛ lɛɛ, wɔ yo daka ka i wu."
67 Na ba yi nanzue agɔ Yesu nyunuawa nu, na ba bo i, na ba bo i nyɔɔnu,

68 na ba se i ka, “Wɔrɔ Kristo Tiidefɔ ni, ŋma bo u a? Kan kere ya.”

Kabo Petoro keteeri ka i si má Yesu ni

69 Bu wo nyini kɛrɛ su ni, na Petoro toko tana gisan n nu, na afani be aba i bi, na wɔ se Petoro ka, “Wɔrɔ mmɔɔ yo woori nyini Yesu Galilifɔ n dɔ ɔ.”
70 Ama, na Petoro akete bu kɛrɛ nyunu ase ka, “Ai, m si má nyini jɔrɛ n bo a sujɔjɔ i ni mmɔɔ.”
71 Na Petoro afite akɔ gisan n anɔ n nu, na afani nyiŋga be aba aŋu i, na wɔ se minɛm bo bu jina bɛrɛ n ka, “Ahin sɔnɔ ni mmɔɔ yo woori Yesu Nazarɛtifɔ n dɔ ɔ.”
72 Na Petoro akete bekun, na wɔ tan ndiɛ, i ŋa, “Mini si má nyini sɔnɔ ni mmɔɔ.”
73 Wɔ cɛ má na minɛm n bo bu jina bɛrɛ n gusu ase Petoro ka, “Nahɔrɛ, a ti bu kun wɔ, dama u jɔjɔɔwa ni kere sɔ a.”
74 Na Petoro atan ndiɛ afa i saa awura sin nu, i ŋa, “M si má nyini sɔnɔ ni.” Kpeŋga na akɔnyuma abo.
75 Na Petoro ateŋge su kabo Yesu seeri i ni, i ŋa “Kana akɔnyuma bá bo, a kéte kpe nsan su ka a si má m.” Na wɔ fite akɔ asun agaya.

27

Kabo bu faari Yesu kɔ jinaari Gomina Pilato nyunu ni

1 Na alecin saŋga na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm, ni Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm n atana asɛsɛ su kabo bu yo barasu na bu kun i.
2 Na ba wura i jɔrɔkɔ, na ba fa i akɔ ama Pilato bo i ti Romafɔm gomina ni.

Kabo Yudasi kuunri i ŋu ni

3 Saŋga bo Yudasi bo i tɔɔri Yesu n tiiri ka ba ma nɔɔ ka bu kun Yesu ni, na wɔ yo m si n sɔ, na wɔ kaaki awɔrɔ jɛtɛ ŋwaa aburasan n aba ama Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm, ni Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm ni.
4 Na wɔ se bu ka, “Ma yo satiɛ kabo ma tɔ sɔnɔ bo i la má ŋgasi be na bu kun i ni.” Na ba se i ka, “Ya cɛcɛ bɔnɔ wo nyini nu a? U dɛɛ jɔrɛ lɛɛ.”
5 Na Yudasi afa ŋwaa n atu Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, na wɔ fite akɔ awura i kɔm nyama akun i ŋu.
6 Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm n afa ŋwaa ni, na ba se ka, “Ahin ŋwaa n ti mbunja yiiwa ŋwaa a. Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n kere ka má be fa i ŋusu fa saŋga Nyɛmɛ Sereebiri Awuru dɛɛ ŋwaa n nu.”
7 Na ba yo anɔɔsɛ, afa ŋwaa n ato asiɛn be, bo bu fere i ka yakati tafɔ juma yoobiri ni, ka bu fa yo wɔfɔm seebiri.
8 Nyini ti ye bu fere nyini asiɛn n ka Mbunja Asiɛn, haari ni nyuma sɔ n a.
9 Dɔ na nɔaniɛ n bo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Jeremiya yo jɔjɔɔri n ayo yiiwa, i ŋa, “Ba fa jɛtɛ ŋwaa aburasan n bo Yisarelifɔm kɛrɛ soroori su ka bu tɔ i kaari, sɔnɔ n dɛɛ ti ni,
10 na ba fa ŋwaa n ato yakati tafɔ juma yoobiri, kabo Micɛra n seeri m ka bu yó lɛɛ.”

Kabo Gomina Pilato bisaari Yesu jɔrɛ ni

11 Na ba fa Yesu akɔ ajina Gomina Pilato n nyunu, na wɔ bisa Yesu ka, “Wɔrɔ ti Yudafɔm fɛmɛ n a?” Na wɔ bɔ i nu ka, “Kabo a jɔjɔ ni, i ti sɔ ɔ.”
12 Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm, ni Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm akpiɛ jɔrɛ asɔ Yesu, ama, wɔ bɔ má be nu.
13 Na Gomina Pilato abisa i ka, “A ti má jɔrɛ n kɛrɛ bo ba kpiɛ asɔ u ni?”
14 Ama, Yesu abɔ má jɔrɛ n haari kun be mmɔɔ nu, na gomina n abirisi agaya kabo wɔ bɔ má nu ni.

Kabo Gomina Pilato maari nɔɔ ka bu kun Yesu ni

15 Afɔ kɛrɛ afɔ, Butara cɛɛnkpiri n nya ba ju, Romafɔm gomina yi dansaraka n bo
jama n koro ka i yi i ji n wɔ.
16 Nyini saŋga ni, sɔnɔ be woori dansaraka n nu dɔ, bu fere i ka Barabasi, i ti má
jɔrɛ bu, sɔnɔ kɛrɛ si i sa.
17 Na saŋga bo jama n kɛrɛ ba tiɛɛnri bu nɔɔ ni, na Gomina Pilato abisa bu ka, "Am
koro ka m yi ŋma ma am a, Barabasi ni, nzɛn Yesu n bo bu fere i ka Kristo Tiidefɔ
ni?"
18 I seeri sɔ ni, dama i siiri tenle su ka bu si Yesu kɔrɛ ti ye bu faari i ba wuraari i
saa nu a.
19 Saŋga bo Gomina Pilato wo Yesu jɔrɛdi su ni, na i yi asunma ase ka, "Má a se ka
a yo nyini nahɔrɛfɔ n sa be, dama anuma kɔŋguɛ, ma cin alɛlɛ fa kɔ nyini sɔnɔ n dɔ
bo wɔ miɛ m agaya."
20 Ama, na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm, ni Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm
n awura jama n bu sin ka bu sere Gomina Pilato ka i yí Barabasi ma bu, na i kún
Yesu.
21 Ama, na Gomina Pilato akaaki abisa jama n ka, "Nyini minɛ nnyɔm ni nu, am
koro ka m yi ŋma ma am a?" Na ba bɔ i nu ka, "Barabasi."
22 Na Gomina Pilato abisa bekun ka, "Ye ahin Yesu n bo bu fere i ka Kristo Tiidefɔ
ni, am koro ka m yó i sɛ wɔ?" Na bu kɛrɛ abɔ i nu ka, "Kpama i baka jaanu n su na
i wu."
23 Na Pilato abisa ka, "Ye nzu satiɛ ye wɔ yo i a?" Ama, na ba kaaki atiɛn kpa agaya
bekun ase ka, "Kpama i baka jaanu n su na i wu."
24 Saŋga bo Gomina Pilato ŋuuri ka i koro yo má jɔrɛ n dɔŋgu, haari ni bo wɔ boro
i nyi na i yo i dɔŋgu ni, jama n akete sukoro ka bu yo naŋmiɛ. Nyini ti, na wɔ fa nzue
aŋmisi i saa, jama n kɛrɛ nyunu, na wɔ se bu ka, "M saa wo má ahin sɔnɔ n yiwee
nu. Am dɛɛ jɔrɛ lɛɛ."
25 Na jama n kɛrɛ ase i ka, "Tɔ, ma i yiwee ni ŋgasi su ya su, ni ya anumam kɛrɛ."
26 Dɔ na Gomina Pilato ayi Barabasi aji, na wɔ ma sojam n afin Yesu ŋgbere, na
wɔ nya afa i awura bu saa nu ka bu kɔ kpama i baka jaanu n su na i wu.

Kabo sojam yoori Yesu anzasi ni

27 Na Gomina Pilato n dɛɛ sojam n afa Yesu awura i gisan n nu, na ba tiɛn bu beŋgu
sojam kɛrɛ nɔɔ abara ayɛ i.
28 Na ba yi Yesu sutura bo i wura i ni, na ba fa tanlɛɛ kɔkɔrɛ yorom be ka fɛmɛya
tanlɛɛ dɛɛ su awura i.
29 Na ba fa buwe aŋɔ i ka kaba dɛɛ su, na ba fa aforo i tii ka fɛmɛya kere dɛɛ su.
Na ba fa kpama awura i saa nu, na ba kutu i nyunu suyo i anzasi, bu ŋa, "Yudafɔm
Fɛmɛ ni, ya yo u ansɛ."
30 Na ba yi nanzue agɔ i ŋu, na ba de kpama ni i dɔ, na bu sufin i tii baka.
31 Bu ba yoori i anzasi n wieeri ni, na ba yi tanlɛɛ kɔkɔrɛ yorom ni, na ba kaaki afa
i tiɛŋgu dɛɛ sutura n awura i. Na ba nya afa i akɔ ka bu kɔ kpama i baka jaanu n su.

Kabo bu kpamaari Yesu baka jaanu n su ni

32 Saŋga bo bu sukɔ ni, na bu ni Sirenefɔ biɛ be ayɛ, bu fere i ka Simon. Na sojam
n amiɛ i ka i sɔ Yesu baka jaanu ni.
33 Na ba kɔ aju awɔrɛ be bo bu fere i ka *Gologota* ni, *Gologota* n bu la ka Tereawa
Woobiri.
34 Na ba saŋga nzan ni ayiri wiwi barasu be ama Yesu ka i nu na i jɔ yaari ni, ama,
i kaanri i nɔɔ ɔ, na wɔ kete, wɔ nu má i.
35 Na ba nya akpama i baka jaanu n su, na ba yɛ i su ajina. Bu yoori sɔ wieeri ni,
na ba tu mbaa na bu si kabo bu kpaaki i suturam nu, bu ŋuŋu nu.
36 Nyini sin na ba ka atana suniɛ Yesu.

37 Na ba kɛrɛ jɔrɛ n bo bu kpiɛ sɔɔri i ni, afa abo akpama i baka jaanu n tii su,
kɛrɛɛwa n la ka, “Yesu bo i ti Yudafɔm Fɛmɛ n lɛɛ.”
38 Na ba kpama finfɔ nnyɔ nbem baka jaanu su adodo i, bu kpamaari kun i saa
fɔmbɔrɔ su, na ba kpama kun n gusu i saa biɛ su.
39 Na minɛm kɛrɛ bo bu sin dɔ ni, subobo bu tii, na ba kpiɛ i nzukɔ, bu ŋa,
40 “Wɔrɔ bo a ŋa a fúfu Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n na a káaki ta i lesan afiɛn n lɛɛ,
de u tii ji. Nzɛn a ti Nyɛmɛ Wa nahɔrɛ su, jura baka jaanu n su.”
41 Sɔ ye Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm, ni
Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm n gusu yoori i anzasi a,
42 bu ŋa, “Wɔ de minɛm tii aji, ama, i sukoro de má yiri ni i tii. M ŋa i ti Yisarelifɔm
Fɛmɛ n wɔ e. Tɔ, ma i jura baka jaanu n su bra kisa kisa na ya niɛ, na ya yó i yarada.
43 I daafi Nyɛmɛ ŋu a, ye i ŋa i ti Nyɛmɛ Wa a. Tɔ, nzɛn Nyɛmɛ koro i a, ma i de i
tii ji kisa na ya niɛ.”
44 Haari na finfɔ nnyɔm n bo bu kpamaari bu dodoori Yesu ni mmɔɔ akpiɛ i nzukɔ
sɔ.

Kabo Yesu wuuri ni

45 Wiɛsu kerefi buru ni nnyɔ saŋga na awosin akata asiɛn n kɛrɛ su, haari naasɔ
kerefi nsan.
46 Na fa kɔ nyini saŋga ni, na Yesu abo awie kpa ase ka, *“Eli, Eli, lama sabatani*?” I
bu la ka, “M Nyɛmɛ, m Nyɛmɛ, nzu ti ye a yaki m aji a?”
47 Na minɛ nbem jinaari bɛrɛ, bu nbem n tiiri sɔ ni, na ba se ka, “Am ti, ahin sɔnɔ
n sufere Eliya.”
48 Kpeŋga na bu nu kun aŋmati afa mɛnɛ, adɔ nzan gagaraki be nu, na wɔ fa awɔ
baka su alaandi atɔ Yesu nɔɔ ka i nu.
49 Ama, na nyiŋgam n ase ka, “Am yaki na ya niɛ, ka Eliya bá de i tii ji?”
50 Na Yesu abo awie kpa, na wɔ nya ayo Nyɛmɛ dɛɛ.
51 Dɔ na tani bambaka n bo bu fa kanda kpaakiiri Sɔɔ Casi n bo i wo Nyɛmɛ Sereebiri
Awuru n nu n ati nu nnyɔ, fa i aŋgoro kɔ jura i asiɛŋgu. Na asiɛn n akpisi, na yabuɛ
ŋgbiŋgbirim akpakpaaki nu.
52 Na faŋkunmam ateke, na Nyɛmɛ minɛm dɔŋgu bo ba wu n ateŋge bu yiwee nu.
53 Na ba fite faŋkunmam n nu, na saŋga bo Yesu ba teŋgeeri i yiwee n nu ni, na
ba kɔ awura Yɛrusalem miɛ kpiri n nu, na minɛ dɔŋgu aŋu bu.
54 Na soja kpiɛn n ni i sojam n bo bu jina niɛɛri Yesu ni, na bu ŋuuri kabo asiɛn n
kpisiiri barasu, ni kabo sa n kɛrɛ yoori ni, na sɛrɛ ati bu agaya, na ba se ka, “Ahin
sɔnɔ n ti Nyɛmɛ Wa a nahɔrɛ su.”
55 Na nbaram beberebe bo bu su i su fite Galili awɔrɛ n nu na bu buka i ni, ajina
dede suniɛ Yesu.
56 Bu nu nbem la Mariya bo i fite Magadala miɛ n nu ni, ni Mariya n bo i nbaam la
Yakobo ni Yosefu ni, ni Zɛbɛdi yi.

Kabo bu yoori Yesu sutura barasu ni

57 Na naasɔ saŋga na neŋgefɔ be aba, i fite Aramatiya miɛ kpiri n nu wɔ, bu fere i
ka Yosefu. Yiri mmɔɔ ti Yesu susufɔm kun wɔ.
58 Na wɔ kɔ asere Gomina Pilato ka i fa Yesu ŋuniɛ n ma i. Na Gomina Pilato ama
nɔɔ ka bu kɔ fa ma i.
59 Na Yosefu akɔ ayi Yesu fuin n apɔɔndi nzee fɔfɔrɛ nu,
60 na wɔ kɔ ase i faŋkunma nu, yiri Yosefu dɛɛ tiɛŋgu yabuɛ buɛ faŋkunma n bo
ba lokoti i fɔfɔrɛ ni. Na wɔ nya akundu yabuɛ bambaka afa atɔ faŋkunma n anɔ ni,
na wɔ kɔ.
61 Na Mariya Magadalafɔ ni, ni Mariya nyiŋga n atana afa bu nyunu awɔ faŋkunma
ni.

Kabo tintinijinafɔm jina ŋmindaari Yesu faŋkunma ni

62 Na alecin fɔfɔrɛ bo i ti Yudafɔm Ɲumiyi cɛɛn ni, na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ
nkpiɛnkpiɛnm, ni Farasifɔm n akɔ Gomina Pilato dɔ.
63 Na ba kɔ ase i ka, “Ya si, ya teŋge su ka saŋga bo nyini kɔrɛfɔ n yo la ŋgɔɔ ni,
na wɔ se ka yiri wuuri, i lesan cɛɛn, i téŋge i yiwee n nu.
64 Nyini ti, ma nɔɔ na bu kɔ jina ŋminda i faŋkunma ni, fa kɔ ju haari lesan cɛɛn
ni, má nyini, i susufɔm ni koro kɔ wɔ yi i ŋuniɛ ni, na bu bu kɔrɛ ka wɔ teŋge wɔ.
Nyini saŋga, kasin dɛɛ kɔrɛ ni tára bumboori dɛɛ ni.”
65 Na Gomina Pilato ase bu ka, “Am fa tintinijinafɔm, na am ma bu kɔ jina ŋminda
i faŋkunma n kabo am koro i barasu ni, na má be koro yo pui.”
66 Nyini ti, na ba kɔ ata atɔ faŋkunma n anɔ n kɛrɛ, na ba ma tintinijinafɔm n ajina
aŋminda abara ayɛ i, adena má be koro yo pui.

28

Kabo Yesu teŋgeeri i yiwee n nu ni

1 Yudafɔm Ɲumiyi cɛɛn n sin dɛɛ alecin, bakuɛ n bumboori, mɔnɛ cɛɛn ŋgarama
fuun, na Mariya Magadalafɔ ni, ni Mariya nyiŋga ni, akɔ ka bu kɔ niɛ Yesu faŋkunma
ni.
2 Kpeŋga na asiɛn n akpisi agaya, dama Micɛra n mɛrɛkɛ be fiteeri aŋgoro jura ba
kundu yiiri yabuɛ bambaka n faŋkunma n anɔ n su a, na wɔ fun atana su.
3 Na wɔ ta fofoe papasi ka nzue kpɛsɛɛwa dɛɛ su, na i sutura n kɛrɛ ayo fofoe ka
cisɛn.
4 Na sɛrɛ ati tintinijinafɔm ni, na bu ŋuniɛ subobo bu, na ba yo ka ba wu dɛɛ su wɔ.
5 Na Nyɛmɛ mɛrɛkɛ n ase nbaram n ka, “Má am ma sɛrɛ ti am. M si ka am niɛniɛ
Yesu bo bu kpamaari i baka jaanu n su n wɔ.
6 I wo má fɛn. Wɔ teŋge i yiwee n nu, kabo i yo seeri am ni. Am ba niɛ deke bo bu
faari i seeri ni.
7 Am kpie am nyi na am kɔ se i susufɔm ni ka wɔ teŋge i yiwee n nu. Am ti fɛn, i
sudu am mɔ kɔ Galili awɔrɛ n nu, dɔ ye am kɔ́ ŋu i a. Ma se am lɛɛ.”
8 Na ba fite faŋkunma n nu ndende ni sɛrɛ, ama, ni ahorejɔ, na ba ŋmati na bu kɔ
se i susufɔm ni.
9 Bu sukɔ ni, kpeŋga na bu ni Yesu ayɛ, na wɔ yo bu ansɛ. Na ba kutu i jaa bu, na
ba ma i jirima.
10 Na wɔ se bu ka, “Má am ma sɛrɛ ti am. Am kɔ se m ninbaam ka bu kɔ Galili, dɔ
ye bu kɔ́ ŋu m a.”

Kabo tintinijinafɔm seeri sa n bo i yoori ni

11 Saŋga bo nbaram n wo kɔ su ni, na tintinijinafɔm nbem akɔ miɛ n kunnu, akɔ
ama Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni labari, fa kɔ sa n kɛrɛ bo wɔ yo n
su.
12 Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm, ni Yudafɔ nkpiɛnkpiɛnm n atiɛn
bu nɔɔ, afa asɛsɛ su, na ba ma tintinijinafɔm ni ŋwaa beberebe,
13 na ba se bu ka, “Am se minɛm ka, saŋga bo am adaafi kɔŋguɛ n ye i susufɔm ni
ba wɔ yiiri i a.
14 Na nzɛn haari gomina n ba tiiri nyini labari ni, yɛrɛ kán de am tii, na i yó má
am pui.”
15 Na tintinijinafɔm n ade ŋwaa n na ba kɔ ase minɛm kabo nkpiɛnkpiɛnm n seeri
bu ni. Nyini dɛɛ ti ye nyini labari n abara ayɛ Yudafɔm dɔ, fa ba ju haari ni nyuma
n a.

Kabo Yesu faari i ŋu kereeri i susufɔm ni

16 Na i susufɔ buru ni kunm n akɔ Galili awɔrɛ n nu na ba fun akɔ buka n su, deke
bo Yesu seeri bu ka bu kɔ ni.
17 Saŋga bo bu kɔ ŋuuri i ni, na ba kutu ama i jirima, ama, bu nbem asunsun ka
má yiri lɛɛ.
18 Na Yesu acin adodo bu, na wɔ se bu ka, “Nyɛmɛ afa aŋgoro ni asiɛŋgu fɛn kɛrɛ
yiko, afa awura m saa nu.
19 Nyini ti, am kɔ durunya n kɛrɛ nu, na am ma daanfiɛ kɛrɛ yo m susufɔm. Na am
biɛ bu Nyɛmɛ nzue, Si, ni Baa, ni Awiɛwiɛ Casi n dɛɛ duma nu.
20 Na am kere bu ka bu de m nɔaniɛ maawa n kɛrɛ bo ma fa ama am ni. Am ti fɛn,
m wo am dɔ, saŋga kɛrɛ, fa kɔ haari durunya n awieeri.”

Labari kpa n bo
MARAKO
akɛrɛ i ni

Kabo Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ kaanri Nyɛmɛ jɔrɛ ni

1 Ahin jɔrɛ ni, i ti Nyɛmɛ Wa Yesu Kristo dɛɛ labari kpa n wɔ. Kabo i boori i bu yaa.
2-3 Nyɛmɛ yo seeri i wa n ka,
"Ti fɛn, m súnma m sunmafɔ n na i dú u mɔ,
yiri sɛ́sɛ u atin n su a.
Yiri kɔ́ subo ndoori boro kpantain n nu se ka,
'Am sɛsɛ Mibiɛ n atin n su,
na am yo i atin n dɔŋgu.' "
Na Nyɛmɛ ama ba kɛrɛ nyini jɔjɔɔwa n kɛrɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Esaya dɛɛ kadasi n nu.
4 Nyini sɔnɔ n bo Nyɛmɛ sunmaari i n la sɔnɔ be bo bu fere i ka Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ ni. I baari boro kpantain n nu, na i sukan Nyɛmɛ jɔrɛ, i ŋa, "Am kaaki am wo na m biɛ am Nyɛmɛ nzue, na Nyɛmɛ fa am ŋgasi ni am satiɛ kɛrɛ ce am."
5 Na Yudiya asiɛnsufɔm, ni Yɛrusalem miɛ nufɔm kɛrɛ afite aba i dɔ, na ba kan bu ŋgasi ni bu satiɛ kɛrɛ bo ba yo i akere Nyɛmɛ, na Yohane abiɛ bu Nyɛmɛ nzue Yodan kunma n nu.
6 Yohane sutura wuraawa yo ti deke bo bu faari nyɔɔma ndɔrɛ wuuri i a, na wɔ fa jina abo i wi nu. I diire yo la lalom ni wiɛ wɔ.
7 I kaanri Nyɛmɛ jɔrɛ, i ŋa, "Sɔnɔ be wo m sin suba, i tara m fieo, m ti kaan ni bo m dodo i.
8 Mini afa nzue abiɛ am a, na am yo casi, ama, yiri fá Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi n wura am ŋu yo am casi a, kabo sɔnɔ biɛ nzue na i yo casi ni."

Kabo Yohane biɛɛri Yesu Nyɛmɛ nzue ni

9 Nyini saŋga n na Yesu afite Nazarɛti, miɛ n bo i wo Galili awɔrɛ n nu ni, na wɔ ba Yohane dɔ, na Yohane abiɛ i Nyɛmɛ nzue Yodan kunma n nu.
10 Saŋga bo Yesu fiteeri nzue n nu ni, kpeŋga na wɔ ŋu ka aŋgoro n ateke, na Awiɛwiɛ Casi n ajura ka tiiwa dɛɛ su aba atana i ŋu.
11 Na wɔ ti akonvi be ŋga aŋgoro, i ŋa, "Wɔrɔ ti m wa a, m koro u agaya, m ahore ajɔ u ŋu."

Kabo Sitana yoori Yesu na i niɛ ni

12 Nyini jinaabiri n nu na Awiɛwiɛ Casi n ama Yesu akɔ boro kpantain n nu.
13 I woori dɔ cɛɛn aburana, i ni boro neŋgem woori dɔ a, na Sitana ayo i na i niɛ ka, i yó yiri Sitana n dɛɛ koroowa, nzɛn i yó má. Ama, Yesu asoro má su. Na Nyɛmɛ mɛrɛkɛm aba asu i.

Kabo Yesu fereeri jombaa tarafɔ nna nbem ka bu su i su ni

14 Saŋga bo bu taraari Yohane nyiiri i dansaraka n sin, na Yesu akɔ Galili awɔrɛ n nu, na i sukan labari kpa n fa kɔ Nyɛmɛ atin n su kere minɛm,
15 i ŋa, "Saŋga n aju bo Nyɛmɛ Fɛmɛ bá niɛ i minɛm su. Am kaaki am wo, na am de Nyɛmɛ labari kpa n na am yo i yarada."
16 Ye i ba sunati sin Galili kunma kpiri n nɔɔ su, na wɔ ŋu jombaa tarafɔ nnyɔ nbem. Bɛrɛ la Simon ni i niɛma Andere. Bu wo bu diɛndiɛ sandi su kunma kpiri n nu.

17 Na Yesu ase bu ka, “Am bra na am ba su m su, na m má am tiɛn minɛm nɔɔ
ma m, kabo am tara jombaa ni.”
18 I seeri sɔ ni, na ba kaba ayaki bu diɛndiɛm ni, na ba su i su.
19 I nati kɔɔri mɔ kaan bekun, na wɔ ŋu minɛ nnyɔ nbem. Bɛrɛ la Yakobo ni i
niɛma Yohane. Bu fere bu si ka Zɛbɛdi. Bu wo lee nu suyo bu diɛndiɛm dɔŋgu.
20 Dɔ na wɔ fere bu ka bu su i su, na ba yaki bu si ni, ni i npaadifɔm n lee n nu, na
ba su i su.

Kabo Yesu fɔn yiiri ajini sɔnɔ be ŋu ni

21 Na ba kɔ aju miɛ kpiri n bo bu fere i ka Kapɛnam su. Na Yudafɔm Ŋumiyi cɛɛn
na Yesu awura bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu, bo bu sere Nyɛmɛ na bu kere Nyɛmɛ jɔrɛ
nu ni, na wɔ kan Nyɛmɛ nɔaniɛ akere minɛm ni.
22 Na bu kɛrɛ ayo alekutura fa kɔ i kereewa n su, dama i kereewa n awo i ŋgumi
ni Yudafɔm dɛɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni. I kereewa n la yiko.
23 Nyini saŋga n nu na sɔnɔ bo ajini wo i ŋu n aba bu dɔ bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n
nu, na wɔ bo awie
24 ase ka, “Yesu Nazarɛtifɔ, a koro nzu ya nu fɛn a? A ba ka a ba yo ya ŋgbɛɛn wɔ?
M si u sa, wɔrɔ ti sɔnɔ casi n bo Nyɛmɛ asunma u n a.”
25 Na Yesu atiɛn ajini n ŋu ase ka, “Mɔ u nɔɔ bɛrɛ, na a fite yaki sɔnɔ ni.”
26 Na ajini n akpisi sɔnɔ ni, na wɔ ciindi afite ayaki i.
27 Na minɛm kɛrɛ ayo alekutura akɔ asin su, na ba bisa bu ŋuŋu nu ka, “Ee. Nzu
la ahin? I ti kereewa fɔfɔrɛ wɔ. Ahin sɔnɔ n la yiko bo i koro ma ajinim n mmɔɔ nɔɔ
na bu de i.”
28 Nyini ti na Yesu duma akaba ata abara ayɛ Galili awɔrɛ n kɛrɛ nu.

Kabo Yesu tuntuunri tukpakifɔm beberebe Simon dika ni

29 Saŋga bo i fiteeri tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu ni, na i ni Yakobo ni Yohane akɔ awura
Simon ni Andere dika.
30 Bu kɔ juuri awuru n nu ni, na ba se Yesu ka Simon sibara la má i ŋu, yakɔkɔ
abo i, i da sɔrɔ.
31 Na wɔ kɔ aso i saa nu ayɛ i su atana, na yakɔkɔ n ayaki i, na wɔ kɔ ayo diire ama
bu.
32 Nyini cɛɛn n naasɔ, dika bibiri saŋga, na minɛm afa tukpakifɔm kɛrɛ ni minɛm
bo ajinim wo bu ŋu n aba Yesu dɔ.
33 Na miɛ n nu jama n kɛrɛ aba atiɛn bu nɔɔ i dɔ anuŋgbere n nu.
34 Na wɔ tuntun tukpaki barasu barasufɔm beberebe, na ba nya laifiɛ, na wɔ fɔn
ayi ajinim gusu beberebe. Wɔ du má su na ajinim n jɔjɔ, dama bu si i sa.

Kabo Yesu kaanri Nyɛmɛ jɔrɛ Galili awɔrɛ n nu ni

35 Na alecin akɔnyuma ciciri su, na Yesu ayasu afite akɔ dede awɔrɛ be nu i ŋgumi,
na wɔ kɔ asere Nyɛmɛ.
36 Na Simon ni i beŋgum akɔ i niɛniɛ.
37 Bu kɔ ŋuuri i ni, na ba se i ka, “Sɔnɔ kɛrɛ suniɛniɛ u busu.”
38 Na Yesu ase bu ka, “Am ma ya kɔ miɛ nyiŋgam n su na m kɔ kan Nyɛmɛ jɔrɛ
kere bu gusu, dama ka nyini ti ye m baari durunya n nu a.”
39 Na wɔ bara ayɛ Galili awɔrɛ n kɛrɛ nu, sukan Nyɛmɛ jɔrɛ bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm
n nu, ye i fɔn yi ajinim minɛm ŋu a.

Kabo Yesu tuntuunri kokofɔ be ni

40 Na kokofɔ be aba Yesu dɔ, na wɔ ba akutu i nyunu asere i jande ka i buka i. I
ŋa, “Nzɛn a koro ka a ma m nya laifiɛ, a koro ma m nya i.”
41 Na Yesu aŋu i aŋunfɔ, na wɔ teŋge i saa anana i ŋu, na wɔ se i ka, “M koro. Nya
laifiɛ.”

42 Na kokobi n akaba ayaki sɔnɔ n na wɔ nya laifiɛ.
43 Na Yesu ama i atin ka i kɔ, na wɔ bɔbɔ i
44 ase i ka, “Má a se ka a se be ahin jɔrɛ ni, ama, kɔ na a kɔ fa u ŋu kere Nyɛmɛ
sayoowa dɔŋguyofɔ ni, na a kɔ yo yoowa n bo Moyisi yo kereeri dawafɔm ni, dama
nyini kere minɛm ka a nya u ŋu a.”
45 Ama, na wɔ kɔ abo ndoori, na labari n abara ayɛ deke n kɛrɛ, nyini ti, Yesu akoro
ayi má i ŋu fofoe nu miɛm be nu kun, i fiɛɛri i ŋu ahɛmɛ wɔ, na minɛ afite awɔrɛ n
kɛrɛ nu aba i dɔ.

2

Kabo Yesu tuntuunri sɔnɔ bo i saam ni i jaam awu ni

1 I yoori lennyɔ na Yesu akpie i nyi aba Kapɛnam miɛ kpiri n nu, na labari abara
ayɛ ka i wo awuru,
2 na minɛ atiɛn bu nɔɔ i dɔ agaya haari fofoe anya má anɔ n bo bu fa wura sɔɔ n
nu mmɔɔ, na Yesu akan Nyɛmɛ jɔrɛ sukere bu.
3 I wo bu kere su ni, na minɛ nbem aba i dɔ, bu nu minɛ nna sɔ sɔnɔ bo i saam ni
i jaam awu.
4 Jama n sunnuuri sɔ n dɛɛ ti, ba koro anya má fofoe bo bu fa sɔnɔ n dodo Yesu,
na ba fiiti sɔɔ n bo Yesu wo nu n aŋgoro buekun, na ba fa i ni i dasu n kɛrɛ acɔɔndi
afa i ada sɔɔ n nu.
5 Yesu ŋuuri kabo bu yoori i yarada n sɔ ni, na wɔ se sɔnɔ n bo i saam ni i jaam
awu n ka, “M dɔn, ma fa u satiɛ ace u.”
6 Tɔ. Yudafɔm Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm nbem tana bɛrɛ, na ba sunsun bu ahore su
ka,
7 “Ahin sɔnɔ n la atin bɔnɔ ye i jɔjɔ wura Nyɛmɛ ŋgasi nu sɔ a? Be wo má bɛrɛ bo
i koro fa minɛm satiɛ ni bu ŋgasi ce, sin Nyɛmɛ ŋu.”
8 Na Yesu afa nu i ahore su fa kɔ bu sunsunni bo bu bita i n su, na wɔ bisa bu ka,
“Nzu ti ye am bita nyini sunsunni ni am ahore su a?
9 Bɔnɔ ti kekereke a, bo m se sɔnɔ n ka, ‘Ma fa u satiɛ ace u,’ nzɛn, ‘Yasu fa u dasu
n na a nati n a’?
10 M kére am ka mini Adamande Wa n la yiko durunya n nu bo m fa minɛm satiɛ
ni bu ŋgasi ce bu.” Na wɔ se sɔnɔ n ka,
11 “Wɔrɔ, yasu fa u dasu n na a kɔ awuru.”
12 I kaba yasu faari i dasu n wɔ, na wɔ fite jama n kɛrɛ nyumbaa nu. Na bu kɛrɛ
ayo alekutura, na ba kansi Nyɛmɛ, na ba se ka, “Ya nya ŋu má ahin sa n ŋusu cɛɛn
be.”

Kabo Yesu fereeri Levi ka i su i su ni

13 Na Yesu akaaki akpie i nyi akɔ Galili kunma kpiri n nɔɔ su, na jama beberebe
akɔ atiɛn bu nɔɔ i dɔ, na wɔ kan Nyɛmɛ jɔrɛ akere bu.
14 I wo natiiri su susin ni, na wɔ ŋu lampodefɔ be bo bu fere i ka Levi, Alafeyo wa
ni, ka i tana i juma yoobiri, na Yesu ase i ka, “Yasu bra na a ba su m su.” Na wɔ yasu
asu i su.
15 Na Yesu akɔ Levi dika ka i kɔ di diire. Na satiɛyofɔm, ni lampodefɔm beberebe
asu i su. Diire n diibiri dɔ ni, na bu dɔŋgu aba atana Yesu ni i susufɔm n dɔ, na ba
saŋga adi diire.
16 Na Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔ nbem bo bu su Farasifɔm dɛɛ atin su ni, aŋu ka Yesu
ni satiɛyofɔm, ni lampodefɔm tana sudi diire, na ba bisa i susufɔm ni ka, “Nzu ti ye
Yesu ni lampodefɔm, ni satiɛyofɔm saŋga di diire a?”

17 Na Yesu ati bu jɔjɔɔwa n na wɔ bɔ bu nu ka, “Minɛm bo bu la laifiɛ n koro má
ayirifɔ, má ka bo bu la má laifiɛ ni koro a. Ma ba má ka m bá fere minɛm bo bu ŋa
bu yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ n wɔ, ama, m baari satiɛyofɔm n dɛɛ ti wɔ.”

Kabo Yesu kereeri nɔɔ cici jɔrɛ ni

18 Cɛɛn be na Yohane dɛɛ susufɔm ni Farasifɔm sucici bu nɔɔ, na minɛ nbem aba
na ba bisa Yesu ka, “Nzu ti ye Yohane susufɔm ni Farasifɔm dɛɛ susufɔm cici bu nɔɔ,
ye u dɛɛm bɛrɛ cici má?”
19 Na Yesu abɔ bu nu ka, “Am sunsun ka konyayafɔm koro cici bu nɔɔ saŋga bo
konyafan n toko wo bu dɔ ni, nzɛn sɛ? Ai, saŋga bo konyafan n wo bu dɔ ni, bu yo
má nyini.
20 Ama, saŋga suba bo bu bá yi konyafan n fite bu nu, nyini saŋga n ye bu nyá cici
bu nɔɔ a.”
21 Na Yesu akaaki ase ka, “Be koro fa má sanvuin fɔfɔrɛ kpa tɔ má tani dawa kunma,
nzɛn i yoori sɔ, sanvuin fɔfɔrɛ ni sɔ́n tani dawa n wɔ, na i téke i kunma n agaya buka
su.
22 I kaaki ti sɔ ɔ bekun ka be koro fa má nzan nyiiwa faŋgafɔ gɔ má dundu dawa
bɛbɛtɛ nu, nzɛn i yoori sɔ, dundu ni tíɛ wɔ, na i ká ŋgbɛɛn, na nzan n kɛrɛ sóŋgi.
Ama, i ti ye ni ka bu fá nzan nyiiwa faŋgafɔ gɔ dundu fɔfɔrɛ biiwa nu.”

Kabo Yesu jɔjɔ fa kɔɔri Ɲumiyi cɛɛn n jɔrɛ ni

23 Yudafɔm Ɲumiyi cɛɛn be, na Yesu ni i susufɔm ni sunati sin alɛmbaa fie be nu,
na i susufɔm n abubu be akpɛsɛ.
24 Na Farasifɔm n ase i ka, “Niɛ fɛn. Nzu ti ye u susufɔm ni suyo sɔ a? Nyɛmɛ
nɔaniɛ kpamaawa n kere ka má be yo sɔ, Ɲumiyi cɛɛn ni.”
25 Na wɔ bɔ bu nu ka, “Am nya kan má Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu, kabo Fɛmɛ Davidi
yo yoori saŋga bo i ni i minɛm miɛɛri diire busu n wɔ, nzɛn sɛ?
26 Nyini saŋga Abiyata yo ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kɛrɛ kpiɛn n a. Ahɔɛ n
ti, na Fɛmɛ Davidi akɔ awura Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, na wɔ di kpɔnɔ n bo ba
fa ama Nyɛmɛ ni, na wɔ ma i minɛm be. Ama, am si ka ya dɛɛ atin n su, Nyɛmɛ
sayoowa dɔŋguyofɔm ŋgumi di nyini kpɔnɔ n a.”
27 Na Yesu akaaki ase bu ka, “Adamande dɛɛ ti ye Nyɛmɛ yiiri Ɲumiyi cɛɛn n a, má
Ɲumiyi cɛɛn n dɛɛ ti ye Nyɛmɛ yiiri adamande a.
28 Nyini ti, Ɲumiyi cɛɛn ni mmɔɔ, mini Adamande Wa ni ti i Mibiɛ a.”

3

Kabo Yesu tuntuunri sɔnɔ asaa fuin be Ɲumiyi cɛɛn ni

1 Na Yesu akaaki akɔ tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu dɔ bekun. Sɔnɔ asaa fuin be woori dɔ.
2 Na minɛm bo bu wo dɔ n atu bu nyumbaa aniɛ Yesu, na bu niɛ ka i túntun asaa
fuin n Ɲumiyi cɛɛn ni, nzɛn i túntun má i, adena bu sɔ́ i ŋgɛɛ na bu járaki i ka wɔ
saaki Ɲumiyi cɛɛn n ciire ni.
3 Na Yesu ase asaa fuin n ka, “Ba jina afiɛn fɛn.”
4 Na wɔ bisa bu ka, “Ya dɛɛ atin n su, atin wo nu ka ya yo sakpa Ɲumiyi cɛɛn ni,
nzɛn ya yo satiɛ wɔ? I kaaki ti ye ni ka ya de ŋgɔɔ, nzɛn ya yi ŋgɔɔ ɔ?” Ama, ba bɔ
má i nu.
5 Na Yesu aniɛ bu nyunu abara ayɛ, na wɔ fa yaa bu ŋu, na i ahore asaaki fa kɔ bu
atii kekere n dɛɛ ti, na wɔ se sɔnɔ n ka, “Teŋge u saa ni.” Na wɔ teŋge i saa ni, na
wɔ yo faŋga bekun.
6 Na Farasifɔm n akaba afite tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu akɔ Fɛmɛ Herode minɛm dɔ,
na ba sɛsɛ bu ŋu su kabo bu yó na bu kún Yesu.

Kabo jama beberebe tiɛɛnri bu nɔɔ Yesu dɔ ni

7 Nyini sin na Yesu ni i susufɔm n afite akɔ kunma kpiri n nɔɔ su, na jama beberebe
afite Galili awɔrɛ n nu asu i su. Nbem gusu fiteeri Yudiya dɛɛ awɔrɛ n nu,
8 ni Yɛrusalem miɛ kpiri n nu, ni Idumeya dɛɛ awɔrɛ n nu, na nbem gusu afite
Yodan kunma n wiɛ afiiri ni, ni Tiro ni Sidon dɛɛ bue ni. Bu tiiri kabo Yesu yoori
alekutura sam barasu ni, nyini ti ye bu baari i dɔ a.
9-10 Yesu ama tukpakifɔm beberebe anya laifiɛ n dɛɛ ti, bo bu la tukpaki kɛrɛ koro
ka bu miɛ bu nyi wɔ, na bu sakati wura na bu fa bu saa kan i. Nyini ti, na wɔ se i
susufɔm ni ka bu kpa bu ŋu ni lee ma i, na nzɛn minɛm ba ŋa bu miɛ i ŋu na i koro
wura lee n nu.
11 Saŋga kɛrɛ bo minɛm bo ajinim wo bu ŋu n nya ŋuuri i, bu kutu i nyunu wɔ, na
bu ciindi na bu se ka, "Wɔrɔ ti Nyɛmɛ Wa n a."
12 Na wɔ bɔbɔ ajinim ni ni anyumboro ka, má bu ma be si i sɔnɔ nzuin nu.

Kabo Yesu yiiri minɛ buru ni nnyɔ ka bu yo i jaramasam ni

13 Na Yesu afun akɔ buka be su, na wɔ fere minɛ n bo i koroori ka bu ba i dɔ ni, na
ba ba i dɔ.
14 Na wɔ yi bu nu buru ni nnyɔ, na wɔ fa bu ayo i jaramasam ka bu wo i dɔ, na i
susunma bu ka bu kɔ sukan Nyɛmɛ jɔrɛ,
15 na wɔ ma bu yiko ka bu kɔ sufɔn yi ajinim minɛm ŋu.
16 I jaramasa buru ni nnyɔm ni bo i yiiri bu n la Simon bo Yesu tuunri i duma ka
Petoro ni,
17 ni Yakobo ni i niɛma Yohane, bo bu si la Zɛbɛdi na Yesu kaaki tuunri bu duma
ka *Bowanaje*, i bu la ka bu tiɛntiɛn agaya ka nzue wɔ.
18 Bu nbem gusu la Andere, ni Filipu, ni Batolomeyo, ni Matio, ni Tomasi, ni Yakobo
bo i si la Alafeyo ni, ni Tadayɔ, ni Simon bo i tu ŋgoni fa kɔ i asiɛn su ni,
19 ni Yudasi Isikariyoti bo i ba tɔɔri Yesu ni.

Kabo minɛm ŋa Yesu ni Sitana dɛɛ ti kun ni

20 Na Yesu akɔ awuru, na jama aba atiɛn bu nɔɔ bekun bo i ni i susufɔm n akoro
anya má tana bo bu di diire mmɔɔ.
21 Na saŋga bo i minɛm tiiri i ŋga ni, na ba kɔ ka bu kɔ fa i ba awuru, dama minɛm
ŋa i nyunu akan i.
22 Na Yudafɔm Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm bo bu fiteeri Yɛrusalem miɛ kpiri n nu n ase
ka, "Bɛlazɛbuli bo i ti ajinim kɛrɛ dɛɛ fɛmɛ ni, wo i ŋu a." Na ba kaaki ase ka, "Yiri
ajinim kɛrɛ fɛmɛ ni ma i yiko ye i koro fɔn yi ajinim n a."
23 Bu seeri sɔ ni, na Yesu afere bu, na wɔ bo bu miɛɛnu. I ŋa, "Sitana koro yo sɛ
fɔn yi i dɛɛ ajinim minɛm ŋu a?
24 Ya fa i ka, nzɛn fɛmɛya nya kpakpaakiiri nu wieeri, nyini fɛmɛya ni kóro jina a?
Ai, i kóro jina má.
25 Na nzɛn awuru gusu bo i minɛm nya kpakpaakiiri nu, nyini awuru ni kóro jina a?
Ai, i kóro jina má.
26 Nzɛn Sitana dɛɛ fɛmɛya n nya kpaakiiri nu wieeri, i kóro jina a? Ai, i kóro jina
má. Nzɛn i nya yoori sɔ, i faŋga wie wɔ.
27 Be koro wura má sɔnɔ faŋgafɔ dika na i fin i neŋge, má ka wɔ tara i faŋga acin
i nyama ka, ye i nya koro fin i neŋge n bo i wo awuru n nu a."
28 Na Yesu akaaki ase ka, "M suse am nahɔrɛ wɔ lɛɛ ka, Nyɛmɛ koro fa minɛm satiɛ
kɛrɛ fa ce bu, haari fa kɔ saŋga jɔrɛ ŋgbɛɛnŋgbɛɛn kɛrɛ bo bu jɔjɔɔri i fa kɔ Nyɛmɛ
dɔ,
29 ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i jɔjɔ wuraari Awiɛwiɛ Casi ni ŋgasi nu, Nyɛmɛ fá má i mi
ŋgasi ce má i, dama i mi ayo satiɛ bo i la má awieeri lɛɛ."

30 Deke bo i ti na Yesu seeri sɔ n la ka, bɛrɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni, bu ŋa ajini
wo i ŋu a.

Minɛm bo bu ti Yesu ni, ni i ninbaam nahɔrɛ su n jɔrɛ

31 Na Yesu ni, ni i niɛmam aba i dɔ awuru n bo i wo nu ni, na ba ka ajina dasin
asunma ka bu fere i.
32 Na jama beberebe atana abara ayɛ yiri Yesu na ba se i ka, “Ti fɛn. U ni, ni u
niɛmam wo dasin koro u.”
33 Na wɔ se bu ka, “Am ma m kere am bo bu ti m ni, ni m niɛmam.”
34 Na wɔ niɛ abara ayɛ minɛm bo bu tana bara yɛɛri i ni, na wɔ se bu ka, “Am niɛ.
M ni, ni m niɛmam n yaa.
35 Sɔnɔ kɛrɛ bo i yo Nyɛmɛ sa koroowa, yiri ti m siwa, ni m niwa, ni m ni a.”

4

Miɛɛnu fa kɔ kabo dɔdɔɔrifɔ be sandiiri alɛmbaa ni

1 Na Yesu akaaki akɔ Galili kunma kpiri n nɔɔ su, na wɔ bo i bu sukere minɛm
Nyɛmɛ jɔrɛ, na jama beberebe atiɛn bu nɔɔ i dɔ. Jama n sunnuuri beberebe n dɛɛ ti,
na wɔ wura lee nu atana nzue n nu, na jama n kɛrɛ atiɛn bu nɔɔ fa dodo nzue n nɔɔ
su.
2 Na wɔ bo miɛɛnu, na wɔ kere bu dekem beberebe. I ŋa,
3 “Am ti fɛn. Dɔdɔɔrifɔ be yo fiteeri sɔ ɔ, ka i kɔ sandi alɛmbaa.
4 Saŋga bo i wo sandi su ni, na alɛmbaam nbem atɔtɔ atin n nɔɔ, na anumam aba
atambu bu ami.
5 Na nbem atɔtɔ tiɛka su, deke bo fa sunnu má ni, na fa sunnu má n dɛɛ ti, na wɔ
cɛ má, na wɔ fi,
6 ama, saŋga bo wiɛ ba fiteeri agaya ni, na wɔ waandi, dama bunlui n akpama abi
má n dɛɛ ti.
7 Na alɛmbaa ni nbem atɔtɔ lɔlɔɛ nu, na lɔlɔɛ n anyi akata i ŋu, nyini ti, wɔ koro
awura má mbaa.
8 Ama, na alɛmbaam ni nbem atɔtɔ asiɛn kpa su, na wɔ nyi awura mbaa zɔi zɔi.”
9 Na Yesu ase bu ka, “Bo i koro ka i ti ahin jɔrɛ n bu, i ti ye ni ka i so i sui na i ti.”

Deke bo i ti na Yesu boori bu miɛɛnu n ni

10 Na saŋga bo i kaari i ni i susufɔ buru ni nnyɔm ni, ni minɛm bo bu wo i dɔ saŋga
kɛrɛ ni, na ba bisa i nyini miɛɛnu n bu.
11 Na wɔ bɔ bu nu ka, “Ambɛrɛ ye Nyɛmɛ ama am asi i fɛmɛya n nu asiri jɔrɛ a,
ama, minɛm bo bu su má m su ni, m bo i miɛɛnu kere bu a,
12 adena i yó kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni, ka,
‘Bu níɛ ni nahɔrɛ su,
ama, bu ŋú má pui.
Bu só bu sui ni nahɔrɛ su,
ama, bu tí má deke n bo bu so bu sui ka bu ti i n bu,
dama nzɛn má bu tiiri i bu, má bu káaki bu wo wɔ,
na Nyɛmɛ fá bu satiɛ ce bu.’ ”

Kabo Yesu kereeri miɛɛnu n bu ni

13 Na Yesu abisa bu ka, “Am ati má ahin miɛɛnu n bu? Ye am yó sɛ ti miɛɛnu
nyiŋgam n kɛrɛ bu a?
14 Ahin miɛɛnu n bu la ka, dɔdɔɔrifɔ n ti ka sɔnɔ n bo i kan Nyɛmɛ jɔrɛ n wɔ.
15 Minɛ nbem de Nyɛmɛ nɔaniɛ n kabo alɛmbaa n tɔtɔɔri atin n nɔɔ n wɔ. Bu nya
tiiri Nyɛmɛ nɔaniɛ n na bu de i, i cɛ má, na Sitana bá yi nɔaniɛ n fite bu ahore su, a
ŋu ka bu wara afi i sa.

16 Minɛ nbem gusu de Nyɛmɛ nɔaniɛ n kabo alɛmbaa n tɔtɔɔri tiɛka su n wɔ. Bu
nya tiiri Nyɛmɛ nɔaniɛ ni, a ŋu ka ba de i ndende ni ahorejɔ,
17 ama, i da má bu ahore su. Bu kaaki ti ka alɛmbaa n bo i bunlui akpama abi má
n wɔ. I woori bu dɔ kaan sɔ na nzɛn wahara, wara kekereke be ba tuuri bu fa kɔ bu
nyɛmɛsu n su, a ŋu ka ba fa ati.
18 Nbem gusu de Nyɛmɛ nɔaniɛ n kabo alɛmbaa n tɔtɔɔri lɔlɔɛ nu n wɔ. Bu nya
tiiri Nyɛmɛ nɔaniɛ ni,
19 ama, bu sunsunni kɛrɛ wo kabo bu yó na bu asiri káta su, na bu koro kabo bu
yó na bu nyá ajɛkɛ kɛrɛ, na bu ahore bi fa kɔ durunya n nu neŋgem su, na Nyɛmɛ
nɔaniɛ n koro da má bu ahore su na i yo juma. Bu ti ka alɛmbaa n bo i wura má
mbaa n wɔ.
20 Ama, minɛ nbem de Nyɛmɛ nɔaniɛ n kabo alɛmbaa n tɔtɔɔri asiɛn kpa su n wɔ.
Bu nya tiiri Nyɛmɛ nɔaniɛ ni, na bu de i, na bu fa yo juma na i yo kpɛrɛ beberebe."

Kabo sɔnɔ koro so má sin su na i fa fiɛ ni

21 Na Yesu abisa bu ka, "Am nya ŋu ka sɔnɔ be aso fitana su na i fa gaŋga butu su,
nzɛn má nyini i fa kɔ se gado bu? I fa taka deke su aŋgoro wɔ bo sɔnɔ kɛrɛ koro
ŋu i, má sɔ?
22 Dama deke be wo má bɛrɛ bo i wo fiɛɛwa nu, na bu bá ŋu má i, na deke be gusu
wo má bɛrɛ bo i wo asiri nu, na bu bá si má i.
23 Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka i ti ahin jɔrɛ n bu, i ti ye ni ka i so i sui na i ti."
24 Na wɔ se bu ka, "Am si am ŋu sa ni kabo am ti nɔaniɛ barasu ni. Gɔŋgɔ bo am
fa susu ma minɛm ni, sɔ ye Nyɛmɛ gusu fá susu ma am a, na bo Nyɛmɛ yó ma am ni
tara sɔ n mmɔɔ.
25 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo wɔ nya deke be Nyɛmɛ dɔ na i mi si i bita, Nyɛmɛ búka i
su wɔ, ama, bo i si má i bita, haari ni nyini kaan n bo i la i ni, Nyɛmɛ dé i dɔ ɔ."

Miɛɛnu fa kɔ kabo alɛmbaa fi barasu ni

26 Na wɔ kaaki ase bu ka, "Nyɛmɛ fɛmɛya n ti ka kabo dɔdɔɔrifɔ be kɔ sandi alɛ-
mbaa i fiesu n wɔ. I dɛɛ la ka i sandi wɔ,
27 na i kɔ da kɔŋguɛ, na i teŋge alecin. Nyini saŋga n ye alɛmbaa n fi a, na i sunyi,
i si má kabo i yoori barasu.
28 Asiɛn n buka alɛmbaa n ye i fi a. I nya fi wieeri, na i nyi, na i nyinsɛ, na i wɔrɔ,
na i nya bi mbaa.
29 Alɛmbaa n ba bi ni, i kpiɛ saŋga lɛɛ, na i kpiɛ i."

Alɛmbaa kaan be jɔrɛ

30 Na wɔ kaaki ase bu ka, "Ya fá nzu deke fa sunsun Nyɛmɛ fɛmɛya n a? Wara ya
fá miɛɛnu barasu bɔnɔ ye ya bó i fa kere kabo Nyɛmɛ fɛmɛya n ti a?
31 I ti ka nyɛm mbaa bo bu dɔ i wɔ. Yiri ti alɛmbaa n kɛrɛ kaan durunya n nu a.
32 Ama, bu nya ba dɔɔri i na i fiiri, i tara toro nyawam n kɛrɛ bambaka, i koro nyi
na i tɛtɛrɛki asambaa asambaa bo anumam koro yo bu tiɛɛrim nu."
33 Na Yesu afa nyini miɛɛnu n ni miɛɛnu nyiŋgam beberebe akan Nyɛmɛ jɔrɛ akere
bu, kabo sɔnɔ kɛrɛ koro ti i bu barasu.
34 Jama n nya woori i dɔ, i se má bu pui, má ka miɛɛnu ye i bo bu a, ama, i ba kaari
i ni i susufɔm ni, na i nya yi i bu kɛrɛ kere bu.

Kabo Yesu kereeri ka i la yiko tara aŋuma ni nzue ni

35 Nyini cɛɛn n naasɔ saŋga, na Yesu ase i susufɔm n ka, "Am ma ya kpiɛ kɔ kunma
kpiri n buekun dɔ."
36 Na i susufɔm n acin ayaki jama ni, na ba ba awura lee n bo Yesu wo nu n nu, na
ba kɔ. Na nbem gusu afa lee nbem na ba su i su.

37 Na aŋuma bambaka be ayasu, na i subo nzue gɔ lee n nu. Má lee ni suyi ni
nzue wɔ.
38 Nyini saŋga ni, Yesu afa piti asɔn i tii, ye i wo daafiri su lee n sin, na ba ba ateŋge
i ase i ka, “Ya Kerefɔ, nzɛn ya suwu, u cɛcɛ wo má ya nu fan?”
39 Na wɔ yasu na wɔ tiɛn aŋuma n ŋu, na wɔ se nzue n ka, “Da surum.” Na aŋuma
n atara, na dika n kɛrɛ atara jum.
40 Na wɔ se bu ka, “Nzu ti ye am soro sɛrɛ sɔ a? Am yo má m yarada?”
41 Na sɛrɛ akaaki ati bu agaya, na ba bisa bu ŋuŋu nu ka, “Nzu sɔnɔmbiri barasu
la ahin bo aŋuma ni nzue n mmɔɔ de i nɔaniɛ a?”

5

Kabo Yesu fɔn yiiri ajinim sɔnɔ be ŋu ni

1 Na Yesu ni i susufɔm n akpiɛ kunma kpiri n akɔ aju Gɛrasafɔm dɛɛ awɔrɛ n nu.
2-3 Saŋga bo Yesu fiteeri lee n nu ni, na sɔnɔ be afite faŋkunma nu aba akpa i atin.
Nyini sɔnɔ n nati da faŋkunma nu wɔ, dama ajini wo i ŋu. Sɔnɔ be wo má bɛrɛ bo i
koro tara i cici i ni jɔrɔkɔ n mmɔɔ kun,
4 dama saŋga kɛrɛ bu bo i tobari wɔ na bu wura i jɔrɔkɔ buka su, ama, haari ni
nyini n mmɔɔ i titi jɔrɔkɔ n wɔ na i kaaki bo sandi tobari n nu. Be wo má bɛrɛ bo i
la faŋga koro tara i jina kun.
5 Kɔŋguɛ ni wiɛsu kɛrɛ i wo faŋkunma nu sɔ ɔ, ni bukam su na i suciindi, na i sufa
yabuɛ kpiɛkpiɛ i ŋu.
6-8 Na wɔ ŋu Yesu saŋga bo i toko wo dede ni yiri ni, na Yesu atiɛn ajini n ŋu ase i
ka, “Ajini, fite yaki nyini sɔnɔ ni.” Na sɔnɔ n aŋmati akɔ akutu Yesu nyunu, na wɔ
ciindi ase ka, “Yesu, Micɛra Nyɛmɛ Kpiri n Wa, a koro nzu m dɔ fɛn a? M sere u wɔ,
Nyɛmɛ ti, má a ma m ŋu anyumboro.”
9 Na Yesu abisa i ka, “Bu fere u sɛ?” Na wɔ bɔ i nu ka, “Bu fere m ka Jama Beberebe-
fɔ, dama ya sunnu.”
10 Na wɔ sere Yesu jande ka má i fɔn bu fite nyini awɔrɛ n nu.
11 Nyini saŋga afam beberebe wo dodo bɛrɛ, bu wo buka be su sudi,
12 na ajinim n asere Yesu ka, “Ma ya kɔ fun afam n ŋu.”
13 Na Yesu ama bu atin na ba fite akɔ afun afam n ŋu. Afam n ju akpii nnyɔ dika,
na bu kɛrɛ aŋmati acɔɔndi akɔ ato kunma kpiri nzue n nu, na nzue n adi bu.
14 Afa sasafɔm ŋuuri nyini n sɔ ni, na ba ŋmati akɔ abo ndoori miɛ kunnu, ni ahɛmɛ
ahɛmɛ kɛrɛ su. Na minɛ aba aniɛ sa n bo i yoori ni.
15 Na ba ba Yesu dɔ, na ba ŋu sɔnɔ n bo ajinim n yo woori i ŋu n ka i tana Yesu bi
wura tanlɛɛ, ni i nyunu koroya su, na sɛrɛ ati bu.
16 Na minɛm bo bu ŋuuri sa n yoobiri ni, akan jɔrɛ n kɛrɛ akere jama n fa kɔ sa n
bo i tuuri sɔnɔ n bo ajinim yo woori i ŋu ni, ni sa n bo i tuuri afam ni.
17 Bu tiiri jɔrɛ n sɔ ni, na ba nya asere Yesu jande ka i yasu bu awɔrɛ n nu.
18 Saŋga n bo Yesu suwura lee n nu na i kɔ ni, na sɔnɔ n bo ajinim yo woori i ŋu
ni, asere i jande ka i ma i su i su.
19 Ama, na Yesu akete, na wɔ se i ka, “Kpie u nyi kɔ awuru na a kɔ kan kere u
lamɔkɔm fa kɔ sakpa n bo Mibiɛ n ayo ama u ni, ni kabo wɔ si u aŋunfɔ barasu ni.”
20 Na sɔnɔ n akpie i nyi akɔ akan sakpa n kɛrɛ bo Yesu ayo ama i ni, abara ayɛ Miɛ
Burum dɛɛ awɔrɛ n nu, na sɔnɔ kɛrɛ ayo alekutura.

Bara tukpakifɔ be, ni baabara be yiwee jɔrɛ

21 Na Yesu awura lee n nu akpie i nyi akpiɛ kunma kpiri n buekun dɔ, na jama
beberebe aba atiɛn bu nɔɔ i bi nzue n nɔɔ su.
22 Na Yudafɔm kpiɛn be wo bɛrɛ, yiri niɛ bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n su a. Bu fere i ka
Yarusi. Na wɔ ba Yesu dɔ nzue n nɔɔ su na wɔ kutu i jaa bu,

23 na wɔ sere i jande. I ŋa, “M wa suŋguru atɔ cin. Bra na a ba fa u saa nana i ŋu
na i nya ŋgɔɔ ni laifiɛ.”
24 Na Yesu asu i su na ba kɔ.
Na jama beberebe asu Yesu su haari bu kɔ sumiɛ i ŋu.
25 Bara be woori jama n nu, i bita abiɛɛri i afɔ buru ni nnyɔ lɛɛ bo i kpu na i kpiɛ
má.
26 Wɔ di wahara, na wɔ saaki i ŋwaa kɛrɛ atuntun i ŋu ayirifɔm dɔ dede haari wɔ
ba afie, ama, wɔ nya má laifiɛ se tukpaki n buka su kɔ ɔ.
27 Na wɔ ti Yesu ŋga, na wɔ sakati awura jama n nu Yesu sin, afa i saa akan Yesu
tanlɛɛ ni.
28 Dama i seeri i kunnu ka, “Nzɛn m koro yoori aniɛ faari m saa kaanri i tanlɛɛ n
mmɔɔ, m nyá laifiɛ.”
29 Na wɔ yo sɔ n kpeŋga na i abiɛɛri n akpiɛ, na yiri ni i tii aŋu ka wɔ nya laifiɛ.
30 Jina n nu bɛrɛ na Yesu afa nu ka i yiko n be afite i ŋuniɛ nu akɔ ayo juma. Na
wɔ kaaki aniɛ jama n nu, na wɔ bisa ka, “Ŋma faari i saa kaanri m tanlɛɛ n a?”
31 Na i susufɔm n ase i ka, “Wɔrɔ mmɔɔ aŋu kabo jama n amiɛ u barasu, ye nzu ti
ye a bisa ka, ŋma fa i saa kaanri u a?”
32 Ama, na wɔ niɛ abara ayɛ na i si sɔnɔ n bo i yoori sɔ ni.
33 Na sɛrɛ ati bara ni, i jina, i ŋuniɛ kɛrɛ subobo i fa kɔ sa n bo i tuuri i ni, na wɔ
ba akutu Yesu nyunu, na wɔ kan jɔrɛ n kɛrɛ ni i nahɔrɛ atin su akere i.
34 Na Yesu ase i ka, “M wa, yarada n bo a yo m ni, yiri ma a nya laifiɛ a. Kɔ awuru
ni ahoreda, na má u tɔrɛ n ba u ŋu kun.”
35 Saŋga n bo Yesu toko wo jɔjɔ su ni, na minɛ nbem afite tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n kpiɛn
n dika aba ase i ka, “U wa n wo má bɛrɛ. Nyini ti, má a dama ya Kerefɔ n kun.”
36 Na jɔrɛ n ato Yesu sui nu, ama, na wɔ se kpiɛn n ka, “Má a ma sɛrɛ ti u, wɔrɔ yo
m yarada.”
37 Wɔ soro má su ka be su i su kun, má ka Petoro, ni Yakobo, ni i niɛma Yohane.
38 Bu kɔ juuri kpiɛn n dika ni, na Yesu awura aŋu ka minɛ beberebe suyo naŋmiɛ,
bu susun subo awie.
39 Na wɔ bisa bu ka, “Nzu ti ye am suyo naŋmiɛ sun sɔ a? Baabara n awu má, wɔ
daafi wɔ.”
40 Na ba siri i. Na wɔ fɔn bu kɛrɛ afite, na wɔ fa baabara n si ni i ni, ni i susufɔ
nsanm ni, na ba kɔ sɔɔ n bo baabara n da nu ni.
41 Na wɔ kɔ atara i saa, na wɔ se i ka, “*Talita kumi.*” I bu la ka, “Suŋguru kaan, m
ŋa a yasu.”
42 Kpeŋga na suŋguru n ayasu anati. I yo ti afɔ buru ni nnyɔ baa a. Na minɛm
kɛrɛ bo bu woori bɛrɛ n ayo alekutura agaya.
43 Na Yesu abɔbɔ bu ni nahɔrɛ su ka má bu ma be si sa n bo wɔ yo i ni, na wɔ se
ka bu ma baa n deke be na i di.

6

Kabo Yesu ŋa Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ la má jirima i bɔsu ni

1 Ye Yesu yasu kɔɔri i bɔsu na i susufɔm n asu i su.
2 Na Yudafɔm Ŋumiyi cɛɛn n na wɔ kɔ bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu, na wɔ kɔ akan
Nyɛmɛ jɔrɛ akere bu. Minɛm bo bu tiiri i kereewa n kɛrɛ yoori alekutura. Na ba bisa
bu ŋuŋu nu ka, “Nifansu ye ahin sɔnɔ n kɔ sɔnsɔɔnri i si n kɛrɛ a? Bu maari i alecira
bɔnɔ ɔ? Ye alekutura sam bo i yo bu ni, i yo sɛ yo bu a?
3 Má Mariya wa n bo i ti kampenta n lɛɛ? Má Yakobo ni Yose ni Yuda ni Simon
n gɔrɔ n lɛɛ? Am niɛ e. Má i niɛma nbaram mmɔɔ wo ya nu fɛn n a?” Na ba bu i
ŋgbɛɛn.

4 Na Yesu ase bu ka, “Deke kɛrɛ bu ma Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ jirima, má ka i bɔsufɔm
ni i lamɔkɔm ni i gisannufɔm dɔ ŋgumi.”
5 Nyini ti, wɔ koro ayo má alekutura sa be i bɔsu dɔ se i faari i saa nanaari tukpakifɔ
nbem ŋu wɔ, na ba nya laifiɛ.
6 Na wɔ yo i awarabo kabo i bɔsufɔm n ayo má i yarada ni.

Kabo Yesu sunmaari i susufɔ buru ni nnyɔm ni

Na Yesu abara ayɛ ahɛmɛ miɛm n kɛrɛ su, na i sukere minɛm.
7 Na wɔ fere i susufɔ buru ni nnyɔm ni, na wɔ sunma bu nnyɔ nnyɔ, na wɔ ma bu
yiko ka bu kɔ sufɔn yi ajinim fite minɛm ŋu.
8-9 Na wɔ se bu ka, “Má am fa puitiripui kɔ ahin atin n bo am sukɔ ni, diire o,
kuruku o, ŋwaa o. Ama, am fa kpama ni gbagbaa yiri. Má am se ka am fa tanlɛɛ
buka bo am wura i n su.”
10 Na wɔ kaaki ase bu ka, “Am kɔ juuri miɛ be su, awuru kɛrɛ bo am kɔ wuraari
nu, am ka nyini awuru n nu, haari am bá fite miɛ n nu.
11 Sasu bekun miɛ bo am kɔ wuraari nu na ba de má am wɔfɔ, na ba kaaki asoro
má am su ka bu ti am nɔaniɛ ni, am fite yaki nyini miɛ n ni, na am kpɔnkpɔn yi am
jaa tuturi kɛrɛ. Nyini dí daani kere bu ka bu woowa ti má kpa.”
12 Na i susufɔm n afite akɔ akan Nyɛmɛ jɔrɛ akere minɛm ka bu kaaki bu wo.
13 Na ba fɔn ayi ajinim minɛm beberebe ŋu, na ba sere Nyɛmɛ ama tukpakifɔm
dɔŋgu, na ba fa ŋguin agɔ bu ŋu, na ba nya laifiɛ.

Kabo bu kuunri Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n barasu ni

14 Na Fɛmɛ Herode ati nyini sa n kɛrɛ, dama Yesu duma ata abara ayɛ deke kɛrɛ.
Na minɛ nbem ase ka, “Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n ye wɔ teŋge i yiwee n nu a, nyini
ti ye i la yiko koro yo nyini alekutura sam kɛrɛ a.”
15 Ama, na nbem ase ka, “Yiri la Eliya a.” Na nbem gusu ase ka, “I ti Nyɛmɛ nɔaniɛ
kanfɔ ka dawa dɛɛm wɔ.”
16 Ama, Fɛmɛ Herode tiiri nyini ni, na yiri ase ka, “Yohane bo m kpiɛɛri i tii n ye
wɔ teŋge a.”
17 Fɛmɛ Herode yo ma bu taraari Yohane nyiiri wɔ, dama yiri Fɛmɛ Herode afin i
gɔrɔ Filipu yi Herodiya afa aja.
18 Má pui ti, dama Yohane ase Fɛmɛ Herode ka, “Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n kere
ka a la má atin ka a fa u gɔrɔ yi ja i ŋgɔɔ su.”
19 Yohane seeri sɔ ni, na Herodiya afa i ŋgasi na wɔ fɔ aŋminda i kabo i nya i na i
kun i. Ama, wɔ koro anya má i,
20 dama Fɛmɛ Herode ni i tii soroori Yohane ka i ti sɔnɔ fofoe bo i yo sa bo i kɔ atin
su Nyɛmɛ dɔ ɔ. Wɔ koro má ka pui yo i. Na Fɛmɛ Herode ajimi fa kɔ nɔaniɛ n kɛrɛ
bo Yohane kan maari i n su, ama, haari ni nyini mmɔɔ, i koro ka i suti i nɔaniɛ n wɔ.
21 Cɛɛn be sɔ ɔ na Herodiya aba anya Yohane taraabiri. Nyini cɛɛn n ye Fɛmɛ
Herode sugɔ i baawu cɛɛn agɔrɛ n a. Na wɔ fere i gomina minɛ ŋgbiŋgbirim, ni i
soja nkpiɛnkpiɛnm, ni Galili minɛ tereterefɔm kɛrɛ ka bu ba di na bu nu.
22 Agɔrɛ n nu ni, na Herodiya wa suŋguru awura agɔ akere Fɛmɛ Herode ni i
jamam, na bu kɛrɛ ahore ajɔ. Dɔ ye fɛmɛ n seeri suŋguru n ka, “Deke kɛrɛ bo a koro,
se m, na m má u.”
23 Na wɔ tan ndiɛ ase i ka, “Haari a ŋa m kpaaki m fɛmɛya n buekun ma u mmɔɔ,
m fá ma u.”
24 Na suŋguru n afite akɔ abisa i ni ka, “Ye m sere nzu wɔ?” Na i ni n ase i ka, “Kɔ
se i ka a koro Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n tiiawa a.”
25 Na wɔ ŋmati akpie i nyi ndende aba ase Fɛmɛ Herode n ka, “M koro ka na a fa
Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n tiiawa ma m pɛrɛntɛ nu kisa kisa.”

26 Fɛmɛ n tiiri sɔ ni, na i ahore asaaki agaya, ama, ndiɛ n bo i taanri i jama n nyunu
n dɛɛ ti, wɔ koro akaaki má i nɔɔ.
27 Kpeŋga na fɛmɛ n asunma soja ŋmindafɔm n kun ka i kɔ fa Yohane tiiawa bra.
Na wɔ kɔ akpiɛ i tii dansaraka sɔɔ n nu dɔ.
28 Na wɔ fa ada pɛrɛntɛ n nu aba ama suŋguru ni, na yiri gusu afa akɔ ama i ni ni.
29 Saŋga bo Yohane susufɔm tiiri sɔ n na ba ba afa fuin n akɔ ase i.

Kabo Yesu maari nbiɛsɔm akpii nnu ni bu minɛm diire ni

30 Na jaramasam n akpie bu nyi aba i dɔ, na ba kan sam kɛrɛ bo ba yo i n akere i,
ni kabo ba kan Nyɛmɛ jɔrɛ akere minɛ barasu.
31 Jama n dɛɛ ti, ba nya má anyuŋkoro bo bu di diire. Nyini ti, na Yesu ase bu ka,
“Am ma ya kɔ deke bo minɛm wo má, na am kɔ yi am ŋumi.”
32 Na bɛrɛ ŋgumi afa lee ni na ba kɔ.
33 Bu yasu sukɔ ni, na minɛm dɔŋgu aŋu bu, na ba si bu, na ba fite miɛ miɛm su
aŋmati adu bu mɔ akɔ aju deke bo bu sukɔ ni.
34 Saŋga bo Yesu fiteeri lee n nu ni, na wɔ ŋu jama beberebe, na wɔ si bu aŋunfɔ,
dama bu ti ka nbɔɛm bo bu la má sasafɔ ɔ, na wɔ kere bu dekem beberebe.
35 Na saŋga bo wiɛ ba sutɔ ni, na i susufɔm n aba i dɔ aba ase i ka, “Kisa, wiɛ sutɔ,
ya wo boro gusu wɔ lɛɛ.
36 Ma minɛm n atin na bu kɔ miɛ kunnu ni ahɛmɛ ahɛmɛ miɛm su na bu kɔ nya
diire be to di.”
37 Ama, na Yesu ase bu ka, “Ambɛrɛ mmɔɔ ni am tii nya deke be ma bu na bu di.”
Na ba se i ka, “Nzɛn a ŋa ya to kpɔnɔ ma ahin jama n kɛrɛ, ya dí ŋwaa beberebe.”
38 Na wɔ bisa bu ka, “Ambɛrɛ la kpɔnɔ nyɛ wɔ? Am niɛniɛ na am niɛ.” Na ba kɔ
aniɛ na ba bɔ i nu ka, “Kpɔnɔ nnu ni jombaa nnyɔ wo bɛrɛ a.”
39 Na Yesu ase i susufɔm n ka bu ma jama n tana asɛsɛ asɛsɛ wura fiɛfiɛɛwa n su.
40 Na ba tana asɛsɛ asɛsɛ yaa yaa ni aburunu nnu.
41 Na wɔ fa kpɔnɔ nnu ni, ni jombaa nnyɔ ni, na wɔ yɛ i tii su aŋgoro, na wɔ da
Nyɛmɛ asi. Na wɔ kpiɛkpiɛ kpɔnɔ nnu n nu, na wɔ fa ama i susufɔm n ka bu fa ma
minɛm ni, na wɔ fa jombaa nnyɔ n gusu akpaaki bu kɛrɛ nu.
42 Na bu kɛrɛ adi na bu kunnu ayi.
43 Na ba tambu kpɔnɔ, ni jombaa sinsin bo bu diiri na i kaanri ni, na ba nya kandiɛ
buru ni nnyɔ.
44 Minɛm bo bu diiri kpɔnɔ n ni jombaa n kɛrɛ yasuuri nbiɛsɔm akpii nnu wɔ.

Kabo Yesu natiiri nzue su ni

45 Nyini sin na Yesu ama i susufɔm n awura lee n nu na bu du i mɔ kpiɛ kɔ Besayida
miɛ nu kunma kpiri n buekun, na yiri aka na i kaari jama ni.
46 I kaari bu wieeri ni, na wɔ fun akɔ buka n su ka i kɔ sere Nyɛmɛ.
47 Saŋga bo ale ba saanri ni, lee n aju kunma kpiri n afiɛn, na Yesu ŋgumi aka
kunma kpiri n sin.
48 Na wɔ ŋu ka i susufɔm n sudi wahara lee n kaanbiri, dama aŋuma sun bu kɔ bu
sin wɔ. Na fa kɔ akɔnyuma ciciri su, na wɔ nati nzue n su suba bu dɔ, na wɔ yo ka i
susin bu ŋu.
49 Saŋga bo bu ŋuuri ka i nati nzue n su ni, na ba sunsun ka, ŋumi a, na ba bo
awie.
50 Bu kɛrɛ ŋuuri i sɔ ni, na sɛrɛ ati bu agaya. Kpeŋga na Yesu ajɔjɔ bu dɔ, na wɔ
se bu ka, “Am ma am ahore si, mini a, má am soro sɛrɛ.”
51 Na wɔ wura lee n nu, na aŋuma n atara. Na i susufɔm n kɛrɛ ayo alekutura
agaya.
52 Dama ba koro ati má i bu kabo i la yiko koro faari kpɔnɔ nnu maari jama
beberebem ni, bu ahorembaa ti kekereke n dɛɛ ti.

Kabo Yesu ma tukpakifɔm beberebe nyaari laifiɛ ni

53 Na ba kpiɛ nzue n aba aju awɔrɛ n bo bu fere i ka Gɛnɛsarɛti n nu, na ba minda
lee n ahɛmɛ.
54 Bu fiteeri lee n nu kpeŋga ni, na minɛm n asi ka Yesu lɛɛ.
55 Na ba ŋmati abara ayɛ miɛm n kɛrɛ su, na deke kɛrɛ bo bu tiiri i ŋga, bu sɔ bu
tukpakifɔm ni bu dasum kɛrɛ ba i dɔ ɔ.
56 Na nzɛn i kɔɔri ahɛmɛ miɛm wara miɛ kunnu, deke kɛrɛ bo i fa, bu fa bu tukpaki-
fɔm ba i dɔ sɔ ɔ, na bu sere i jande ka i ma bu fa bu saa kan i tanlɛɛ n jaa bu. Na bo
bu yoori sɔ n kɛrɛ anya laifiɛ.

7

Yudafɔm nana sayoowa jɔrɛ

1 Na Yudafɔm Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm nbem bo bu fite Yɛrusalem miɛ kpiri n nu ni,
ni Farasifɔm n aba atiɛn bu nɔɔ Yesu dɔ.
2 Na ba ŋu ka Yesu susufɔm n nbem sudi diire bu saa fin, ba ŋmisi má bu saa kabo
bu nana sayoowa ti barasu ni.
3 Dama Farasifɔm ni Yudafɔm kɛrɛ la bu saa ŋmisi sayoowa bo i ti bu nana sa a.
Bu nya ŋa bu di diire, bu du mɔ yo nyini sa n wɔ ka, na bu nya di.
4 Nzɛn haari bu fiteeri gɔ ba juuri awuru, bu di má neŋgem bo ba fa aba ni, má ka
ba ŋmisi i ka, na bu yo bu nana sayoowa bo bu yo na bu di ni. Bu sayoowam sunnu.
Bu nbem la ka bu ŋmisi awam ni dundum ni ayabam wɔ.
5 Na Farasifɔm ni, ni Yudafɔm Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm n abisa Yesu ka, “Nzu ti ye
u susufɔm n su má ya nam sayoowa n su, ye bu di diire bu saa fin a?”
6 Na Yesu ase bu ka, “Nahɔrɛ ye Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Esaya yo kaanri am jɔrɛ ka
am ti burukɔɔnufɔm n a. Wɔ kɛrɛ i kadasi n nu ka, Nyɛmɛ ŋa o,
‘Ahin minɛm ni, bu ma m jirima bu nɔɔ nu bɛrɛ wɔ,
ama, i wo má bu ahore su.
7 Bu kansi m ŋgbɛɛn wɔ,
dama bu kere minɛ adamande dɛɛ kereewam wɔ,
na bu se ka nyini kereewa n fite Nyɛmɛ dɔ ɔ.’ ”
8 Na Yesu ase bu ka, “Am acɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ maawa n ase buekun, na am nya susu
adamande dɛɛ sayoowam su.”
9 Na wɔ se bu bekun ka, “Am la nahɔrɛ bo am akpiɛ mbɛnlɛ ayaki Nyɛmɛ nɔaniɛ
maawa n na am asu am dɛɛ sayoowam su ni.
10 Dama Moyisi ase ka, ‘Bu u si ni u ni.’ Na wɔ kaaki ase ka, ‘Sɔnɔ kɛrɛ bo i jɔjɔɔri
i si, ni i ni jɔrɛ tiɛ, wɔ yo daka ka bu kun i mi.’
11 Ama, ambɛrɛ kere ka nzɛn sɔnɔ be la deke be bo i ti ye ni ka i fa buka i si ni i ni,
i koro se bu ka ‘I ti *Koroban* wɔ.’ I bu la ka, ‘Deke bo má m fa ma am ni, ma fa ayi
saraka ama Nyɛmɛ.’
12 Nyini saŋga ni, am akere ka i mi n koro buka má i si n ni i ni n lɛɛ.
13 Nyini n kere ka am abu Nyɛmɛ dɛɛ nɔaniɛ n ŋgbɛɛn lɛɛ, ye am su am dɛɛ sayoo-
wam n bo am kere bu n su a. Na am la ahin sayoowam dɔŋgu bo am kaaki yo bu
sɔ ɔ.”

Kabo Yesu ŋa diire diiwa koro yo má sɔnɔ fin ni

14 Na Yesu akaaki afere jama n aba i bi bekun, na wɔ se bu ka, “Am kɛrɛ so am sui
na am ti jɔrɛ n bo m sujɔjɔ ma am n bu.
15 Deke bo i wura sɔnɔ nɔɔ nu koro yo má i mi fin, ama, deke bo i fite i mi ahore
su yo i mi fin a. [
16 Bo i koro ka i ti ahin jɔrɛ n bu, i ti ye ni ka i so i sui na i ti.]”

17 Saŋga bo Yesu ba cinsi yakiiri jama n na i wuraari awuru n nu ni, na i susufɔm
n abisa i nyini anyundɛrɛ n bu.
18 Na wɔ se bu ka, “Ŋka ambɛrɛ gusu ati má jɔrɛ n bu lɛɛ? Ambɛrɛ si má ka deke
bo i wura sɔnɔ nɔɔ nu koro yo má i fin,
19 dama deke bo sɔnɔ di, i wura má i ahore su se i wura i kunnu wɔ, na i kaaki je
yi i, má sɔ?” Yesu afa ahin jɔjɔɔwa n akere ka diire be la má ciire.
20 Na wɔ kaaki ase bu ka, “Deke bo i fite sɔnɔ ahore su, nyini yo i fin a.
21 Dama deke bo i wo i ahore su ma i sunsunni tiɛ a. I koro ma i nati suyo sakaraya,
na i suwɔ, na i sukun minɛ,
22 na i susaaki ajaa ciire, na i nyunu suboro neŋge kpini su, na i suyo satiɛtiɛm, na
i sudadaka minɛm, na i suyo sa ŋgbɛɛnŋgbɛɛn bo i cɛcɛ wo má nu, na i susi kɔrɛ, na
i nati susaaki minɛm duma, na i la karambani, na i nati suyo sinnzinya sam.
23 Nyini satiɛ n kɛrɛ mmɔɔ nya fite sɔnɔ ahore su, nyini ma i mi kaaki findifɔ a.”

Kabo bara bo i ti má Yudafɔ yoori Yesu yarada ni

24 Na Yesu ayasu akɔ awɔrɛ n bo i wo dodo Tiro ni Sidon miɛ kpirim ni, na wɔ kɔ
awura awuru be nu bɛnlɛ ka má sɔnɔ be ŋu i. Ama, wɔ koro afiɛ má i ŋu.
25 Na bara be ati i ŋga na wɔ ba ndende aba akutu i jaa bu. Ajini wo i wa baabara
ŋu.
26 Bara n ti má Yudafɔ, i ti Fonisiyafɔ ɔ, bo i fite Siriya awɔrɛ n nu wɔ. Na wɔ sere
Yesu jande ka i fɔn yi ajini n bo i wo i wa n ŋu ni.
27 Na Yesu ase i ka, “Ma nbaatumam n du mɔ di na bu kunnu yi ka, dama i ti má
ye ni ka a fa nbaatumam diire na a fa ma caam.”
28 Ama, na bara n ase i ka, “M Mibiɛ, a la nahɔrɛ, ama, haari ni nyini mmɔɔ, caam
n tambu nbaatumam n diire n bo bu di na i tɔtɔ asiɛŋgu n na bu fa di.”
29 Na Yesu ase i ka, “U nɔaniɛ jɔjɔɔwa n dɛɛ ti, kɔ awuru. Ajini n afite ayaki u wa
ni.”
30 Na wɔ kɔ awuru akɔ aŋu ka i wa n da i dasu su, ajini n afite ayaki i.

Kabo Yesu tuntuunri asuturi be barasu ni

31 Na Yesu ayasu Tiro awɔrɛ n nu akɔ aju Sidon miɛ kpiri n nu, na wɔ fa bɛrɛ asin
Miɛ Burum dɛɛ awɔrɛ n nu, aba aju Galili kunma kpiri n nɔɔ su.
32 Na minɛ nbem afa sɔnɔ be aba Yesu dɔ, i ti asuturi wɔ, na i koro jɔjɔ má
nyunyumi. Na ba sere Yesu jande ka i fa i saa nana i ŋu na i nya laifiɛ.
33 Na Yesu afa sɔnɔ n afite jama n nu, i ni yiri ŋgumi, na wɔ fa i saa marakam
awura i suim nu, na wɔ yi nanzue agɔ i saa su afa akan sɔnɔ n taferema,
34 na Yesu ayɛ i tii su aniɛ aŋgoro na wɔ ŋuundi, na wɔ se sɔnɔ n ka, “*Efata.*” Nyini
la ka, “Teke.”
35 Jina n nu bɛrɛ, na sɔnɔ n sui n ateke, na i taferema n gusu akaaki anyaŋgi nu,
na wɔ koro ajɔjɔ nyunyumi.
36 Na Yesu abɔbɔ bu ka má bu ma be ti ka wɔ tuntun sɔnɔ ni, ama, kabo i bɔbɔɔri
bu barasu ni, bu boori ndoori n gusu sɔ ɔ bara yɛɛri a.
37 Na minɛ ayo alekutura haari akɔ asin su, bu ŋa, “I sayoowa kɛrɛ kaba ti kpa a.
I ma asuturim ti asui wɔ, na bobom jɔjɔ.”

8

Kabo Yesu maari minɛm akpii nna diire ni

1 Nyini saŋga n na jama beberebe aba atiɛn bu nɔɔ Yesu dɔ bekun, bu la má deke
bo bu di, na wɔ fere i susufɔm ni, na wɔ se bu ka,
2 “Ahin jama n la m aŋunfɔ, dama i nyuma lesan lɛɛ bo bu wo m dɔ na bu la má
deke bo bu di.

3 M koro yaki má bu na bu kɔ awuru ni ahɔɛ, má nyini, bu tɔ́ cin atin nu wɔ, dama
bu nbem fite dede.”
4 Na i susufɔm n ase i ka, “Ye nifansu ye ya koro nya diire ahin boro n nu fɛn ma
ahin minɛm n kɛrɛ na bu kunnu yi a?”
5 Na wɔ bisa bu ka, “Am la kpɔnɔ nyɛ wɔ?” Na ba bɔ i nu ka, “Nso.”
6 Na wɔ ma jamam n nɔɔ ka bu tana asiɛŋgu, na wɔ fa kpɔnɔ nso n na wɔ da
Nyɛmɛ asi. Na wɔ kpiɛkpiɛ i nu ama i susufɔm n ka bu fa ma jama ni. Na bɛrɛ gusu
afa akpakpaaki bu nu.
7 Bu la jombaa kan kan nbem gusu, na wɔ fa ada Nyɛmɛ asi, na wɔ fa ama i susufɔm
n ka bu fa nyini n gusu ma jama ni.
8 Bu diiri na bu kunnu ayi. Na i susufɔm n atambu sinsin kaawa n kandiɛ nso.
9 Jama ni ju akpii nna dika. Na Yesu anya akaari bu na ba kɔ awuru.
10 Na i ni i susufɔm n awura lee akɔ Damanuta dɛɛ awɔrɛ n nu.

Kabo Farasifɔm koroori ka Yesu yo alekutura sa na i keteeri ni

11 Na Farasifɔ nbem aba i dɔ, na ba se akuruwa ni Yesu. Bu koroori ka i yo alekutura
sa be bo i kere ka i yiko n fite Nyɛmɛ dɔ ɔ, adena bu nya i ŋgɛɛ sɔɔbiri.
12 Na wɔ ŋuundi ni dimi i ahore su, na wɔ se ka, “Nzu ti ye ambɛrɛ nyumafɔm koro
ka m yo alekutura sa na am ŋu i a? M suse am nahɔrɛ wɔ lɛɛ ka, m yó má alekutura
sa ma má ambɛrɛ nyumafɔm fuu.”
13 Na wɔ yasu ayaki bu, na wɔ wura lee n nu akpiɛ akɔ kunma n buekun dɔ.

Bɔbɔɔwa fa kɔ Farasifɔm ni Fɛmɛ Herode kereewam n su

14 Na i susufɔm n wara afi diire sa, ba bita má pui, má ka kpɔnɔ kun n kpein woori
lee n nu a.
15 Na Yesu atu bu fɔ, i ŋa, “Am si am ŋu sa ni Farasifɔm, ni Fɛmɛ Herode dɛɛ kpɔnɔ
ayiri n bo bu fa gɔ kpɔnɔ n nu na i yasu ni.”
16 Na ba jɔjɔ bu ŋuŋu nu ka, “Ya la má kpɔnɔ n ti, ye i su se sɔ n a.”
17 Na Yesu afa nu kabo i susufɔm n sujɔjɔ bu ŋuŋu nu ni, na wɔ bisa bu ka, “Nzu
ti ye am sujɔjɔ ka am bita má kpɔnɔ a? Am nya si má deke bo m sujɔjɔ i ni, am nya
ti má sa n bu? Am ahorembaa ti kekereke wanla.
18 I baari sɛ ye am la anyumbaa na am ŋu má asi a? Ye am la asui na am ti má?
Am teŋge má su ka
19 m yo faari kpɔnɔ nnu kpiɛkpiɛ maari minɛ akpii nnu? Ye bo i kaari ni, kandiɛ
nyɛ ye am sasaari a?” Na ba bɔ i nu ka, “Kandiɛ buru ni nnyɔ.”
20 Na Yesu akaaki abisa bu bekun ka, “Ye kpɔnɔ nso n bo m yo fa kpiɛkpiɛ maari
minɛ akpii nna n di? Sinsin kandiɛ nyɛ ye am sasaari a?” Na ba bɔ i nu ka, “Kandiɛ
nso.”
21 Na wɔ se bu ka, “Haari ni kisa, am nya ti má i bu?”

Kabo Yesu tuntuunri anyinsin be na i ŋuuri asi ni

22 Bu kɔ juuri Besayida miɛ n nu, na minɛ nbem afa anyinsin be aba Yesu dɔ, na
ba sere i jande ka i fa i saa nana i ŋu na i nya laifiɛ.
23 Na wɔ so sɔnɔ n saa nu afa i afite miɛ n nu, na wɔ yi nanzue agɔ i nyumbaa n
nu. Na wɔ fa i saa anana i ŋu, na wɔ bisa i ka, “A niɛ, a ŋu deke be e?”
24 Na anyinsin n ayɛ i tii su aniɛ, na wɔ se Yesu ka, “M ŋu minɛm ka bu nati, ama,
bu ti ka bakam wɔ.”
25 Na Yesu akaaki afa i saa anana i nyumbaa n su bekun, na anyinsin n aniɛ gbirim,
na wɔ ŋu ka i nyumbaam n ateke, na wɔ ŋu deke kɛrɛ casi.
26 Na Yesu ase i ka, “To atin nu kɔ awuru, na má a se ka a fa miɛ n nu.”

Kabo Petoro kereeri ka Yesu ti barasu ni

27 Na Yesu ni i susufɔm n ayasu ka bu kɔ Sizariya Filipu miɛ kan kanm su. Bu wo
natiiri su ni, na wɔ bisa i susufɔm n ka, “Minɛm fa m bu ŋma a?”
28 Na ba bɔ i nu ka, “Bu ŋa wɔrɔ ti Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n a, nbem ŋa wɔrɔ
ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Eliya a, ye nbem gusu ŋa a ti dawa dɛɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ
nyiŋgam n kun wɔ.”
29 Na wɔ bisa bu bekun ka, “Ye ambɛrɛ fa m bu ŋma a?” Na Petoro abɔ i nu ka,
“Wɔrɔ ti Kristo n a, Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ ase ka i súnma i ni.”
30 Na Yesu abɔbɔ bu ka má bu ma be si ka yiri ti Kristo Tiidefɔ n a.

Kabo Yesu jɔjɔ fa kɔɔri i yiwee n su ni

31 Nyini sin na wɔ bo i bu sukere i susufɔm n ka, “Wɔ yo daka ka mini Adamande
Wa n di wahara dɔŋgu, na Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm, ni Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ
nkpiɛnkpiɛnm, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm kɛrɛ bá kete m ŋu na bu kún m. Ama, lesan
cɛɛn sin na m téŋge m yiwee n nu.”
32 Na wɔ kan sa n kɛrɛ bu kpain akere bu. Na Petoro afa i akɔ ahɛmɛ, na wɔ jaraki
i ase i ka, “Má a se ka a kan nyini jɔrɛ ni.”
33 Ama, na Yesu acɛ aniɛ i susufɔm ni, na wɔ tiɛn Petoro ŋu ase i ka, “Sitana, fa
cinsi m bi bɛrɛ. A sunsun má kabo Nyɛmɛ koro ni. A sunsun kabo adamande koro
n wɔ.”

Kabo Yesu jɔjɔ fa kɔɔri kabo minɛm su i su ni

34 Na Yesu afere jama n ni i susufɔm n na wɔ se bu ka, “Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka i su
m su, wɔ yo daka ka i mi wara fi i tiɛŋgu sa koroowa sa, na i fa i yiwee baka jaanu
n sɔ, na i su m su.
35 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka i fa i ŋgɔɔ fiɛ, i mi bá fun i. Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i
tɔɔri i ŋgɔɔ mini ni m dɛɛ labari kpa n dɛɛ ti, i mi nyá ŋgɔɔ.
36 Nzɛn sɔnɔ nyaari durunya n nu deke n kɛrɛ na i fuunri i ŋgɔɔ, i kpɛrɛ la bɔnɔ?
37 Nzu deke ye sɔnɔ koro fa kaaki i ŋgɔɔ a?
38 Nyumafɔm ti satiɛyofɔm wɔ, bo bu su má Nyɛmɛ. Ambɛrɛ bo am wo bu nu, na
nyinsɛ ti am fa kɔ mini ni m nɔaniɛ n dɛɛ ti ni, sɔ ye nyinsɛ tí mini Adamande Wa n
gusu fa kɔ am su, saŋga bo m bá ba ni m Si Nyɛmɛ jirima woowa n nu, ni i mɛrɛkɛ
casim ni.”

9

1 Na wɔ se bu ka, “Nahɔrɛ ye m suse am n a, am nbem wo nu fɛn bo am wú má,
má ka am aba aŋu ka Nyɛmɛ fɛmɛya n aba ni yiko.”

Kabo Yesu ŋuniɛ kaakiiri wo barasu ni

2 Lesɛn cɛɛn sin na Yesu afa Petoro ni Yakobo ni Yohane afun buka lenleŋge be su,
bu ni yiri ŋgumi. Bu wo dɔ n na ba ŋu ka i ŋuniɛ akaaki wo,
3 na i tanlɛɛ n akaaki fofoe papasi bo i ŋusu nya má durunya n nu.
4 Dɔ na minɛ nnyɔ nbem atiɛ bu ŋu, na bu ni Yesu subo anzama. Bɛrɛ la Eliya ni
Moyisi, dawa dɛɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm ni.
5-6 Na sɛrɛ ati Petoro ni susufɔ nyiŋgam ni, na Petoro ajimi agaya na i nɔɔ afinfin i.
Nyini ti na wɔ se Yesu ka, “Ya Kerefɔ, i ti kpa ka ya wo fɛn. Ma ya bo nambue nsan,
u dɛɛ kun, Moyisi dɛɛ kun, na Eliya gusu dɛɛ kun.”
7 Na yinyiŋgu akata bu ŋu, na ba ti akonvi be ŋga yinyiŋgu n nu, na wɔ jɔjɔ bu dɔ.
I ŋa, “M wa koroowa lɛɛ. Am de i nɔaniɛ.”
8 Bu tiiri jɔjɔɔwa n sɔ ni, kpeŋga na ba niɛniɛ abara ayɛ, ama, ba ŋu má sɔnɔ be
kun, má ka Yesu ŋgumi wo bu dɔ a.

9 Na saŋga bo bu ba sujura buka n su ni, na Yesu abɔbɔ bu ka, “Má am be se ka i
bo sa n bo am aŋu i n su fa kere sɔnɔ be, haari fa kɔ saŋga bo mini Adamande Wa
ni bá wu na m téŋge m yiwee n nu ka.”
10 Na ba de i nɔaniɛ ni, ama, na ba bakati abisa bu ŋuŋu nu ka, “Ye nzu la ka, i bá
wu na i téŋge i yiwee n nu a?”
11 Na ba bisa Yesu ka, “Ye nzu ti ye Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm n bita jɔjɔ ka Eliya dú
mɔ ba ka, ye Kristo Tiidefɔ ni bá ba n a?”
12 Na wɔ bɔ bu nu ka, “I ti nahɔrɛ wɔ ka Eliya dú mɔ ba na i bá sɛsɛ deke n kɛrɛ
su. Bu kɛrɛɛri sɛ Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu fa kɔ Adamande Wa n dɔ a? Ba kɛrɛ ka i
bá di wahara agaya, na minɛ bú i ŋgbɛɛn.
13 Ama, m suse am wɔ lɛɛ, ka, Eliya adu mɔ aba, na minɛm ayo i kabo bu koro,
kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu lɛɛ.”

Kabo Yesu fɔn yiiri ajini fiteeri baa be ŋu ni

14 Saŋga bo Yesu ni i susufɔ nsanm ni kpieeri bu nyi ba juuri i susufɔ nyiŋgam bi
ni, na ba ŋu ka jama beberebe atiɛn bu nɔɔ abara ayɛ bu. Ye Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm
n nbem bita bu ni akuruwa.
15 Jama n ŋuuri Yesu sɔ ni, na ba yo alekutura, na ba bo nu aŋmati akpa i atin ayo
i ansɛ.
16 Na wɔ bisa bu ka, “Am se nzu akuruwa a?”
17 Sɔnɔ be woori jama n nu na wɔ bɔ i nu ka, “Ya Kerefɔ, ma fa m wa baabiɛsɔ aba
u dɔ ka a tuntun i ma m, dama ajini bobom wo i ŋu.
18 Saŋga kɛrɛ bo ajini n anya aba afa i, a ŋu ka wɔ fa i abo asiɛŋgu, na i nanzue
sufite fufuku, na i sukpɛsɛ i jee, na i kese i ŋu. Ma sere u susufɔm n ka bu fɔn yi ajini
ni, ama, ba kura má nu.”
19 Na Yesu ase bu ka, “Amaa. Ambɛrɛ nyumafɔm, am la má yarada fieo. Nyuma
sa ye m wo am dɔ fɛn a? Ye m yó sawɔrɛ ni ambɛrɛ kɔ ju sɛ wɔ? Am fa baa n ba
ma m.”
20 Na ba fa baa ni aba i dɔ, na saŋga bo ajini n ŋuuri Yesu ni, kpeŋga na wɔ kpisi
baa ni, na wɔ fa i abo asiɛŋgu, na wɔ da sukundu, na nanzue fufuku sufite i nɔɔ nu.
21 Na Yesu abisa i si n ka, “Saŋga bɔnɔ ye tukpaki n taraari i a?” Na si n abɔ i nu
ka, “I kaan nu kɛrɛ a.
22 Saŋga kɛrɛ bo i nya ba yasu i ŋu, i fa i wura sin nu wɔ, wara nzue nu ka i kun i.
Nyini ti, nzɛn a koro buka ya, si ya aŋunfɔ na a buka ya.”
23 Na Yesu ase i ka, “Nzu ti ye a ŋa nzɛn m koro buka u a? Deke be ti má kekereke
ma má minɛm bo bu yo Nyɛmɛ yarada ni.”
24 Kpeŋga na baa n si asa Yesu nɔɔ su ka, “Ma yo yarada, ama, i sunnu má. Buka
m na i sunnu.”
25 Na Yesu aŋu ka jama n suŋmati ba i dɔ, na wɔ tiɛn ajini n ŋu, i ŋa, “Wɔrɔ ajini
n bo a ma baa n ayo bobo ni asuturi ni, mini suse u ka a fite yaki i a, na má a kpie u
nyi ba i dɔ kun.”
26 Kpeŋga na wɔ ciindi na wɔ kpisi baa n agaya, na wɔ fite ayaki i, na baa n aka
ada ka wɔ wu dɛɛ su. Na minɛm n dɔŋgu ase ka wɔ wu wɔ.
27 Ama, na Yesu atara i saa ayɛ i su, na wɔ jina.
28 Yesu ba wuraari awuru n nu ni, na i susufɔm n aba i dɔ, bɛrɛ ŋgumi, abisa i ka,
“Nzu ti ye yɛrɛ akoro afɔn má nyini ajini n a?”
29 Na wɔ bɔ bu nu ka, “Be koro fɔn má nyini ajini n ŋusu sɔ, má ka nyɛmɛsere.”

Kabo Yesu jɔjɔ fa kɔɔri i yiwee n su bekun ni

30 Na Yesu ni i susufɔm n ayasu bɛrɛ akɔ asin Galili awɔrɛ n nu. Wɔ koro má ka
be si i woobiri,

31 dama i sukere i susufɔm wɔ. Na wɔ se bu ka, “Bu bá tɔ mini Adamande Wa n
ma minɛ nbem na bu kún m, ama, bu kuunri m wieeri, i lesan cɛɛn sin, na m téŋge
m yiwee n nu.”
32 I jɔjɔɔri sɔ ni, i susufɔm n ati má i bu, ama, sɛrɛ dɛɛ ti, ba koro abisa má i jɔrɛ
be.

Kabo Yesu kereeri sɔnɔ bo i tara bu kɛrɛ ni

33 Na ba kɔ aju Kapɛnam miɛ kpiri n nu, na saŋga bo bu wo awuru n nu ni, na
Yesu abisa i susufɔm n ka, “Am wo atin n nu suba ni, am se nzu akuruwa a?”
34 Ama, na bu kɛrɛ atɔ amuna, dama bu wo atin n nu dɔ ni, na ba se akuruwa bu
ŋuŋu nu fa kɔ sɔnɔ bo i tara bu kɛrɛ bu nu.
35 Na wɔ tana, na wɔ fere bɛrɛ i susufɔ buru ni nnyɔm ni, na wɔ se bu ka, “Sɔnɔ
kɛrɛ bo i koro ka i kaaki mɔfɔ, wɔ yo daka ka i mi yo i ŋu kaan tara am kɛrɛ na i
kaaki yo am kɛrɛ dɛɛ amusuisufɔ.”
36 Na wɔ fa baa kaan be aba ajina bu afiɛn, na wɔ biti i, na wɔ se bu ka,
37 “Wɔrɔ kɛrɛ bo ade ahin baakan n ŋusu m dɛɛ ti, a deeri mini wɔ lɛɛ. Bekun,
wɔrɔ kɛrɛ gusu bo a nya deeri mini, a de m Si Nyɛmɛ bo i sunmaari m wɔ lɛɛ.”

Kabo Yesu ŋa bo i fite má i sin, jina i sin ni

38 Na Yohane ase i ka, “Ya Kerefɔ, ya ŋuuri ka sɔnɔ be afa u duma sufa fɔn yi ajinim
fite minɛm ŋu, ye ya ŋa ya yaki má i, dama i wo má ya nu n dɛɛ ti.”
39 Na Yesu ase ka, “Má am se ka am kanda i, dama sɔnɔ kɛrɛ bo i nya sufa m duma
n yo alekutura sam, i mi bá koro kaaki jɔjɔ má jɔrɛ tiɛ fa kɔ m dɔ.
40 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo i fite má ya sin, i mi jina ya sin wɔ lɛɛ.
41 M suse am nahɔrɛ wɔ lɛɛ, ka sɔnɔ kɛrɛ bo i maari am nzue ka am nu dama am
su mini dɛɛ ti, i mi nyá i ŋkatɔ.”

Kabo wɔ yo daka ka má sɔnɔ wura satiɛ nu ni

42 Na Yesu akaaki ase bu ka, “Wɔrɔ kɛrɛ bo u sayoowa ma ahin nbaatuma kan
kanm n be bo i yo m yarada n be wuraari satiɛ nu, i ti má kpa. Nzɛn má bu faari
ŋgani san yabuɛ bambaka ciciiri u kɔm, na bu fa u kɔ tu tieku nu, i ti ye tara bo a
ma ahin nbaatuma kan kanm n be wura satiɛ nu ni.
43-44 Nzɛn u saa n be cin u wura satiɛ nu a, kaba kpiɛ i na a ka asaasin, na a nyá u
ŋu kɔ Nyɛmɛ dɔ. I ti ye ni bo a la u saa nnyɔ n kɛrɛ na a wura cɛɛma sin n bo i nɔ
má n nu.
45-46 Nzɛn u jaa n be cin u wura satiɛ nu a, kaba kpiɛ i na a ka ajaasin, na a nyá u
ŋu kɔ Nyɛmɛ dɔ. I ti ye ni bo a la u jaa nnyɔ n kɛrɛ na bu ba fa u tu cɛɛma sin nu.
47 Nzɛn u nyumbaa kun gusu cin u wura satiɛ nu a, lokoti yi i tu, na a ka anyunu
kun, na a wúra Nyɛmɛ fɛmɛya n nu. I ti ye ni bo a la u nyumbaa n nnyɔ n kɛrɛ na
bu ba fa u tu cɛɛma sin nu.
48 Dɔ dɛɛ kakabam ni bo bu wura minɛ bo ba wu ni, bɛrɛ wu má cɛɛn be, na sin n
gusu bo i je nɔ má.
49 Kabo bu fa njin nyina saraka neŋge kɛrɛ su fa ma Nyɛmɛ, na i yo casi barasu ni,
sɔ ye Nyɛmɛ cín sɔnɔ kɛrɛ sui na i yó casi.
50 Ya si ka njin yo fiɛ, ama, nzɛn i fiɛfiɛ nya ba saari wieeri, i koro yo má fiɛfiɛ kun.
Am ma am wo yo fiɛ ka njin am beŋgu nu, na am wo ni tanalaifiɛ.”

10

Kabo Yesu kereeri minɛm fa kɔ ajaa ni ajaa yaki atin su ni

1 Yesu yasuuri Kapɛnam miɛ kpiri n nu, na wɔ kɔ Yudiya dɛɛ awɔrɛ n nu, na wɔ
kpiɛ akɔ Yodan kunma n buekun dɔ fan, na jama beberebe ayandi aba atiɛn bu nɔɔ
i dɔ. Na wɔ kere bu kabo saŋga kɛrɛ na i kere bu barasu ni.

2 Na Farasifɔ nbem aba i dɔ ka bu sɔ i ŋgɛɛ fa kɔ i nɔaniɛ n jɔjɔɔwa su, na ba bisa
i ka, “Ya dɛɛ atin n su, atin wo nu ka sɔnɔ koro fa i yi ji i?”
3 Na Yesu abɔ bu nu ka, “Nɔaniɛ maawa bɔnɔ ye Moyisi yo fa maari am a?”
4 Na ba bɔ i nu ka, “Moyisi yo maari atin ka nzɛn sɔnɔ koro ka i fa i yi ji, i ti ye ni
ka i mi ma bara n ajaa yaki kadasi ka, na i nya fa i ji.”
5 Na Yesu ase bu ka, “Am ahorembaa kekereke n dɛɛ ti ye Moyisi yo kɛrɛɛri nyini
nɔaniɛ maawa n maari am a.
6 Ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka fite durunya n bumboori, ‘Nyɛmɛ yiiri biɛsɔ
ni bara a.’
7 Na wɔ se ka, ‘Nyini dɛɛ ti, i ti ye ni ka biɛsɔ n kpaaki i gisan yaki i si ni i ni, na i
ni i yi saŋga wo.
8 Nyini saŋga bu minɛ nnyɔ n ayo deke kun lɛɛ.’ Bu wo má bu ŋguŋgumi kun.
9 Nyini ti, deke bo Nyɛmɛ anya asaŋga i awie, má sɔnɔ kpaaki i nu kun.”
10 Saŋga bo Yesu ni i susufɔm ba juuri awuru ni, na ba bisa i nyini nɔaniɛ n bu.
11 Na wɔ se bu ka, “Sɔnɔ kɛrɛ bo i faari i yi jiiri, na i jaari bara fɔfɔrɛ, i mi n asaaki
ajaa ciire ni i yi n bo wɔ fa i aji n lɛɛ.
12 Sasu bekun, bara kɛrɛ bo i yakiiri i hun ajaa, na i kɔ jaari biɛsɔ fɔfɔrɛ, nyini bara
n gusu asaaki ajaa ciire lɛɛ.”

Kabo Yesu yoori nbaatumam kisi ni

13 Minɛm sufa bu nbaam ba Yesu dɔ ka i fa i saa nana bu ŋu na i yo bu kisi, ama,
na i susufɔm n atiɛn bu ŋu.
14 Yesu ŋuuri i susufɔm sayoowa n sɔ ni, na yaa ati i, na wɔ se bu ka, “Am ma
nbaatumam n bra m dɔ, má am fɔn bu. Dama bɛrɛ ŋusu sɔ ye Nyɛmɛ fɛmɛya n ti bu
dɛɛ a.
15 Nahɔrɛ ye m suse am n a, wɔrɔ kɛrɛ bo a de má Nyɛmɛ fɛmɛya n nu jɔrɛ kabo
baatuma de deke i saa nnyɔ ni, a wúra má Nyɛmɛ fɛmɛya n nu.”
16 Na wɔ kuku nbaatumam ni i saa nu, na wɔ fa i saa anana bu ŋu, na wɔ yo bu
kisi.

Neŋgefɔ n ni nyɛmɛsu jɔrɛ

17 Nyini sin na Yesu ayasu dɔ sukɔ. I wo kɔ n su ni, na sɔnɔ be aŋmati aba akutu i
nyunu, na wɔ bisa i ka, “Ya Kerefɔ sɔnɔ kpa, m yó sɛ ye m bá nya ŋgɔɔ n bo i la má
awieeri n a?”
18 Na Yesu abɔ i nu ka, “Nzu ti ye a fere m ka sɔnɔ kpa a? Be ti má kpa sin Nyɛmɛ
ŋu.
19 Ye m ŋa a si Nyɛmɛ nɔaniɛ maawam ni e, bu ŋa, ‘Má a kun sɔnɔ. Má a saaki
ajaa ciire. Má a wɔ. Má a di kɔrɛ daani. Má a sisi sɔnɔ. Bu u si ni u ni.’ ”
20 Na sɔnɔ n abɔ i nu ka, “Ya Kerefɔ, ma su nyini nɔaniɛ maawa n kɛrɛ su haari m
kaan nu.”
21 Na Yesu aniɛ sɔnɔ n na wɔ koro i agaya, na wɔ se i ka, “Deke kun ye wɔ kpiɛ u
su a. Kɔ na a kɔ tɔ u aja kɛrɛ, na a fa ŋwaa n ma yaarifɔm, na a bá nya ajɛkɛ Nyɛmɛ
dɔ, na a bra ba su m su.”
22 Yesu seeri i sɔ n na i ŋuniɛ ayɔrɔki i. Na wɔ kɔ awuru ni ahoresaaki, dama i la
neŋge agaya n dɛɛ ti.
23 Na Yesu aniɛ i susufɔm n abara ayɛ, na wɔ se bu ka, “I yó kekereke bo neŋgefɔ
wura Nyɛmɛ fɛmɛya n nu.”
24 Na i susufɔm n ayo alekutura ni nyini jɔjɔɔwa ni. Ama, na Yesu ase bu bekun
ka, “Njam, i ti kekereke ka neŋgefɔm wura Nyɛmɛ fɛmɛya n nu.
25 Kabo nyɔɔma sin misini bue nu ni, i ti má kekereke tara má kabo neŋgefɔ yo na
i wura Nyɛmɛ fɛmɛya n nu ni.”

26 Na i susufɔm n amiɛ akɔ asin su, na ba bisa bu ŋuŋu nu ka, “Ye nzɛn i ti sɔ e,
ŋma koro fite nu a?”
27 Na Yesu aniɛ bu dɔ na wɔ se ka, “I ti deke bo adamande koro yo má i, ama,
Nyɛmɛ dɔ, i ti má pui, dama Nyɛmɛ koro yo deke kɛrɛ.”
28 Na Petoro ase i ka, “Tɔ, ye yɛrɛ ayaki deke kɛrɛ susu u su e.”
29 Na Yesu ase ka, “Nahɔrɛ ye m suse am n a, sɔnɔ kɛrɛ bo i yakiiri i awuru, wara
i ninbaam, wara i ni, wara i si, wara i nbaam, wara i asiɛn, mini ni m labari kpa n
dɛɛ ti,
30 i mi nyá nyinim sɔ ŋusu yaa i ŋgɔɔ su. I nyá awurum, ni ninbaam, ni nim, ni
nbaam, ni asiɛnm, na minɛm má i di wahara, na fa kɔ fa ba i nyá ŋgɔɔ bo i la má
awieeri.
31 Ama, minɛ dɔŋgu bo bu wo mɔ kisa ni bá ka sin, na bo bu ka sin kisa n bá du
mɔ.”

Kabo Yesu jɔjɔ fa kɔɔri i yiwee n su kpe nsan su ni

32 Saŋga bo Yesu ni i susufɔm sukɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu ni, na Yesu adu bu
mɔ sunati, na i susufɔm n ajimi, na sɛrɛ ati minɛm bo bu suuri i su ni, na wɔ kaaki
afere i susufɔ buru ni nnyɔm n akɔ ahɛmɛ, na wɔ jɔjɔ bu dɔ bekun fa kɔ sa n bo i bá
tu i ni.
33 I ŋa, “Am ti fɛn. Ya sukɔ Yɛrusalem lɛɛ, dɔ ye bu kó tara mini Adamande Wa
n a, na bu fá m ma Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ
kerefɔm ni, na bu dí m jɔrɛ, na bu sóro su ka bu kún m. Na bɛrɛ gusu nyá fa m wura
minɛm bo bu ti má Yudafɔm saa nu,
34 na bu yó m anzasi, na bu yí nanzue gɔ m ŋu, na bu fín m ŋgbere, na bu nyá
kun m, na i lesan cɛɛn sin, na m téŋge m yiwee n nu.”

Kabo Yesu kereeri ka mɔfɔ yo i ŋu kaan ni

35 Na Zɛbɛdi nbaam Yakobo ni Yohane aba Yesu dɔ aba ase i ka, “Ya Kerefɔ, ya koro
ka deke kɛrɛ bo ya sere u, a yo i ma ya.”
36 Na wɔ bisa bu ka, “Am koro ka m yo nzu ma am a?”
37 Na ba se i ka, “Saŋga bo a bá tana u jirima tanaabiri ni, ya koro ka a ma ya kun
tana u saa fɔmbɔrɔ su, na kun gusu tana u saa biɛ su.”
38 Na Yesu ase bu ka, “Am si má deke n bo am susere i n ti a. Am kóro di wahara
n bo m dí i ni, am káaki koro wu yiwee n bo m wú i ni, nzɛn sɛ?”
39 Na ba bɔ i nu ka, “Ɛɛn, ya kóro yo i kɛrɛ.” Na Yesu ase bu ka, “Nahɔrɛ. Am dí
wahara n bo m dí i ni, na am káaki wu yiwee n bo m wú i ni.
40 Ama, mini la má atin bo m má am be tana m fɔmbɔrɔ su, na be tana m biɛ su.
Ama, Nyɛmɛ asɛsɛ nyini tanaabiri n su, afa ase ama minɛm bo yiri ni i tii ayi bu n a.”
41 Saŋga bo i susufɔ burum ni tiiri kabo Yakobo ni Yohane n seeri Yesu ni, na ba fa
yaa bu ŋu.
42 Na Yesu afere bu kɛrɛ aba i bi, na wɔ se bu ka, “Am si tenle su ka minɛm bo
bu su má Nyɛmɛ n na bu yo bu ŋu nkpiɛnkpiɛnm ni, bɛrɛ miɛ bu minɛm a, na bu
tereterefɔm gusu kere kabo bu yiko ti barasu.
43 Ama, wɔ ti má ye ni ka ambɛrɛ yo sɔ. Nzɛn sɔnɔ be koro ka i wura i ŋu kpiri am
kɛrɛ nu, i ti ye ni ka i mi yo i ŋu kaan, na i su am.
44 Na bo i kaaki koro ka i yo am mɔfɔ, i ti ye ni ka i mi yo am kɛrɛ akɔɔ.
45 Dama mini Adamande Wa n ni m tii aba má ka minɛm su m wɔ, ama, m baari
ka m ba su minɛm wɔ, na m wu ma bu, na m de minɛm dɔŋgu tii ji.”

Kabo Yesu tuntuunri anyinsin be na i ŋuuri asi ni

46 Na ba kɔ aju miɛ kpiri n bo bu fere i ka Yeriko ni. Saŋga bo Yesu ni i susufɔm, ni
jama beberebe n sufite miɛ n nu ni, anyinsin be tana atin n nɔɔ wo sere su. Bu fere
i ka Batimeyo, Timeyo dɛɛ wa.
47 I tiiri ka Yesu Nazarɛtifɔ ni susin ni, na wɔ tiɛn afere i, i ŋa, "Yesu, Fɛmɛ Davidi
anuma, si m aŋunfɔ."
48 Na jama n atiɛn i ŋu ka i yaki naŋmiɛ. Ama, na wɔ kaaki atiɛn kpa abuka su ka,
"Fɛmɛ Davidi anuma, si m aŋunfɔ."
49 Na Yesu aka ajina, na wɔ se bu ka, "Am fere i ma m." Na ba fere anyinsin ni, na
ba se i ka, "Ma u ahore si na a yasu, i fere u."
50 Na wɔ fikindi i zaba n atu, na wɔ warakpin, na wɔ ŋmati akɔ Yesu dɔ.
51 I kɔ juuri dɔ n na Yesu abisa i ka, "A koro ka m yo nzu ma u a?" Na anyinsin n
abɔ i nu ka, "Ya Kerefɔ, m koro ka a ma m ŋu asi wɔ."
52 Na Yesu ase i ka, "Kɔ. Yarada n bo a yo m ni, nyini ma a nya laifiɛ a." Kpeŋga
na wɔ kaba aŋu asi, na wɔ su i su akɔ.

11

Kabo Yesu wuraari Yɛrusalem ka fɛmɛ dɛɛ su ni

1 Bu kɔ ŋa bu dodo Yɛrusalem miɛ kpiri n nu, na bu ŋa bu wura miɛm bo bu fere
bu ka Befage ni Betani n ni, nyini miɛm n dodo buka n bo bu fere i ka Oliva Buka
n wɔ, dama oliva bakam gɔ su wɔ. Dɔ na Yesu asunma i susufɔm n nu nnyɔ,
2 na wɔ se bu ka, "Am kɔ miɛ kaan n bo i wo am nyunu dɔ ni, am kɔ ŋa am wura
miɛ n nu, am ŋú ka kaakobaa be minda, be nya fun má i. Am nyaŋgi i bra.
3 Nzɛn be bisaari am ka nzu ti ye am sunyaŋgi i a, am se i ka am Mibiɛ ni koro i a,
ama, i má am kaaki fa i kpie i nyi ba kisa kisa."
4 Na ba kɔ, na ba kɔ aŋu ka kaakobaa n minda anɔ be nu atiŋgbere n su, na ba
nyaŋgi i.
5 Na minɛ n bo bu jina dɔ n abisa bu ka, "Am suyo nzu lɛɛ, am sunyaŋgi kaakobaa
n kɔ ni wɔ?"
6 Na ba se minɛm n kabo Yesu seeri bu ni, na ba ma bu atin.
7 Na ba fa kaakobaa n aba Yesu dɔ, na ba fa bu suturam anana kaakobaa n ŋu, na
Yesu afun atana su.
8 Na minɛ beberebe afa bu suturam atɛrɛki ase atin n nu, na nbem gusu abubu
nyawa asese atin n nu.
9 Na bo bu du i nyunu n ni bo bu wo i sin n kɛrɛ subo kuyigindi, bu ŋa,
"*Hosana*. Ya kansi Nyɛmɛ.
Terefiɛ wo yiri n bo i suba Micɛra n dɛɛ duma n nu n dɔ.
10 Terefiɛ wo ya si Davidi fɛmɛya n bo i suba n dɔ.
Ya kansi Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro ni."
11 Na Yesu awura Yɛrusalem miɛ kpiri n nu, na wɔ kɔ Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n
nu. I kɔ juuri dɔ na wɔ niɛ abara ayɛ deke n kɛrɛ. Nyini saŋga wiɛ atɔ, nyini ti, na i
ni i susufɔ buru ni nnyɔm n akpie bu nyi akɔ Betani.

Kabo Yesu yoori damba baka be ŋgbɛɛn ni

12 Na i alecin na ba yasu Betani miɛ n nu sukɔ, na ahɔɛ ati Yesu.
13 Na wɔ niɛ aŋu damba baka be ni i nyawa, ka i wo dede, na wɔ kɔ aniɛ ka i nyá
suuwa n be di. Saŋga bo i kɔ juuri baka n bu ni, wɔ ŋu má pui su, baka n jina ni
nyawa ŋgumi wɔ, dama nyini saŋga n ti má damba su saŋga.
14 Na wɔ se baka n ka, "Sin nyuma sin, sɔnɔ di má u suuwa kun." I seeri sɔ n na i
susufɔm n ati.

Kabo Yesu fɔɔnri watafɔm fiteeri Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu ni

15 Saŋga bo Yesu ni i susufɔm kɔ juuri Yɛrusalem miɛ kpiri n nu ni, na wɔ kɔ awura
Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, na wɔ fɔn neŋge tɔfɔm ni tofɔm kɛrɛ afite awuru n
nu, na wɔ kaaki ŋwaa kaakifɔm n teebirim n ni tiiwa tɔfɔm n biɛm kɛrɛ alanlaŋga.
16 Wɔ soro má su na be sɔ sɔɔri nati sin Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu.
17 Na wɔ kere minɛm ka, “Ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, Nyɛmɛ ŋa o, ‘M
awuru ni, bu bá fere i ka awuru n bo bu bá sere Nyɛmɛ n nu fa ma durunya n nufɔm
kɛrɛ wɔ.’ Ama, ambɛrɛ afa i ayo finfɔm woobiri.”
18 Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm n ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm n tiiri sa
n bo Yesu yoori i ni, na ba kpini atin kabo bu yó na bu kún i, dama ba soro i. Deke
bo i ti na bu soroori i n la ka, minɛ dɔŋgu tiiri i kereewa n na ba yo alekutura.
19 Nyini cɛɛn n naasɔ, na Yesu ni i susufɔm n afite miɛ n nu.

Kabo Yesu seeri ya ka ya yo Nyɛmɛ yarada ni

20 Alecin ŋgarama bu ba susin sukɔ na ba ŋu ka damba baka n awu akɔ akpura
haari i bunlui.
21 Na Petoro ateŋge su kabo Yesu seeri baka n ni, na wɔ se i ka, “Ya Kerefɔ, niɛ.
Damba baka n bo anuma na a jɔjɔ gɔɔri i ŋu ni, wɔ wu.”
22 Na Yesu ase bu ka, “Am yo Nyɛmɛ yarada.
23 Nahɔrɛ ye m suse am n a, wɔrɔ kɛrɛ bo a se ahin buka n ka, ‘Yasu kɔ to tieku n
nu,’ na a yo má sika na a yo yarada ka deke n bo a seeri i ni, i yó, Nyɛmɛ yó i ma u.
24 Nyini ti, m suse am wɔ lɛɛ, ka, deke kɛrɛ bo am sere Nyɛmɛ ka am koro i, am yo
yarada ka am anya i, Nyɛmɛ yó i ma am wɔ.
25 Saŋga kɛrɛ bo am ba susere Nyɛmɛ, na be ado am ŋgasi, am fa i mi ni ŋgasi ce
i ka, adena am Si Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro n gusu fá am dɛɛ ce am. [
26 Nzɛn am fa má am beŋgum ŋgasi ce má bu, am Si Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro n gusu
fá má am dɛɛ ŋgasi ce má am.]”

Kabo bu bisaari Yesu deke bo i yiko n fite ni

27 Bu fa ba juuri Yɛrusalem miɛ kpiri n nu bekun, na Yesu awura Nyɛmɛ Sereebiri
Awuru n nu, na i sunati bara yɛ i. I wo dɔ sɔ ɔ n na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ
nkpiɛnkpiɛnm, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm, ni Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm n aba i dɔ,
28 na ba bisa i ka, “Ŋma dɛɛ yiko nu ye a yo nyini sam kɛrɛ a? Ŋma ma u nyini
yiko n ye a yo nyini sam n a?”
29 Na Yesu abɔ bu nu ka, “Am ma m du mɔ bisa am bisaawa kun be ka, na nzɛn
am bɔɔri m nu, na m gusu nyá se am deke bo m yiko n fite.
30 Ŋma maari Yohane atin ye i ba biɛɛri minɛm Nyɛmɛ nzue n a? Nyɛmɛ nzɛn
adamande? Am bɔ m nu.”
31 Na ba se akuruwa bu ŋuŋu nu, kabo bu bɔ Yesu nu barasu. Bu ŋa, “Nzɛn ya
seeri i ka Nyɛmɛ maari i atin a, i bísa ya ka, ye nzu ti ye ya da má Yohane ŋu a?
32 Ama, nzɛn ya se i ka adamande dɔ?” Dɔ gusu na ba soro jama ni. Má pui ti,
dama sɔnɔ kɛrɛ soroori su ka Yohane yo ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ ɔ nahɔrɛ su.
33 Nyini ti, na ba bɔ i nu ka, “Ya si má.” Na yiri gusu ase bu ka, “Mini mmɔɔ sé má
am sɔnɔ bo i dɛɛ yiko nu na m yo ahin sam n kɛrɛ ni.”

12

Kabo Yesu boori miɛɛnu niiri Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm ni

1 Na Yesu abo bu miɛɛnum. I ŋa, “Sɔnɔ be yo woori bɛrɛ a, na wɔ dɔ i baka suuwa
barasu be fie, na wɔ kanda abara ayɛ fie ni. Na wɔ lokoti yabuɛ bambaka be kunma,
ka i sumiɛmiɛ baka suuwam ni nzue gɔ nu. Na wɔ ta kpafiri lenleŋge be ka bu tana
su suniɛ fie n kɛrɛ su, na wɔ nya afa fie n awura i npadifɔm saa nu. Na wɔ kɔ atin.

2 Saŋga ba juuri bo i si ka baka suuwam n abi ni, na wɔ sunma i akɔɔm kun i
npadifɔm n dɔ ka i kɔ de i dɛɛ bo ba nya i n bra.
3 Akɔɔ n kɔ juuri ni, na ba tara i abo i, na ba fɔn i akpie i nyi i saa ŋgbɛɛn.
4 Na fie n fɔ n asunma i akɔɔ n kun bekun, na ba tara i abo i atiɛ i tii, na ba kpa i
nyinyɛ.
5 Na wɔ kaaki asunma kun bekun, na ba kun yiri. Akɔɔ kɛrɛ bo fie n fɔ n nya
sunmaari i a, a ŋu ka bu bo i wɔ, wara bu kun i wɔ.
6 Sɔnɔ kun n kpein be ba kaari a, yiri la i wa koroowa ni. Yiri ye i ba kaari sin
sunmaari a, na wɔ se ka, 'Bu má m wa n yiri jirima.'
7 Ama, na nyini npadifɔm n ase bu ŋuŋu nu ka, 'I wa n bo i dí i aja n lɛɛ suba n a.
Am bra na ya kun i na aja n kɛrɛ ká ya dɛɛ.'
8 Dɔ na ba tara i, na ba kun i, na ba cin i afite fie n nu afa i atu."
9 Na Yesu anya ase bu ka, "Am sunsun ka fie n fɔ ni yó sɛ wɔ? I bá kun nyini
npadifɔm n kɛrɛ wɔ, na i fá fie n wura minɛ fɔfɔrɛm saa nu."
10 Na wɔ sa su ase ka, "Ambɛrɛ ni am tii akan Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu aŋu i kabo
ba kɛrɛ i barasu. Bu ŋa,
'Yabuɛ n bo bondo tafɔm n faari i tuuri ni,
yiri ye wɔ kaaki bondo n jaa yabuɛm kɛrɛ tii a.
11 Micɛra ni yoori i sɔ a.
Ya ŋu i, na wɔ yo ya alekutura.' "
12 Yesu seeri sɔ ni, na Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm n akpini atin kabo bu yo na bu tara i,
dama bu faari nu ka miɛɛnu n bo i boori i ni, i niiri bɛrɛ wɔ, ama, bu soroori jama n
dɛɛ ti, na ba yasu akɔ ayaki i.

Kabo bu sɔɔ Yesu ŋgɛɛ fa kɔ lampo tɔ busu ni

13 Nyini sin na nkpiɛnkpiɛnm n asunma Farasifɔm ni Fɛmɛ Herode minɛ nbem na
bu ba sɔ Yesu ŋgɛɛ na bu ti i nɔaniɛ.
14 Na ba ba ase i ka, "Ya Kerefɔ, ya si ka a ti nahɔrɛ sefɔ ɔ, u cɛcɛ wo má kabo
minɛ jɔjɔ nu, dama a niɛ má sɔnɔ jinaabiri ti, ama, a kere minɛm wɔ nahɔrɛ su kabo
Nyɛmɛ atin ti barasu. Tɔ, ya dɛɛ atin n su, atin wo nu ka ya tɔ lampo ma Romafɔm
Fɛmɛ Kpiri Siza, nzɛn atin wo má nu?"
15 Ama, na Yesu asi ka bu ti burukɔɔnufɔm wɔ, na wɔ bisa bu ka, "Nzu ti ye am
sukoro ka am sɔ m ŋgɛɛ a? Am fa ŋwaa bra na m niɛ."
16 Na ba fa ŋwaa n aba ama i. Na wɔ de ŋwaa n aniɛ, na wɔ bisa bu ka, "Ŋma dɛɛ
tii ni i duma wo ŋwaa n su n a?" Na ba bɔ i nu ka, "Fɛmɛ Siza dɛɛ a."
17 Na Yesu ase bu ka, "Deke bo i ti Fɛmɛ Siza dɛɛ, am fa ma Fɛmɛ Siza, na deke bo
i ti Nyɛmɛ dɛɛ, am fa ma Nyɛmɛ." Na ba miɛ ni i nɔaniɛ ni.

Kabo bu bisaari Yesu fa kɔɔri yiwee teŋge jɔrɛ su ni

18 Na Yudafɔm asɛsɛ barasu nbem bo bu fere bu ka Sadusifɔm ni, aba Yesu dɔ. Bu
dɛɛ kereewa la ka Nyɛmɛ téŋge má minɛm bu yiwee n nu n a. Na ba ba abisa i jɔrɛ
be, bu ŋa,
19 "Ya Kerefɔ, Moyisi yo kɛrɛɛri nɔaniɛ be maari ya, ka nzɛn sɔnɔ wu yakiiri i yi,
na i ni bara n anya má baa, wɔ yo daka ka i niɛma n fa kunafɔ n na bu wu nbaam
ma gɔrɔ n bo wɔ wu ni.
20 Tɔ, sɔnɔ be yo laari nbaabiɛsɔm nso, na baakpiɛn n aja bara, na wɔ wu ayaki
bara ni, ba nya má baa.
21 Na bo i tɔ i su n afa kunafɔ n aja, na yiri gusu awu ayaki bara ni, ba nya má baa.
Na bo i tɔ i su nsan su n gusu afa i aja bekun.
22 I yo sɔ ɔ, na bu nso n kɛrɛ aja bara n abara ayɛ, na bu kɛrɛ awu ayaki i, ba nya
má baa, na bara n gusu aba aka sin awu.

23 Kabo bu minɛ nso n kɛrɛ aja bara n na ba wu sɔ ni, cɛɛn n bo Nyɛmɛ bá teŋge
minɛm bu yiwee n nu ni, bara ni ká ŋma dɛɛ wɔ?”
24 Na Yesu abɔ bu nu ka, “Am amini atin. Deke bo i ti na am amini atin n la ka, am
ti má deke bo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu n bu, na am kaaki si má kabo i yiko
n ti barasu.
25 Dama saŋga bo Nyɛmɛ má minɛm teŋge bu yiwee n nu ni, ajaa wo má bɛrɛ kun.
Ama, nyini cɛɛn ni, sɔnɔ kɛrɛ káaki ka Nyɛmɛ mɛrɛkɛm bo bu wo aŋgoro n wɔ.
26 Na fa kɔ kabo Nyɛmɛ bá teŋge minɛm bu yiwee n nu ni, am kaanri Moyisi dɛɛ
kadasi ni, nzɛn am akan má i? Kabo i kɛrɛɛri fa kɔ saŋga bo sin n jeeri buwe baka n
su n na Nyɛmɛ jɔjɔɔri i dɔ ni, i ŋa, ‘Mini ti Abraham, ni Izaki, ni Jakɔbu dɛɛ Nyɛmɛ
n a.’ ”
27 Na Yesu asa su ase bu ka, “Kabo Nyɛmɛ ŋa i ti nyini minɛm n dɛɛ Nyɛmɛ ni,
nyini kere ka bu toko la ŋgɔɔ lɛɛ, dama Nyɛmɛ ti má bo ba wu n dɛɛ Nyɛmɛ, ama,
i ti bo bu la ŋgɔɔ n dɛɛ Nyɛmɛ a. Nyini ti, kabo am ŋa Nyɛmɛ téŋge má minɛm bu
yiwee n nu, am amini fieo.”

Nyɛmɛ nɔaniɛ maawa n bo i tara bu kɛrɛ n jɔrɛ

28 Na Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm kun aŋu kabo Sadusifɔm ni Yesu seeri bu beŋgu
akuruwa ni, i tiiri kabo Yesu bɔɔri bu nu nyunyumi sɔ ni, na wɔ ba abisa i ka, “Nyɛmɛ
nɔaniɛ maawam ni, bɔnɔ tara bu kɛrɛ a?”
29 Na Yesu abɔ i nu ka, “Nɔaniɛ n bo i tara bu kɛrɛ n yaa, ba kɛrɛ ka, ‘Ambɛrɛ
Yisarelifɔm, am ti fɛn, ya Micɛra Nyɛmɛ n ti kun wɔ.
30 Koro Micɛra u Nyɛmɛ ni, ni u ahorembaa kun, ni u awiɛwiɛ, ni u sunsunni, ni u
faŋga kɛrɛ.’
31 Bo i tɔ su nnyɔ n la ka o, ‘Koro u beŋgu kabo a koro u ŋu ni.’ Nɔaniɛ maawa be
wo má bɛrɛ bo i tara ahin nnyɔm ni.”
32 Na Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔ n ase Yesu ka, “Aŋgba. Ya Kerefɔ, i nahɔrɛ atin su lɛɛ
ye a kan i n a. Ya Micɛra Nyɛmɛ n ti kun wɔ. Nyɛmɛ be wo má bɛrɛ sin i ŋu.
33 Wɔ kaaki ayo daka ka ya koro Nyɛmɛ ni ya ahorembaa kun, ni ya sunsunni, ni
ya faŋga kɛrɛ, na ya kaaki koro ya beŋgu kabo ya koro ya ŋu ni, nyini nnyɔm n ti ye
tara bo ya yo tiɛm, ni bo ya yi sarakam ma Nyɛmɛ ni.”
34 Na Yesu aŋu ka sɔnɔ n abɔ i nu kpa, na wɔ se i ka, “A waari má ni Nyɛmɛ fɛmɛya
ni.” Nyini sin, be abo má su ka i bisa Yesu jɔrɛ bekun.

Kristo Tiidefɔ n bo i ti Fɛmɛ Davidi anuma n jɔrɛ

35 Saŋga bo Yesu woori Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu sukere Nyɛmɛ nɔaniɛ ni, na
wɔ bisa minɛm jɔrɛ be fa kɔ Kristo Tiidefɔ n su. I ŋa, “Nzu ti ye Nyɛmɛ nɔaniɛ
kerefɔm n bita jɔjɔ ka Kristo n ti Fɛmɛ Davidi anuma a?
36 Dama Awiɛwiɛ Casi n yo wuraari Fɛmɛ Davidi ŋu ni, na yiri ni i tii ase ka,
‘Na Micɛra ase m Mibiɛ n ka,
“Ba tana m saa fɔmbɔrɔ su fɛn,
haari m bá ma u kpɔfɔm kɛrɛ ba kutu u jaa bu.” ’
37 Tɔ, Fɛmɛ Davidi mmɔɔ ni i tii fereeri Kristo n ka i Mibiɛ wɔ, ye Kristo n yo sɛ kaaki
yo Fɛmɛ Davidi anuma a?”

Kabo Yesu ŋa minɛ si bu ŋu sa ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni

Ye jama beberebe n jina tiiri Yesu nɔaniɛ n ni ahorejɔ a.
38 I woori bu kere n su ni, na wɔ se bu ka, “Am si am ŋu sa ni Nyɛmɛ nɔaniɛ
kerefɔm ni, deke bo bu koro i n la ka, bu wura sutura ŋgbiŋgbirim wɔ, na bu nati
sujeŋgbe, na sɔnɔ kɛrɛ suyo bu ansɛ gɔɔsu.
39 Nyini minɛm n anya awura bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm n nu ni, wara ba nya afere bu
tiɛntiɛnbunɔɔ bambaka diire diibirim ni, bu koro ka bu tana kpirikoro tanaabirim wɔ.

40 Nyini minɛm n sɔ fin nkunafɔm neŋgem wɔ, na bu jina sere Nyɛmɛ cɛ, adena
minɛm ŋu ka bu ti minɛ kpam wɔ. Jina cɛɛn, bɛrɛ bá nya suicin tara minɛm kɛrɛ.”

Kabo kunafɔ be yiiri saraka barasu ni

41 Na Yesu akɔ atana adodo alaka bo minɛm yi bu saraka ŋwaa wura nu ni, na i
suniɛ kabo minɛm yi saraka barasu. Neŋgefɔm dɔŋgu yiiri ŋwaa beberebe wuraari
saraka n nu.
42 Na kunafɔ yaarifɔ be gusu aba ayi ŋwaa kaan be bo i koro to má pui awura
saraka n nu.
43 Dɔ na Yesu afere i susufɔm n na wɔ se bu ka, “Nahɔrɛ ye m suse am n a, nyini
kunafɔ n ayi ŋwaa atara minɛm n kɛrɛ.
44 Dama neŋgefɔm la ŋwaa beberebe n dɛɛ ti, ye ba yi be a. Ama, nyini kunafɔ n
ni i yaari n kɛrɛ, i deke kɛrɛ bo i la i lɛɛ, ye wɔ yi i n a.”

13

Kabo Yesu seeri ka Nyɛmɛ Sereebiri Awuru ni bá bereki barasu ni

1 Saŋga bo Yesu sufite Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu ni, na i susufɔm n nu kun be
aba ase i ka, “Ya Kerefɔ, niɛ nyini yabuɛ ŋgbiŋgbirim ni. Niɛ kabo bu ti a. Niɛ nyini
awuru bambaka ni. Niɛ kabo ba ta i barasu a.”
2 Na Yesu ase i ka, “M ŋa a ŋu nyini ataari ŋgbiŋgbirim n e? Yabuɛ kun n kpein n
mmɔɔ bá nana má i beŋgu su. Bu bá bereki i kɛrɛ gɔ ɔ lɛɛ.”

Kabo Yesu kere fa kɔɔri durunya n awieeri su dɛɛ jɔrɛ ni

3 Na Yesu akɔ afun atana Oliva Buka n su suniɛ Nyɛmɛ Sereebiri Awuru ni. Na
saŋga bo yiri ni Petoro ni Yakobo ni Yohane ni Andere woori bu ŋgumi ni, na ba bisa
i ka,
4 “Ya Kerefɔ, se ya, saŋga bɔnɔ ye ahin sam n kɛrɛ bá yo a? Ye nzu deke bá kere
ya ka saŋga n adodo bo nyini sam n kɛrɛ bá yo a?”
5 Na Yesu anya ase bu ka, “Am si am ŋu sa na má am ma be dadaka am.
6 Dama minɛ dɔŋgu bá fa m duma n ba, na bu sé ka, ‘Yiri la mini n a.’ Na bu
dádaka minɛ beberebe.
7 Saŋga bo am bá ti aluwa ŋga fɛn, wara bu sukun luɛ dɔ, má am ma am ahore
saaki. Wɔ yo daka ka nyini n kɛrɛ bá yo ka, ama, má am niɛ ka durunya n awieeri
lɛɛ.
8 Daanfiɛ daanfiɛ bá kun luɛ ni bu beŋgum, na nfɛmɛm kún luɛ ni bu beŋgu
nfɛmɛm. Na asiɛn bá kpisi awɔrɛ awɔrɛm nu, na ahɔɛ tó. Nyini n kɛrɛ bá yo kabo
bara kutu cɛɛn bumboori dɛɛ wahara n ti n wɔ.
9 Am si am ŋu sa, dama bu bá fa am wura jɔrɛdifɔm saa nu, na bu bó am bu
tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm n nu. Mini dɛɛ ti, na bu dí am jɔrɛ gominam ni nfɛmɛm nyunu.
Nyini má am atin, na am di m daani kere bu a.
10 Ama, wɔ yo daka ka daanfiɛ kɛrɛ du mɔ ti labari kpa n ka, ye durunya n awieeri
bá ju a.
11 Saŋga n bo bu bá faari am kɔɔri jinaabiri, na bu kɔ di am jɔrɛ ni, má am ma am
ahore saaki fa kɔ kabo am kó jɔjɔ barasu. Nɔaniɛ kɛrɛ bo i tó am nɔɔ nyini saŋga ni,
am jɔjɔ i, dama i fíte Awiɛwiɛ Casi n dɔ ɔ, i fíte má am dɔ.
12 Gɔrɔm ni niɛmam bá tɔ bu beŋgu ma bu kpɔfɔm na bu kún bu, na sim tó bu
nbaam, na nbaam kéte bu wufɔm ŋu, na bu má minɛm kun bu wufɔm ni.
13 Ama, wɔrɔ kɛrɛ bo a mindi deeri nyini n kɛrɛ kɔ ju i awieeri, Nyɛmɛ dé u tii ji.”

Anyumbaa ciire sa n bo i bá ba n jɔrɛ

14 Na Yesu akaaki ase bu ka, “Am bá ŋu anyumbaa ciire sa be bo Nyɛmɛ mmɔɔ
kpɔ i, ka bu má i jina Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, deke bo wɔ yo má daka ka i jina,

na i sáaki i ni. Ma sɔnɔ kɛrɛ bo i kan ahin kadasi n ti i bu nyunyumi. Nyini saŋga ni, wɔrɔ kɛrɛ bo a tiiri i ŋga, na a wo Yudiya asiɛn n su, ŋmati kɔ bukam n su.
15 Wɔrɔ kɛrɛ bo a wo kpata nu, má a wura gisan n nu fa pui.
16 Na wɔrɔ kɛrɛ gusu bo a wo fiesu, má a kpie u nyi kɔ awuru kɔ fa u sutura be.
17 Nyini saŋga ni yó kekere agaya ma nyinsɛfɔm, ni nbaram bo bu nbaam toko nu ni.
18 Am sere Nyɛmɛ ka má nyini sa n yó buke saŋga.
19 Nyini saŋga ni, wahara bo minɛ dí i, i tára wahara kɛrɛ bo ba di i asin, fite saŋga n bo Nyɛmɛ yiiri durunya ni haari ni kisa, nyini wahara n ŋusu bá má kun.
20 Ama, Micɛra n akpiɛ nyini saŋga n su. Nzɛn má wɔ kpiɛ má i su, má sɔnɔ wo má bɛrɛ bo i nyá ŋgɔɔ, ama, i dɛɛ tiɛŋgu minɛm bo wɔ yi bu n dɛɛ ti, wɔ kpiɛ saŋga n su a.
21 Nyini saŋga ni, nzɛn be bá se am ka, ‘Am niɛ, Kristo Tiidefɔ ni wo fɛn n a,’ wara ‘Am niɛ, yiri wo dɔ n a,’ má am de i mi nɔaniɛ ni.
22 Dama kɔrɛfɔ nbem bá ba na bu yó bu ŋu ka bɛrɛ ti Kristo n a, na nbem gusu yó bu ŋu ka bu ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm wɔ. Bu yó alekutura sam beberebe fa kere am, na nzɛn bu koro nyaari atin, bu dádaka Nyɛmɛ dɛɛ minɛm bo wɔ yi bu ni.
23 Ambɛrɛ, ma se am i kɛrɛ wɔ lɛɛ ka, na saŋga n nyá ba ju. Am si am ŋu sa.”

Kabo Adamande Wa ni bá kaaki ba barasu ni

24 Na Yesu akaaki ase bu ka, “Saŋga bo nyini wahara n kɛrɛ ba siinri,
‘Awosin káta wiɛ n su,
na sara n gusu tá má bo minɛm ŋu i.
25 Na asarambaam fíte aŋgoro titi tɔtɔ,
na aŋgoro n kɛrɛ kpísi.’
26 Na minɛm nyá ŋu ka mini Adamande Wa ni sufite aŋgoro yinyiŋgu n nu suje piɛpiɛu suba ni yiko bambaka.
27 Na m nyá sunma Nyɛmɛ mɛrɛkɛm durunya n awɔrɛ n kɛrɛ nu, na bu tíɛntiɛn Nyɛmɛ minɛm bo Nyɛmɛ ayi bu durunya n nu n kɛrɛ nɔɔ.”

Kabo Yesu ŋa ya fa damba baka fa se nyaari barasu ni

28 Na Yesu akaaki ase ka, “Am fa damba baka n fa se nyaari. Saŋga bo am ba ŋu ka i nyawa akpɔnkpɔn, na i sufiɛfiɛ fɔfɔrɛ ni, am si ka dɔdɔɔri saŋga adodo lɛɛ.
29 Mini Adamande Wa n ba ni bá yo sɔ ɔ. Saŋga bo ambɛrɛ gusu bá ŋu ka nyini sam kɛrɛ bá suyo ni, am si tenle su ka saŋga n adodo lɛɛ, i cɛ́ má kun.
30 Nahɔrɛ ye m suse am n a, ka bo bu la ŋgɔɔ kisa n wú wie má ka, ye nyini sam kɛrɛ bá yo a.
31 Aŋgoro ni asiɛŋgu kɛrɛ bá la awieeri, ama, m dɛɛ nɔaniɛ n yiri la má awieeri cɛɛn be.”

Kabo Yesu seeri ka ya si ya ŋu sa fa kɔ i ba n su ni

32 Na Yesu akaaki ase ka, “Be si má saŋga ni, wara cɛɛn n bo m bá kpie m nyi ba ni. Haari Nyɛmɛ mɛrɛkɛm n bo bu wo i dɔ ni, ni mini bo m ti i wa n mmɔɔ si má. Má ka ya Si Nyɛmɛ ŋgumi si a.
33 Nyini ti, am si am ŋu sa. Má am fa am ŋu ji, dama am si má saŋga n bo m bá ni.
34 Mini Adamande Wa n baawa ni bá yo ka sɔnɔ be ye wɔ yasu i dika ka i kɔ atin. Saŋga bo i ba sukɔ ni, na wɔ fa i awuru n awura i akɔɔm saa nu, na wɔ ma bu kɛrɛ ni bu juma bo bu yo. Na wɔ se daŋmindafɔ n ka má i fa i ŋu ji haari fa kɔ saŋga bo i bá ba.
35 Ambɛrɛ mmɔɔ si má saŋga bo mini Awurufɔbiɛ ni bá ba. Nzɛn ŋgarama a? Naasɔ ɔ? Kɔŋguɛ jinanjin? Akɔnyuma bo saŋga? Be si má. Nyini ti, má am fa am ŋu ji,

36 na má am daafi na m bá fura am nu.
37 Deke bo m sujɔjɔ se am ni, m jɔjɔ ni sɔnɔ kɛrɛ pepere wɔ lɛɛ, ka, má am fa am
ŋu ji na am daafi.”

14

Kabo bu sɛsɛɛri su na bu tára Yesu ni

1 Nyini saŋga ni, wɔ ka lennyɔ ɔ, na bu di bu cɛɛnkpiri nbem. Bu fere kun n ka
Butara cɛɛnkpiri, bo bu di i na bu teŋge su kabo Nyɛmɛ yo deeri bu nam tii fiteeri
Ijipitifɔm asiɛn su ni. Na kun la bo bu di i ni kpɔnɔ bo bu gɔ má ayiri nu na i yasu
ni. Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni,
aniɛniɛ atin kabo bu yó barasu na bu tára Yesu kun i fiɛɛwa nu.
2 Na ba se bu ŋuŋu nu ka, “Má am ma ya yo i cɛɛnkpiri n saŋga. Má nyini, minɛm
ni kéte yo naŋmiɛ wɔ, na bu sutiɛntiɛn.”

Kabo bara be gɔɔri Yesu tii su tulaalɛɛ ni

3 Yesu woori Betani miɛ n nu wɔ, sɔnɔ be dika, bu fere i ka Simon, i yo ti kokofɔ ɔ.
Saŋga bo Yesu wo diire di su ni, na bara be aba ni tulaalɛɛ tuwa nvanvani bo i la gɔ
agaya. Na wɔ bo abu tulaalɛɛ tuwa n nɔɔ, na wɔ kaaki tulaalɛɛ n kɛrɛ agɔ Yesu tii su.
4 Na yaa ati minɛm ni nbem bo bu wo dɔ ni, na ba se bu ŋuŋu nu ka, “Nzu ti ye
wɔ saaki tulaalɛɛ n sɔ a?
5 Má ya tɔɔri i, má ya nyá ŋwaa beberebe, na ya fá ma yaarifɔm.” Na ba kan bara
ni ndiɛ agaya.
6 Na Yesu ase bu ka, “Am yaki i bɛnlɛ. Má am kan i ndiɛ. Sakpa lɛɛ ye wɔ yo ama
m n a.
7 Am ni yaarifɔm ni wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ a, na nzɛn saŋga be am ba koro ka am yo
bu sakpa, am yo bu. Ama, mini, m wo má am dɔ saŋga kɛrɛ.
8 Wɔ yo i dɛɛ faŋga nyaari lɛɛ, wɔ kaaki tulaalɛɛ n agɔ m ŋu ka i dɛɛ nzee bo wɔ
fa ayo m siriya fa kɔ m yiwee cɛɛn lɛɛ.
9 Nahɔrɛ ye m suse am n a, deke kɛrɛ bo bu bá kaanri Nyɛmɛ labari kpa ni durunya
n kɛrɛ nu, bu kán i sayoowa n na minɛm teŋge i su.”

Kabo Yudasi sɛsɛɛri su ka i tɔ́ Yesu ni

10 Na Yudasi Isikariyoti bo i ti Yesu susufɔ buru ni nnyɔm ni kun be ni, akɔ Nyɛmɛ
sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni dɔ, ka i kɔ tɔ Yesu ma bu.
11 Bu tiiri labari n sɔ ni, na bu ahore ajɔ, na bu gusu atan ndiɛ ama i ka bu má i
ŋwaa. Na Yudasi akpini atin kabo i yó barasu na bu nya Yesu taraabiri.

Kabo Yesu ni i susufɔm diiri cɛɛnkpiri diire ni

12 Na cɛɛnkpiri n bo bu di i ni kpɔnɔ bo bu gɔ má ayiri nu na i yasu ni, i lekun cɛɛn,
nyini cɛɛn ye bu kun nbɔmbaam bo bu di na bu teŋge Butara cɛɛnkpiri n su n a, na
Yesu susufɔm n abisa i ka, “A koro ka ya kɔ ni kɔ sɛsɛ Butara cɛɛnkpiri n diire n su
se a?”
13 Na Yesu afere bu nu nnyɔ na wɔ se bu ka, “Am kɔ miɛ n kunnu. Am ni sɔnɔ be
yɛ́. I sɔ nzue dundu. Am su i su,
14 kɔ awuru n bo i kɔ́ wura nu ni, na am bisa awurufɔbiɛ n ka, ‘Ya Kerefɔ n ŋa, sɔɔ
bɔnɔ nu ye i ni i susufɔm ni dí Butara cɛɛnkpiri n diire n a?’
15 Na i kére am aŋgoro sɔɔ bambaka n bo ba yo i dɔŋgu ase ni, dɔ ye am sɛ́sɛ diire
n su se ya.”
16 Na i susufɔm ni akɔ miɛ n nu, na ba kɔ aŋu deke n kɛrɛ sɔ, kabo Yesu seeri bu
ni, na ba sɛsɛ Butara cɛɛnkpiri diire n su.
17 Na naasɔ saŋga, na Yesu ni i susufɔ buru ni nnyɔm ni kɛrɛ aba dɔ.

18 Na saŋga bo bu tana wo diire n di su ni, na Yesu ase bu ka, “Nahɔrɛ ye m suse
am n a, am nu kun bá tɔ m ma m kpɔfɔm a. I mi ni mini susaŋga di diire n a.”
19 Na bu ahore asaaki, na bu kun kun n kɛrɛ abisa i ka, “Ye m ŋa má mini yiri e?”
20 Na Yesu abɔ bu nu ka, “Ambɛrɛ buru ni nnyɔm nu kun yó nyini a, i mi ni mini
susaŋga fa ya saa wura taalɛ kun nu a.
21 Mini Adamande Wa ni wú kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ase ka m wú
n wɔ, ama, sɔnɔ n bo i tó mini Adamande Wa n ni, i mi bá ŋu anyumboro. Má ba wu
má i mi n mmɔɔ, má i ti ye.”

Ya Mibiɛ kasin diire n jɔrɛ

22 Saŋga bo Yesu ni i susufɔm ni wo diire n di su ni, na Yesu afa kpɔnɔ, na wɔ da
Nyɛmɛ asi, na wɔ bubu i nu, na wɔ fa ama bu, na wɔ se bu ka, “Am de ahin kpɔnɔ n
na am di, i ti m ŋuniɛmbaa a.”
23 Na wɔ kaaki afa awa ni nzan, na wɔ da Nyɛmɛ asi, na wɔ fa ama bu, na bu kɛrɛ
anu be.
24 Na wɔ se bu ka, “Ahin nzan n ti m mbunja lɛɛ, ye m sufa ma am n a. Yiri ye
Nyɛmɛ sufa sɛsɛsu na i di i di n a. Minɛm dɔŋgu satiɛ dɛɛ ti, ye m mbunja ni soŋgi
gɔ a.”
25 Na wɔ kaaki ase bu ka, “Nahɔrɛ ye m suse am n a, m nú má nzan be kun, má ka
cɛɛn n bo m bá nu i fɔfɔrɛ Nyɛmɛ fɛmɛya n nu ni.”

Kabo Yesu seeri i susufɔm n ka bu bá ŋmati yaki i ni

26 Nyini sin na ba di jue akansi Nyɛmɛ, na ba fite akɔ Oliva Buka n su.
27 Na Yesu ase i susufɔm n ka, “Am kɛrɛ bá ŋmati yaki m, dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ
Jɔrɛ Kadasi n nu ka, Nyɛmɛ ŋa,
‘M bó kun bɔɛsasafɔ ni,
na nbɔɛm bá sandi.’
28 Ama, m bá teŋgeeri m yiwee n nu ni, m dú am mɔ kɔ Galili awɔrɛ n nu.”
29 Na Petoro ase i ka, “Nzɛn ahinm kɛrɛ ŋmati yakiiri u, mini ŋmáti yaki má u da.”
30 Na Yesu ase Petoro ka, “Nahɔrɛ ye m suse u a, nyuma kɔŋguɛ n nu, kana akɔnyuma
bá bo kpe nnyɔ su, a kéte kpe nsan ka a si má m.”
31 Na Petoro abo i hoe ase i ka, “Mini sé má sɔ da. Nzɛn haari wɔ yo daka ka mini ni
wɔrɔ kɛrɛ sáŋga wu mmɔɔ, ya wú ɔ.” Na i susufɔm n kɛrɛ ase sɔ.

Kabo Yesu jeke tiiri na i kɔ sereeri Nyɛmɛ ni

32 Na ba yasu akɔ aju awɔrɛ be bo bu fere i ka Gɛsɛmane ni, na Yesu ase i susufɔm
ni ka, “Am tana fɛn ŋminda m, na m kɔ́ sere Nyɛmɛ.”
33 Na wɔ fa Petoro ni Yakobo ni Yohane na ba kɔ mɔ kaan. Bu kɔ juuri dɔ na
ahoresaaki aba i dɔ agaya, na i jeke ati.
34 Na wɔ se bu ka, “Ahoresaaki aba m dɔ agaya, i yo m ka m wú ɔ mmɔɔ. Am wo
fɛn na am ŋminda m. Má am daafi.”
35 Na wɔ kɔ dede kaan, na wɔ butu i kunnu su, na wɔ sere Nyɛmɛ ka nzɛn má i
koro ma ahin anyumboro n sin yaki i.
36 I ŋa, “ *Abba*,” i bu la ka, “M Si, wɔrɔ koro yo sa kɛrɛ a. Nyini ti, yi m fite ahin
anyumboro n bo i suba m dɔ n nu. Ama, má a yo kabo m koro ni, se kabo a koro ni.”
37 I sere Nyɛmɛ wieeri ni, na wɔ kpie i nyi akɔ aŋu ka i susufɔ nsanm ni wo daafiri
su. Na wɔ teŋge bu na wɔ se Simon Petoro ka, “Simon, a daafi wɔ? A koro kpiɛ má
daafiri, haari kaan sɔ mmɔɔ?”
38 Na wɔ kaaki ase bu ka, “Am kpiɛ daafiri, na am sere Nyɛmɛ, adena má deke
be yo am na am wura satiɛ nu. Ahorembaa n koro nyɛmɛsu, ama, aŋuniɛmbaa n
ayɔrɔki.”

39 Na wɔ kaaki akɔ asere Nyɛmɛ bekun ni nyini nɔaniɛ jɔjɔɔwa kun bo i du mɔ
jɔjɔɔri ni.
40 Na wɔ kpie i nyi aba i susufɔm n dɔ, na wɔ ba aŋu ka ba daafi bekun, dama
daafiri ati bu agaya. Ba koro ase má i pui.
41 Na wɔ kɔ asere Nyɛmɛ kpe nsan su, akaaki aba aŋu ka bu toko wo daafiri su,
na wɔ se bu ka, “Am toko daafi yi am ŋumi wɔ? Wɔ sɛ su. Saŋga n aju, wɔ tɔ mini
Adamande Wa ni ama satiɛyofɔm.
42 Am niɛ, sɔnɔ n bo wɔ tɔ m lɛɛ. Am yasu na ya kɔ.”

Kabo bu taraari Yesu barasu ni

43 Na saŋga bo Yesu toko wo jɔjɔɔri su ni, na Yudasi bo i ti Yesu susufɔ buru ni
nnyɔm nu kun aju ni jama beberebe. Bu bita takobem ni kɔrɔmam. Nyɛmɛ sayoowa
dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm n ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni, ni Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm
ni sunmaari bu a.
44 Na Yudasi bo i tɔɔri Yesu ni akere jama n nyaari su kabo bu sí Yesu na bu tara i.
I ŋa, “Sɔnɔ n bo m kɔ́ biti i ni, yiri lɛɛ. Am tara i, na am bita i kenken, na am fa i kɔ.”
45 Saŋga bo i kɔ juuri ni, i kaba kɔɔri Yesu dɔ ɔ, na wɔ bo afere i ka, “Ya Kerefɔ.”
Na wɔ biti i, na wɔ yo i ansɛ.
46 Na minɛm n atara Yesu na ba bita i kenken.
47 Na Yesu susufɔm bo bu jina bɛrɛ n nu kun acin ayi i takobe, na wɔ kpiɛ sɔnɔ be
sui, nyini sɔnɔ n ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn n akɔɔ ɔ.
48 Na Yesu abisa bu ka, “M ti finfɔ ɔ ye am fa takobem ni kɔrɔmam na am ba tara
m a?
49 Cɛɛn kɛrɛ cɛɛn m ni ambɛrɛ wo Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu a, ye m kere
minɛm a, ama, am atara má m. Tɔ, i ti ye ni ka kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n
nu ka bu yó m ni yo yiiwa.”
50 Na i susufɔm n kɛrɛ aŋmati ayaki i.
51 Na gbɛfɛnɛ be gusu su Yesu su. I kara tani ŋgumi wɔ. Na ba laandi ka bu tara i,
52 na wɔ foro bu saa aŋmati ayaki tani ni, i bu ŋgbɛɛn.

Kabo bu fa Yesu kɔɔri jɔrɛ diibiri ni

53 Na ba fa Yesu akɔ Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn n dika, na Yudafɔm tere-
terefɔm kɛrɛ aba atiɛn bu nɔɔ. Bɛrɛ la Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni,
ni Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm ni, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni.
54 Na Petoro asu Yesu su, ama, i woori dede kaan ni yiri, na wɔ kɔ awura Nyɛmɛ
sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn n dika gisan nu. Na wɔ kɔ asaŋga atana tintinijinafɔm
n nu atun sin.
55 Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni, ni Yudafɔm tereterefɔm n kɛrɛ
aniɛniɛ minɛm bo bu bá di daani fa kɔ ŋgasi bo Yesu ado i ni, adena bu nya i taraabiri
na bu kun i, ama, ba nya má jɔrɛ bo bu fa kpiɛ sɔ i.
56 Na daani difɔm beberebe afite ajina akpiɛ kɔrɛ asɔ Yesu, ama, bu nɔaniɛ n ayo
má kun.
57 Na minɛ nbem gusu ayasu ajina akpiɛ kɔrɛ asɔ Yesu,
58 bu ŋa, “Ya tiiri ka i ŋa, i fúfu ahin Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n bo minɛm taari i
ni, na lesan afiɛn, na i káaki ta fɔfɔrɛ bo i ti má kabo adamande ataari ti ni.”
59 Haari ni nyini n mmɔɔ, bu nɔaniɛ ni ayo má kun.
60 Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn ni ayasu ajina tereterefɔm n afiɛn, na wɔ
bisa Yesu ka, “A la má bɔnu be fa kɔ ahin jɔrɛ n bo minɛm ni akpiɛ asɔ u n su?”
61 Ama, na Yesu amɔ i nɔɔ, wɔ bɔ má jɔrɛ be nu.
Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn ni abisa i bekun ka, “Wɔrɔ ti Nyɛmɛ n bo
ya kɛrɛ kansi i n dɛɛ Wa, Kristo Tiidefɔ n a?”
62 Na Yesu abɔ i nu ka, “Mini lɛɛ. Na

‘am bá ŋu mini Adamande Wa ni,
ka m tana Nyɛmɛ Yikofɔ n saa fɔmbɔrɔ su,
na am ŋú ka m fite aŋgoro yinyiŋgu n nu suba.’ ”
63 Yesu bɔ nu sɔ wieeri ni, na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn ni asɔn i tanlɛɛ. Na
wɔ se ka, “Ya koro má daanifɔ bekun.
64 Ambɛrɛ mmɔɔ ti kabo wɔ jɔjɔ awura Nyɛmɛ ŋgasi n nu e. Ye am ŋa sɛ wɔ?” Na
bu kɛrɛ ase ka wɔ kan ciire jɔrɛ, nyini ti, wɔ yo daka ka i wu.
65 Bu kaanri sɔ wieeri ni, na bu nbem ayi nanzue agɔ Yesu ŋu, na ba fa sanvuin acin
akata i nyumbaa, na ba bobo i, na ba se i ka, “Wɔrɔ Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ ni, kan kere
ya sɔnɔ n bo i boori u ni.” Na tintinijinafɔm n gusu afinfin i nyɔɔnu.

Kabo Petoro keteeri ka i si má Yesu ni

66 Bu wo nyini kɛrɛ su ni, na Petoro toko wo gisan n nu, na afani be aba i bi, yiri ti
Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn n dɛɛ afani kun a.
67 Saŋga bo i niɛ ŋuuri Petoro ka i wo sin tuunbiri n ni, na wɔ niɛ Petoro nyunu
dika gbirim, na wɔ se i ka, “Wɔrɔ mmɔɔ yo woori nyini Yesu Nazarɛtifɔ n dɔ ɔ.”
68 Na Petoro akete, i ŋa, “Ai, m si má nyini jɔrɛ n bo a sujɔjɔ i ni.” Na wɔ fite gisan
n nu aba lɛɛ n nu. Nyini saŋga ni na akɔnyuma abo kpekun.
69 Na afani n aba aŋu i dɔ, na wɔ kaaki ase minɛm bo bu jina bɛrɛ ni ka, “Ahin
sɔnɔ n ti bu nu kun wɔ.”
70 Ama, na Petoro akete bekun.
Wɔ cɛ má na bo bu jina bɛrɛ n gusu ase Petoro ka, “Nahɔrɛ a, a ti bu nu kun wɔ,
dama wɔrɔ mmɔɔ ti Galilifɔ ɔ.”
71 Na wɔ tan ndiɛ afa i saa awura sin nu, i ŋa, “M si má sɔnɔ n bo am sujɔjɔ i jɔrɛ
ni.”
72 Kpeŋga na akɔnyuma n abo kpe nnyɔ su, na Petoro ateŋge su kabo Yesu seeri i
ni, i ŋa, “Kana akɔnyuma bá bo kpe nnyɔ su, a kéte kpe nsan su ka a si má m.” Na i
ahore asaaki, na wɔ sun.

15

Kabo bu faari Yesu kɔ jinaari Gomina Pilato nyunu ni

1 Na alecin saŋga na Yudafɔm tereterefɔm kɛrɛ atiɛn bu nɔɔ. Bɛrɛ la Nyɛmɛ sa-
yoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni, ni Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm ni, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ
kerefɔm ni. Na ba tana asɛsɛ su kabo bu yó Yesu. Na ba wura i jɔrɔkɔ, na ba fa i akɔ
ama Gomina Pilato.
2 Na Gomina Pilato abisa i ka, “Wɔrɔ ti Yudafɔm fɛmɛ n a?” Na wɔ bɔ i nu ka,
“Kabo a jɔjɔ ni, i ti sɔ ɔ.”
3 Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni akpiɛ jɔrɛ beberebe asɔ i.
4 Na Gomina Pilato abisa i bekun ka, “A la má nɔaniɛ bo a bɔ bu nu? Niɛ jɔrɛ
beberebe bo ba kpiɛ asɔ u a.”
5 Ama, Yesu abɔ má jɔrɛ be nu, na Gomina Pilato abirisi kabo Yesu abɔ má nu ni.
6 Afɔ kɛrɛ afɔ Butara cɛɛnkpiri n nya ba ju ni, Gomina Pilato yi dansaraka n bo
jama n sere i ka i yi i ji n wɔ.
7 Nyini saŋga ni sɔnɔ be woori dansaraka sɔɔ n nu dɔ, bu fere i ka Barabasi. Saŋga
be minɛm yo keteeri gomina n ŋu wɔ, na ba tu luɛ, na i ni i beŋgu ketemafɔ nbem
akun minɛm, nyini ti, na ba tara bu anyi bu dansaraka.
8 Tɔ. Kabo afɔ kɛrɛ afɔ Gomina Pilato n yi dansaraka n kun ma bu ni, na jama n
aba atiɛn bu nɔɔ i bi na bu kere sɔnɔ n bo i yí ma bu ni.
9 Na Gomina Pilato abisa bu ka, “Am koro ka m yi Yudafɔm fɛmɛ ni ma am a?”
10 I seeri sɔ ni, dama i si tenle su ka Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni
si Yesu kɔrɛ ti ye bu faari i ba wuraari i saa nu a.

11 Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm n awura jama n bu sin ka bu se
Gomina Pilato ka i yi Barabasi ji ma bu.
12 Na Gomina Pilato abisa bu ka, “Ye ahin sɔnɔ n bo am fere i ka Yudafɔm fɛmɛ ni,
am koro ka m yo i sɛ wɔ?”
13 Na jama n atiɛn ase ka, “Kpama i baka jaanu n su na i wu.”
14 Na Gomina Pilato ase bu ka, “Ye nzu satiɛ ye wɔ yo i a?” Ama, na ba kaaki atiɛn
agaya bekun ase ka, “Kpama i baka jaanu n su na i wu.”
15 Dɔ na Gomina Pilato akoro ka i jɔ jama n ahore, nyini dɛɛ ti, na wɔ yi Barabasi
aji, na wɔ ma sojam afin Yesu ŋgbere, na wɔ nya afa i awura bu saa nu ka bu kɔ
kpama i baka jaanu n su na i wu.

Kabo bu yoori Yesu anzasi ni

16 Na ba fa Yesu awura gomina n gisan n nu, na ba fere bu beŋgu sojam kɛrɛ ka
bu tiɛn bu nɔɔ.
17 Na ba wura Yesu tanlɛɛ kɔkɔrɛ yorom ka fɛmɛya tanlɛɛ su, na ba fa buwe aŋɔ i
ka kaba dɛɛ su, na ba fa aforo i tii ka fɛmɛya kere dɛɛ su, adena bu yo i anzasi.
18 Na ba yo bu ŋu ka bu suma i jirima, bu ŋa, “Yudafɔm Fɛmɛ ni, ya yo u ansɛ.”
19 Na bu sufinfin i tii baka, na bu suyi nanzue gɔ i ŋu, na bu sukutu i nyunu.
20 Bu ba yoori i anzasi n wieeri ni, na ba yi tanlɛɛ kɔkɔrɛ yorom ni, na ba kaaki afa
i tiɛŋgu dɛɛ sutura n awura i. Na ba nya afa i akɔ ka bu kɔ kpama i baka jaanu n su.

Kabo bu kpamaari Yesu baka jaanu n su ni

21 Saŋga bo bu sukɔ ni, na bu ni Sirenefɔ biɛ be ayɛ, bu fere i ka Simon, Alɛkizanda
ni Rufusu si lɛɛ. I fite ahɛmɛ suba miɛ kunnu, na sojam n amiɛ i ka i sɔ Yesu baka
jaanu ni.
22 Na ba fa Yesu akɔ deke bo bu fere i ka *Gologota* ni, *Gologota* n bu la ka Tereawa
Woobiri.
23 Na minɛ nbem asaŋga nzan ni ayiri barasu be ama i ka i nu, na i jɔ yaari, ama,
wɔ nu má i.
24 Bu yoori nyini n kɛrɛ wieeri ni, na ba nya akpama i baka jaanu n su, na ba yɛ i
su ajina, na ba tu mbaa na bu si kabo bu kpaaki i suturam nu, bu ŋuŋu nu.
25 Bu kpamaari i baka jaanu n su ŋgarama kerefi ŋgɔna a.
26 Na ba kɛrɛ jɔrɛ n bo bu kpiɛ sɔɔri i ni, na ba fa abo akpama i baka jaanu n tii
su, kɛrɛɛwa n la ka, “Yudafɔm Fɛmɛ n lɛɛ.”
27-28 Na ba kpama finfɔ nnyɔ nbem baka jaanu su adodo i, bu kpamaari kun i saa
fɔmbɔrɔ su wɔ, na ba kpama kun n gusu i saa biɛ su.
29 Na minɛm kɛrɛ bo bu sin dɔ ni subobo bu tii, na bu sukpiɛ i nzukɔ, bu ŋa,
“Ɛɛnhɛɛn, wɔrɔ bo a ŋa a fúfu Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n na a káaki ta i lesan afiɛn
n lɛɛ,
30 jura baka jaanu n su na a de u tii ji.”
31 Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni
gusu suyo i anzasi bu ŋuŋu nu, bu ŋa, “Wɔ de minɛm tii aji, ama, i sukoro de má yiri
ni i tii.
32 Am ma ya niɛ Yisarelifɔm Fɛmɛ n bo i ŋa i ti Kristo Tiidefɔ ni, nzɛn i koro juraari
baka jaanu n su kisa kisa, ya yó i yarada.” Na minɛ nnyɔm ni bo bu kpamaari bu
dodoori i ni mmɔɔ akpiɛ i nzukɔ.

Kabo Yesu wuuri ni

33 Wiɛsu kerefi buru ni nnyɔ saŋga na awosin akata asiɛn n kɛrɛ su, haari naasɔ
kerefi nsan.
34 Na nyini saŋga ni, na Yesu abo awie kpa ase ka, “*Eli, Eli, lama sabatani*?” I bu la
ka, “M Nyɛmɛ, m Nyɛmɛ, nzu ti ye a yaki m aji a?”

35 Na minɛm nbem jinaari bɛrɛ, bu nbem n tiiri sɔ ni, na ba se ka, “Am so am sui
na am ti, i sufere Eliya.”
36 Na bu kun nu aŋmati afa mɛnɛ adɔ nzan gagaraki be nu, na wɔ fa awɔ baka su
alaandi atɔ Yesu nɔɔ ka i nu, na wɔ se ka, “Am yaki i na ya niɛ, ka Eliya bá jura i
baka jaanu n su.”
37 Na Yesu abo awie kpa kpekun, na wɔ nya ayo Nyɛmɛ dɛɛ.
38 Na tani bambaka n bo bu fa kpaakiiri sɔɔ casi n bo i wo Nyɛmɛ Sereebiri Awuru
n nu n ati nu nnyɔ, fa i aŋgoro kɔ jura asiɛŋgu.
39 Na soja kpiɛn n bo i jinaari baka jaanu n nyunu ŋuuri kabo Yesu boori awie na
i wuuri barasu ni, na wɔ se ka, “Ahin sɔnɔ n ti Nyɛmɛ Wa a nahɔrɛ su.”
40 Na nbara nbem ajina dede suniɛ Yesu. Bu nu nbem la Mariya bo i fite Magadala
miɛ n nu ni, ni Salome, ni Mariya n bo i nbaam la Yakobo kaan n ni Yose.
41 Bɛrɛ yo suuri Yesu su wɔ saŋga bo i wo Galili awɔrɛ n nu na bu subuka i. Nbaram
beberebe gusu yo woori dɔ bo bu suuri i su baari Yɛrusalem miɛ kpiri n nu.

Kabo bu yoori Yesu sutura barasu ni

42 Kabo nyini cɛɛn n tiiri Ɲumiyi cɛɛn n kpokpo cɛɛn ni, i naasɔ wiɛ,
43 na Yosefu bo i fite Aramatiya miɛ kpiri n nu ni, na wɔ fa ahoresi na wɔ kɔ aŋu
Gomina Pilato, na wɔ sere i ka i fa Yesu ŋuniɛ n ma i. Yosefu yo ti sɔnɔ jirimafɔ ɔ
Yudafɔm tereterefɔm n nu, na i sunsunni kɛrɛ yo la ka, i ŋminda saŋga bo Nyɛmɛ
bá di i fɛmɛya n wɔ.
44 Gomina Pilato tiiri kabo wɔ se ni, na wɔ yo alekutura kabo Yesu akaba awu ni.
Na wɔ sunma afere soja kpiɛn n na i bisa i na i ti ka Yesu wuuri ni, wɔ cɛ?
45 I tiiri soja n nɔaniɛ wieeri ni, na wɔ ma Yosefu atin ka i kɔ fa i ŋuniɛ ni.
46 Na Yosefu ato nzee, na wɔ yi fuin n baka jaanu n su, na wɔ fa nzee ni apɔɔndi i.
Na wɔ kɔ afa i awura yabuɛ buɛ bo ba lokoti i ayo i faŋkunma n nu, na wɔ fa i ase
nu, na wɔ kundu yabuɛ bambaka afa atɔ faŋkunma n anɔ ni.
47 Na Mariya Magadalafɔ ni, ni Mariya n bo i wa la Yose ni ajina aniɛ aŋu deke bo
bu seeri Yesu ni.

16

Kabo Yesu teŋgeeri i yiwee n nu ni

1 Na naasɔ saŋga bo Ɲumiyi cɛɛn n asin ni, na Mariya Magadalafɔ ni, ni Salome, ni
Mariya n bo i wa la Yakobo ni, aba ato tulaalɛɛ nvanvani ka bu fa kɔ gɔ Yesu ŋuniɛ
n su.
2 Na Yudafɔm bakuɛ n bumboori, mɔnɛ cɛɛn ŋgarama fuun, fa kɔ wiɛ tiɛ saŋga,
na ba kɔ Yesu faŋkunma n su.
3 Saŋga bo bu sukɔ ni, na ba bisa bu beŋgu ka, “Ɲma kɔ́ kundu yi yabuɛ n bo i tɔ
faŋkunma n anɔ n ma ya?”
4 Deke bo i ti na bu seeri sɔ n la ka, yabuɛ n ti bambaka agaya. Na ba tu bu tii aniɛ
aŋu ka yabuɛ n tɔ má anɔ ni.
5 Na ba wura yabuɛ buɛ faŋkunma n nu aŋu ka gbɛfɛnɛ be tana nu saa fɔmbɔrɔ
su, i wura tanlɛɛ fofoe yorom be, na ba yo alekutura.
6 Na wɔ se bu ka, “Má am yo alekutura. M si ka am niɛniɛ Yesu Nazarɛtifɔ n bo bu
kpamaari i baka jaanu n su n wɔ. Wɔ teŋge i yiwee n nu. I wo má fɛn. Am niɛ, deke
bo bu faari i seeri n yaa.
7 Am kpie am nyi na am kɔ se Petoro ni nyiŋgam n kɛrɛ ka wɔ du am mɔ sukɔ
Galili, dɔ ye am kɔ́ ŋu i a, dama kabo i yo seeri am lɛɛ.”
8 Na ba fite faŋkunma n nu ni ŋmatiiri, na bu ŋuniɛ subobo bu ni sɛrɛ. Ba bo má
su ase má be, dama sɛrɛ ati bu agaya.

Kabo Yesu faari i ŋu kereeri Mariya Magadalafɔ ni

[
9 Mɔnɛ cɛɛn ŋgarama fuun ye Yesu teŋgeeri i yiwee n nu a. I du mɔ yiiri i ŋu
kereeri Mariya Magadalafɔ n wɔ. Yiri la bara n bo Yesu fɔn yiiri ajini nsom i ŋu ni.
10 Na wɔ kɔ atu Yesu susufɔm ni ka bu wo ahoresaaki ni sun su, na wɔ se bu ka wɔ
ŋu Yesu.
11 Saŋga bo i seeri bu ka Yesu ateŋge i yiwee n nu na wɔ ŋu i ni, ba de má i nɔaniɛ
ni.

Kabo Yesu faari i ŋu kereeri i susufɔ nnyɔ nbem ni

12 Nyini sin na Yesu susufɔ nnyɔ nbem afite Yɛrusalem miɛ kpiri n nu sukɔ ahɛmɛ,
na wɔ yi i ŋu akere bu, bo ba koro afa má nu nde ka yiri lɛɛ.
13 Na ba kpie bu nyi aba ase nyiŋgam n ka ba ŋu Yesu, ama, haari ni nyini mmɔɔ,
ba de má.

Kabo Yesu faari i ŋu kereeri i susufɔ buru ni kunm ni

14 Nyini kɛrɛ sin na saŋga bo i susufɔ buru ni kunm n wo diire di su ni, na wɔ yi
i ŋu akere bu. Na wɔ jaraki bu kabo bu ahorembaa ti kekereke ni, ni kabo ba yo má
yarada ni minɛm bo bu ŋuuri i saŋga bo i teŋgeeri i yiwee n nu na bu ba seeri bu
ni.
15 Na wɔ se bu ka, “Am kɔ durunya n kɛrɛ nu na am kɔ kan m labari kpa n kere
adamande kɛrɛ.
16 Na sɔnɔ kɛrɛ bo i yoori m yarada, na am biɛɛri i Nyɛmɛ nzue, Nyɛmɛ dé i tii ji,
ama, bo ba yo má yarada ni, Nyɛmɛ dí bu jɔrɛ na i yó bu ŋgbɛɛn.
17 Na bo bu yoori yarada, bu nyá yiko bo bu koro yó ahin alekutura sam ni. Bu fá
m duma fɔn yi ajinim fite minɛm n ŋu, na bu jɔ́jɔ aniɛ barasu barasu bo bu si má bu,
18 na nzɛn bu taraari woom wara bu diiri neŋge diiwa n mmɔɔ, i yó má bu pui. Bu
fá bu saa nana tukpakifɔm ŋu, na bu nyá laifiɛ.”

Kabo Nyɛmɛ faari Yesu fun kɔɔri aŋgoro ni

19 Saŋga bo Mibiɛ Yesu jɔjɔɔri bu dɔ wieeri ni, na Nyɛmɛ afa i afun akɔ aŋgoro akɔ
atana i saa fɔmbɔrɔ su.
20 Na i susufɔm n akɔ deke n kɛrɛ kɔ sukan i labari kpa ni, na Mibiɛ n awo bu
dɔ abuka bu, na wɔ ma bu yiko, na ba yo alekutura sam bo i kere ka bu labari kpa
kaanwa n kɛrɛ ti nahɔrɛ wɔ.]

Labari kpa n bo
LUKA
akɛrɛ i ni

1 Ya si Teyofilosi, minɛ dɔŋgu boroori bu nyi na ba kɛrɛ sam bo bu yoori ya nu fɛn
n afa ase.
2 Kabo jɔrɛ n ti na bu kɛrɛɛri i ni, yiri ye minɛm seeri ya n a, nyini minɛm bo bu
woori i bumboori ni, bɛrɛ ŋuuri i a, bɛrɛ kaanri a.
3 Tɔ, kabo mini ni m tii ayi kɔrɛsi aniɛ sereya n kɛrɛ, fite saŋga n bo jɔrɛ n boori i
bu ni, ma ŋu ka i ti kpa ka mini gusu kɛrɛ i kɛrɛ sɛsɛ i su na i kɔ atin su fa ma wɔrɔ
Teyofilosi bo a la anyunuyi ni,
4 adena a si ka bo ba kan akere u n kɛrɛ ti nahɔrɛ wɔ.

Kabo Nyɛmɛ mɛrɛkɛ n kɔɔri Zakariya dɔ n jɔrɛ

5 Saŋga bo Herode yo ti Yudiya fɛmɛ ni, Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ be wo bɛrɛ,
bu fere i ka Zakariya. I fite Abiya dɛɛ Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm asɛsɛ n nu wɔ.
Bu fere i yi duma ka Elizabɛti, yiri mmɔɔ ti Aarɔn busu nufɔ ɔ.
6 Bɛrɛ nnyɔm kɛrɛ yo ti minɛm bo bu su Nyɛmɛ nahɔrɛ su wɔ, na bu deeri i nɔaniɛ
maawam ni, na bu yoori dekem kɛrɛ bo i se ka minɛm yo i ni.
7 Ama, ba wu má baa, dama Elizabɛti ti ŋɔrɔka a, na bekun i ni i hun n kɛrɛ ayo
nkpiɛnm agaya.
8 Cɛɛn n be, na Zakariya awo Yudafɔm Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n Sɔɔ Casi n nu
suyo i Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ juma, dama nyini cɛɛn n ti bu dɛɛ busu nufɔm
cɛɛn wɔ.
9 Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm la bu nana sayoowa be. Bu tu mbaa a, na bu yi bu
nu kun. Nyini cɛɛn ni, bu yiiri Zakariya a, ka i wura bu Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n
Sɔɔ Casi n nu, na i kunkun ayiri kunkuunwa nvanvani. Nyini ti, na wɔ kɔ awura nu.
10 Ayiri nvanvani n kunkun saŋga ba juuri ni, na jama kɛrɛ aka gisan nu susere
Nyɛmɛ.
11 Na Nyɛmɛ mɛrɛkɛ aba ayi i ŋu akere Zakariya, i jina Mikun n yoowa yoobiri
fɔmbɔrɔ su, deke bo wɔ kunkun ayiri nvanvani n ni.
12 I ŋuuri mɛrɛkɛ n sɔ ni, na wɔ bo biri, na sɛrɛ ati i.
13 Ama, na mɛrɛkɛ n ase i ka, “Zakariya, má a ma sɛrɛ ti u. Nyɛmɛ ade u sere ni.
U yi Elizabɛti bá wu baabiɛsɔ, na a tún i duma ka Yohane.
14 Baa n bo i wú i n dɛɛ ti, u ahore jɔ́ agaya kɔ sin su, na minɛ dɔŋgu gusu ahore
jɔ́.
15 Baa ni bá yo sɔnɔ bambaka a Nyɛmɛ dɔ. Wɔ yo má daka ka i nu nzan fieo. Haari
i ni kunnu, ye Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi ni wúra i ŋu a.
16 Na i má Yisareli busu nufɔm dɔŋgu kpie bu nyi ba yiri Micɛra Nyɛmɛ n bo i ti
ye ni ka bu su i n dɔ.
17 Awiɛwiɛ Casi n faŋga wó yiri ŋu ka Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Eliya a, yiri dú Micɛra
nyunu a, adena i yó nbaasim ni bu nbaam afiɛn dɔŋgu a, na i káaki minɛ keteewam
sunsunni, na bu yó minɛ kpam, na i sɛ́sɛ Nyɛmɛ minɛm su se i.”
18 Na Zakariya ase Nyɛmɛ mɛrɛkɛ n ka, “Nzu deke ye m fá si ka jɔrɛ n bo a sujɔjɔ
i ni yó nahɔrɛ a? Dama ma yo kpiɛn, m yi gusu ayo buke.”
19 Na mɛrɛkɛ n ase i ka, “Bu fere m ka Gabiriyeli. Mini wo Nyɛmɛ nyunu a. Ye wɔ
sunma m u dɔ ka m fa ahin labari kpa n ba ma u a.

20 Ti fɛn. Nɔaniɛ n bo m sujɔjɔ i ni bá yo nahɔrɛ wɔ, saŋga bo Nyɛmɛ koro ka i yo
ni. Ama, a yo má m nɔaniɛ n yarada dɛɛ ti, a tɔ́ amuna, na a kóro jɔjɔ má haari cɛɛn
bo a bá ŋu ka nɔaniɛ n bo m sujɔjɔ i n ayo nahɔrɛ."
21 Nyini saŋga n kɛrɛ minɛm n toko jina gisan nu ŋminda Zakariya, na ba birisi
deke bo i ti na wɔ cɛ Sɔɔ Casi n nu sɔ ni.
22 Saŋga bo i ba fiteeri ni, wɔ koro ajɔjɔ má bu dɔ. Dɔ na ba fa nu ka wɔ ŋu
alekutura deke be Sɔɔ Casi n nu. Dama wɔ koro ateke má i nɔɔ ajɔjɔ má, se i fa i saa
jɔjɔ bu dɔ a.
23 Saŋga bo Zakariya ba yoori i juma kɛrɛ wieeri Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu ni,
na wɔ kpie i nyi akɔ i bɔsu.
24 Wɔ cɛ má, na i yi Elizabɛti anyinsɛ. Wɔ yi má i ŋu fofoe nu haari sara nnu.
25 Na wɔ se ka, "Kisa, ya Micɛra n aniɛ aŋu m aŋunfɔ. Wɔ yi m afite nyinsɛ bambaka
nu."

Kabo Nyɛmɛ mɛrɛkɛ n kɔɔri Mariya dɔ n jɔrɛ

26 Saŋga bo Elizabɛti nyinsɛ n ba juuri sara nsɛn ni, na Nyɛmɛ asunma mɛrɛkɛ
Gabiriyeli miɛ be bo i wo Galili awɔrɛ n nu, na bu fere i ka Nazarɛti ni,
27 ka i kɔ fa labari ma suŋguru be bo bu fere i ka Mariya ni. Nyini saŋga, ba fa i
ace biɛsɔ be, bu fere i ka Yosefu, i fite Fɛmɛ Davidi dɛɛ busu n nu wɔ. I ni Mariya
nya saŋga da má, dama wɔ nya ja má i.
28 Na mɛrɛkɛ n awura i ŋu, na wɔ se i ka, "Suŋguru, m yo u ansɛ ni terefiɛ. A di
Nyɛmɛ ahɔrɔma, na i kaaki wo u dɔ."
29 Mariya tiiri ahin nɔaniɛ n ni, na wɔ yo i alekutura, na wɔ birisi ase ka, "Ahin
ansɛ yoowa n bu la ka sɛ wɔ lɛɛ?"
30 Na mɛrɛkɛ n ase i ka, "Mariya, má a ma sɛrɛ ti u. A di Nyɛmɛ ahɔrɔma beberebe.
31 So u sui na a ti. M ŋa a bá nyinsɛ, na a wú baabiɛsɔ, na a tún i duma ka Yesu.
32 I bá yo sɔnɔ bambaka, na bu fere i ka, Nyɛmɛ Fɛmɛ Kpiri n Wa. Ya Micɛra Nyɛmɛ
fá i na Davidi fɛmɛya biɛ ma i,
33 na i yó Jakɔbu busu nufɔm fɛmɛ saŋga kɛrɛ, na i dɛɛ fɛmɛya ni lá má awieeri."
34 Na Mariya abisa mɛrɛkɛ n ka, "Ye ahin yó sɛ koro yo a? Dama m nya si má
biɛsɔ."
35 Na mɛrɛkɛ n abɔ i nu ka, "Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi ni bá wura u ŋu, na Nyɛmɛ dɛɛ
yiko n bá wo u dɔ. Nyini ti, baa n bo a wú i ni, i bá yo baa casi wɔ, na bu fére i ka
Nyɛmɛ Wa.
36 Niɛ fɛn, Elizabɛti bo i ti u lamɔkɔ ni, yiri bo bu ŋa i ti ŋɔrɔka ni, haari ni bo wɔ
yo buke ni, wɔ nyinsɛ, i sara nsɛn lɛɛ.
37 Pui wo má bɛrɛ bo Nyɛmɛ koro yo má i."
38 Na Mariya ase i ka, "Tɔ, m ti Micɛra n afani wɔ. Ma nyini sam kɛrɛ yo ma m
kabo a se ni." Na mɛrɛkɛ n akɔ ayaki i.

Kabo Mariya kɔ niɛɛri Elizabɛti busu ni

39 Nyini dɛɛ sin, wɔ cɛ má, na Mariya akpa i ŋu, na wɔ yasu ndende akɔ Zakariya
ni i yi Elizabɛti bɔsu ka i kɔ niɛ bu busu. Nyini miɛ n wo Yudiya asiɛn n su bukam n
afiɛn wɔ.
40 Na wɔ kɔ awura Zakariya dika, na wɔ yo Elizabɛti ansɛ.
41 Elizabɛti tiiri Mariya ansɛ yoowa n ni, na baa n bo i wo i kunnu n akpisi i ŋu.
Dɔ na Awiɛwiɛ Casi n awura Elizabɛti ŋu,
42 na wɔ bo awie kpa, i ŋa, "Nyɛmɛ ayo u kisi atara nbaram kɛrɛ, wɔ kaaki ayo baa
n bo a bita i nyinsɛ n kisi.
43 Nzu jirima la ahin n bo Nyɛmɛ afa ama m n a, ka m Mibiɛ dɛɛ ni aba aniɛ m
busu a?

44 Dama m tiiri u ansɛ yoowa n na baa n bo i wo m kunnu ni, akaba akpisi i ŋu ni
akunnujɔ.
45 Terefiɛ wo u dɔ, dama a yo yarada ka Mibiɛ n nɔaniɛ n bo wɔ kan akere u ni, i
bá yo yiiwa aŋgba.”

Kabo Mariya diiri jue kansiiri Nyɛmɛ ni

46 Na Mariya ase ka,
“M kansi Mibiɛ ni m ahorembaa su.
47 M ahore ajɔ Nyɛmɛ ŋu, yiri bo i ti m Tiidefɔ ni.
48 Haari ni bo m ti i afani n kɛrɛ ni, i wara afi má m sa.
Fite nyuma fa kɔ, minɛm kɛrɛ bá fere m ka terefiɛfɔ.
49 Dama ka Micɛra yiko kɛrɛ fɔ ni ayo sakpa beberebe ama m,
i duma ti casi.
50 Saŋga kɛrɛ saŋga i si aŋunfɔ ɔ,
i si minɛm bo bu soro i n kɛrɛ aŋunfɔ ɔ.
51 Wɔ fa i yiko asaa ni, afɔn asandi karambanifɔm,
ni bu sunsunni tiɛ n kɛrɛ.
52 Wɔ yi nfɛmɛ bambakam afite bu fɛmɛya biɛm n su,
na wɔ yɛ tarakam saa su.
53 Wɔ ma ahɔɛfɔm neŋge kpakpam na bu kunnu ayi,
na wɔ fɔn neŋgefɔm na ba ka bu saa ŋgbɛɛn.
54-55 Sɛsɛsu n bo i yo faari na i diiri i di ni ya nam ni,
wɔ ma i ayo yiiwa,
ye wɔ ba abuka Yisarelifɔm bo bu su i ni.
I wara afi má Abraham sa.
Wɔ si i ni i sinfɔm kɛrɛ aŋunfɔ saŋga kɛrɛ.”
56 Na Mariya aka Elizabɛti bi, sara nsan, na wɔ nya aba akaaki akɔ i bɔsu.

Kabo bu wuuri Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n ni

57 Elizabɛti kutu cɛɛn ni, na wɔ wu baabiɛsɔ.
58 Na Elizabɛti tanafɔm, ni i lamɔsim tiiri ka Micɛra n ayo i sakpa bo i la má aŋusu
ni, na bu ni yiri kɛrɛ kunnu ajɔ.
59 Baa n lemɔcuɛ cɛɛn n ba juuri ni, na ba tiɛn bu nɔɔ na bu wura i kɛnkɛnnɛ, na
bu tun i duma. Má bu koro ka bu fa i si Zakariya duma fa tun i a.
60 Ama, na i ni ase ka, “Ai, bu fére i ka Yohane wɔ.”
61 Na ba se i ka, “U lamɔsi nu, bu fere ŋma sɔ a?”
62 Na ba fa bu saa ajɔjɔ baa n si n dɔ, na bu si duma bo i koro ka bu fa tun i wa ni.
63 Dɔ na Zakariya afa i saa akere ka, bu má i deke be na i kɛrɛ, na wɔ de i na wɔ
kɛrɛ ka, “I duma la Yohane.” Na nyini jɔrɛ n ayo bu kɛrɛ alekutura.
64 Jina n nu bɛrɛ, na Nyɛmɛ ateke i nɔɔ na wɔ bo i bu ajɔjɔ bekun, na i sukansi
Nyɛmɛ.
65 Na sɛrɛ ati bu tanafɔm kɛrɛ. Na minɛm akan nyini sa n bo i yoori n jɔrɛ abara
ayɛ Yudiya awɔrɛ n bukam n kɛrɛ su.
66 Na minɛm kɛrɛ bo bu tiiri i n afa jɔrɛ n ase bu ahore su na bu susunsun, na ba
bisa bu ŋu ka, “Baa n ba nyiiri, i yó nzu baa lɛɛ?” Bu seeri sɔ ni, dama bu kɛrɛ aŋu
ka Micɛra n yiko n wo i ŋu.

Kabo Zakariya kaanri Nyɛmɛ nɔaniɛ n ni

67 Na Awiɛwiɛ Casi n awura baa n si Zakariya ŋu, na wɔ kan Nyɛmɛ nɔaniɛ, i ŋa,
68 “Am ma ya kansi ya Micɛra ni,
yiri bo i ti Yisarelifɔm Nyɛmɛ ni.
Dama ka wɔ ba aniɛ i minɛm busu,

na wɔ de bu tii aji.
69 Wɔ ma ya tiidefɔ faŋgafɔ,
i fite i amusuisufɔ Fɛmɛ Davidi dɛɛ busu n nu wɔ.
70 Nyɛmɛ yo maari i nɔaniɛ kanfɔ casim jɔjɔɔri dawa saŋga
71 ka i bá de ya tii fite ya kpɔfɔm,
ni bo bu koro má ya n saa nu.
72 Sɔ ye i kereeri ka i si ya nam aŋunfɔ,
na i wara fi má i sɛsɛsu casi n sa a.
73-74 I yo faari nyini sɛsɛsu n na wɔ di i di ni ya na Abraham
ka i de ya tii fite ya kpɔfɔm saa nu,
adena ya koro su i bo ya soro má sɛrɛ,
75 na ya yo casi na ya yo sa bo i kɔ atin n su i dɔ,
haari ni ya ŋgɔɔ awieeri.
76 Wɔrɔ, m wa ni, bu bá fere u ka
Micɛra Nyɛmɛ Kpiri n dɛɛ nɔaniɛ kanfɔ.
Dama a dú ya Micɛra n mɔ
na a kɔ́ sɛsɛ i atin su ŋminda i.
77 Na a má i minɛm si ka i fá bu satiɛ ce bu n dɛɛ ti,
ye i dé bu tii ji a.
78 Dama Nyɛmɛ si ya aŋunfɔ agaya n dɛɛ ti,
i má aŋgoro wein n ta ma ya.
Nyini wein n ti kabo wiɛ fite na i ti n wɔ,
79 na i má wein ta ma minɛm bo bu wo awosin nu
na bu soro yiwee sɛrɛ ni.
Na i bá kere ya atin bo i ma ahoreda.”
80 Na baa n anyi, na Nyɛmɛ ayo i sunsunni faŋga, na wɔ kɔ awo boro kpantain nu dɔ i ŋumi, haari cɛɛn n bo i ba yiiri i ŋu fiteeri fofoe nu kere Yisarelifɔm ni.

2

Kabo bu wuuri Yesu ni

1 Nyini saŋga na Romafɔm fɛmɛ kpiri n bo bu fere i ka Siza Agusito ni, ama nɔɔ ka bu kɛrɛ i minɛm kɛrɛ duma.
2 Nyini saŋga ni tiiri ciciri su dɛɛ minɛm duma kɛrɛɛwa n ŋusu a. Nyini saŋga n ye sɔnɔ be bo bu fere i ka Kurenɔsi n ti Siriya awɔrɛ n nu gomina n a.
3 Nyini ti, na deke bo sɔnɔ kɛrɛ wo na ba kɔ bu na miɛ su na bu kɔ kɛrɛ bu duma.
4 Dɔ na Yosefu gusu afite Nazarɛti miɛ n bo i wo Galili awɔrɛ n nu ni, na i kɔ kɛrɛ i duma. I kɔɔri miɛ n bo bu fere i ka Bɛtilɛhɛm na i wo Yudiya awɔrɛ n nu wɔ, dɔ ye bu wuuri Fɛmɛ Davidi a. Yosefu ti Fɛmɛ Davidi dɛɛ busu nufɔ n ti ye i kɔɔri awɔrɛ n nu dɔ a.
5 I ni Mariya bo ba fa ace i ni kɔɔri a. Nyini saŋga ni, Mariya bita nyinsɛ.
6 Bu wo dɔ n na saŋga n aju bo Mariya wu baa.
7 Ba nya má fofoe wɔfɔm daabiri n nu bo bu da. Nyini ti, na ba kɔ awura deke bo bu fa neŋgendɔrɛm wura, dɔ na wɔ wu i suŋguru baa, baabiɛsɔ. Na wɔ fa baa n apɔɔndi sanvuin nu, na wɔ fa i ada neŋgendɔrɛm diire diibiri alaka nu.

Kabo mɛrɛkɛm tiɛɛri nbɔɛsasafɔm ŋu ni

8 Nbɔɛsasafɔm nbem wo nyini awɔrɛ n nu dɔ suniɛ bu nbɔɛm dika, kɔŋguɛ,
9 na Micɛra n mɛrɛkɛ akaba atiɛ bu ŋu, na Micɛra n ama i wein ata abara ayɛ bu, na sɛrɛ ati bu agaya,
10 ama, na mɛrɛkɛ n ase bu ka, “Má am ma sɛrɛ ti am. Ma ba ka m ba ma am labari kpa a. Nyini labari ni, yiri má minɛm kɛrɛ ahore jɔ agaya.

11 Ahin kɔŋguɛ n nu bɛrɛ, ba wu am Tiidefɔ ni, Fɛmɛ Davidi bɔsu n nu, yiri ti Kristo
n bo Nyɛmɛ ase ka i súnma i n a, am Mibiɛ ni.
12 Deke bo i kere am na am sí nu n la ka, am kɔ́ ŋu ka ba fa i apɔɔndi sanvuin nu
afa i ada neŋgendɔrɛm diire diibiri alaka nu."
13 Jinaabiri n nu bɛrɛ na mɛrɛkɛm beberebe akaba afite aŋgoro abuka nyini kun n
su, na bu sukansi Nyɛmɛ, bu ŋa,
14 "Kansi wo Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro n dɔ.
Na ahoreda wo minɛm bo bu wo asiɛŋgu fɛn n dɔ
na Nyɛmɛ ahore ajɔ bu ŋu ni."
15 Saŋga bo mɛrɛkɛm n fiteeri bu dɔ kpieeri bu nyi kɔɔri aŋgoro ni, na nbɔɛsasafɔm
ni ase bu ŋuŋu nu ka, "Am ma ya kɔ Bɛtilɛhɛm miɛ n nu na ya kɔ ŋu deke n bo wɔ
yo na Micɛra n ayi akere ya ni."
16 Nyini ti, na ba kɔ ndende, na ba kɔ aŋu Mariya ni Yosefu, na ba ŋu baa n gusu
ka i da neŋgendɔrɛm diire diibiri alaka n nu.
17 Saŋga bo bu kɔ ŋuuri baa n ni, na ba kan nɔaniɛ n kɛrɛ bo mɛrɛkɛ n fa maari
bu fa kɔ baa n ŋusu jɔrɛ n akere minɛm.
18 Na minɛm kɛrɛ bo bu tiiri kabo nbɔɛsasafɔm seeri bu ni, n ayo alekutura.
19 Na Mariya afa nyini sereya n kɛrɛ bo i yoori ni ase i ahore su.
20 Na nbɔɛsasafɔm n akpie bu nyi akɔ bu nbɔɛm n bi, na bu sukansi Nyɛmɛ na bu
subo tuntun i fa kɔ deke n kɛrɛ bo ba ŋu i na ba ti i n dɛɛ ti. Deke n kɛrɛ yoori kabo
mɛrɛkɛ n seeri bu n wɔ.

Kabo bu tuunri Yesu duma ni

21 Saŋga bo lemɔcuɛ cɛɛn n ba juuri ni, na ba wura baa n kɛnkɛnnɛ, na ba tun i
duma ka Yesu. Duma n bo mɛrɛkɛ n fa maari i ka, na i ni nyinsɛɛri i n lɛɛ.

Kabo bu faari Yesu kɔɔri Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu barasu ni

22 Na cɛɛn n aju bo Yosefu ni Mariya kɔ yo bu fin ŋmisi sayoowa kabo Nyɛmɛ
nɔaniɛ kpamaawa n bo i fa maari Moyisi n kereeri ka bu yo ni. Nyini ti, na ba fa baa
n akɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu na bu kɔ fa i wura Micɛra n saa nu.
23 Kabo ba kɛrɛ i Micɛra n nɔaniɛ kpamaawa n nu ni, ba kɛrɛ ka, "Baabiɛsɔ kɛrɛ
bo i ti i ni suŋguru baa, i ti ye ni ka bu fa i kɔ ma Micɛra ni, na i yó i dɛɛ."
24 Na ba kɔ ayo yoowa, kabo Micɛra n nɔaniɛ kpamaawa n akere ka bu yo i ni, bu
faari bumbuku wara tiiwa nnyɔ yoori yoowa n a.
25 Nyini saŋga ni, sɔnɔ be wo Yɛrusalem, bu fere i ka Simeyon. I yo ti sɔnɔ bo i yo
sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ ɔ, na i ti sɔnɔ bo i soro Nyɛmɛ, na i ŋminda fa kɔ saŋga
bo Yisarelifɔm nya bu tiide n wɔ. Na Awiɛwiɛ Casi n wo i ŋu.
26 Na Awiɛwiɛ Casi n ama wɔ si ka i wú má, má ka i nyumbaa aba aŋu Kristo ni,
Tiidefɔ n bo Micɛra n ase ka i súnma i ni.
27 Na Awiɛwiɛ Casi n ama Simeyon akɔ Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu. Nyini saŋga
n ye Yesu si ni i ni gusu afa i akɔ ka bu kɔ yo yoowa kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa
n akere ka bu yo n a.
28 Simeyon ŋuuri baa n sɔ ni, na wɔ kaba ade baa ni i saa nu, na wɔ kansi Nyɛmɛ,
i ŋa,
29 "M Mibiɛ, u nɔaniɛ n bo a yo seeri m ni, ayo yiiwa,
ma mini u akɔɔ n atin kisa na m fíte durunya n nu ni ahoreda.
30 Dama kisa mini ni m tii nyumbaa aŋu Tiidefɔ ni,
31 yiri ye a sɛsɛ i su,
ye a ma minɛm kɛrɛ nyumbaa aŋu i a.
32 Yiri ti wein n a, na i kére minɛm u atin ni,
bɛrɛ bo bu ti má Yudafɔm ni,

na i wúra Yisarelifɔm kpiri,
bɛrɛ bo bu ti u dɛɛ minɛm ni.”
33 Simeyon jɔjɔɔri baa n jɔrɛ sɔ ni, na i si ni i ni ayo alekutura.
34 Na Simeyon asere Nyɛmɛ, na wɔ yo bu kisi. Na wɔ se baa n ni ka, “Ahin baa n
ye Nyɛmɛ ayi i ka i má Yisarelifɔm dɔŋgu kpaasi, na dɔŋgu gusu yásu n a. Yiri yó
deke bo i ti alekutura sa, na minɛm dɔŋgu bá kete i.
35 Sɔ ye i bá yi bu asiri nu sunsunni tiɛm kɛrɛ fite fofoe nu a. Na yiri ti, u ahore
sáaki agaya, kabo takobe kpiɛ sɔnɔ na i yo ya ni.”
36-38 Nyini saŋga n nu nɔ ɔ, na bara be, i ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ ɔ, na i gusu wo dɔ,
na wɔ ba baa n bi. I duma la Anna, na bu fere i si ka Fanuwɛli, Aseri dɛɛ busu nufɔa.
Bara n ti buke wɔ nahɔrɛ su, i jaari i hun, bu afɔ nso ye i kaari kunafɔ a. Nyini saŋga
ni, i la afɔ aburamɔcuɛ ni nna. Wɔ kpaaki ayaki má Nyɛmɛ Sereebiri Awuru ni, i cici
i nɔɔ sɔ ɔ, na i kɔ susere Nyɛmɛ, wiɛsu ni kɔŋguɛ. I ba juuri baa n bi ni, na wɔ da
Nyɛmɛ asi na yiri gusu ajɔjɔ baa n jɔrɛ akere minɛm kɛrɛ bo bu ŋminda ka Nyɛmɛ
sunma Tiidefɔ n na i de Yisarelifɔm tii ji ni.

Kabo bu faari Yesu kɔɔri awuru ni

39 Saŋga bo Yosefu ni Mariya yoori yoowa n kɛrɛ bo Micɛra n nɔaniɛ kpamaawa
n kere ka bu yo n wieeri ni, na ba kpie bu nyi akɔ bu bɔsu Nazarɛti bo i wo Galili
awɔrɛ n nu ni.
40 Na baa n anyi, na wɔ nya faŋga ni alecira, na Nyɛmɛ ahɔrɔma awo i dɔ agaya.

Kabo bu faari Yesu kɔɔri Yɛrusalem miɛ kpiri n nu ni

41 Afɔ kɛrɛ afɔ, Yesu si ni i ni kɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu wɔ, na bu kɔ di Butara
cɛɛnkpiri, bo bu di i na bu teŋge su kabo Nyɛmɛ yo deeri bu nam tii fiteeri Ijipitifɔm
asiɛn su ni.
42 Saŋga bo Yesu ba juuri afɔ buru ni nnyɔ ni, na ba kɔ na bu kɔ di cɛɛnkpiri n
kabo bu yo afɔ kɛrɛ afɔ ni.
43 Bu ba diiri cɛɛnkpiri n wieeri na bu sukpie bu nyi kɔ awuru ni, na Yesu yiri aka
Yɛrusalem dɔ. I si ni i ni asi má ka wɔ ka dɔ.
44 Bu sunsunni la ka i wo abeŋgu natiirifɔm n nu wɔ, nyini dɛɛ ti, bu wo kɔ su wɔ
haari wiɛ kɔ sutɔ. Dɔ na ba bo i bu suniɛniɛ i, bu lamɔsim ni bu danfom nu.
45 Ama, ba ŋu má i, na ba nya kpie bu nyi akɔ Yɛrusalem na bu kɔ niɛniɛ i.
46 I lesan cɛɛn na ba kɔ aŋu ka i tana Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, Nyɛmɛ nɔaniɛ
kerefɔm afiɛn suso i sui, na i subisa bisaawam.
47 Na minɛm bo bu tiiri i nɔaniɛ n kɛrɛ ayo alekutura, fa kɔ kabo i la si na i bɔ
nɔaniɛ bisaawam nu barasu ni.
48 Na saŋga bo i si ni i ni ba ŋuuri i n na ba miɛ, na i ni abisa i ka, “M wa, nzu ti ye
a yo ya sɔ a? A ma mini ni u si ahore asaaki akɔ asin su, haari ya nati wo u niɛniɛ
su.”
49 Na wɔ se bu ka, “Nzu ti ye am nati niɛniɛ m busu a? Am si má ka wɔ yo daka
ka m wo m Si awuru n nu wɔ?”
50 Ama, ba ti má nɔaniɛ n bo i seeri bu nu n bu.
51 Na Yesu asu bu su, na ba kpie bu nyi akɔ Nazarɛti miɛ n nu, na wɔ de bu nɔaniɛ.
Na i ni afa nyini sam kɛrɛ ase i ahore su.
52 Na Yesu sunyi, na i alecira subuka su, na i sayoowam susun Nyɛmɛ ni adamande
kɛrɛ nu.

3

Kabo Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n kaanri Nyɛmɛ jɔrɛ ni

1 Romafɔm fɛmɛ kpiri bo bu fere i ka Siza Tiberiyosi n diiri i fɛmɛya ni, afɔ buru
ni nnu, nyini saŋga ye sɔnɔ be bo bu fere i ka Pɔntiyo Pilato n ti Yudiya awɔrɛ n nu

gomina, na sɔnɔ be bo bu fere i ka Herode n niɛ Galili awɔrɛ n nu su, na i gɔrɔ bo bu
fere i ka Filipu n gusu niɛ awɔrɛ nnyɔ nbem bo bu fere bu ka Iturayɔ ni Tarakonitidɔ
n su, na sɔnɔ be bo bu fere i ka Lusaniya n gusu niɛ awɔrɛ n bo bu fere i ka Abilene
n su.
2 Nyini saŋga ni, Anasi ni Kayafasi jina Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kɛrɛ kpiɛn n
jinaabiri a. Na Nyɛmɛ afa i nɔaniɛ n ama Yohane Zakariya wa, boro kpantain n nu.
3 Nyini ti, na Yohane akɔ Yodan kunma n awɔrɛ n kɛrɛ n nu sukan Nyɛmɛ jɔrɛ, i
ŋa, "Am kaaki am wo na m biɛ am Nyɛmɛ nzue, na Nyɛmɛ fa am ŋgasi ni am satiɛ
kɛrɛ ce am."
4 Sɔ ye wɔ yo yiiwa, kabo Nyɛmɛ ma ba kɛrɛ i nɔaniɛ kanfɔ Esaya dɛɛ kadasi n nu
ka,
"Sɔnɔ be subo ndoori boro kpantain n nu ka,
'Am sɛsɛ Mibiɛ n atin su,
na am yo i atin n dɔŋgu.
5 Na bu bá bereki bukam n ni kpɛrɛm kɛrɛ,
na bu bá tɔtɔ kunma kunma kɛrɛ bo i wo buka n bu,
na atin kɛrɛ bo wɔ biri, bu bá teŋge,
na bu bá tɔtɔ i kunma kunma n kɛrɛ.
6 Na adamande kɛrɛ bá ŋu kabo Nyɛmɛ dé bu tii ji barasu ni.' "
7 Na jama beberebe afite aba Yohane dɔ ka i biɛ bu Nyɛmɛ nzue. Na wɔ se bu ka,
"Ambɛrɛ burukɔɔnufɔm bo am ti ka woom ni, ŋma seeri am ka am ŋmati fite suicin
kekereke n bo Nyɛmɛ sufa ba am dɔ n nu a?
8 Am yo sakpa bo i kere ka am akaaki am wo. Na má am sunsun ka, Abraham ti
am na dɛɛ ti, na am koro fite nyini suicin n nu. M suse am wɔ lɛɛ, ka, Nyɛmɛ koro
ma ahin yabuɛm ni kaaki nbaam ma Abraham.
9 Nyɛmɛ asi i samba n nana ase baka kɛrɛ bu na i kpiɛ i ji sin nu, yiri bo i suuwa
ti má kpa ni."
10 Na jama n abisa Yohane ka, "Ye ya yo sɛ wɔ lɛɛ kisa n a?"
11 Na wɔ bɔ bu nu ka, "Sɔnɔ kɛrɛ bo i la tanlɛɛ nnyɔ, i mi ma sɔnɔ bo i la má be n
kun, na bo i la diire gusu yo sɔ."
12 Na lampodefɔ nbem aba i dɔ ka i biɛ bu Nyɛmɛ nzue, na ba bisa i ka, "Ya Kerefɔ,
ye ya yo sɛ wɔ?"
13 Na wɔ se bu ka, "Má am de ŋwaa kɔ tara kabo i ti ye ni ka am de ni."
14 Na soja nbem gusu aba i dɔ aba abisa i ka, "Ye yɛrɛ di, ya yó sɛ wɔ?" Na wɔ se
bu ka, "Má am miɛ be de ŋwaa i dɔ, na má am tun be nzuin. Am ma am nyunu yi
am ŋkatɔ."
15 Na minɛm bo bu tana niɛ Kristo n atin nu ka i ba ni, yiri Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ ase
ka i súnma i ni, bu sunsun ka, beni, kisa Yohane ti Kristo Tiidefɔ n a.
16 Yohane siiri nyini dɛɛ ti, na wɔ se bu ka, "Mini sufa nzue biɛ am a, na am yo
casi, ama, bo i tara m fieo wo m sin suba. M ti kaan ni bo m dodo i. Yiri fá Awiɛwiɛ
Casi n ni sin yo am casi a, kabo sɔnɔ biɛ nzue na i yo casi ni.
17 I bita i ŋgani bakiti fieeba suba, na i bá bakiti yi ŋgani mbaa n busu gɔ i bondo
nu, na i nya yára kunkun n sin n bo i je na i nɔ má n nu."
18 Sɔ ye Yohane kaanri labari kpa n kereeri minɛm a, na wɔ jɔjɔ jɔrɛ dɔŋgu ase bu
ka bu kaaki bu wo.
19 Ama, na Yohane akan Fɛmɛ Herode ndiɛ ka wɔ fa i gɔrɔ yi Herodiya aja i hun
ŋgɔɔ su, na wɔ kaaki ayo sa ŋgbɛɛnŋgbɛɛn beberebe.
20 I satiɛ bo i ti tiɛ tara i kɛrɛ n la ka i taraari Yohane nyiiri i dansaraka a.

Kabo Yohane biɛɛri Yesu Nyɛmɛ nzue barasu ni

21 Saŋga bo Yohane biɛɛri minɛm Nyɛmɛ nzue ni, na wɔ biɛ Yesu gusu. Bu biɛɛri i
wieeri, na i susere Nyɛmɛ ni, dɔ na aŋgoro n ateke,

22 na Awiɛwiɛ Casi n ajura aba atana i ŋu ka tiiwa dɛɛ su. Na wɔ ti akonvi be ŋga
aŋgoro, i ŋa, “Wɔrɔ ti m wa a, m koro u agaya, m ahore ajɔ u ŋu.”

Yesu Kristo nam duma yaa

23 Saŋga bo Yesu boori i juma n bu ni, nyini saŋga i la afɔ aburasan. Minɛ yo
sunsun ka i si la Yosefu bo i ti Heli wa n wɔ, na Heli si la
24 Matati, na Matati si la Levi, na Levi si la Mɛlɛki, na Mɛlɛki si la Yanayi, na Yanayi
si la Yosefu nyiŋga n bo
25 i si la Matatiya ni, na Matatiya si la Amosi, na Amosi si la Nahumu, na Nahumu
si la Esili, na Esili si la Nagayi,
26 na Nagayi si la Maati, na Maati si la Matatiya nyiŋga n bo i si la Sɛmɛni ni, na
Sɛmɛni si la Yoseki, na Yoseki si la Yoda,
27 na Yoda si la Yowanani, na Yowanani si la Resa, na Resa si la Zorobabɛli, na
Zorobabɛli si la Salatiyeli, na Salatiyeli si la Niɛri,
28 na Niɛri si la Mɛlɛki nyiŋga n bo i si la Adi ni, na Adi si la Kosamu, na Kosamu
si la Elimadamu, na Elimadamu si la Eri,
29 na Eri si la Yosuwa, na Yosuwa si la Eliyɛza, na Eliyɛza si la Yorimu, na Yorimu
si la Matati nyiŋga bekun, na nyini Matati n si la Levi nyiŋga bekun,
30 na nyini Levi n si la Simeyon, na Simeyon si la Yuda, na Yuda si la Yosefu nyiŋga
n bo i si la Yonamu ni, na Yonamu si la Eliyakimu,
31 na Eliyakimu si la Mɛliya, na Mɛliya si la Mɛnna, na Mɛnna si la Matata, na
Matata si la Natani, na Natani si la Fɛmɛ Davidi,
32 na Fɛmɛ Davidi si la Jese, na Jese si la Yobedi, na Yobedi si la Boosi, na Boosi si
la Sala, na Sala si la Naasoni,
33 na Naasoni si la Aminadabu, na Aminadabu si la Adimini, na Adimini si la Arani,
na Arani si la Hɛsarom, na Hɛsarom si la Farɛsɛ, na Farɛsɛ si la Yuda nyiŋga n bo
34 i si la Jakɔbu ni, na Jakɔbu si la Izaki, na Izaki si la Abraham, na Abraham si la
Tara, na Tara si la Nakoro,
35 na Nakoro si la Sɛruku, na Sɛruku si la Ragawu, na Ragawu si la Falɛki, na Falɛki
si la Ebera, na Ebera si la Sala nyiŋga bekun,
36 na nyini Sala n si la Keena, na Keena si la Arafakadi, na Arafakadi si la Semu, na
Semu si la Nowa, na Nowa si la Lamɛki,
37 na Lamɛki si la Matusala, na Matusala si la Henoki, na Henoki si la Yarɛti, na
Yarɛti si la Malɛheeli, na Malɛheeli si la Keena nyiŋga bekun,
38 na Keena n si la Enosi, na Enosi si la Seti, na Seti si la Adam, na Adam si la Nyɛmɛ.

4

Kabo Sitana yoori Yesu na i niɛ ni

1 Awiɛwiɛ Casi n woori Yesu ŋu agaya, na wɔ fite Yodan kunma n awɔrɛ n nu, na
Awiɛwiɛ Casi n afa i akɔ boro kpantain n nu kɔ sukere i atin.
2 I woori dɔ cɛɛn aburana, na Sitana ayo i na i niɛ ka, i yó yiri Sitana n dɛɛ koroowa,
nzɛn i yó má i. Nyini cɛɛn aburana n kɛrɛ ni, wɔ di má pui, nyini dɛɛ sin, na ahɔɛ
aba ati i.
3 Na Sitana n ase i ka, “Nzɛn a ti Nyɛmɛ Wa, se ahin yabuɛ n na i kaaki diire.”
4 Ama, na Yesu abɔ i nu ka, “Ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, má diire ŋgumi
ma sɔnɔ ŋgɔɔ a.”
5 Na Sitana afa i afun akɔ aŋgoro lenleŋge, na i nyumbaambaa n nu bɛrɛ, na wɔ
kere i durunya n nu asiɛn n kɛrɛ.
6 Na wɔ se i ka, “Wɔrɔ ye m má a niɛ ahin asiɛn n kɛrɛ su a, na m fá bu ajɛkɛm
kɛrɛ ma u, dama Nyɛmɛ afa i kɛrɛ awura m saa nu, na mini gusu koro fa ma sɔnɔ
kɛrɛ bo m koro.

7 Nzɛn a kutu suuri m, m fá nyinim kɛrɛ ma u.”
8 Na Yesu ase i bekun ka, “Ba kaaki akɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,
‘Kutu Micɛra u Nyɛmɛ ni,
na a su yiri ŋgumi.’ ”
9 Na Sitana n akaaki afa Yesu akɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu, na wɔ fa i akɔ ajina Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n tii su lenleŋge, na wɔ se i ka, “Nzɛn a ti Nyɛmɛ Wa, fite fɛn ti tɔ asiɛŋgu na m niɛ.
10 Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,
‘Nyɛmɛ má i mɛrɛkɛm nɔɔ ka bu niɛ u dika
na bu kanda u.’
11 Ba kaaki akɛrɛ i ka,
‘Bu fá bu saa so u nu,
na má u jaa bo yabuɛ be.’ ”
12 Ama, na Yesu akaaki ase i ka, “Ba kaaki akɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, ‘Má a yo Micɛra Nyɛmɛ n na a niɛ kabo i yiko ti barasu.’ ”
13 Saŋga bo Sitana n yoori Yesu yoowa barasu n kɛrɛ na i niɛ i ni, na wɔ kɔ ayaki Yesu ka.

Kabo Yesu boori i juma bu Galili awɔrɛ n nu ni

14 Na Yesu akpie i nyi akɔ Galili awɔrɛ n nu, ni Awiɛwiɛ Casi n dɛɛ yiko nu. Na i labari abara ayɛ nyini awɔrɛ n kɛrɛ pepere nu.
15 Na wɔ kere minɛm Yudafɔm tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm nu, na sɔnɔ kɛrɛ akansi i.

Kabo Yesu ŋa Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ la má jirima i bɔsu ni

16 Na Yesu akɔ Nazarɛti miɛ n nu, dɔ ye bu taari i a, na wɔ nyi, na Yudafɔm Ŋumiyi cɛɛn n be, na wɔ kɔ bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu, kabo i nati kɔ ni. Na wɔ yasu ajina ka i kan Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi ni,
17 na ba fa Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Esaya dɛɛ kadasi n ama i. Na wɔ teke i, na wɔ niɛ aŋu awɔrɛ n bo ba kɛrɛ i nu ka,
18 “Micɛra n Awiɛwiɛ n wo m dɔ,
dama wɔ yi m ka m kan labari kpa n kere yaarifɔm.
Na wɔ sunma m ka m kɔ minɛm bo ba tara bu domuɛm n dɔ,
na m se bu ka m bá de bu tii ji,
na m kɔ anyinsinm dɔ,
na m se bu ka m bá teke bu nyumbaa,
na m kɔ minɛm bo bu bita bu miɛ n dɔ,
na m se bu ka m bá de bu tii ji,
19 na m bo ndoori ka,
afɔ n nu Micɛra ni má i minɛm di i ahɔrɔma.”
20 Na Yesu akan awie, na wɔ kata Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n su, na wɔ fa ama i bitafɔ ni, na wɔ tana. Na minɛm kɛrɛ bo bu wo tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu n afa bu nyumbaa akpama i ŋu.
21 Na wɔ se bu ka, “Nyuma dɛɛ cɛɛn n nu, ahin Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n bo ma kan i na am ati i ni, ayo yiiwa.”
22 Na sɔnɔ kɛrɛ akan kpa ama i, na ba yo alekutura kabo i nɔaniɛ jɔjɔɔwa n ti kpa barasu ni, na ba bisa bu ŋuŋu nu ka, “Má Yosefu wa n lɛɛ?”
23 Na Yesu ase bu ka, “M si tenle ka am bó m ahin anyundɛrɛ ni ka, ‘Ayirifɔ, tuntun u ŋu.’ Na am sé m ka, ‘Sam n bo ya tiiri ka a yoori bu Kapɛnam miɛ kpiri n nu ni, yo bu u bɔsu fɛn gusu na ya niɛ.’ ”
24 Na Yesu akaaki ase bu ka, “Nahɔrɛ ye m suse am n a, Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ la má jirima haari kaan sɔ mmɔɔ i bɔsufɔm dɔ.

25 Am teŋge su kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Eliya dɛɛ saŋga n na nzue atɔ má afɔ
nsan ni kpaaki nu, na ahɔɛ bambaka tɔɔri ni. I ti nahɔrɛ wɔ ka, nyini saŋga, kunafɔm
beberebe woori Yisareli asiɛn n su,
26 ama, Nyɛmɛ asunma má Eliya nyini kunafɔm be dɔ, se i sunmaari i kunafɔ kun
be dɔ a, i wo miɛ be bo bu fere i ka Zarɛfati na i ti má Yudafɔm miɛ kpiri n wɔ, i wo
Sidon dɛɛ awɔrɛ n nu wɔ.
27 Sasu bekun, Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Elisa dɛɛ saŋga, i ti nahɔrɛ wɔ ka kokobi yo
taraari minɛm beberebe Yisareli asiɛn n su, ama, Nyɛmɛ ama wɔ tuntun má bu kun
n kpein mmɔɔ, se i tuntuunri kokofɔ kun be wɔ, bu fere i ka Naama, i ti má Yudafɔ,
i fite Siriya awɔrɛ nu wɔ."
28 Minɛm bo bu wo sɔɔ n nu n tiiri sɔ ni, na yaa ati bu agaya.
29 Na ba yasu aso i nu, acin i afite miɛ n nu akɔ kpɛrɛ n bo miɛ n wo su ni, ka bu
fa i ji buka n bu asiɛŋgu.
30 Ama, na wɔ nati asin jama n afiɛn akɔ.

Kabo Yesu fɔn yiiri ajini sɔnɔ be ŋu ni

31 Dɔ na wɔ kɔ miɛ kpiri n bo bu fere i ka Kapɛnam na i wo Galili awɔrɛ n nu ni,
na Ŋumiyi cɛɛn ni, na wɔ kɔ awura bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu sukere minɛm.
32 Na ba yo alekutura fa kɔ i kereewa n su, dama i jɔjɔɔwa n la yiko.
33 Na sɔnɔ be wo tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu dɔ, ajini wo i ŋu, na wɔ bo awie kpa ase
ka,
34 "Oi, Yesu Nazarɛtifɔ, a koro nzu ya nu fɛn a? A ba ka a ba yo ya ŋgbɛɛn wɔ, nzɛn
sɛ? M si u sa, wɔrɔ ti sɔnɔ casi bo Nyɛmɛ asunma u n a."
35 Na Yesu atiɛn ajini n ŋu ase ka, "Mɔ u nɔɔ bɛrɛ na a fite yaki sɔnɔ ni." Na ajini
n akpisi sɔnɔ n abo asiɛŋgu jama n kɛrɛ nyunu, na ba fite ayaki sɔnɔ ni, ba ma má i
mandim be.
36 Na minɛm kɛrɛ ayo alekutura, na ba bisa bu ŋuŋu nu ka, "Nzu alekutura nɔaniɛ
jɔjɔɔwa n la ahin? Dama i la yiko nahɔrɛ su bo i koro ma ajinim nɔɔ na bu fite yaki
sɔnɔ."
37 Na i labari n abara ayɛ nyini awɔrɛ n kɛrɛ nu.

Kabo Yesu tuntuunri tukpakifɔm beberebe Simon dika ni

38 Na Yesu afite tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu, na wɔ kɔ awura Simon dika, na ba se i ka
Simon sibara la má i ŋu, yakɔkɔ abo i agaya.
39 Na Yesu akɔ ajina i bi, na wɔ ma yakɔkɔ n nɔɔ ka i fite yaki bara ni. Na wɔ fite
ayaki i, na bara n akaba ayasu, na wɔ kɔ ayo diire ama bu.
40 Na naasɔ dika bibiri saŋga, na minɛm n afa tukpaki barasu barasu fɔm kɛrɛ aba
Yesu dɔ ka i tuntun bu, na wɔ fa i saa anana bu ŋu, na bu kɛrɛ anya laifiɛ.
41 Na wɔ fɔn ayi ajinim n gusu afite minɛm beberebe ŋu, na ajinim n acindi, na ba
se i ka, "Wɔrɔ ti Nyɛmɛ Wa n a." Ama, na Yesu akan ajinim n ndiɛ, wɔ du má su na
bu jɔjɔ, dama bu si ka yiri ti Kristo n a, Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ ase ka i súnma i ni.

Kabo Yesu kɔ kaanri Nyɛmɛ jɔrɛ Yudafɔm tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm nu ni

42 Ale ba ciinri, na Yesu afite miɛ n nu akɔ awo awɔrɛ be nu i ŋgumi. Na minɛm n
akɔ i niɛniɛ, na saŋga bo bu kɔ ŋuuri i ni, na ba kpini atin kabo bu yo na má i kpaaki
yaki bu.
43 Ama, na wɔ se bu ka, "Wɔ yo daka ka m kɔ miɛ nyiŋgam gusu su na m kɔ
kan labari kpa fa kɔ Nyɛmɛ fɛmɛya n su kere bu gusu, dama ka nyini ti ye Nyɛmɛ
sunmaari m a."
44 Nyini ti, na wɔ bara ayɛ sukan Nyɛmɛ jɔrɛ ni, tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm nu bu awɔrɛ
n kɛrɛ nu.

5

Kabo Yesu fereeri i susufɔ ciciri su dɛɛm ni

1 Cɛɛn be na Yesu jina Gɛnɛsarɛti kunma kpiri n nɔɔ su, na jama beberebe abara
ayɛ i, na bu susun bu beŋgu ka bu ju i bi na bu ti Nyɛmɛ nɔaniɛ ni.
2 Dɔ na wɔ ŋu lee nnyɔ nbem ka bu wo kunma n nɔɔ su. Jombaa tarafɔm n afite
ayaki leem wo bu diɛndiɛm ŋmisi su.
3 Na Yesu awura lee n kun nu, nyini lee n ti Simon dɛɛ wɔ, na Yesu ase Simon ka i
sun lee n kɔ kaan. Na Yesu atana lee n nu, na i sukere jama ni.
4 Saŋga bo i kere wieeri ni, na wɔ se Simon ka, “Sun lee n na i kɔ ŋgoŋgo n nu, na
am sandi am diɛndiɛm na am tara jombaa.”
5 Na Simon ase Yesu ka, “M Mɔfɔ, ya yo jumam ni anyumboro anuma kɔŋguɛ kɛrɛ
fa ba ju haari ni kisa, ya tara má pui. Ama, nzɛn a se sɔ yiri, m fá diɛndiɛm n sandi
nzue n nu.”
6 Na ba fa diɛndiɛm n asandi nzue n nu, na ba tara jombaa beberebe haari má
diɛndiɛm ni jinaari ka bu sɔ́n ɔ.
7 Nyini ti, ba fa bu saa apaati bu lamɔkɔm bo bu wo lee nyiŋga n nu ka bu ba buka
bu. Na ba yiyi jombaam n agɔ lee nnyɔ n nu, na ba yi haari leem ni jinaari ka bu sa
nzue wɔ.
8 Saŋga bo Simon Petoro ŋuuri nyini sɔ ni, na wɔ kɔ akutu Yesu jaa bu ase i ka, “M
Mibiɛ, cinsi m bi bɛrɛ, dama m ti satiɛyofɔ ɔ.”
9 Deke bo i ma i seeri sɔ n la ka, i ni nyiŋgam kɛrɛ ayo alekutura fa kɔ kabo ba tara
nyini jombaa beberebe n barasu ni.
10 Yakobo ni Yohane gusu woori bɛrɛ, bu si la Zɛbɛdi, bu ni Simon saŋga tara jombaa
n a. Na bu gusu ayo alekutura. Na Yesu ase Simon ka, “Má a ma sɛrɛ ti u, fite kisa fa
kɔ, m má a sutiɛn minɛm nɔɔ ma m, kabo a tara jombaa ni.”
11 Na ba cin ayi lee n afite nzue n ahɛmɛ, na ba yaki deke n kɛrɛ bɛrɛ, na ba su i
su.

Kabo Yesu tuntuunri kokofɔ be ni

12 Cɛɛn n be sɔ ɔ, na Yesu wo miɛ be su, kokofɔ be wo nyini miɛ n nu. Saŋga bo
i ŋuuri Yesu sɔ ni, na wɔ ŋmati aba akutu, na wɔ fa i nyunu abutu asiɛŋgu, na wɔ
sere i jande ka, “M Mibiɛ, nzɛn a koro ka a ma m nya laifiɛ, a koro ma m nya i.”
13 Na Yesu ateŋge i saa anana i ŋu na wɔ se i ka, “M koro. Nya laifiɛ.” Na kokobi
n akaba ayaki sɔnɔ ni.
14 Na Yesu abɔbɔ i ase i ka, “Má a se ka a se be, ama, kɔ na a kɔ fa u ŋu kere Nyɛmɛ
sayoowa dɔŋguyofɔ ni, na a kɔ yo yoowa n bo Moyisi yo kereeri dawafɔm ni, dama
nyini kere minɛm ka a nya u ŋu a.”
15 Ama, haari ni nyini mmɔɔ, na i labari abara ayɛ deke n kɛrɛ, na minɛm aba i dɔ
na bu ba ti Nyɛmɛ jɔrɛ kaanwa n na i tuntun bu tukpaki barasu barasu kɛrɛ na bu
nya laifiɛ.
16 Ama, yiri ba yo, i yi i ŋu kɔ deke bo minɛm wo má n wɔ, na i kɔ sere Nyɛmɛ.

Kabo Yesu tuntuunri sɔnɔ bo i saam ni i jaam awu ni

17 Cɛɛn n be sɔ ɔ, Yesu wo minɛm kere su, na Farasifɔm nbem, ni Yudafɔm Nyɛmɛ
nɔaniɛ kerefɔm tana bɛrɛ. Bu fiteeri miɛ miɛm bo bu wo Galili ni Yudiya awɔrɛm
n nu, ni Yɛrusalem miɛ kpiri n nu baari a. Na Nyɛmɛ ama Yesu yiko bo i tuntun
tukpakifɔm na bu nya laifiɛ.
18 Dɔ na minɛ nbem asɔ sɔnɔ be ni i dasu aba, i saam ni i jaam awu, na bu sumiɛ
bu nyi ka bu fa i wura sɔɔ n nu wɔ, na bu fa i se Yesu nyunu.

19 Ama, jama n sunnuuri sɔ n dɛɛ ti, ba koro anya má atin. Nyini ti, na ba fa i afun
sɔɔ n tii su, na ba fiiti anya fofoe, na ba cɔɔndi i ni i dasu n kɛrɛ ase jama n afiɛn
Yesu nyunu.
20 Yesu ŋuuri kabo bu yoori i yarada n sɔ ni, na wɔ se biɛ n ka, “Ma fa u satiɛ
ace u.”
21 Na Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni Farasifɔm n abisa bu ŋuŋu nu ka, “Sɔnɔ bɔnɔ la
ahin bo i jɔjɔ wura Nyɛmɛ ŋgasi nu sɔ a? Be wo má bɛrɛ bo i koro fa minɛm satiɛ
ni bu ŋgasi ce bu, sin Nyɛmɛ ŋgumi ŋu.”
22 Na Yesu afa nu fa kɔ bu sunsunni bo bu bita i n su, na wɔ se bu ka, “Nzu ti ye
am bita nyini sunsunni ni am ahore su a?
23 Bɔnɔ ti kekereke a, bo m se ka, ‘Ma fa u satiɛ ace u,’ nzɛn, ‘Yasu nati’ n a?
24 M kére am ka mini Adamande Wa n la yiko durunya n nu bo m fa satiɛ ni ŋgasi
ce.” Na wɔ se sɔnɔ n bo i saam ni i jaam awu n ka, “Wɔrɔ, yasu fa u dasu n na a kɔ
awuru.”
25 Kpeŋga na sɔnɔ n ayasu jama n kɛrɛ nyunu, na wɔ fa i dasu n na i sukansi Nyɛmɛ
sukɔ awuru.
26 Na bu kɛrɛ ayo alekutura agaya, na ba kansi Nyɛmɛ, na sɛrɛ ati bu, bu ŋa,
“Nyuma, ya ŋu alekutura sam bo ya nya ŋu má i.”

Kabo Yesu fereeri Levi ka i ba su i su ni

27 Nyini sin, na Yesu afite bɛrɛ, na wɔ kɔ aŋu lampodefɔ be bo bu fere i ka Levi, i
tana i juma yoobiri. Na Yesu ase i ka, “Yasu bra na a ba su m su.”
28 Na Levi ayaki deke n kɛrɛ, ayasu asu i su.
29 Na Levi afa Yesu akɔ i dika, na wɔ kɔ ayo di ni nu bambaka, na ba tiɛn bu nɔɔ
adi, bu ni lampodefɔm beberebe, ni minɛ nyiŋga nbem.
30 Na Farasifɔ nbem ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm nbem bo bu ni bɛrɛ wo ni, aŋuŋuti i,
na ba bisa Yesu susufɔm n ka, “Nzu ti ye am ni lampodefɔm, ni satiɛyofɔm saŋga di
diire na am nu nzan a?”
31 Na Yesu ase bu ka, “Minɛm bo bu la laifiɛ n koro má ayirifɔ, má ka bo bu la má
laifiɛ ni koro a.
32 Ma ba má ka m ba fere minɛm bo bu ŋa bu yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ n wɔ,
ama, m baari ka m ba fere satiɛyofɔm wɔ, na bu kaaki bu wo.”

Kabo Yesu kereeri nɔɔ cici jɔrɛ ni

33 Na minɛ nbem aba abisa Yesu ka, “Nzu ti ye Yohane dɛɛ susufɔm ni Farasifɔm
dɛɛm cici bu nɔɔ na bu sere Nyɛmɛ saŋga kɛrɛ saŋga ye u dɛɛm bɛrɛ di ye bu nu a?”
34 Na Yesu abɔ bu nu ka, “Am koro miɛ má konyayafɔm ka bu cici bu nɔɔ, saŋga
bo konyafan n toko wo bu dɔ ni.
35 Ama, saŋga suba bo bu bá yi konyafan n fite bu nu, nyini saŋga n ye bu nyá cici
bu nɔɔ a.”
36 Na Yesu abo ahin miɛɛnu n akere bu, i ŋa, “Sɔnɔ koro fa má sanvuin fɔfɔrɛ kpa
tɔ má tani dawa kunma, nzɛn i yoori sɔ, sanvuin fɔfɔrɛ ni sɔ́n dawa n wɔ, i tɔ́ má su.
37 I kaaki ti sɔ ɔ bekun ka be koro fa má nzan nyiiwa faŋgafɔ gɔ má dundu dawa
bɛbɛtɛ nu, nzɛn i yoori sɔ, dundu ni tíɛ wɔ, na i ká ŋgbɛɛn, na nzan n kɛrɛ sóŋgi
butu.
38 Ama, i ti ye ni ka bu fa nzan nyiiwa faŋgafɔ gɔ dundu fɔfɔrɛ biiwa nu.
39 Sɔnɔ nya nuuri nzan nyiiwa wieeri, i koro má nzan mɔnɛ kun. A tí ka i ŋa, ‘Nzan
nyiiwa ni ti kpa a.’ ”

6

Kabo Yesu jɔjɔ fa kɔɔri Ŋumiyi cɛɛn jɔrɛ ni

1 Ɲumiyi cɛɛn be, na Yesu ni i susufɔm ni sunati sin alɛmbaa fie be nu, na i susufɔm
n abubu be, na ba nunuka i bu saa nu akpɛsɛ.
2 Na Farasifɔ nbem abisa bu ka, “Nzu ti ye am suyo sɔ a? Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa
n kere ka má be yo sɔ Ɲumiyi cɛɛn.”
3 Na Yesu abisa bu ka, “Am nya kan má Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu, kabo Fɛmɛ Davidi
yo yoori saŋga bo ahɔɛ tiiri i ni i minɛm na ba si má kabo bu yo n wɔ, nzɛn sɛ?
4 Ahɔɛ n ti, na wɔ kɔ awura Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, na wɔ fa kpɔnɔ n bo ba
fa ama Nyɛmɛ ni, na wɔ di, na wɔ ma i minɛm be. Ama, am si ka ya dɛɛ atin n su,
Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm ŋgumi di nyini kpɔnɔ n a.”
5 Na Yesu ase bu ka, “Mini Adamande Wa ni ti Ɲumiyi cɛɛn n Mibiɛ a.”

Kabo Yesu tuntuunri sɔnɔ asaa fuin be Ɲumiyi cɛɛn ni

6 Na Ɲumiyi cɛɛn n be bekun, na Yesu akɔ awura tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu, na wɔ
kere minɛm. Sɔnɔ be woori dɔ, i saa fɔmbɔrɔ awu.
7 Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni Farasifɔm nbem woori dɔ, na ba koro ka bu nya ŋgɛɛ
bo bu sɔ Yesu na bu nya i taraabiri. Nyini ti, ba tu bu nyumbaa aniɛ Yesu, na bu niɛ
ka i túntun sɔnɔ asaa fuin n Ɲumiyi cɛɛn ni, nzɛn i túntun má i.
8 Ama, na Yesu asi bu sunsunni bo bu bita i, na wɔ se sɔnɔ asaa fuin n ka, “Yasu
bra ba jina afiɛn fɛn.” Na sɔnɔ n ayasu akɔ ajina dɔ.
9 Na Yesu abisa bu ka, “Ya dɛɛ atin n su, atin wo nu ka ya yo sakpa Ɲumiyi cɛɛn ni,
nzɛn ya yo satiɛ wɔ? I kaaki ti ye ni ka ya de ŋgɔɔ, nzɛn ya kun wɔ?”
10 Na Yesu aniɛ bu nyunu abara ayɛ, na wɔ nya ase sɔnɔ asaa fuin n ka, “Teŋge u
saa ni.” Na sɔnɔ n ayo sɔ, na i saa n ayo faŋga bekun.
11 Na yaa ati bu agaya, na ba bo i bu afa sɛsɛsu kabo bu yó Yesu barasu.

Kabo Yesu yiiri minɛ buru ni nnyɔ ka bu yo i jaramasam ni

12 Nyini saŋga n na Yesu afun akɔ buka be su ka i kɔ sere Nyɛmɛ, na wɔ sere Nyɛmɛ
nyini kɔŋguɛ n kɛrɛ.
13 Saŋga bo ale ba ciinri ni, na wɔ fere i susufɔm ni, na wɔ yi bu nu, buru ni nnyɔ,
na wɔ fa bu ayo i jaramasam.
14 Bɛrɛ la Simon bo Yesu tuunri i duma ka Petoro ni, ni i niɛma bo bu fere i ka
Andere ni, ni Yakobo, ni Yohane, ni Filipu, ni Batolomeyo,
15 ni Matio, ni Tomasi, ni Yakobo bo i si la Alafeyo ni, ni Simon bo i tu ŋgoni fa kɔ
i asiɛn su ni,
16 ni Yudasi bo i si la Yakobo ni, ni Yudasi Isikariyoti bo i ba tɔɔri Yesu ni.

Kabo Yesu kaanri Nyɛmɛ jɔrɛ na i ma tukpakifɔm nyaari laifiɛ ni

17 Na Yesu ni i jaramasam n acɔɔndi buka n aba ajina awɔrɛ be nu, i susufɔm
nyiŋgam beberebe woori dɔ, ni jama beberebe. Bu fiteeri Yudiya dɛɛ awɔrɛ n kɛrɛ
nu wɔ, ni Yɛrusalem miɛ kpiri n nu, ni Tiro ni Sidon awɔrɛ n bo i wo tieku n nɔɔ su
ni.
18 Bu baari ka bu ba ti i kereewa n wɔ, na i tuntun bu, na minɛm bo ajinim wo bu
ŋu kere bu yaari n gusu aba, na wɔ tuntun bu, na ba nya laifiɛ.
19 Minɛm kɛrɛ boro bu nyi wɔ, na bu fa bu saa kan i, dama yiko fite i dɔ ye bu kɛrɛ
nya laifiɛ a.

Kabo terefiɛ ni anyumboro ti barasu ni

20 Na Yesu aniɛ i susufɔm, na wɔ se bu ka,
“Ambɛrɛ bo am ti yaarifɔm ni,
terefiɛ wo am dɔ,
dama Nyɛmɛ fɛmɛya n ti am dɛɛ wɔ.
21 Ambɛrɛ bo ahɔɛ ati am kisa ni,
terefiɛ wo am dɔ,

dama Nyɛmɛ bá ma am akunnuyi.
Ambɛrɛ bo am ahore asaaki kisa ni,
terefiɛ wo am dɔ,
dama Nyɛmɛ bá ma am ahoreda.
22 Ambɛrɛ bo minɛm bá kpɔ am, na bu kéte am, na bu kpíɛ am nzukɔ, na bu sáaki
am duma ka am ti satiɛyofɔm ni, nzɛn i kɛrɛ fite ka mini Adamande Wa n dɛɛ ti,
terefiɛ wo am dɔ.
23 Bu bá yoori am sɔ, am ma am ahore jɔ, na am tutu am kɔm. Dama am bá nya
ŋkatɔ bambaka Nyɛmɛ dɔ. Kabo bu nam yo yoori dawa dɛɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm
n lɛɛ.
24 Ama, ambɛrɛ bo am la ajɛkɛ beberebe kisa ni,
am bá ŋu anyumboro bambaka,
dama am adu mɔ ayo am koroowa n dɛɛ ti.
25 Ambɛrɛ bo am adi na am kunnu ayi kisa ni,
am bá ŋu anyumboro bambaka,
dama ahɔɛ bá ti am.
Ambɛrɛ bo am siri kisa ni,
am bá ŋu anyumboro bambaka,
dama am bá sun haari na am bá nya má nyunvuin.
26 Ambɛrɛ bo sɔnɔ kɛrɛ kansi am ni, am bá ŋu anyumboro bambaka, dama sɔ ye
bu nam yo kansiiri kɔrɛfɔm n bo bu yo bu ŋu ka bu ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm n a.”

Kabo i ti ye ni ka ya koro ya kpɔfɔm barasu ni

27 Na Yesu ase bu ka, “Ama, m se ambɛrɛ bo am suso am sui na am ti n wɔ lɛɛ ka,
am koro am kpɔfɔm, na am yo sakpa ma bo bu yo am satiɛ ni.
28 Minɛm bo bu jɔjɔ nɔaniɛ tiɛ gɔ am ŋu ni, am yo bu kisi, na minɛm bo bu kere
am wuwuruwa ni, am kaaki sere Nyɛmɛ ma bu.
29 Nzɛn be fin u nyɔɔnu, kaaki bue nyiŋga n gusu ma i na i fin i buka su, na nzɛn
be de u tanlɛɛ bambaka, kaba fa u tanlɛɛ kaan n bo i wo i bu mmɔɔ n buka i su.
30 Sɔnɔ kɛrɛ bo i sere u deke be, má a kpiɛ i, na sɔnɔ kɛrɛ bo i fa u deke be, má a
bisa i busu kun.
31 Kabo am koro ka minɛm yo ma am ni, am yo i sɔ ma bu.”
32 Na wɔ kaaki ase bu ka, “Nzɛn am nya koroori minɛm bo bu koro am ni ŋgumi,
i kansi la bɔnɔ ɔ, ye am ba nya i a? Dama haari satiɛyofɔm mmɔɔ yo sɔ ɔ.
33 Na nzɛn am nya yoori sakpa maari minɛm bo bu yo sakpa ma am ni, i kansi la
bɔnɔ ɔ? Dama haari satiɛyofɔm mmɔɔ yo sɔ ɔ.
34 Na nzɛn am fa neŋge fiɛ minɛm bo am sunsun ka bu bá tɔ am kaari ni, i kansi la
bɔnɔ ɔ, ye am bá nya i a? Dama haari satiɛyofɔm mmɔɔ fiɛ bu beŋgu satiɛyofɔm wɔ,
na bu bá de i ŋusu sɔ.
35 Ama, wɔ yo daka ka am koro am kpɔfɔm, na am yo sakpa ma bu, na má am fiɛ
be neŋge be, na am sunsun ka i tɔ́ kaari. Dɔ ye am nyá i ŋkatɔ bambaka a, na am
yó Micɛra Nyɛmɛ Kpiri ni nbaam. Dama yiri yo sakpa ma satiɛyofɔm, ni bo bu si má
aye ni.
36 Am si aŋunfɔ kabo am Si Nyɛmɛ si aŋunfɔ ni.”

Kabo Yesu ŋa má ya jɔjɔ be jɔrɛ jaraki i ni

37 Na Yesu ase bu ka, “Má am jɔjɔ be jɔrɛ na am jaraki i, na Nyɛmɛ gusu dí má am
jɔrɛ na i járaki am. Má am ma bu di be jɔrɛ cin i sui, na Nyɛmɛ gusu dí má am jɔrɛ
cin má am sui. Am fa minɛm satiɛ ce bu, na Nyɛmɛ gusu fá am dɛɛ ce am.
38 Am ma minɛm deke bo bu koro, na Nyɛmɛ gusu má am. Kabo Nyɛmɛ má am n
la ka, i fá gɔŋgɔ dɔŋgu susu ma am a, na i yí kɔ butu. Nyini ti, gɔŋgɔ bo am fa susu
ma minɛm ni, sɔ ye Nyɛmɛ gusu fá susu ma am a.”

39 Na Yesu abo ahin anyundɛrɛ n akere bu, i ŋa, “Anyinsin koro bita má i beŋgu
anyinsin kpama, nzɛn i yoori sɔ, bu nnyɔ n kɛrɛ kɔ́ to kunma nu wɔ.
40 Sɔnsɔnfɔ tara má i kerefɔ, ama, saŋga bo wɔ ba asɔnsɔn juma n awie, i ni i
kerefɔ n kɛrɛ asɛ wɔ lɛɛ.”
41 Na wɔ bisa bu ka, “Nzu ti ye a niɛ ŋu wura mbaa n bo i wo u niwa nyumbaa nu,
ye a niɛ ŋu má yeenzin n bo i wo u dɛɛ nyumbaa n nu a?
42 A yo sɛ koro se u niwa ka, ‘Ma m yi wura mbaa n bo i wo u nyumbaa nu ni,’ ye
a ŋu má yeenzin n bo i wo u dɛɛ nyumbaa n nu n a? Wɔrɔ burukɔɔnufɔ ni, du mɔ
yi yeenzin n bo i wo u nyumbaa nu n ka, na a nyá ŋu asi nyunyumi, na a yí wura
mbaa n bo i wo u niwa n dɛɛ nyumbaa nu ni.”

Kabo Yesu ŋa ya fa minɛm sayoowa fa si kabo bu ti ni

43 Na Yesu ase ka, “Baka bo i ti kpa su má suuwa tiɛ, na baka bo i ti má kpa gusu
su má suuwa kpa.
44 Baka kɛrɛ suuwa kere kabo baka n ti barasu a. Sɔnɔ kɛrɛ si ka a koro titi má
damba buwe baka su. A kaaki koro titi má cacabu kpanji baka su.
45 Sɔnɔ kpa ni i deke kpa kɛrɛ bo i bita i ahore su, fa sakpa ba a. Na sɔnɔ tiɛ gusu
ni i deke tiɛ bo i bita i ahore su, fa satiɛ ba a. Dama dekem bo am sunsun bu am
ahore su saŋga kɛrɛ n ye am jɔjɔ bu a.”

Miɛɛnu fa kɔ ataari tafɔ nnyɔ nbem jɔrɛ

46 Na Yesu akaaki ase ka, “Nzu ti ye am fere m ka, ‘Ya Mibiɛ, ya Mibiɛ,’ ye am yo
má deke bo m se ka am yo a?
47 Sɔnɔ kɛrɛ bo i baari m dɔ, na i tiiri m nɔaniɛm n na i deeri bu na i fa yoori juma,
m kére am kabo i mi ti barasu.
48 I mi ti ka sɔnɔ bo i ŋa i tá awuru na i fundu kunma ŋgoŋgo na i kɔ kpura yabuɛ,
na i se sɔɔ n jaa. Wɔmbu koro wura na nzuetinm kɛrɛ koro yi sandi ba kpura awuru
ni, i yó má i pui, dama ataari n ayo faŋga n ti.
49 Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i tiiri m nɔaniɛm n na wɔ de má i, afa ayo má juma, i mi ti
ka sɔnɔ bo i taari i awuru na wɔ se má i jaa yabuɛ su n wɔ. Wɔmbu ba wuraari na
nzuetinm kɛrɛ ba yi kpura nyini awuru ni, na i kaba tɔ faŋga su bo i busu ŋu má
n wɔ.”

7

Kabo soja kpiɛn be yoori Yesu yarada agaya ni

1 Saŋga bo Yesu jɔjɔɔri minɛm dɔ ni nyini nɔaniɛm n kɛrɛ wieeri ni, na wɔ kɔ
Kapɛnam miɛ kpiri n nu.
2 Na Romafɔm soja kpiɛn be wo dɔ, i la i akɔɔ bo i koro i agaya, wɔ da tukpaki
sukoro ka i wu.
3 Soja kpiɛn n tiiri Yesu ŋga ni, na wɔ sunma Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm nbem ka bu
kɔ sere i ka i ba tuntun i akɔɔ n na i nya laifiɛ.
4 Na ba kɔ Yesu dɔ akɔ asere i jande ka, “I ti ye ni ka a ba buka ahin soja kpiɛn ni.
5 Dama i koro ya minɛm n agaya haari wɔ ta tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ ama ya.”
6 Dɔ na Yesu asu bu su akɔ. Saŋga bo bu kɔ dodoori awuru n kaan sɔ ni, na soja
kpiɛn n asunma i danfom Yesu dɔ, bu kɔ juuri ni, na ba se i ka, “Ya Mibiɛ, soja kpiɛn
n ŋa má a fie u ŋu. I ŋa i ti kaan ni bo a ba i dika.
7 Nyini ti ye i ŋa wɔ bu má ka i ti pui bo i ba u nyunu n a. Ama, haari a maari
nɔaniɛ n mmɔɔ, i akɔɔ ni nyá laifiɛ.
8 Dama yiri mmɔɔ ni i tii wo sɔnɔ saa nu wɔ, na yiri gusu nya la i dɛɛ sojam bo i
niɛ bu su. Na bo i nya se i ka, ‘Kɔ fɛn,’ na i kɔ, na i se nyiŋga gusu ka, ‘Bra fɛn,’ na i
ba. Na i se i akɔɔ n gusu ka, ‘Yo ahin,’ na i yo i.”

9 Saŋga bo Yesu tiiri sɔ ni, na wɔ yo i alekutura, na wɔ kaaki aniɛ jama n bo bu su
i su n na wɔ se ka, “M suse am wɔ lɛɛ, ka, ma nya aŋu má sɔnɔ bo i la yarada agaya
ka ahin sɔnɔ n ŋusu, haari fa saŋga ni Yisarelifɔm mmɔɔ.”
10 Na minɛm bo soja kpiɛn n sunmaari bu n akpie bu nyi akɔ i dika. Bu kɔ juuri,
na ba ŋu ka i akɔɔ n anya laifiɛ.

Kabo Yesu teŋgeeri kunafɔ be wa i yiwee nu ni

11 Nyini sin, wɔ cɛ má, na Yesu akɔ miɛ kpiri be bo bu fere i ka Nayin n su, i ni i
susufɔm, ni jama beberebe kɔɔri a.
12 Saŋga bo i kɔ ŋa i wura miɛ n nu ni, kpeŋga i ni minɛm ayɛ, sɔnɔ be awu miɛ n
nu, bu susɔ i fite na bu kɔ se i. Sɔnɔ n bo wɔ wu n ti bara kunafɔ be wa a, i wa kɛrɛ
la yiri ŋgumi kpein wɔ. Na jama beberebe afite miɛ n nu susu kunafɔ n su.
13 Mibiɛ Yesu n ŋuuri kunafɔ n sɔ ni, na aŋunfɔ ati i, na wɔ se i ka, “Má a sun.”
14 Na Yesu akɔ afa i saa akan daŋgu n bo fuin n da su ni, na minɛm bo bu sɔ i n
aka ajina. Na Yesu ase ka, “Gbɛfɛnɛ, m suse u wɔ lɛɛ, yasu.”
15 Dɔ na gbɛfɛnɛ n ayasu atana na wɔ jɔjɔ minɛm dɔ, na Yesu akaaki afa i ama i ni.
16 Na sɛrɛ ati sɔnɔ kɛrɛ, na ba kansi Nyɛmɛ, na ba se bu ŋuŋu nu ka, “Nyɛmɛ nɔaniɛ
kanfɔ bambaka be aba ya dɔ. Nyɛmɛ aba aniɛ i minɛm busu.”
17 Sa n bo Yesu yoori i n dɛɛ ti, na i labari n abara ayɛ Yudiya awɔrɛ n kɛrɛ, ni
awɔrɛm kɛrɛ bo bu dodo bɛrɛ ni.

Kabo Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n sunmaari i susufɔm Yesu dɔ ni

18 Saŋga bo Yohane dɛɛ susufɔm ba kaanri nyini jɔrɛm kɛrɛ kereeri i ni, na wɔ fere
bu minɛ nnyɔ,
19 na wɔ sunma bu Mibiɛ Yesu n dɔ ka bu kɔ bisa i ka, “Wɔrɔ ye bu yo seeri ka a
bá n a, nzɛn ya ŋminda sɔnɔ fɔfɔrɛ be wɔ?”
20 Bu ba juuri Yesu dɔ n na ba se i ka, “Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ ni sunmaari ya
u dɔ a, na ya ba bisa u ka, ‘Wɔrɔ ye bu yo seeri ka a bá n a, nzɛn ya ŋminda sɔnɔ
fɔfɔrɛ be wɔ?’ ”
21 Nyini saŋga n nu, na Yesu atuntun minɛ beberebe bo bu la tukpaki barasu
barasum, na wɔ fɔn ayi ajinim afite minɛm ŋu, na wɔ ma anyinsinm beberebe aŋu
asi.
22 Na Yesu ase minɛm bo Yohane sunmaari bu n ka, “Am kpie am nyi na am kɔ se
Yohane fa kɔ sam bo am ati bu na am aŋu bu ni, ka anyinsinm aŋu asi, wɔbukam
akoro anati, kokofɔm anya laifiɛ, asuturim ati asui, minɛm bo ba wu n ateŋge, na
yaarifɔm gusu akoro ati labari kpa ni.
23 Terefiɛ wo minɛm bo bu yo m yarada na bu la má sika be, ni mini n dɔ.”
24 Saŋga bo minɛm bo Yohane sunmaari bu n kɔ wieeri ni, na Yesu ajɔjɔ jama n dɔ,
fa kɔ Yohane ŋusu jɔrɛ. I ŋa, “Saŋga bo am fite kɔɔri Yohane dɔ boro kpantain n nu
ni, am kɔɔri ka am kɔ ŋu nzu wɔ? Am kɔɔri ka am kɔ ŋu sɔnɔ bo i ti ka barankpaati
fofoe bo aŋuma n kankan i wɔ?
25 Nzɛn má nyini, am fite kɔɔri ka am kɔ ŋu nzu wɔ? Am ŋa am kɔ ŋu sɔnɔ bo i
wura sutura kpakpa a, nzɛn sɛ? Ai, am si ka minɛm bo bu wura nyini suturam na
bu di fiɛfiɛ ni, bu wo nfɛmɛm dika a.
26 Nzɛn má nyini, am kɔɔri ka am kɔ ŋu nzu wɔ? Am kɔɔri ka am kɔ ŋu Nyɛmɛ
nɔaniɛ kanfɔ ɔ, nzɛn sɛ? Ɛɛn, m suse am wɔ lɛɛ, ka, am aŋu sɔnɔ bo i tara Nyɛmɛ
nɔaniɛ kanfɔ.
27 Dama Yohane ye bu yo kɛrɛɛri i ŋusu jɔrɛ, Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,
‘Nyɛmɛ ŋa o,
“M dú mɔ sunma m sunmafɔ n na i dú u mɔ,
yiri kó yo atin n dɔŋgu se u a.” ’ ”

28 Dɔ na Yesu ase bu ka, “M suse am wɔ lɛɛ, ka, sɔnɔ wo má durunya n nu fɛn bo i
tara Yohane. Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i ti kaan Nyɛmɛ fɛmɛya n nu n tara yiri Yohane.”
29 Minɛm kɛrɛ bo bu woori dɔ ni, haari fa saŋga ni lampodefɔm ni, tiiri kabo Yesu
jɔjɔɔri ni, na ba soro su ka Nyɛmɛ dɛɛ atin ni ti atin nahɔrɛ a, dama bu ma Yohane
adu mɔ abiɛ bu Nyɛmɛ nzue.
30 Ama, na Farasifɔm ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm n akete kabo Nyɛmɛ kereeri ka bu
yo ni, dama ba kete ka má Yohane biɛ bu Nyɛmɛ nzue.
31 Na Yesu ase bekun ka, “Ye m fá nzu fa sunsun kabo nyumafɔ ti a? Bu ti ka
nzu wɔ?
32 Bu ti ka nbaatuma kan kanm bo bu tana gɔɔsu wɔ, na bu sufere bu beŋgu, bu
ŋa,
‘Ya kan tere ama am, ama, am abo má kereba.
Ya di sɛɛ jue ama am, ama, am asun má.’
33 Deke bo i ti na m se sɔ n la ka, Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n ba juuri ni, i ciciiri i
nɔɔ ɔ, i di má diire, i nu má nzan yiri fieo, nyini ti, na am ase ka ajini wo i ŋu.
34 Ama, mini Adamande Wa n ba juuri, na m ni minɛ asaŋga adi, na ya saŋga anu,
na am ase ka, ‘Am niɛ, ahin sɔnɔ n yiri, i ti ayaakpirifɔ ɔ, na i nu nzan nahɔrɛ su.
Wɔ tara lampodefɔm, ni satiɛyofɔm danfoya.’
35 Tɔ, minɛm kɛrɛ bo bu su Nyɛmɛ dɛɛ alecira n atin n su ni, bɛrɛ kere ka i ti
nahɔrɛ a.”

Kabo Yesu kɔɔri Simon Farasifɔ n dika ni

36 Farasifɔ be yo baandiiri Yesu a, ka i bra i dika ba di diire, na Yesu akɔ i dika, na
wɔ kɔ awura ka i di diire ni.
37 Bara be woori nyini miɛ n nu, i ti satiɛyofɔ ɔ. I tiiri ka Yesu wo Farasifɔ n dika n
wo diire di su, na wɔ fa tulaalɛɛ nvanvani tuwa kun aba.
38 Na wɔ ba ajina Yesu jaa dika, na i susun, na i nyunvuin sugɔ Yesu jaa su. Na wɔ
kutu aso i jaa nu, na wɔ fa i tiiŋmiɛ tintiin anunuka i, na wɔ kaaki tulaalɛɛ n agɔ i
jaa nnyɔ n kɛrɛ su.
39 Na Farasifɔ n bo i baandiiri Yesu n ase i kunnu ka, “Ahin sɔnɔ n ti má Nyɛmɛ
nɔaniɛ kanfɔ, nzɛn má i ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ, má i si ahin bara n bo i sufa i saa
kan i n kabo i woowa ti barasu, má i si ka i ti satiɛyofɔ.”
40 Dɔ na Yesu ase i ka, “Simon, m koro ka m se u jɔrɛ be.” Na wɔ se Yesu ka, “Ya
Kerefɔ, se m.”
41 Na Yesu ase i ka, “Minɛ nnyɔ nbem wo bɛrɛ a, na ba kɔ ŋwaafɔ be dɔ akɔ afiɛ
ŋwaa. Kun dɛɛ kaari n sunnu má, ama, kun n yiri dɛɛ sunnu, i kpaaki ciciri dɛɛ n
ŋusu buru.
42 Bu minɛ nnyɔ n nu, bu be mmɔɔ akoro atɔ má ŋwaafɔ n kaari ni, nyini ti, na wɔ
yaki ŋwaa n ace bu. Ye a sunsun ka bu minɛ nnyɔ n nu, ŋma koro ŋwaafɔ n agaya?”
43 Na Simon abɔ Yesu nu ka, “Mini dɔ, m sunsun ka sɔnɔ n bo i kaari sunnuuri ni,
yiri koro i agaya.” Na Yesu ase i ka, “A la nahɔrɛ.”
44 Dɔ na Yesu acɛ aniɛ bara ni, na wɔ se Simon ka, “M ŋa a ŋu ahin bara ni e? M
ba juuri u dika n nu ni, a ma má m nzue ka m ŋmisi m jaa, ama, yiri afa i nyunvuin
aŋmisi m jaa, ye wɔ fa i tiiŋmiɛ n anunuka m jaa n na i wu.
45 Bekun, a biti má m na a yo m ansɛ ni ba mmɔɔ, ama, kabo m ba juuri, yiri akere
kabo i koro m, wɔ yaki má m jaa so nu.
46 A fa má ŋguin ka a kpakpa má m tii, ama, yiri afa tulaalɛɛ akaaki agɔ m jaa su.
47 Nyini ti, m suse u wɔ lɛɛ ka, i satiɛ sunnu ye Nyɛmɛ afa i kɛrɛ ace i a, nyini dɛɛ
ti, wɔ kere m i koro agaya. Ama, sɔnɔ bo i satiɛ sunnu má na Nyɛmɛ afa ace i a, i mi
koro mmɔɔ sunnu má.”
48 Dɔ na Yesu ase bara n ka, “Ma fa u satiɛ kɛrɛ ace u.”

49 Minɛ nyiŋgam n bo bɛrɛ gusu tana wo diire n di su n tiiri sɔ ni, na ba bisa bu
ŋuŋu nu ka, “Ŋma la ahin sɔnɔmbiri n bo i koro fa minɛm satiɛ ce bu a?”
50 Na Yesu akaaki ase bara n ka, “Yarada n bo a yo m ni, nyini ma a nya u tii a. Kɔ
awuru ni ahoreda.”

8

Kabo nbara nbem bukaari Yesu barasu ni

1 Nyini sin na Yesu ajeŋgbe miɛ kpirim, ni ahɛmɛ ahɛmɛ miɛm su, na i sukan labari
kpa n fa kɔ Nyɛmɛ fɛmɛya n su. I ni i susufɔ buru ni nnyɔm ni kɔɔri a.
2 Na nbara beberebe nbem gusu asu i su. Bu nbem ye i tuntuunri bu tukpaki
barasu barasu n a. Bu kun ye i fɔn yiiri ajinim nso fiteeri i ŋu n a, bu fere i ka
Mariya Magadalafɔ ni,
3 ni kun bo bu fere i ka Yowana, na i hun la sɔnɔ be bo bu fere i ka Cusa na i niɛ
Fɛmɛ Herode dika n kɛrɛ su ni, ni bara bo bu fere i ka Susanna ni. Nyini nbaram
kɛrɛ fa bu tiɛŋgu deke bo bu la i wɔ, na ba fa abuka Yesu ni i susufɔm ni.

Miɛɛnu fa kɔ kabo dɔdɔɔrifɔ be sandiiri alɛmbaa ni

4 Na jama beberebe atiɛn bu nɔɔ Yesu dɔ, bu fiteeri miɛ su miɛ su baari a. Na wɔ
bo bu ahin miɛɛnu ni, i ŋa,
5 “Dɔdɔɔrifɔ be fiteeri sɔ ɔ, ka i kɔ sandi alɛmbaa. Saŋga bo i wo sandi su ni, na
nbem atɔtɔ atin n nɔɔ, na minɛm atiɛntiɛn su asin, na anumam aba atambu bu ami.
6 Na nbem atɔtɔ tiɛka su, na wɔ fi, wɔ cɛ má na wɔ waandi, dama niniki awo má
asiɛn n bu n dɛɛ ti.
7 Na alɛmbaa ni nbem atɔtɔ lɔlɔɛ nu, na lɔlɔɛ n anyi akata i ŋu.
8 Ama, na nbem atɔtɔ asiɛn kpa su, na wɔ nyi awura mbaa zɔi zɔi.” Yesu seeri sɔ
wieeri ni, na wɔ nya atiɛn kpa ase ka, “Bo i koro ka i ti ahin jɔrɛ n bu, i ti ye ni ka i
so i sui na i ti.”

Deke bo i ti na Yesu boori bu miɛɛnu n ni

9 Dɔ na Yesu susufɔm n abisa i nyini miɛɛnu n bu,
10 na wɔ bɔ bu nu ka, “Ambɛrɛ ye Nyɛmɛ ama am asi i fɛmɛya n nu asiri jɔrɛ kɛrɛ a,
ama, bo ba ka ni, m bobo i miɛɛnu kere bu a. Adena i yó kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ
Kadasi n nu ni, ka,
‘Bu níɛ wɔ,
ama, bu ŋú má pui.
Bu só bu sui wɔ,
ama, bu tí má deke n bo bu so bu sui ka bu ti i n bu.’ ”

Kabo Yesu kereeri miɛɛnu n bu ni

11 Na Yesu asa su ase bu ka, “Tɔ, miɛɛnu n bo m boori i n bu yaa. Alɛmbaa n ti
Nyɛmɛ nɔaniɛ n wɔ lɛɛ.
12 Alɛmbaa n bo bu tɔtɔɔri atin nɔɔ n la minɛm bo bu ti Nyɛmɛ nɔaniɛ ni, i cɛ má,
na Sitana bá yi i fite bu ahore su, adena má bu yó yarada na bu nyá tiide.
13 Alɛmbaa n bo bu tɔtɔɔri tiɛka su n la minɛm bo bu ti Nyɛmɛ nɔaniɛ n na bu de
i ni ahorejɔ, ama, i da má bu ahore su. Bu kaaki ti ka alɛmbaa n bo i bunlui akpama
abi má n wɔ. I woori bu dɔ kaan sɔ, na saŋga bo kekereke be ba tuuri bu, a ŋu ka
ba fa ati.
14 Alɛmbaa n bo bu tɔtɔɔri lɔlɔɛ nu n la minɛm bo bu nya tiiri Nyɛmɛ nɔaniɛ ni na
bu su i atin su, a ŋu ka bu sunsunni kɛrɛ wo kabo bu yó na bu asiri káta su, na bu
nyá durunya n nu ajɛkɛm, na bu yó bu koroowa, a ŋu ka Nyɛmɛ nɔaniɛ n koro da
má bu ahore su na i yo juma. Bu ti ka alɛmbaa bo i bi má n wɔ.

15 Ama, alɛmbaa n bo bu tɔtɔɔri asiɛn kpa su n la minɛm bo bu ti Nyɛmɛ nɔaniɛ n
na bu de i ni bu ahore fofoe nahɔrɛ su, na bu de i ni bu saa nnyɔ, na bu mindi bita i,
na bu fa i yo juma ni."

Kabo sɔnɔ koro so má sin su na i fa fiɛ ni

16 Na Yesu ase ka, "Sɔnɔ be nya so má fitana su na i fa gaŋga butu su, wara i fa se
gado bu, ama, i fa taka deke su aŋgoro wɔ, adena minɛm bo bu ba wura awuru n nu
n koro ŋu asi.
17 Deke be wo má bɛrɛ bo i wo fiɛɛwa nu na bu bá ŋu má i, deke be gusu wo má
bɛrɛ bo i wo asiri nu na bu bá si má i.
18 Nyini dɛɛ ti, am si am ŋu sa ni kabo am ti nɔaniɛ n barasu ni. Dama sɔnɔ kɛrɛ
bo wɔ nya deke be Nyɛmɛ dɔ na i mi si i bita, Nyɛmɛ búka i su wɔ, ama, bo i si má i
bita, haari ni nyini kaan n bo i sunsun ka wɔ nya i ni, Nyɛmɛ dé i dɔ ɔ."

Minɛm bo bu ti Yesu ni, ni i ninbaam nahɔrɛ su n jɔrɛ

19 Na Yesu ni, ni i niɛmam aba i dɔ, ama, jama sunnuuri i dɔ n dɛɛ ti, ba koro aju
má i bi.
20 Na be ase i ka, "M Mibiɛ, u ni, ni u niɛmam jina dasin koro u."
21 Na Yesu ase bu ka, "M ni, ni m niɛmam la minɛm bo bu ti Nyɛmɛ nɔaniɛ n na
bu de i na bu fa yo juma n wɔ."

Kabo Yesu kereeri ka i la yiko tara aŋuma ni nzue ni

22 Cɛɛn n be sɔ ɔ, na Yesu ni i susufɔm n awura lee nu, na wɔ se bu ka, "Am ma ya
kpiɛ kɔ kunma kpiri n buekun dɔ." Nyini ti, na ba yasu na bu kɔ.
23 Bu wo kɔ su ni, na Yesu adaafi, na aŋuma bambaka be ayasu na i subo nzue gɔ
lee n nu. Má lee ni suyi ni nzue wɔ, na anyumboro atu bu.
24 Na Yesu susufɔm n akɔ ateŋge i, na ba se i ka, "Ya Mɔfɔ, ya Mɔfɔ e, ya wu awie."
Na Yesu ayasu, na wɔ tiɛn nzue n ni aŋuma n bo i subo n ŋu, na ba tara, na dika n
atara jum.
25 Dɔ na Yesu ase i susufɔm ni ka, "Nzu ti ye am yo má m yarada a?" Na ba yo
alekutura na sɛrɛ akaaki ati bu agaya, na ba bisa bu ŋuŋu nu ka, "Nzu sɔnɔmbiri
barasu la ahin bo i ma aŋuma ni nzue mmɔɔ nɔɔ na bu de i a?"

Kabo Yesu fɔn yiiri ajinim fiteeri sɔnɔ be ŋu ni

26 Na Yesu ni i susufɔm n akpiɛ kunma kpiri n akɔ aju Gɛrasafɔm dɛɛ awɔrɛ n nu,
na kunma kpiri n wo i ni Galili dɛɛ awɔrɛ n afiɛn ni.
27 Yesu fiteeri lee n nu ni, na miɛ n nu sɔnɔ be aba akpa i atin, ajinim wo i ŋu, wɔ
cɛ, i nati i bu ŋgbɛɛn wɔ saŋga kɛrɛ, i da má awuru, má ka faŋkunma nu.
28 I ŋuuri Yesu ni, na wɔ bo awie kpa, na wɔ kutu haari Yesu jaa bu, na wɔ ciindi
ase ka, "Yesu, Micɛra Nyɛmɛ Kpiri n Wa, a koro nzu ya nu fɛn a? M sere u wɔ ka, má
a ma m ŋu anyumboro."
29 Deke bo i ti na i seeri sɔ n la ka, Yesu ama ajinim n nɔɔ ka bu fite yaki i. Saŋga
kɛrɛ saŋga ajinim n fun i ŋu wɔ, haari ni bo bu niɛ i dika, na bu bo i tobari, na bu
wura i jɔrɔkɔ buka su ni, i sandi i kɛrɛ wɔ, na ajinim n fa i kɔ boro kpantain n nu.
30 Na Yesu abisa i ka, "Bu fere u sɛ?" Na wɔ bɔ i nu ka, "Bu fere m ka Jama
Beberebefɔ." Deke bo i ti na i seeri sɔ n la ka, ajinim beberebe wo i ŋu wɔ.
31 Na ba sere Yesu jande ka má i fɔn bu kɔ wura kunma n bo i kɔ ŋgoŋgo na i la
má awieeri n nu.
32 Nyini saŋga afam beberebe wo dodo bɛrɛ, bu wo buka be su sudi, na ajinim n
asere Yesu ka i ma bu kɔ fun afam n ŋu, na wɔ ma bu atin.
33 Na ba fite ayaki sɔnɔ ni, na ba kɔ afun afam n ŋu. Dika n nu bɛrɛ, na bu kɛrɛ
aŋmati acɔɔndi akɔ ato kunma kpiri nzue n nu, na nzue n adi bu.

34 Afa sasafɔm n ŋuuri nyini n sɔ ni, na ba ŋmati akɔ abo ndoori miɛ kunnu, ni
ahɛmɛ ahɛmɛ kɛrɛ su.
35 Na minɛm aba na bu ba niɛ sa n bo wɔ yo ni, na ba ba Yesu dɔ, aŋu sɔnɔ n bo
ajinim n yo woori i ŋu n ka i tana Yesu bi wura tanlɛɛ, ni i nyunu koroya su. Dɔ na
sɛrɛ ati bu.
36 Na minɛm n bo bu ŋuuri sa n yoobiri ni, akan jɔrɛ n kɛrɛ akere jama n kabo i
ba yoori na sɔnɔ n bo ajinim yo woori i ŋu n anya laifiɛ ni.
37 Na minɛm kɛrɛ bo bu fite nyini awɔrɛ n nu n asere Yesu jande ka, i yasu bu
awɔrɛ n nu bɛrɛ, dama sɛrɛ ati bu agaya. Na Yesu ayasu awura lee nu ka i kɔ.
38 Dɔ na sɔnɔ n bo ajinim afite ayaki i n asere Yesu ka, i ma i su i su. Ama, Yesu
asoro má i su, na wɔ se i ka,
39 “Kpie u nyi kɔ awuru, na a kɔ kan kere minɛm fa kɔ sakpa n bo Nyɛmɛ ayo ama
u n su.” Na sɔnɔ n akpie i nyi akɔ akan akere miɛ n nufɔm kɛrɛ fa kɔ sakpa n kɛrɛ
bo Yesu ayo ama i ni.

Bara tukpakifɔ be, ni baabara be yiwee jɔrɛ

40 Saŋga bo Yesu kpieeri i nyi kɔ juuri kunma kpiri n buekun dɔ ni, i kɔ ŋu ka jama
n atiɛn bu nɔɔ suŋminda i wɔ, na ba yo i ansɛ ni ba.
41 Dɔ na sɔnɔ be aba Yesu dɔ, yiri ti kpiɛn bo i niɛ bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n su a, bu
fere i ka Yarusi. Na wɔ ba akutu asiɛŋgu Yesu jaa bu asere i ka, jande i bra i dika,
42 dama i wa baabara kun n kpein bo i la i n suwu, i la afɔ buru ni nnyɔ ɔ.

Yesu wo kɔ su n na jama n amiɛ i ŋu agaya.
43 Bara be woori jama n nu, i bita abiɛɛri i afɔ buru ni nnyɔ lɛɛ, bo i kpu na i kpiɛ
má, ama, be akoro atuntun má i na i nya laifiɛ.
44 Na wɔ sakati awura jama n nu Yesu sin, afa i saa akan Yesu tanlɛɛ n jaa bu ni,
kpeŋga na abiɛɛri n ajina.
45 Na Yesu abisa ka, “Ŋma fa i saa kaanri m a?” Na sɔnɔ kɛrɛ ase ka ba si má, na
Petoro ase i ka, “Ya Mɔfɔ, wɔrɔ mmɔɔ ŋu kabo jama n abara ayɛ na bu miɛ u ŋu
barasu.”
46 Ama, na Yesu ase ka, “Sɔnɔ be afa i saa akan m, dama ma fa nu ka m yiko n be
afite m ŋuniɛ nu akɔ ayo juma.”
47 Na bara n aŋu ka i koro fiɛ má i ŋu, na wɔ ba ajina Yesu nyunu, i ŋuniɛ kɛrɛ
subobo i. Na wɔ kutu haari Yesu jaa bu akan jɔrɛ n akere i, jama n kɛrɛ nyunu, kabo
i ba yoori na i kaba nyaari laifiɛ ni.
48 Na Yesu ase i ka, “M wa, yarada n bo ayo m ni, yiri ma a nya laifiɛ a. Kɔ awuru
ni ahoreda.”
49 Saŋga n bo Yesu toko wo jɔjɔ su ni, na sɔnɔ be afite tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n kpiɛn n
dika aba ase i ka, “U wa n wo má bɛrɛ. Nyini ti, má a dama ya Kerefɔ n kun.”
50 Ama, na Yesu ati jɔrɛ n na wɔ se baa n si n ka, “Má a ma sɛrɛ ti u, wɔrɔ yo m
yarada, i nyá laifiɛ.”
51 Bu kɔ juuri kpiɛn n dika n nu ni, wɔ soro má su, na be wura buka i su, má ka
Petoro, ni Yakobo, ni i niɛma Yohane, ni baa n si, ni i ni.
52 Minɛm kɛrɛ bo bu woori dɔ n wo awie bo su wɔ, na bu sukoko. Nyini dɛɛ ti, na
Yesu ase ka, “Má am sun, wɔ wu má, wɔ daafi wɔ.”
53 Na ba siri i, dama bu si ka wɔ wu wɔ.
54 Ama, na Yesu akɔ atara i saa, na wɔ tiɛn kpa ase i ka, “M wa, yasu jina.”
55 Na wɔ nya ŋgɔɔ bekun, na wɔ kaba ayasu ajina, na Yesu ase ka bu ma baa n
deke be na i di.
56 Na baa n si, ni i ni ayo alekutura akɔ asin su, ama, na Yesu abɔbɔ bu ni nahɔrɛ
su ka, má bu ma be si sa n bo wɔ yo ni.

9

Kabo Yesu sunmaari i susufɔ buru ni nnyɔm ni

1 Na Yesu afere i susufɔ buru ni nnyɔm ni, na wɔ tiɛn bu nɔɔ, na wɔ ma bu yiko ka
bu kɔ sufɔn yi ajini barasu barasum kɛrɛ fite minɛm ŋu, na bu ma tukpakifɔm nya
laifiɛ.
2 Dɔ na wɔ sunma bu ka bu kɔ kan Nyɛmɛ jɔrɛ fa kɔ kabo Nyɛmɛ bá niɛ i minɛm
su ni, na bu tuntun tukpakifɔm na bu nya laifiɛ,
3 na wɔ se bu ka, “Má am fa puitiripui kɔ ahin atin n bo m susunma am ni, kpama o,
kuruku o, diire o, ŋwaa o. Má am fa tanlɛɛ be mmɔɔ buka bo am wura i n su.
4 Am kɔ juuri miɛ be su, na awuru kɛrɛ bo am kɔ wuraari nu, am ka nyini awuru
n nu haari am bá fite miɛ n nu.
5 Sasu bekun, miɛ bo am kɔ wuraari nu, na ba de má am wɔfɔ, am fite yaki nyini
miɛ ni, na am kpɔnkpɔn yi am jaa tuturi kɛrɛ. Nyini dí daani kere bu ka bu woowa
ti má kpa.”
6 Na i jaramasam n akɔ ajeŋgbe abara ayɛ miɛ miɛm su akan labari kpa n jɔrɛ
akere minɛm deke n kɛrɛ bo bu kɔɔri ni, na ba tuntun tukpakifɔm na ba nya laifiɛ.

Kabo Fɛmɛ Herode birisi fa kɔɔri Yesu sayoowam su ni

7 Na Fɛmɛ Herode ati sa n kɛrɛ bo Yesu ayo i ni, na wɔ birisi, dama minɛ nbem ŋa
Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n ye wɔ teŋge i yiwee n nu a,
8 ye nbem ŋa Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Eliya ye wɔ yi i ŋu afite fofoe nu, na nbem gusu
ase ka dawa dɛɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ nyiŋga n be ye wɔ kaaki ateŋge aba a.
9 Na Fɛmɛ Herode ase ka, “M ma ba kpiɛ Yohane tii e, ye ŋma la ahin sɔnɔ n bo m
ti i sayoowam ŋga sɔ n a?” Na wɔ boro i nyi ka i ŋu Yesu.

Kabo Yesu maari nbiɛsɔm akpii nnu ni bu minɛm diire ni

10 Saŋga bo Yesu jaramasam n kpieeri bu nyi baari i dɔ ni, na ba kan sam kɛrɛ bo
ba yo i n akere i. Na wɔ fa bu na ba kɔ awo miɛ be su awɔrɛ be nu bɛrɛ ŋgumi. Bu
fere miɛ n ka Besayida.
11 Jama n tiiri Yesu ŋga sɔ ni, na ba sa i su akɔ dɔ. Na wɔ de bu, na wɔ kan Nyɛmɛ
jɔrɛ fa kɔ kabo Nyɛmɛ bá niɛ i minɛm su barasu. Na wɔ tuntun tukpakifɔm, na ba
nya laifiɛ.
12 Saŋga bo wiɛ ba sukɔ tɔ ni, na i jaramasam n aba i dɔ aba ase i ka, “Ma minɛm
n atin na bu kɔ miɛ kunnu ni ahɛmɛ ahɛmɛ miɛm su na bu kɔ niɛniɛ diire di na bu
nya daabiri da, dama deke bo ya wo ni, ya wo boro wɔ lɛɛ.”
13 Ama, na Yesu ase bu ka, “Ambɛrɛ mmɔɔ ni am tii nya deke be ma bu na bu di.”
Na ba se i ka, “Deke bo ya la i kɛrɛ la kpɔnɔ nnu wɔ, ni jombaa nnyɔ, i jú má. A koro
ka ya kɔ to diire ba ma ahin jama n kɛrɛ wɔ, nzɛn sɛ a?”
14 Deke bo i ti na bu seeri sɔ n la ka, nbiɛsɔm kɔ yasuuri minɛ akpii nnu wɔ. Na
Yesu ase i susufɔm n ka, “Am ma bu tana asɛsɛ asɛsɛ aburunu nnu na bu di.”
15 I susufɔm ni maari bu kɛrɛ tanaari sɔ wieeri ni,
16 na Yesu afa kpɔnɔ nnu ni, ni jombaa nnyɔ ni, na wɔ yɛ i tii su aŋgoro, na wɔ
da Nyɛmɛ asi, na wɔ kpiɛkpiɛ i kɛrɛ n nu, na wɔ fa ama i susufɔm ni ka bu fa ma
minɛm ni.
17 Na bu kɛrɛ adi, na bu kunnu ayi. Na ba tambu kpɔnɔ, ni jombaa sinsin bo bu
diiri na i kaari ni, na ba nya kandiɛ buru ni nnyɔ.

Kabo Petoro kereeri ka Yesu ti barasu ni

18 Cɛɛn n be sɔ ɔ, Yesu wo nyɛmɛsere su i ŋgumi, i susufɔm ni wo i bi. I sereeri
Nyɛmɛ wieeri n na wɔ bisa bu ka, “Minɛm fa m bu ŋma a?”

19 Na ba bɔ i nu ka, “Bu ŋa wɔrɔ ti Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n a, nbem ŋa wɔrɔ ti
Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Eliya, ye nbem gusu ŋa wɔrɔ ti dawa dɛɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ
nyiŋga n be ye wɔ teŋge aba a.”
20 Na wɔ nya abisa bu bekun ka, “Ye ambɛrɛ fa m bu ŋma a?” Na Petoro abɔ i nu
ka, “Wɔrɔ ti Kristo n a, Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ ase ka i súnma i ni.”

Kabo Yesu jɔjɔ fa kɔɔri i yiwee n su ni

21 Na Yesu abɔbɔ bu ka, má bu se ka bu se be jɔrɛ n bo Petoro ajɔjɔ i ni,
22 i ŋa, “Wɔ yo daka ka mini Adamande Wa n di wahara dɔŋgu, na Yudafɔm nkpiɛn-
kpiɛnm, ni Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm kɛrɛ
bá kete m ŋu, na bu kún m. Ama, na i lesan cɛɛn, na Nyɛmɛ má m teŋge m yiwee n
nu.”

Kabo Yesu jɔjɔ fa kɔɔri kabo minɛm su i su ni

23 Na wɔ se bɛrɛ kɛrɛ pepere ka, “Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka i su m su, wɔ yo daka ka i
mi wara fi i tiɛŋgu sa koroowa sa, na i fá i yiwee baka jaanu n sɔ, na i su m su cɛɛn
kɛrɛ cɛɛn.
24 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka i fa i ŋgɔɔ fiɛ, i mi bá fun i. Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i
tɔɔri i ŋgɔɔ mini dɛɛ ti, i mi nyá ŋgɔɔ.
25 Nzɛn sɔnɔ nyaari durunya n nu deke n kɛrɛ na i fuunri i ŋgɔɔ na i kaari ŋgbɛɛn,
i kpɛrɛ la bɔnɔ?
26 Sɔnɔ kɛrɛ bo nyinsɛ ti i fa kɔ mini ni m nɔaniɛ n su, sɔ ye nyinsɛ tí mini Adamande
Wa n gusu fa kɔ bu su a, saŋga bo m bá ba ni m jirima woowa n nu, ni m Si Nyɛmɛ
dɛɛ jirima woowa ni, ni i mɛrɛkɛ casim ni.
27 Nahɔrɛ ye m suse am n a, am nbem wo nu fɛn bo am wú má, má ka am aba aŋu
ka Nyɛmɛ fɛmɛya n aba.”

Kabo Yesu ŋuniɛ kaakiiri wo barasu ni

28 Yesu jɔjɔɔri nyinim kɛrɛ wieeri sɔ ni, fa kɔ i lemɔcuɛ cɛɛn, na wɔ fa Petoro ni
Yohane ni Yakobo na ba fun akɔ buka be su ka bu kɔ sere Nyɛmɛ.
29 I wo nyɛmɛsere n su ni, na i nyunuawa akaaki wo, na i tanlɛɛ n akaaki fofoe
papasi.
30 Dɔ na minɛm nnyɔ nbem atiɛ bu ŋu, bu ni Yesu subo anzama. Bɛrɛ la Moyisi ni
Eliya, dawa dɛɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm ni.
31 Na bɛrɛ gusu ata fofoe papasi, na bu sujɔjɔ i dɔ fa kɔ kabo i saŋga bá ju bo i kɔ́
Yɛrusalem miɛ kpiri n nu ni, na i yoori sɔ na Nyɛmɛ koroowa n yó yiiwa.
32 Nyini saŋga, Petoro ni i beŋgum wo daafiri su, bu ba teŋgeeri n na ba ŋu kabo
Yesu woowa n akaaki barasu, i ni minɛ nnyɔm ni jina.
33 Saŋga bo minɛm n ba sukɔ yaki Yesu ni, na Petoro ase i ka, “Ya Mɔfɔ, i ti kpa
ka ya wo fɛn. Ma ya bo nambue nsan, u dɛɛ kun, Moyisi dɛɛ kun, na Eliya gusu dɛɛ
kun.” I jɔjɔ ɔ, wɔ si má kabo i seeri ni.
34 I toko wo jɔjɔɔri su n na yinyiŋgu akata bu ŋu liim, na sɛrɛ ati i susufɔm ni,
saŋga bo yinyiŋgu n sukata bu ŋu ni.
35 Na ba ti akonvi be ŋga yinyiŋgu n nu, i ŋa, “M wa lɛɛ, yiri ye ma yi i a. Am de i
nɔaniɛ.”
36 Bu tiiri jɔjɔɔwa n sɔ ni, bu ŋu ka Yesu ŋgumi jina a. Nyini saŋga ni, i susufɔm n
abo má su akan akere má be fa kɔ sam n bo bu ŋuuri i n su.

Kabo Yesu fɔn yiiri ajini fiteeri baa be ŋu ni

37 Na i alecin, na Yesu ni i susufɔ nsanm ni sujura buka n su ni, na jama beberebe
akpa i atin.

38 Dɔ na sɔnɔ be awo jama n nu atiɛn ase ka, “Ya Kerefɔ, m sere u wɔ, si m wa
baabiɛsɔ n aŋunfɔ, m wa kɛrɛ lɛɛ.
39 Niɛ, ajini wo i ŋu, saŋga kɛrɛ bo i ba ŋa i yasu i ŋu, i kaba bo awie kungere-
kun wɔ, na i fa i bo asiɛŋgu, na i nanzue sufite fufuku, i bita i kere i wahara sɔ ɔ
saŋga kɛrɛ, i koro má ka i fite yaki i.
40 Ma sere u susufɔm ni lɛɛ ka bu fɔn yi ajini ni, ama, ba kura má nu.”
41 Na Yesu ase ka, “Amaa. Ambɛrɛ nyumafɔ satiɛyofɔm, am la má yarada fieo.
Nyuma sa ye m wo am dɔ fɛn a? Ye m yó sawɔrɛ ni ambɛrɛ kɔ ju sɛ wɔ?” Dɔ na wɔ
se baa n si ka, “Fa baa n bra fɛn.”
42 Saŋga bo baa ni suba Yesu dɔ ni, na ajini n abo i aji asiɛŋgu, na wɔ da sukpisi.
Na Yesu atiɛn ajini n ŋu na baa n anya laifiɛ, na wɔ kaaki afa i ama i si.
43 Na minɛm kɛrɛ amiɛ fa kɔ yiko bambaka bo Nyɛmɛ la i ni.

Kabo Yesu jɔjɔ fa kɔɔri i yiwee n su bekun ni

Sam n kɛrɛ bo Yesu woori bu yo su n dɛɛ ti, nyini ma minɛ kɛrɛ yoori alekutura
n a. Dɔ na wɔ se i susufɔm ka,
44 “Ambɛrɛ, am so am sui na am ti deke bo m koro ka m se am ni. Bu bá tɔ mini
Adamande Wa n ma minɛ nbem.”
45 Ama, i jɔjɔɔri sɔ ni, i susufɔm n ati má i bu. Nyɛmɛ ayi má i nyi akere má bu,
nyini ti ye ba koro ati má i bu. Ama, sɛrɛ dɛɛ ti, ba koro abisa má i fa kɔ nyini jɔrɛ n
su.

Kabo Yesu kereeri sɔnɔ bo i tara bu kɛrɛ ni

46 Na i susufɔm n ase akuruwa bu ŋuŋu nu fa kɔ sɔnɔ bo i tara bu kɛrɛ ni.
47 Yesu siiri bu sunsunni bo bu bita i n dɛɛ ti, na wɔ fa baa kaan be ajina bu afiɛn
i bi,
48 na wɔ se bu ka, “Wɔrɔ kɛrɛ bo a deeri ahin baakan n ŋusu m dɛɛ ti, a deeri mini
wɔ lɛɛ. Bekun, wɔrɔ kɛrɛ gusu bo a nya deeri mini, a deeri m si bo wɔ sunma m wɔ
lɛɛ. Dama bo am sunsun ka i ti kaan am kɛrɛ nu ni, yiri ti kpiri tara am kɛrɛ a.”
49 Dɔ na Yohane ase i ka, “Ya Mɔfɔ, ya ŋuuri ka sɔnɔ be afa u duma sufa fɔn yi
ajinim fite minɛm ŋu, ye ya ŋa ya yáki má i, dama i wo má ya nu n dɛɛ ti.”
50 Na Yesu ase ka, “Má am se ka am kanda i, dama sɔnɔ kɛrɛ bo i fite má am sin, i
mi jina am sin wɔ lɛɛ.”

Kabo Samariyafɔm keteeri ka bu de má Yesu ni

51 Saŋga n ba dodoori bo Nyɛmɛ má Yesu fun kɔ aŋgoro ni, na wɔ bu i tii nu ka i
ti ye ni ka i kɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu.
52 Na wɔ sunma sunmafɔm Samariya ahɛmɛ miɛ be su ka bu kɔ suyo deke kɛrɛ
siriya ŋminda i.
53 Ama, na Samariyafɔm n akete ka bu de má i, dama ka i susin kɔ Yɛrusalem n
dɛɛ ti.
54 Yakobo ni Yohane ŋuuri nyini n sɔ ni, na ba se ka, “Ya Mibiɛ, a koro ka ya ma
sin fite aŋgoro ba di bu, nzɛn sɛ a?”
55 Na Yesu acɛ aniɛ, na wɔ jaraki bu.
56 Dɔ na Yesu ni i susufɔm n asin akɔ miɛ nyiŋga be su.

Minɛm bo bu koro ka bu su Yesu su n jɔrɛ

57 Saŋga bo Yesu ni i susufɔm n wo kɔ su ni, na sɔnɔ be aba ase Yesu ka, “Deke
kɛrɛ bo a kɔ, m sú u su wɔ.”
58 Na Yesu ase i ka, “Ŋaakum la kunmam, na anumam gusu la tiɛɛrim, ama, mini
Adamande Wa n yiri, m la má m tii daabiri.”
59 Na wɔ se sɔnɔ nyiŋga be ka, “Su m su.” Ama, na sɔnɔ n ase i ka, “M Mibiɛ, ma
m du mɔ kɔ yo m si sutura ka, na m nyá ba su u su.”

60 Na Yesu ase i ka, “Yaki bo ba wu ni, na bu se bu beŋgu, wɔrɔ kɔ na a kɔ kan
Nyɛmɛ jɔrɛ fa kɔ kabo Nyɛmɛ Fɛmɛ bá niɛ i minɛm su ni.”
61 Na sɔnɔ nyiŋga be bekun ase Yesu ka, “M Mibiɛ, m bá su u su, ama, ma m kɔ
kaari m dikafɔm ka, na m bá.”
62 Na Yesu ase i ka, “Sɔnɔ kɛrɛ bo i ti ka toora dɔdɔɔrifɔ na i wo dɔ su, na i kaaki
niɛ i sin, i ti má ye ni ka Nyɛmɛ yo i mi fɛmɛ.”

10

Kabo Yesu sunmaari i susufɔ aburaso ni nnyɔm ni

1 Nyini sin na Mibiɛ Yesu n ayi i susufɔ aburaso ni nnyɔ nyiŋga nbem, na wɔ sunma
bu nnyɔ nnyɔ ka bu du mɔ kɔ miɛ miɛm kɛrɛ bo yiri ni i tii ase ka i bá kɔ su ni.
2 Na wɔ se bu ka, “Fiesu diire n sunnu, ama, bo bu kɔ i tambu n sunnu má. Nyini
ti, am sere Mibiɛ n bo i dɛɛ la fie n ka i sunma jumayofɔm na bu kɔ i tambu.
3 Ama, am ti fɛn. Am kɔ. M susunma am wɔ lɛɛ, kabo nbɔmbaam kɔ saŋga bedim
nu barasu ni.
4 Má am se ka am fa ŋwaa, wara kuruku, wara gbagbaa, má am se ka am jina atin
nu yo be mmɔɔ ansɛ.
5 Awuru kɛrɛ bo am kɔ wuraari nu, am du mɔ se ka, ‘Nyɛmɛ ma am tanalaifiɛ.’
6 Nzɛn tanalaifiɛfɔ wo nyini awuru n nu, am ma am tanalaifiɛ n ka i mi n dɔ, ama,
nzɛn wɔ ti má sɔ, Nyɛmɛ dé tanalaifiɛ ni i mi n dɔ.
7 Awuru bo am kɔ wuraari nu na bu deeri am wɔfɔ, am ka nyini awuru n nu, na
am di na am nu deke kɛrɛ bo bu fa ma am, dama i ti ye ni ka jumayofɔ nya i juma
ni ŋkatɔ. Má am nati awuru kɛrɛ nu.
8 Am kɔ juuri miɛ be su na bu deeri am wɔfɔ, am di deke kɛrɛ bo bu fa ma am.
9 Am tuntun tukpakifɔm bo bu wo dɔ n na bu nya laifiɛ, na am se bu ka, ‘Saŋga bo
Nyɛmɛ Fɛmɛ bá niɛ i minɛm su n adodo am lɛɛ.’
10 Ama, nzɛn am kɔ juuri miɛ be su na ba de má am wɔfɔ, am fite kɔ atiŋgbere n
su, na am se bu ka,
11 ‘Haari am miɛ n tuturi mmɔɔ mata má ya jaa, ya kpɔnkpɔn yi i wɔ, nyini di daani
kere ka am woowa ti má kpa. Ama, i ti ye ni ka am si ka saŋga bo Nyɛmɛ Fɛmɛ bá
niɛ i minɛm su n adodo lɛɛ.’
12 Nyini ti, m suse am wɔ lɛɛ, ka, jina cɛɛn, nyini miɛ n nufɔm, Nyɛmɛ cín bu sui
tara Sodom miɛ kpiri n nu satiɛyofɔm.”
13 Na Yesu akaaki ase ka, “Tɔ, ambɛrɛ Korazinfɔm, am bá ŋu anyumboro. Ambɛrɛ
Besayidafɔm gusu, am bá ŋu anyumboro. Alekutura sam bo m yo maari am ni, má
nzɛn m yoori bu Tiro, ni Sidon miɛ kpirim n nu, má minɛm n akaaki bu wo dada
kɛrɛ na bu fa pirim bɔtɔ, ni nzuin yo bu yoowa n bo i kere ka bu ahore asaaki, bu
satiɛ yoowa n dɛɛ ti ni.
14 Ama, ambɛrɛ, Nyɛmɛ bá cin am sui tara Tiro ni Sidon dɛɛ satiɛyofɔm.
15 Ambɛrɛ Kapɛnamfɔm gusu, am sunsun ka Nyɛmɛ bá yɛ am su kɔ aŋgoro wɔ,
nzɛn sɛ? Ai. I bá yo am kaan wɔ, na i fá am cɔɔndi kɔ Yiweefɔm Woobiri.”
16 Na Yesu ase i susufɔm ka, “Sɔnɔ kɛrɛ bo i de am nɔaniɛ, i mi de m dɛɛ nɔaniɛ wɔ
lɛɛ, na sɔnɔ kɛrɛ bo i kete am nɔaniɛ, i mi kete m dɛɛ nɔaniɛ wɔ lɛɛ, na sɔnɔ kɛrɛ bo
i kete m dɛɛ nɔaniɛ, i mi kete yiri n bo i sunmaari m wɔ lɛɛ.” I jɔjɔ wieeri, na ba kɔ.
17 Saŋga bo i susufɔ aburaso ni nnyɔm ni kpieeri bu nyi baari Yesu dɔ ni, na bu
ahore ajɔ agaya, na ba se i ka, “Ya Mibiɛ, haari ajinim mmɔɔ de ya nɔaniɛ wɔ, nzɛn
ya nya atiɛn bu ŋu u dɛɛ duma n nu.”
18 Na Yesu ase bu ka, “M ŋuuri Sitana ka wɔ fite aŋgoro atɔ, kabo nzue kpɛsɛ na i
ti barasu n wɔ.”

19 Na Yesu ase ka, “Am ti fɛn. Ma ma am yiko adena am tiɛntiɛn woom ni
bundaanim ŋu, na am kunma yiri kpɔfɔ n faŋga kɛrɛ na pui yó má am.
20 Haari ni nyini kɛrɛ ni, má am ma am ahore jɔ ka ajinim de am nɔaniɛ ŋgumi n
dɛɛ ti, ama, am ma am ahore jɔ ka ba kɛrɛ am duma ase Nyɛmɛ dika.”
21 Nyini saŋga n na Awiɛwiɛ Casi n ama Yesu ahorejɔ akɔ sin su, na wɔ sere Nyɛmɛ
ase ka, “M Si Nyɛmɛ, wɔrɔ ti aŋgoro ni asiɛŋgu kɛrɛ Mibiɛ a. M da u asi ka a fa nyini
dekem bo alecirafɔm ni sifɔm si má i ni, ayi akere bo bu ti ka nbaatam ni. M Si, i ti
nahɔrɛ wɔ, kabo a koroori ka i yo lɛɛ.”
22 Yesu sereeri Nyɛmɛ n wieeri ni, na wɔ se ka, “M Si afa deke kɛrɛ awura m saa
nu. Be si má Nyɛmɛ Wa ni, má ka i Si Nyɛmɛ ni si i a, na be gusu si má i Si ni, má ka
Baa ni si i a, ni minɛm bo Baa n koro ka i yi i kere bu ni, bɛrɛ si i a.”
23 Dɔ na Yesu acɛ aniɛ i susufɔm ni, na wɔ jɔjɔ bɛrɛ ŋgumi dɔ, i ŋa, “Ambɛrɛ la
terefiɛ ka am aŋu dekem bo am ŋu bu ni.
24 M suse am wɔ lɛɛ, ka, Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm ni nfɛmɛm beberebe koroori ka bu
ŋu deke n bo am ŋu i ni, ama, ba ŋu má i, na ba koro ka bu ti deke n bo am ti i ni,
ama, ba ti má i.”

Miɛɛnu fa kɔ Samariya sɔnɔ aŋunfɔ sifɔ be

25 Na Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔ be aba Yesu dɔ ka i ba sɔ i ŋgɛɛ. Na wɔ bisa Yesu ka,
“Ya Kerefɔ, ye m yo sɛ wɔ, ye m nyá ŋgɔɔ n bo i la má awieeri n a?”
26 Na Yesu abɔ i nu ka, “Ba kɛrɛ i sɛ wɔ, Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu a? A ti i bu sɛ wɔ?”
27 Na sɔnɔ n abɔ Yesu nu ka, “Ba kɛrɛ ka, ‘Koro Micɛra u Nyɛmɛ ni, ni u ahorembaa
kun, ni u awiɛwiɛ, ni u faŋga, ni u sunsunni kɛrɛ, na a koro u beŋgu kabo a koro u
ŋu ni.’ ”
28 Na Yesu ase i ka, “A kan nahɔrɛ wɔ, yo sɔ na a nyá ŋgɔɔ.”
29 Ama, na Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔ n akoro ka i yo i ŋu ka i ti sɔnɔ bo i yo sa bo i kɔ
atin su Nyɛmɛ dɔ ɔ, nyini ti, na wɔ bisa Yesu ka, “M beŋgu la ŋma a?”
30 Na Yesu abɔ i nu ka, “Sɔnɔ be yo woori bɛrɛ a, na wɔ yasu Yɛrusalem ka i kɔ miɛ
kpiri be su, bu fere dɔ ka Yeriko, na atin bujaanufɔm akɔ atara i ade i neŋge kɛrɛ,
na ba bo i akɔ ayaki i ŋgɔɔ n kaan sɔ ɔ.
31 I ba yoori ka Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ kpiɛn be su nyini atin n su, ama, saŋga
bo i kɔ ŋuuri sɔnɔ n bo atin bujaanufɔm abo i ni, na wɔ san asin ayaki i.
32 I tiiri sɔ bekun, na Levi busu nufɔ be susin bɛrɛ, na wɔ ŋu i, na i gusu asan asin.
33 Ama, na Samariyafɔ be gusu ba bita nyini atin ni, na wɔ ba aŋu sɔnɔ ni, i ŋuuri
i sɔ ni, na aŋunfɔ ati i.
34 Na wɔ kɔ sɔnɔ n bi, na wɔ fa ŋguin ni nzan afa aŋmisi kambuem ni, na wɔ cici i,
na wɔ fa sɔnɔ n na wɔ ma wɔ tana i kaako su, na wɔ fa i akɔ wɔfɔm deebiri, na wɔ
kɔ aniɛ i dika.
35 Alecin na wɔ yi ŋwaa be ama sɔnɔ bo i niɛ awuru n su ni. Na wɔ se i ka, ‘De na
a niɛ i dika ma m, na m ba kpieeri m nyi baari, m tó deke kɛrɛ bo a saaki i afa aniɛ i
dika ni.’
36 Tɔ, u sunsunni nu, nyini minɛ nsanm n nu, bɔnɔ kere ka i ti sɔnɔ n beŋgu a?”
37 Na Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔ n abɔ i nu ka, “Sɔnɔ n bo i siiri i aŋunfɔ ni.” Na Yesu
ase i ka, “Kɔ na a kɔ yo sɔ.”

Yesu ni Marata ni Mariya jɔrɛ

38 Saŋga bo Yesu ni i susufɔm n wo kɔ su ni, na ba kɔ aju miɛ be su, bara be woori
dɔ, bu fere i ka Marata, na wɔ de Yesu wɔfɔ i dika.
39 Marata la i niɛma be, bu fere i ka Mariya, na wɔ tana Yesu bi, na i suti kabo Yesu
kere barasu ni.

40 Ama, na wɔ yo Marata ahoresaaki kabo yiri ŋgumi wo juma yo su ni, nyini ti, na
wɔ ba ase Yesu ka, “M Mibiɛ, u cɛcɛ wo má nu ka m niɛma n ayaki juma n kɛrɛ aji
mini ŋgumi saa su, nzɛn sɛ? Se i ka i ba buka m.”
41 Na Mibiɛ n abɔ i nu ka, “M danfo Marata, a fa juma beberebe ata u ŋu nyi, ye a
suwaraki a,
42 ama, deke kun n kpein be akpiɛ u su a. Mariya yiri, deke bo i ti kpa tara i kɛrɛ
ye wɔ yi i n a, na be wo má bɛrɛ bo i koro de i dɔ.”

11

Kabo Yesu kereeri ya nyɛmɛsere atin barasu ni

1 Cɛɛn n be sɔ ɔ, na Yesu wo nyɛmɛsere su awɔrɛ be nu. I ba sere wieeri ni, na i
susufɔm ni kun ase i ka, “Ya Mibiɛ, kere ya nyɛmɛsere atin, kabo Yohane kereeri i
dɛɛ susufɔm ni.”
2 Na Yesu ase bu ka, “Saŋga bo am ba susere Nyɛmɛ, am se ka o,
‘Ya Si Nyɛmɛ,
ma minɛm bu u duma casi ni.
Ma u fɛmɛya n bra.
3 Ma ya nɔɔ nu diire cɛɛn n kɛrɛ cɛɛn.
4 Fa ya satiɛ ce ya,
dama yɛrɛ gusu fa ce bo bu do ya ŋgasi n wɔ.
Má a ma deke be yo ya na ya wura satiɛ nu.’ ”
5 Na Yesu ase ka, “Ma m fa i ka, nzɛn am nu kun kɔɔri i danfo dika kɔŋguɛ jinanjin,
na i kɔ se i ka, ‘M danfo, fiɛ m kpɔnɔ nsan.
6 M danfo atin natiirifɔ be aba m dika jina n nu bɛrɛ lɛɛ, m gusu la má diire bo m
fá ma i.’
7 Na yiri n bo i wo sɔrɔ n ase ka, ‘Má a miɛ m. Ma tu anɔ awie, na m nbaam da a.
M koro yasu má na m má u pui.’
8 Tɔ, m suse am wɔ lɛɛ, ka, má ka am ti danfoya n dɛɛ ti ye i yásu na i ma u kpɔnɔ
n a, ama, i bá yasu na i ma u deke kɛrɛ bo a koro, dama ka a fie ni sere n dɛɛ ti.
9 Nyini ti, m suse am wɔ lɛɛ, ka, am sere deke bo am koro i Nyɛmɛ dɔ, na i má am.
Am niɛniɛ deke bo am koro i dɔ, na am ŋú i. Am bobo anɔ ni, na i téke i ma am.
10 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo i sere deke be Nyɛmɛ dɔ, i má i, na sɔnɔ kɛrɛ bo i niɛniɛ deke
be, i ŋú i wɔ, na sɔnɔ kɛrɛ bo i bobo anɔ ni, i téke i ma i.
11 Ambɛrɛ bo am ti nbaasim ni, ŋma ye i wa sere i jombaa ye i mi kéte na i fá woo
ma i wa n a? Ai, be yo má sɔ.
12 Wara, ambɛrɛ nu ŋma ye i wa sere i karafɔ ye i kéte na i fá bundaani ma i wa
n a? Ai, be yo má sɔ.
13 Tɔ, ambɛrɛ, haari ni bo am ti satiɛyofɔm ni, am si aceeri kpam bo am fa ce am
nbaam, nzu ti ye nzɛn am sereeri am Si Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro ni, i koro ma má am
Awiɛwiɛ Casi n a?”

Kabo minɛm ŋa Yesu ni Sitana dɛɛ ti kun ni

14 Saŋga be na Yesu afɔn ayi ajini afite sɔnɔ be ŋu, wɔ yo i bobo. Ajini n fite yakiiri
sɔnɔ n sɔ ni, na wɔ koro ajɔjɔ. Na jama n ayo alekutura.
15 Ama, na minɛ nbem ase ka, “Bɛlazɛbuli bo i ti ajinim kɛrɛ dɛɛ fɛmɛ n na bu kaaki
fere i ka Sitana ni, yiri ma ahin sɔnɔ n yiko ye i koro fɔn yi ajinim a.”
16 Na nbem gusu akoro ka bu sɔ i ŋgɛɛ. Nyini ti, na ba se i ka i yo alekutura sa be
bo i kere ka i yiko n fite Nyɛmɛ dɔ ɔ.
17 Ama, Yesu siiri bu sunsunni n sɔ ni, na wɔ se bu ka, “Fɛmɛya kɛrɛ bo i nya
kpakpaakiiri nu wieeri, nyini fɛmɛya ni ká ŋgbɛɛn wɔ. Awuru gusu kɛrɛ bo i
kpakpaakiiri nu wieeri, nyini awuru ni sándi wɔ.

18 Na nzɛn Sitana dɛɛ fɛmɛya n nya kpaakiiri nu wieeri, i kóro jina a? Ai, i kóro
jina má. Deke bo i ti na m se sɔ n la ka, am ŋa Bɛlazɛbuli ma m yiko ye m koro fa
fɔn yi ajinim a.
19 Tɔ, ye nzɛn am ŋa Bɛlazɛbuli maari m yiko, ye m fa fɔn yi ajinim a, ye ŋma
maari am dɛɛ minɛm ni yiko ye bu bita fɔn yi bu n a? Nyini ti, kabo am minɛm yoori
ni, nyini kere ka am la má nahɔrɛ.
20 Ama, Nyɛmɛ dɛɛ yiko nu ye mini fɔn yi ajinim a. Nyini n kere ka, Nyɛmɛ wo am
nu suniɛ i minɛm su lɛɛ.
21 Nzɛn sɔnɔ faŋgafɔ nya faari i biɛsɔya neŋge kɛrɛ jina ŋmindaari i dika, pui koro
yo má i awuru n nu neŋge be.
22 Ama, nzɛn sɔnɔ nyiŋga nya taraari i faŋga, i koro tu ŋgoni ni yiri na i kunma i
faŋga, na i de i biɛsɔya neŋge n bo i daafi i ŋu ni, na i fin i neŋge kɛrɛ kɔ na i ni i
beŋgum kɔ kpaaki nu.
23 Sɔnɔ kɛrɛ bo i jina má m sin, i mi ti m kpɔfɔ ɔ. Na sɔnɔ kɛrɛ gusu bo i buka má
m na ya tiɛn minɛm nɔɔ, i mi sandi minɛm wɔ.
24 Nzɛn ajini nya fite yakiiri sɔnɔ, i kɔ jeŋgbe bara yɛ boro kpantain nu wɔ, deke
bo nzue wo má, na i kɔ niɛniɛ woobiri bo i tana yi i ŋumi. Nzɛn wɔ nya má woobiri,
nyini saŋga, a ti ka i ŋa, 'Ma m kpie m nyi kɔ m woobiri dawa ni.'
25 Na i kaaki kɔ, i kɔ ŋu ka ba kpara dika n nyunyumi, asɛsɛ deke kɛrɛ su.
26 Na i nyá kɔ fa ajinim nso, bo bu ti tiɛ tara yiri ni i tii, na bu kɛrɛ bá wura woobiri
dawa n nu. Nyini saŋga, a ŋu ka sɔnɔ n woowa ayo tiɛ atara kabo i yo ti dawa ni."
27 Saŋga bo Yesu seeri sɔ wieeri ni, bara be wo jama n nu, na wɔ se Yesu ka, "Terefiɛ
wo bara n bo i wuuri u na i maari u nyufini n dɔ."
28 Ama, na Yesu ase i ka, "Terefiɛ wo minɛm bo bu ti Nyɛmɛ nɔaniɛ n na bu de i ni
dɔ a."

Kabo Yesu keteeri ka i yo má alekutura sa bo bu koro i ni

29 Saŋga bo minɛm sutiɛn bu nɔɔ bara yɛ Yesu sɔ ni, na wɔ se bu ka, "Ambɛrɛ
nyumafɔm ti satiɛyofɔm wɔ. Am koro ka m yo alekutura sa na am ŋu i wɔ, ama, m
yó má i, má ka alekutura sa n bo Nyɛmɛ yo yoori i maari i nɔaniɛ kanfɔ Jona ni
ŋgumi.
30 I ti sɔ lɛɛ, kabo sa n bo i yo tuuri Jona n kereeri Ninɛvafɔm ka Nyɛmɛ sunmaari i
ni, sɔ ye sa n bo i bá tu mini Adamande Wa n gusu kére ambɛrɛ nyumafɔm ka Nyɛmɛ
asunma m a.
31 Fɛmɛ bara be yo fiteeri haari i bɔsu Seba wɔ, na i ba ti Fɛmɛ Solomon dɛɛ ŋgɔnlɛ
jɔjɔɔwa nɔaniɛ ni. Jina cɛɛn, yiri bá yasu jina na i járaki ambɛrɛ nyumafɔm nahɔrɛ
su, dama kisa, m suse am wɔ ka, mini tara Fɛmɛ Solomon, ama, am ade má m nɔaniɛ
ni.
32 Jona yo kaanri Nyɛmɛ jɔrɛ kereeri Ninɛvafɔm na ba kaaki bu wo. Jina cɛɛn, bɛrɛ
bá yasu jina na bu járaki ambɛrɛ nyumafɔm, dama kisa, m suse am wɔ ka, mini tara
Jona, ama, am akete ka am kaaki má am wo."

Kabo Yesu kereeri anyumbaa kpa jɔrɛ ni

33 Na Yesu akaaki ase ka, "Sɔnɔ koro so má fitana su na i fa se fiɛɛwa nu, wara i
fa gaŋga butu su. Ama, i fa taka deke su aŋgoro wɔ, adena minɛm bo bu ba wura
awuru n nu n koro ŋu asi.
34 Ya nyumbaa ni ti ka fitana ma ya ŋuniɛmbaa n a. Nzɛn u nyumbaa nya ti kpa, u
ŋuniɛmbaa n kɛrɛ ta wein n wɔ lɛɛ. Ama, nzɛn i nya ti má kpa, u ŋuniɛmbaa n kɛrɛ
wo awosin nu wɔ lɛɛ.
35 Nyini ti, si u ŋu sa na má a se ka wein wo u dɔ, ama, i ti awosin wɔ.
36 Nzɛn u ŋuniɛmbaa n kɛrɛ woori wein nu, na awosin be awo má nu, i tá a papasi,
kabo fitana sin ta wura u ni."

Kabo Yesu ŋa Yudafɔm tereterefɔm nbem bá ŋu anyumboro ni

37 Saŋga bo Yesu jɔjɔ wieeri sɔ ni, na Farasifɔ be asere i ka i bra na bu di diire i
dika, na Yesu akɔ awura ka i di diire ni.
38 Na Farasifɔ n abirisi kabo Yesu aŋmisi má i ŋu ka, ye i sudi diire ni.
39 Na Mibiɛ n ase i ka, “Ambɛrɛ Farasifɔm, am ŋmisi am kɔpu ni am taalɛ sin wɔ,
ama, am kunnu ayi ni anyii sayoowam, ni sunsunni tiɛm wɔ.
40 Ambɛrɛ sinnzinm ni, sɔnɔ kɛrɛ si ka Nyɛmɛ yoori deke kɛrɛ kunnu ni i sin a.
41 Má nzɛn am fa deke bo i wo am kɔpu ni am taalɛ kunnu ma yaarifɔm, má deke
kɛrɛ bo am yo i, má i yo casi ma am wɔ Nyɛmɛ dɔ.
42 Ambɛrɛ Farasifɔm ni, am bá ŋu anyumboro, dama am yi am jakam ma Nyɛmɛ wɔ,
haari ni am maakunm, ni ŋgɛtɛm, ni nvannvanm kɛrɛ, ama, am yo má nahɔrɛ sam,
na am kaaki koro má Nyɛmɛ. Wɔ yo daka ka am yo nyini sam saŋga kɛrɛ, na am fa
jaka yiiwam buka su.
43 Ambɛrɛ Farasifɔm ni, am bá ŋu anyumboro. Am koro ka am tana kpirikoro
tanaabirim wɔ, am tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm n nu, na am koro ka minɛm yo am ansɛ
gɔɔsu wɔ, na bu ma am jirima.
44 Am bá ŋu anyumboro. Am ti ka faŋkunmam bo bu la má nyaari seewa be n wɔ,
na minɛm nati su na bu si má ka faŋkunma lɛɛ.”
45 Na Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm n kun ase Yesu ka, “Ya Kerefɔ, nzɛn a seeri sɔ, a kpiɛ
nzukɔ asaŋga ya kɛrɛ mmɔɔ lɛɛ.”
46 Na Yesu ase i ka, “Ambɛrɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni, ambɛrɛ mmɔɔ bá ŋu anyum-
boro. Am cici sɔɔri nɔnɔɔri sɔ minɛm wɔ, ama, ambɛrɛ ni am tii soro má su ka am
fa am saa kan i.
47 Ambɛrɛ bá ŋu anyumboro. Am yo faŋkunmam dɔŋgu fa ma Nyɛmɛ nɔaniɛ
kanfɔm wɔ, bɛrɛ bo am nam yo kuunri bu ni.
48 Nyini kere ka ambɛrɛ ni am tii saa woori sa n bo am nam yo yoori i n nu lɛɛ.
Bɛrɛ kuunri Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm n a, na ambɛrɛ ata bu faŋkunmam.
49 Nyini ti, ye Nyɛmɛ Alecirafɔ n seeri ka, ‘M súnma m nɔaniɛ kanfɔm, ni m
jaramasam bu dɔ, na bu kún nbem, na bu kére nbem wuwuruwa.’
50 Nyini ti, Nyɛmɛ cín ambɛrɛ nyumafɔm sui fa kɔ kabo am nam yo kuunri Nyɛmɛ
nɔaniɛ kanfɔm, fiteeri durunya n bumboori fa ba ju haari ni kisa ni.
51 Bu yo yoori sɔ ɔ, fite saŋga n bo bu kuunri sɔnɔ be bo bu fere i ka Abɛli n fa ba
juuri saŋga n bo bu kuunri sɔnɔ be bo bu fere i ka Zakariya ni. Yiri ye bu kuunri i
Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, Casi Kɛrɛ Casi Sɔɔ n ni Mikun yoowa yoobiri n afiɛn n a.
Nahɔrɛ ye m suse am n a, nyini sam kɛrɛ dɛɛ ti ye Nyɛmɛ bá cin ambɛrɛ nyumafɔm
sui n a.
52 Ambɛrɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni, am bá ŋu anyumboro. Am akere má minɛm
Nyɛmɛ atin, kabo i ti ye ni ka am kere bu ni, na ambɛrɛ ni am tii akete ka am su má
i atin n su, ye am akanda bo bu koro ka bu su i su ni.”
53 Saŋga bo Yesu yasuuri nyini dika n nu ni, na Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm, ni Farasifɔm
n afa i kpɔ agaya, na ba bisa i bisaawam beberebe,
54 na ba boro bu nyi na bu sɔ i ŋgɛɛ, adena i jɔjɔ wura Nyɛmɛ ŋgasi nu.

12

Kabo wɔ yo daka ka ya soro Nyɛmɛ ŋgumi ni

1 Saŋga n bo nyini n kɛrɛ sukɔ su ni, na jama beberebe aba atiɛn bu nɔɔ haari bu
kɔ sutiɛntiɛn bu beŋgu ŋu. Na Yesu abo i bu ka i jɔjɔ, na wɔ du mɔ ase i susufɔm n
ka, “Am si am ŋu sa ni Farasifɔm dɛɛ kpɔnɔ ayiri n bo bu fa gɔ kpɔnɔ nu na i yasu
ni. M suni bu dɛɛ burukɔɔnu sayoowam wɔ.

2 Deke be wo má fiɛɛwa nu bo bu bá ŋu má i, deke be gusu wo má asiri nu bo bu
bá si má i.
3 Nyini ti, deke kɛrɛ bo am jɔjɔɔri i kɔŋguɛ, bu bá jɔjɔ i wiɛsu wɔ. Na deke kɛrɛ bo
am tuuri i asuturi sɔrɔ, bu bá bo i ndoori wɔ, na sɔnɔ kɛrɛ tí i."
4 Na Yesu akaaki ase ka, "M danfom, m suse am wɔ lɛɛ, ka, má am soro minɛm bo
bu koro kun aŋuniɛmbaa ni, na nyini sin, bu koro yo má pui kun ni.
5 Ama, m kére am sɔnɔ bo i ti ye ni ka am soro i. Am soro Nyɛmɛ, yiri koro kun
aŋuniɛmbaa n a, na i kaaki la yiko bo i koro fa i ji cɛɛma sin nu. M suse am wɔ lɛɛ,
ka, yiri ti sɔnɔ bo am soro i a.
6 Am si ka njɔrɛm nnu ŋwaa ti kaan sɔ ɔ, má sɔ? Ama, bu kun n kpein mmɔɔ wo
má bɛrɛ bo Nyɛmɛ niɛ má i dika.
7 Haari am tiiŋmiɛ mmɔɔ bo i wo am tii su ni, Nyɛmɛ si i kɛrɛ nɔ. Nyini ti, má am
soro sɛrɛ. Am la anyunuyi Nyɛmɛ dɔ tara njɔrɛm beberebe."
8 Na Yesu akaaki ase bu ka, "M suse am wɔ lɛɛ, ka, sɔnɔ kɛrɛ bo i kan kereeri
minɛm ka i ti m susufɔ, mini Adamande Wa n gusu bá kan kere Nyɛmɛ mɛrɛkɛm n
ka i mi ti m dɛɛ wɔ.
9 Ama, sɔnɔ kɛrɛ gusu bo i keteeri minɛm nyunu ka i ti má m susufɔ, mini
Adamande Wa n gusu bá kete Nyɛmɛ mɛrɛkɛm nyunu ka i mi ti má m dɛɛ.
10 Sɔnɔ kɛrɛ bo i jɔjɔ wuraari mini Adamande Wa ni ŋgasi nu, Nyɛmɛ fá i mi ŋgasi
ce i, ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i jɔjɔ wuraari Awiɛwiɛ Casi ni ŋgasi nu, Nyɛmɛ fá má i mi
ŋgasi ce má i.
11 Saŋga bo bu ba faari am baari bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm nu, wara nfɛmɛm ni
nfaŋgafɔm nyunu ka bu di am jɔrɛ, má am ma am ahore saaki fa kɔ kabo am jɔjɔ
barasu.
12 Dama nyini saŋga n ba juuri, Awiɛwiɛ Casi ni kére am nɔaniɛ kɛrɛ bo wɔ yo
daka ka am jɔjɔ i a."

Miɛɛnu fa kɔ sɔnɔ neŋgefɔ sinnzin be su

13 Sɔnɔ be woori jama n nu, na wɔ se Yesu ka, "M Kerefɔ, se m gɔrɔ ka i kpaaki aja
bo ya si ayaki i ama ya n nu, na i fa m dɛɛ ma m."
14 Na Yesu ase i ka, "Wɔrɔ, ŋma ayi m, ka m di am jɔrɛ na m kpaaki am aja nu ma
am a?"
15 Na Yesu ase jama n kɛrɛ ka, "Am niɛ am tii su dɔŋgu na am si am ŋu sa fa kɔ
anyii barasu kɛrɛ sa, dama sɔnɔmbiri neŋge ti má i ŋgɔɔ, haari i mi n koro i la i ka
sɛ."
16 Dɔ na Yesu abo bu ahin miɛɛnu ni, i ŋa, "Sɔnɔ neŋgefɔ be yo woori bɛrɛ a, na
wɔ dɔ i fie, na wɔ nya diire beberebe.
17 Na wɔ sunsun i tii nu na wɔ se ka, 'M la má deke bo m fa ahin diire n kɛrɛ se.
Ye m yó sɛ wɔ?'
18 Na wɔ se ka, 'Kabo m yó yaa, m sún m bondom kɛrɛ ji wɔ, na m tá ŋgbiŋgbirim,
na m fá m diire n ni neŋge kɛrɛ bo m la bu n wura nu.
19 Na m nyá se ka ma di terefiɛ, puitiripui kpíɛ má m su kun, m tána a, ahin afɔ
nyɛ nyɛ n kɛrɛ, na m dí na m nú na m ahore jɔ́.'
20 Ama, na Nyɛmɛ ase i ka, 'Wɔrɔ sinnzin ŋgbɛɛn ni. Ahin kɔŋguɛ n nu bɛrɛ, m
yí u ŋgɔɔ n fite u dɔ. Na m níɛ ka nyini neŋge n kɛrɛ bo a tiɛn i nɔɔ ni ká ŋma
dɛɛ wɔ?' "
21 Na Yesu akaaki ase bekun ka, "I ti sɔ ɔ lɛɛ, fa kɔ minɛm bo bu kpini neŋge
beberebe fa se durunya n nu fɛn ni, ama, Nyɛmɛ dɔ, bu la má pui."

Kabo Yesu ŋa má ya tana koko ni

22 Na Yesu ase i susufɔm n ka, “Nyini ti, m suse am wɔ lɛɛ, ka, má am tana sukoko
fa kɔ am ŋgɔɔ su, kabo am dí, na má am kaaki sukoko fa kɔ am ŋuniɛ su, kabo am
nyá suturam bo am fá wura na am kára.
23 Dama ŋgɔɔ tara diire, na aŋuniɛmbaa n gusu tara suturam.
24 Am niɛ anumam, haari ni bo bu dɔ má ni, na bu kaaki kpiɛ má ni, bu la má
bondo gusu, bo bu fa diire wura nu, se Nyɛmɛ ma bu diire ye bu di a. Ambɛrɛ la
anyunuyi tara anumam e.
25 Am nu, ŋma tana koko fa kɔ i koroowam su ye i mi koro buka i ŋgɔɔ tintiin su
haari kaan sɔ a? Ai, be wo má bɛrɛ.
26 Nzɛn am koro yo má nyini deke n kaan n be sɔ, nzu ti ye dekem bo bu kaari n
kɛrɛ miɛ am a?
27 Am niɛ kabo wuram bo pum barasu barasu a. Bu yo má juma be, bu kaaki tu
má gise. Ama, m suse am wɔ lɛɛ, ka, haari Fɛmɛ Solomon ni i neŋge n kɛrɛ bo i yo
la i ni, wɔ la má sutura bo i yo nyumi juuri nyini wura pum ni be.
28 Nzɛn wuram bo bu wo bɛrɛ nyuma, na ahunma a ŋú ka ba kpiɛ bu na bu yara bu,
ye Nyɛmɛ niɛ bu dika, nzu ti ye i níɛ má ambɛrɛ bo am tara wuram co n a? Ambɛrɛ,
am la má yarada fieo.
29 Nyini ti, saŋga kɛrɛ, má am ma am sunsunni wo deke bo am dí, ni deke bo am
nú su. Má am tana koko fieo.
30 Dama durunya n nufɔm bo bu su má Nyɛmɛ ni, bɛrɛ sunsun sɔ ɔ saŋga kɛrɛ.
Am Si Nyɛmɛ si ka am koro nyini dekem ni.
31 Má am yo sɔ, ama, am kpini Nyɛmɛ fɛmɛya n busu ka, na i nyá ba fa nyini dekem
n buka am su.”
32 Na Yesu akaaki ase ka, “Má am soro sɛrɛ, haari ni bo am ti ka nbɔɛm bo bu
sunnu má ni, dama am Si Nyɛmɛ ayi am ka am ni yiri sáŋga di i fɛmɛya n a.
33 Am tɔ am deke bo am la i, na am fa ŋwaa n ma yaarifɔm. Am kpini ajɛkɛ seebiri
bo i saaki má n busu. Am fa ajɛkɛ bo i kpiɛ má su n fa se Nyɛmɛ dika n nu, dɔ ye
awiefɔ koro wura wɔ má i a, na watarawam gusu koro muka má i.
34 Dama deke bo am ajɛkɛ wo ni, am ahorembaa kɛrɛ gusu wó dɔ ɔ.”

Kabo Yesu ŋa i susufɔm ni kpa bu ŋu ŋminda i saŋga kɛrɛ ni

35 Na Yesu ase ka, “Am kpa am ŋu wɔ, na am so am fitana suŋminda.
36 Am yo sɔ ɔ, ka minɛm bo bu tana ŋminda bu mibiɛ bo wɔ kɔ konyaya, na i bá
n wɔ, na saŋga bo i ba boboori anɔ n kpeŋga ni, bu kába teke i wɔ na i wúra.
37 Terefiɛ wo nyini akɔɔm n dɔ, nzɛn bu mibiɛ n ba ŋu ka bu toko tana ŋminda i.
Nahɔrɛ ye m suse am n a, i má bɛrɛ tana a, na yiri ni i tii fá diire ba ma bu na bu di.
38 Nzɛn haari i kpieeri i nyi ba juuri kɔŋguɛ jinanjin, wara akɔnyuma bo saŋga, na
i ba ŋu ka bu toko tana ŋminda i, terefiɛ wo bu dɔ.
39 Am si tenle ka nzɛn má awurufɔbiɛ n si saŋga bo awiefɔ ni bá i dika na i ba wɔ i,
má i tana ŋminda a, na awiefɔ n koro ba wura má.
40 Ambɛrɛ gusu kpa am ŋu saŋga kɛrɛ, dama mini Adamande Wa ni bá saŋga bo
am sunsun má ka m bá n wɔ.”
41 I jɔjɔɔri sɔ n na Petoro abisa i ka, “Ya Mibiɛ, a bo ahin miɛɛnu n ni yɛrɛ wɔ, nzɛn
a ni sɔnɔ kɛrɛ wɔ?”
42 Na Yesu abisa i ka, “Amusuisufɔ kpiɛn n bo i la dabuŋu na i kaaki la alecira n la
ŋma a? Yiri la bo i mibiɛ n afa amusuisufɔ nyiŋgam awura i saa nu ka i kpaaki diire
nu ma bu, saŋga bo i ti ye ni ka i ma bu ni.
43 Nzɛn i mibiɛ n ba ŋuuri ka i suyo juma n kabo i seeri i ka i yo i ni, terefiɛ wo
nyini amusuisufɔ n dɔ.
44 Nahɔrɛ ye m suse am n a, nyini amusuisufɔ n mibiɛ ni fá i aja kɛrɛ wura i saa
nu wɔ, na i níɛ i dika.

45 Ama, nzɛn i ti amusuisufɔ tiɛfɔ, i súnsun ka i mibiɛ ni kpíe má i nyi ba má nde.
A ŋu ka i subo amusuisufɔ nyiŋgam ni, bu nbiɛsɔm ni nbaram kɛrɛ, na i sudi na i
sunu nzan bo,
46 dɔ na i mibiɛ n bá kpie i nyi ba cɛɛn bo i sunsun má ka i bá, na i kaaki si má ba
n saŋga ni. Nyini saŋga n na i mibiɛ n cín i sui agaya, na i fá i bo minɛm bo bu yo
má i yarada n su.
47 Na nzɛn amusuisufɔ n si deke bo i mibiɛ n koro ka i yo i, na wɔ yo má siriya na
i yo deke bo i mibiɛ n koro ka i yo ni, i bó i wɔ nyunyumi.
48 Ama, nzɛn amusuisufɔ bo i si má deke bo i mibiɛ n koro ka i yo i, na i yoori deke
be bo i ti ye ni ka i cin i sui, i dɛɛ suicin n ti kaan sɔ ɔ. Sɔnɔ kɛrɛ bo bu ce i aceeri
beberebe, i ti ye ni ka i mi fa yo deke bo wɔ yo daka ka i yo i, na sɔnɔ kɛrɛ bo Nyɛmɛ
ce i aceeri beberebe agaya, i ti ye ni ka i mi su i kɔ tara sɔ."

Kabo Yesu ŋa wɔ fa kpakpaakinu aba ni

49 Na Yesu akaaki ase bu ka, "Ma fa Nyɛmɛ jɔrɛ n aba ka i yara durunya n nufɔm
ka sin dɛɛ su wɔ. Má nyini sin n jeeri kisa, má m koro.
50 Ama, m la wahara be bo i ti ye ni ka m di i, má ka ma di i awie, m ahore dá má.
51 Am sunsun ka ma fa tanalaifiɛ aba durunya n nu a? Ai, m suse am wɔ lɛɛ, ka,
ma fa má tanalaifiɛ baari a, ama, ma fa kpakpaakinu aba a.
52 Fite kisa fa kɔ, awuru kun nufɔm minɛ nnu kpákpaaki nu. Minɛ nsan tí bu busu
bu ŋgumi wɔ, na minɛ nnyɔ tí bu busu bu ŋgumi.
53 Baabiɛsɔ ni i si koro má bu beŋgu jɔrɛ, na baabara ni i ni koro má bu beŋgu
jɔrɛ, na baa n ni, ni i wa yi koro má bu beŋgu jɔrɛ."

Kabo Yesu jarakiiri minɛm ka bu si má sam bo bu suyo n bu ni

54 Na Yesu ase jama n ka, "Saŋga bo am ŋu ka nzue yinyiŋgu atiɛn i nɔɔ wiɛ afiiri,
a ti ka am ŋa, nzue bá nyuma, a ŋu ka i bá a gusu.
55 Na saŋga bo am ŋu ka aŋuma sukpiɛ fite nyunu ndiɛma biɛ su, a ti ka am ŋa,
nyuma wiɛ fíte agaya, a ŋu ka i fíte wɔ.
56 Ambɛrɛ burukɔɔnufɔm ni, nzu dɛɛ ti ye am koro niɛ aŋgoro ni asiɛŋgu na am
si sam bo bu bá yo n a, ye am niɛ ye am koro si má sam bo bu suyo ahin saŋga n
bu a?"
57 Na Yesu akaaki ase bu ka, "Nzu ti ye ambɛrɛ ni am tii sunsun má na am si sa bo
i kɔ atin su a?
58 Nzɛn u ni be la jɔrɛ, na nzɛn i koro ka i fa u kɔ jɔrɛdifɔ dɔ, jɔkɔti tara i mi n jaa,
na má jɔrɛ n ju jɔrɛdifɔ n dɔ, má nyini, i mi ni cín u kɔ jɔrɛdifɔ n dɔ, na yiri gusu fá
u ma dansaraka niɛfɔ ni, na yiri gusu nyá nyi u.
59 M suse am wɔ lɛɛ, ka, nzɛn a woori dɔ, na a tɔ má kaari n kɛrɛ awie má, a nyá
má atin fite má dansaraka n nu."

13

Kabo i ti ye ni ka ya kaaki ya wo barasu ni

1 Nyini saŋga n na minɛ nbem wo dɔ, na ba se Yesu kabo Galilifɔ nbem yo kɔɔri ka
bu kɔ yo yoowa ma Nyɛmɛ, na bu wo yo su ni, na Gomina Pilato gusu ama minɛm
aba akun bu.
2 Na wɔ se bu ka, "Ye kabo bu kuunri nyini Galilifɔm ni, am sunsun ka nyini kere
ka bu dɛɛ satiɛ yoowa tara Galilifɔm kɛrɛ dɛɛ wɔ, nzɛn sɛ?
3 Ai, i ti má sɔ fieo. M suse am wɔ lɛɛ, ka, nzɛn am akaaki má am wo, ambɛrɛ
mmɔɔ bá ka ŋgbɛɛn sɔ ɔ lɛɛ.
4 Ye minɛ buru ni mɔcuɛm bo Silowam dɛɛ awɔrɛ n nu kobe bambaka n tɔ gɔɔri bu
ŋu n di? Am sunsun ka i kere ka bu dɛɛ satiɛ yoowa tara Yɛrusalemfɔm kɛrɛ dɛɛ wɔ,
nzɛn sɛ?

5 Ai, i ti má sɔ fieo. M suse am wɔ lɛɛ, ka, nzɛn am akaaki má am wo, ambɛrɛ
mmɔɔ bá ka ŋgbɛɛn sɔ ɔ lɛɛ.”

Miɛɛnu fa kɔ damba baka n bo wɔ su má n su

6 Dɔ na Yesu abo bu ahin miɛɛnu ni, i ŋa, “Sɔnɔ be yo woori bɛrɛ a, ye damba baka
jina i baka suuwa barasu barasum fie nu. Na wɔ kɔ aniɛniɛ ka i niɛ, beni i ŋú suuwa
su, ama, wɔ ŋu má puitiripui su.
7 Nyini ti, na wɔ kɔ ase fie n niɛfɔ n ka, ‘Niɛ, afɔ kun kun sɔ nsan lɛɛ, bo m ba niɛ
ahin damba baka n su ka, beni m ŋú suuwa a, ama, m ŋu má pui su. Nyini ti, kpiɛ i
ji. Nzu ti ye i jina bɛrɛ susaaki asiɛn n a?’
8 Ama, na fie n niɛfɔ n abɔ i nu ka, ‘M mibiɛ, yaki i bɛnlɛ, na ya níɛ i kɔ ju afɔ kun
bekun na ya niɛ. M fúndu kunma bara yɛ i bu wɔ, na m gɔ́ i nanyɛti.
9 Dɔ na nzɛn baka n suuri suuwa, i ti kpa, nzɛn wɔ su má, na a koro ma m kpiɛ i
ji.’ ”

Kabo Yesu tuntuunri bara be Ŋumiyi cɛɛn n ni

10 Ŋumiyi cɛɛn n be sɔ ɔ, na Yesu wo minɛm kere su, tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm kun nu.
11 Bara be woori dɔ, ajini wo i ŋu, wɔ bu i wi, i afɔ buru ni mɔcuɛ lɛɛ, i koro yasu
jina má.
12 Saŋga bo Yesu ŋuuri i n na wɔ bo afere i, na wɔ se i ka, “Bara, a nya u tii afite u
tukpaki n nu.”
13 Saŋga bo Yesu suse sɔ n na wɔ fa i saa anana i ŋu, kpeŋga na wɔ teŋge i ŋu
ajina, na wɔ kansi Nyɛmɛ.
14 Ama, na yaa ati tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n kpiɛn ni, ka Yesu atuntun sɔnɔ Ŋumiyi cɛɛn
ni. Na wɔ se minɛm ni ka, “Ya la lesɛn bo wɔ yo daka ka ya fa yo juma, nyini ti, am
bra nyini cɛɛnm ni, na bu bá tuntun am, ama, má Ŋumiyi cɛɛn n yiri.”
15 Na Yesu ase i ka, “Ambɛrɛ burukɔɔnufɔm ni. Ŋumiyi cɛɛn ni, am ŋma nu ye i
nyaŋgi má i naani, wara i kaako, na i kɔ ma i nzue a?
16 Ye ahin bara ni mmɔɔ ti Abraham busu nufɔɔ, ye Sitana afa i ayo i dɛɛ, afɔ buru
ni mɔcuɛ lɛɛ, wɔ yo má daka ka m tuntun i Ŋumiyi cɛɛn n na i nya laifiɛ, nzɛn sɛ?”
17 I seeri sɔ n na wɔ wura i kpɔfɔm ni nyinsɛ, ama, na minɛm n bɛrɛ ahore ajɔ fa
kɔ alekutura sam bo wɔ yo bu n su.

Miɛɛnu fa kɔ alɛmbaa kaan be jɔrɛ su

18 Na Yesu akaaki ase bu ka, “Nyɛmɛ fɛmɛya n ti ka nzu wɔ? Ye m fá nzu deke fa
sunsun kabo i ti a?
19 I ti ka alɛmbaa kaan kabo nyɛm mbaa ti n wɔ, bo sɔnɔ be dɔɔri i fiesu ni, na wɔ
fi, na wɔ nyi atɛtɛrɛki asambaa asambaa, na anumam akoro ayo bu tiɛɛrim su.”

Miɛɛnu fa kɔ kpɔnɔ ayiri n su

20 Na Yesu akaaki ase bu bekun ka, “Ye m fá nzu deke fa sunsun kabo Nyɛmɛ fɛmɛya
n ti a?
21 I ti ka ayiri bo bu fa gɔ kpɔnɔ samɛnɛ nu na i yasu ni, na bara be fa gɔɔri samɛnɛ
beberebe nu, na i kɛrɛ yasuuri n wɔ.”

Kabo Yesu jɔjɔ fa kɔɔri anɔ n bo i ti fii n su ni

22 Yesu sukɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n su ni, na wɔ nati asin miɛ ŋgbiŋgbirim ni kan
kanm su, sukere minɛm.
23 Na sɔnɔ be abisa i ka, “Ya Mibiɛ, minɛm bo Nyɛmɛ dé bu tii ji ni, bu sunnu, nzɛn
bu sunnu má?” Na Yesu ase bu ka,
24 “Am boro am nyi na am fa anɔ n bo i ti fii n na am wura, dama m suse am wɔ
lɛɛ, ka, minɛ beberebe bá koro ka bu wura, ama, bu bá koro wura má.

25 Saŋga n ba juuri, awurufɔbiɛ ni yásu nyi anɔ n wɔ, nyini saŋga n na am jína anɔ n su, subobo, na am sére i jande ka, ‘Ya Mibiɛ, teke anɔ n ma ya.’ Na i gusu nyá se am ka, ‘Ai, m si má am sa.’
26 Dɔ na am sé i ka, ‘Ya ni wɔrɔ yo diiri a, na ya nu, na a kere minɛm ni yɛrɛ kɛrɛ, ya bɔsu dɔ.’
27 Ama, na i káaki se am bekun ka, ‘Ambɛrɛ satiɛyofɔm ni, m si má am sa fieo, am cinsi m bi bɛrɛ.’
28 Na am ŋú ka Abraham, ni Izaki, ni Jakɔbu, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm ni, ka bu wo Nyɛmɛ fɛmɛya n nu, na kabo ba fa ambɛrɛ atu dasin ni, dɔ na am sún, na am kán am saa.
29 Na minɛm fíte durunya n awɔrɛ nna n kɛrɛ nu, na bu bá tana Nyɛmɛ fɛmɛya n nu, na bu dí na bu nú.
30 Am ti fɛn. Minɛm bo bu wo mɔ kisa ni, bá ka sin, na bo bu ka sin kisa n bá du mɔ.”

Kabo Yesu ahore saaki maari Yɛrusalemfɔm barasu ni

31 Nyini saŋga n na Farasifɔ nbem aba Yesu dɔ aba ase i ka, “I ti ye ni ka a ŋmati fite fɛn, na a kɔ deke be, dama Fɛmɛ Herode koro ka i kun u wɔ.”
32 Na Yesu ase bu ka, “Am kɔ na am kɔ se nyini ŋaaku sɔnɔmbiri ka o, ‘Ti fɛn. M sufɔn ajinim fite minɛm ŋu wɔ, na m ma tukpakifɔm nya laifiɛ, nyuma ni ahunma ŋgumi wɔ, na ahiɛni na m wíe m juma.’
33 Haari ni nyini mmɔɔ, wɔ yo daka ka m sukɔ ɔ, nyuma, ni ahunma, ni ahiɛni, dama Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ kɛrɛ ti ye ni ka bu kun i Yɛrusalem miɛ kpiri n nu wɔ.”
34 Na Yesu abo awie ase ka, “Oi, ambɛrɛ Yɛrusalemfɔm. Ambɛrɛ kuunri Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm n a, na minɛm bo Nyɛmɛ sunmaari bu am dɔ ni, am atu bu yabuɛ. Saŋga kɛrɛ m koro ka m tiɛn am nɔɔ, na m fa m saa bara yɛ am, kabo akɔ tiɛn i nbaam nɔɔ, i laŋkpɛtɛ nu ni, ama, am soro má m su.
35 Am niɛ fɛn, Nyɛmɛ yáki am nu ji. M suse am wɔ lɛɛ, ka, fite kisa fa kɔ, am ŋú má m kun, má ka saŋga bo am bá se ka, ‘Terefiɛ wo yiri n bo i suba Micɛra n dɛɛ duma n nu n dɔ.’ ”

14

Kabo Yesu tuntuunri sɔnɔ be Ɲumiyi cɛɛn ni

1 Ɲumiyi cɛɛn n be sɔ ɔ, na Farasifɔm kpiɛn be afere Yesu ka i bra i dika na bu di diire, na Yesu akɔ. Saŋga bo i wo diire n di su ni, na minɛ aba atana suyi i kɔrɛsi.
2 Kpeŋga na sɔnɔ be ayasu ajina Yesu nyunu, i saam ni i jaam kɛrɛ awura,
3 Yesu ŋuuri sɔnɔ n sɔ ni, na wɔ bisa Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni, ni Farasifɔm n ka, “Ya dɛɛ atin n su, atin wo nu ka ya tuntun tukpakifɔ Ɲumiyi cɛɛn ni, nzɛn atin wo má nu?”
4 Ama, ba bɔ má i nu, na Yesu ama sɔnɔ n anya laifiɛ, na wɔ ma i atin na wɔ kɔ.
5 Dɔ na wɔ nya abisa bu ka, “Am nu ŋma ye nzɛn i wa baabiɛsɔ, wara i naani, toori bura nu, Ɲumiyi cɛɛn ni, ye i mi kába yi má i fite má?”
6 Ama, ba koro abɔ má i ahin bisaawa n nu.

Kabo Yesu tuuri bu fɔ fa kɔ kpirikoro sam su ni

7 Na Yesu aŋu kabo wɔfɔm nbem suniɛniɛ kpirikoro tanaabiri na bu tana ni, dɔ na wɔ bo ahin miɛɛnu ni, akere bu kɛrɛ.
8 I ŋa, “Saŋga kɛrɛ bo sɔnɔ be ba fere u ka a bra ba di konyaya diire i dika, a kɔ, má a tana jirima tanaabiri ni, a yoori sɔ, a kɔ ŋu ka wɔ fere sɔnɔ be bo i tara u,
9 nyini saŋga n na sɔnɔ n bo wɔ fere am kɛrɛ ni, yiri nyá ba u dɔ na i bá se u ka, ‘M dɔn, yasu ma ahin sɔnɔ n tanaabiri.’ Nyini saŋga, a ŋu ka wɔ wura u nyinsɛ lɛɛ, na a kó kaan kɔɔbiri.

10 Ama, sɔnɔ fereeri u ka a bra i dika ba di diire, a kɔ juuri, du mɔ kɔ tana kaan
tanaabiri ka. Dɔ na sɔnɔ n bo wɔ fere u ni, yiri nyá ba u dɔ na i bá se u ka, 'M dɔn,
yasu bra na a ba tana ahin tanaabiri nyunyumi ni.' Nyini n sɔ koro wura u kpiri, u
beŋgu wɔfɔm kɛrɛ n nyunu a.
11 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo i wura i ŋu kpiri, Nyɛmɛ yó i mi kaan wɔ, na sɔnɔ bo i yo i
ŋu kaan, Nyɛmɛ wúra i mi kpiri."
12 Dɔ na Yesu anya ase sɔnɔ n bo i baandiiri i n ka, "Saŋga bo a ŋa a fere minɛm na
bu ba di diire u dika, má a fere u danfom, wara u ninbaam, wara u lamɔyam, wara
u beŋgum bo bu la ajɛkɛ, nzɛn a yoori sɔ, bɛrɛ gusu bá fere u cɛɛn n be sɔ ɔ, nyini
saŋga ni, ba tɔ u kaari awie lɛɛ.
13 Ama, saŋga kɛrɛ bo a ŋa a baandi minɛ na bu ba di diire u dika, baandi yaarifɔm,
ni wɔbukam, ni bo bu saam ni bu jaam awu ni, ni anyinsinm.
14 A nya yoori sɔ, terefiɛ wo u dɔ. Bɛrɛ koro tɔ má u kaari, ama, Nyɛmɛ bá tɔ u
kaari a, cɛɛn bo minɛm bo bu yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ n bá teŋge bu yiwee n
nu ni."

Miɛɛnu fa kɔ di ni nu bambaka n su

15 Yesu seeri sɔ n na wɔfɔm nu kun ase i ka, "Ŋka terefiɛ wo minɛm bo bu bá tana
Nyɛmɛ fɛmɛya n nu di diire n dɔ."
16 Na Yesu ase i ka, "Sɔnɔ be yo woori bɛrɛ a, na wɔ yo diire beberebe, na wɔ
baandi jama beberebe ka bu ba di diire ni.
17 Na saŋga n bo diire n ba yoori siriya ni, na wɔ sunma i akɔɔ ka i kɔ se minɛm
n bo wɔ du mɔ abaandi bu n ka, 'Am bra, deke kɛrɛ ayo siriya.'
18 Na bu kun kun kɛrɛ asere atin ka bu koro ba má diire n di. Na ciciri su dɛɛ sɔnɔ
n ase akɔɔ n ka, 'Jande, m sere u wɔ, ma to asiɛn, i ti ye ni ka m kɔ niɛ kabo i ti wɔ,
m koro ba má.'
19 Na nyiŋga n ase ka, 'Ma to m tooram asɛsɛ busu nnu, m koro ka m kɔ fa bu yo
juma kisa kisa na m niɛ, m sere u wɔ jande, m koro ba má.'
20 Na nyiŋga n gusu ase ka, 'Ma ja bara kisa lɛɛ, nyini dɛɛ ti, m koro ba má.'
21 Na akɔɔ n akpie i nyi akɔ ase i mibiɛ n kabo minɛm kɛrɛ ase i ni. Dɔ na yaa
ati awurufɔbiɛ n agaya, na wɔ se yiri akɔɔ n ka, 'Yo ndende na a kɔ miɛ kunnu
atiŋgberem kɛrɛ su, na a kɔ fere yaarifɔm, ni wɔbukam, ni anyinsinm, ni minɛm bo
bu saam ni bu jaam awu ni, na a fa bu bra.'
22 Wɔ cɛ má na akɔɔ n akɔ aba, na wɔ se ka, 'M mibiɛ, ma yo kabo a seeri ka m yo
ni, ama, fofoe toko ka.'
23 Na awurufɔbiɛ n ase i ka, 'Fite kɔ miɛ n ahɛmɛ ahɛmɛ, ni i kɔrɔkam kɛrɛ nu, na
a kɔ fere minɛm ka bu bra, adena m awuru n yi ni jama.
24 M suse am wɔ lɛɛ, ka, nyini minɛm kɛrɛ bo m baandiiri bu na ba ba má ni, bɛrɛ
kun n kpein mmɔɔ nɔɔ kán má m diire n kun.' "

Kabo ya yaki deke kɛrɛ na ya su Yesu su ni

25 Saŋga bo Yesu wo kɔ su ni, na jama beberebe asu i su, na wɔ cɛ aniɛ bu, na wɔ
se bu ka,
26 "Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka i ba m dɔ, i koro yo má m susufɔ, má ka i mi akoro m
atara i si, ni i ni, ni i yi, ni i nbaam, ni i ninbaam, ni i sinbaam, ni haari yiri mmɔɔ
ni i tii.
27 Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro sɔ má i yiwee baka jaanu n na i su m su, i mi koro yo má m
susufɔ.
28 Ma m fa i ka sɔnɔ ŋa i ta awuru, i du mɔ tana wɔ, na i bu akunta ka, na i niɛ ka
i la ŋwaa bo i koro ju awuru n ta.
29 Nzɛn i ŋwaa ju má bo i ta awuru n wie, na i boori i bu na wɔ wie má i, sɔnɔ kɛrɛ
bo i sin ŋuuri sa n bo wɔ yo i ni, i mi síri wɔ,

30 na bu sé ka, ‘Ahin sɔnɔ n boori i awuru n bu wɔ, ama, wɔ koro awie má i.’
31 Ma m kaaki fa i ka nzɛn fɛmɛ bo i la i sojam akpii buru ye i koro ka i kɔ luɛ ni
i beŋgu fɛmɛ be bo yiri la sojam akpii aburanyɔ, i tána sunsun wɔ ka, na i niɛ ka i
koro kun luɛ ni i beŋgu ni.
32 Nzɛn i ŋuuri ka i koro kɔrɔ má nu, i dú mɔ sunma sɔnɔ ɔ, na i kpá i beŋgu fɛmɛ
n atin na i kó sere i ka, i má bu yo jɔrɛ n dɔŋgu.”
33 Na Yesu ase ka, “I ti sɔ ɔ lɛɛ, ni ambɛrɛ gusu dɔ, sɔnɔ kɛrɛ bo i wara afi má i
tiɛŋgu deke, i mi koro yo má m susufɔ.”

Njin bo i la má kpɛrɛ n dɛɛ jɔrɛ

34 Na Yesu akaaki ase ka, “Njin yo fiɛ, ama, nzɛn i fiɛfiɛ nya ba saari wieeri, i koro
yo má fiɛfiɛ kun.
35 I koro buka má asiɛn ni mmɔɔ na i kaaki koro buka má nanyɛti na i yo diire,
ŋka bu fa butu wɔ. Bo i koro ka i ti ahin jɔrɛ n bu, i ti ye ni ka i mi so i sui na i ti.”

15

Miɛɛnu fa kɔ bɔɛ n bo i miniiri n jɔrɛ

1 Cɛɛn n be sɔ ɔ, na lampodefɔm ni satiɛyofɔm beberebe aba Yesu dɔ na bu ba ti i
kereewam ni.
2 Na Farasifɔm ni Yudafɔm Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm n aŋuŋuti, bu ŋa, “Ahin sɔnɔ n
de satiɛyofɔm wɔ, haari na i ni bɛrɛ saŋga di diire wɔ mmɔɔ.”
3 Dɔ na wɔ bo bu ahin miɛɛnu ni, i ŋa,
4 “Nzɛn ambɛrɛ be nu la i nbɔɛm yaa, na kun miniiri, i mi yó sɛ wɔ? I yáki nbɔɛ
aburaŋgɔna ni ŋgɔnam ni boro n nu wɔ, na i kó niɛniɛ kun n bo wɔ mini ni haari i
bá ŋu i.
5 Saŋga bo i ba ŋuuri wieeri ni, na i ahore jó na i fá i fa bo i bɛtɛ,
6 na i fá i fa ba awuru. Dɔ na i fére i danfom ni i tanafɔm kɛrɛ na bu tiɛn bu nɔɔ,
na i sé bu ka, ‘M ahore ajɔ ka ma ŋu m bɔɛ n bo i miniiri ni. Nyini ti, am ma m ni
ambɛrɛ kɛrɛ kunnu jɔ.’
7 M suse am wɔ lɛɛ, ka, i tí sɔ ɔ lɛɛ, nzɛn sɔnɔ kun kaakiiri i wo, ahorejɔ wó Nyɛmɛ
dika n nu tara minɛ aburaŋgɔna ni ŋgɔna bo bu ŋa bu yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ
dɔ na wɔ yo má daka ka bu kaaki bu wo ni.”

Miɛɛnu fa kɔ ŋwaa n bo i miniiri n jɔrɛ

8 Na Yesu abo bu miɛɛnu bekun, i ŋa, “Nzɛn bara be la i jɛtɛ ŋwaa buru, na kun
miniiri, i mi yó sɛ? I só sin su wɔ, na i kpára bara yɛ awuru n nu, na i níɛniɛ deke n
kɛrɛ, haari i bá ŋu i.
9 Na saŋga bo i ba ŋuuri ni, i fére i danfom ni i tanafɔm kɛrɛ, na bu tiɛn bu nɔɔ,
na i sé bu ka, ‘M ahore ajɔ ka ma ŋu m ŋwaa n bo i miniiri ni. Nyini ti, am ma m ni
ambɛrɛ kɛrɛ kunnu jɔ.’
10 M suse am wɔ lɛɛ, ka, i ti sɔ ɔ lɛɛ, nzɛn satiɛyofɔ kun kaakiiri i wo, ahorejɔ wó
Nyɛmɛ mɛrɛkɛm n dɔ.”

Miɛɛnu fa kɔ biɛ be bo i wa miniiri n jɔrɛ

11 Na Yesu akaaki abo bu miɛɛnu be bekun, i ŋa, “Sɔnɔ be yo woori bɛrɛ a, i la
nbaabiɛsɔm nnyɔ.
12 Cɛɛn n be sɔ ɔ, na kaan n ase i si n ka, ‘M si, kpaaki u aja kɛrɛ nu na a fa m dɛɛ
ma m kisa.’ Na i si n akpaaki aja n nu, na wɔ fa bu nnyɔ n kɛrɛ dɛɛ ama bu.
13 Wɔ cɛ má, na kaan n atɔ i dɛɛ neŋge n kɛrɛ bo i si n fa maari i ni. I nyaari
ŋwaa n wieeri sɔ ni, na wɔ yasu akɔ asiɛn dede be su. Dɔ na wɔ kɔ adi ŋwaa ni
ŋgbɛɛnŋgbɛɛn haari na i kɛrɛ aba awie.

14 Saŋga bo i ba diiri ŋwaa n kɛrɛ wieeri n na ahɔɛ bambaka be atɔ nyini asiɛn n
su. Dɔ, wɔ la má pui bo i di kun.
15 Nyini ti, na wɔ fa i ŋu akɔ awura nyini asiɛn n su miɛbaa be saa nu, ka i yo juma
ma i mi ni, adena i nya diire di. Dɔ na miɛbaa n afa i akɔ i fiesu ka i kɔ suniɛ i afam
dika.
16 Na ahɔɛ aba ati i agaya, haari i ba koro ka i di afam dɛɛ diire n be mmɔɔ ɔ, ama,
be ama má i deke be na i di.
17 Kasin, na wɔ ba aŋu i ŋu ŋgbɛɛn fa kɔ sa n bo wɔ yo i n su, na wɔ bu i tii nu, na
wɔ se i ŋu ka, ‘M si npadifɔm kɛrɛ di diire wɔ na i ka, ama, mini ba wo fɛn suwu ni
ahɔɛ n a.
18 M kpíe m nyi kɔ m si dɔ ɔ, na m kó se i ka, “M si, ma do Nyɛmɛ ni wɔrɔ kɛrɛ
ŋgasi.
19 I ti má ye ni ka a fere m ka u wa kun, fa m yo u npadifɔm ni kun.” ’
20 Dɔ na wɔ yasu na i kpie i nyi kɔ i si dɔ.
Saŋga bo i toko wo dede suba ni, na i si n aŋu i, na wɔ si i aŋunfɔ agaya. Na wɔ
ŋmati akpa i atin, na wɔ fa i saa abara ayɛ i, na wɔ biti i.
21 Na baa n ase i si n ka, ‘M si, ma do Nyɛmɛ ni wɔrɔ kɛrɛ ŋgasi. I ti má ye ni ka a
fere m ka u wa kun.’
22 Ama, na i si n afere i akɔɔm, na wɔ se bu ka, ‘Am kɔ ndende na am kɔ niɛ suturam
kɛrɛ nu bo i ti kpa, na am fa ba wura i, na am fa ŋgaa ba wura i saa maraka, na am
fa gbagbaa ba wura i jaa.
23 Na am nya kɔ niɛ naanim n nu, na am tara bo i la anyunuyi bra, na am ba kpiɛ
i kɔm yo i dɔŋgu, na am ma ya di na ya nu.
24 Dama m ahin wa ni, i wuuri wɔ, ye wɔ teŋge a, i miniiri wɔ, ye ma ŋu i a.’ Dɔ
na ba bo i bu ni di ni nu.
25 Nyini saŋga n kɛrɛ baakpiɛn n toko wo fiesu. I ba suba awuru, na saŋga bo i ba
dodoori awuru n na wɔ ti ka bu wo agɔrɛ gɔ su ni jue.
26 Dɔ na wɔ fere i si akɔɔm kun, na wɔ bisa i ka, ‘Nzu sa yoori awuru a?’
27 Na akɔɔ n abɔ i nu ka, ‘U niɛma ye wɔ ba awuru a, ye u si ama nɔɔ ye ya kpiɛ
naani bo i la anyunuyi n kɔm, dama u niɛma n aba awuru ni laifiɛ n ti.’
28 Na yaa ati baakpiɛn ni agaya, haari na wɔ kete ka i wura má awuru n nu. Nyini
ti, na i si n afite aba asere i jande ka i wura.
29 Ama, na wɔ se i si n ka, ‘Ti fɛn, afɔ nyɛ nyɛ lɛɛ bo m wo u dɔ yo juma ma u, ka
m ti akɔɔ ɔ, ma kete má u nɔaniɛ be. A koro ama má m puitiripui, haari sirimbaa
mmɔɔ ka m gusu fa na m ni m danfom fa di na ya nu.
30 Ama, u ahin wa n yiri, wɔ fa u aja bo a fa ama i n akɔ boro, na wɔ kɔ ayo i
koroowa ni nbarasakaram. Haari ni nyini n kɛrɛ ni, i kpieeri i nyi ba juuri awuru ni,
a ma nɔɔ ka bu kpiɛ naani bo i la anyunuyi n kɔm ma i.’
31 Na i si n ase i ka, ‘M wa, saŋga kɛrɛ mini ni wɔrɔ wo bɛrɛ a, deke kɛrɛ bo i ti m
dɛɛ ti u dɛɛ wɔ.
32 Ama, wɔ yo daka ka ya di na ya nu na ya gɔ agɔrɛ, dama u niɛma ni, i wuuri wɔ,
ye wɔ teŋge a, i miniiri wɔ, ye ma ŋu i a.’ ”

16

Miɛɛnu fa kɔ amusuisufɔ kpiɛn n bo wɔ la má dabuŋu ni

1 Na Yesu ase i susufɔm n ka, “Biɛ neŋgefɔ be woori bɛrɛ a, i la i amusuisufɔ kpiɛn
bo yiri niɛ i neŋge n kɛrɛ su a. Na minɛm aba neŋgefɔ n dɔ aba se i ka i amusuisufɔ
kpiɛn ni susaaki i neŋgem ni.
2 Nyini ti, na wɔ fere i, na wɔ se i ka, ‘M suti jɔrɛ nbem fa kɔ u dɔ. Nyini ti, ba bu
akunta kere m na m si kabo a bita m neŋgem barasu, dama a koro niɛ má bu dika
kun.’

3 Na amusuisufɔ kpiɛn n ase i tii nu ka, ‘Ye kisa na m mibiɛ ni sufɔn m fite m juma
n nu ni, m yó sɛ wɔ? M la má faŋga bo m koro dɔ, m gusu nyunu asin ni bo m nati
susere.
4 Ɛɛnhɛɛn, kisa m si kabo m yo, na haari nzɛn m ba fuunri m juma ni, m fún má
m danfom bo m kɔ́ wo bu dɔ.’
5 Nyini ti, na wɔ fere minɛm kɛrɛ bo bu bita i mibiɛ n kaari n kun kun. Na wɔ bisa
ciciri su dɛɛ sɔnɔ n ka, ‘A bita m mibiɛ n kaari nyɛ wɔ?’
6 Na wɔ bɔ i nu ka, ‘M bita i ŋguin nzue sɔ gaŋga yaa kun wɔ.’ Na amusuisufɔ kpiɛn
n ase i ka, ‘De u kaari kadasi ni, na a tana, na a kɛrɛ ka a bita gaŋga aburunu wɔ.’
7 Na wɔ nya abisa nyiŋga gusu ka, ‘Ye wɔrɔ di, a bita kaari nyɛ wɔ?’ Na wɔ bɔ i nu
ka, ‘M bita i alɛmbaa pirim bɔtɔ yaa kun wɔ.’ Na amusuisufɔ kpiɛn n ase i gusu ka,
‘De u kaari kadasi na a kɛrɛ ka a bita pirim bɔtɔ aburamɔcuɛ wɔ.’
8 I mibiɛ ŋuuri sɔ ni, na wɔ kansi i fa kɔ nyini ŋgɔnlɛ bo i la i n su, haari ni bo i
la má dabuŋu ni. Kabo i ti lɛɛ, durunya n nufɔm la ŋgɔnlɛ fa kɔ durunya n nu dɛɛ
sayoowam n su tara minɛm bo Nyɛmɛ ma bu wo wein n nu ni.”
9 Na Yesu ase bu bekun ka, “M suse am wɔ lɛɛ, ka, am fa durunya n nu dɛɛ fin
ajɛkɛ bo am la i n fa tara danfoya, adena ajɛkɛ n ba ŋmati yakiiri am, na minɛm bá
de am wura woobiri kpa bo i la má awieeri n nu.
10 Sɔnɔ kɛrɛ bo minɛm koro daafi i ŋu ka i bita deke kaan ni nahɔrɛ atin, yiri ye
bu koro daafi i ŋu ka i bita deke bambaka mmɔɔ ni nahɔrɛ atin a. Ama, sɔnɔ kɛrɛ
bo bu koro daafi má i ŋu ka i bita deke kaan ni nahɔrɛ atin, bu koro daafi má i mi
ŋu ka i bita deke bambaka mmɔɔ.
11 Tɔ, nzɛn ambɛrɛ la má dabuŋu bo am koro bita durunya n nu dɛɛ fin ajɛkɛm ni
nahɔrɛ atin, ŋma fá Nyɛmɛ dɛɛ ajɛkɛm wura am saa nu?
12 Na nzɛn am la má dabuŋu bo am koro bita be dɛɛ ajɛkɛm ni nahɔrɛ atin, ŋma
fá deke bo i bá yo am tiɛŋgu dɛɛ ma am a?
13 Sɔnɔ kun koro saŋga su má mibiɛm nnyɔ. Nzɛn i ŋa i yó sɔ, i kpɔ́ kun n wɔ, na
i kóro nyiŋga ni, wara, i bóro i nyi su kun wɔ, na i bú nyiŋga ni ŋgbɛɛn. Am koro
saŋga su má Nyɛmɛ ni ajɛkɛ.”

Kabo Yesu tuuri Farasifɔm fɔ barasu ni

14 Saŋga bo Farasifɔm n tiiri ahin n kɛrɛ n sɔ ni, na ba siri i, dama bu ti ŋwaa
korofɔm wɔ.
15 Na Yesu ase bu ka, “Ambɛrɛ ŋa am ti minɛm bo bu yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ
na minɛm ŋu am n a, ama, Nyɛmɛ yiri si am ahore su kɛrɛ. Dama deke bo adamande
sunsun ka i ŋusu nya má ni, nyini ye Nyɛmɛ kpɔ i a.
16 Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n bo Moyisi ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm kɛrɛɛri i n wo bɛrɛ ka,
ye Yohane nya baari a, nyini n sin, na ba kan labari kpa n akere minɛm fa kɔ Nyɛmɛ
fɛmɛya n su, na sɔnɔ kɛrɛ suboro i nyi ka i kpini atin na i wura nu.
17 I ti má kekereke na aŋgoro ni asiɛŋgu kɛrɛ bá mini, ama, Nyɛmɛ dɛɛ nɔaniɛ
kpamaawa n kampiti sɔ mmɔɔ ká má ŋgbɛɛn.
18 Sɔnɔ kɛrɛ bo i faari i yi jiiri na i jaari bara fɔfɔrɛ, i mi n asaaki ajaa ciire lɛɛ. Na
sɔnɔ kɛrɛ bo i jaari bara bo wɔ fite i hun ajaa bu, i mi n asaaki ajaa ciire lɛɛ.”

Miɛɛnu fa kɔ neŋgefɔ be ni Lazarosi jɔrɛ

19 Na Yesu ase bu ka, “Neŋgefɔ be yo woori bɛrɛ a, saŋga kɛrɛ saŋga, i wura sutura
kpa kpa bo i la gɔ ɔ, na i sudi i koroowa cɛɛn n kɛrɛ cɛɛn.
20 Na yaarifɔ be gusu wo bɛrɛ, bu fere i ka Lazarosi, kambue abara ayɛ i deke kɛrɛ.
Na bu sufa i ba tana neŋgefɔ n anɔ nu,
21 adena neŋgefɔ n ba sudi diire, na nzɛn be tɔtɔ asiɛŋgu, na i gusu fa di. Haari
na caam ba sutafi i kambue n nu.

22 Na sɔnɔ yaarifɔ n aba awu, na Nyɛmɛ mɛrɛkɛm aba afa i akɔ aŋgoro Abraham bi. Na neŋgefɔ n gusu aba awu na ba se i,
23 na yiri akɔ Yiweefɔm Woobiri. I wo wahara di su dɔ sɔ ni, na wɔ yɛ i tii su aŋu Abraham dede dɔ, Lazarosi wo i bi.
24 Dɔ na wɔ bo afere Abraham ase i ka, 'Ya si Abraham, si m aŋunfɔ. Na a sunma Lazarosi na i fa i saa maraka dɔ nzue nu na i fa ba dɔ m taferema, dama m wo wahara bambaka nu wɔ, sin nu fɛn.'
25 Ama, na Abraham ase i ka, 'Teŋge su ka saŋga bo a la ŋgɔɔ wo durunya n nu ni, a yoori u koroowa a, na Lazarosi yiri adi durunya n nu wahara n kɛrɛ. Ama, kisa yiri wo fiɛ di su, ye wɔrɔ wo wahara di su n a.
26 Bekun, kunma ŋgoŋgo wo u ni yɛrɛ afiɛn, bo be koro fite má fɛn na i kɔ u bi. Be gusu koro fite má u bi dɔ na i ba ya dɔ fɛn.'
27 Na neŋgefɔ n ase ka, 'Ya si Abraham, m sere u wɔ, ka a sunma Lazarosi na i kɔ m si awuru n nu,
28 m ninbaam nnu wo dɔ, na i kɔ bɔbɔ bu ka bu si bu ŋu sa na má bu bá wo ahin wahara bambaka woobiri n bo m wo ni.'
29 Na Abraham ase i ka, 'Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n bo Moyisi ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm kɛrɛ maari bu ni, i wo bu dɔ. Wɔ yo daka ka bu so bu sui na bu ti i bu, na bu si bu ŋu sa.'
30 Na neŋgefɔ n ase i ka, 'Ya si Abraham, bu dé má i. Ama, nzɛn sɔnɔ fiteeri minɛm bo ba wu n dɔ kɔɔri bu dɔ, bu káaki bu wo.'
31 Ama, na Abraham ase i ka, 'Nzɛn ba so má bu sui na bu ti Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n bo Moyisi ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm kɛrɛ maari bu ni, haari nzɛn sɔnɔ teŋgeeri i yiwee n nu mmɔɔ baari, bu dé má i.' "

17

Kabo Yesu kereeri minɛm fa kɔ nyɛmɛsu barasu ni

1 Na Yesu ase i susufɔm n ka, "Sam nbem bo bu yo na bu fa minɛ wura satiɛ nu ni, nyini sam ni bá yo saŋga kɛrɛ, ama, anyumboro wo sɔnɔ kɛrɛ bo i ma nyini sam yoori n dɔ.
2 Nzɛn má bu faari ŋgani san yabuɛ ciciiri i mi kɔm na bu fa i kɔ tuuri tieku nu mmɔɔ, má i ti ye tara bo i mi ma ahin yaradayofɔm n be wura satiɛ nu.
3 Nyini ti, am si am ŋu sa. Nzɛn wɔrɔ kɛrɛ bo u niwa yoori u satiɛ be, jaraki i, na nzɛn i kaakiiri i wo, na a fa i satiɛ n ce i.
4 Nzɛn i yoori u satiɛ kɔ jinaari haari kpe nso mmɔɔ wiɛ kun nu, na i baari u dɔ ba seeri u ka, 'Ma yo u satiɛ,' fa i satiɛ n ce i."
5 Na Yesu jaramasam n ase i ka, "Buka ya na ya yarada yo biiwa."
6 Na Mibiɛ n ase bu ka, "Nzɛn má am la yarada bo i kɔ ju kabo nyɛm mbaa ti ni mmɔɔ, má am koro se ahin koto baka n ka, 'Kpekiti ni u bunlui n kɛrɛ na a kɔ jina tieku n nu,' má i de am nɔaniɛ n wɔ.
7 Ma m fa i ka, am nu, nzɛn be la akɔɔ na i wo fiesu wara i sasa nbɔɛm wɔ, na i ba baari awuru, am nu ŋma ye i kaba se akɔɔ n ka, 'Ba tana na a di diire' a?
8 Am be se má i sɔ da. Ama, kabo a se i n la ka, 'Yo m diire siriya, na a jina ŋminda na m di na m nu ka, na a nya kɔ yo u dɛɛ di.'
9 Nzɛn u akɔɔ n deeri u nɔaniɛ na i yoori juma bo a se i ka i yo i ni, a se má i ka, 'M da u asi.'
10 I ti sɔ ɔ lɛɛ, ambɛrɛ gusu dɔ, saŋga bo am ayo juma n kɛrɛ bo am mibiɛ n ase ka am yo i ni, am se ka, 'Yɛrɛ ti akɔɔm wɔ, ya ti má ye ni ka bu kansi ya, dama ya juma lɛɛ, ye ya yo i n a.' "

Kabo Yesu tuntuunri kokofɔ buru nbem na bu nyaari laifiɛ ni

11 Saŋga bo Yesu sukɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu ni, na wɔ sin Samariya ni Galili
awɔrɛm n afiɛn.
12 I kɔ ŋa i wura miɛ kaan be nu, na i ni kokofɔ buru nbem ayɛ. Na ba jina dede
13 atiɛn kpa ka, “Ya Mɔfɔ Yesu, si ya aŋunfɔ.”
14 I ŋuuri bu sɔ n na wɔ se bu ka, “Am kɔ na am kɔ fa am ŋu kere Nyɛmɛ sayoowa
dɔŋguyofɔm ni, na bu fiiti am na bu niɛ.” Na ba de atin sukɔ, bu wo kɔ su n na bu
kɛrɛ aŋu ka ba nya laifiɛ.
15 Dɔ na bu nu kun ŋuuri ka wɔ nya laifiɛ sɔ ni, na wɔ kpie i nyi aba Yesu dɔ sutiɛn
kpa sukansi Nyɛmɛ.
16 Na wɔ ba akutu haari Yesu jaa bu asiɛŋgu, na wɔ da i asi. Nyini sɔnɔ n ti
Samariyafɔ ɔ.
17 Dɔ na Yesu abisa ka, “Má minɛ buru nyaari laifiɛ a, ye ŋgɔna nyiŋgam n wo ni?
18 Nzu ti ye ahin sɔnɔ n bo i ti má Yudafɔ ni ŋgumi aba ka i ba da Nyɛmɛ asi a?”
19 Dɔ na wɔ se sɔnɔ n ka, “Yarada n bo a yo m ni, yiri ma a nya laifiɛ a. Yasu na a
kɔ awuru.”

Kabo Nyɛmɛ Fɛmɛ bá niɛ i minɛm su barasu ni

20 Na Farasifɔ nbem abisa Yesu ka, “Ye saŋga bɔnɔ ye Nyɛmɛ Fɛmɛ bá niɛ i minɛm
su a?” Na wɔ bɔ bu nu ka, “Sa be wo má bɛrɛ bo i koro kere am saŋga bo Nyɛmɛ
Fɛmɛ bá niɛ i minɛm su.
21 Be se má ka, ‘Am niɛ, yiri yaa fɛn,’ wara, ‘Yiri lɛɛ dɔ.’ Dama m se am nahɔrɛ wɔ
lɛɛ ka, Nyɛmɛ wo am nu fɛn jina n nu, suniɛ i minɛm su.”
22 Na wɔ se i susufɔm ni ka, “Saŋga suba bo am bá koro ka am ŋu mini Adamande
Wa n ba saŋga ni, haari cɛɛn kun mmɔɔ, ama, am ŋú má i.
23 Nbem bá ba na bu sé am ka, ‘Am niɛ, yiri lɛɛ dɔ,’ wara, ‘Yiri yaa fɛn.’ Ama, má
am fite kɔ su bu su.
24 Dama mini Adamande Wa n ba cɛɛn ni, i tí kabo nzue kpɛsɛ na i ta papasi bara
yɛ deke kɛrɛ n wɔ.
25 Ama, kana ahin kɛrɛ bá yo, wɔ yo daka ka m du mɔ di wahara beberebe, na
ambɛrɛ nyumafɔm bá kete m.
26 Mini Adamande Wa n ba saŋga ni yó kabo ya na Nowa saŋga na i yoori n wɔ.
27 Nyini saŋga ni, sɔnɔ kɛrɛ woori di ni nu su wɔ, na nbaram ni nbiɛsɔm suja bu
beŋgum, fa kɔ juuri haari cɛɛn n bo Nowa wuraari lee bambaka n nu, na wɔmbu n
ba diiri deke kɛrɛ n wɔ.
28 I yo sɔ ɔ lɛɛ bekun, ka Loti dɛɛ saŋga ni. Nyini saŋga ni, sɔnɔ kɛrɛ woori di ni
nu su wɔ, na nbem sutɔ, na nbem suto, na nbem sudɔ dɔdɔɔri, na nbem suta fa.
29 Cɛɛn n bo Loti fa yasuuri Sodom miɛ kpiri n nu ni, nyini cɛɛn n ye sin ni ferewita
sin fiteeri aŋgoro a, na wɔ ba atɔ miɛ n nu adi deke n kɛrɛ.
30 Kabo cɛɛn n bo mini Adamande Wa ni bá yi m ŋu kere lɛɛ.”
31 Na Yesu akaaki ase ka, “Nyini cɛɛn ni, wɔrɔ kɛrɛ bo a wo kpata nu, na u neŋge
wo awuru n nu, má a wura gisan nu fa pui. I ti sɔ ɔ lɛɛ, wɔrɔ kɛrɛ gusu bo a wo fiesu,
má a kpie u nyi kɔ awuru.
32 Am teŋge su fa kɔ sa bo i yoori Loti yi ni.
33 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo i ŋa i kpíni i ŋgɔɔ busu, i mi bá fun i, ama, na sɔnɔ kɛrɛ bo
i tɔɔri i ŋgɔɔ maari m, i mi nyá ŋgɔɔ.
34 M suse am wɔ lɛɛ, ka, nyini cɛɛn n kɔŋguɛ, minɛ nnyɔ ɔ dá dasu kun su wo
daafiri su a, na Nyɛmɛ má bu bá fa kun n kɔ yaki kun ni.
35 Na nbaram nnyɔ kási wo ŋgani san su, na Nyɛmɛ má bu bá fa kun n kɔ yaki kun
ni. [
36 Na biɛsɔm nnyɔ bá wo juma yo su fiesu, na Nyɛmɛ má bu bá fa kun yaki kun
ni.]”

37 I susufɔm tiiri sɔ ni, na ba bisa i ka, “Ya Mibiɛ, nifansu ye ahin sam kɛrɛ bá yo a?” Na wɔ bɔ bu nu ka, “Deke kɛrɛ bo deke fuin nya wo, pɛtɛm bara yɛ dɔ ɔ.”

18

Miɛɛnu fa kɔ bara kunafɔ n ni jɔrɛdifɔ be jɔrɛ

1 Dɔ na Yesu abo miɛɛnu akere i susufɔm n ka wɔ yo daka ka bu sere Nyɛmɛ saŋga kɛrɛ, na má bu yaki i sere.
2 I ŋa, “Jɔrɛdifɔ be woori miɛ be su a, i soro má Nyɛmɛ, na i kaaki bu má be.
3 Na bara kunafɔ be awo nyini miɛ n su, saŋga kɛrɛ i ba jɔrɛdifɔ n dɔ ɔ, na i ba sere i ka, ‘Jɔrɛ bo mini ni m kpɔfɔ n bita i ni, buka m na m nya nahɔrɛ.’
4 Na wɔ cɛ bo jɔrɛdifɔ n bɔ má i n nu. Ama, na kasin, na wɔ ba asunsun i tii nu, na wɔ se ka, ‘Haari ni bo m soro má Nyɛmɛ na m bu má be ni,
5 ama, kabo saŋga kɛrɛ na ahin kunafɔ n bita kpiɛ m daafiri n dɛɛ ti, m má i nya nahɔrɛ wɔ. Nzɛn ma yo má sɔ, i suba m dɔ sɔ ɔ, haari i bá ma m wara yi m ŋu.’ ”
6 Na Yesu akaaki ase bu ka, “Ye m ŋa am ati kabo nyini jɔrɛdifɔ findifɔ n seeri ni.
7 Ye nzu ti ye Nyɛmɛ búka má i dɛɛ minɛm bo bu sun fere i kɔŋguɛ ni wiɛsu kɛrɛ a, na bu nyá nahɔrɛ a? I cɛ́ má ni bu buka.
8 M suse am wɔ lɛɛ, ka, i búka bu wɔ na bu nya nahɔrɛ ndende. Ama, haari ni nyini mmɔɔ, saŋga bo mini Adamande Wa n ba baari, m bá ŋu minɛm bo bu toko yo m yarada, nzɛn sɛ a? Ai, m ŋú má be.”

Miɛɛnu fa kɔ Farasifɔ n ni lampodefɔ n jɔrɛ

9 Na Yesu akaaki abo ahin miɛɛnu n akere minɛm bo bu sunsun ka bɛrɛ yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ na bu bu má be ni.
10 I ŋa, “Cɛɛn n be sɔ ɔ, na minɛ nnyɔ nbem akɔ ka bu kɔ sere Nyɛmɛ, Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu. Kun n ti Farasifɔ ɔ, na nyiŋga n ti lampodefɔ.
11 Na Farasifɔ n ajina i ŋgumi abo i hoe asere Nyɛmɛ ka, ‘Micɛra Nyɛmɛ, m da u asi ka m ti má kabo minɛ nyiŋgam ti barasu ni. M ti má anyiifɔ, m ti má findifɔ, m saaki má ajaa ciire, haari m ti má ka nyini lampodefɔ n bo i jina dɔ ni.
12 Leso kun kun kɛrɛ nu, m cici m nɔɔ kpe nnyɔ nnyɔ ɔ, na deke buru kɛrɛ bo m la i, m yi i kun kun ma u wɔ.’
13 Ama, na lampodefɔ n ajina dede, haari wɔ koro má ka i yɛ i tii su niɛ aŋgoro mmɔɔ, na wɔ fa i saa ataka i beŋgu nu, na wɔ se ka, ‘Micɛra Nyɛmɛ, m ti satiɛyofɔ ɔ, si m aŋunfɔ.’ ”
14 Na Yesu ase ka, “M suse am wɔ lɛɛ, ka, nyini minɛ nnyɔm ni sereeri Nyɛmɛ wieeri, na bu kɔ juuri awuru ni, Nyɛmɛ deeri lampodefɔ ni ka i ti sɔnɔ bo i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ a, má Farasifɔ ni. Dama sɔnɔ kɛrɛ bo i wura i ŋu kpiri, Nyɛmɛ yó i kaan wɔ, ama, na sɔnɔ bo i yo i ŋu kaan, Nyɛmɛ wúra i mi kpiri wɔ.”

Kabo Yesu yoori nbaatumam kisi ni

15 Cɛɛn be na minɛ nbem sufa bu nbaam ba Yesu dɔ ka i fa i saa nana bu ŋu na i yo bu kisi. I susufɔm n ŋuuri i sɔ ni, na ba tiɛn minɛm n ŋu.
16 Ama, na Yesu afere nbaatumam ni, na wɔ se ka, “Am ma nbaatumam n bra m dɔ, má am fɔn bu. Dama bɛrɛ ŋusu sɔ ye Nyɛmɛ fɛmɛya n ti bu dɛɛ a.
17 Nahɔrɛ ye m suse am n a, wɔrɔ kɛrɛ bo a de má Nyɛmɛ fɛmɛya n nu jɔrɛ kabo baatuma de deke i saa nnyɔ ni, a wúra má Nyɛmɛ fɛmɛya n nu fieo.”

Neŋgefɔ n ni nyɛmɛsu jɔrɛ

18 Na Yudafɔ nkpiɛnkpiɛnm be abisa Yesu ka, “Ya Kerefɔ sɔnɔ kpa, m yó sɛ ye m bá nya ŋgɔɔ n bo i la má awieeri n a?”
19 Na wɔ bɔ i nu ka, “Nzu ti ye a fere m ka sɔnɔ kpa a? Be ti má kpa sin Nyɛmɛ ŋu.

20 Ye m ŋa a si Nyɛmɛ nɔaniɛ maawam ni e, bu ŋa, ‘Má a saaki ajaa ciire. Má a
kun sɔnɔ. Má a wɔ. Má a di kɔrɛ daani. Bu u si ni u ni.’ ”
21 Na sɔnɔ n ase i ka, “Ma su nyini nɔaniɛ maawam n kɛrɛ su haari m kaan nu.”
22 Yesu tiiri sɔ n na wɔ se i ka, “Deke kun be ye wɔ kpiɛ u su a. Kɔ na a kɔ tɔ u aja
n kɛrɛ, na a fa ŋwaa n ma yaarifɔm, na a bá nya ajɛkɛ Nyɛmɛ dɔ, na a bra ba su m
su.”
23 Ama, sɔnɔ n tiiri sɔ n na i ahore asaaki, dama i la neŋge agaya n dɛɛ ti.
24 Na Yesu aniɛ sɔnɔ n nyunu, na wɔ se i ka, “I ti kekereke bo neŋgefɔ wura Nyɛmɛ
fɛmɛya n nu.
25 Kabo nyɔɔma sin misini bue nu ni, i ti má kekereke tara má kabo neŋgefɔ yo na
i wura Nyɛmɛ fɛmɛya n nu.”
26 Minɛm ni tiiri sɔ ni, na ba bisa ka, “Ye nzɛn i ti sɔ e, ŋma koro fite nu a?”
27 Na wɔ bɔ nu ka, “Deke bo adamande koro yo má i, Nyɛmɛ koro yo i.”
28 Na Petoro ase i ka, “Tɔ, ye yɛrɛ ayaki ya dekem kɛrɛ susu u su e.”
29 Na wɔ se bu ka, “Nahɔrɛ ye m suse am n a, sɔnɔ kɛrɛ bo i yakiiri i awuru, wara
i yi, wara i ninbaam, wara i wufɔm, wara i nbaam, Nyɛmɛ fɛmɛya n dɛɛ ti,
30 i mi nyá nyinim ŋusu sɔ yaa i ŋgɔɔ su, na fa kɔ fa ba, i nyá ŋgɔɔ n bo i la má
awieeri ni.”

Kabo Yesu jɔjɔ fa kɔɔri i yiwee n su kpe nsan su ni

31 Na Yesu afere i susufɔ buru ni nnyɔm n akɔ ahɛmɛ, na wɔ se bu ka, “Am ti fɛn.
Ya sukɔ Yɛrusalem lɛɛ, dɔ ye bu kó yo mini Adamande Wa n kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ
kanfɔm akɛrɛ ka bu yó m n a.
32 Na bu fá m wura minɛm bo bu ti má Yudafɔm saa nu, na bu yó m anzasi, na bu
kpíɛ m nzukɔ, na bu yí nanzue gɔ m ŋu,
33 na bu fín m ŋgbere, na bu nyá kun m, na i lesan cɛɛn, na m téŋge m yiwee n
nu.”
34 Ama, i susufɔm n ati má i jɔjɔɔwa n be bu. Nyɛmɛ ayi má i nyi akere má bu,
nyini ti, ba koro ati má i bu.

Kabo Yesu tuntuunri anyinsin be na i ŋuuri asi ni

35 Saŋga bo Yesu kɔ sudodo miɛ kpiri be bo bu fere i ka Yeriko ni, na anyinsin be
tana atin n nɔɔ su wo sere su.
36 I tiiri ka jama n wo sin su ni, na wɔ bisa ka, “Nzu suyo a?”
37 Na ba se i ka, “Yesu Nazarɛtifɔ ni susin a.”
38 Dɔ na wɔ tiɛn afere i, i ŋa, “Yesu, Fɛmɛ Davidi anuma, si m aŋunfɔ.”
39 Na minɛm n atiɛn i ŋu ka i yaki naŋmiɛ. Ama, haari ni nyini mmɔɔ, na wɔ kaaki
atiɛn kpa abuka su ka, “Fɛmɛ Davidi anuma, si m aŋunfɔ.”
40 Yesu tiiri sɔ n na wɔ ka ajina, na wɔ se ka bu fa i bra i dɔ. Na ba fere i ama i. I
ba dodoori ni, na Yesu abisa i ka,
41 “A koro ka m yo nzu ma u a?” Na wɔ bɔ i nu ka, “M Mibiɛ, m koro ka a ma m
ŋu asi wɔ.”
42 Na Yesu ase i ka, “Ŋu asi bekun. Yarada n bo a yo m ni, nyini ma a nya laifiɛ a.”
43 Kpeŋga na wɔ kaba aŋu asi, na wɔ su i su, sukansi Nyɛmɛ. Jama n ŋuuri i sɔ n
na bu kɛrɛ gusu akansi Nyɛmɛ.

19

Yesu ni Zakayosi dɛɛ jɔrɛ

1 Yesu kɔ wuraari Yeriko miɛ kpiri n nu na wɔ koro ka i sin.
2 Biɛ be woori dɔ, bu fere i ka Zakayosi, i ti lampodefɔm kɛrɛ kpiɛn wɔ, na i la ajɛkɛ
agaya.

3 Na wɔ boro i nyi ka i ŋu Yesu na i si i. Ama, jama asunnu agaya n dɛɛ ti, wɔ koro
aŋu má i, dama i ti sɔnɔ tika a.
4 Nyini ti, na wɔ ŋmati adu jama n mɔ akɔ afun baka na i ŋu i, dama wɔ ŋu ka
Yesu fá nyini baka n bu sin a.
5 Saŋga bo Yesu ba juuri nyini awɔrɛ n nu n na wɔ niɛ aŋgoro, na wɔ se i ka,
“Zakayosi, jura bra ndende, dama wɔ yo daka ka m yo u wɔfɔ ɔ nyuma.”
6 Na wɔ jura ndende, na wɔ kɔ ade i wɔfɔ ni ahorejɔ bambaka.
7 Na bo bu ŋuuri i n kɛrɛ aŋuŋuti. Bu ŋa, “Ahin sɔnɔ n akɔ na i kɔ da satiɛyofɔ
dika.”
8 Na Zakayosi ayasu ajina, na wɔ se Mibiɛ n ka, “M Mibiɛ, ti fɛn. M kpáaki m ajɛkɛ
kɛrɛ nu busu nnyɔ, na m fá buekun n ma yaarifɔm. Na nzɛn ma sisi be, m tó i sɔ
ŋusu nna, na m fá ma i mi.”
9 Na Yesu ase i ka, “Nyuma dɛɛ cɛɛn n nu, Nyɛmɛ ade ahin awuru n nufɔm tii aji,
dama ahin sɔnɔ ni mmɔɔ ti Abraham busu nufɔɔ.
10 Nahɔrɛ, mini Adamande Wa n baari ka m bá niɛniɛ minɛm bo ba mini n wɔ na
m dé bu tii ji.”

Miɛɛnu fa kɔ akɔɔ buru nbem dabuŋu n jɔrɛ

11 Saŋga bo minɛm ni toko so bu sui ti ahin jɔrɛm bo Yesu sujɔjɔ bu ni, na Yesu
akaaki abo bu miɛɛnu be, dama nyini saŋga ni wɔ ka kaan sɔ na i wúra Yɛrusalem
miɛ kpiri n nu, na minɛm asunsun ka saŋga n akaba aju bo Nyɛmɛ bá niɛ i minɛm
su lɛɛ.
12 Nyini ti, na wɔ se bu ka, “Fɛmɛ baa be yo woori bɛrɛ a, cɛɛn be sɔ ɔ, na wɔ yasu
ka i kɔ asiɛn dede be su ka i kɔ di fɛmɛya na i kpie i nyi ba.
13 Kana i ba kɔ ni, na wɔ fere i akɔɔm buru, na wɔ fa ŋwaa akpaaki bu kɛrɛ nu, na
wɔ se bu ka, ‘M kɔ wieeri, ambɛrɛ si kabo am yo ahin ŋwaa n a, haari m bá kpie m
nyi ba.’
14 Nyini sɔnɔ n gusu, i minɛm akoro má ka i yo bu fɛmɛ, bu kpɔ i wɔ, nyini ti, na
ba sunma minɛm ka bu kɔ se ka, ‘Ya koro má ka ahin sɔnɔ n bá yo ya fɛmɛ.’
15 Na sɔnɔ n akɔ adi fɛmɛya ni, na wɔ kpie i nyi aba. I ba juuri kpeŋga i kaba
tiɛɛnri i akɔɔm ni nɔɔ ɔ, adena i si kpɛrɛ bo ba nya i fite i ŋwaa bo i fa maari bu n
nu.
16 Na akɔɔ n bo i du mɔ baari n ase i ka, ‘M mibiɛ, u ŋwaa n bo a fa maari m ni,
ma nya i ŋusu buru abuka su.’
17 Na i mibiɛ n ase i ka, ‘Nfan. Wɔrɔ akɔɔ kpa, kabo a kere ka a la dabuŋu niɛ deke
kaan su ni, m má a niɛ miɛm buru su.’
18 Na akɔɔ n bo i tɔ su nnyɔ su n aba, na wɔ se ka, ‘M mibiɛ, u ŋwaa n bo a fa
maari m ni, ma nya i ŋusu nnu abuka su.’
19 Na wɔ se nyini n gusu ka, ‘M má a niɛ miɛm nnu su.’
20 Na akɔɔm n kun be aba ase ka, ‘M mibiɛ, u ŋwaa n bo a fa maari m yaa, m fa
pɔɔndiiri sanvuin nu fa seeri wɔ.
21 M soroori sɛrɛ wɔ, dama a ti u sɔnɔ faŋgafɔ ɔ. A de deke bo i ti má u dɛɛ, na a
kaaki kpiɛ deke bo a dɔ má i.’
22 Na wɔ se akɔɔ n ka, ‘Wɔrɔ akɔɔ tiɛfɔ ni, u nɔaniɛ n bo a jɔjɔ i n ye m fá yo u
ŋgbɛɛn a. A ŋa a si tenle ka m ti m sɔnɔ faŋgafɔ ɔ, na m de deke bo i ti má m dɛɛ,
na m kaaki kpiɛ deke bo ma dɔ má i, má sɔ?
23 Tɔ, ye nzu ti ye a fa má m ŋwaa n akɔ ase má baŋkifɔm dɔ a? Na má m ba
kpieeri m nyi baari, má m nya kpɛrɛ buka su.’
24 Dɔ na wɔ se bo bu jina dɔ n kɛrɛ ka, ‘Am de ŋwaa n fite i dɔ, na am fa ma akɔɔ
n bo wɔ nya m ŋwaa n ŋusu buru abuka su ni.’
25 Ama, na ba se i ka, ‘Ya mibiɛ, ye yiri du mɔ la u ŋwaa n ŋusu buru e.’

26 Na wɔ se bu ka, ‘M suse am wɔ lɛɛ, ka, sɔnɔ kɛrɛ bo i la deke be, bu má i be buka
su wɔ. Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i la má pui, haari ni nyini kaan n bo i la i ni, bu cín de i
dɔ ɔ.
27 Ama, m ahin kpɔfɔm bɛrɛ yiri, má ba koro má ka m yo bu fɛmɛ, am fa bu ba
jina m nyunu fɛn na am kun bu kɛrɛ.’ ”

Kabo Yesu wuraari Yɛrusalem ka fɛmɛ dɛɛ su ni

28 Yesu seeri sɔ wieeri ni, na wɔ du bu nyunu na bu kɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu.
29 I ba dodoori miɛm bo bu fere bu ka Befage ni Betani, nyini miɛm ni dodo buka
n bo bu fere i ka Oliva Buka n wɔ, dama oliva bakam gɔ su wɔ. Dɔ na wɔ sunma i
susufɔm n nu nnyɔ,
30 na wɔ se bu ka, “Am kɔ miɛ kaan n bo i wo am nyunu dɔ ni, am kɔ ŋa am wura
miɛ n nu, am ŋú ka kaakobaa be minda, be nya fun má i. Am nyaŋgi i bra fɛn.
31 Nzɛn be bisaari am ka nzu ti ye am sunyaŋgi i a, am se i ka Mibiɛ ni koro i a.”
32 Na bɛrɛ n bo i sunmaari bu n akɔ, akɔ aŋu kaakobaa n ka i minda kabo i seeri
bu ni.
33 Saŋga bo bu sunyaŋgi i ni, na i fɔm n abisa bu ka, “Nzu ti ye am sunyaŋgi
kaakobaa n a?”
34 Na ba bɔ bu nu ka, “Mibiɛ ni koro i a.”
35 Na ba fa i aba Yesu dɔ, na minɛm n atɛrɛki bu suturam anana kaakobaa n ŋu,
na ba buka Yesu na wɔ fun.
36 I fun tanaari su wieeri n na i wo kɔ su ni, na minɛm n afa bu suturam atɛrɛki
ase atin n nu.
37 Saŋga bo i ba dodoori Yɛrusalem miɛ kpiri n nu, fa kɔ awɔrɛ n bo i atin kaba
cɔɔndi Oliva Buka n su ni, na i susufɔm beberebe sukansi Nyɛmɛ ni ahorejɔ, na bu
subo kuyigindi, dama ba ŋu alekutura sakpakpam bo wɔ yo i n dɛɛ ti.
38 Bu ŋa,
“Terefiɛ wo fɛmɛ n dɔ,
Yiri n bo i suba Micɛra n dɛɛ duma n nu ni.
Ahoreda wo aŋgoro,
na kansi wo Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro n dɔ.”
39 Dɔ na Farasifɔm nbem bo bu wo jama n nu n ase Yesu ka, “Ya Kerefɔ, tiɛn u
susufɔm n ŋu ka bu yaki naŋmiɛ.”
40 Na wɔ se bu ka, “M suse am wɔ lɛɛ, ka, nzɛn má bɛrɛ yakiiri naŋmiɛ, má am ŋu
ka yabuɛm bo bu da bɛrɛ n ayasu suyo naŋmiɛ.”

Kabo Yesu suunri Yɛrusalemfɔm n dɛɛ ti ni

41 Saŋga bo Yesu ba dodoori Yɛrusalem miɛ kpiri n na i ŋuuri i sɔ ni, na wɔ sun
miɛ n dɛɛ ti,
42 na wɔ se ka, “Nzɛn má nyuma dɛɛ cɛɛn n nu am si sam bo bu fa ahoreda ba ni,
má i ti má sɔ. Ama, kabo i ti ni, am koro ŋu má nyini sam ni.
43 Saŋga ni suba bo am kpɔfɔm bá ta kanda bara yɛ am deke kɛrɛ na am kóro fite
má nu.
44 Bu kún am ni am nbaam, na bu fúfu am ahin miɛ n kɛrɛ pepere, haari yabuɛ
kun n kpein mmɔɔ bá nana má i beŋgu su. Ahin n kɛrɛ bá yo sɔ, dama am asi má
saŋga n bo Nyɛmɛ baari ka i ba de am tii ji ni.”

Kabo Yesu fɔɔnri watafɔm fiteeri Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu ni

45 Dɔ na Yesu akɔ awura Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, na wɔ bo i bu sufɔn yi
watafɔm,
46 na wɔ se bu ka, “Ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, Nyɛmɛ ŋa o, ‘M awuru
ni, bu bá fere i ka awuru bo bu bá sere Nyɛmɛ nu.’ Ama, ambɛrɛ afa i ayo awiefɔm
fiɛɛbiri.”

47 Cɛɛn n kɛrɛ cɛɛn, Yesu kere minɛm wɔ Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu. Na Nyɛmɛ
sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm, ni Yudafɔm teretere-
fɔm n akoro ka bu kun i,
48 ama, ba koro anya má atin, dama minɛm n kɛrɛ koroori ka bu so bu sui wɔ, na
bu ti i kereewam ni.

20

Kabo bu bisaari Yesu deke bo i yiko n fite ni

1 Cɛɛn be sɔ ɔ, Yesu wo Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu sukere minɛm, na i sukan
labari kpa n kere bu. I wo kere su n na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm,
ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm, ni Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm aba i dɔ
2 aba ase i ka, "Ŋma dɛɛ yiko nu ye a yo nyini sam kɛrɛ a? Kan na ya ti. Ŋma ma
u nyini yiko ni, ye a yo nyini sam n a?"
3 Na wɔ bɔ bu nu ka, "Am ma m du mɔ bisa am bisaawa kun be ka. Kisa, ambɛrɛ
kan na m ti,
4 ŋma maari Yohane atin ye i ba biɛɛri minɛm Nyɛmɛ nzue n a? Nyɛmɛ nzɛn
adamande?"
5 Na ba bisa bu ŋuŋu nu kabo bu bɔ i nu barasu, bu ŋa, "Nzɛn ya seeri i ka Nyɛmɛ
maari i atin a, i bísa ya ka, ye nzu ti ye ya da má Yohane ŋu a?
6 Ama, nzɛn ya seeri i ka adamande dɔ, minɛm kɛrɛ tú ya yabuɛ wɔ, dama bu kɛrɛ
soroori su ka Yohane yo tiiri Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ ɔ nahɔrɛ su."
7 Nyini ti, na ba bɔ i nu ka, "Ya si má sɔnɔ bo i maari i atin."
8 Na yiri gusu ase bu ka, "Mini mmɔɔ sé má am sɔnɔ bo i dɛɛ yiko nu na m yo ahin
sam n kɛrɛ ni."

Kabo Yesu boori miɛɛnu niiri Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm ni

9 Dɔ na Yesu abo minɛm ahin miɛɛnu ni, i ŋa, "Sɔnɔ be yo woori bɛrɛ a, na wɔ dɔ
i baka suuwa barasu be fie. Na wɔ nya afa awura i npadifɔm saa nu, na wɔ kɔ atin
akɔ acɛ.
10 Saŋga ba juuri bo i si ka baka suuwam n abi ni, na wɔ sunma i akɔɔm kun i
npadifɔm n dɔ, ka i kɔ de i dɛɛ bo ba nya i n bra. Akɔɔ n kɔ juuri ni, na ba tara i
abo i, na ba fɔn i akpie i nyi i saa ŋgbɛɛn.
11 Na fie n fɔ n asunma i akɔɔ n kun bekun, na ba tara i abo i, na ba kpa i nyinyɛ,
na ba ma wɔ kpie i nyi i saa ŋgbɛɛn.
12 Kpe nsan su ni, na wɔ sunma akɔɔ nyiŋga, na ba tara i abo i, na ba ma i mandim,
na ba fa i atu baka suuwam fie n ahɛmɛ.
13 Dɔ na fie n fɔ n ase ka, 'Ye m yó sɛ wɔ lɛɛ kisa? M súnma m tiɛŋgu wa koroowa
n wɔ, beni, bu má yiri jirima.'
14 Ama, saŋga bo npadifɔm n ŋuuri ka baa ni suba ni, na ba se bu ŋuŋu nu ka, 'I
wa n bo i dí i aja n lɛɛ suba n a. Am bra na ya kun i, adena aja n kɛrɛ ká ya dɛɛ.'
15 Dɔ na ba cin i atu baka suuwam fie n ahɛmɛ, na ba kun i." Na Yesu anya abisa
bu ka, "Am sunsun ka fie n fɔ ni yó bu sɛ wɔ?
16 I bá kun nyini npadifɔm n kɛrɛ wɔ, na i fá fie n wura minɛ fɔfɔrɛm saa nu."
Saŋga bo minɛm ni tiiri sɔ n na ba se ka, "Nyɛmɛ yo ya kisi ni nyini."
17 Na Yesu acɛ aniɛ bu dɔ na wɔ se bu ka, "Kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu
ni, am tiiri i bu sɛ wɔ? Bu ŋa,
'Yabuɛ n bo bondo tafɔm n faari i tuuri ni,
yiri ye wɔ kaaki bondo n jaa yabuɛm kɛrɛ tii a.'
18 Sɔnɔ kɛrɛ bo i kpaasiiri nyini yabuɛ n su, i mi búbu nu wɔ mumuku, na sɔnɔ
kɛrɛ gusu bo nyini yabuɛ n tɔɔri i ŋu, i sán i mi samɛnɛ wɔ."

19 I seeri sɔ ni, na Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni, ni Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛn-
kpiɛnm n akaba akpini atin kabo bu yo na bu tara i, dama bu faari nu ka miɛɛnu n
bo i boori i ni, i bo niiri bɛrɛ wɔ, ama, bu soroori minɛm dɛɛ ti, na ba yaki i.

Kabo bu sɔɔri Yesu ŋgɛɛ lampo tɔ busu ni

20 Nyini ti, na Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni, ni Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛn-
kpiɛnm n akpini atin kabo bu yo na bu nya Yesu taraabiri. Na ba bo minɛ nbem
ajaakpiɛn ka bu yo bu ŋu ka bu ti minɛ kpam wɔ, na bu ba sɔ i ŋgɛɛ na bu bisa i
nɔaniɛ nbem, adena bu koro fa i wura gomina yikofɔ n saa nu.
21 Na nyini minɛm n ase Yesu ka, “Ya Kerefɔ, ya si ka u nɔaniɛ jɔjɔɔwa ni u kereewa
kɛrɛ ti nahɔrɛ wɔ, na a tantambu má nu, ama, a kere minɛm wɔ nahɔrɛ su kabo
Nyɛmɛ atin ti barasu.
22 Tɔ, ya dɛɛ atin n su, atin wo nu ka ya tɔ lampo ma Romafɔm Fɛmɛ Kpiri Siza,
nzɛn atin wo má nu?”
23 Ama, na wɔ fa nu ka bu koro ka bu kpiɛ i mbɛnlɛ wɔ, na wɔ se bu ka,
24 “Am fa ŋwaa bra na m niɛ.” Bu fa baari ni, na wɔ bisa bu ka, “Am niɛ ahin ŋwaa
ni. Ŋma dɛɛ tii ni i duma wo su a?” Na ba bɔ i nu ka, “Fɛmɛ Siza dɛɛ a.”
25 Na wɔ se bu ka, “Tɔ, deke bo i ti Fɛmɛ Siza dɛɛ, am fa ma Fɛmɛ Siza, na deke bo
i ti Nyɛmɛ dɛɛ, am fa ma Nyɛmɛ.”
26 Dɔ na ba ŋu ka bu koro nya má i taraabiri minɛm nyunu bɛrɛ, ama, kabo i bɔɔri
bu nu n dɛɛ ti, na ba miɛ, na ba tɔ amuna.

Kabo bu bisaari Yesu fa kɔɔri yiwee teŋge jɔrɛ su ni

27 Na Yudafɔm asɛsɛ barasu nbem bo bu fere bu ka Sadusifɔm ni, aba Yesu dɔ. Bu
dɛɛ kereewa la ka Nyɛmɛ téŋge má minɛm bu yiwee nu n a. Na ba ba abisa i jɔrɛ
be, bu ŋa,
28 “Ya Kerefɔ, Moyisi yo kɛrɛɛri nɔaniɛ be maari ya, ka nzɛn sɔnɔ wu yakiiri i yi
na i ni bara n anya má baa, wɔ yo daka ka i niɛma n fa kunafɔ n na bu wu nbaam
ma gɔrɔ n bo wɔ wu ni.
29 Tɔ, sɔnɔ be yo laari nbaabiɛsɔm nso a, na baakpiɛn n aja bara, na wɔ wu ayaki
bara ni, ba nya má baa.
30 Sɔ ye bo i tɔ i su nnyɔ su,
31 ni nsan su n yoori a, haari fa kɔ kpuraari nso su ni, bu be mmɔɔ anya má baa
ye bu wuuri a.
32 Kasin na bara n gusu aba awu.
33 Tɔ, kabo bu minɛ nso n kɛrɛ aja bara n na ba wu sɔ ni, cɛɛn n bo Nyɛmɛ bá
teŋge minɛm bu yiwee n nu ni, bara ni ká ŋma dɛɛ wɔ?”
34 Na Yesu abɔ bu nu ka, “Nbaram ni nbiɛsɔm bo bu wo bɛrɛ kisa ni ja ajaa,
35 ama, nbaram ni nbiɛsɔm bo Nyɛmɛ aŋu ka bɛrɛ ti ye ni ka bu bá teŋge bu yiwee
n nu fa kɔ fa ba ni, bɛrɛ ja má ajaa kun,
36 dama bu wu má kun. Bu wo bɛrɛ ka Nyɛmɛ mɛrɛkɛm wɔ. Bu ti Nyɛmɛ nbaam wɔ,
dama ka ba teŋge bu yiwee n nu.
37 Na fa kɔ kabo Nyɛmɛ bá teŋge minɛm bu yiwee n nu ni, Moyisi mmɔɔ yo kereeri
ka i ti sɔ ɔ. Wɔ kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu, fa kɔ saŋga bo sin n jeeri buwe baka
n su ni, ka, Micɛra ni ti Abraham, ni Izaki, ni Jakɔbu dɛɛ Nyɛmɛ a.”
38 Na Yesu asa su ase bu ka, “Tɔ, kabo Micɛra n ti nyini minɛm dɛɛ Nyɛmɛ ni, nyini
kere ka bu toko la ŋgɔɔ lɛɛ. Nyɛmɛ ti má bo ba wu n dɛɛ Nyɛmɛ, i ti bo bu la ŋgɔɔ
ni dɛɛ Nyɛmɛ a, dama sɔnɔ kɛrɛ ŋgɔɔ fite yiri dɔ a.”
39 Dɔ na Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔ nbem ayasu ase i ka, “Nfan. Ya Kerefɔ, u bɔ nu n ti
kpa.”
40 Nyini sin, be abo má su ka i bisa i jɔrɛ bekun.

Kristo Tiidefɔ n bo i ti Fɛmɛ Davidi anuma n jɔrɛ

41 Na Yesu ajɔjɔ minɛm dɔ fa kɔ Kristo Tiidefɔ n su, na wɔ bisa bu ka, “Ye nzu ti ye
bu bita jɔjɔ ka Kristo n ti Fɛmɛ Davidi anuma a?
42 Dama kabo ba kɛrɛ i Kansi Jue kɛrɛɛwam n nu ni, Fɛmɛ Davidi ni i tii ase ka,
‘Na Micɛra n ase m Mibiɛ n ka,
“Ba tana m saa fɔmbɔrɔ su fɛn,
43 haari m bá ma u kpɔfɔm kɛrɛ ba kutu u jaa bu.” ’
44 Tɔ, Fɛmɛ Davidi mmɔɔ fereeri Kristo n ka i Mibiɛ wɔ, ye Kristo n yo sɛ kaaki yo
Fɛmɛ Davidi anuma a?”

Kabo Yesu ŋa minɛ si bu ŋu sa ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni

45 Saŋga bo minɛm n kɛrɛ jina wo i nɔaniɛ n ti su sɔ ni, na Yesu ase i susufɔm n
ka,
46 “Am si am ŋu sa ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni, deke bo bu koro i n la ka, bu
wura sutura ŋgbiŋgbirim wɔ, na bu nati sujeŋgbe, na sɔnɔ kɛrɛ suyo bu ansɛ gɔɔsu.
Nyini minɛm n anya awura bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm n nu ni, wara ba nya afere bu
tiɛntiɛnbunɔɔ bambaka diire diibirim ni, bu koro ka bu tana kpirikoro tanaabirim wɔ.
47 Nyini minɛm n sɔ fin nkunafɔm neŋgem wɔ, na bu jina sere Nyɛmɛ cɛ, adena
minɛm ŋu ka bu ti minɛ kpam wɔ. Jina cɛɛn, bɛrɛ bá nya suicin tara minɛm kɛrɛ.”

21

Kabo kunafɔ be yiiri saraka ni

1 Tɔ, na Yesu aniɛ aŋu kabo neŋgefɔm suyi bu ŋwaa wura alaka bo minɛm yi saraka
wura nu ni.
2 Kunafɔ yaarifɔ be gusu woori dɔ, na wɔ ba ayi ŋwaa kaan be bo i koro to má pui
awura saraka n nu, na Yesu aŋu i.
3 Dɔ na wɔ se ka, “Nahɔrɛ ye m suse am n a, nyini kunafɔ n ayi ŋwaa atara minɛm
kɛrɛ.
4 Dama neŋgefɔm la ŋwaa beberebe n dɛɛ ti, ye ba yi be a. Ama, nyini kunafɔ n
ni i yaari n kɛrɛ, i deke kɛrɛ bo i la i lɛɛ ye wɔ yi i n a.”

Kabo Yesu seeri ka Nyɛmɛ Sereebiri Awuru ni bá bereki ni

5 Na Yesu susufɔ nbem ajɔjɔ fa kɔ Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n su, kabo ba ta i ni
yabuɛ ŋgbiŋgbirim ni aceerim bo bu fa ba ce Nyɛmɛ na i yo nyumi barasu ni. Bu wo
jɔjɔ n su sɔ ni, na Yesu ase ka,
6 “Nyini dekem bo am ŋu bu ni, saŋga suba bo yabuɛ kun n kpein n mmɔɔ bá nana
má i beŋgu su. Bu bá bereki i kɛrɛ gɔ ɔ lɛɛ.”

Kabo Yesu kereeri fa kɔ durunya n awieeri su dɛɛ jɔrɛ ni

7 Na Yesu susufɔm n abisa i ka, “Ya Kerefɔ, saŋga bɔnɔ ye ahin sam kɛrɛ bá yo a?
Ye nzu deke bá kere ya ka saŋga n adodo bo ahin sam n kɛrɛ bá yo a?”
8 Na wɔ se bu ka, “Am si am ŋu sa, na má am ma be dadaka am. Dama minɛ dɔŋgu
bá fa m duma ba, na bu sé ka, ‘Yiri la mini a.’ Na bu káaki se am ka, ‘Saŋga n aju
lɛɛ.’ Ama, má am su bu su.
9 Saŋga bo am bá ti aluwa ŋga fɛn, wara bu sukun luɛ dɔ, má am ma sɛrɛ ti am.
Dama wɔ yo daka ka nyini sam n kɛrɛ bá yo sin ka, ama, i kere má ka durunya n
awieeri lɛɛ.”
10 Na wɔ kaaki ase bu ka, “Daanfiɛ daanfiɛ bá kun luɛ ni bu beŋgum, na nfɛmɛm
kún luɛ ni bu beŋgu nfɛmɛm.
11 Na asiɛn bá kpisi agaya, na ahɔɛ tó, na alɔɔba tó awɔrɛ awɔrɛm nu, na ya bá ŋu
anyumbaa ciire sa nbem ka bu sutiɛ fite aŋgoro n nu.

12 Ama, kana ahin sam kɛrɛ bá yo ni, bu tára am, na bu kére am wuwuruwa, na
bu fá am wura yikofɔm saa nu, na bu dí am jɔrɛ bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm nu, na bu
nyí am dansaraka, na bu fá am wura nfɛmɛm ni gominam saa nu, na bu fá am jina
bu nyunu, mini dɛɛ ti.
13 Ahin má am atin a, na am kóro kan labari kpa n kere bu.
14 Ama, am du mɔ yo am sunsunni nu na má am ma i miɛ am, kabo bu kɔ bisa am
na am jɔjɔ barasu.
15 Dama mini má am alecira nɔaniɛ bo am jɔ́jɔ a, na am kpɔfɔm be mmɔɔ kóro la
má nɔaniɛ be bo bu kóro jɔjɔ bo am asi, wara bu fá ta am nyi.
16 Haari am wufɔm, ni am ninbaam, ni am lamɔsim, ni am danfom mmɔɔ bá tɔ am
ma nfaŋgafɔm, na bu kún am nbem.
17 Mini dɛɛ ti, sɔnɔ kɛrɛ kpɔ́ am.
18 Ama, am tiiŋmiɛ kun n kpein mmɔɔ ká má ŋgbɛɛn.
19 Nzɛn am mindi deeri nyini n kɛrɛ, am nyá ŋgɔɔ.”

Kabo Yesu jɔjɔɔri ka Yɛrusalem miɛ ni bá saaki barasu ni

20 Na Yesu akaaki ase i susufɔm n ka, “Saŋga bo am bá ŋu ka sojam abara ayɛ
Yɛrusalem miɛ kpiri n ni, am si tenle su ka i cɛ́ má, bu sáaki miɛ n kɛrɛ lɛɛ.
21 Nyini saŋga ni, wɔrɔ kɛrɛ bo a tiiri i ŋga na a wo Yudiya asiɛn n su, ŋmati kɔ
bukam n su. Wɔrɔ kɛrɛ bo a wo miɛ n nu, ŋmati fite nu. Na wɔrɔ kɛrɛ gusu bo a wo
miɛ n ahɛmɛ, má a kpie u nyi kɔ miɛ n nu kun.
22 Dama ahin suicin kekereke saŋga ni yó yiiwa, kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi
n nu n kɛrɛ.
23 Nyini saŋga ni yó kekereke agaya ma nyinsɛfɔm, ni nbaram bo bu nbaam toko
nu ni. Dama minɛm n bo bu wo ahin asiɛn n su ni dí yaari agaya, na Nyɛmɛ cín bu
sui.
24 Na bu kún nbem luɛ nu, na bu tára nyiŋgam domuɛ, na bu fá bu kɔ asiɛn asiɛnm
n kɛrɛ su, na minɛm bo bu ti má Yudafɔm ni sáaki miɛ n kɛrɛ haari fa kɔ ju saŋga
bo bu yiko bá wie.”

Kabo Adamande Wa ni bá kaaki ba barasu ni

25 Na Yesu ase bu ka, “Na alekutura sam nyá ba tiɛ fite wiɛ n ni sara n, ni asara-
mbaam kɛrɛ nu. Na durunya n nu fɛn, asiɛn asiɛnm n sufɔm kɛrɛ ahore tánda, na
sɛrɛ tí bu, fa kɔ kabo tieku nzue n bo barasu, na i yo naŋmiɛ agaya ni.
26 Sam bo bu bá yo durunya n nu n dɛɛ ti, nyini má sɛrɛ ti minɛm na bu tɔ́ cin,
dama aŋgoro n kɛrɛ kpísi wɔ.
27 Na minɛm nyá ŋu ka mini Adamande Wa ni sufite aŋgoro yinyiŋgu n nu suje
piɛpiɛu suba ni yiko bambaka.
28 Saŋga bo nyini sam n kɛrɛ bá suyo ni, am yasu na am yɛ am tii su ni ahoresi,
dama saŋga n adodo bo Nyɛmɛ bá de am tii lɛɛ.”

Kabo Yesu ŋa ya fa damba baka fa se nyaari barasu ni

29 Dɔ na Yesu abo ahin miɛɛnu n akere bu. I ŋa, “Am niɛ damba baka ni baka
nyiŋgam kɛrɛ.
30 Saŋga bo am nya ba ŋu ka bu sufiɛfiɛ nyawa fɔfɔrɛ ni, ambɛrɛ ni am tii si ka
dɔdɔɔri saŋga adodo lɛɛ.
31 Kabo Nyɛmɛ Fɛmɛ bá niɛ i minɛm su ni, i yó sɔ ɔ. Saŋga bo ambɛrɛ gusu bá ŋu
ka nyini sam kɛrɛ suyo ni, am si tenle ka i cɛ́ má, Nyɛmɛ Fɛmɛ bá niɛ i minɛm su lɛɛ.
32 Nahɔrɛ ye m suse am n a, bo bu la ŋgɔɔ kisa ni wú wie má ka, ye ahin sam kɛrɛ
bá yo a.
33 Aŋgoro n ni asiɛŋgu n kɛrɛ bá la awieeri, ama, m dɛɛ nɔaniɛ n yiri, i la má
awieeri cɛɛn be.”

Kabo Yesu seeri ka ya si ya ŋu sa fa kɔ i ba n su ni

34 Na Yesu ase i susufɔm n ka, “Am si am ŋu sa, na má am susaaki am saŋga sutiɛn
am nɔɔ sunu nzan subo, na má am ma durunya n nu sa koroowa miɛ am, na má m
ba ni fúra am nu
35 kabo toroku tara deke ni. Dama nyini cɛɛn bá fura minɛm bo bu wo durunya n
nu wɔ.
36 Má am fa am ŋu ji, am sere Nyɛmɛ saŋga kɛrɛ ka i ma am faŋga na am kóro
fite nyini kekereke n kɛrɛ bo bu suba n nu, na am bá koro jina mini Adamande Wa
n nyunu.”
37 Ale kɛrɛ bo i cin, Yesu kɔ Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu wɔ, na i kɔ sukere minɛm,
ale nya ba san, na i kɔ Oliva Buka n su.
38 Ale kɛrɛ bo i cin ŋgarama fuun, minɛm ni ba i dɔ Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n
nu wɔ, na bu ti i kereewam ni.

22

Kabo bu sɛsɛɛri su ka bu kun Yesu ni

1 Saŋga n ba dodoori bo bu di bu cɛɛnkpiri n bo bu di i ni kpɔnɔ bo bu gɔ má ayiri
nu na i yasu ni. Yiri ye bu kaaki fere i ka Butara cɛɛnkpiri n a.
2 Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm ni,
aniɛniɛ atin kabo bu yo barasu na bu kun Yesu, dama bu soroori minɛm ni ahore wɔ.
3 Na Sitana awura Yudasi Isikariyoti ni, yiri ti Yesu susufɔ buru ni nnyɔm ni kun
be a.
4 Nyini ti, na wɔ kɔ asɛsɛ su ni Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni, ni
Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n tintinijinafɔ nkpiɛnm ni, kabo i tɔ́ Yesu ma bu ni.
5 Bu tiiri nyini n sɔ ni, na bu ahore ajɔ, na ba se ka bu má i ŋwaa.
6 Na Yudasi asoro su, na wɔ kpini atin na i tɔ́ Yesu ma bu, saŋga bo jama wo má i
dɔ ni.

Kabo Yesu ni i susufɔm sɛsɛɛri su ka bu di cɛɛnkpiri diire ni

7 Na cɛɛnkpiri cɛɛn n aju, cɛɛn n bo bu di kpɔnɔ bo bu gɔ má ayiri nu na i yasu ni.
Nyini cɛɛn n ye wɔ yo daka ka bu kpiɛ nbɔmbaam kɔm n a, na bu fa teŋge Butara
cɛɛnkpiri n su.
8 Na Yesu asunma Petoro ni Yohane, i ŋa, “Am kɔ sɛsɛ Butara cɛɛnkpiri n diire n
su na ya ba di.”
9 Na ba bisa i ka, “A koro ka ya kɔ ni kɔ sɛsɛ diire n su a?”
10 Na wɔ bɔ bu nu ka, “Am ti fɛn, am kɔ ŋa am wura miɛ n nu, am ni sɔnɔ be kába
yɛ, i sɔ dundu ni nzue. Am su i su kɔ wura awuru n bo i kɔ wura nu ni.
11 Na am bisa awurufɔbiɛ n ka, ‘Ya Kerefɔ n ŋa, sɔɔ bɔnɔ nu ye i ni i susufɔm ni dí
Butara cɛɛnkpiri diire n a?’
12 Na i kére am aŋgoro sɔɔ bambaka n bo ba yo i kɛrɛ dɔŋgu ni, dɔ ye am sɛsɛ
diire n su se ya.”
13 I jɔjɔ wieeri ni, na ba kɔ aŋu deke n kɛrɛ sɔ kabo Yesu seeri bu ni, na ba sɛsɛ
Butara cɛɛnkpiri diire n su.

Kabo Yesu ni i susufɔm ni diiri Butara cɛɛnkpiri diire ni

14 Saŋga n ba juuri, na Yesu ni i jaramasam n aba atana ka bu di diire ni.
15 Na wɔ se bu ka, “Kabo m koroori lɛɛ, m boroori m nyi wɔ ka m ni ambɛrɛ saŋga
di ahin Butara cɛɛnkpiri diire n ka, na m nyá di m wahara ni.
16 Dama m suse am wɔ lɛɛ, ka, m dí má ahin diire n kun, má ka i bá yo yiiwa Nyɛmɛ
fɛmɛya n nu.”
17 Dɔ na wɔ fa awa ni nzan, na wɔ da Nyɛmɛ asi, na wɔ se bu ka, “Am de na am
nu, na am fa ma am beŋgu.

18 M suse am wɔ lɛɛ, ka, m nú má ahin nzan n kun, má ka cɛɛn n bo Nyɛmɛ Fɛmɛ
bá niɛ i minɛm su.”
19 Na Yesu akaaki afa kpɔnɔ, na wɔ da Nyɛmɛ asi, na wɔ bubu i nu, na wɔ fa ama
bu, na wɔ se bu ka, “Ahin kpɔnɔ n ti m ŋuniɛmbaa lɛɛ, ye m sufa ma am n a. Am yo
ahin sɔ adena am fa teŋge m su.”
20 Bu diiri diire n wieeri ni, na wɔ kaaki afa awa ni nzan ni, na wɔ yo sɔ, na wɔ
se bu ka, “Ahin nzan n ti sɛsɛsu fɔfɔrɛ n bo Nyɛmɛ sufa m mbunja n sudi i di n a.
Ambɛrɛ dɛɛ ti ye m mbunja ni soŋgi gɔ a.
21 Ama, am niɛ. Sɔnɔ n bo i tɔ́ m ni wo diire n diibiri fɛn, m ni yiri susaŋga di diire
n a.
22 Mini Adamande Wa ni wú kabo Nyɛmɛ adu mɔ acici ka m wú n wɔ, ama, sɔnɔ n
bo i tɔ m ni, i mi bá ŋu anyumboro.”
23 Dɔ na ba bisa bu ŋuŋu nu ka, “Ye ya nu ŋma koro yo ahin sa n a?”

Kabo Yesu kereeri ka mɔfɔ yo i ŋu kaan ni

24 Na Yesu jaramasam n ase akuruwa bu ŋuŋu nu fa kɔ sɔnɔ bo i tara bu kɛrɛ bu
nu.
25 Na Yesu ase bu ka, “Minɛm bo bu su má Nyɛmɛ n dɛɛ nfɛmɛm, bɛrɛ miɛ bu
minɛm a, na bɛrɛ bo bu la yiko minɛm ŋu ni, bu fere bu ka bukafɔm.
26 Ama, má ambɛrɛ yo sɔ. Sɔnɔ bo i tara am kɛrɛ am nu ni, i ti ye ni ka i mi yo i
ŋu kaan, na bo i ti am mɔfɔ n gusu, i ti ye ni ka i mi yo i ŋu kaan na i su am.
27 Sɔnɔ bo i tana di diire ni, ni bo i su amusui ni, ŋma tara i beŋgu a? Yiri la bo i
tana di ni, má sɔ ɔ? Ama, mini wo am nu ka sɔnɔ bo i su amusui wɔ.
28 Saŋga kɛrɛ bo m woori kekereke nu, ambɛrɛ jinaari m sin a.
29 Kabo m Si Nyɛmɛ ama m atin ka m di fɛmɛya ni, sɔ ye mini gusu fá ma am a,
30 na am dí na am nú m fɛmɛya n nu, na am tána fɛmɛya biɛm su, na am níɛ
Yisarelifɔm anɔ buru ni nnyɔm n su.”

Kabo Yesu seeri ka Simon Petoro bá kete i ni

31 Na Yesu ase Simon ka, “Simon, ti fɛn. Sitana asere atin ka i kpaja am kabo bu
kpaja ŋgani n wɔ.
32 Ama, ma sere Nyɛmɛ ama u na má a yaki m yaradayo. Na saŋga bo a ba kaaki
ba suuri m su bekun ni, buka u ninbaam ni, na bu nya ahoresi.”
33 Na wɔ se i ka, “M Mibiɛ, m ŋmáti yaki má u da, ŋka bu sáŋga nyi wɔrɔ ni mini
kɛrɛ wɔ, na ya sáŋga wu.”
34 Na Yesu ase i ka, “Petoro, m suse u wɔ lɛɛ ka, nyuma, kana akɔnyuma bá bo, a
kéte kpe nsan su ka a si má m.”

Kabo Yesu seeri i susufɔm fa kɔ sa kekerekem bo bu bá yo ni

35 Na Yesu abisa i susufɔm n ka, “Saŋga bo m sunmaari am na am abita má ŋwaa
kuruku, wara kuruku, wara gbagbaa ni, nzu kpiɛɛri am su a?” Na ba bɔ i nu ka, “Pui
akpiɛ má ya su.”
36 Na wɔ se bu ka, “Ama, kisa, wɔrɔ kɛrɛ bo a la ŋwaa kuruku, wara kuruku, fa i,
na wɔrɔ kɛrɛ bo a la má takobe, tɔ u tanlɛɛ na a fa ŋwaa n to be.
37 Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, ‘Bu faari m buuri satiɛyofɔm kun wɔ.’
M suse am wɔ lɛɛ, ka, wɔ yo daka ka, mini dɛɛ ti, na i yo yiiwa. Nahɔrɛ, deke n bo
bu kɛrɛ niiri mini ni, i suyo yiiwa.”
38 Na ba se i ka, “Ya Mibiɛ, niɛ. Takobe nnyɔ yaa fɛn.” Na wɔ se bu ka, “Wɔ sɛ su.”

Kabo Yesu jeke tiiri n na i kɔ sereeri Nyɛmɛ ni

39 Na Yesu afite miɛ n nu, na wɔ kɔ Oliva Buka n su, kabo i nati yo ni, na i susufɔm
n asu i su.

40 Saŋga bo i kɔ juuri dɔ ni, na wɔ se i susufɔm n ka, “Am sere Nyɛmɛ, adena má
deke be yo am na am wura satiɛ nu.”
41 Dɔ na wɔ yaki bu, na wɔ kɔ mɔ kaan, na wɔ kutu asere Nyɛmɛ.
42 I ŋa, “M Si Nyɛmɛ, nzɛn i ti u koroyanu, yi m fite ahin anyumboro n bo i suba
m dɔ n nu. Haari ni nyini mmɔɔ, má a yo kabo m koro ni, ama, se kabo a koro ni.”
43 Na Nyɛmɛ mɛrɛkɛ be atiɛ afite aŋgoro aba asi i ahore.
44 Ahoretanda n bo i tuuri i n dɛɛ ti, na wɔ sere Nyɛmɛ ni anyumboro abuka su, na
i aŋuye sukpinkpin asiɛŋgu ka mbunja dɛɛ su.
45 I sereeri Nyɛmɛ n wieeri ni, na wɔ yasu akpie i nyi akɔ i susufɔm n dɔ, i kɔ ŋuuri
ka bu wo daafiri su, dama bu ahore asaaki agaya n dɛɛ ti.
46 Na wɔ se bu ka, “Nzu ti ye am da daafi a? Am yasu jina na am sere Nyɛmɛ, adena
má deke be yo am na am wura satiɛ nu.”

Kabo bu taraari Yesu ni

47 Na saŋga bo i toko wo jɔjɔɔri n su ni, na jama be aba aju. Yudasi bo i ti i susufɔ
buru ni nnyɔm nu kun ni, duuri bu mɔ a, na wɔ kɔ Yesu dɔ ka i kɔ biti i,
48 ama, na Yesu abisa i ka, “Yudasi, a biti m ye a ma bu nya mini Adamande Wa n
taraabiri a?”
49 Saŋga bo i susufɔm bo bu wo i dɔ n ŋuuri sa n bo i suba ni, na ba bisa i ka, “Ya
Mibiɛ, ya kpiɛ bu takobe, nzɛn sɛ?”
50 Na bu nu kun akpiɛ ayi sɔnɔ be sui, i saa fɔmbɔrɔ dɛɛ ni, nyini sɔnɔ n ti Nyɛmɛ
sayoowa dɔŋguyofɔ n kɛrɛ kpiɛn n akɔɔ ɔ.
51 Ama, na Yesu atiɛn i susufɔm n ŋu ka, “Má am yo sɔ kun.” Na wɔ fa i saa akan
sɔnɔ n sui ni, na wɔ nya laifiɛ.
52 Dɔ na Yesu ase Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni, ni tintinijinafɔ
nkpiɛnkpiɛnm ni, ni Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm kɛrɛ bo bu baari ka bu ba tara i n ka,
“M ti awiefɔ ɔ, ye am fa takobem ni kɔrɔmam na am ba tara m a?
53 Cɛɛn n kɛrɛ cɛɛn m ni ambɛrɛ wo Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu a, am atara
má m. Ama, kisa ti saŋga bo Nyɛmɛ ama atin, na am ni Sitana bo i wo awosin nu n
kere am yiko a.”

Kabo Petoro keteeri ka i si má Yesu ni

54 Na ba tara Yesu afa i akɔ awura Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm n kɛrɛ kpiɛn n
dika, na Petoro asu bu su, ama, i woori dede kaan ni bɛrɛ wɔ.
55 Minɛ nbem atɔrɔ sin gisan n afiɛn, atana abara ayɛ i, na Petoro akɔ abuka bu su.
56 I tanaari na sin wein n gɔɔri i ŋu ni, na afani be aŋu i. Na wɔ niɛ i nyunu dika
gbirim, na wɔ se bu ka, “Ahin sɔnɔ ni mmɔɔ ti i susufɔ ɔ.”
57 Ama, na wɔ kete, i ŋa, “Bara, m si má i.”
58 Nyini sin, wɔ cɛ má, na sɔnɔ be gusu aba aŋu i, na wɔ se i ka, “Wɔrɔ mmɔɔ ti
bu kun wɔ.” Ama, na wɔ se i ka, “Wɔrɔ, m ti má bu kun.”
59 Na fa kɔ saŋga su bekun, na sɔnɔ kun be ajina su kekereke ase ka, “Nahɔrɛ, ahin
sɔnɔ n ti bu kun wɔ, dama yiri gusu ti Galilifɔ ɔ.”
60 Ama, na wɔ se i ka, “Wɔrɔ, m si má ahin jɔrɛ n bo a sujɔjɔ i ni mmɔɔ.” Saŋga
bo i toko wo jɔjɔɔri n su ni, na akɔnyuma akaba abo.
61 Na Mibiɛ Yesu n acɛ aniɛ Petoro nyunu, na wɔ teŋge su kabo Mibiɛ n seeri i ni,
i ŋa, “Nyuma, kana akɔnyuma bá bo, a kéte kpe nsan su ka a si má m.”
62 Na wɔ fite akɔ asun agaya.

Kabo bu yoori Yesu anzasi na bu boori i barasu ni

63 Na minɛm bo bu bita Yesu ni, ayo i anzasi, na ba bo i.
64 Na ba fa sanvuin acin akata i nyumbaa, na ba bisa i ka, “Wɔrɔ Nyɛmɛ nɔaniɛ
kanfɔ ni, ŋma bo u a? Kan kere ya.”

65 Na ba kpiɛ i nzukɔ barasu barasu n kɛrɛ.

Kabo Yudafɔ tereterefɔm diiri Yesu jɔrɛ barasu ni

66 Na ale acin, na Yudafɔm tereterefɔm atiɛn bu nɔɔ, Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm n gusu buka su, na ba fa Yesu aba bu tiɛntiɛnbunɔɔ n nu.
67 Na ba se i ka, "Nzɛn a ti Kristo Tiidefɔ n a, se ya." Na wɔ se bu ka, "Nzɛn m seeri am ka yiri la mini, am dé má,
68 na nzɛn m bisaari am bisaawa, am bɔ́ má m nu.
69 Ama, fite kisa fa kɔ, mini Adamande Wa ni bá tana Nyɛmɛ Yikofɔ n saa fɔmbɔrɔ su wɔ."
70 Dɔ na bu kɛrɛ abisa i ka, "Ŋka wɔrɔ ti Nyɛmɛ Wa n a?" Na wɔ bɔ bu nu ka, "Kabo am jɔjɔɔri ni, i ti sɔ ɔ."
71 Na ba se ka, "Ya koro má daanifɔ be kun. Yɛrɛ mmɔɔ ni ya tii ati kabo wɔ se ni."

23

Kabo bu faari Yesu kɔ jinaari Gomina Pilato nyunu ni

1 Na bu tereterefɔm n kɛrɛ bo ba tiɛn bu nɔɔ n ayasu, na ba fa Yesu akɔ ama Gomina Pilato.
2 Na ba bo i bu sujaraki i, bu ŋa, "Ya kɔ aŋu ka ahin sɔnɔ ni sudaka ya minɛm ka bu kete gomina ni, na má bu tɔ lampo kaari ma Fɛmɛ Kpiri Siza, i ŋa ka yiri ni i tii ti Kristo Tiidefɔ n a, nyini la ka i ti fɛmɛ wɔ lɛɛ."
3 Na Gomina Pilato abisa i ka, "Wɔrɔ ti Yudafɔm fɛmɛ n a?" Na wɔ bɔ i nu ka, "Kabo a jɔjɔ ni, i ti sɔ ɔ."
4 Dɔ na Gomina Pilato ase Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni, ni jama n kɛrɛ ka, "Ma ŋu má ŋgasi bo ahin sɔnɔ n ado i."
5 Ama, na ba jina kun su, na ba jaraki i, bu ŋa, "I kereewa n ama Yudiya awɔrɛ n nu minɛm kɛrɛ ahore ayasu. I boori i bu Galili awɔrɛ n nu wɔ, ye kisa wɔ fa aba fɛn n a."

Kabo bu faari Yesu kɔ jinaari Fɛmɛ Herode nyunu ni

6 Gomina Pilato tiiri sɔ ni, na wɔ bisa ka, "Sɔnɔ n ti Galilifɔ ɔ?"
7 I tiiri ka i fite dɔ ni, na wɔ ma ba fa i akɔ Fɛmɛ Herode dɔ, dama yiri yo niɛ nyini awɔrɛ n su a. Nyini saŋga ni, Fɛmɛ Herode gusu woori Yɛrusalem miɛ kpiri n nu.
8 Fɛmɛ Herode ŋuuri Yesu ni, na wɔ yo i fiɛ akɔ asin su, dama wɔ ti i ŋga acɛ, na wɔ koro ka i ŋu i na i yo alekutura sa nbem na i niɛ.
9 Nyini ti, na wɔ bisa Yesu bisaawam beberebe, ama, wɔ bɔ má i nu.
10 Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm n afite ajina sujaraki i ni anyumboro su.
11 Na Fɛmɛ Herode ni i sojam n ayo Yesu anzasi, na ba bu i ŋgbɛɛn, na ba fa tanlɛɛ nyunyumi awura i, na ba fa i akpie i nyi akɔ Gomina Pilato dɔ.
12 Nyini saŋga ni, Fɛmɛ Herode ni Gomina Pilato yo kpɔ bu beŋgu wɔ, ama, nyini cɛɛn n gbingbin na ba kaaki danfom.

Kabo Gomina Pilato maari nɔɔ ka bu kun Yesu ni

13 Na Gomina Pilato afere Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni, ni Yudafɔm tereterefɔm ni, ni minɛm ni,
14 na wɔ se bu ka, "Am faari ahin sɔnɔ n baari m dɔ, na am ase ka i sukere minɛm na bu kete gomina n wɔ. Mini ni m tii aniɛ jɔrɛ n nu am nyunu fɛn, ama, ma ŋu má ŋgasi bo wɔ do i.
15 Fɛmɛ Herode mmɔɔ ni i tii aŋu má i ŋgasi be, nyini dɛɛ ti ye wɔ kaaki i aba ama ya n a. Nahɔrɛ, ahin sɔnɔ n ado má ŋgasi be bo bu kun i.

16 Nyini ti, m má bu fin i ŋgbere na m yáki i na i kɔ.” [
17 Afɔ kɛrɛ afɔ, Butara cɛɛnkpiri n nya ba juuri ni, wɔ yo daka ka Gomina Pilato yi
dansaraka n kun ji.]
18 Ama, na jama n kɛrɛ atiɛn kungerekun ase ka, “Yi ahin sɔnɔ ni ŋgɔɔ, na a yi
Barabasi ma ya.”
19 Yiri Barabasi ni i beŋgu ketemafɔ nbem yo kpiɛɛri jɔrɛ, Yɛrusalem miɛ kpiri n
nu, na ba di aluwa na ba kun minɛ. Nyini ti ye bu taraari i dansaraka n a.
20 Gomina Pilato koroori ka i yaki Yesu nu ji n dɛɛ ti, na wɔ kaaki ajɔjɔ jama n dɔ
bekun.
21 Ama, na bu sutiɛntiɛn suse ka, “Kpama i baka jaanu n su na i wu. Kpama i.”
22 Na wɔ kaaki ase bu kpe nsan su ka, “Ye nzu satiɛ ye wɔ yo i a? Mini aŋu má satiɛ
be bo wɔ yo i na bu kun i. M má bu fin i ŋgbere wɔ, na m yáki i na i kɔ.”
23 Ama, na ba kaaki atiɛn kpa amiɛ i ka i kpama Yesu baka jaanu n su. Na bu
naŋmiɛ yoowa agaya n akunma Gomina Pilato.
24 Na wɔ ma nɔɔ ka bu yo Yesu kabo minɛm koro ni.
25 Na wɔ yi sɔnɔ n bo minɛm n koroori i n aji, yiri bo i kpiniiri jɔrɛ na i kuunri
minɛm na bu nyiiri i dansaraka ni. Ama, Yesu yiri, na wɔ ma bu nɔɔ ka bu kun i,
kabo Yudafɔm koro ni.

Kabo bu kpamaari Yesu baka jaanu n su ni

26 Na sojam n afa Yesu afite, na saŋga bo bu wo kɔ su ni, na bu ni biɛ be ayɛ, bu
fere i ka Simon, i ti Sirenefɔ ɔ. I fite ahɛmɛ suba miɛ kunnu, na sojam n amiɛ i ka i
sɔ baka jaanu n su Yesu su.
27 Na jama beberebe asu i su, bu nbem ti nbaram wɔ, na bu susun, na bu sukoko, i
dɛɛ ti.
28 Na Yesu acɛ aniɛ bu, na wɔ se bu ka, “Yɛrusalem nbaram, má am sun mini dɛɛ
ti, ama, am sun ambɛrɛ ni am nbaam dɛɛ ti.
29 Am ti fɛn, saŋga ni suba bo minɛm bá se ka, ‘Terefiɛ wo ŋɔrɔkam n dɔ, ni bo bu
nya wu má nbaam ni, ni bo nbaam nya nu má bu nyufini ni.’
30 Nyini saŋga n ye minɛm sé ka,
‘Nzɛn má bukam bereki gɔ ya ŋu,
na kpɛrɛm kata ya ŋu,
má i ti ye.’
31 Nzɛn bu faari baka mɔnɛ wuraari sin nu na i jeeri, ye baka wuruuwa yiri yó sɛ wɔ
lɛɛ?”
32 Na ba fa satiɛyofɔ nnyɔ nbem gusu akɔ ka bu kɔ kun bu ni Yesu kɛrɛ.
33 Saŋga bo bu kɔ juuri dika be bo bu fere i ka Tereawa woobiri ni, na ba kpama
Yesu baka jaanu n su, na ba yɛ i su ajina. Na ba kpama satiɛyofɔ nnyɔ nbem baka
jaanu n su adodo i, bu kpamaari kun i saa fɔmbɔrɔ su wɔ, na ba kpama kun n gusu
i saa biɛ su.
34 Na Yesu ase ka, “M Si Nyɛmɛ, fa bu satiɛ ce bu, dama bu si má sa n bo bu suyo i
ni.” Na ba tu mbaa na bu si kabo bu kpaaki i suturam nu.
35 Na minɛm n ajina dɔ suniɛ i, na Yudafɔm tereterefɔm mmɔɔ ayo i anzasi. Bu ŋa,
“I ŋa i koro de minɛm tii ji. Nzɛn yiri ti Kristo Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ ayi i ni, ma i de i
ŋu tii ji.”
36 Na sojam n gusu ayo i anzasi, na ba fa nzan gagaraki be ama i ka i nu,
37 na ba se ka, “Nzɛn wɔrɔ ti Yudafɔm Fɛmɛ n a, de u tii ji.”
38 Na ba kɛrɛ kɛrɛɛwa be abo akpama i baka jaanu n tii su, kɛrɛɛwa n la ka, “Yuda-
fɔm Fɛmɛ n lɛɛ.”
39 Na satiɛyofɔ nnyɔm bo bu saŋga kpamaari bu ni Yesu ni, bu nu kun atɔ i ŋu ni
nzukɔ, i ŋa, “Má wɔrɔ ti Kristo Tiidefɔ n a? De u tii ji na a de yɛrɛ gusu ji.”

40 Ama, na nyiŋga n ajaraki i, i ŋa, “A soro má Nyɛmɛ wɔ? M ŋa ya dɛɛ suicin ni i
dɛɛ n kɛrɛ ti kun wɔ.
41 Ya dɛɛ suicin n yiri, i ti deke bo ya de i wɔ, dama kabo i ti ye ni ka bu yo ya lɛɛ,
ama, yiri ado má ŋgasi be.”
42 Na wɔ kaaki ase ka, “Yesu, a ba baari ni u fɛmɛya ni, teŋge m su.”
43 Na Yesu ase i ka, “Nahɔrɛ ye m suse u n a, nyuma dɛɛ cɛɛn n nu, a bá wo m dɔ
alezanda nu.”

Kabo Yesu wuuri ni

44-45 Na fa kɔ wiɛsu kerefi buru ni nnyɔ saŋga, wiɛ n afite má na awosin akata
asiɛn n kɛrɛ su haari naasɔ kerefi nsan, na tani bambaka n bo bu fa kanda kpaakiiri
Sɔɔ Casi n bo i wo Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu n ati nu nnyɔ, i afiɛn.
46 Na Yesu abo awie kpa, i ŋa, “M Si Nyɛmɛ, ma fa m ŋu awura u saa nu.” I seeri
sɔ wieeri n na wɔ yo Nyɛmɛ dɛɛ.
47 Saŋga bo soja kpiɛn ŋuuri sa n bo wɔ yo sɔ ni, na wɔ kansi Nyɛmɛ, na wɔ se ka,
“Nahɔrɛ su, ahin sɔnɔ n tiiri sɔnɔ fofoe wɔ.”
48 Na minɛm kɛrɛ bo ba tiɛn bu nɔɔ jina wo i niɛ su ni, saŋga bo bu ŋuuri sa n bo
wɔ yo n sɔ ni, na bu kɛrɛ afa bu saa ataka i beŋgu nu, na ba kpie bu nyi akɔ awuru.
49 Na Yesu danfom n kɛrɛ, ni nbaram bo bu suuri i su fiteeri Galili awɔrɛ n nu ni,
ajina dede kaan suniɛ sam n kɛrɛ bo bu yoori ni.

Kabo bu yoori Yesu sutura barasu ni

50 Sɔnɔ be woori bɛrɛ, bu fere i ka Yosefu, i ti Yudafɔm tereterefɔm nu kun wɔ, na
i ti sɔnɔ kpa, na i yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ.
51 Wɔ soro má su ni sunsunni n bo i beŋgum faari i na bu yoori Yesu barasu ni. I
fite miɛ kpiri n bo bu fere i ka Aramatiya na i wo Yudiya awɔrɛ nu n wɔ, na i dɛɛ la
ka, i ŋminda wɔ, fa kɔ saŋga bo Nyɛmɛ Fɛmɛ bá niɛ i minɛm su.
52 Na wɔ kɔ Gomina Pilato dɔ, na wɔ kɔ asere i ka i fa Yesu ŋuniɛ n ma i.
53 Na wɔ kɔ ayi fuin ni baka jaanu n su, na wɔ fa nzee n apɔɔndi i. Na wɔ kɔ afa
i awura yabuɛ buɛ bo ba lokoti i ayo i faŋkunma n nu na ba nya ase má sɔnɔ be nu
ni, na wɔ fa i ase nu.
54 Nyini cɛɛn n tiiri Ɲumiyi cɛɛn n kpokpo cɛɛn wɔ, i naasɔ, wɔ ka kaan na bu di
Ɲumiyi cɛɛn ni.
55 Nbaram bo bu suuri Yesu su fiteeri Galili awɔrɛ n nu ni, bɛrɛ suuri Yosefu su, na
ba kɔ aŋu yabuɛ buɛ faŋkunma ni, ni kabo bu seeri fuin n barasu.
56 Na ba kpie bu nyi akɔ awuru ka bu kɔ kpa bu ŋu ni ŋguin nvanvanim ni
tulaalɛɛm. Na alecin Ɲumiyi cɛɛn ni, na ba yi bu ŋumi kabo Nyɛmɛ maari Moyisi
nɔɔ ka bu yo ni.

24

Kabo Yesu teŋgeeri i yiwee n nu ni

1 Na alecin, Yudafɔm bakuɛ n bumboori, mɔnɛ cɛɛn ŋgarama fuun, na nbaram n
afa tulaalɛɛ nvanvani bo ba kpini ase ni, na ba fa akɔ yabuɛ buɛ faŋkunma n su.
2 Bu kɔ juuri dɔ n na ba ŋu ka yabuɛ bambaka n akundu ayaki faŋkunma n anɔ ni.
3 Ama, bu wuraari faŋkunma n nu ni, ba ŋu má Mibiɛ Yesu ŋuniɛ ni,
4 na ba miɛ aka ajina gbirim, kpeŋga na ba ŋu ka nbiɛsɔm nnyɔ jina, bu wura
sutura fofoe papasi.
5 Na sɛrɛ ati nbaram n agaya, na ba biri bu tii haari asiɛŋgu, na minɛm n abisa bu
ka, “Nzu ti ye am suniɛniɛ fuinm nu na am ŋu sɔnɔ bo i la ŋgɔɔ a?
6 I wo má fɛn. Wɔ teŋge i yiwee n nu. Am teŋge su kabo i yo seeri am ni, saŋga
bo i yo wo Galili awɔrɛ n nu ni,

7 i ŋa, ‘Wɔ yo daka ka bu bá fa mini Adamande Wa n wura satiɛyofɔm saa nu, na
bu kpáma m baka jaanu n su, ama, na lesan cɛɛn na m téŋge m yiwee n nu.’ ”
8 Dɔ na ba teŋge Yesu nɔaniɛ bo i yo seeri bu n su,
9 na ba fite faŋkunma n nu, na ba kpie bu nyi akɔ akan sam n kɛrɛ bo ba ŋu i ni,
akere i susufɔ buru ni kunm ni, ni nyiŋgam kɛrɛ.
10 Nbaram ni la Mariya bo i fite Magadala miɛ n nu ni, ni Yowana, ni Yakobo dɛɛ ni
Mariya, ni bu beŋgu nbara nbem, bɛrɛ kaanri nyini sam n kɛrɛ kereeri i jaramasam
n a.
11 Ama, bu tiiri jɔrɛ n bo nbaram kan kereeri bu ni, bu sunsuunri ka i ti jɔrɛ
ŋgbɛɛn wɔ, ba yo má yarada.
12 Ama, na Petoro ayasu aŋmati akɔ faŋkunma n nu, i kɔ juuri n na wɔ kasi aniɛ
faŋkunma n nu, wɔ ŋu má pui, má ka nzee n ŋgumi da. Na wɔ kpie i nyi aba awuru,
na wɔ birisi fa kɔ sa n bo wɔ yo n su.

Kabo Yesu faari i ŋu kereeri i susufɔ nnyɔm barasu ni

13 Nyini cɛɛn ni, na Yesu susufɔ nnyɔ nbem sukɔ miɛ kaan be bo bu fere i ka Ɛmɔsi
n su, i ni Yɛrusalem miɛ kpiri n waari má agaya.
14 Bu wo kɔ su ni, na bu subo anzama fa kɔ sa n kɛrɛ bo wɔ yo n su.
15 Bu nati wo nyini anzama n bo su ni akuruwa ni, na Yesu ni i tii aba atu bu atin
nu,
16 na ba ŋu i, ama, ba koro asi má ka yiri lɛɛ.
17 Na wɔ bisa bu ka, “Am wo natiiri n su atin n nu ni, am boori nzu anzama n a?”
Na ba ka ajina gbirim ni ahoresaaki.
18 Na bu nu kun be bo bu fere i ka Kɛlɔpasi n abɔ i nu ka, “I yo sɛ ye wɔfɔm kɛrɛ bo
bu wo Yɛrusalem miɛ kpiri n nu n si sam bo ba yo nyini lennyɔ n nu bɛrɛ, ye wɔrɔ
ŋgumi si má?”
19 Na wɔ bisa bu ka, “Nzu sam?” Na ba bɔ i nu ka, “Yesu Nazarɛtifɔ n jɔrɛ. I yo
tiiri Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ bo i la yiko wɔ, fa kɔ i alekutura sam ni i kereewam su, na
i sayoowam sun Nyɛmɛ ni minɛm n kɛrɛ nu.
20 Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni tereterefɔm n ama ba di i jɔrɛ
ka bu kun i, na ba kpama i baka jaanu n su.
21 Ama, yɛrɛ yo laari tama ka yiri ye wɔ ba ka i bá de Yisarelifɔm tii ji a. Deke bo i
buka nyinim kɛrɛ su n la ka, nyini sam kɛrɛ yoori, i nyuma lesan lɛɛ.
22 Haari ni nyini n mmɔɔ, ya nbaram nbem ba kaanri alekutura jɔrɛ be kereeri ya.
Bu kɔɔri yabuɛ buɛ faŋkunma n nu wɔ ŋgarama fuun,
23 ama, ba ŋu má fuin n dɔ. Bu kpieeri bu nyi ba juuri ni, na ba se ya ka, bu kɔ
ŋuuri Nyɛmɛ mɛrɛkɛm ka alɛlɛ nu wɔ, faŋkunma n nu, na ba se bu ka i la ŋgɔɔ.
24 Na ya nu nbem gusu akɔ faŋkunma n nu, bu kɔ ŋuuri deke n kɛrɛ sɔ ɔ, kabo
nbaram seeri ni, ama, ba ŋu má yiri.”
25 Na Yesu ase bu ka, “Ambɛrɛ, ŋgɔnlɛ akpiɛ am su wɔ, nzɛn sɛ, ye dada kɛrɛ am
nya yo má yarada, fa kɔ jɔrɛ n kɛrɛ bo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm jɔjɔɔri n su?
26 Am si má ka wɔ yo daka ka Kristo Tiidefɔ n di nyini wahara n kɛrɛ ka, na Nyɛmɛ
wura i kpiri?”
27 I seeri sɔ n na wɔ kan i ŋusu jɔrɛ akere bu, kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi
n kɛrɛ nu ni, i boori i bu ni Moyisi dɛɛ kɛrɛɛwam wɔ, na wɔ nya akan kabo Nyɛmɛ
nɔaniɛ kanfɔm kɛrɛ kɛrɛɛri ni.
28 Bu ba kɔ suju miɛ n bo bu sukɔ su ni, na Yesu ayo ka yiri susin kɔ mɔ,
29 ama, na ba sere i ni anyumboro, na ba se i ka, “Ba yo ya wɔfɔ. Wiɛ atɔ, ale susan
lɛɛ.” Nyini ti, na wɔ wura awuru n nu ka i da bu dɔ.
30 Saŋga bo i tanaari na bu kɛrɛ di diire n ni, na wɔ fa kpɔnɔ, na wɔ da Nyɛmɛ asi,
na wɔ bubu i nu afa ama bu.

31 Dɔ na bu nyunu ateke i ŋu, na ba si i, kpeŋga na wɔ mini ayaki bu.
32 Na ba se bu beŋgu ka, “Saŋga bo i jɔjɔɔri ya dɔ atin n nu na i kaanri Nyɛmɛ Jɔrɛ
Kadasi n bu kereeri ya ni, i maari ya ahorejɔ kɔ sin su wɔ, má sɔ?”
33 Na ba kaba ayasu bɛrɛ akpie bu nyi akɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu, na ba kɔ aŋu
ka i susufɔ buru ni kunm ni, ni nyiŋgam n atiɛn bu nɔɔ,
34 bu suse ka, “Ya Mibiɛ n ateŋge nahɔrɛ su. Wɔ yi i ŋu akere Simon.”
35 Na susufɔ nnyɔm n akan sa n bo i yoori atin n nu dɔ ni, ni kabo bu siiri ka yiri
ni, saŋga bo i bubuuri kpɔnɔ n nu maari bu ni.

Kabo Yesu yiiri i ŋu kereeri i susufɔm ni

36 Saŋga bo susufɔ nnyɔm n wo jɔrɛ n kan su sɔ ni, na Yesu ni i tii akaba aba ajina
bu afiɛn, na wɔ se bu ka, “Nyɛmɛ ma am ahoreda.”
37 Na sɛrɛ ati bu agaya, dama bu sunsun ka ŋumi ye ba ŋu i a.
38 Na wɔ bisa bu ka, “Nzu deke miɛ am a? Nzu ti ye am yo sika?
39 Am niɛ m saam ni m jaam, mini ni m tii lɛɛ. Am fa am saa kan m na am niɛ,
ŋumi la má aŋuniɛmbaa ni buwem kabo am ŋu ka m la i ni.”
40 I seeri sɔ wieeri n na wɔ fa i saam ni i jaam deke bo bu boori i bulaari n afa
akere bu.
41 I yoori bu alekutura na bu ahore jɔ kɔ siinri su ni, haari ni nyini n kɛrɛ, ba koro
ayo má yarada. Dɔ na wɔ bisa bu ka, “Am la diire be fɛn bo am di?”
42 Na ba fa jombaa n bo ba tun i n be ama i,
43 na wɔ de akpɛsɛ bu nyumbaa nu bɛrɛ.
44 Na wɔ se bu ka, “Ahin nɔaniɛm bo m yo jɔjɔɔri bu saŋga bo m toko wo am dɔ
n lɛɛ, ka, wɔ yo daka ka m ŋusu jɔrɛ kɛrɛ yo yiiwa, kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ nɔaniɛ
kpamaawa n bo i fa maari Moyisi dɛɛ kadasi n nu, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm dɛɛ n
nu, ni kansi jue kɛrɛɛwam n nu ni.”
45 Na wɔ teke bu nyi na bu si Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n bu,
46 na wɔ se bu ka, “Kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu n lɛɛ, ka, Kristo Tiidefɔ
ni bá di wahara, na bu kún i, na lesan cɛɛn na i téŋge i yiwee n nu.
47 Bu bó i bu Yɛrusalem miɛ kpiri n nu wɔ, na bu kán labari kpa n jɔrɛ i duma nu
kere daanfiɛ kɛrɛ, ka, bu kaaki bu wo na Nyɛmɛ fá bu satiɛ ce bu.
48 Ambɛrɛ dí nyini sam daani a.
49 Am ti fɛn, mini bá sunma aceeri n bo m Si Nyɛmɛ seeri ka i fá ma am, na i bá
wura am ŋu n a. Ama, ambɛrɛ ŋmínda miɛ n kunnu fɛn, haari saŋga bo yiko ni bá
fite aŋgoro ba wura am ŋu.”

Kabo Nyɛmɛ ma Yesu fun kɔɔri aŋgoro barasu ni

50 Na wɔ fa bu afite miɛ n kunnu akɔ aju Betani miɛ n ahɛmɛ, dɔ na wɔ yɛ i saa su
na wɔ yo kisi agɔ bu ŋu.
51 I wo bu kisi n yo su sɔ ni, na wɔ yaki bu, na Nyɛmɛ ama wɔ fun akɔ aŋgoro.
52 Na ba kutu asu i, na ba kpie bu nyi akɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu ni ahorejɔ
bambaka.
53 Na ba kɔ awo Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu sukansi Nyɛmɛ saŋga kɛrɛ.

Labari kpa n bo
YOHANE
akɛrɛ i ni

Yesu ti Nɔaniɛ n bo i ma ŋgɔɔ n a

1 Kana Nyɛmɛ ba yi durunya ni, be woori bɛrɛ bo bu fere i ka Nɔaniɛ. I ni Nyɛmɛ
woori bɛrɛ a. Yiri Nɔaniɛ ni ti Nyɛmɛ a.
2 Fite i bumboori n kɛrɛ, yiri ni Nyɛmɛ wo bɛrɛ a.
3 Na Nyɛmɛ ama Nɔaniɛ n ayi deke n kɛrɛ. Deke be wo má bɛrɛ bo wɔ yi má i.
4 Ŋgɔɔ fite yiri Nɔaniɛ ni dɔ a. Nyini ŋgɔɔ ni fa wein ba tekeeri adamande nyi a.
5 Na wein n aje awosin nu, na awosin n akoro akunma má wein ni.
6 Nyɛmɛ yo sunmaari sɔnɔ be, bu fere i ka Yohane.
7 I baari ka i ba di nyini wein n daani wɔ, na i kan i jɔrɛ kere minɛm, adena sɔnɔ
kɛrɛ bo i tiiri kabo i kan ni, na bu daari nyini wein n ŋu.
8 Yohane n mmɔɔ ni i tii yo ti má wein ni, ama, i baari ka i ba di wein n daani wɔ.
9 Nyini wein ni ti wein nahɔrɛ su n a, bo wɔ ba durunya n nu, na i teke adamande
kɛrɛ nyi.
10 Yiri n bo bu fere i ka Nɔaniɛ n yo woori durunya n nu wɔ, Nyɛmɛ faari yiri yiiri
durunya n a, haari ni nyini n kɛrɛ mmɔɔ, durunya n nufɔm asi má i.
11 Na wɔ ba i tiɛŋgu dɛɛ asiɛn n su minɛm dɔ, na ba kete ka bu de má i.
12 Ama, na minɛm kɛrɛ bo bu deeri i, na bu daari i ŋu ni, na wɔ ma bu atin ka bu
kaaki Nyɛmɛ nbaam.
13 Bu Nyɛmɛ nbaa kaakiiwam n ti má ka bu wu bu ni adamande mbunja a, nzɛn
má nyini, i ti má ka biɛsɔ ni bara saŋga a ye bu wu bu a, ama, Nyɛmɛ ni i tii, ti bu
Si a.
14 Na yiri Nɔaniɛ n akaaki adamande aba awo ya dɔ. Ahɔrɔma ni nahɔrɛ wo i dɔ
beberebe. Ya ŋu i jirima woowa ni, nyini jirima woowa n ye Nyɛmɛ afa ama i Wa
kun n kpein n a.
15 Yohane diiri i daani kereeri minɛm, na wɔ tiɛn ase ka, “Nyini sɔnɔ n bo m yo
seeri am ka i wo m sin suba na i tara m fieo n lɛɛ, dama kana bu ba wuuri m ni, yiri
wo bɛrɛ wɔ.”
16 I ahɔrɔma beberebe n dɛɛ ti, ye ya di i ahɔrɔma, na ya toko di i buka su.
17 Nyɛmɛ yo faari i nɔaniɛ kpamaawa ni maari Moyisi ka i fa kere Yisarelifɔm, ama,
Yesu Kristo aba ka i ba kere ya kabo Nyɛmɛ ahɔrɔma n ni i nahɔrɛ n ti barasu wɔ.
18 Be nya ŋu má Nyɛmɛ, má ka i Wa kun n kpein n bo i ni i Si Nyɛmɛ n ti kun ni,
na i wo Nyɛmɛ dɔ ni, yiri ye wɔ kere ya kabo Nyɛmɛ ti a.

Yohane Nyɛmɛ Nzue Biɛfɔ n daani diiwa ni

19 Ahin ti daani diiwa n bo Yohane yo diiri i, saŋga bo Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm n
bo bu wo Yɛrusalem miɛ kpiri n nu n sunmaari Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm ni bu
bukafɔm ka bu kɔ bisa Yohane ka, “Wɔrɔ la ŋma a?”
20 Yohane afiɛ má bu jɔrɛ be su, na wɔ kan i kɛrɛ kpain akere bu. I ŋa, “Má mini
ti Kristo ni, Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ ŋa i súnma i n a.”
21 Na ba bisa i bekun ka, “Ye wɔrɔ la ŋma a? Wɔrɔ ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Eliya
n a?” Na wɔ se bu ka, “Má yiri la mini.” Na ba kaaki abisa i ka, “Wɔrɔ ti Nyɛmɛ
nɔaniɛ kanfɔ n a?” I ŋa, “Ai.”
22 Na ba sa su abisa i ka, “Ye wɔrɔ la ŋma a? Ma ya nɔaniɛ na ya kɔ se bo bu
sunmaari ya ni. Wɔrɔ ŋa, wɔrɔ la ŋma tenle su a?”

23 Na wɔ se bu ka, “Sɔnɔ n bo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Esaya yo kɛrɛɛri i jɔrɛ ka i bá
subo ndoori boro kpantain nu n ka,
‘Am yo Mibiɛ n atin n dɔŋgu.’
Yiri la mini.”
24 Minɛm bo bu bisaari Yohane bisaawa ni, Farasifɔm bo bu ti Yudafɔm asɛsɛ be ni
sunmaari bu a.
25 Na ba kaaki abisa i ka, “A ŋa a ti má Kristo Tiidefɔ ni, a kaaki ti má Eliya, na a
kaaki ti má Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ n ni, ye nzu ti ye a biɛ minɛm Nyɛmɛ nzue a?”
26 Na wɔ bɔ bu nu ka, “Mini biɛ minɛm Nyɛmɛ nzue wɔ. Ama, sɔnɔ be wo am nu
fɛn bo ambɛrɛ si má i.
27 I wo m sin suba, m ti kaan ni bo m dodo i mmɔɔ.”
28 Ahin sa n kɛrɛ yo yoori miɛ n bo bu fere i ka Betani n nu wɔ, i wo Yodan kunma
n wiɛ afiiri, deke bo Yohane yo biɛɛri minɛm Nyɛmɛ nzue n wɔ.

Kabo Yohane ŋa Yesu ti Nyɛmɛ bɔmbaa ni

29 Alecin fɔfɔrɛ na Yohane aŋu ka Yesu suba i dɔ, na wɔ se ka, “Am niɛ, Nyɛmɛ
bɔmbaa n bo wɔ ba ka i ba yi durunya n nufɔm satiɛ n lɛɛ.
30 Yiri, ye m yo seeri am ka sɔnɔ n bo i wo m sin suba na i tara m fieo n lɛɛ, dama
i yo woori bɛrɛ wɔ ka, ye bu wuuri m a, yiri lɛɛ.
31 Mini mmɔɔ ni m tii yo si má i, m dɛɛ la ka m biɛ minɛm Nyɛmɛ nzue wɔ, adena
ambɛrɛ Yisarelifɔm si i.”
32 Na Yohane adi daani ase minɛm ka, “Ma ŋu ka Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi n afite
aŋgoro ajura ka tiiwa dɛɛ su aba atana i ŋu, na wɔ wo i dɔ.
33 Mini mmɔɔ ni m tii yo si má i, ama, Nyɛmɛ bo i sunmaari m ka m ba biɛ minɛ
Nyɛmɛ nzue ni, yiri seeri m ka, ‘A bá ŋu ka m Awiɛwiɛ ni júra ba tana sɔnɔ be ŋu,
na i wó i dɔ, yiri má m Awiɛwiɛ Casi n ba wura minɛm ŋu a.’
34 Ma ŋu i sɔ ye m sudi daani kere minɛ a, ka yiri ti Nyɛmɛ Wa n nahɔrɛ su a.”

Minɛ n bo bu du mɔ yoori Yesu susufɔm ni

35 Na alecin fɔfɔrɛ bekun na Yohane ni i susufɔm ni nnyɔ jina.
36 Na wɔ niɛ aŋu ka Yesu wo natiiri su susin, na wɔ se ka, “Am niɛ, Nyɛmɛ Bɔmbaa
n lɛɛ.”
37 I susufɔ nnyɔm n tiiri sɔ n na ba kɔ asu Yesu su.
38 Na Yesu akaaki aniɛ aŋu ka bu susu i su, na wɔ bisa bu ka, “Am koro nzu wɔ?”
Na ba bisa i ka, “*Rabi*, a da ni wɔ?” *Rabi* bu la ka, ya Kerefɔ.
39 Na wɔ se bu ka, “Am bra na am ba niɛ.” Nyini saŋga ni, naasɔ kerefi nna abo,
na ba su i su, na ba kɔ aŋu deke bo i wo ni. Na ba ka i dɔ nyini cɛɛn ni.
40 Nyini minɛ n nnyɔm n bo bu yo tiiri kabo Yohane seeri n na bu suuri Yesu su ni,
bu nu kun ye bu fere i ka Andere n a, bo i gɔrɔ la Simon Petoro ni.
41 Nyini sin na Andere akɔ aŋu i gɔrɔ Simon, na wɔ se i ka, “Ya ŋu *Mɛsaya* ni.”
Mɛsaya bu la ka Kristo, Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ ase ka i súnma i ni.
42 Na wɔ fa i aba Yesu dɔ. Na Yesu aniɛ i nyunu, na wɔ se i ka, “Bu fere u ka
Simon wɔ, wɔrɔ ti Yohane wa n a, ama, bu bá fere u ka Kefasi.” I bu la ka yabuɛ, i
ni Petoro kɛrɛ ti duma kun wɔ.

Kabo Yesu fereeri Filipu ni Nataniɛli ka bu su i su ni

43 Alecin fɔfɔrɛ na Yesu ayasu ka i kɔ Galili dɛɛ awɔrɛ n nu. Na wɔ kɔ aŋu sɔnɔ be
bo bu fere i ka Filipu ni, na wɔ se i ka, “Ba su m su.”
44 Filipu bɔsu la miɛ be bo bu fere i ka Besayida n wɔ. I ni Andere ni Petoro kɛrɛ
fite miɛ kun su wɔ.
45 Na Filipu gusu akɔ aŋu sɔnɔ be bo bu fere i ka Nataniɛli, na wɔ se i ka, “Ya ŋu
sɔnɔ n bo Moyisi yo kɛrɛɛri i jɔrɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa kadasi n nu ni, na Nyɛmɛ

nɔaniɛ kanfɔm gusu yo kɛrɛɛri i jɔrɛ bu dɛɛ kadasi n nu ni. Yiri la Yesu n bo i fite
Nazarɛti ni, na i si la sɔnɔ be bo bu fere i ka Yosefu ni."
46 Na Nataniɛli abisa i ka, "Deke kpa koro fite Nazarɛti dɛɛ miɛ n gusu nu?" Na
Filipu ase i ka, "Bra na a ba niɛ."
47 Nyini saŋga na Yesu aŋu ka Nataniɛli suba i dɔ, na wɔ se ka, "Ahin sɔnɔ n ti
Yisarelifɔ baa a nahɔrɛ su, bo sa be wo má i ŋu."
48 Na Nataniɛli abisa i ka, "A yo sɛ siiri m a?" Na Yesu abɔ i nu ka, "M ŋuuri u
saŋga bo a toko tana damba baka n bu n wɔ, nyini sin ye Filipu fereeri u n a."
49 Na Nataniɛli ase i ka, "Ya Kerefɔ, wɔrɔ ti Nyɛmɛ Wa n a, nahɔrɛ su. Wɔrɔ ti
Yisarelifɔm Fɛmɛ n a."
50 Na Yesu ase i ka, "Bo ma se u ka m ŋuuri u damba baka n bu n ti ye a yo m
yarada, nzɛn sɛ? A bá ŋu alekutura sam bo bu tara sɔ.
51 Nahɔrɛ ye m suse am a. Am bá ŋu kabo aŋgoro bá teke na Nyɛmɛ mɛrɛkɛm bá
sufun kɔ aŋgoro, na bu bá sujura ba mini Adamande Wa n dɔ."

2

Kabo Yesu kɔɔri konyaya be Kana miɛ kpiri n nu ni

1 Nyini sin, i lesan cɛɛn na konyaya be awo Kana, miɛ kpiri n bo i wo Galili awɔrɛ
n nu ni. Na Yesu ni gusu akɔ konyaya n nu.
2 Na ba fere Yesu ni i susufɔm n ka bu gusu ba di konyaya n be.
3 Saŋga bo konyayafɔm nzan n ba kpiɛɛri bu su ni, na Yesu ni aba ase i ka, "Bu
nzan n awie."
4 Na Yesu abɔ i nu ka, "M ni, ye a ŋa m yo sɛ wɔ? M saŋga nya ju má."
5 Na i ni ase awurunbaam n ka, "Am yo deke kɛrɛ bo i se am."
6 Nyini dika n nu, yabuɛ cuŋgu nsɛn jina bɛrɛ, bo i kun kun kɛrɛ koro de nzue
gaŋga nnu wara nsɛn. Yudafɔm la bu yoowa be, bu fa nyini cuŋgum n nu nzue ni,
ye bu bita ŋmisi bu fin a.
7 Na Yesu ase awurunbaam n ka, "Am sa nzue gɔ cuŋgum n nu na bu yi." Na ba
gɔ i kɛrɛ nzue na ba yi.
8 Na Yesu akaaki ase bu ka, "Kisa am sa be kɔ ma konyafan danfo ni." Na ba sa be
akɔ ama i.
9 Bu sa kɔ maari i ni, na nzue n akaaki nzan. Na wɔ fa akan i nɔɔ. Wɔ si má deke
bo nyini nzan n fite. Ama, awurunbaam bo bu saari nzue ni, bɛrɛ si deke bo i fite.
Na wɔ fere konyafan ni,
10 ase i ka, "Sɔnɔ kɛrɛ nya ŋa bu ma nzan, bu du mɔ fa nzan fiɛfiɛ n ma jama n a
ka, na ba nya aba anu abo ni, na bu nya fa bo i yo má fiɛ n ma bu, ama, wɔrɔ, a fa
bo i yo fiɛ n aka sin a."
11 Kabo Yesu maari nzue kaaki nzan ni, nyini tiiri i ciciri su dɛɛ alekutura sa. I
yoori nyini sa n Kana, bo i wo Galili awɔrɛ n nu n wɔ, na i kere kabo i la yiko n bo i
fite Nyɛmɛ dɔ, na i susufɔm n ayo i yarada.
12 Nyini sin, na i ni i ni, ni i niɛmam, ni i susufɔm n akɔ miɛ kpiri n bo bu fere i ka
Kapɛnam, na ba kɔ ayo lennyɔ dɔ.

Kabo Yesu fɔɔnri watafɔm fiteeri Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu ni

13 Wɔ ka kaan na Yudafɔm di bu cɛɛnkpiri n bo bu fere i ka Butara cɛɛnkpiri ni.
Na Yesu akɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu.
14 Na wɔ kɔ awura Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu aŋu ka minɛ wo dɔ sutɔ naanim,
ni nbɔɛm, ni bumbuku tiiwam, na ŋwaa kaakifɔm gusu tana dɔ.
15 Na wɔ fa nyama aŋɔ i ka ŋgbere dɛɛ su, na wɔ fa afɔn ayi nbɔɛm n ni naanim
n kɛrɛ afite Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu. Na wɔ sandi ŋwaa kaakifɔm ŋwaa n kɛrɛ
abutu, na wɔ nya akaaki bu teebirim kɛrɛ alanlaŋga.

16 Na wɔ se minɛm bo bu tɔ bumbuku tiiwam n ka, “Am fa am bumbukum n fite
fɛn. Má am se ka am fa m Si Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n yo gɔ kun.”
17 Na i susufɔm n aba ateŋge su ka ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, “M Nyɛmɛ
Fɛmɛ, m nyunu aboro u awuru n jɔrɛ su, nyini kún m a.”
18 Na Yudafɔ nkpiɛnm abisa i ka, “A yó nzu alekutura sa bo i kere ya ka a la atin
bo a yo sɔ a?”
19 Na Yesu ase bu ka, “Am bo fufu ahin Nyɛmɛ Sereebiri Awuru ni, na lesan afiɛn
m káaki ta i bekun.”
20 Na ba se i ka, “Afɔ aburana ni nsɛn ye bu fa taari ahin Nyɛmɛ Sereebiri Awuru
n a. I yo sɛ ye wɔrɔ ba se ka a káaki ta i lesan afiɛn a?”
21 I yo kaanri sɔ ni, i faari i ŋuniɛmbaa ni fa sunsun Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n a.
22 Na saŋga bo i ba wu teŋgeeri i yiwee n nu ni, na i susufɔm n ateŋge su ka i yo
seeri sɔ, na ba de nɔaniɛ n bo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni, na ba yo Yesu
jɔjɔɔwa n yarada.

Yesu si kabo adamande woowa ti barasu

23 Saŋga bo i wo Yɛrusalem na bu sudi Butara cɛɛnkpiri ni, i yoori alekutura sam,
na minɛ dɔŋgu aŋu i, na ba yo i yarada.
24 Ama, yiri afa má i ŋu agɔ má bu ŋu, dama i si kabo adamande woowa ti.
25 Má pui ti, yiri mmɔɔ ni i tii si kabo adamande ahore su ti barasu, má be se i a.

3

Kabo Yesu kaanri Nyɛmɛ jɔrɛ kereeri Nikodemo ni

1-2 Cɛɛn be kɔŋguɛ sɔ ɔ, na Yudafɔm kpiɛn be aba Yesu dɔ, bu fere i ka Nikodemo.
I ti Farasifɔm ni kun be wɔ. Na wɔ se Yesu ka, “Ya Kerefɔ, ya si ka a ti kerefɔ n bo a
fite Nyɛmɛ dɔ ɔ, dama be koro yo má alekutura sa bo a yo bu ni, má ka Nyɛmɛ wo i
mi dɔ.”
3 Na Yesu ase i ka, “Nahɔrɛ ye m suse u a. Sɔnɔ koro fa má Nyɛmɛ yo má i fɛmɛ,
má ka ba wu i fɔfɔrɛ.”
4 Na Nikodemo abisa i ka, “Sɔnɔ nyunu ati, bu yo sɛ koro kaaki wu i fɔfɔrɛ a? I
koro kaaki wura i ni kunnu na bu wu i bekun?”
5 Na Yesu ase i ka, “Nahɔrɛ ye m suse u a, sɔnɔ koro wura má Nyɛmɛ fɛmɛya n nu,
má ka ba wu i fɔfɔrɛ fa kɔ nzue biɛɛwa ni Awiɛwiɛ Casi n dɛɛ atin n su.
6 Deke bo adamande awu i, i ti adamande wɔ, na deke bo Awiɛwiɛ Casi n awu i, i
ti awiɛwiɛ wɔ.
7 Má a ma i yo u alekutura fa kɔ kabo ma se u ka wɔ yo daka ka bu wu am fɔfɔrɛ
ni.
8 Saŋga kɛrɛ a ti ka aŋuma kpiɛ kɔ ɔ, ye a ti i naŋmiɛ ŋga a, ama, a si má deke bo
i fite, na a kaaki si má deke bo i sukɔ, nyini ti, sɔnɔ kɛrɛ bo Awiɛwiɛ Casi n awu i ti
sɔ ɔ.”
9 Na Nikodemo abisa Yesu ka, “I yo sɛ ye ahin koro yo a?”
10 Na Yesu akaaki abisa i ka, “Wɔrɔ bo a kere Yisarelifɔm Nyɛmɛ nɔaniɛ n na bu
nyunu yi u ni, i yo sɛ ye a si má ahin n a?
11 Nahɔrɛ ye m suse u a, sa bo ya si i, ye ya jɔjɔ i jɔrɛ a, na sa bo ya nyumbaa aŋu i,
ye ya di i daani kere minɛm a, ama, am akete ya daani diiwa ni.
12 M suse am sam bo bu wo durunya n nu fɛn wɔ lɛɛ, ama, am sude má i, ye m ba
seeri am sam bo bu wo Nyɛmɛ fɛmɛya n nu, am yó sɛ de i a?
13 Be nya fun má Nyɛmɛ dɔ, má ka mini Adamande Wa n bo m woori i dɔ na ma
jura aba ni.
14 Kabo Moyisi yo faari jawii yoori i ka woo dɛɛ su n na i fa i bara yɛɛri baka n na
i yɛɛri i su kpamaari boro kpantain n nu ni, wɔ yo daka ka sɔ ye minɛm bá yɛ mini
Adamande Wa n su a.

15 Na sɔnɔ kɛrɛ bo i yoori m yarada, i nyá ŋgɔɔ bo i la má awieeri ni.”
16 Nyɛmɛ akoro durunya n nufɔm agaya n dɛɛ ti, na wɔ fa i kunnu Wa kun n kpein
n afa ama bu, adena sɔnɔ kɛrɛ bo i yo i yarada, i mi ká má ŋgbɛɛn, ama, i nya ŋgɔɔ
bo i la má awieeri ni.
17 Nyɛmɛ asunma má i Wa n durunya n nu ka i ba di bu jɔrɛ cin bu sui wɔ, ama,
wɔ sunma i ka i ba de bu tii ji wɔ.
18 Sɔnɔ kɛrɛ bo i daafiiri Nyɛmɛ Wa n ŋu, Nyɛmɛ dí má i mi n jɔrɛ, ama, sɔnɔ kɛrɛ
bo wɔ da má i ŋu, Nyɛmɛ adu mɔ adi i jɔrɛ ka, dama ka wɔ da má Nyɛmɛ Wa kun n
kpein n ŋu n dɛɛ ti.
19 Kabo Nyɛmɛ di bu jɔrɛ n la ka, wein n aba durunya n nufɔm dɔ, ama, bu satiɛ
yoowa n dɛɛ ti, ba koro awosin n atara wein ni.
20 Sɔnɔ kɛrɛ bo i yo satiɛ kpɔ wein n wɔ, i koro má ka i kɔ wein n nu, na i satiɛm
fite fofoe nu.
21 Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i su nahɔrɛ atin su, i fite fofoe nu wɔ, na minɛ kɛrɛ ŋu ka i
sayoowa n su Nyɛmɛ atin n su wɔ.

Kabo Yohane diiri Yesu ŋu daani barasu ni

22 Nyini sin na Yesu ni i susufɔm n akɔ Yudiya dɛɛ awɔrɛ n nu. Na ba kɔ adi lennyɔ
dɔ, na i subiɛ minɛm Nyɛmɛ nzue.
23 Nyini saŋga n na Yohane gusu subiɛ minɛm Nyɛmɛ nzue. I wo Ayinon miɛ n nu
fa dodo Salim awɔrɛ n nu, dama nzue sunnu dɔ n dɛɛ ti. Na minɛm suba i dɔ na i
subiɛ bu Nyɛmɛ nzue.
24 Nyini saŋga ni, ba nya anyi má Yohane dansaraka.
25 Na Yohane susufɔm ni Yudafɔ be awura akuruwa fa kɔ bu fin kpara n dɛɛ yoowa
atin su.
26 Na ba kɔ Yohane dɔ akɔ ase i ka, “Ya Kerefɔ, niɛ. Sɔnɔ n bo i yo baari u dɔ Yodan
kunma n wiɛ afiiri n na a yo diiri i ŋu daani kereeri minɛ ni, yiri wo dɔ subiɛ minɛm
Nyɛmɛ nzue n a, bu kɛrɛ sukɔ i dɔ ɔ.”
27 Na Yohane ase bu ka, “Sɔnɔ koro nya má deke be, má ka Nyɛmɛ afa nyini deke
n ama i.
28 Ambɛrɛ ni am tii woori m daani ka m ŋa má mini ti Kristo Tiidefɔ n a, ama,
Nyɛmɛ sunmaari m ka m du i mɔ ɔ.
29 Bu nya jaari konya, i ti konyafan n dɛɛ wɔ, ama, na konyafan n danfo jina suso i
sui ti deke bo konyafan ni jɔjɔ se i, nyini saŋga na i danfo n ahore jɔ. Nyini ahorejɔ
kun ni, wo mini gusu dɔ a.
30 Wɔ yo daka ka i dɛɛ duma n fun, na m dɛɛ n kpiɛ su.”

Yiri bo i fite aŋgoro n dɛɛ jɔrɛ

31 Yiri bo i fite aŋgoro n tara sɔnɔ kɛrɛ. Na bo i fite durunya n nu fɛn ti durunya n
nu fɛn fɔ ɔ, na i jɔjɔɔwa kɛrɛ ti durunya n nu fɛn jɔrɛ wɔ. Ama, yiri n bo i fite aŋgoro
n tara sɔnɔ kɛrɛ.
32 Deke bo wɔ ŋu i, ni bo wɔ ti i, ye i di i daani kere minɛ a, ama, be de má i daani
diiwa ni.
33 Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i deeri i daani diiwa n asoro su akere ka Nyɛmɛ ti nahɔrɛfɔ
lɛɛ.
34 Dama yiri n bo Nyɛmɛ asunma i ni, Nyɛmɛ nɔaniɛ n ye i kan i a, dama Nyɛmɛ
afa i Awiɛwiɛ Casi n ama i bo i la má aŋusu.
35 Nyɛmɛ koro i Wa ni, na wɔ fa deke n kɛrɛ awura i saa nu.
36 Na sɔnɔ kɛrɛ bo i daari Nyɛmɛ Wa n ŋu, i la ŋgɔɔ bo i la má awieeri ni. Na sɔnɔ
kɛrɛ bo i kete i nɔaniɛ ni, i nyá má ŋgɔɔ n bo i la má awieeri ni, ama, Nyɛmɛ fá yaa
cin i sui.

4

Kabo Yesu seeri Samariyafɔ bara be i tii su jɔrɛ ni

1-2 Tɔ. Na Farasifɔm n ati ka Yesu sunya minɛm dɔŋgu bo bu susu i su na i biɛ bu
Nyɛmɛ nzue tara Yohane. Ama, má Yesu ni i tii biɛ bu Nyɛmɛ nzue n a, i susufɔm ni
biɛ bu a. Saŋga bo Yesu faari nu sɔ ni,
3 na wɔ yasu Yudiya awɔrɛ n nu akaaki ka i kɔ Galili dɛɛ awɔrɛ n nu bekun.
4 I sukɔ ni, wɔ yo daka ka i fa Samariya dɛɛ awɔrɛ n nu sin a.
5 Na wɔ kɔ aju Samariya miɛ kpiri be bo bu fere i ka Suka n su, na i wo dodo asiɛn
n bo Jakɔbu yo fa maari i wa Yosefu dawa saŋga ni.
6 Jakɔbu bura n wo nyini dika n nu wɔ. Natiiri fie n dɛɛ ti, na Yesu akɔ atana bura
n su. Nyini saŋga wiɛ abi kenken.
7 Na Samariya bara be aba ka i ba sa nzue, na Yesu ase i ka, “Ma m nzue n be na
m nu.”
8 Nyini saŋga ni, i susufɔm n akɔ miɛ kunnu ka bu kɔ to diire.
9 Na bara n ase i ka, “Ee, wɔrɔ, a ti Yudafɔ e, ye m gusu ti m Samariyafɔ bara. Nzu
ti ye a se m ka m ma u nzue a?” Dama Yudafɔm ni Samariyafɔm tɔ má pui.
10 Na Yesu ase i ka, “Nzɛn má a si Nyɛmɛ aceeri ni, na má a si sɔnɔ n bo i susere u
nzue ni, má wɔrɔ sere i a, na i má u nzue bo i ma ŋgɔɔ ni.”
11 Na bara n ase i ka, “Ya si, bura n wo ŋgo, u gusu la má goroka, ye a nya nyini
nzue n bo i ma ŋgɔɔ n ni wɔ?
12 Wɔrɔ, ŋka a ŋa a tara ya na Jakɔbu n wɔ, nzɛn sɛ? Yiri maari ya nyini bura n a.
I ni i nbaam fa saŋga ni i neŋgendɔrɛm kɛrɛ yo nuuri nyini bura n nu wɔ.”
13 Na Yesu ase i ka, “Sɔnɔ kɛrɛ bo i nu ahin nzue ni, nzuehɔɛ tí i mi bekun,
14 ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i nu nzue n bo m má i ni, nzuehɔɛ tí má i mi kun fieo, dama
nzue n bo m má i ni, i wó i kunnu tiɛ kabo bura nzue tiɛ n wɔ, na i má i ŋgɔɔ bo i la
má awieeri ni.”
15 Na bara n ase i ka, “Ya si, ma m nyini nzue n be na m nu, adena má nzuehɔɛ ti
m kun, na má m kaaki ba sa nzue fɛn kun.”
16 Na Yesu ase i ka, “Kɔ fere u hun na am bra.”
17 Na bara n ase Yesu ka, “M la má hun.” Na Yesu ase i ka, “Kabo a ŋa a la má hun
ni, i ti nahɔrɛ wɔ.
18 Dama nbiɛsɔm nnu ye a fite bu ajaa bu n a, na haari bo u ni yiri wo bɛrɛ kisa
mmɔɔ ni, i ti má u hun. A se nahɔrɛ wɔ.”
19 Na bara n ase i ka, “Ya si, ma ŋu ka a ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ ɔ.
20 Ya na Samariyafɔm yo suuri Nyɛmɛ ahin buka n su wɔ. Ama, ambɛrɛ Yudafɔm
ŋa wɔ yo daka ka sɔnɔ kɛrɛ su Nyɛmɛ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu wɔ.”
21 Na Yesu ase i ka, “Bara, de bo m suse u ni, saŋga suba bo am sú má ya Si Nyɛmɛ
ahin buka n su, wara Yɛrusalem miɛ n nu.
22 Ambɛrɛ Samariyafɔm ŋa am su Nyɛmɛ wɔ, ama, am si má i. Ama, yɛrɛ Yudafɔm
si i, ye ya su i a. Dama tiide n fite Yudafɔm dɔ ɔ.
23 Saŋga suba bo wɔ ju awie, na bo bu su ya Si Nyɛmɛ ni, i Awiɛwiɛ Casi ni búka
bu ye bu sú i ni nahɔrɛ su a. Dama nyini minɛm ŋusu ye ya Si Nyɛmɛ koro ka bu
su i a.
24 Nyɛmɛ ti awiɛwiɛ wɔ, nyini dɛɛ ti, bo bu su i ni, wɔ yo daka ka i Awiɛwiɛ Casi n
búka bu na bu sú i ni nahɔrɛ su.”
25 Na bara n ase i ka, “Tɔ, m si ka Kristo Tiidefɔ ni bá. I ba juuri, i kán ya deke kɛrɛ
kere ya.”
26 Na Yesu ase i ka, “Mini bo m sujɔjɔ u dɔ ni, mini lɛɛ.”
27 Nyini saŋga n nu na Yesu susufɔm n afite miɛ n kunnu aju, na jɔrɛ n amiɛ bu
kabo Yesu ni bara n wo jɔjɔ su ni. Ama, bu be abisa má bara n ka, “A koro nzu i
dɔ a?” Be gusu abisa má Yesu ka, “Nzu ti ye a sujɔjɔ bara n dɔ a?”

28 Na bara n ayaki i dundu n bɛrɛ, na wɔ kpie i nyi akɔ miɛ n kunnu akɔ ase minɛm ka,
29 “Am ba niɛ sɔnɔ be bo wɔ se m m tii su sa kɛrɛ bo ma yo i. Beni, kisa, Kristo Tiidefɔ n lɛɛ fan?”
30 Na minɛm n afite miɛ n nu, na bu kɔ Yesu dɔ.
31 Bara n kɔɔri n dɛɛ sin, na Yesu susufɔm n asere i ka, “Jande, ya Kerefɔ, di diire.”
32 Na wɔ se bu ka, “M la diire bo m di bo am si má i.”
33 Na i susufɔm n abisa bu ŋuŋu nu ka, “Be afa diire aba ama i wɔ di wɔ, nzɛn sɛ?”
34 Na wɔ se bu ka, “M diire n la ka, m yo yiri bo wɔ sunma m dɛɛ koroowa na m yó i juma n wie.”
35 Na wɔ bo bu anyundɛrɛ ase ka, “Am ŋa wɔ ka sara nna na am tambu fiesu neŋgem. Ama, mini suse am wɔ lɛɛ, am tu am tii na am niɛ, fiesu diire n abi ni kpiɛ.
36 Sɔnɔ bo i kpiɛ diire ni, i nya i ŋkatɔ, i ti ka sɔnɔ bo i tiɛn minɛ nɔɔ, na bu nya ŋgɔɔ bo i la má awieeri ni, dɔfɔ ni kpiɛfɔ n kɛrɛ nya ahorejɔ.
37 Be bu ŋa ‘Be dɔ, na be kpiɛ ni,’ i ti nahɔrɛ wɔ.
38 Ambɛrɛ yiri, mini asunma am a, ka am kɔ kpiɛ diire n bo am adɔ má i ni. I ti ka nbem adu mɔ akan Nyɛmɛ nɔaniɛ n akere minɛm, ye am dɛɛ la ka am ma bu yo m yarada. Nbem dɛɛ jumayoowa ye am sudi i kpɛrɛ n a.”
39 Bara n seeri minɛm bo bu fite miɛ n nu n kabo Yesu ase i tii su sa kɛrɛ n dɛɛ ti, na Samariyafɔm dɔŋgu bo bu fite miɛ n nu n ada Yesu ŋu.
40 Nyini ti, bu ba juuri Yesu dɔ ni, na ba sere i ka i ka bu dɔ, na wɔ kɔ awo bu dɔ cɛɛn nnyɔ.
41 Na minɛ dɔŋgu ada i ŋu abuka su fa kɔ i nɔaniɛ jɔjɔɔwa n ti.
42 Na ba se bara n ka, “Kisa, má u dɛɛ jɔjɔɔwa n ŋgumi ti ye ya da i ŋu a, ama, yɛrɛ mmɔɔ ni ya tii ati i nɔaniɛ jɔjɔɔwa, na ya si nu ka ahin sɔnɔ n ti bo i baari ka i ba de durunya n nufɔm tii wɔ, nahɔrɛ su.”

Kabo Yesu maari fɛmɛ n kpiɛn be wa nyaari laifiɛ ni

43 Yesu woori bu dɔ cɛɛn nnyɔ n sin, na wɔ yasu bɛrɛ akɔ Galili dɛɛ awɔrɛ n nu.
44 Dama yiri mmɔɔ ni i tii adu mɔ akan ka Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ la má jirima i tiɛŋgu bɔsu.
45 Saŋga bo i kɔ juuri Galili ni, na ba de i ni bu sa nnyɔ, dama bu yo ŋuuri kabo i yoori alekutura sam cɛɛnkpiri n saŋga, Yɛrusalem miɛ kpiri n nu ni, dama bɛrɛ mmɔɔ yo kɔɔri nyini cɛɛnkpiri n di ti.
46 Na Yesu akaaki akɔ Kana, miɛ kpiri n bo i wo Galili awɔrɛ n nu ni, deke bo i yo maari nzue kaakiiri nzan ni. Fɛmɛ n kpiɛn be woori dɔ. I wa be la má laifiɛ, i wo Kapɛnam miɛ kpiri n nu.
47 Na saŋga bo kpiɛn n tiiri ka Yesu afite Yudiya dɛɛ awɔrɛ n nu akɔ aju Galili ni, na wɔ kɔ Yesu dɔ akɔ asere i ka i wa suwu, i ma bu kɔ na i kɔ tuntun i, na i nya laifiɛ.
48 Na Yesu ase i ka, “Ma ŋu ka nzɛn am aŋu má alekutura sam, am yo má m yarada.”
49 Na kpiɛn n ase i ka, “M Mibiɛ, bra ndende, má nyini, a cɛɛri, a bá ŋu ka m wa n awu.”
50 Na Yesu ase i ka, “Kɔ. U wa n anya laifiɛ.” Na wɔ de Yesu nɔaniɛ ni, na wɔ kaaki akɔ.
51 Na saŋga bo i sukɔ awuru ni, na i akɔɔm akpa i atin aba ase i ka, “U wa n anya laifiɛ.”
52 Na wɔ bisa bu ka, “Saŋga bɔnɔ ye i ŋuniɛ n jɔɔri a?” Na ba se i ka, “Anuma wiɛsu kerefi kun saŋga ye i ŋuniɛ n jɔɔri a.”
53 Dɔ na baa n si n ateŋge su ka, nyini saŋga n nu lɛɛ, ye Yesu seeri i ka i wa n anya laifiɛ n a. Na i ni i dikafɔm kɛrɛ ada Yesu ŋu.

54 Kabo Yesu ma baa n nyaari laifiɛ ni, nyini tiiri i alekutura sa nnyɔ su bo i yoori
saŋga bo i fite Yudiya dɛɛ awɔrɛ n nu kɔɔri Galili n a, na i kere kabo i la yiko n bo i
fite Nyɛmɛ dɔ.

5

Kabo Yesu tuntuunri sɔnɔ be kunma n nɔɔ su ni

1 Nyini sin na Yesu akɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu na i kɔ di Yudafɔm cɛɛnkpiri be.
2 Kunma be da dodoori anɔ n bo bu fa nbɔɛm fa sin wura miɛ n nu ni. Hiburu aniɛ
nu bu fere nyini kunma n ka Besata, i la kpatam nnu wɔ.
3 Landurifɔm beberebe dada kpatam n nu, bu nu nbem ti anyinsinm, nbem ti
kujandafɔm, na bu nbem gusu ŋuniɛ buekun awu bo bu koro yasu má. [
4 Bu da ŋminda dɔ, dama saŋga saŋga Nyɛmɛ mɛrɛkɛ jura ba kunma n nu wɔ, na
i ba kankan nzue n nu. Nzue kankaanwa n dɛɛ sin, na landurifɔ n bo i du mɔ juraari
nzue n nu, i tukpaki n koro i ti ka sɛ, i yaki wɔ, na i nya laifiɛ.]
5 Sɔnɔ be woori bu nu bo wɔ da tukpaki i afɔ aburasan ni mɔcuɛ lɛɛ.
6 Yesu ŋuuri i sɔ ni, na wɔ fa nu ka sɔnɔ n tukpaki n acɛ i ŋu, na wɔ bisa i ka, “A
koro ka a nya laifiɛ wɔ?”
7 Na tukpakifɔ n ase Yesu ka, “M Mibiɛ, m la má bukafɔ be bo nzue n nya ba kankan,
na i kuku m wura nu. Saŋga kɛrɛ bo nzue n nya ba kankan, na m ba ŋa m wura nu,
a ŋu ka be adu m mɔ.”
8 Na Yesu ase i ka, “Yasu, fa u dasu n na a nati.”
9 Jinaabiri n nu bɛrɛ na sɔnɔ n anya laifiɛ, na wɔ yasu afa i dasu n sunati.
Nyini cɛɛn n bo Yesu tuntuunri sɔnɔ n ti Ɲumiyi cɛɛn wɔ.
10 Nyini ti na Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm n ase sɔnɔ n bo wɔ nya laifiɛ n ka, “Nyuma
ti Ɲumiyi cɛɛn wɔ. Ya dɛɛ atin n su, atin wo má nu bo a sɔ u dasu ni.”
11 Na wɔ se bu ka, “Sɔnɔ n bo i tuntuunri m ni, yiri seeri m ka m fa m dasu na m
nati a.”
12 Na ba bisa i ka, “Nyini sɔnɔ n la ŋma a, ye i seeri u ka a fa u dasu nati a?”
13 Ama, na sɔnɔ n bo wɔ nya laifiɛ n akoro asi má i mi n bo i tuntuunri i ni, dama
Yesu awura jama n nu akɔ.
14 Nyini sin na Yesu aba aŋu i, Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, na wɔ se i ka, “Ti fɛn.
Kisa a nya laifiɛ, má a yo satiɛ kun. Má nyini, a dí wahara bo i tára nyini n ŋusu.”
15 Na sɔnɔ n akɔ ase Yudafɔ nkpiɛnkpiɛnm ni ka Yesu tuntuunri i a.
16 Nyini ti, na ba kere Yesu wuwuruwa, dama wɔ tuntun sɔnɔ Ɲumiyi cɛɛn n dɛɛ
ti.
17 Na wɔ se bu ka, “M Si toko yo juma haari ba ju ni nyuma, nyini ti ye m gusu
yo a.”
18 Yesu jɔjɔɔri sɔ n dɛɛ ti, na Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm n aboro bu nyi abuka su ka
bu kun i. Má ka bo wɔ saaki Ɲumiyi cɛɛn n ciire n ŋgumi dɛɛ ti, ye bu kpi ka bu
kun i a, ama, bo wɔ kaaki ase ka Nyɛmɛ ti i Si n dɛɛ ti. Nyini kere ka wɔ fa i ŋu abu
Nyɛmɛ wɔ lɛɛ.

Kabo Yesu yiko ti barasu ni

19 Na Yesu ase bu ka, “Nahɔrɛ ye m suse am a, mini Nyɛmɛ Wa n ni m tii, m koro
bo má m tiɛɛnu yo má pui, má ka deke bo m ŋu ka m Si yo i ni, ye mini gusu yo i a.
20 Dama m Si Nyɛmɛ koro mini i Wa ni, na i sukere m deke kɛrɛ bo i yo i ni, na i
bá kere m sakpakpam bo m yó bu tara sɔ, na i yó am alekutura.
21 Kabo m Si Nyɛmɛ yɛ minɛm bo ba wu n su n na i ma bu ŋgɔɔ ni, sɔ ye mini gusu
ma minɛm bo ma yi bu ni ŋgɔɔ a.
22 Dama m Si Nyɛmɛ ni i tii di má be jɔrɛ, ama, wɔ fa jɔrɛdi atin kɛrɛ ama mini i
Wa n wɔ,

23 adena sɔnɔ kɛrɛ bu m kabo bu bu m Si ni. Sɔnɔ kɛrɛ bo i bu má m, i mi abu má
m Si bo wɔ sunma m n lɛɛ.
24 Nahɔrɛ ye m suse am a, sɔnɔ kɛrɛ bo i ti m nɔaniɛ n na i de i, na i da Nyɛmɛ bo
wɔ sunma m n ŋu, i mi la ŋgɔɔ bo i la má awieeri, na m dí má i mi jɔrɛ. I mi afite
yiwee nu anya ŋgɔɔ lɛɛ.
25 Nahɔrɛ ye m kaaki suse am a, ka saŋga suba bo wɔ ju awie, na minɛ bo ba wu
ni tí mini Nyɛmɛ Wa n nɔaniɛ ni, na bo bu tiiri i na bu deeri i, bu nyá ŋgɔɔ.
26 Dama kabo ŋgɔɔ fite yiri m Si Nyɛmɛ dɔ ni, sɔ ye wɔ ma mini i Wa n gusu yiko
ka m ma minɛm ŋgɔɔ a,
27 na wɔ kaaki ama m atin ka m di minɛ jɔrɛ, dama m ti Adamande Wa a.
28 Má am ma ahin jɔjɔɔwam n yo am alekutura. Saŋga suba bo minɛ bo ba wu n
kɛrɛ tí m nɔaniɛ ni,
29 na bu téŋge bu yiwee n nu. Minɛm bo bu yo yoori sakpa ni, bu téŋge na bu nya
ŋgɔɔ bo i la má awieeri, na minɛm bo bu gusu yo yoori satiɛ ni, bu téŋge na bu nya
suicin."

Sam bo bu di Yesu ŋu daani ni

30 Na Yesu asa su ase ka, "M koro bo má m tiɛɛnu yo má pui. Kabo Nyɛmɛ se m ni,
sɔ ye m di minɛm jɔrɛ a. Nyini ti, m jɔrɛ diiwa n ti nahɔrɛ wɔ, dama m yo má m dɛɛ
koroowa, ama, m yo yiri n bo wɔ sunma m n dɛɛ koroowa a.
31 Nzɛn m di m ŋu daani kere am, am de má ka i ti nahɔrɛ,
32 ama, be wo bɛrɛ bo i di m ŋu daani. Yiri la m Si Nyɛmɛ. Na m si ka i daani diiwa
n ti nahɔrɛ wɔ.
33 Am yo sunmaari minɛm Yohane dɔ, na wɔ se am nahɔrɛ, kabo m ti barasu.
34 M de má adamande daani diiwa, ama, m kan kabo Yohane seeri am ni, adena
am nya am tii.
35 Yohane yo ti ka fitana bo i je na i ta a, na ambɛrɛ ayo asoro su ka am wo i wein
nu ni ahorejɔ fa kɔ saŋga su.
36 Ama, m la deke bo i di m ŋu daani bo i tara Yohane dɛɛ ni, yiri la sam bo m Si
Nyɛmɛ akere m ka m yo bu wie ni. Nyini sam ni di m ŋu daani ka m Si asunma m a.
37 Na m Si bo wɔ sunma m ni, yiri gusu adi m ŋu daani a. Am nya ti má i konvi,
am kaaki nya ŋu má i kabo i ti barasu,
38 na i nɔaniɛ wo má am ahore su, dama wɔ sunma m am dɔ, na am ada má m ŋu.
39 Am kan Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n wɔ, na am fiiti i nu, dama am sunsun ka nyini kere
am atin bo am fa na am nya ŋgɔɔ bo i la má awieeri a, ama, nyini kɛrɛɛwam nu di
m ŋu daani a.
40 Haari ni nyini n mmɔɔ am akete ka am ba má m dɔ na am ba nya ŋgɔɔ.
41 M koro má kansi adamande dɔ.
42 M si am sa, na m si ka, Nyɛmɛ dɛɛ koro n wo má am ahore su.
43 Mini ade m Si jinaabiri aba, ye am ade má m, ama, nzɛn be baari ni i tiɛŋgu ba,
am dé yiri wɔ.
44 Ambɛrɛ, am koro am ŋuŋu nu kansi wɔ, na bu susu am, ama, am koro má kansi
yiri n ŋgumi bo i ti Nyɛmɛ n dɔ, nyini ti, i yo sɛ ye am koro da m ŋu a?
45 Má am sunsun ka mini kɔ́ jaraki am m Si Nyɛmɛ dɔ a. Am jarakifɔ la Moyisi, bo
am la tama ka yiri búka am ni.
46 Moyisi yo kɛrɛɛri m ŋusu jɔrɛ wɔ. Nyini ti, nzɛn má am de i nɔaniɛ ni, má am
de m gusu dɛɛ ni.
47 Ama, am ade má kabo i yo kɛrɛɛri i ni, i yó sɛ ye am koro de bo m suse am n a?"

6

Kabo Yesu maari nbiɛsɔm akpii nnu ni bu minɛm diire ni

1 Nyini sin, na Yesu akpiɛ akɔ Galili kunma kpiri n bo bu kaaki fere i ka Tiberiya n
buekun dɔ.
2-4 Nyini saŋga, wɔ ka kaan, na Yudafɔm di bu Butara cɛɛnkpiri ni. Na jama
beberebe asu i su, dama ba ŋu kabo wɔ yo alekutura sam atuntun tukpakifɔm na
ba nya laifiɛ ni. Na Yesu ni i susufɔm n afun akɔ atana buka be su.
5 Na Yesu atu i tii aniɛ aŋu ka jama beberebe suba i dɔ, na wɔ bisa Filipu ka, "Ya
nya diire nifansu wɔ, na ya to ma ahin minɛm kɛrɛ a?"
6 Yiri mmɔɔ ni i tii si kabo i yó barasu, ama, i subo Filipu kunnu na i niɛ wɔ.
7 Na Filipu ase i ka, "Haari nzɛn ya faari ŋwaa beberebe toori diire maari bu, i jú
má bo bu kɛrɛ koro nya kan kan di."
8 Na i susufɔm kun bo bu fere i ka Andere, na i gɔrɔ la Simon Petoro n ase Yesu ka,
9 "Gbɛfɛnɛ kaan be wo ya nu fɛn, i bita kpɔnɔ nnu ni jombaa nnyɔ, ama, i koro ju
má ahin minɛm kɛrɛ."
10 Wura mɔnɛ sunnu bɛrɛ, na Yesu ase i susufɔm ka, "Am ma minɛm kɛrɛ tantana
wura n su." Na ba ma minɛm kɛrɛ atantana. Nbiɛsɔm ŋgumi kɔ yasuuri minɛ akpii
nnu wɔ.
11 Na Yesu afa kpɔnɔ n na wɔ da Nyɛmɛ asi, na wɔ kpakpaaki i nu ama minɛm bo
bu tantana ni, na wɔ kaaki afa jombaa n ayo i sɔ, na bu kɛrɛ anya kabo bu koro.
12 Bu kɛrɛ diiri na bu kunnu yiiri ni, na wɔ se i susufɔm n ka, "Am tiɛntiɛn sinsin
n bo ba di i na wɔ ka n nɔɔ. Má am ma be ka ŋgbɛɛn."
13 Na ba tiɛntiɛn kpɔnɔ sinsin n bo ba di i na wɔ ka n nɔɔ, na wɔ yi kandiɛ buru ni
nnyɔ.
14 Minɛm n ŋuuri nyini alekutura sa n bo Yesu yoori ni, na ba se ka, "Nahɔrɛ, ahin
sɔnɔ n ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ n bo bu seeri ka i bá durunya n nu n a."
15 Yesu faari nu ka bu koro ka bu tara i faŋga, na bu fa i yo bu fɛmɛ n dɛɛ ti, na
wɔ yasu afite bu nu yiri ŋgumi, akɔ buka n su.

Kabo Yesu natiiri nzue su ni

16 I naasɔ saŋga, na Yesu susufɔm n ajura akɔ kunma kpiri n nu,
17 na ba kɔ awura lee nu ka bu kaaki kpiɛ kɔ Kapɛnam miɛ kpiri n nu. Ale aba
asan kɛrɛ, na Yesu nya ba má bu dɔ,
18 na aŋuma sukpiɛ faŋga su, na nzue nyama gusu suyasu.
19 Nyini saŋga ni, i susufɔm n wo nzue n su akɔ aju kunma kpiri n afiɛn, na ba ŋu
Yesu ka i nati nzue n su suba dodo lee ni, na sɛrɛ ati bu.
20 Na Yesu ase bu ka, "Mini a, má am ma sɛrɛ ti am."
21 Na ba ma wɔ wura lee n nu. Jinaabiri n nu bɛrɛ, na ba ju deke bo bu sukɔ ni.

Kabo jama n suniɛniɛ Yesu busu ni

22 Alecin na jama n bo bu kaari kunma kpiri n buekun dɔ n afa nu ka lee kun n
kpein woori kunma n su anuma n a. Na ba si nu ka Yesu susufɔm n ŋgumi wuraari
lee n nu kɔɔri a, ama, yiri mmɔɔ ni i tii awura má nu.
23 Na lee nbem afite miɛ n bo bu fere i ka Tiberiya n aba aju kunma n nɔɔ su, fa
dodo deke bo Yesu sereeri Nyɛmɛ gɔɔri kpɔnɔ n su maari minɛm na bu diiri ni.
24 Na jama n aniɛ, ba ŋu má Yesu ni i susufɔm n bɛrɛ, nyini ti, na ba wura leem n
nu akɔ Kapɛnam kɔ suniɛniɛ Yesu busu.

Kabo Yesu ŋa yiri ti diire n bo i ma ŋgɔɔ n a

25 Minɛm n kɔ ŋuuri Yesu kunma kpiri n buekun dɔ ni, na ba bisa i ka, "Ya Kerefɔ,
saŋga bɔnɔ ye a baari fɛn a?"
26 Na wɔ se bu ka, "Nahɔrɛ ye m suse am n a, má alekutura sam bo m yoori bu n
ti ye am suniɛniɛ m busu a, ama, kabo m maari am diire na am kunnu ayi n dɛɛ ti a.
27 Má am ma am nyunu boro diire bo i saaki n busu, ama, am ma am nyunu boro
diire bo i wie má, na i ma ŋgɔɔ bo i la má awieeri n busu. Mini Adamande Wa ni

má am nyini diire n a, dama mini ŋgumi, ye m Si Nyɛmɛ ase m nyaari akere ka m ti
i dɛɛ a.”
28 Na ba bisa i ka, “Ya yo sɛ koro yo juma n bo Nyɛmɛ koro ka ya yo i n a?”
29 Na Yesu abɔ bu nu ka, “Juma n bo Nyɛmɛ koro ka am yo i n la ka, am yo mini
bo wɔ sunma m yarada.”
30 Na ba bisa i ka, “Ye a yó nzu alekutura sa kere ya, na ya ŋu i na ya yo u yarada?
A yó sa bɔnɔ ɔ?
31 Dama saŋga bo ya nam yo woori boro kpantain nu ni, bu diiri diire be bo bu
fere i ka *mana* n wɔ. Kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu lɛɛ, ka yiri maari bu
diire n bo i fite aŋgoro ye bu diiri a.”
32 Na Yesu ase bu ka, “Nahɔrɛ ye m suse am n a, má Moyisi yo maari nyini diire
n bo i fite aŋgoro n a, ama, m Si Nyɛmɛ maari am diire n bo i fite aŋgoro nahɔrɛ
su a.
33 Dama diire n bo Nyɛmɛ ma n la bo i fite aŋgoro, na i ba ma durunya n nufɔm
ŋgɔɔ ni.”
34 Na ba se i ka, “Ya Mibiɛ, ŋka a ma ya nyini diire n saŋga kɛrɛ.”

35 Na Yesu ase bu ka, “Mini ti diire n bo i ma ŋgɔɔ n a. Sɔnɔ kɛrɛ bo i ba m dɔ,
ahɔɛ ti má i mi, na sɔnɔ kɛrɛ bo i yo m yarada, nzuehɔɛ ti má i mi kun.
36 Ama, ma se am, haari ni bo am aŋu m n kɛrɛ, am suyo má m yarada.
37 Sɔnɔ kɛrɛ bo m Si fa i maari m, i bá m dɔ, na wɔrɔ kɛrɛ bo a ba m dɔ, m kéte
má u fieo.
38 Dama ma fite má aŋgoro aba má ka m ba yo m dɛɛ koroowa, ama, m baari ka
m ba yo Nyɛmɛ bo wɔ sunma m dɛɛ koroowa a.
39 Yiri n bo wɔ sunma m dɛɛ koroowa la ka, minɛm kɛrɛ bo wɔ fa ama m ni, má m
ma bu be mmɔɔ mini, ama, i koro ka m teŋge bu kɛrɛ jina cɛɛn na bu nya ŋgɔɔ.
40 Dama m Si koroowa la ka, sɔnɔ kɛrɛ bo i ŋu mini i Wa n na i yo m yarada, i mi
nyá ŋgɔɔ bo i la má awieeri, na m téŋge i jina cɛɛn.”

41 I seeri ka yiri ti diire n bo wɔ fite aŋgoro aba n dɛɛ ti, na minɛm ni suŋuŋuti i.
42 Na ba se ka, “Má Yosefu wa Yesu n lɛɛ? Ya si i si ni i ni kɛrɛ e. Ye i baari sɛ, ye i
ŋa i fiteeri aŋgoro baari a?”
43 Na Yesu ase bu ka, “Má am ŋuŋuti am ŋuŋu nu.
44 Be koro ba má m dɔ, má ka m Si Nyɛmɛ bo wɔ sunma m ni, acin i mi adodo m,
na m téŋge i mi jina cɛɛn.
45 Kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm yo kɛrɛɛri lɛɛ, ka, ‘Nyɛmɛ kére sɔnɔ kɛrɛ nyaari a.’
Na sɔnɔ kɛrɛ bo i ti Nyɛmɛ kereewa n na i siiri nu, i mi bá m dɔ.
46 Nyini kere má ka be adu mɔ aŋu Nyɛmɛ wɔ lɛɛ, má ka mini ŋgumi bo m fite m
Si Nyɛmɛ dɔ n aŋu i a.
47 Nahɔrɛ ye m suse am n a, ka sɔnɔ kɛrɛ bo i yo m yarada, i la ŋgɔɔ bo i la má
awieeri.
48 Mini ti diire n bo i ma ŋgɔɔ n a.
49 Am nam yo diiri diire n bo bu fere i ka *mana* n boro kpantain nu, ama, na ba
wu.
50 Ama, ahin diire n ti diire barasu be bo i fite aŋgoro wɔ, na sɔnɔ kɛrɛ bo i diiri i,
i wú má.
51 Mini ti diire n bo wɔ fite aŋgoro aba, na i ma ŋgɔɔ n a. Sɔnɔ kɛrɛ bo i di ahin
diire ni, i nyá ŋgɔɔ bo i la má awieeri. Diire n bo m má n la m ŋuniɛmbaa ni, bo m
fá ma durunya n nufɔm, na bu nyá ŋgɔɔ ni.”

52 Yesu seeri sɔ ni, na yaa ati bu, na bu suse akuruwa bu ŋuŋu nu ka, “Ahin sɔnɔ
ni yo sɛ koro fa i ŋuniɛ ma ya na ya di a?”

53 Na Yesu ase bu ka, “Nahɔrɛ ye m suse am n a, má ka am di mini Adamande Wa
n ŋuniɛmbaa ni, na am nu m dɛɛ mbunja ni, ambɛrɛ ni am tii la má ŋgɔɔ n bo i la
má awieeri ni.
54 Sɔnɔ kɛrɛ bo i di m dɛɛ ŋuniɛmbaa ni, na i nu m mbunja ni, i mi la ŋgɔɔ n bo i
la má awieeri ni, na m téŋge i mi jina cɛɛn.
55 Dama m dɛɛ ŋuniɛmbaa ni, ti deke bo i ti diire nahɔrɛ su a, na m mbunja n ti
deke bo i ti nuuwa nahɔrɛ su a.
56 Sɔnɔ kɛrɛ bo i di m dɛɛ ŋuniɛmbaa ni, na i nu m mbunja ni, i mi wo ni mini, na
mini gusu wo ni yiri lɛɛ.
57 Yiri m Si bo i ma ŋgɔɔ ni sunmaari m a, i dɛɛ ti, ye m la ŋgɔɔ a, sɔ ye sɔnɔ kɛrɛ
bo i di m ŋuniɛmbaa ni, mini dɛɛ ti, ye i nyá ŋgɔɔ a.
58 Ahin ni ti diire n bo wɔ fite aŋgoro aba n a, i ti má ka diire n bo am nam yo
diiri na i sin na bu wuuri ni. Sɔnɔ kɛrɛ bo i di ahin diire ni, i nyá ŋgɔɔ n bo i la má
awieeri.”
59 Yesu kereeri nyini kereewa n kɛrɛ saŋga bo i wo Kapɛnam bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ
nu n wɔ.

Kabo Petoro seeri ka Yesu ti sɔnɔ bo i ma ŋgɔɔ n bo i la má awieeri n a

60 Yesu susufɔm dɔŋgu tiiri i jɔjɔɔwa n sɔ ni, na ba se ka, “Ahin kereewa n ti
kekereke. Ŋma koro de i a?”
61 Na Yesu afa nu ka bu suŋuŋuti fa kɔ i kereewa n su, na wɔ se bu ka, “Ahin
jɔjɔɔwa n dɛɛ ti ye am koro ka am kaaki am sin n a?
62 Ye nzɛn má am ŋu ka mini Adamande Wa n sukaaki sufun kɔ aŋgoro, deke bo
m fite baari ni, má am se sɛ wɔ lɛɛ?
63 Awiɛwiɛ Casi ni ma minɛ ŋgɔɔ a. Adamande yiko be koro ma má ŋgɔɔ. Nɔaniɛ
n bo ma jɔjɔ akere am ni, yiri ma am nya Awiɛwiɛ Casi n bo i ma ŋgɔɔ n a.
64 Ama, am be n mmɔɔ ada má m ŋu.” Má pui ti, fite saŋga bo Yesu boori i juma
n bu ni, ye i si bo bu yo má i yarada n a, ni sɔnɔ n bo i bá tɔ i ni.
65 Na wɔ se bu ka, “Nyini dɛɛ ti ye ma se am ka be wo má bɛrɛ bo i koro ba m dɔ,
má ka m Si ama atin ka i mi yo m susufɔ.”
66 I seeri sɔ n sin, na i susufɔm dɔŋgu akaaki ayaki i ka bu su má i su kun.
67 Na wɔ bisa i susufɔ buru ni nnyɔm ni ka, “Ambɛrɛ gusu koro ka am kaaki yaki
m wɔ fan?”
68 Na Simon Petoro abɔ i nu ka, “M Mibiɛ, ya kó ŋma dɔ a? Wɔrɔ ti sɔnɔ n bo i la
nɔaniɛ n bo i ma ŋgɔɔ n bo i la má awieeri n a.
69 Ye ya yo u yarada, na ya si ka wɔrɔ ti sɔnɔ casi n bo a fite Nyɛmɛ dɔ n a.”
70 Na Yesu abɔ nu ka, “M ŋa am buru ni nnyɔ ye m yiiri am e, má sɔ? Ama, am nu
kun ti Sitana sɔnɔ ɔ.”
71 I jɔjɔ niiri Yudasi wɔ, Simon Isikariyoti wa ni. Yiri Yudasi tiiri buru ni nnyɔm ni
kun wɔ, ama, yiri bá tɔ Yesu n a.

7

Kabo Yesu ni i niɛmam boori anzama barasu ni

1 Nyini sin na Yesu afa Galili awɔrɛ n nu subara yɛ, wɔ koro má ka i kɔ Yudiya dɛɛ
awɔrɛ n nu, dama Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm koro ka bu kun i wɔ.
2 Nyini saŋga, wɔ ka kaan na Yudafɔm di bu cɛɛnkpiri be bo bu fere i ka Nambue
Bo cɛɛnkpiri ni.
3 Na Yesu niɛmam ase i ka, “Fite ahin awɔrɛ n nu na a kɔ Yudiya, adena u susufɔm
gusu kó ŋu sam bo a yo bu ni.
4 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka minɛ si kabo i ti barasu, i fa má i sayoowa fiɛ má
minɛm sin, nzɛn a yo alekutura sam wɔ, ma durunya n nufɔm kɛrɛ si u sa.”
5 I niɛmam n mmɔɔ ayo má i yarada, nyini ti ye bu seeri sɔ n a.

6 Na Yesu ase bu ka, “M saŋga nya ju má, ama, ambɛrɛ yiri, saŋga kɛrɛ bo am koro,
am kɔ ɔ.
7 Ambɛrɛ ye durunya n nufɔm koro kpɔ má am a, ama, bu kpɔ mini wɔ, dama m
se bu wɔ, ka bu sayoowam ti má kpa.
8 Am kɔ cɛɛnkpiri n di, m kɔ́ má, dama m saŋga nya ju má.”
9 I seeri bu sɔ ni, na wɔ ka Galili dɔ lee nnyɔ.

Kabo Yesu kɔ diiri Nambue Bo cɛɛnkpiri ni

10 I niɛmam kɔɔri ka bu kɔ di cɛɛnkpiri ni, na Yesu gusu aba asa bu su, ama, wɔ yi
má i ŋu fofoe nu, i fiɛ kɔɔri a.
11 Na Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm ni suniɛniɛ i, na ba bisa ka, “Ye i wo ni wɔ?”
12 Na jama n sutu asuturi bu beŋgu dɔ i busu. Nbem ŋa, “I ti sɔnɔ kpa a.” Ye nbem
gusu ŋa, “Ai, i dadaka minɛm wɔ.”
13 Ama, be akoro akan má i jɔrɛ fofoe nu, dama bu kɛrɛ soro Yudafɔm nkpiɛn-
kpiɛnm n wɔ.
14 Saŋga bo ba di cɛɛnkpiri n akɔ aju afiɛn ni, na Yesu akɔ awura Nyɛmɛ Sereebiri
Awuru n nu, sukere minɛm.
15 Na Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm n ayo alekutura, na ba bisa ka, “I yo sɛ ye ahin sɔnɔ
n la nyini si n ŋusu sɔ a, bo be akere má i a?”
16 Na Yesu ase bu ka, “Deke bo m fa kere am ni, i ti má m tiɛŋgu kereewa, ama, m
Si Nyɛmɛ bo wɔ sunma m ni, yiri kere m kabo m kere a.
17 Sɔnɔ kɛrɛ bo i ŋa i yó Nyɛmɛ koroowa ni, ye i sí kabo m kereewa n ti a, nzɛn m
kereewa n fite Nyɛmɛ dɔ, wara m tiɛŋgu kereewa.
18 Sɔnɔ kɛrɛ bo i jɔjɔ i koroyanu, i mi koro ka bu kansi i wɔ, ama, bo i koro ka bu
kansi sɔnɔ bo i sunma i ni, nyini sɔnɔ ni jɔjɔ nahɔrɛ a, na kɔrɛ be wo má i ŋu.
19 M ŋa Moyisi yo maari am Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n a, má sɔ? Ama, am be n
mmɔɔ su má i atin su. Ye nzu ti ye am koro ka am kun m a?”
20 Na jama n ase i ka, “Ajini wo u ŋu. Ŋma koro ka i kun u a?”
21 Na Yesu ase bu ka, “Sa kun be lɛɛ, ye ma yo i n a, ye wɔ yo am kɛrɛ alekutura
n a.
22 Moyisi yo maari am nɔɔ ka am wura am nbaabiɛsɔm kɛnkɛnnɛ lemɔcuɛ cɛɛn,
nzɛn haari i tɔ Ŋumiyi cɛɛn n mmɔɔ, am yo i, ama, má Moyisi yo boori i bu ka bu
wura kɛnkɛnnɛ n a, am nam yo boori i bu a.
23 Am wura nbaabiɛsɔm kɛnkɛnnɛ Ŋumiyi cɛɛn wɔ, adena má am bu nɔaniɛ
kpamaawa n bo Nyɛmɛ fa maari Moyisi ni ŋgbɛɛn, ye nzɛn ma tuntun sɔnɔ mɔmɔ
kun Ŋumiyi cɛɛn n na wɔ nya laifiɛ, nzu ti ye am afa yaa m ŋu a?
24 Má am niɛ sɔnɔ nyunu dika na am di i jɔrɛ, ama, am si i wo nahɔrɛ su, na am
nya di i jɔrɛ.”

Kabo minɛm bisaari ka Yesu ti Kristo Tiidefɔ n a

25 Yesu seeri sɔ ni, na Yɛrusalemfɔm nbem abisa bu ŋuŋu nu ka, “Má ahin sɔnɔ n
ye Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm koro ka bu kun i n a?
26 Am niɛ e. Wɔ yi i ŋu fofoe nu ye i jɔjɔ a. Be suse má i pui mmɔɔ. Beni, Yudafɔm
nkpiɛnkpiɛnm asi ka yiri ti Kristo Tiidefɔ n nahɔrɛ su n a.
27 Ama, saŋga bo Kristo Tiidefɔ n ba baari, be sí má deke bo i fite. Ahin sɔnɔ n yiri,
ya si deke bo i fite.”
28 Na saŋga bo Yesu sukere Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu ni, na wɔ tiɛn faŋga su
ase ka, “Am sunsun ka am si m nahɔrɛ su, nzɛn sɛ? Ye am si deke bo m fite? Ma ba
má ni m dɛɛ yiko nu wɔ. Yiri n bo wɔ sunma m ni ti nahɔrɛfɔ a, ama, am si má i.
29 Mini si i a, dama m fite i dɔ ɔ, yiri sunmaari m a.”

30 Nyini ti, na ba kpi ka bu tara i, ama, be afa má i saa akan má i, dama i saŋga
nya ju má.
31 Na jama n dɔŋgu ayo i yarada, na ba se ka, “Saŋga bo Kristo Tiidefɔ n ba baari,
i yó alekutura sam tara ahin sɔnɔ n wɔ, nzɛn sɛ?”

Kabo bu sunmaari tintinijinafɔm ka bu kɔ tara Yesu ni

32 Na Farasifɔm n ati kabo jama n sutu asuturi sukan Yesu jɔrɛ, na bu ni Nyɛmɛ
sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm n asunma tintinijinafɔm ka bu kɔ tara i.
33 Na wɔ se ka, “M wó am dɔ saŋga kaan, na m nya bá kɔ yiri n bo i sunmaari m
n dɔ.
34 Am bá niɛniɛ m busu, na am ŋú má m. Deke bo m bá wo ni, am koro kɔ má dɔ.”
35 Na Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm n abisa bu ŋuŋu nu ka, “Yiri koro ka i kɔ ni wɔ, ye
yɛrɛ koro ŋu má i a? I kɔ́ ya minɛm dɔ ɔ, bo ba sandi awura Girikifɔm asiɛn su ni,
na i kɔ́ kere Girikifɔm ni Nyɛmɛ jɔrɛ ni, nzɛn sɛ a?
36 I ŋa sɛ wɔ lɛɛ? Bo i ŋa ya bá niɛniɛ i busu na ya ŋú má i ni, na bekun, deke bo i
sukɔ ni, ya koro kɔ má dɔ.”

Kabo sɔnɔ bo i yo Yesu yarada nya nzue n bo i ma ŋgɔɔ ni

37 Cɛɛnkpiri n awieeri cɛɛn n ti cɛɛnkpiri n tii a. Nyini cɛɛn n na Yesu ayasu ajina,
na wɔ tiɛn faŋga su ase ka, “Sɔnɔ kɛrɛ bo nzuehɔɛ ati i, i mi bra m dɔ na i ba nu.
38 Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, sɔnɔ kɛrɛ bo i yo m yarada, ‘Nzuetin
bo i ma ŋgɔɔ ni, i sóŋgi fite i mi ahorembaa su a.’ ”
39 Yesu jɔjɔ niiri Awiɛwiɛ Casi n wɔ, ka sɔnɔ kɛrɛ bo i yo yiri Yesu yarada nyá
Awiɛwiɛ Casi ni. Nyini saŋga ni, Nyɛmɛ nya fa má i Awiɛwiɛ Casi n ma má, dama
wɔ nya wura má Yesu kpiri.

Kabo Yesu dɛɛ ti, na jama n nɔɔ woori bu ŋguŋgumi ni

40 Na jama n nu minɛ nbem tiiri kabo i seeri sɔ ni, na ba se ka, “Ahin sɔnɔ n ti
Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ n wɔ nahɔrɛ su.”
41 Na nbem ase ka, “Yiri ti Kristo Tiidefɔ n a.” Ama, na nbem gusu ase ka, “Kristo
Tiidefɔ ni fite má Galili da.
42 Ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka Kristo Tiidefɔ ni yó Fɛmɛ Davidi anuma a,
na bu wú i Bɛtilɛhɛm, Fɛmɛ Davidi bɔsu wɔ.”
43 Yesu dɛɛ ti, na jama n nɔɔ awo bu ŋguŋgumi,
44 na nbem akoro ka bu tara i, ama, be afa má i saa akan má i.

Kabo Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm ayo má Yesu yarada ni

45 Na tintinijinafɔm n akpie bu nyi akɔ Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm ni, ni Farasi-
fɔm n dɔ, na ba bisa bu ka, “Nzu ti ye am afa má i aba má?”
46 Na tintinijinafɔm n abɔ bu nu ka, “Be nya koro jɔjɔ má kabo nyini sɔnɔ n jɔjɔ
ni.”
47 Na Farasifɔm n abisa bu ka, “Wɔ daka ambɛrɛ gusu wɔ fan?
48 Am nya ti ka Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm wara Farasifɔm n be ayo i yarada a?
49 Ama, ahin jama n si má Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa ni, nyini ti, Nyɛmɛ ayo bu
ŋgbɛɛn.”
50 Na Nikodemo bo i ti Farasifɔm kun n na i yo kɔ ŋuuri Yesu ni, ase bu ka,
51 “Ya dɛɛ atin n su, kana ya ba di sɔnɔ jɔrɛ jaraki i, má ka ya bisa i na ya ti sa bo
wɔ yo i n ka.”
52 Na ba bisa i ka, “Wɔrɔ n mmɔɔ fite Galili wɔ? Kan Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n na a niɛ.
A ŋú má ka Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ n be mmɔɔ fite Galili.”
[
53 Bu se sɔ wieeri ni, na bu kɛrɛ asandi akɔ awuru.

8

1 Na Yesu akɔ buka n bo bu fere i ka Oliva Buka n su, dama oliva bakam gɔ su wɔ.

Bara ajaafɔ n bo i saakiiri ajaa ciire n jɔrɛ

2 Alecin ŋgarama fuun na Yesu akaaki akɔ Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu. Na jama
n kɛrɛ aba atiɛn bu nɔɔ i dɔ. Na wɔ tana sukere bu Nyɛmɛ nɔaniɛ.
3 Na Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm, ni Farasifɔm nbem afa bara ajaafɔ be bo bu kɔ taraari
i ka i ni biɛsɔ da, na ba fa i ajina bu afiɛn.
4 Na ba se Yesu ka, "Ya Kerefɔ, ya kɔ atara ahin bara n ka i susaaki ajaa ciire wɔ.
5 Nɔaniɛ kpamaawa n bo Nyɛmɛ fa maari Moyisi n kere ka, nyini nbaram ŋusu sɔ,
ya tu bu yabuɛ bo kun bu. Nyini ti, ye wɔrɔ ŋa sɛ?"
6 Bu seeri sɔ n na bu sɔ i ŋgɛɛ, na bu jaraki i wɔ. Na Yesu abiri i tii asiɛŋgu sufa i
saa maraka sukɛrɛ asiɛŋgu.
7 Bu wo i bisa n su ni, na wɔ yɛ i tii su ase bu ka, "Bo i ŋa wɔ nya yo má satiɛ am
nu, ma i mi du mɔ tu i yabuɛ."
8 Na wɔ kaaki abiri i tii sukɛrɛ asiɛŋgu.
9 Bu tiiri sɔ ni, na bu kɛrɛ alɔrɔki kun kun akɔ. Nkpiɛnm ni du mɔ a. Na wɔ ka
Yesu ni bara ni ŋgumi.
10 Na Yesu ayɛ i tii su, na wɔ bisa bara n ka, "Bara, bu wo ni? Be ase má ka i ti ye
ni ka bu kun u, nzɛn sɛ?"
11 Na bara n abɔ i nu ka, "Ai, m Mibiɛ, be ase má ka i kún m." Na Yesu ase i ka,
"Mini mmɔɔ se má ka be kún u. Kɔ, ama, má a yo satiɛ kun."]

Kabo Yesu ŋa yiri ti durunya n nufɔm wein n ni

12 Na Yesu akaaki ase jama n ka, "Mini ti durunya n nufɔm wein a. Bo i su m su
kɛrɛ wo má awosin nu kun, ama, i nyá wein bo i ma ŋgɔɔ ni."
13 Na Farasifɔm n ase i ka, "Wɔrɔ, a sudi u ŋu daani wɔ, be de má u daani n ka i ti
nahɔrɛ."
14 Na Yesu ase bu ka, "Haari nzɛn m di m ŋu daani n mmɔɔ, m daani diiwa n ti
nahɔrɛ wɔ, dama m si deke n bo m fite baari, na m kaaki si deke bo m sukɔ ni. Ama,
ambɛrɛ, am si má deke bo m fite, na am kaaki si má deke bo m sukɔ n gusu.
15 Ambɛrɛ, am di jɔrɛ kabo durunya n nufɔm di bu beŋgum jɔrɛ n wɔ, ama, mini
ni m tii, m di má be jɔrɛ.
16 Ama, haari nzɛn m di minɛ jɔrɛ n mmɔɔ, m jɔrɛ diiwa n ti nahɔrɛ wɔ, dama má
mini ŋgumi di minɛm jɔrɛ a, ama, mini ni m Si bo i sunmaari m ni di a.
17 Ba kɛrɛ am Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n nu ka, nzɛn minɛ nnyɔ daani diiwa yo
kun, nyini la ka i ti nahɔrɛ wɔ lɛɛ.
18 Mini ni m tii di m ŋu daani a, na m Si bo wɔ sunma m gusu di m daani."
19 Na ba bisa i ka, "U si wo ni?" Na wɔ bɔ bu nu ka, "Am si má m ni m Si n be n
mmɔɔ. Nzɛn má am si mini, má am si m Si n mmɔɔ."
20 Saŋga bo Yesu seeri sɔ ni, i wo minɛm kere su Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, fa
dodo deke bo bu yi bu saraka ŋwaa fa ma Nyɛmɛ n wɔ. Ama, be akoro atara má i,
dama i saŋga nya ju má.

Kabo Yesu seeri ka i fite má durunya n nu fɛn ni

21 Na Yesu akaaki ase bu ka, "M bá kɔ yaki am, na am bá niɛniɛ m busu, ama, am
ŋú má m, na am bá wu ni am satiɛ ni. Deke bo m sukɔ ni, am koro kɔ má dɔ."
22 Na Yudafɔm n abisa ka, "I ŋa deke bo i sukɔ ni, ya koro kɔ má dɔ. Nyini la ka, i
kún i ŋu wɔ lɛɛ, nzɛn sɛ a?"
23 Na wɔ se bu ka, "Ambɛrɛ fite durunya n nu fɛn wɔ, ama, mini fite aŋgoro wɔ.
Ambɛrɛ ti durunya n nu fɛn fɔm wɔ, ama, mini fite má durunya n nu fɛn.

24 Nyini ti ye ma se am ka, am wú ni am satiɛ n a, dama nzɛn am yo má m yarada
ka mini la sɔnɔhɔrɛ n bo m se am ka m ti ni, am wú ni am satiɛ n wɔ.”
25 Na ba bisa i ka, “Ye wɔrɔ la ŋma a?” Na Yesu ase bu ka, “Kabo m se am saŋga
kɛrɛ ni, m ti sɔ ɔ.
26 M la sa dɔŋgu bo m jɔjɔ fa kɔ am dɔ, na m la sa dɔŋgu bo m fa di am jɔrɛ
jaraki am, ama, yiri bo i sunmaari m ti nahɔrɛfɔ ɔ, na deke bo i se m ni, nyini ye m
kan kere durunya n nufɔm a.”
27 Yesu seeri sɔ ni, ba si má ka i jɔjɔ niiri i Si Nyɛmɛ wɔ.
28 Na wɔ se bu ka, “Am bá yɛɛri mini Adamande Wa n su baka jaanu n su, ye am
sí ka mini la sɔnɔhɔrɛ n bo m se am kabo m ti n a, na m yo má deke be m dɛɛ yiko
nu, ama, m se kabo m Si akere m wɔ.
29 Yiri bo i sunmaari m n wo m dɔ, wɔ nya yaki má m cɛɛn be, dama saŋga kɛrɛ
m yo deke bo i sun i nu wɔ.”
30 I jɔjɔɔri sɔ ni, na jama n dɔŋgu ayo i yarada.

Kabo Yesu seeri Yudafɔm ka bu satiɛ dɛɛ ti ma ba yo akɔɔm n a

31 Na Yesu ase Yudafɔm bo bu yo i yarada n ka, “Nzɛn am de m nɔaniɛ ni, am ti m
susufɔm wɔ nahɔrɛ su.
32 Na am sí deke bo i ti nahɔrɛ ni, na nahɔrɛ ni má am nya am tii a.”
33 Na ba se i ka, “Ya ti Abraham anumam wɔ, be nya fa má ya yo má i akɔɔm. Ye
nzu ti ye a ŋa ya nyá ya tii a?”
34 Na Yesu ase bu ka, “Nahɔrɛ ye m suse am a, ka, sɔnɔ kɛrɛ bo i yo satiɛ, i mi ti
satiɛ akɔɔ.
35 Akɔɔbaa koro ka má awuru n nu saŋga kɛrɛ, ama, awurubaa yiri wo awuru n
nu wɔ saŋga kɛrɛ.
36 Nyini ti, nzɛn mini awurubaa n nya deeri am tii jiiri, am nyá am tii nahɔrɛ su.
37 M si ka am ti Abraham anumam wɔ, ama, am koro ka am kun m wɔ, dama am
ade má m nɔaniɛ ni.
38 Deke bo mini aŋu i m Si dɔ n ye m suse am a, ama, ambɛrɛ, deke bo am ti i am
si dɔ, ye am yo a.”
39 Na ba se i ka, “Ya si la Abraham.” Na wɔ se bu ka, “Nzɛn má am ti Abraham
nbaam, má am yo i sayoowa a.
40 Kabo i ti ni, ma se am nahɔrɛ sam bo m tiiri i Nyɛmɛ dɔ n wɔ, ama, am koro ka
am kun m wɔ. Abraham ayo má nyini be sɔ.
41 Ambɛrɛ, am yo am si sayoowa a.” Na ba se i ka, “Yɛrɛ, ya ti má soma nbaam. Ya
si la Nyɛmɛ ŋgumi wɔ.”
42 Na Yesu ase bu ka, “Nzɛn má Nyɛmɛ ti am Si, má am koro m, dama m fiteeri
Nyɛmɛ dɔ ɔ, ye m baari fɛn n a. Ma ba má ni m dɛɛ yiko nu, ama, yiri sunmaari m a.
43 Nzu ti ye am ti má m jɔjɔɔwa n bu a? Dama am koro de má m nɔaniɛ n dɛɛ ti.
44 Sitana ti am si wɔ, na am koro ka am yo kabo am si koro n wɔ, i fite ka i bumboori
kɛrɛ, i ti sɔnɔ kunfɔ ɔ, na i su má nahɔrɛ su, dama nahɔrɛ haari kun mmɔɔ wo má i
dɔ, i dɛɛ la ka i bu kɔrɛ wɔ, dama yiri ti kɔrɛfɔ a, na yiri kaaki ti kɔrɛfɔm kɛrɛ si a.
45 Ama, mini se nahɔrɛ n ti, am de má m nɔaniɛ ni.
46 Am ŋma koro kere m satiɛ bo ma yo i a? Nzu ti ye m se am nahɔrɛ, ye am de má
m nɔaniɛ n a?
47 Sɔnɔ kɛrɛ bo i ti Nyɛmɛ dɛɛ, i mi ti Nyɛmɛ nɔaniɛ wɔ. Deke bo i ti na am ti má
Nyɛmɛ nɔaniɛ n la ka, am ti má i dɛɛm wɔ.”

Kabo Yesu ti kpiri tara Abraham ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm ni

48 Na Yudafɔm n ase i ka, “Bo ya ŋa a ti Samariyafɔ ɔ, na ajini wo u ŋu ni, i ti má
nahɔrɛ wɔ, nzɛn sɛ a?”

49 Na Yesu ase bu ka, “Ajini wo má m ŋu, ama, m bu m Si n wɔ, ye ambɛrɛ bu
má m.
50 M sukoro má ka minɛ wura m ŋu kpiri wɔ, be wo bɛrɛ bo i koro ka i wura m
kpiri, yiri ti jɔrɛdifɔ a.
51 Nahɔrɛ ye m suse am a, ka, sɔnɔ kɛrɛ bo i bita m nɔaniɛ ni, i mi wú má fieo.”
52 Na ba se i ka, “Kisa, ye ya si ka ajini wo u ŋu a. Abraham ni Nyɛmɛ nɔaniɛ
kanfɔm ni kɛrɛ awu, ama, wɔrɔ ŋa sɔnɔ kɛrɛ bo i bita u nɔaniɛ ni, i mi wú má fieo.
53 A tara ya si Abraham bo wɔ wu n wɔ? I ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm kɛrɛ awu. A
bu u ŋu sɛ wɔ?”
54 Na Yesu ase bu ka, “Nzɛn m wura m ŋu kpiri, i ti ŋgbɛɛn wɔ. M Si wura m kpiri a,
yiri bo am ŋa i ti am Nyɛmɛ ni,
55 ama, am si má i. Mini si i a. Haari nzɛn m ŋa m si má i, m yó kɔrɛfɔ ka
ambɛrɛ wɔ. Ama, m si i, na m bita i nɔaniɛ ni.
56 I yoori am si Abraham fiɛ ka i ŋu m ba n nu, i ŋuuri i, na i ahore ajɔ.”
57 Na ba se i ka, “A nya ju má afɔ aburunu, ye i yo sɛ ye a ŋa a ŋuuri Abraham a?”
58 Na Yesu ase bu ka, “Nahɔrɛ ye m suse am a, kana bu ba wuuri Abraham ni, mini
wo bɛrɛ wɔ.”
59 I seeri sɔ ni, na ba fa yabuɛ ka bu bo kun i, ama, na wɔ lɔrɔki afite Nyɛmɛ
Sereebiri Awuru n nu.

9

Kabo Yesu tekeeri anyinsin be nyumbaa ni

1 Na saŋga bo Yesu wo natiiri su ni, na wɔ ŋu sɔnɔ be, bu wuuri i ni, i ti anyinsin wɔ.
2 Na i susufɔm n abisa i ka, “Ya Kerefɔ, nzu ti ye bu wuuri ahin sɔnɔ ni anyinsin a?
I wufɔm yoori satiɛ, nzɛn i dɛɛ satiɛ a?”
3 Na Yesu ase bu ka, “I ti má i ni i wufɔm be mmɔɔ satiɛ dɛɛ ti, ama, Nyɛmɛ koro
ka minɛm ŋu kabo i yo alekutura sa fa ma i a.
4 Kabo wiɛ toko wo bɛrɛ ni, am ma ya yo yiri n bo wɔ sunma m juma ni. Ale bá
san bo be koro yo má juma be.
5 Kabo m toko wo durunya n nu ni, mini ti durunya n nufɔm wein a.”
6 Yesu seeri sɔ ni, na wɔ yi nanzue agɔ asiɛŋgu, na wɔ fa akpita naatiɛ afa abɔrɔki
anyinsin nyumbaa nnyɔ n kɛrɛ.
7 Na wɔ se i ka, “Kɔ na a kɔ ŋmisi u nyunu Silowam bura n nu.” Silowam n bu la
ka, ba sunma i wɔ. Na wɔ kɔ aŋmisi i nyunu n na wɔ ŋu asi, na wɔ kaaki aba awuru.
8 Na i lamɔkɔm ni minɛm bo bu yo ŋuuri i saŋga kɛrɛ ka i sere ni, abisa ka, “Má
ahin sɔnɔ ni yo tana fɛn sere n a?”
9 Nbem ŋa, “Yiri a.” Nbem gusu ŋa, “Má yiri a. I feremafɔ a.” Na yiri n mmɔɔ ni
i tii suse bu ka, “Mini a.”
10 Na ba bisa i ka, “Ye i yoori sɛ ye u nyumbaa n ateke a?”
11 Na wɔ se bu ka, “Sɔnɔ n bo bu fere i ka Yesu ni, yiri kpitaari naatiɛ bɔrɔkiiri m
nyumbaa n a. Na wɔ se m ka m kɔ Silowam bura n nu, na m kɔ ŋmisi m nyunu. Na
ma kɔ aŋmisi, kpeŋga na ma ŋu asi.”
12 Na ba bisa i ka, “Ye yiri n wo ni?” Na wɔ se bu ka, “M si má.”

Kabo Farasifɔm bisaari sɔnɔ n fa kɔ i nyumbaa tekeewa n su ni

13 Na ba fa sɔnɔ n bo i yo tiiri anyinsin n akɔ Farasifɔm dɔ.
14 Nyini cɛɛn n bo Yesu kpitaari naatiɛ na i fa tekeeri anyinsin nyumbaa n tiiri
Ɲumiyi cɛɛn wɔ.
15 Nyini ti, na Farasifɔm gusu akaaki abisa i ka, “I yoori sɛ ye a ŋuuri asi a?” Na
wɔ se bu ka, “I faari naatiɛ bɔrɔkiiri m nyumbaa n a, na ma ŋmisi i, na ma ŋu asi.”

16 Na Farasifɔm nbem ase ka, “Ahin sɔnɔ n fite má Nyɛmɛ dɔ, dama i bita má Ɲumiyi
cɛɛn ciire ni.” Ama, na nbem gusu ase ka, “I yo sɛ ye satiɛyofɔ koro yo alekutura sam
ka ahin ŋusu sɔ a?” Na bu kɛrɛ nɔɔ awo i ŋguŋgumi.
17 Na ba kaaki abisa sɔnɔ n bo i yo tiiri anyinsin bekun ka, “Ye wɔrɔ bo wɔ teke u
nyumbaa ni, a bu i sɛ wɔ?” Na wɔ se ka, “I ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ ɔ.”
18 Yudafɔ nkpiɛnkpiɛnm n ade má ka i yo tiiri anyinsin wɔ, ye i ŋu asi kisa, má ka
bu ba fereeri i si, ni i ni,
19 na ba bisa bu ka, “Am wa n bo am ŋa am wuuri i na i ti anyinsin ni, yiri la ahin?
Ye i yoori sɛ ye i ŋu asi kisa a?”
20 Na i si, ni i ni abɔ bu nu ka, “Ya si i ka i ti ya wa a, ya wuuri i anyinsin wɔ.
21 Ama, ya si má kabo i yoori barasu na i koro ŋu asi kisa ni, yɛrɛ gusu kaaki si
má sɔnɔ bo i tekeeri i nyumbaa ni. Wɔ ju i tiɛŋgu sɔnɔ, am bisa i, yiri mmɔɔ ni i tii
sé am.”
22 Deke bo i ti na i si, ni i ni seeri sɔ ni, bu soroori Yudafɔ nkpiɛnkpiɛnm n ahore wɔ,
dama Yudafɔ nkpiɛnkpiɛnm n adu mɔ ase ka sɔnɔ kɛrɛ bo i seeri ka Yesu ti Kristo
Tiidefɔ ni, bu fɔ́n i mi fite bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu wɔ.
23 Nyini dɛɛ ti ye i si, ni i ni seeri ka, “Wɔ ju i tiɛŋgu sɔnɔ, am bisa yiri mmɔɔ ni i
tii n a.”
24 Na ba kaaki afere sɔnɔ n bo i yo tiiri anyinsin n bekun, na ba se i ka, “Niɛ Nyɛmɛ
ti, na a jɔjɔ nahɔrɛ. Yɛrɛ si ka ahin sɔnɔ n ti satiɛyofɔ ɔ.”
25 Na wɔ se bu ka, “Nzɛn i ti satiɛyofɔ ɔ, i ti má satiɛyofɔ ɔ, mini si má. Deke bo m
si i n la ka, m yo tiiri anyinsin wɔ, ama, kisa m ŋu asi.”
26 Na ba bisa i ka, “I yoori u sɛ wɔ, ye i tekeeri u nyumbaa n sɛ wɔ?”
27 Na wɔ bɔ bu nu ka, “Ma du mɔ ase am kabo i tekeeri m nyumbaa ni, ye am ade
má. Ye nzu ti ye am koro ka m kan kere am bekun a? Ambɛrɛ gusu, am koro ka am
yo i susufɔm wɔ, nzɛn sɛ?”
28 Na ba tɔ i ŋu ni nzukɔ kpiɛ ase i ka, “Wɔrɔ ti nyini sɔnɔ n susufɔ a, yɛrɛ yiri, ya
ti Moyisi dɛɛ susufɔm wɔ.
29 Ya si ka Nyɛmɛ yo jɔjɔɔri Moyisi dɔ a, ama, nyini sɔnɔ n yiri, ya si má i fiteebiri
n mmɔɔ.”
30 Na wɔ se bu ka, “Ahin ti alekutura wanla, am si má i fiteebiri, ama, wɔ teke m
nyumbaa.
31 Ya si ka Nyɛmɛ de má satiɛyofɔ nyɛmɛsere, ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i su Nyɛmɛ atin
su, na i yo i sa koroowa, Nyɛmɛ de i sere wɔ.
32 Fite durunya n bumboori, sɔnɔ be nya ti má ka be ateke sɔnɔ bo bu wuuri i na i
ti anyinsin nyumbaa.
33 Nzɛn má ahin sɔnɔ n afite má Nyɛmɛ dɔ, má i koro yo má pui.”
34 Na ba se i ka, “Wɔrɔ yiri, bu wuuri u satiɛyofɔ ɔ, ye wɔrɔ koro ka a kere yɛrɛ a?”
Na ba fɔn i afite.

Kabo Yesu ŋa bo bu de má Adamande Wa n ti anyinsinm ni

35 Yesu tiiri ka ba fɔn ayi sɔnɔ n ni, na wɔ kɔ aŋu i, na wɔ bisa i ka, “A yo Adamande
Wa n yarada a?”
36 Na sɔnɔ n abisa i ka, “M Mibiɛ, yiri la ŋma a? Se m na m yo i yarada.”
37 Na Yesu ase i ka, “A ŋu i e, yiri la mini n bo m sujɔjɔ u dɔ ni.”
38 Na sɔnɔ n ase i ka, “M Mibiɛ, ma yo u yarada.” Na wɔ kutu Yesu nyunu akansi i.
39 Na Yesu ase ka, “M baari durunya n nu ka m ba di minɛm jɔrɛ wɔ, na bo bu ŋu
má asi n ŋú asi, na bo bu ŋu asi n yó anyinsinm.”
40 Farasifɔm nbem bo bu woori i bi dɔ n tiiri sɔ ni, na ba se i ka, “Ɲka a ŋa a se ka
yɛrɛ gusu ti anyinsinm wɔ lɛɛ fan?”

41 Na Yesu ase bu ka, “Nzɛn má am ti anyinsinm, má am la má ŋgasi, ama, kabo
am nya ŋa am ŋu asi ni, am toko la ŋgasi lɛɛ.”

10

Kabo Yesu boori miɛɛnu niiri bɔɛsasafɔ ni

1 Na Yesu ase ka, “Nahɔrɛ ye m suse am a, sɔnɔ bo i lɔrɔki wura nbɔɛm sɔɔ n nu,
na wɔ fa má anɔ n nu awura má, i mi ti awiefɔ ɔ, na i kaaki ti sɔnɔ bo i nati fin
minɛm di wɔ.
2 Sɔnɔ bo i fa anɔ n wura nbɔɛm sɔɔ n nu, yiri ti nbɔɛm sasafɔ n a.
3 Anɔ niɛfɔ ni teke anɔ n ma i a, na i fere i dɛɛ nbɔɛm n duma, na i nbɔɛm ni ti i
konvi, na i fa bu fite.
4 Nzɛn i nya faari i nbɔɛm kɛrɛ fiteeri, i du bu mɔ ɔ, na i dɛɛ nbɔɛm n su i su, dama
bu si i konvi.
5 Sɔnɔ bo bu si má i, bu sú má i su fieo, bu ŋmáti yaki i wɔ, dama bu si má i konvi.”
6 Na Yesu abo ahin miɛɛnu n akere bu, ama, ba ti má i bu.

Kabo Yesu ŋa yiri ti bɔɛsasafɔ kpa n ni

7 Ba ti má miɛɛnu n bu n ti, na Yesu akaaki ase bu bekun ka, “Nahɔrɛ ye m suse
am a, mini ti nbɔɛm anɔ n bo bu fa wura sɔɔ n nu n a.
8 Bɛrɛ kɛrɛ bo bu duuri m mɔ baari, na bu yo bu ŋu ka bu niɛ nbɔɛm su ni, bu ti
awiefɔm wɔ, ni minɛm bo bu nati fin minɛm di wɔ, ama, nbɔɛm n ade má bu jɔjɔɔwa
ni.
9 Mini ti anɔ n a, na sɔnɔ kɛrɛ bo i fa m dɛɛ anɔ n wuraari, i nyá tiide, na i wúra
na i fíte, na i nyá i diire di.
10 Awiefɔ dɛɛ la ka i ba wɔ ɔ, na i kun, na i saaki. Mini aba ka bu nyá ŋgɔɔ bo i la
má aŋusu.
11 Mini ti bɔɛsasafɔ kpa n a. Bɔɛsasafɔ kpa n tɔ i ŋgɔɔ ɔ, na i wu ma i nbɔɛm ni.
12 Padifɔ n bo ba fa i ka i sasa nbɔɛm n ti má bɔɛsasafɔ nahɔrɛ su, na nbɔɛm n ti
má i dɛɛm. Nyini ti, nzɛn i ba ŋuuri ka bedi suba, i ŋmati yaki nbɔɛm wɔ. Na bedi n
wura bu nu tara nbem, na bo ba ka n sandi.
13 I ti padifɔ n dɛɛ ti, na i cɛcɛ wo má nbɔɛm n nu, nyini ti ye i ŋmati yaki bu n a.
14-15 Mini ti bɔɛsasafɔ kpa n a. Kabo m Si Nyɛmɛ si m na m si i ni, sɔ ye mini gusu
si m dɛɛ nbɔɛm a, na bu gusu si m. Na m tɔ m dɛɛ ŋgɔɔ na m wu ma bu.
16 M la nbɔɛ nyiŋga nbem bo bu ti m dɛɛm, bo bu wo má ahin nbɔɛm n nu. Wɔ yo
daka ka m fa bu gusu ba wura ahinm n nu. Bɛrɛ gusu tí m konvi na bu dé i, na bu
yó kun na bu sasafɔ yó kun.
17 M tɔ m dɛɛ ŋgɔɔ fa ma m minɛm, na m káaki de i bekun, nyini dɛɛ ti ye m Si
koro m n a.
18 Be sude má m dɛɛ ŋgɔɔ ni m dɔ, ama, mini ni m tii sutɔ i m koroyanu a. M la
atin bo m tɔ m dɛɛ ŋgɔɔ ni, na m kaaki la atin bo m de i bekun. M Si maari m nɔɔ
ka m yo sɔ a.”
19 Yesu seeri sɔ n dɛɛ ti, na Yudafɔ nkpiɛnkpiɛnm n nɔɔ awo i ŋguŋgumi bekun.
20 Na bu dɔŋgu n ase ka, “Ajini wo i ŋu, nyini dɛɛ ti, wɔ bo fiɛ a. Nzu ti ye am so
am sui i dɔ a?”
21 Ama, nbem ŋa, “Má sɔnɔ bo ajini wo i ŋu jɔjɔɔwa la ahin. Ajini yo sɛ koro teke
anyinsin nyumbaa?”

Kabo Yudafɔm keteeri Yesu ni

22 Fufuku saŋga na Yudafɔm ba sudi bu cɛɛnkpiri n Yɛrusalem miɛ kpiri n nu, na
bu teŋge su kabo bu yo tekeeri Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n ni, na bu yoori i dɔŋgu ni.
23 Na Yesu sunati bara yɛ Solomon Lɛlɛ n bo i wo Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu ni.

24 Na Yudafɔ nbem atiɛn bu nɔɔ abara ayɛ i, na ba bisa i ka, “Saŋga bɔnɔ ye a bá
kan teke ya nyi a? Nzɛn wɔrɔ ti Kristo Tiidefɔ n a, se ya nahɔrɛ kpain.”
25 Na Yesu ase bu ka, “Ma se am, ye am ade má a. Alekutura sam bo m yo bu m Si
duma n nu ni, di m ŋu daani a.
26 Ama, am yo má m yarada, dama am ti má m dɛɛ nbɔɛm.
27 M dɛɛ nbɔɛm ti m konvi. M si bu, na bu su m su.
28 M ma bu ŋgɔɔ bo i la má awieeri, na bu ká má ŋgbɛɛn cɛɛn be fieo. Be gusu
koro fin má bu fite má m saa nu.
29 M Si bo i faari bu maari m ni, tara deke kɛrɛ faŋga, na be wo má bɛrɛ bo i koro
fin bu fite m Si saa nu.
30 Mini ni m Si ti deke kun wɔ.”
31 Na Yudafɔm afa yabuɛ bekun ka bu bo kun i.
32 Na Yesu ase bu ka, “Ma yo alekutura sakpam dɔŋgu, bo m Si kereeri m na am
aŋu i, ye sa bɔnɔ ti ye am ŋa am kun m n a?”
33 Na Yudafɔm n ase i ka, “Má sakpam bo a yo bu n be dɛɛ ti ye ya ŋa ya kún u a,
ama, bo a jɔjɔ wura Nyɛmɛ ŋgasi nu n ti, dama a ti adamande wɔ, ama, na a se ka a
ti Nyɛmɛ wɔ.”
34 Na wɔ se bu ka, “Ba kɛrɛ i am Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, Nyɛmɛ ŋa, ‘Am ti ka
Nyɛmɛ wɔ.’
35 Be koro bu má Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi ni ŋgbɛɛn. Nyɛmɛ yo seeri bu ka bu ti ka
Nyɛmɛ wɔ, bɛrɛ bo bu deeri Nyɛmɛ nɔaniɛ ni,
36 ama, mini yiri, m Si Nyɛmɛ ayi m, ye wɔ sunma m durunya n nu a. Ye nzu ti ye
ambɛrɛ ŋa ma kan ciire jɔrɛ, dama m ŋa mini ti Nyɛmɛ Wa a?
37 Nzɛn m yo má m Si juma ni, má am yo m yarada.
38 Ama, nzɛn m yo bu na haari am yo má m yarada mmɔɔ a, am yo m juma n
yarada, adena am si nahɔrɛ su ka mini ni m Si n ti deke kun wɔ.”
39 I seeri sɔ ni, na ba kpi ka bu tara i bekun, na wɔ lɔrɔki afite bu nu.
40 Na Yesu akaaki akpiɛ akɔ Yodan kunma n buekun dɔ akɔ aju deke bo Yohane yo
biɛɛri minɛm Nyɛmɛ nzue ni, na wɔ wo dɔ.
41 Na jama beberebe aba i dɔ, na ba se ka, “Yohane ayo má alekutura sa be, ama,
jɔjɔɔwa kɛrɛ bo i yo jɔjɔ fa kɔɔri ahin sɔnɔ n ŋusu n ti nahɔrɛ wɔ.”
42 Na minɛ dɔŋgu ayo i yarada dɔ.

11

Kabo Lazarosi wuuri ni

1 Na sɔnɔ be bo bu fere i ka Lazarosi n ada tukpaki. I ninbaam la Mariya ni Marata.
Bu bɔsu la Betani.
2 Nyini Mariya n bo i niwa Lazarosi daari tukpaki ni, yiri ba faari tulaalɛɛ nva-
nvanifɔ gɔɔri Yesu jaa su ye i faari i tiiŋmiɛ tintiin nunukaari i n a.
3 Na i ninbaa nbaabaram n asunma ka bu kɔ se Yesu ka, “Ya Mibiɛ, u danfo n bo a
koro i agaya n ada tukpaki.”
4 Yesu tiiri sɔ ni, na wɔ se ka, “Ahin tukpaki n ti má yiwee tukpaki, ama, i yo sɔ,
na minɛm ŋu Nyɛmɛ jirima woowa kabo i ti, na Nyɛmɛ ma minɛm ŋu mini bo m ti i
Wa n gusu jirima woowa.”
5 Tɔ, Yesu koroori Marata ni Mariya ni bu niwa Lazarosi.
6 Ama, i tiiri ka Lazarosi ada tukpaki ni, na wɔ ka deke bo i woori n cɛɛn nnyɔ
abuka su.
7 Nyini sin na Yesu ase i susufɔm ka, “Am ma ya kaaki kɔ Yudiya dɛɛ awɔrɛ n nu.”
8 Na i susufɔm n ase i ka, “Ya Kerefɔ, má anzɔni fɛn ye Yudafɔm ŋa bu tu yabuɛ bo
kun u n a? Ye a sukoro ka ya kpie ya nyi kɔ dɔ bekun n a?”

9 Na Yesu ase bu ka, “Fa ŋgarama kɔ ju naasɔ, m ŋa i ti wiɛ kun wɔ e. Sɔnɔ bo i
nati wiɛsu bo má i jaa, dama durunya n nu wein ni ma i ŋu asi a.
10 Ama, sɔnɔ bo i nati kɔŋguɛ bo i jaa, dama wein wo má i dɔ.”
11 Yesu jɔjɔɔri sɔ n sin, na wɔ kaaki ase bu ka, “Ya danfo Lazarosi adaafi, ama, m
sukɔ na m kɔ teŋge i lɛɛ.”
12 Na i susufɔm n ase i ka, “Ya Mibiɛ, nzɛn wɔ daafi wɔ, i nyá laifiɛ.”
13 Kabo Yesu seeri n la ka, Lazarosi awu wɔ, ama, i susufɔm bɛrɛ sunsun ka i ŋa
wɔ daafi nahɔrɛ su wɔ.
14 Nyini ti, na Yesu ase bu kpain ka, “Lazarosi awu.
15 Ama, ambɛrɛ dɛɛ ti, wɔ yo m fiɛ ka ma wo má dɔ, adena am yo yarada. Am ma
ya kɔ i dɔ.”
16 Na Tomasi bo bu fere i ka Ndaa n ase i lamɔkɔ susufɔm n ka, “Am ma yɛrɛ gusu
kɔ, nzɛn bu kɔ kuunri i a, na ya ni yiri kɛrɛ awu.”

Kabo Yesu ŋa yiri teŋge minɛm yiwee nu ni

17 Saŋga bo Yesu kɔ juuri ni, i ŋuuri ka ba se Lazarosi i lenna lɛɛ.
18 Betani ni Yɛrusalem miɛm waari má ni i beŋgu.
19 Na Yudafɔm dɔŋgu aba Marata, ni Mariya dɔ ka bu ba dada bu ahore, bu niwa
n bo wɔ wu n dɛɛ ti.
20 Marata tiiri ka Yesu suba ni, na wɔ kpa i atin, ama, na Mariya aka awuru.
21 Na Marata ase Yesu ka, “M Mibiɛ, nzɛn má a woori fɛn, má m niwa n awu má.
22 Ama, haari ni nyini mmɔɔ, m si ka deke kɛrɛ bo a sere Nyɛmɛ, i yó i ma u.”
23 Na Yesu ase i ka, “U niwa ni téŋge i yiwee n nu bekun.”
24 Na Marata ase i ka, “M si ka i bá teŋge i yiwee nu jina cɛɛn, saŋga bo Nyɛmɛ bá
teŋge minɛm bu yiwee nu ni.”
25 Na Yesu ase i ka, “Mini ti sɔnɔ bo i teŋge minɛm bu yiwee nu, na i má bu ŋgɔɔ
n a. Sɔnɔ kɛrɛ bo i yo m yarada, haari nzɛn i wuuri, i nyá ŋgɔɔ.
26 Na sɔnɔ kɛrɛ bo i la ŋgɔɔ na i yo m yarada, i mi wu má fieo. A yo ahin jɔjɔɔwa
n yarada a?”
27 Na Marata ase i ka, “M Mibiɛ, ma yo yarada ka wɔrɔ ti Nyɛmɛ Wa, Kristo Tiidefɔ
n a, bo i ŋa i súnma i durunya n nu ni.”

Kabo Yesu suunri ni

28 Marata seeri sɔ n sin, na wɔ kaaki akɔ afere i niwa Mariya bɛnlɛ, na wɔ se i ka,
“Ya Mibiɛ n aba, i ŋa a bra.”
29 Mariya tiiri sɔ ni, i kaba bereki yasuuri wɔ, na wɔ kɔ i dɔ.
30 Nyini saŋga, na Yesu nya ju má miɛ n nu, i toko wo deke bo Marata kɔ tuuri i
n wɔ.
31 Na Yudafɔm bo bu woori awuru n nu Mariya bi, na bu sudada i ahore ni, bu
ŋuuri kabo i bereki yasu fiteeri ni, na ba su i su. Bu sunsuunri ka i sukɔ deke bo bu
seeri Lazarosi n wɔ, na i kɔ sun.
32 Saŋga bo Mariya kɔ juuri deke bo Yesu wo n na i ŋuuri i ni, na wɔ kutu i nyunu,
na wɔ se i ka, “M Mibiɛ, nzɛn má a woori fɛn, má m niwa n awu má.”
33 Yesu ŋuuri ka i susun ni, ni kabo Yudafɔm n bo bu suuri i su baari n gusu wo
sun su ni, na i ahore asaaki, na wɔ mi i ŋumi.
34 Na wɔ bisa bu ka, “Am seeri i ni wɔ?” Na ba se i ka, “Ya Mibiɛ, bra na a ba niɛ.”
35 Na Yesu asun.
36 Nyini ti na Yudafɔm n ase ka, “Am niɛ kabo i koro i agaya barasu a.”
37 Ama, na bu nbem ase ka, “Yiri n bo i teke anyinsin n nyumbaa ni, má i koro
tuntun má sɔnɔ ni, na i wu má, nzɛn sɛ?”

Kabo Yesu teŋgeeri Lazarosi i yiwee nu ni

38 Na Yesu ahore asaaki bekun, na wɔ kɔ deke bo bu seeri Lazarosi ni. I ti yabuɛ
buɛ faŋkunma wɔ, ye bu faari i seeri nu a, na ba fa yabuɛ nyiŋga atɔ anɔ ni.
39 Na Yesu ase bu ka, “Am ba yi yabuɛ ni.” Na sɔnɔ n bo wɔ wu n niwa Marata ase
i ka, “M Mibiɛ, kisa wɔ bun, dama bu seeri i nyuma lenna lɛɛ.”
40 Na Yesu ase i ka, “Ma se má u ka, nzɛn a yoori m yarada, a ŋú Nyɛmɛ jirima
woowa kabo i ti barasu?”
41 I seeri sɔ ni, na ba lakati yabuɛ ni. Na wɔ yɛ i tii su aŋgoro, na wɔ se ka, “M Si,
m da u asi ka a de m sere.
42 M si ka saŋga kɛrɛ a de m sere wɔ, ama, ahin minɛm bo bu jina fɛn n dɛɛ ti, ye
m seeri sɔ a, adena bu yo m yarada ka wɔrɔ sunmaari m a.”
43 I sereeri Nyɛmɛ n wieeri ni, na wɔ tiɛn ase ka, “Lazarosi, fite.”
44 Na sɔnɔ n bo wɔ wu n afite faŋkunma n nu. Tani pɔɔndiiri i saa, ni i jaa, na tani
kun pɔɔndiiri i tii. Na Yesu ase bu ka, “Am nyaŋgi yi tani n na am ma i kɔ.”

Kabo bu sɛsɛɛri su ka bu kun Yesu ni

45 Yudafɔm dɔŋgu bo bu baari Mariya dɔ ŋuuri sa n bo Yesu yoori i ni, na ba yo i
yarada.
46 Na bu nbem akɔ Farasifɔm n dɔ akɔ ase bu kabo Yesu ayo ni.
47 Na Farasifɔm ni Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm n afere Yudafɔm tere-
terefɔm ni, na ba tiɛn bu nɔɔ. Na ba se ka, “Ye ya yo sɛ wɔ? Am niɛ e, ahin sɔnɔ ni
suyo alekutura sayoowam dɔŋgu.
48 Nzɛn ya yaki i na i suyo sɔ, minɛm kɛrɛ yó i yarada a, na Roma yikofɔm bá saaki
ya Nyɛmɛ Sereebiri Awuru ni, na bu kún ya minɛm ni.”
49 Na bu nu sɔnɔ be bo bu fere i ka Kayafasi ni, bo i ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm
kɛrɛ kpiɛn nyini afɔ n ase ka, “Ambɛrɛ, am si má pui.
50 Am si má kabo i ti n wɔ, nzɛn sɛ? Ka nzɛn am ma sɔnɔ kun wu maari minɛm
kɛrɛ, i ti ye ni bo ya minɛm kɛrɛ bá wu ni.”
51 Má i koroyanu ye i seeri sɔ a, ama, yiri ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kɛrɛ
kpiɛn nyini afɔ n ti, ye Nyɛmɛ ma i seeri ka Yesu wú ma Yudafɔm n a.
52 Na má bɛrɛ ŋgumi dɛɛ ti ye i wú a, ama, adena i tiɛn Nyɛmɛ nbaam nɔɔ, na bu
yo kun, bɛrɛ bo ba sandi akɔ asiɛn nbem n su.
53 Nyini dɛɛ ti, fite nyini cɛɛn n fa kɔ, na ba sɛsɛ su ka bu kun Yesu.
54 Nyini dɛɛ ti, wɔ yi má i ŋu fofoe nu anati má Yudafɔm nu kun. Ama, i fiteeri
bɛrɛ ni, na wɔ kɔ awɔrɛ be bo i wo dodo boro kpantain dɛɛ bue ni, na i ni i susufɔm
n akɔ awo miɛ n bo bu fere i ka Efirayim n su.
55 Nyini saŋga, wɔ ka kaan, na Yudafɔm di bu Butara cɛɛnkpiri ni, na minɛ dɔŋgu
afite ahɛmɛm aba Yɛrusalem miɛ kpiri n nu, na bu ba kpakpara bu ŋu fin ka, na
cɛɛnkpiri n nya ju.
56 Na ba niɛniɛ Yesu busu, na saŋga bo bu wo Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu ni, na
ba bisa bu ŋuŋu nu ka, “Am sunsun sɛ wɔ? I bá cɛɛnkpiri ni? Ya de má ka i bá.”
57 Ama, Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni, ni Farasifɔm n ama nɔɔ ka
sɔnɔ kɛrɛ bo i si deke bo Yesu wo, i se bu na bu kɔ tara i.

12

Kabo Mariya faari tulaalɛɛ nvanvanifɔ gɔɔri Yesu jaam su ni

1 Na saŋga bo i ba kaari lesɛn, na bu di Butara cɛɛnkpiri ni, na Yesu akɔ Betani,
Lazarosi bɔsu, yiri bo Yesu teŋgeeri i yiwee n nu ni.
2 Na ba su Yesu wɔfɔ dɔ. Marata faari diire n ba maari bu a, Lazarosi gusu woori
minɛm bo bu ni Yesu diiri diire n nu.

3 Na Mariya afa tulaalɛɛ nvanvani bo i la gɔ agaya tuwa bambaka kun, na wɔ fa
agɔ Yesu jaa su, na wɔ fa i tiiŋmiɛ tintiin anunuka i jaam kɛrɛ su, na tulaalɛɛ ni nvani
ade awuru n kɛrɛ.
4 Na Yesu susufɔm kun bo bu fere i ka Yudasi Isikariyoti bo i bá tɔ Yesu n abisa ka,
5 "Nzu ti ye bara n atɔ má tulaalɛɛ n na i nya ŋwaa beberebe, na ya fa ma yaari-
fɔm a?"
6 I ti awiefɔ n dɛɛ ti ye i seeri sɔ a, má ka i cɛcɛ wo yaarifɔm nu wɔ. Yiri ti bu ŋwaa
bitafɔ a, na i suwɔ ŋwaa n be saŋga saŋga.
7 Na Yesu ase ka, "Yaki Mariya bɛnlɛ, i dɛɛ nzee bo i sufa yo m fa kɔ m yiwee cɛɛn
lɛɛ.
8 Dama am ni yaarifɔm ni wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ a, ama, am ni mini koro wo má bɛrɛ
saŋga kɛrɛ."
9 Yudafɔm beberebe tiiri ka Yesu woori dɔ ni, na ba ba i dɔ, má ka Yesu ŋgumi ti
ye bu baari a, ama, bu baari ka bu ba ŋu Lazarosi n bo Yesu teŋgeeri i yiwee n nu
n wɔ.
10 Nyini dɛɛ ti, na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm n asɛsɛ su ka bu kun
Lazarosi gusu.
11 Dama i dɛɛ ti ye Yudafɔm dɔŋgu akaaki bu sin abo bu a, ye ba yo Yesu yarada
n a.

Kabo Yesu wuraari Yɛrusalem ka fɛmɛ dɛɛ su ni

12 Na alecin na jama n bo bu baari ka bu ba di Butara cɛɛnkpiri n ati ka Yesu suba
Yɛrusalem miɛ kpiri n nu.
13 Na ba kpiɛkpiɛ kpakpa nyawa akɔ akpa i atin, na bu subo kuyigindi, bu ŋa,
"*Hosana*. Ya kansi Nyɛmɛ.
Terefiɛ wo yiri n bo i suba Micɛra n dɛɛ duma n nu n dɔ.
Terefiɛ wo Yisarelifɔm fɛmɛ n dɔ."
14 Na Yesu aŋu kaakobaa be, na wɔ fun atana su, kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi
n nu ni,
15 "Ambɛrɛ Siyonfɔm, má am soro sɛrɛ.
Am niɛ, am fɛmɛ ni suba n a,
i fun kaakobaa wɔ."
16 Nyini saŋga, i susufɔm nya si má nyini sam n bo ba yo n kɛrɛ bu. Má ka saŋga bo
Yesu ba teŋgeeri i yiwee n nu, na bu ŋuuri i jirima woowa n sin, na ba nya ateŋge
su, ka ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka bu yó i sɔ ɔ, na ba kaaki ateŋge su, ka ba
yo i sɔ nahɔrɛ su.
17 Na jama n bo bu yo woori Yesu dɔ, saŋga n bo i fereeri Lazarosi fiteeri faŋkunma
n nu, na i teŋgeeri i yiwee n nu ni, na bu sukan labari ni.
18 Nyini alekutura sa n bo i yoori i na minɛm tiiri n dɛɛ ti, na ba kpa i atin.
19 Na Farasifɔm n ase bu ŋuŋu nu ka, "Am aŋu má i? Ya koro yo má pui kun. Yiri ye
durunya n nufɔm kɛrɛ susu i su n a."

Kabo Girikifɔ nbem ba bisaari Yesu busu ni

20 Minɛm bo bu baari Yɛrusalem miɛ kpiri n nu Butara cɛɛnkpiri n saŋga n ka bu
ba su Nyɛmɛ ni, bu nbem ti Girikifɔm wɔ.
21 Na ba ba Filipu dɔ, i fite miɛ n bo bu fere i ka Besayida na i wo Galili awɔrɛ n
nu n wɔ. Na ba se i ka, "Njabiɛ, ya koro ka ya ŋu Yesu wɔ."
22 Na Filipu akɔ ase Andere, na bu nnyɔ n kɛrɛ akɔ ase Yesu.
23 Na Yesu ase ka, "Saŋga n aju bo Nyɛmɛ wúra mini Adamande Wa n kpiri.
24 Nahɔrɛ ye m suse am n a, má ka alɛmbaa awura fa nu, na wɔ kpɔrɔ, i ti i tii wɔ.
Ama, nzɛn i wuraari fa nu na i kpɔrɔɔri, ye i wúra mbaa beberebe a.
25 Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro i ŋgɔɔ, i mi bá fun i, ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i koro má i ŋgɔɔ
durunya n nu fɛn, i mi bá nya ŋgɔɔ bo i la má awieeri.

26 Sɔnɔ kɛrɛ bo i su m, wɔ yo daka ka i mi su m su, na deke bo m wo ni, m amusui-
sufɔ gusu wó dɔ ɔ. Na sɔnɔ kɛrɛ bo i suuri m, m Si Nyɛmɛ wúra i mi kpiri.”

Kabo Yesu jɔjɔ fa kɔɔri i yiwee n jɔrɛ su ni

27 Na Yesu ase ka, “Kisa, m ahore asaaki, ye m se sɛ wɔ? M koro se ka, m Si Nyɛmɛ,
yi m fite ahin anyumboro bo i suba m dɔ n nu, nzɛn sɛ? Ai, m koro se má sɔ, dama
nyini dɛɛ ti ye m baari a.
28 M dɛɛ bo m se la ka, m Si, kere kabo u jirima woowa ti.” Na akonvi be atiɛn afite
aŋgoro ase ka, “Ma du mɔ akere kabo m jirima woowa ti, na m káaki kere i bekun.”
29 Jama n bo bu jina Yesu bi n tiiri akonvi ni ŋga ni, na bu nbem ase ka, “Nzue
akpura.” Na nbem gusu ase ka, “Nyɛmɛ mɛrɛkɛ ajɔjɔ i dɔ a.”
30 Na Yesu ase bu ka, “Ambɛrɛ dɛɛ ti ye akonvi n jɔjɔɔri a, má mini dɛɛ ti a.
31 Saŋga n aju bo Nyɛmɛ dí durunya n nufɔm jɔrɛ, na i fón yi Sitana bo i ti bu fɛmɛ
ni.
32 Ama, mini, bu ba yɛɛri m su jinaari aŋgoro baka jaanu n su, m cín sɔnɔ kɛrɛ ba
m dɔ.”
33 Kabo i yo seeri sɔ n kere yiwee n bo i bá wu i n wɔ.
34 Na jama n ase i ka, “Ya ti i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, Kristo Tiidefɔ ni wo bɛrɛ
saŋga kɛrɛ. I wú má. Ye i yoori sɛ ye wɔrɔ ŋa, wɔ yo daka ka bu bá yɛɛri Adamande
Wa n su jinaari aŋgoro baka jaanu n su a? Ye Adamande Wa n la ŋma a?”
35 Na Yesu ase bu ka, “Mini bo m ti wein ni, m wo am nu kisa, ama, m cɛ́ má. Nyini
dɛɛ ti, am nya wo ni wein ni, am sunati wein nu wɔ, na má awosin tu am. Sɔnɔ kɛrɛ
bo i wo awosin nu, i mi si má deke bo i sukɔ ni.
36 Am nya wo ni wein ni, am yo i yarada, na m má am yo wein dɛɛ nbaam.” Yesu
seeri sɔ ni, na wɔ fite bu nu akɔ afiɛ deke be, na má be ŋu i.

Kabo Yudafɔm ayo má Yesu yarada ni

37 Yesu yo yoori alekutura sam dɔŋgu na ba ŋu i, haari ni nyini mmɔɔ, ba yo má i
yarada.
38 Nyini ma Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Esaya jɔrɛ n bo i yo kɛrɛɛri n yo yiiwa. I ŋa,
“M Nyɛmɛ Fɛmɛ, ŋma ade jɔrɛ n bo ya kan i n a?
Ye ŋma ye a yi u yiko akere i a?”
39 Nyini dɛɛ ti, ye ba koro ayo má Yesu yarada n a. Kabo Esaya akaaki ase ka,
40 “Nyɛmɛ ama ba yo anyinsinm
na má bu ŋu asi,
na wɔ ma bu ahore ayo kekereke
na má bu ti i nɔaniɛ n bu,
adena má bu kaaki ba i dɔ
na bu nya laifiɛ.”
41 Esaya yo ŋuuri Yesu jirima woowa n dɛɛ ti, ye i kaanri i ŋu jɔrɛ n a.
42 Yudafɔ nkpiɛnkpiɛnm dɔŋgu mmɔɔ yoori Yesu yarada, ama, bu soroori Farasifɔm
n ahore n dɛɛ ti, ba koro ayi má bu ŋu fofoe nu. Nzɛn bu yiiri bu ŋu ka ba yo i yarada,
Farasifɔm ni fón bu fite bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu wɔ.
43 Dama Yudafɔ nkpiɛnkpiɛnm n yo koroori adamande kansi taraari Nyɛmɛ dɛɛ.

Kabo Yesu seeri ka i nɔaniɛ ni dí minɛm jɔrɛ ni

44 Na Yesu atiɛn ase ka, “Sɔnɔ kɛrɛ bo i yo m yarada, má mini ŋgumi ye i yo m
yarada, ama, i yo bo wɔ sunma m n gusu yarada a.
45 Na sɔnɔ kɛrɛ bo i niɛ na i ŋuuri m, ti ka wɔ ŋu m Si Nyɛmɛ bo i sunmaari m n
lɛɛ.
46 Mini bo m ti wein n aba durunya n nu, adena sɔnɔ kɛrɛ bo i yo m yarada, i wó
má awosin nu.

47 Sɔnɔ kɛrɛ bo i ti m nɔaniɛ n na i de má i, m di má i mi jɔrɛ, dama ma ba má ka
m ba di durunya n nufɔm jɔrɛ wɔ, ama, m baari ka m ba de bu tii ji wɔ.
48 Sɔnɔ kɛrɛ bo i kete m, na i de má m nɔaniɛ ni, i jɔrɛdifɔ wo bɛrɛ wɔ. Nɔaniɛ n
bo ma jɔjɔ i ni, yiri dí i mi jɔrɛ jina cɛɛn n a.
49 Dama má m koroyanu ye m kan sɔ a, ama, m Si n bo wɔ sunma m ni, yiri maari
m nɔɔ, kereeri m nɔaniɛ kun kun kɛrɛ bo m jɔjɔ i n a.
50 M si ka i nɔaniɛ maawa n ti deke bo i ma ŋgɔɔ bo i la má awieeri n wɔ. Nyini
dɛɛ ti, kabo m Si seeri m ni, sɔ ye m jɔjɔ a."

13

Kabo Yesu ŋmisiiri i susufɔm n jaa ni

1 Alecin bo má bu di Butara cɛɛnkpiri n ni, na Yesu asi nu ka saŋga n aju bo i fíte
durunya n nu kaaki kɔ i Si Nyɛmɛ dɔ. Na i dɛɛ tiɛŋgu minɛm bo bu wo durunya n
nu na i koro bu ni, i koro bu sɔ ɔ haari i kɔ ju i faŋga nyaari.
2 Na kɔŋguɛ saŋga bo bu wo diire n di su ni, na Sitana awura Yudasi, Simon
Isikariyoti wa n tii nu ka i tɔ Yesu ma i kpɔfɔm.
3 Na Yesu asi nu ka i Si Nyɛmɛ afa deke n kɛrɛ awura i saa nu, na i kaaki si ka i
fiteeri Nyɛmɛ dɔ baari a, na i káaki kɔ i dɔ ɔ.
4 Na wɔ nya yasu ajina, na wɔ yi i tanlɛɛ n ase, na wɔ fa papawo abo i wi nu.
5 Na wɔ sa nzue agɔ nyaŋga nu, na wɔ bo i bu suŋmisi i susufɔm n jaa, na wɔ fa
papawo n bo i bo i wi nu ni sunuka bu jaam.
6 I ba kpuraari Simon Petoro, na wɔ bisa Yesu ka, "M Mibiɛ, na wɔrɔ ba ŋmisi m
dɛɛ jaa?"
7 Na Yesu ase i ka, "Sa bo m suyo i ni, a koro ti má i bu kisa, ama, fa kɔ fa ba, a bá
ti i bu."
8 Na Petoro ase i ka, "Ai, a ŋmísi má m jaa haari durunya n ba yasu." Na Yesu ase
i ka, "Nzɛn ma ŋmisi má u jaa, m ni wɔrɔ akpaaki lɛɛ."
9 Dɔ na Simon Petoro anya ase i ka, "M Mibiɛ, nzɛn i ti sɔ a, má a ŋmisi m jaa
ŋgumi, ama, ŋmisi m saam ni m tii kɛrɛ."
10 Na Yesu ase i ka, "Sɔnɔ anya abiɛ nzue, ŋka i ŋmisi i jaa a, i biɛ má nzue kun,
dama i ŋuniɛ kɛrɛ ti casi wɔ. Ambɛrɛ, am ti casi wɔ, ama, má am kɛrɛ."
11 Yesu siiri bo i bá tɔ i ma i kpɔfɔm ni, nyini ti ye i ŋa má bu kɛrɛ ti casi n a.
12 I ŋmisi bu jaam wieeri ni, na wɔ fa i tanlɛɛ n awura, na wɔ kɔ atana i tanaabiri
ni. Na wɔ bisa bu ka, "Kabo ma yo am ni, am ati i bu?
13 Am fere m ka am Kerefɔ ɔ, na am kaaki fere m ka am Mibiɛ. Am jɔjɔ nahɔrɛ wɔ,
dama m ti sɔ ɔ.
14 Tɔ. Kisa na mini bo m ti am Mibiɛ, ni am Kerefɔ, na ma ŋmisi am jaam ni, wɔ
yo daka ka ambɛrɛ gusu ŋmisi am beŋgum jaam sɔ.
15 Dama ma yo akere am lɛɛ, na am gusu yo am beŋgum kabo ma yo am ni."
16 Na wɔ se bu ka, "Nahɔrɛ ye m suse am a, akɔɔ koro tara má i mibiɛ, na bekun
sunmafɔ gusu koro tara má bo i sunmaari i ni.
17 Nzɛn am sin ahin n kɛrɛ, na am yoori sɔ, terefiɛ wo am dɔ.
18 M sujɔjɔ ni má am kɛrɛ wɔ, dama m si bo ma du mɔ ayi bu ni. Ama, kabo ba
kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni, i ti ye ni ka i yo yiiwa, ka, 'Sɔnɔ n bo m ni yiri
saŋga di diire taalɛ kun nu, yiri akaaki m jaa tufɔ n a.'
19 M suse am sa bo i bá yo wɔ lɛɛ, na i ba yoori, na am yo m yarada ka mini la
sɔnɔhɔrɛ n bo ma se am kabo m ti n a.
20 Nahɔrɛ ye m suse am a, sɔnɔ kɛrɛ bo i de sɔnɔ bo m sunma i ni, i mi ade mini
wɔ lɛɛ, na sɔnɔ kɛrɛ bo i de mini, i mi ade yiri bo i sunmaari m wɔ lɛɛ."

Kabo Yesu seeri ka Yudasi tɔ́ i ma i kpɔfɔm ni

21 Yesu seeri bu sɔ wieeri ni, na i ahore asaaki akɔ asin su, na wɔ se bu kpain ka,
"Nahɔrɛ ye m suse am a, am nu kun bá tɔ m ma m kpɔfɔm a."
22 Na i susufɔm n abirisi, suniɛ bu ŋuŋu nu, ama, ba si má bo i yó nyini sa n ni.
23 Bu nu kun be bo Yesu koro i agaya n tana mata Yesu.
24 Na Simon Petoro abo i nyumbaa i dɔ ka i bisa Yesu ka, i ni ŋma a?
25 Na yiri n acin adodo Yesu, na wɔ bisa i ka, "Ya Mibiɛ, a ni ŋma a?"
26 Na Yesu ase i ka, "Sɔnɔ n bo m kpíɛ too n bo toro n nu na m fá ma i ni, yiri lɛɛ."
Na wɔ fa too n abo toro n nu, na wɔ fa ama Yudasi, Simon Isikariyoti wa ni.
27 Yesu faari too n maari Yudasi wieeri ni, na Sitana awura i tii nu, na Yesu ase i
ka, "Sa n bo a ŋa a yó i ni, kɔ yo i ndende."
28 Ama, bu kɛrɛ bo bu woori diire n di su ni, bu be mmɔɔ asi má deke n bo i ti na
Yesu seeri i sɔ ni.
29 Yudasi tiiri bu ŋwaa bitafɔ n dɛɛ ti, bu nbem sunsun ka Yesu ŋa i kɔ to deke be
na bu fa di cɛɛnkpiri n wɔ, wara i kɔ yi ŋwaa n be fa ma yaarifɔm wɔ.
30 Yudasi diiri too n wieeri ni, na wɔ yasu afite akɔ. Nyini saŋga ni, i ti kɔŋguɛ wɔ.

Kabo Yesu maari bu nɔaniɛ maawa fɔfɔrɛ ni

31 Yudasi fite kɔ wieeri ni, na Yesu ase ka, "Kisa ye Nyɛmɛ wúra mini Adamande
Wa n kpiri a, na m dɛɛ ti ye minɛ wúra m Si Nyɛmɛ kpiri a.
32 Na nzɛn bu wuraari Nyɛmɛ kpiri m dɛɛ ti, Nyɛmɛ gusu wúra m kpiri, na Nyɛmɛ
má i yo kisa bɛrɛ."
33 Na wɔ se bu ka, "M nbaam, m cɛ́ má am nu fɛn. Am bá niɛniɛ m busu fie wɔ,
na kabo m yo seeri Yudafɔm ni, sɔ ye m suse am kisa, ka am koro kɔ má deke bo m
sukɔ ni.
34 Nɔaniɛ maawa fɔfɔrɛ ye m sufa ma am n a, yiri la ka, am koro am beŋgum.
Kabo ma koro am ni, am koro am beŋgu sɔ.
35 Nzɛn am koro am beŋgu, nyini ye sɔnɔ kɛrɛ si ka am ti m susufɔm a."

Kabo Yesu seeri ka Petoro kéte kpe nsan ka i si má i ni

36 Na Simon Petoro abisa i ka, "Ya Mibiɛ, a kɔ́ ni wɔ?" Na Yesu abɔ i nu ka, "Deke
bo m sukɔ ni, a koro su má m su kisa, ama, saŋga suba bo a bá su m su."
37 Na Petoro akaaki abisa i ka, "Ya Mibiɛ, nzu ti ye m koro su má u su kisa? Nzɛn i
yo yiwee mmɔɔ a, m wú u dɛɛ ti."
38 Na Yesu abisa i ka, "A koro wu m dɛɛ ti? Nahɔrɛ ye m suse u a, kana akɔnyuma
bá bo, a kéte kpe nsan su ka a si má m."

14

Kabo Yesu ŋa yiri ti atin n bo sɔnɔ koro fa i sukɔ Nyɛmɛ dɔ ni

1 Na Yesu ase i susufɔm n ka, "Má am ma am ahore saaki. Am yo Nyɛmɛ yarada,
na am yo m gusu yarada.
2 M Si Nyɛmɛ dika n nu, sɔɔm sunnu dɔ, nzɛn má i ti má sɔ, má m se má am. M kɔ́
na m kɔ sɛsɛ woobiri su se am.
3 Na nzɛn m kɔ sɛsɛ woobiri n su seeri am, m káaki ba fa am kɔ deke bo m kɔ́ wo
ni, na deke bo m wó ni, am gusu wó dɔ ɔ.
4 Na deke bo m sukɔ ni, am si atin ni."
5 Na Tomasi ase i ka, "Ya Mibiɛ, ya si má deke bo a sukɔ ni, ye ya yo sɛ si atin n a?"
6 Na Yesu ase i ka, "Mini ti atin n a, ni nahɔrɛ, ni ŋgɔɔ n a. Mini ŋgumi ti atin n
bo sɔnɔ koro fa i na i kɔ m Si Nyɛmɛ dɔ a.
7 Nzɛn má am siiri m, má am si m Si mmɔɔ, ama, fa nyuma fa kɔ, am asi i, na am
aŋu i."
8 Na Filipu ase i ka, "Ya Mibiɛ, kere ya u Si ni, deke bo ya koro i kɛrɛ lɛɛ."

9 Na Yesu abisa i ka, “Filipu, bo m ni ambɛrɛ awo bɛrɛ acɛ sɔ n na a si má m? Sɔnɔ
kɛrɛ bo wɔ ŋu mini aŋu m Si lɛɛ, ye nzu ti ye am ŋa m kere am m Si n a?
10 A yo má yarada ka m ni m Si n ti deke kun wɔ, nzɛn sɛ? Jɔrɛ n bo ma jɔjɔ ama
am ni, má m tiɛŋgu jɔjɔɔwa, ama, m Si bo m ni yiri ti kun ni, yo i juma.
11 Bo m ŋa, m ni m Si n ti deke kun ni, am yo m yarada. Nzɛn má nyini, am yo m
yarada sam bo m yo bu n dɛɛ ti.
12 Nahɔrɛ ye m suse am n a. Sɔnɔ kɛrɛ bo i yo m yarada, yiri mmɔɔ yó ahin sam
bo m yo bu ni, na i yó bo bu tara ahin mmɔɔ, dama m sukɔ m Si dɔ ɔ.
13 Na deke kɛrɛ bo am fa m duma fa sereeri i, m yó i ma am, adena mini Baa ni má
minɛm wura m Si kpiri.
14 Na nzɛn am ba faari m duma fa sereeri m deke be, m yó i ma am.”

Kabo Yesu jɔjɔ fa kɔɔri Awiɛwiɛ Casi n su ni

15 Na Yesu ase bu ka, “Nzɛn am koro m, am dé m nɔaniɛ maawam ni.
16 M sére m Si Nyɛmɛ, na i má am Bukafɔ fɔfɔrɛ bo i bá wo am dɔ saŋga kɛrɛ.
17 Yiri la Awiɛwiɛ Casi n bo i se nahɔrɛ ni. Durunya n nufɔm koro de má i, dama
bu ŋu má i, na bekun bu kaaki si má i, ama, ambɛrɛ si i, dama i wo am dɔ, na i bá
wo am nu.
18 M kɔɔri, m yaki má am na am ka ayikam, m káaki ba am dɔ.
19 Wɔ ka kaan na durunya n nufɔm ŋu má m kun, ama, ambɛrɛ ŋú m. M la ŋgɔɔ
n dɛɛ ti, am gusu nyá ŋgɔɔ.
20 Nyini cɛɛn n ye am sí ka mini ni m Si n ti deke kun a, na mini ni ambɛrɛ gusu ti
deke kun wɔ.
21 Sɔnɔ kɛrɛ bo i de m nɔaniɛ maawam, na i su i su, i mi ti bo i koro m a, na bo i
koro m ni, m Si gusu koro yiri wɔ, na mini mmɔɔ kóro i mi, na m yí m ŋu kere i.”
22 Na Yudasi, má Yudasi Isikariyoti ni, ase ka, “Ya Mibiɛ, nzu ti ye a yí u ŋu kere
yɛrɛ a, ye a yí má u ŋu kere má durunya n nufɔm a?”
23 Na Yesu ase i ka, “Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro m, i dé m nɔaniɛ ni, na m Si mmɔɔ kóro i
mi, na ya bá, na ya bá wo i dɔ.
24 Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro má m, i dé má m nɔaniɛ ni. Nɔaniɛ n bo ma jɔjɔ i ni, i ti má
m dɛɛ nɔaniɛ, i ti m Si n bo i sunmaari m dɛɛ wɔ.
25 M toko wo am dɔ, ye m suse am ahin kɛrɛ a,
26 ama, m Si Nyɛmɛ súnma Bukafɔ ni, m duma n nu, yiri la Awiɛwiɛ Casi ni, yiri
kére am deke kɛrɛ a, na i káaki teŋge am su fa kɔ deke kɛrɛ bo ma kere am ni.”
27 Na wɔ se bu ka, “Ahoreda n ye m sufa ma am n a. M dɛɛ ahoreda n ye m sufa
ma am a. Má kabo durunya n nufɔm ma am ahoreda ye m suma am n a. Má am ma
am ahore saaki, má am soro sɛrɛ.
28 Am ati ka ma se ka, ‘M kɔ́ na m káaki ba am dɔ bekun.’ Nzɛn má am koro m,
má am ahore jɔ ka m sukɔ m Si n dɔ, dama m Si tara m.
29 Sa bo wɔ nya yo má lɛɛ, ye ma se am n a, adena i bá yoori, na am yo m yarada.
30 M jɔ́jɔ má am dɔ jɔrɛ beberebe kun, dama Sitana bo i ti durunya n nufɔm tii ni
suba. Ama, i koro yo má m pui.
31 M koro ka durunya n nufɔm si ka, m koro m Si ni, nyini dɛɛ ti ye m yo deke kɛrɛ
bo i se m ka m yo i n a.”
Na wɔ se bu ka, “Am yasu na ya kɔ.”

15

Kabo Yesu ŋa yiri ti baka n ni i tii nahɔrɛ su n a

1 Na Yesu ase bu ka, “Mini ti baka n bo i su suuwa nahɔrɛ su a, ye m Si Nyɛmɛ ti
nyini baka n fie niɛfɔ.

2 Asambaa kɛrɛ bo i wo m su na i su má, m Si kpiɛ i ji wɔ, na asambaa kɛrɛ bo i
wo m su na i su, i kpiɛkpiɛ i nyawa n yo i dɔŋgu wɔ, na i su nyunyumi.
3 Jɔrɛ n bo m jɔjɔ maari am ni, yiri adu mɔ ayo am casi a.
4 Am wo ni mini na m gusu wo ni ambɛrɛ. Kabo baka asambaa be wo má bɛrɛ bo
i koro su i ŋgumi, má ka i wo baka n su. Sɔ ye am gusu koro su má, má ka am wo m
dɔ.
5 Mini ti baka n a, ye ambɛrɛ ti asambaam ni, sɔnɔ kɛrɛ bo i wo m dɔ, na mini
mmɔɔ wo i dɔ, i mi su suuwa nyunyumi wɔ, dama am koro yo má pui, má ka am
awo m dɔ.
6 Sɔnɔ kɛrɛ bo i wo má m dɔ, bu kpiɛ i ji wɔ, kabo bu kpiɛ baka asambaa na i wu
n wɔ, na bu tiɛn bu nɔɔ wura sin nu na bu je ni.
7 Nzɛn am wo m dɔ, na m nɔaniɛ n wo am ahore su, deke kɛrɛ bo am koroori i, na
am sereeri Nyɛmɛ, am nyá i.
8 Nzɛn am su suuwa nyunyumi, nyini kere ka am ti m susufɔm a, na i wura m Si
kpiri.
9 Kabo m Si koro m ni, sɔ ye mini mmɔɔ koro am a, am wo ni m koro ni.
10 Ma de m Si nɔaniɛ maawam n dɛɛ ti ye i koro m a. Nzɛn am gusu de m nɔaniɛ
maawam ni, m gusu kóro am sɔ ɔ.
11 Ma se am ahin sam na am ahore jɔ kabo m ahore ajɔ n wɔ, na am ahore jɔ n kɔ
sin su.
12 M nɔaniɛ maawa n la ka o, am koro am beŋgu kabo m koro am ni.
13 Koro be wo má ahin koro n sin, ka sɔnɔ wu i danfom ti.
14 Nzɛn am su m nɔaniɛ maawa n su, am ti m danfom wɔ lɛɛ.
15 M fere am m danfom wɔ, m fere má am ka m akɔɔm kun, dama sɔnɔ akɔɔ si má
i mibiɛ sayoowa kɛrɛ, ama, deke kɛrɛ bo ma ti i m Si dɔ ni, ma fa akere am.
16 Má ambɛrɛ yiiri m a, ama, mini ayi am ase ka am kɔ su suuwa bo i wó bɛrɛ
saŋga kɛrɛ, na deke kɛrɛ bo am bá fa m duma n sereeri m Si, i yó i ma am.
17 Nɔaniɛ maawam n bo m sufa ma am la ka, am koro am beŋgum."

Kabo Yesu ŋa durunya n nufɔm kpɔ i susufɔm ni

18 Na Yesu asa su ase bu ka, "Nzɛn durunya n nufɔm kpɔ am, am si nu ka o, ba du
mɔ akpɔ mini wɔ, ye bu nya ba sukpɔ am n a.
19 Nzɛn má am ti durunya n nufɔm dɛɛ minɛm, má bu koro am kabo bu koro bu
beŋgu n wɔ. Ama, bo ma yi am afite durunya n nufɔm nu, na am ti má durunya n
nufɔm dɛɛ minɛm n ti, ye bu kpɔ am n a.
20 Má am ma am wara fi ka ma se am ka, akɔɔ tara má i mibiɛ. Nzɛn bu yo kereeri
m wuwuruwa, sɔ ye bu kére am gusu wuwuruwa a. Na nzɛn bu yo deeri m nɔaniɛ,
bu dé am gusu dɛɛ ni.
21 Bu yó am nyini n kɛrɛ, m dɛɛ ti, dama bu si má m Si bo i sunmaari m ni.
22 Nzɛn má ma ba akan má m ŋu jɔrɛ akere má bu, má bu si má ka ba yo satiɛ,
ama, kisa na ma kan akere bu ni, bu koro kan fite má nu ka ba yo má satiɛ.
23 Sɔnɔ kɛrɛ bo i kpɔ m, i kpɔ mini ni m Si n kɛrɛ wɔ lɛɛ.
24 Ma yo alekutura sam bo ba ŋu i. Be wo má bɛrɛ bo i koro yo nyini alekutura sam
sɔ. Nzɛn má ma yo má nyini alekutura sam na ba ŋu má i, má be fa má bu ŋgasi ka
bu ti satiɛyofɔm. Ama, kisa, ba ŋu nyini n kɛrɛ, na bu toko kpɔ m ni m Si ni.
25 Nyini ma kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu n ayo yiiwa n a, ka, 'Bu kpɔ m
kpɔ ŋgbɛɛn wɔ.'
26 Na Bukafɔ n bo m súnma i fite m Si dɔ na i bá am dɔ ni, yiri ti Awiɛwiɛ Casi n
bo i kere kabo Nyɛmɛ ti nahɔrɛ su n a, yiri dí m ŋusu daani kere am a.
27 Na am gusu di m daani, dama m ni ambɛrɛ wo bɛrɛ a, fite m juma n bumboori
ba ju ni kisa.

16

1 M suse am ahin sam kɛrɛ bo bu bá yo n wɔ, na bu ba yoori, na má am kaaki am
sin bo m.
2 Bu bá fɔn yi am fite bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm n nu, ama, saŋga suba bo bu bá
kun am, na bu súnsun ka bu susu Nyɛmɛ wɔ.
3 Bu si má m ni m Si n dɛɛ ti, ye bu yó nyini sam kɛrɛ n a.
4 Ma se am sam bo bu bá yo lɛɛ, na i saŋga ba juuri, na am téŋge su ka m yo
seeri am."

Kabo Awiɛwiɛ Casi n juma ti barasu ni

Na Yesu asa su ase bu ka, "M ni ambɛrɛ yo woori bumboori n dɛɛ ti, ye ma yo ase
má am ahin kɛrɛ a.
5 Ama, kisa m sukaaki kɔ yiri bo i sunmaari m n dɔ ɔ, ye am be akoro abisa má m
ka, 'Ye a sukɔ ni wɔ?'
6 Bo ma se ka m kɔ́ yaki am dɛɛ ti, am ahore asaaki agaya.
7 Ama, nahɔrɛ ye m suse am n a, i ti am buka su wɔ ka m kɔ, dama nzɛn má m kɔ
má, má Bukafɔ ni bá má, ama, nzɛn m kɔɔri, m súnma i am dɔ.
8 I baari, i kére durunya n nufɔm deke bo i ti satiɛ, na i kére bu deke bo i ti sakpa
na i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ, na i káaki kere bu kabo Nyɛmɛ bá di sɔnɔ kɛrɛ jɔrɛ barasu.
9 I kére bu deke bo i ti satiɛ, dama bu yo má m yarada.
10 Na i kére bu deke bo i ti kpa na i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ, dama m sukɔ m Si n dɔ ɔ,
na am ŋú má m kun.
11 Na i káaki kere bu kabo Nyɛmɛ bá di sɔnɔ kɛrɛ jɔrɛ, dama Nyɛmɛ adi Sitana bo
i ti durunya n nufɔm kɛrɛ tii n jɔrɛ ayo i ŋgbɛɛn.
12 M toko la jɔrɛ dɔŋgu bo má m se am, ama, am koro de má i kɛrɛ kisa.
13 Ama, Awiɛwiɛ Casi n bo i se nahɔrɛ n ba baari, yiri kére am nahɔrɛ atin kɛrɛ a,
dama jɔrɛ kɛrɛ bo i kán kere am ni, má i dɛɛ yiko nu ye i fá kan, ama, kabo Nyɛmɛ
kére i ni, sɔ ye i kán, na i kére am sam bo bu bá yo ni.
14 Yiri wúra m kpiri a, dama i kán m ŋu jɔrɛ kere am.
15 Deke kɛrɛ bo i ti m Si dɛɛ, i ti m dɛɛ wɔ, nyini dɛɛ ti ye ma se am ka, i kán m ŋu
jɔrɛ kere am n a."

Kabo Yesu kaanri ahoresaaki ni ahorejɔ jɔrɛ ni

16 Na Yesu ase bu ka, "Wɔ ka kaan na am ŋú má m, ama, i ba yoori kaan buka su
na am ŋú m bekun."
17 Na i susufɔm n nbem abisa bu ŋuŋu nu ka, "Nzu jɔrɛ ye i jɔjɔɔri i sɔ n a? I ŋa,
wɔ ka kaan na ya ŋú má i, ama, i ba yoori kaan buka su, ya ŋú i bekun. Ye wɔ kaaki
ase bekun ka, i sukɔ i Si dɔ ɔ."
18 Na ba kaaki abisa bu ŋuŋu nu ka, "Ye ahin dɛɛ, i ba yoori kaan n bu la ka sɛ wɔ
lɛɛ? Ya si má i jɔjɔɔwa n bu."
19 Na Yesu afa nu ka bu koro ka bu bisa i nyini jɔjɔɔwa n bu wɔ. Na wɔ bisa bu ka,
"Bo m seeri ka wɔ ka kaan na am ŋú má m, ama, i ba yoori kaan buka su, am ŋú m
bekun n ye am subisa am ŋuŋu nu, na am si i bu, nzɛn sɛ?
20 Nahɔrɛ ye m suse am a, ambɛrɛ bá sun na am kóko, ama, na durunya n nufɔm
bɛrɛ ahore jɔ́. Ambɛrɛ ahore bá saaki, ama, am ahoresaaki ni bá kaaki ahorejɔ.
21 Nzɛn bara anya akutu ka i wu baa, i la ahoresaaki, dama i wahara saŋga ye wɔ
ju a, ama, i ba wuuri baa n wieeri, i téŋge má i wahara n bo wɔ sin n su kun, dama
baa n bo wɔ wu i durunya n nu n ti, i ahore ajɔ.
22 I ti sɔ ɔ, am gusu dɔ, kisa, am la ahoresaaki, ama, m bá ŋu am bekun, na am
ahore jɔ́ bo sɔnɔ koro dé má am ahorejɔ n am dɔ.
23 Nyini cɛɛn ni, am bísa má deke be busu m dɔ. Nahɔrɛ ye m suse am a, deke kɛrɛ
bo am sereeri m Si ni, m duma n nu, i yó i ma am.

24 Am nya sere má m Si deke be m duma n nu haari ni nyuma. Kisa am sere i, na
am nyá i, na am ahore jɔ́ kɔ sin su.”

Kabo Yesu akunma durunya n ni

25 Na Yesu ase bu ka, “Ma se am ahin n kɛrɛ anyundɛrɛ nu wɔ lɛɛ, saŋga suba bo
m bó má am anyundɛrɛ kun, ama, m kán m Si ŋu jɔrɛ kɛrɛ kpain kere am a.
26 Nyini cɛɛn ni, am fá m duma n fa sere Nyɛmɛ, má mini sere Nyɛmɛ ma am a.
27 Yiri m Si ni i tii koro am a, dama am koro m na am ayo yarada ka m fite i dɔ ɔ.
28 M fiteeri m Si dɔ ɔ baari durunya n nu a, ye kisa m sufite durunya n nu kaaki kɔ
i dɔ a.”
29 Na Yesu susufɔm n ase i ka, “Kisa a jɔjɔ ya dɔ weinwein wɔ, a bo má ya anyundɛrɛ
kun.
30 Ama, kisa ya si ka a si deke kɛrɛ, wɔ ti má ye ni ka be bisa u deke be, dama kana
bu ba bisa u deke be, a si kabo bu koro ka bu bisa u ni, nyini ma ya si ka a fite Nyɛmɛ
dɔ n a.”
31 Na wɔ bisa bu ka, “Am ayo yarada kisa?
32 Ama, saŋga suba bo wɔ ju awie, bo am kɛrɛ bá sandi yaki mini ŋgumi, na sɔnɔ
kɛrɛ kɔ́ i dika, ama, m wo má m ŋgumi, dama m Si Nyɛmɛ wo m dɔ.
33 Ma se am ahin kɛrɛ na am la ahoreda m dɔ. Am ŋú kekereke durunya n nu, ama,
am fa ahoresi, dama ma kunma durunya ni.”

17

Kabo Yesu sereeri Nyɛmɛ maari i susufɔm n ni

1 Yesu seeri sɔ wieeri ni, na wɔ yɛ i tii su aniɛ aŋgoro na wɔ sere Nyɛmɛ. I ŋa, “M
Si, saŋga n aju. Wura mini u Wa n kpiri, adena m gusu wura u kpiri.
2 Dama a ma m yiko ka m niɛ minɛm kɛrɛ su, na bo a fa bu ama m ni, m má bu
ŋgɔɔ bo i la má awieeri.
3 Wɔrɔ ŋgumi ti Nyɛmɛ nahɔrɛ su a. Na minɛ bo bu si u, na bu si mini Yesu Kristo
n bo a sunmaari m ni, bɛrɛ la ŋgɔɔ bo i la má awieeri n a.
4 Ma wura u kpiri durunya n nu, dama ma yo juma n bo a ma m ka m yo i n awie.
5 M Si, saŋga bo durunya nya bo má i bu ni, m yo woori u dɔ ɔ, ye a wura m kpiri a.
Kisa, kaaki wura m kpiri u dɔ bekun.
6 Minɛm n bo a yiiri bu fiteeri durunya n nu fɛn, ma kere bu kabo a ti barasu. Bu
tiiri u dɛɛm wɔ, ye a faari bu maari m a, ye ba de u nɔaniɛ n a.
7 Kisa bu si ka deke kɛrɛ bo a fa ama m ni, fite u dɔ ɔ.
8 Dama nɔaniɛ n kɛrɛ bo a jɔjɔ fa maari m ni, m gusu ajɔjɔ ama bu, ye ba de i, ye
ba si ka i ti nahɔrɛ ka m fiteeri u dɔ ɔ, ye ba yo yarada ka wɔrɔ sunmaari m a.
9 M susere u ma bɛrɛ wɔ, má bo bu wo durunya n nu ni, ama, minɛm bo a fa bu
ama m ni, bɛrɛ ye m sere u ma bu a, dama bu ti u dɛɛ minɛm wɔ.
10 M minɛm kɛrɛ ti u dɛɛm wɔ, ye u dɛɛm gusu kɛrɛ ti m dɛɛm, ye ba ma minɛm
aŋu m jirima woowa ni.
11 Kisa, m suba u dɔ lɛɛ, m ká má durunya n nu fɛn kun, ama, bɛrɛ ká fɛn wɔ. M
Si, wɔrɔ bo a ti casi ni, yo bu kanda u duma n bo a fa maari m n yiko nu, na bu yo
deke kun, kabo mini ni wɔrɔ ti kun ni.
12 Saŋga bo m woori bu dɔ ni, m yoori bu kanda u duma n bo afa ama m yiko
nu wɔ. M niɛɛri bu su, na bu be aka má ŋgbɛɛn, má ka bo wɔ ka ŋgbɛɛn haari i ni
kunnu ni, adena kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu n yo yiiwa.
13 Kisa m suba u dɔ lɛɛ, ama, m toko wo durunya n nu ye m jɔjɔ ahin jɔjɔɔwa n na
bu nya m dɛɛ ahorejɔ n kɔ sin su.

14 Ma fa u nɔaniɛ n afa ama bu, na kabo m ti má durunya n nu fɛn fɔ be ni, sɔ ye
bu gusu ti má durunya n nu fɛn fɔm a, nyini dɛɛ ti, durunya n nufɔm koro má bu
jɔrɛ.
15 M susere má u ka a yi bu fite durunya n nu wɔ, ama, m susere u ka a kanda
Sitana satiɛyofɔ ni, na i yaki bu.
16 Kabo m ti má durunya n nu fɛn fɔ ni, sɔ ye bu gusu ti má durunya n nu fɛn
fɔm a.
17 U nɔaniɛ n ti nahɔrɛ wɔ. Ma u nɔaniɛ n bo i ti nahɔrɛ n yo bu casi.
18 Kabo a sunmaari m durunya n nu ni, sɔ ye m gusu asunma bu a.
19 Bɛrɛ dɛɛ ti, ye ma fa m ŋu ama u a, adena bɛrɛ gusu fa bu ŋu ma u nahɔrɛ n dɛɛ
ti.
20 M susere má u ma má bɛrɛ ŋgumi wɔ, ama, m susere u ma minɛm bo bu bá yo
m yarada ahinm dɛɛ nɔaniɛ kaanwa n ti wɔ.
21 M Si, m sere u ka a ma bu kɛrɛ yo kun, kabo a wo m dɔ, na m gusu wo u dɔ ni,
ma bɛrɛ gusu wo ya dɔ, adena durunya n nufɔm yo yarada ka wɔrɔ sunmaari m a.
22 U jirima woowa n bo a maari m ni, ma fa ama bu, na bu yó kun kabo m ni wɔrɔ
ti kun ni.
23 M wo bu dɔ, na u gusu wo m dɔ, nyini ma bu yo deke kun kabo a koro ka bu ti
n a, na durunya n nufɔm si ka wɔrɔ sunmaari m a, na kabo a koro m ni, a koro u
minɛm gusu sɔ ɔ.
24 M Si, m koro ka a ma minɛm bo a fa bu ama m n bá wo m dɔ, deke bo m wo
ni, na bu ŋú m jirima woowa n bo a fa maari m ni, dama saŋga bo a nya ayi má
durunya n ye a koro m a.
25 M Si, wɔrɔ yo sa kɛrɛ bo i kɔ atin su n a, durunya n nufɔm si má u, ama, mini
si u, na ahinm gusu si ka wɔrɔ sunmaari m a.
26 Ma kere bu kabo a ti barasu, na m toko sukere bu wɔ, adena koro n bo a koro m
n wó bu nu, na m ni bɛrɛ yó kun."

18

Kabo bu kɔɔri ka bu kɔ tara Yesu ni

1 Yesu sereeri Nyɛmɛ wieeri ni, na i ni i susufɔm n ayasu akɔ akpiɛ Kɛdɔrɔn nzuetin
n buekun dɔ, deke bo baka fie be wo ni, na ba kɔ awura baka fie n nu.
2 Yudasi bo i sutɔ Yesu ma i kpɔfɔm ni si dika n nu, dama Yesu ni i susufɔm nati
tiɛn bu nɔɔ dɔ ɔ saŋga saŋga.
3 Na Yudasi aba dɔ. Sojam su i su, ni tintinijinafɔm bo Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm
nkpiɛnkpiɛnm n ni Farasifɔm asunma bu n buka su. Bu bita fitanam, ni wura sinm,
ni biɛsɔya neŋgem.
4 Yesu si sa kɛrɛ bo i bá tu i ni, na wɔ kpa bu atin abisa bu ka, "Am koro ŋma a?"
5 Na ba bɔ i nu ase i ka, "Ya koro Yesu Nazarɛtifɔ n wɔ." Na wɔ se bu ka, "Yiri la
mini." Yudasi bo i tɔɔri i ni jina sojam n nu.
6 Yesu seeri ka, "Yiri la mini" ni, na bu kɛrɛ akɔkɔ bu sin akpakpaasi asiɛŋgu.
7 Na wɔ kaaki abisa bu bekun ka, "Am koro ŋma a?" Na ba se i ka, "Ya koro Yesu
Nazarɛtifɔ n wɔ."
8 Na wɔ se bu ka, "Ma se am ka yiri la mini. Nzɛn am koro mini wɔ, am ma ahin
minɛm bɛrɛ kɔ."
9 I seeri sɔ ni, na i nɔaniɛ bo i yo jɔjɔɔri i n ayo yiiwa, ka, "Minɛm bo a fa bu ama
m ni, m ma má bu be ka má ŋgbɛɛn."
10 Nyini saŋga Simon Petoro jina bita takobe, na wɔ cin awɔrɔ i akpiɛ sɔnɔ be sui, i
saa fɔmbɔrɔ dɛɛ ni, nyini sɔnɔ n ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn n akɔɔ ɔ. Bu
fere i ka Malikusi.

11 Na Yesu ase Petoro ka, “Fa u takobe n wura i buɛ nu. A ŋa má m ŋu anyumboro
n bo m Si afa ama m n wɔ?”

Kabo bu taraari Yesu kɔɔri bu kpiɛn Anasi dɔ ni

12 Na sojam, ni bu kpiɛn, ni Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm n tintinijinafɔm n atara Yesu
acici i nyama.
13 Bu du mɔ faari i kɔɔri sɔnɔ be bo bu fere i ka Anasi n dɔ ɔ ka. Anasi sibiɛ la
Kayafasi. Kayafasi ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn n nyini afɔ n a.
14 Yiri Kayafasi ti bo i yo seeri Yudafɔm ka i ti ye ni ka sɔnɔ kun wu ma minɛm
kɛrɛ n a.

Kabo Petoro keteeri ka i si má Yesu ni

15 Bu taraari Yesu sukɔ ni, na Simon Petoro ni Yesu susufɔ n kun asu i su akɔ.
Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn n si nyini Yesu susufɔ n dɛɛ ti, ye i suuri Yesu su
wuraari yiri Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn n gisan nu a.
16 Ama, na Petoro yiri aka ajina dasin anɔ n nu, na yiri susufɔ n bo Nyɛmɛ sayoowa
dɔŋguyofɔm kpiɛn n si i ni afite, na wɔ ba afani n bo i jina kanda anɔ n dɔ, na wɔ
sere i atin na wɔ fa Petoro awura.
17 Na afani n bo i jina kanda anɔ n abisa Petoro ka, “Wɔrɔ mmɔɔ ti nyini sɔnɔ n
susufɔm nu kun wɔ, má sɔ?” Na Petoro ase i ka, “Ai, m ti má bu kun.”
18 Ayɛrɛ saŋga lɛɛ, na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn ni ngbɛfɛnɛm, ni tintini-
jinafɔm atɔrɔ sin wo tun su, na Petoro gusu ajina bu bi sutun sin n be.

Kabo Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm n kpiɛn n diiri Yesu jɔrɛ ni

19 Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm n kpiɛn n abisa Yesu fa kɔ i susufɔm n jɔrɛ, ni
kabo i kereewa n ti barasu ni.
20 Na Yesu ase i ka, “Saŋga kɛrɛ m jɔjɔ sɔnɔ kɛrɛ nyunu wɔ, na m kere bu Nyɛmɛ
nɔaniɛ ni bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm n nu, ni Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, deke bo
Yudafɔm kɛrɛ tiɛn bu nɔɔ ni, m kan má jɔrɛ be fiɛɛwa nu.
21 Ye nzu ti ye a bisa m a? Bisa minɛm bo bu tiiri m kereewa n ka m seeri bu sɛ wɔ.
Bɛrɛ si kabo m seeri bu n a.”
22 Yesu seeri sɔ ni, na tintinijinafɔ n bo i jina dodo i n abo i nyɔɔnu, na wɔ bisa
Yesu ka, “Sɔ ye a bɔ Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn n nu a?”
23 Na Yesu ase i ka, “Nzɛn ma jɔjɔ jɔrɛ bo wɔ kɔ má atin su, kan na m ti. Ye nzɛn
bo ma se n ti nahɔrɛ, nzu ti ye a bo m nyɔɔnu a?”
24 Na Anasi ama ba fa i ni nyama ciciiwa n sɔ akɔ Kayafasi bo i ti Nyɛmɛ sayoowa
dɔŋguyofɔm n kpiɛn n dɔ.

Kabo Petoro keteeri bekun ka i si má Yesu ni

25 Simon Petoro jina woori sin n tun su ni, na ba bisa i ka, “Wɔrɔ mmɔɔ ti i susufɔm
kun wɔ, má sɔ?” Na Petoro akete, i ŋa, “Ai, m ti má bu kun.”
26 Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn n akɔɔ be, i dikafɔ la sɔnɔ n bo Petoro
kpiɛ yiiri i sui ni, na wɔ se Petoro ka, “Ma ŋu má u ka a wo i bi baka fie n nu dɔ?”
27 Na Petoro akete bekun, kpeŋga akɔnyuma abo.

Kabo bu faari Yesu baari Gomina Pilato dɔ ni

28 Na alecin ŋgarama fun na ba fa Yesu afite Kayafasi dika n nu, na ba fa i akɔ
gomina n dika, bu fere gomina n ka Pilato. Yudafɔm awura má gisan nu, adena má
bu yo bu ŋu fin, na bu koro di má Butara cɛɛnkpiri ni.
29 Nyini ti, na Pilato afite aba bu dɔ dasin abisa bu ka, “Ahin sɔnɔ n bo am afa i
aba m dɔ ni, i ŋgasi la bɔnɔ?”
30 Na ba se i ka, “Nzɛn má wɔ do má ŋgasi be, má ya fa má i ba má u dɔ.”
31 Na Pilato ase bu ka, “Ambɛrɛ mmɔɔ ni am tii fa i kɔ di i jɔrɛ kabo am jɔrɛdi atin
kere ni.” Na Yudafɔm n ase i ka, “Ya la má atin bo ya kun sɔnɔ.”

32 Bu seeri sɔ ni, adena Yesu nɔaniɛ n bo i seeri kabo i bá wu barasu n yo yiiwa.

33 Na Pilato akaaki awura gisan n nu, na wɔ fere Yesu abisa i ka, “Wɔrɔ ti Yudafɔm
Fɛmɛ n a?”
34 Na Yesu abisa i ka, “U dɛɛ sunsunni nu lɛɛ, nzɛn be seeri u a?”
35 Na Pilato abisa i ka, “M ti Yudafɔ ɔ? U minɛm ni Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm
nkpiɛnkpiɛnm ni faari u baari m dɔ a. A do nzu ŋgasi wɔ?”
36 Na Yesu ase i ka, “M fɛmɛya n ti má durunya n nu fɛn fɛmɛya. Nzɛn má m
fɛmɛya n ti durunya n nu fɛn fɛmɛya, má m susufɔm bá kun luɛ m busu, na má be
koro tara má m wura má Yudafɔm saa nu. Ama, m fɛmɛya n ti má durunya n nu fɛn
dɛɛ.”
37 Na Pilato abisa i bekun ka, “Ŋka a ti fɛmɛ wɔ lɛɛ?” Na Yesu ase i ka, “Bo a ŋa
m ti fɛmɛ ni, i ti sɔ ɔ. Bu wuuri m durunya n nu ka m ba di nahɔrɛ n daani wɔ. Na
sɔnɔ kɛrɛ bo i su nahɔrɛ n su, i de m nɔaniɛ n wɔ.”
38 Na Pilato abisa i ka, “Nahɔrɛ la nzu wɔ?”

Kabo bu maari nɔɔ ka bu kun Yesu ni

Pilato seeri i sɔ, na wɔ kaaki afite akɔ Yudafɔm dɔ akɔ ase bu ka, “Ma ŋu má i
ŋgasi be wɔ do i.
39 Ama, am la am yoowa be bo i ma m atin ka m yi dansaraka kun ma am Butara
cɛɛnkpiri n di saŋga. Am koro ka m yi ambɛrɛ Yudafɔm Fɛmɛ ni ji ma am a, nzɛn
sɛ?”
40 Na ba tiɛn ase ka, “Má yiri. Ya koro Barabasi wɔ.” Barabasi ti sɔnɔ bo i nati fin
minɛm di wɔ.

19

1 Na Pilato ama ba fa Yesu akɔ afin i ŋgbere.
2 Na sojam n awura i tanlɛɛ kɔkɔrɛ yorom ka fɛmɛya dɛɛ su, na ba fa buwe aŋɔ i
ka kaba dɛɛ su, na ba fa aforo i tii.
3 Na bu suba i dɔ suyo i anzasi se i ka, “Yudafɔm Fɛmɛ, ya yo u ansɛ.” Na ba bo i
nyɔɔnu.
4 Na Pilato akaaki afite aba Yudafɔm dɔ aba ase bu ka, “Am ti fɛn, m sufa i fite ba
kere am wɔ, na am si ka ma ŋu má ŋgasi bo wɔ do i.”
5 Yesu tiɛ fiteeri ni tanlɛɛ kɔkɔrɛ yorom ni, ni i tii buwe kaba n ni, na Pilato ase bu
ka, “Am niɛ, sɔnɔ n yaa.”
6 Deke bo i tiɛ fiteeri na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm nkpiɛnkpiɛnm ni tintinijina-
fɔm ŋuuri i sɔ ni, kpeŋga na ba tiɛn, bu ŋa, “Am kpama i baka jaanu n su na i wu.
Am kpama i.” Na Pilato ase bu ka, “Ambɛrɛ mmɔɔ ni am tii fa i kɔ kpama i e. Mini,
ma ŋu má ŋgasi bo wɔ do i.”
7 Na ba se i ka, “Ya la nɔaniɛ kpamaawa be, wɔ yo daka ka i wu, dama i ŋa i ti
Nyɛmɛ Wa a.”
8 Pilato tiiri ka Yesu ŋa i ti Nyɛmɛ wa ni, na sɛrɛ ati i abuka su.
9 Na wɔ kaaki awura gisan n nu abisa Yesu ka, “A fite ni wɔ?” Ama, Yesu abɔ má i
nu.
10 Na Pilato akaaki abisa i ka, “A bɔ má m nu? A si má ka m la yiko bo m koro ma
bu fa u ji, na m kaaki la yiko bo m koro ma bu kpama u baka jaanu n su?”
11 Na Yesu ase i ka, “Nzɛn má Nyɛmɛ ama má u atin, maala má yiko bo a koro yo
m pui. Nyini ti, sɔnɔ n bo i faari m wuraari u saa nu ni, i satiɛ yoowa tara u dɛɛ.”
12 I seeri sɔ ni, na Pilato akpi kabo i yo na i yaki Yesu nu ji. Ama, na Yudafɔm
sutiɛntiɛn suse ka, “Nzɛn a yakiiri i nu jiiri, u ni Fɛmɛ Siza danfoya awie lɛɛ, dama
sɔnɔ kɛrɛ bo i yo i ŋu ka i ti fɛmɛ, i mi ti Fɛmɛ Siza kpɔfɔ ɔ.”

13 Pilato tiiri sɔ ni, na wɔ fa Yesu afite, na wɔ tana jɔrɛ diibiri n su bimbindi n su.
Yudafɔm aniɛ nu bu fere i ka *Gabata*, i bu la ka, deke bo ba fa yabuɛ asɛsɛ su ayo i
dɔŋgu ni.
14 Nyini cɛɛn n tiiri bu Butara cɛɛnkpiri n kpokpo cɛɛn wɔ, wiɛsu kerefi buru ni
nnyɔ saŋga a. Na Pilato ase Yudafɔm ka, "Am fɛmɛ n yaa."
15 Na ba kaaki atiɛn ase ka, "Am fa i kɔ, am fa i kɔ kpama i baka jaanu n su." Na
Pilato abisa bu ka, "M fá am fɛmɛ n kɔ kpama i baka jaanu n su?" Na Nyɛmɛ sayoowa
dɔŋguyofɔm nkpiɛnkpiɛnm n ase ka, "Ya la má fɛmɛ be sin Fɛmɛ Siza ŋu."
16 Bu seeri sɔ wieeri ni, na Pilato anya afa i ama bu ka bu kɔ kpama i baka jaanu
n su.

Kabo bu kpamaari Yesu baka jaanu n su ni

Na ba de Yesu akɔ.
17 Na yiri ni i tii asɔ i baka jaanu n akɔ awɔrɛ n bo bu fere i ka Tereawa Woobiri
ni, Yudafɔm aniɛ nu bu fere dɔ ka *Gologota*.
18 Na ba kpama i baka jaanu n su dɔ, na ba kaaki akpama minɛ nnyɔ nbem adodo i,
bu kpamaari kun i saa fɔmbɔrɔ su, na ba kpama kun i saa biɛ su, na Yesu awo bu
afiɛn.
19 Na Pilato akɛrɛ kɛrɛɛwa be amata i tii su baka jaanu n su. Kɛrɛɛwa n la ka, "Yesu
Nazarɛtifɔ n bo i ti Yudafɔm Fɛmɛ n lɛɛ."
20 Bu kɛrɛɛri nyini kɛrɛɛwa n Yudafɔm, ni Romafɔm, ni Girikifɔm dɛɛ aniɛm kɛrɛ
nu wɔ, na Yudafɔm dɔŋgu aŋu i, na ba kan i, dama deke bo bu kpamaari i n waari
má ni miɛ kunnu.
21 Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm nkpiɛnkpiɛnm n akete ase Pilato ka, "Má a kɛrɛ
ka, 'Yudafɔm Fɛmɛ n lɛɛ,' ama, kɛrɛ ka, 'Ahin sɔnɔ ŋa, "Mini ti Yudafɔm Fɛmɛ n a." '
"
22 Na Pilato ase bu ka, "Bo ma kɛrɛ i ni, nyini lɛɛ wɔ."
23 Sojam n kpamaari i baka jaanu n su wieeri ni, na ba kpaaki i neŋge wuraawam
nu busu nna, na bu kɛrɛ afa kun kun, na wɔ ka i tanlɛɛ yorom bo i wo i bu na i wura
be gɔ su ni, i la má gise kpaabiri, ama, ba wu i kɛrɛ aŋgoro kɔ jura asiɛŋgu wɔ.
24 Na ba se ka, "Má am ma ya sɔnsɔn i nu, ama, am ma ya tu mbaa na ya si bo i
dí i." Bu yoori sɔ adena Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n yo yiiwa, bo ba kɛrɛ i ka,

"Ba kpaaki m neŋge wuraawam nu,
na ba tu mbaa m tanlɛɛ n bo i wo m bu n busu ni."

Nyini ti ye sojam yoori sɔ n a.
25 Na Yesu ni, ni Yesu ni niɛmabara, ni Kolopasi yi Mariya, fa kɔ tuuri Mariya n bo
i fite Magadala n jina dodo deke bo bu kpamaari Yesu ni.
26 Yesu niɛ ŋuuri i ni ni, ni i susufɔ n bo i koro i agaya n ka bu jina dodo i ni, na
wɔ se i ni n ka, "M ni, niɛ fɛn, u wa la ahin."
27 Na wɔ se i susufɔ n gusu ka, "Niɛ fɛn, u gusu ni lɛɛ." Nyini cɛɛn n kɛrɛ na Yesu
susufɔ n afa Yesu ni, na wɔ kɔ awo i dɔ.

Kabo Yesu wuuri ni

28 Nyini sin na Yesu asi nu ka wɔ yo i juma kɛrɛ awie, na wɔ se ka, "Nzuehɔɛ ti
m wɔ." I seeri sɔ ni, adena Nyɛmɛ nɔaniɛ n yo yiiwa.
29 Nyini saŋga dundu be taka bɛrɛ, wɔ yi ni nzan gagaraki, na ba fa mɛnɛ afa awɔ
baka su afa abo nu alaandi atɔ i nɔɔ.
30 Yesu de nu wieeri ni, na wɔ se ka, "Wɔ wie." Na wɔ biri i tii, na wɔ yo Nyɛmɛ
dɛɛ.

Kabo bu wɔɔri Yesu kpiɛ i nvin nu ni

31 Nyini cɛɛn n ti Ŋumiyi cɛɛn n kpokpo cɛɛn n ti, ba koro má ka minɛm bo ba
kpama bu baka jaanu n su n ka sense su bu Ŋumiyi cɛɛn ni, dama Ŋumiyi cɛɛn n bo

i suba n ti cɛɛnkpiri bambaka bu dɔ ɔ. Nyini dɛɛ ti, ye bu sereeri Pilato ka i ma bu
kɔ bubu bo ba kpama bu baka jaanu n su jaam n a, na bu yi bu kɔ se bu.
32 Nyini ti, na sojam n akɔ abo abubu sɔnɔ n kun jaam, ni nyiŋga n gusu dɛɛ, bɛrɛ
n bo bu kpamaari bu dodoori Yesu ni.
33 Ama, saŋga bo bu ba kpuraari Yesu ni, bu ŋuuri ka yiri awu, nyini dɛɛ ti, ba
bubu má i jaam.
34 Ama, na sojam kun afa kpiɛ awɔ Yesu nvin nu, kpeŋga na nzue ni mbunja susoŋgi
fite.
35 Sɔnɔ n bo i nyumbaa ŋuuri i ni, yiri di i daani a, adena am yo yarada. I jɔrɛ n ti
nahɔrɛ wɔ, na kabo i di daani n gusu ti nahɔrɛ wɔ.
36 Ahin n kɛrɛ yoori, adena kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu n yo yiiwa. Ba
kɛrɛ ka, “I buwe kun n kpein mmɔɔ bu má.”
37 Ye ba kaaki akɛrɛ ka, “Minɛm bá niɛ yiri n bo ba wɔ i kpiɛ n wɔ.”

Kabo bu seeri Yesu ni

38 Nyini dɛɛ sin, na sɔnɔ be bo bu fere i ka Yosefu n asere Pilato atin na i yi Yesu
ŋuniɛ n kɔ se i. Na Pilato ama i atin, na wɔ kɔ ayi i ŋuniɛ n baka jaanu n su akɔ.
Yiri Yosefu fite miɛ kpiri n bo bu fere i ka Aramatiya n su wɔ, i yo tiiri Yesu susufɔm
kun wɔ, ama, i soroori Yudafɔm ahore ti, wɔ yi má i ŋu fofoe nu.
39 Na Nikodemo bo i yo baari Yesu dɔ kɔŋguɛ be n gusu aba, i bita ŋguin nvanvani
ni tulaalɛɛ saŋgaawa, i nɔnɔɔri ju pobu aburana.
40 Na ba fa Yesu ŋuniɛ ni, na ba yo i kabo Yudafɔm yo bu fuin na bu se i ni, bu
faari tulaalɛɛ n gɔɔri i ŋu wɔ, na ba nya afa nzee apɔɔndi i.
41 Deke bo bu kpamaari Yesu ni, baka fie be wo dɔ. Nyini baka fie n nu yabuɛ buɛ
bo ba lokoti i ayo i faŋkunma wo dɔ, bo bu nya se má fuin nu ni.
42 Nyini cɛɛn n ti Ɲumiyi cɛɛn n kpokpo n dɛɛ ti, na bekun, faŋkunma n waari má
ni bɛrɛ ni, ye bu faari i kɔ seeri nu n a.

20

Kabo Yesu teŋgeeri i yiwee n nu ni

1 Yudafɔm bakuɛ n bumboori, mɔnɛ cɛɛn ŋgarama fuun, nyini saŋga dika toko ti
liim, na Mariya n bo i fite Magadala n akɔ yabuɛ buɛ faŋkunma n su. I kɔ juuri ni, i
ŋuuri ka ba yi yabuɛ bambaka n bo bu fa tɔɔri faŋkunma n anɔ ni.
2 Na wɔ ŋmati akɔ Simon Petoro ni Yesu susufɔ n bo i koro i agaya n dɔ, na wɔ se
bu ka, “Ba yi Mibiɛ n faŋkunma n nu, ya si má deke bo ba fa i akɔ ase.”
3 Na Petoro ni i lamɔkɔ n ayasu ka bu kɔ faŋkunma n su.
4 Bu minɛ nnyɔ ni suŋmati kɔ a, ama, na kun n aŋmati asin Petoro ŋu adu mɔ aju
faŋkunma n su.
5 Na wɔ kasi aniɛ faŋkunma n nu, aŋu ka nzee n da, ama, wɔ wura má faŋkunma
n nu.
6 Ama, na Simon Petoro yiri aka sin aba aju, na wɔ wura faŋkunma n nu, aŋu ka
nzee n da,
7 na wɔ ŋu ka tani n bo bu fa ciinri Yesu tii ka kaba n gusu bubu nu da i ŋgumi.
8 Nyini saŋga na yiri n bo i du mɔ juuri faŋkunma n su n awura nu, i ŋuuri i ni,
na wɔ yo yarada kabo Yesu yo seeri bu ni.
9 Ama, ba nya asi má Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n bo i ŋa Yesu téŋge i yiwee n nu n bu.
10 Na ba kaaki akɔ awuru.

Kabo Yesu yiiri i ŋu kereeri Mariya n bo i fite Magadala ni

11 Ama, na Mariya aka ajina faŋkunma n su, na i susun. I wo sun su ni, na wɔ kasi
aniɛ faŋkunma n nu.

12 Na wɔ ŋu mɛrɛkɛm nnyɔ ka bu wura tanlɛɛ fofoe tana deke bo bu faari Yesu
ŋuniɛ n daari ni, kun tana deke bo bu faari i tii wɔɔri ni, na nyiŋga gusu tana deke
bo bu faari i jaa wɔɔri ni.
13 Na ba bisa i ka, “Bara, nzu ti ye a sun a?” Na wɔ se bu ka, “Ba yi m Mibiɛ n wɔ,
ye m si má deke bo ba fa i ase.”
14 I seeri sɔ ni, na wɔ kaaki aniɛ i sin. I ŋuuri ka Yesu jina, ama, wɔ si má ka Yesu
lɛɛ.
15 Na Yesu abisa i ka, “Bara, nzu ti ye a sun a? A koro ŋma a?” Mariya ŋuuri i sɔ
ni, i sunsun ka fie n niɛfɔ a. Na wɔ se i ka, “M jakpiɛn, nzɛn wɔrɔ ayi i akɔ ase deke
be a, kere m na m kɔ fa i.”
16 Na Yesu afere i ka, “Mariya.” Na wɔ kaaki aniɛ Yesu dɔ, na wɔ se i ka, “*Raboni.*”
Yudafɔm dɛɛ aniɛ n nu, i bu la ka, ya Kerefɔ.
17 Na Yesu ase i ka, “Má a fa u saa kan m, dama ma nya akɔ má m Si dɔ, ama, kɔ
na a kɔ se m ninbaam n ka, ‘M sukɔ m Si bo i ti am Si ni, ni m Nyɛmɛ bo i ti ambɛrɛ
mmɔɔ Nyɛmɛ n dɔ.’ ”
18 Na Mariya n bo i fite Magadala n akɔ ase bu ka, “Ma ŋu Mibiɛ ni.” Na wɔ se bu
jɔrɛ n kɛrɛ bo Yesu akan akere i ni.

Kabo Yesu yiiri i ŋu kereeri i susufɔm ni

19 Na bakuɛ n bumboori, mɔnɛ cɛɛn n naasɔ saŋga, na Yesu susufɔm woori sɔɔ be
nu, na ba tu anɔ n agɔ bu ŋu, dama bu soroori Yudafɔ nkpiɛnkpiɛnm wɔ. Na Yesu
aba ajina bu afiɛn ase bu ka, “Am ma am ahore da.”
20 I seeri sɔ wieeri ni, na wɔ fa i saam deke bo bu boori i bulaari ni, ni i nvin deke
bo bu wɔɔri i kpiɛ n akere bu. I susufɔm ŋuuri i sɔ ni, na bu ahore ajɔ.
21 Na wɔ kaaki ase bu ka, “Am ma am ahore da, kabo m Si sunmaari m ni, sɔ ye
mini gusu susunma am a.”
22 I seeri sɔ wieeri ni, na wɔ yi i ŋumi agɔ bu ŋu, na wɔ se bu ka, “Am de Nyɛmɛ
Awiɛwiɛ Casi ni.
23 Sɔnɔ kɛrɛ bo am faari i satiɛ ceeri i, Nyɛmɛ fá i satiɛ ce i. Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo am
fa má i satiɛ ce má i, Nyɛmɛ fá má i satiɛ ce má i.”

Kabo Yesu yiiri i ŋu kereeri Tomasi ni

24 Saŋga bo Yesu yiiri i ŋu kereeri i susufɔm buru ni nnyɔm ni, bu nu kun awo má
bu nu. Yiri la Tomasi bo bu fere i ka Ndaa ni.
25 I ba baari ni, na ba se i ka, “Ya ŋu Mibiɛ ni.” Na wɔ se bu ka, “Má ka ma ŋu i saa
kunma n bo bu kpamaari i ni, na m fa m saa maraka wura nu, na m fa m saa wura
i nvin nu deke bo bu wɔɔri i kpiɛ ni, m yó má yarada fieo.”
26 Na i lemɔcuɛ cɛɛn, na ba wo sɔɔ n nu bekun. Nyini cɛɛn ni, Tomasi gusu woori
bu nu, na ba yandi atu anɔ ni. Na Yesu aba ajina bu nu, na wɔ se bu ka, “Am ma am
ahore da.”
27 Na wɔ se Tomasi ka, “Fa u saa maraka ba wura m saa kunma n nu, na a fa u saa
ba wura m nvin kunma n nu. Na a yaki sika na a yo yarada.”
28 Na Tomasi ase i ka, “Wɔrɔ ti m Mibiɛ, ni m Nyɛmɛ a.”
29 Na Yesu ase i ka, “Bo a ŋu m ti ye a yo yarada? Terefiɛ wo bu dɔ, bo bu nya ŋu
má m na bu yo yarada ni.”

Deke bo i ti na bu kɛrɛɛri ahin kadasi n ni

30 Yesu yo yoori alekutura sam beberebe na i susufɔm n aŋu i, ama, ba kɛrɛ má i
kɛrɛ awura má ahin kadasi n nu.
31 Ama, ba kɛrɛ ahinm ni, adena am yo yarada ka Yesu Nyɛmɛ Wa ni ti Kristo n a,
Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ ase ka i súnma i ni, na am yarada ni ma am nya ŋgɔɔ i dɛɛ duma
n nu.

21

Kabo Yesu yiiri i ŋu kereeri i susufɔm n bekun ni

1 Nyini sin, na Yesu ayi i ŋu akere i susufɔm n bekun kunma kpiri n bo bu fere i ka
Tiberiya n nɔɔ su. Kabo i faari i ŋu kereeri bu n la ka,
2 i susufɔ nbem atiɛn bu nɔɔ, bɛrɛ la Simon Petoro, ni Tomasi n bo bu fere i ka
Ndaa ni, ni Nataniɛli n bo i fite Kana bo i wo Galili asiɛn n su ni, ni Zɛbɛdi nbaa
nnyɔm ni, ni i susufɔ nnyɔ nbem.
3 Na Simon Petoro ase bu ka, "M sukɔ jombaa tara lɛɛ." Na ba se i ka, "Yɛrɛ mmɔɔ
sú u su kɔ ɔ." Na ba wura lee n nu akɔ, bu woori nzue n nu haari ale kɔ sucin, ba
nya koro tara má pui.
4 Saŋga bo ale ba ciinri wein ni, na Yesu aba ajina kunma n nɔɔ su, ama, i susufɔm
n asi má ka yiri lɛɛ.
5 Na wɔ bisa bu ka, "M nbaam, am anya má jombaa, má sɔ?" Na ba se i ka, "Ai, ya
nya má be."
6 Na wɔ se bu ka, "Am sandi am diɛndiɛ n lee n fɔmbɔrɔ su dɛɛ bue ni, am nyá be."
Bu sandiiri ni, na ba tara jombaa beberebe, haari ba koro ama má diɛndiɛ n su.
7 Na Yesu susufɔ n bo i koro i agaya n ase Petoro ka, "Ya Mibiɛ lɛɛ." Deke bo Petoro
tiiri ka, bu Mibiɛ lɛɛ ni, nyini saŋga i jina i ŋuniɛ ŋgbɛɛn wɔ. Na wɔ yo ndende afa i
tanlɛɛ abo i wi nu, na wɔ ti ato nzue n nu.
8 Ama, na i beŋgu susufɔm n bo bu wo lee n nu ni, sucin diɛndiɛ n bo wɔ yi ni
jombaa ni, na bu fa ba kunma n nɔɔ su ni. Deke bo bu wo n ni kunma n nɔɔ su n
waari má, i tiiri ajaari natiiwa yaa kun wɔ.
9 Bu cin kɔ juuri kunma n nɔɔ su ni, na bu fiteeri lee n nu ni, bu ŋuuri ka sinmɔnɛ
da, jombaa nana su, kpɔnɔ da bɛrɛ.
10 Na Yesu ase bu ka, "Am fa jombaa n bo am atara bu kisa n be bra."
11 Na Simon Petoro awura lee n nu, na wɔ cin diɛndiɛ n bo wɔ yi ni jombaa
ŋgbiŋgbiri n aba ahɛmɛ. Jombaa n kɛrɛ kɔ yasuuri yaa ni aburunu ni nsan a, ama,
haari ni nyini jombaa beberebe n kɛrɛ, diɛndiɛ n ati má.
12 Na Yesu ase i susufɔm n ka, "Am ba yo daraka." Bu be abo má su, na i bisa i ka,
"Wɔrɔ ŋma?" dama bu kɛrɛ si ka bu Mibiɛ n a.
13 Na Yesu aba afa kpɔnɔ n ama bu, na wɔ fa jombaa n gusu abuka bu su.
14 Ahin yoori kpe nsan su, bo i yiiri i ŋu kereeri i susufɔm n a, saŋga bo i teŋgeeri
i yiwee n nu ni.

Kabo Yesu ni Petoro boori anzama ni

15 Bu yoori daraka n wieeri ni, na Yesu abisa Simon Petoro ka, "Yohane wa Simon, a
koro m tara kabo nyiŋgam ni koro m ni?" Na wɔ se i ka, "Ɛɛn, m Mibiɛ, wɔrɔ mmɔɔ
si ka m koro u." Na Yesu ase i ka, "Niɛ m nbɔmbaam dika."
16 Na wɔ kaaki abisa i kpe nnyɔ su ka, "Yohane wa Simon, a koro m?" Na Petoro
ase i ka, "Ɛɛn, m Mibiɛ, wɔrɔ mmɔɔ si ka m koro u." Na Yesu ase i ka, "Niɛ m nbɔɛm
dika."
17 Na wɔ kaaki abisa i kpe nsan su ka, "Yohane wa Simon, a koro m?" Na Petoro
ahore asaaki kabo wɔ bisa i kpe nsan su kɛrɛ ka, i koro i ni? Na Petoro ase i ka, "M
Mibiɛ, wɔrɔ si deke n kɛrɛ a, a si ka m koro u." Na Yesu ase i ka, "Niɛ m nbɔɛm dika.
18 Nahɔrɛ ye m suse u n a, ka saŋga bo a yo ti gbɛfɛnɛ ni, wɔrɔ mmɔɔ ni u tii bo u
wi nu kujara kɔ deke kɛrɛ bo a koro a, ama, a ba yoori kpiɛn, a yɛ́ u saa su aŋgoro wɔ,
na be bó u kujara na i fá u kɔ deke bo a koro má ni."
19 I seeri sɔ n na i kere kabo Petoro bá wu barasu, na minɛm ŋú kabo Nyɛmɛ jirima
woowa n ti barasu. Nyini sin na wɔ se Petoro ka, "Su m su."

Yesu ni i susufɔ n bo i koroori i agaya n jɔrɛ

20 Na Petoro akaaki aniɛ aŋu ka bɛrɛ susufɔm nu kun bo Yesu koro i agaya n su bu
su. Yiri la bo bu yo sudi diire na i tana mataari Yesu na i bisaari i ka, “M Mibiɛ, ŋma
tɔ́ u n a?”
21 Petoro ŋuuri ka i su bu su sɔ ni, na wɔ bisa Yesu ka, “M Mibiɛ, ye ahin n gusu
di?”
22 Na Yesu ase i ka, “Nzɛn m koro ka i wo bɛrɛ haari saŋga bo m bá kaaki ba, i nya
u sɛ? Wɔrɔ su m su.”
23 I seeri sɔ n na labari n abara ayɛ i susufɔm dɔ, ka i nyini susufɔ ni wú má. Yesu
ase má ka i wú má, ama, i ŋa, “Nzɛn m koro ka i wo bɛrɛ haari saŋga bo m bá kaaki
ba, i nya u sɛ?”
24 Nyini Yesu susufɔ ni diiri ahin jɔrɛm kɛrɛ daani a, yiri kaaki kɛrɛɛri ahin jɔrɛm
kɛrɛ a, na ya si ka i daani diiwa n ti nahɔrɛ n a.
25 Yesu yo yoori sam dɔŋgu, bo má bu ŋa bu kɛrɛ i kɛrɛ, ma de má ka bu nyá fofoe
durunya n nu, bo bu fá nyini kadasim n kɛrɛ fa se.

Yesu Jaramasam
SAYOOWAM

1 Ya si Teyofilosi, m kadasi n bo m du mɔ kɛrɛ maari u ni, m yo seeri u fa kɔ sam
bo Yesu yo yoori bu n kɛrɛ, ni kabo i kereeri minɛm, saŋga bo i boori i juma n bu ni,
2 haari fa kɔ ju saŋga bo Nyɛmɛ faari i fun kɔɔri aŋgoro ni. Kana i ba fun kɔ ni,
Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi n dɛɛ yiko nu ye i yo seeri i jaramasam bo wɔ yi bu n sam bo
bu bá yo n a.
3 Yesu wu teŋgeeri n dɛɛ sin, na wɔ wo durunya n nu cɛɛn aburana, na i suyi i ŋu
sukere bu saŋga saŋga su, bo i kere ka i la ŋgɔɔ nahɔrɛ su. Na ba ŋu i, na wɔ jɔjɔ
bu dɔ fa kɔ Nyɛmɛ fɛmɛya n su.
4 Na saŋga bo Yesu ni i jaramasam ba tiɛɛnri bu nɔɔ wo diire di su ni, na wɔ se bu
ka, “Má am se ka am fite Yɛrusalem miɛ kpiri n nu, ama, am ŋminda kɔ ju saŋga bo
m Si Nyɛmɛ fá Awiɛwiɛ Casi n bá ma am, yiri ye i yo seeri ka i fá ma am n a. Yiri ye
m yo kaanri i jɔrɛ kereeri am n a.
5 Yohane yo faari nzue biɛɛri am a, ama, i cɛ má, mini fá Awiɛwiɛ Casi n ba wura
am ŋu a.”

Kabo Nyɛmɛ ma Yesu fun kɔɔri aŋgoro barasu ni

6 Na saŋga bo Yesu ni i jaramasam n ba tiɛɛnri bu nɔɔ ni, na ba bisa i ka, “Ya Mibiɛ,
kisa ye a káaki fa fɛmɛya n ma yɛrɛ Yisarelifɔm, nzɛn sɛ?”
7 Na Yesu ase bu ka, “Deke bo m Si Nyɛmɛ koro ka i yo i, ye i yo a, ambɛrɛ koro si
má nyini saŋga wara cɛɛn ni.”
8 Ama, saŋga bo Awiɛwiɛ Casi n ba wuraari am ŋu, i má am faŋga na am dí m
ŋusu daani Yɛrusalem miɛ kpiri n nu, ni Yudiya awɔrɛ n kɛrɛ nu, ni Samariya awɔrɛ
n kɛrɛ nu, haari kɔ kpura durunya n kɛrɛ pepere su.
9 Saŋga bo Yesu seeri sɔ wieeri ni, na Nyɛmɛ ama wɔ fun akɔ aŋgoro, bu toko jina
wo niɛ su ni, na yinyiŋgu akata i ŋu, ba ŋu má i kun.
10 Bu jina wo niɛ su kabo i sufun kɔ aŋgoro n nu barasu ni, na minɛ nnyɔ nbem
akaba aba ajina bu bi, bu wura sutura fofoe,
11 na ba bisa bu ka, “Galililifɔm, nzu ti ye am jina niɛ aŋgoro n nu sɔ a? Yiri Yesu ni,
kabo am aŋu ka i sufun kɔ aŋgoro n nu barasu ni, am bá kaaki ŋu i sɔ ɔ lɛɛ, saŋga
bo i bá sukpie i nyi ba ni.”

Sɔnɔ bo i deeri Yudasi jinaabiri n jɔrɛ

12 Nyini saŋga ni, Yesu jaramasam yo woori buka n bo bu fere i ka Oliva Buka n
su wɔ. Dɔ ni Yɛrusalem miɛ kpiri n nu waari má. Na ba kpie bu nyi akɔ Yɛrusalem.
13 Bu kɔ juuri n na ba fun akɔ aŋgoro sɔɔ n bo bu da nu n ni. Bɛrɛ bo bu kɔɔri
dɔ n la Petoro, ni Yohane, ni Yakobo, ni Andere, ni Filipu, ni Tomasi, ni Batolomeyo,
ni Matio, Yakobo bo i si la Alafeyo ni, ni Simon bo i tu ŋgoni fa kɔ i asiɛn su ni, ni
Yudasi bo i si la Yakobo ni.
14 Bu tiɛn bu nɔɔ sɔ ɔ saŋga kɛrɛ, na bu susere Nyɛmɛ, bu ni nbaram nbem, ni Yesu
ni Mariya, ni Yesu niɛmam ni.
15 Cɛɛn be sɔ ɔ, na yaradayofɔm n atiɛn bu nɔɔ, bu kɛrɛ kɔ yasuuri minɛ yaa ni
aburanyɔ ɔ. Dɔ na Petoro ayasu ajina bu afiɛn ase bu ka,
16 “M ninbaam, wɔ yo daka ka nɔaniɛ n bo Awiɛwiɛ Casi n yo maari Fɛmɛ Davidi
nɔɔ na i kɛrɛɛri i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu n yo yiiwa, kabo i kɛrɛɛri fa kɔ Yudasi jɔrɛ
ni, ka yiri dú minɛm bo bu ba tara Yesu n mɔ a.
17 Yudasi yo tiiri ya nu kun wɔ, ya ni yiri saŋga yoori juma n a.”

18 Ya si Teyofilosi, si nu ka Yudasi afa ŋwaa n bo i yoori satiɛ na i nyaari i ni, na wɔ
fa ato asiɛn, dɔ na wɔ kpaasi, na wɔ wu, na i kunnu atiɛ, na i ayaya kɛrɛ afite agɔ.
19 Na Yɛrusalemfɔm kɛrɛ ati nyini jɔrɛ ni, nyini ti, na ba fere nyini asiɛn ni, bu aniɛ
nu ka *Akelidama*, i bu la ka, Mbunja Asiɛn.
20 Tɔ, na Petoro akaaki ase bu ka, "Bu yo kɛrɛɛri i Kansi Jue kɛrɛɛwam n nu, ka,
'Ma i dika n ka bɔnfɔ,
na má be wo nu.'
Na wɔ kaaki akɛrɛ ka,
'Ma sɔnɔ be de i jinaabiri ni.'
21-22 Nyini ti, wɔ yo daka ka i mi ti sɔnɔ bo i woori ya nu, saŋga bo ya Mibiɛ Yesu
woori bɛrɛ na ya nati tiɛn ya nɔɔ i dɔ ni, fite saŋga n bo Yohane biɛɛri Yesu Nyɛmɛ
nzue ni, haari fa kɔ juuri cɛɛn n bo Nyɛmɛ maari Yesu fun kɔɔri aŋgoro yakiiri ya
ni."
23 Nyini ti, na ba yi minɛ nnyɔ ajina. Bu kun la Yosefu bo bu fere i ka Basabasi, na
bu kaaki fere i ka Jusitosi ni, ye kun n la bo bu fere i ka Matiyasi ni.
24 Dɔ na ba sere Nyɛmɛ, bu ŋa, "Ya Mibiɛ, wɔrɔ si kabo sɔnɔ kɛrɛ sunsunni ti barasu a.
Ahin minɛ nnyɔm ni nu, kere ya bo a koro ka ya yi i,
25 na i yo u jaramasa na i yo ahin juma ni, na i jina Yudasi jinaabiri, yiri bo wɔ yaki
u akɔ i koroobiri ni."
26 Na ba tu mbaa na bu yi minɛ nnyɔm nu kun, na ba yi Matiyasi abuka Yesu jaramasa
buru ni kunm n su.

2

Kabo Awiɛwiɛ Casi n wuraari Yesu susufɔm n ŋu ni

1 Yudafɔm cɛɛnkpiri n bo bu fere i ka Pɛntɛkoti n di cɛɛn, nyini saŋga ni, na Yesu
susufɔm kɛrɛ atiɛn bu nɔɔ dika hɔrɛ kun.
2 Kpeŋga na ba ti naŋmiɛ be ŋga aŋgoro n nu ka aŋuma bo i sukpiɛ faŋga su, na
wɔ de sɔɔ n bo bu tana nu n kɛrɛ abara ayɛ.
3 Dɔ na ba ŋu deke be ka sin taferema dɛɛ su, na wɔ sandi atantana bu kun kun n
kɛrɛ tii su.
4 Na Awiɛwiɛ Casi n awura bu kɛrɛ ŋu, na bu sujɔjɔ aniɛ barasu barasu bo Awiɛwiɛ
Casi n ma bu koro jɔjɔ i.
5 Tɔ, nyini saŋga, Yudafɔm bo bu soro Nyɛmɛ n atiɛn bu nɔɔ Yɛrusalem miɛ kpiri
n nu, bu fiteeri durunya n awɔrɛ n kɛrɛ baari a, ka bu ba su Nyɛmɛ.
6 Saŋga bo bu tiiri naŋmiɛ ni ŋga sɔ ni, na jama beberebe aba atiɛn bu nɔɔ, na jɔrɛ
n amiɛ bu, dama bu kɛrɛ tiiri ka Yesu susufɔm ni sujɔjɔ bɛrɛ kun kun n kɛrɛ bo ba
tiɛn bu nɔɔ n dɛɛ aniɛ nu.
7 Na ba birisi na ba yo alekutura, na ba se ka, "Ahin minɛm kɛrɛ bo bu wo jɔjɔ su
n ti Galilifɔm wɔ,
8 ye i baari sɛ, ye bu sujɔjɔ, ye ya kun kun n kɛrɛ ti ka bu jɔjɔ ya dɛɛ aniɛm n a?
9 Ya fite awɔrɛ barasu barasu kɛrɛ n nu wɔ, nbem fite Patiya, na nbem fite Mediya,
na nbem fite Elam, na nbem fite Mesopotamiya, na nbem fite Yudiya, na nbem fite
Kapadosiya, na nbem fite Pontusi ni Esiya,
10 na nbem fite Firigiya, na nbem fite Pamfiliya, na nbem fite Ijipiti asiɛn n su, na
nbem fite Libiya asiɛn bo i wo dodo Sirene miɛ kpiri n ni. Ya nbem gusu fite Roma
miɛ kpiri n su wɔ.
11 Ya nbem ti Yudafɔm, ni minɛm bo bu ti má Yudafɔm na ba kaaki bu wo ka bu
ti Yudafɔm ni, ye ya nbem gusu fite Kereti asiɛn n su, na nbem fite Arabiya asiɛn n
su, ama, ya kɛrɛ ti ka bu jɔjɔ ya dɛɛ aniɛm n nu wɔ, fa kɔ sakpakpam kɛrɛ bo Nyɛmɛ
ayo bu n su."

12 Na ba yo alekutura, ba si má kabo bu yo, na bu subisa bu ŋuŋu nu ka, “Ahin sa
n bu la ka sɛ wɔ lɛɛ?”
13 Ama, na bu nbem ayo Yesu susufɔm n anzasi, na ba se ka, “Ai, ba nu nzan
abo wɔ.”

Kabo Petoro kaanri Nyɛmɛ nɔaniɛ barasu ni

14 Dɔ na Petoro ni i beŋgu buru ni kunm n ayasu ajina, na wɔ yɛ i konvi su ase
jama n ka, “M lamɔkɔ Yudafɔm, ni ambɛrɛ kɛrɛ bo am wo Yɛrusalem miɛ kpiri n nu
ni, am so am sui nyunyumi na am ti deke n bo m sukan kere am ni.
15 Ahin minɛm bo am sunsun ka ba nu nzan abo ni, ba nu má nzan, kisa ŋgarama
kerefi ŋgɔna ye ya wo nu n a.
16 Ama, nyini n bo am ti ka bu jɔjɔ aniɛ barasu barasu ni, i ti kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ
kanfɔ Jowɛli yo jɔjɔɔri n wɔ lɛɛ, i ŋa,
17 ‘Nyɛmɛ ŋa o, fa kɔ durunya n awieeri,
m fá m Awiɛwiɛ n wura minɛm kɛrɛ ŋu.
Na am nbaabiɛsɔm ni nbaabaram kán Nyɛmɛ nɔaniɛ n kere minɛm,
na am ngbɛfɛnɛm ŋú deke nbem nahɔrɛ su ka alɛlɛ nu,
na am nkpiɛnkpiɛnm dá cin alɛlɛ.
18 Nahɔrɛ, nzɛn cɛɛn n ba juuri,
m fá m Awiɛwiɛ n wura m akɔɔm n ŋu,
i bara ni i biɛsɔ kɛrɛ,
na bu kán m nɔaniɛ n kere minɛ.
19 Na m yó alekutura sam barasu barasu beberebe
aŋgoro ni asiɛŋgu fɛn,
na am ŋú mbunja, ni sin, ni ŋmisini bambaka.
20 Na wiɛ n sí biri,
na sara n káaki kɔkɔrɛ ka mbunja.
Nyini sin, na Mibiɛ n cɛɛn bambaka n bo i la jirima n nyá ju.
21 Nyini cɛɛn ni, sɔnɔ kɛrɛ bo i bo fereeri Mibiɛ n duma, i mi nyá tiide.’ ”
22 Na Petoro ase bu ka, “Ambɛrɛ Yisarelifɔm, am so am sui na am ti fɛn. Nyɛmɛ
akere am ka yiri sunmaari Yesu bo i fite Nazarɛti miɛ n nu n a. Nyini ti, ye i ma i
yoori alekutura sam, ni sa ŋgbiŋgbirim am nu n a, kabo ambɛrɛ ni am tii si i ni.
23 Nyɛmɛ dɛɛ koroyanu, ye i du mɔ ciciiri ka i má am nya Yesu taraabiri a, ye am
faari i wuraari minɛ tiɛm saa nu, ye bu kpamaari i baka jaanu n su kuunri i n a.
24 Ama, na Nyɛmɛ ateŋge i afite i yiwee n nu, yiwee akoro ala má i yiko, dama i
tiiri kekereke na yiwee koro kunma i.
25 Dama Fɛmɛ Davidi yo jɔjɔɔri fa kɔ yiri Yesu ŋusu jɔrɛ, i ŋa,
‘Ma ŋu i ka Mibiɛ n wo m dɔ saŋga kɛrɛ,
nyini dɛɛ ti, puitiripui koro yo má m.
26 Nyini dɛɛ ti, m ahore ti daawa, na m jɔjɔ ni ahorejɔ,
haari ni bo m bá wu ni, m la tama fa kɔ m ŋuniɛmbaa n su,
27 dama wɔrɔ Nyɛmɛ, a yáki má m na m ka fuinm n nu,
a yáki má na u dɛɛ amusuisufɔ casi ka mini sɔ wu kpɔrɔ.
28 A kere m atin bo m fa na m nya ŋgɔɔ,
na kabo a wo m dɔ ni, nyini má m la ahorejɔ nahɔrɛ su a.’
29 M ninbaam, m koro ka m se am nahɔrɛ su wɔ, fa kɔ ya na Fɛmɛ Davidi ŋusu
jɔrɛ. I yo wuuri wɔ, na ba se i, i faŋkunma toko wo ya nu fɛn haari ni nyuma.
30 I tiiri Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ n dɛɛ ti, na wɔ si ka Nyɛmɛ atan ndiɛ ka, i yí yiri Fɛmɛ
Davidi busu nufɔm n nu kun, na i dí i fɛmɛya n kabo yiri Fɛmɛ Davidi yo tiiri barasu
ni.

31 Fɛmɛ Davidi du mɔ ŋuuri sa n bo Nyɛmɛ bá yo i ni, na wɔ jɔjɔ fa kɔ Kristo su,
Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ ase ka i súnma i ni, ka i bá wu na i téŋge i yiwee nu, i ŋa,
‘Nyɛmɛ yáki má na i ka fuinm nu,
na i ŋuniɛmbaa n kpɔ́rɔ.’
32 Yiri Yesu n ye Nyɛmɛ teŋgeeri i yiwee n nu a, na ya kɛrɛ aŋu i, ye ya sudi i daani a.
33 I Si Nyɛmɛ ayɛ i su akɔ aŋgoro afa atana i saa fɔmbɔrɔ su, ye wɔ ma i Awiɛwiɛ
Casi n bo wɔ se ka i fá ma i ni. Deke bo am aŋu i ni, ni deke n bo am ati i ni, yiri la
Awiɛwiɛ Casi n bo i seeri ka i fá ma ya ni.
34 Má Fɛmɛ Davidi ni i tii fun kɔɔri aŋgoro a, ama, na wɔ se ka,
‘Micɛra n ase m Mibiɛ n ka,
“Bra, ba tana m saa fɔmbɔrɔ su fɛn,
35 haari m bá ma a kunma u kpɔfɔm.” ’ ”
36 Na Petoro akaaki ase ka, “I ti ye ni ka Yisarelifɔm kɛrɛ si ka, yiri Yesu n bo ambɛrɛ
yo kpamaari i baka jaanu n su n ye Nyɛmɛ afa i ayo Mibiɛ n ni Kristo, ya Tiidefɔ n a.”
37 Saŋga bo minɛm n tiiri ahin jɔrɛ n sɔ ni, na bu ahore asaaki agaya, na ba bisa
Petoro ni Yesu jaramasa nyiŋgam n ka, “Ya ninbaam, ye ya yo sɛ wɔ?”
38 Na Petoro ase bu ka, “Am kaaki am wo, na ya bíɛ am kun kun kɛrɛ Nyɛmɛ nzue,
Yesu Kristo dɛɛ duma n nu, na Nyɛmɛ fá am satiɛ ce am, na i fá Awiɛwiɛ Casi n ce am.
39 Dama Nyɛmɛ yo seeri ka i fá Awiɛwiɛ Casi n ma ambɛrɛ ni am busu nufɔm, ni
minɛm bo bu wo dede ni, ni minɛm kɛrɛ bo ya Micɛra Nyɛmɛ n fere bu ka bu bra
yiri ni i tii dɔ n wɔ.”
40 Na Petoro ajɔjɔ jɔrɛ beberebe atu bu fɔ ni anyumboro su, i ŋa, “Am yi am ŋu fite
suicin n bo Nyɛmɛ bá fa cin ahin nyumafɔ satiɛyofɔm n nu.”
41 Na bu dɔŋgu ayo i nɔaniɛ n yarada, na ba biɛ bu Nyɛmɛ nzue, nyini cɛɛn ni, na
ba nya minɛ, ba yo ka akpii nsan abuka bu ŋu su.
42 Na bu nyunu aboro ka bu sɔnsɔn Yesu jaramasam kereewam ni, na bu kɛrɛ ayo
anɔɔkun, na bu susaŋga di diire, na bu susaŋga sere Nyɛmɛ.

Kabo Yesu susufɔm woowa tiiri barasu ni

43 Na Nyɛmɛ ama Yesu jaramasam n ayo alekutura sam barasu barasu beberebe,
na sɔnɔ kɛrɛ asoro Nyɛmɛ.
44 Na yaradayofɔm n ayo deke kɛrɛ ni anɔɔsɛ, na ba soro su ka, deke kɛrɛ bo bu la
i n ti bu kɛrɛ dɛɛ wɔ.
45 Bu tɔ bu neŋge kɛrɛ bo bu la i wɔ, na bu kpaaki ŋwaa n nu, na bo bu la má be
n kɛrɛ nya be.
46 Cɛɛn n kɛrɛ cɛɛn, bu ba tiɛn bu nɔɔ Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu wɔ, na bu nati
sutiɛn bu nɔɔ awuru awurum nu, na bu saŋga di diire ni ahorejɔ, ni bu kunnu fofoe,
47 na bu sukansi Nyɛmɛ, na minɛm akoro bu jɔrɛ. Na cɛɛn kɛrɛ cɛɛn na bu sunya
minɛm bo Nyɛmɛ ma bu anya tiide n abuka bu ŋu su.

3

Kabo wɔbuka be nyaari laifiɛ barasu ni

1 Cɛɛn n be naasɔ wiɛ kerefi nsan saŋga, na Petoro ni Yohane akɔ Nyɛmɛ Sereebiri
Awuru n nu ka bu kɔ sere Nyɛmɛ. Saŋga bo bu fa sere Nyɛmɛ lɛɛ.
2 Sɔnɔ be woori dɔ, bu wuuri i wɔbuka wɔ, na minɛ nbem asɔ i aba atana Nyɛmɛ
Sereebiri Awuru nu anɔ n bo bu fere i ka Anɔ Nyunyumi ni, na i tana susere minɛm
bo bu ba nyɛmɛsere ni, ka bu ma i ŋwaa. Cɛɛn n kɛrɛ cɛɛn bu fa i ba wɔ, na i ba
susere.
3 Nyini cɛɛn ni, saŋga bo i ŋuuri Petoro ni Yohane ka bu suwura Nyɛmɛ Sereebiri
Awuru n nu ni, na wɔ sere bɛrɛ gusu ka bu ma i deke be.

4 Na Petoro ni Yohane afa bu nyumbaa akpama i ŋu, na Petoro ase i ka, “Niɛ ya dɔ
fɛn.”
5 Nyini ti, na wɔ tu i tii suniɛ bu dɔ, i sunsun ka bu má i deke be wɔ.
6 Na Petoro ase i ka, “M la má ŋwaa bo m ma u, ama, deke bo m la i na m fa ma u
yaa, Yesu Kristo Nazarɛtifɔ n dɛɛ duma nu, m ŋa, a yasu nati.”
7 Dɔ na Petoro aso wɔbuka n saa fɔmbɔrɔ nu, na wɔ yɛ i su ajina, kpeŋga sɔnɔ n
jaam kɛrɛ ayo faŋga,
8 nyini ti, na wɔ warakpin, na wɔ jina i jaa su, na wɔ bo i bu sunati bara yɛ. Dɔ na
wɔ su bu su awura Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, na i sunati, na i suwarakpin, na i
sukansi Nyɛmɛ.
9 Na jama n kɛrɛ aŋu ka i sunati, na i sukansi Nyɛmɛ.
10 Saŋga bo minɛm ni siiri nu ka, yiri bo i yo tana Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n Anɔ
Nyunyumi n nu sere n lɛɛ ni, na ba miɛ atana, na sa n bo i yoori sɔnɔ n ayo bu
alekutura.

Kabo Petoro kaanri Nyɛmɛ nɔaniɛ n Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu ni

11 Saŋga bo wɔbuka n bita Petoro ni Yohane barasu ni, na minɛ kɛrɛ ayo alekutura,
na ba ŋmati aba bu dɔ awɔrɛ be bo bu fere i ka Solomon dɛɛ Lɛlɛ n nu.
12 Saŋga bo Petoro ŋuuri minɛm sɔ ni, na wɔ se bu ka, “Yisarelifɔm, nzu ti ye am
fa ahin sa n yo alekutura ye am niɛ ya sɔ a? Am sunsun ka ya dɛɛ yiko nu ye ahin
sɔnɔ n anati a, wara am sunsun ka ya yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ n dɛɛ ti, nzɛn
sɛ? Ai, i ti má sɔ.
13 Nyɛmɛ bo Abraham ni Izaki ni Jakɔbu ni ya nam suuri i ni, yiri ye wɔ wura i
amusuisufɔ Yesu n kpiri bambaka a. Ama, am faari i wuraari yikofɔm saa nu wɔ, na
am akete i Gomina Pilato nyunu, ka am koro má i, haari ni bo má gomina n ŋa i yaki
i nu ji ni.
14 I ti Nyɛmɛ sɔnɔ fofoe wɔ, bo i yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ ɔ, ama, na am
akete i, na am asere gomina n jande ka i yaki sɔnɔ kunfɔ nu ji.
15 Na am akun yiri Yesu n bo i ma ya ŋgɔɔ ni, ama, Nyɛmɛ ateŋge i yiwee n nu, ya
ŋuuri i wɔ ye ya sudi i daani a.
16 Ahin sɔnɔ bo am ŋu i na am si i ni, Yesu dɛɛ duma n yiko nu ma i jaam kɛrɛ ayo
faŋga n a. Deke n bo am aŋu i ni, i fite ka sɔnɔ n ayo Yesu duma n yarada n dɛɛ ti,
nyini ma wɔ nya laifiɛ ye am kɛrɛ aŋu i n a.”
17 Na Petoro anya ase bu ka, “M ninbaam, m si ka ambɛrɛ ni am tereterefɔm kɛrɛ
be mmɔɔ asi má sam bo am yo yoori bu ni.
18 Dawa saŋga, Nyɛmɛ ma i nɔaniɛ kanfɔm kɛrɛ yo jɔjɔɔri ahin jɔrɛ kɛrɛ, ka, Kristo,
Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ ase ka i súnma i ni bá, na i bá di wahara, nyini lɛɛ ye wɔ yo yiiwa
bɛrɛ n a.
19 Nyini dɛɛ ti, am kaaki am wo, na am su Nyɛmɛ, na i fá am satiɛ ce am,
20 na i má am nyá ŋumiyi, na i nyá sunma Kristo, Tiidefɔ n bo wɔ yi i ka i bá am
dɔ ni, yiri la Yesu.
21 Wɔ yo daka ka i wó Nyɛmɛ dɔ aŋgoro, haari fa kɔ ju saŋga n bo Nyɛmɛ má deke
kɛrɛ yo yiiwa, kabo dawa saŋga na i maari i nɔaniɛ kanfɔ casim n nɔɔ na bu seeri
ni.
22 Moyisi yo seeri ka, ‘Am Micɛra Nyɛmɛ súnma i nɔaniɛ kanfɔ kabo i sunmaari
mini Moyisi n wɔ. Nyini sɔnɔ ni yó am dɛɛ tiɛŋgu sɔnɔ bo i fite am nu wɔ. I ti ye ni
ka am de i nɔaniɛ, na am yo deke kɛrɛ bo i se ka am yo i.
23 Sɔnɔ kɛrɛ bo i de má Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ n nɔaniɛ ni, Nyɛmɛ yí i mi fite i dɛɛ
minɛm nu wɔ, na i ká ŋgbɛɛn.’
24 Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm kɛrɛ bo bu jɔjɔɔri fite Samuwɛli saŋga haari ba ju ni
nyuma, bu kɛrɛ jɔjɔɔri fa kɔ ahin sam bo bu suyo nyuma n su wɔ.

25 Ambɛrɛ ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ dɛɛ busu nufɔm a, am dɛɛ la sɛsɛsu n bo Nyɛmɛ
yo diiri i di ni am nam ni. Na wɔ se ya na Abraham ka, 'U busu nufɔm dɛɛ ti ye m
yó durunya n nufɔm kɛrɛ kisi a.'
26 Nyini dɛɛ ti, ye i du mɔ yiiri i amusuisufɔ n ye i sunmaari i am dɔ n a, ka i bá yo
am kisi, nyini la ka, i má am kaaki am wo, na i yí am fite am satiɛ kɛrɛ nu."

4

Kabo Yudafɔ tereterefɔm diiri Petoro ni Yohane jɔrɛ ni

1 Petoro ni Yohane toko jɔjɔ jama n dɔ ni, na minɛm nbem aba bu dɔ, bɛrɛ la Nyɛmɛ
sayoowa dɔŋguyofɔm nbem, ni Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu tintinijinafɔm kpiɛn, ni
Sadusifɔm nbem.
2 Bu baari ni yaa su wɔ, kabo Yesu jaramasa nnyɔm ni sukere minɛm ka Yesu wuuri
ni, i teŋgeeri i yiwee nu wɔ, nyini kere ka minɛm wu, bu teŋge bu yiwee nu wɔ lɛɛ.
3 Nyini ti, na ba tara Petoro ni Yohane. Bu taraari bu naasɔ saŋga a, na ba nyi bu
haari ale akɔ acin.
4 Ama, na minɛ dɔŋgu bo bu tiiri Yesu jaramasa ni kereewa n ayo yarada. Nyini ti,
bɛrɛ kɛrɛ bo bu yoori yarada ni, bu nbiɛsɔm kɔ yasuuri minɛ akpii nnu wɔ.
5 Alecin ŋgarama na Yudafɔm tereterefɔm, ni bu nkpiɛnkpiɛnm, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ
kerefɔm kɛrɛ atiɛn bu nɔɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu.
6 Bo bu gusu woori dɔ n la Anasi bo i ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kɛrɛ kpiɛn
ni, ni minɛ nbem bo bu fere bu ka Kayafasi, ni Yohane, ni Alɛkizanda, ni minɛm bo
bu wo Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm busu nu n kɛrɛ tiɛɛnri bu nɔɔ ɔ.
7 Na ba fa Petoro ni Yohane aba ajina bu afiɛn, na ba bisa bu ka, "Am yoori sɛ yoori
ahin sa n a? Am la yiko bɔnɔ, wara ŋma dɛɛ duma nu ye am fa tuntuunri sɔnɔ n ye
wɔ nya laifiɛ n a?"
8 Na Awiɛwiɛ Casi n awura Petoro ŋu, na wɔ se bu ka, "Ya tereterefɔm ni ya nkpiɛn-
kpiɛnm,
9 sakpa n bo ya yo i ama wɔbuka ni, ni kabo i yoori barasu na wɔ nya laifiɛ n dɛɛ
ti, ye am sudi ya jɔrɛ bisa ya sɔ a, nzɛn sɛ?
10 I ti ye ni ka ambɛrɛ ni Yisarelifɔm kɛrɛ si ka o, ahin sɔnɔ n bo i jina bɛrɛ na wɔ
nya laifiɛ ni, i fite Yesu Kristo Nazarɛtifɔ n duma n nu wɔ. Yiri ye am kuunri i, ye
Nyɛmɛ teŋgeeri i fiteeri i yiwee n nu n a.
11 Ba kɛrɛ i ŋusu jɔrɛ Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,
'Yabuɛ n bo ambɛrɛ bondo tafɔm faari i tuuri ni,
yiri ye wɔ kaaki bondo n jaa yabuɛm kɛrɛ tii a.'
12 Yiri ŋgumi ye Nyɛmɛ ayi i ka i ba de sɔnɔ kɛrɛ tii a, duma be wo má durunya n
kɛrɛ nu bo i koro de ya tii ji, má ka Yesu Kristo dɛɛ duma ni ŋgumi."
13 Na Yudafɔ yikofɔm ni tereterefɔm n aŋu kabo Petoro ni Yohane la ahoresi barasu
ni, na ba si ka ba kɔ má kara be mmɔɔ, na wɔ yo bu alekutura. Dɔ na ba si nu ka bu
yo suuri Yesu su wɔ.
14 Bu ŋuuri ka sɔnɔ n bo wɔ nya laifiɛ n jina Petoro ni Yohane bi ni, nyini dɛɛ ti,
ba koro ase má jɔrɛ be.
15 Na ba se Petoro ni Yohane ka bu fite sɔɔ n nu. Bu fite wieeri ni, na bɛrɛ nkpiɛn-
kpiɛnm n abo Petoro ni Yohane n ŋusu anzama.
16 Na ba bisa bu ŋuŋu nu ka, "Ye ya yó ahin minɛm sɛ wɔ? Dama sɔnɔ kɛrɛ bo i
wo Yɛrusalem miɛ kpiri n nu si ka ba yo ahin alekutura sa bambaka ni, ya koro se
má ka ba yo má i e.
17 Ama, nzɛn ya koro má ka ahin jɔrɛ n bara yɛ deke n kɛrɛ, am ma ya ŋɔŋɔnɔ bu
ka, má bu se ka bu bo Yesu duma mmɔɔ na be ti."

18 Nyini ti, na ba kaaki afere Petoro ni Yohane awura, na ba ma bu nɔɔ ka, má bu
se ka bu bo Yesu duma, wara bu kan i ŋusu jɔrɛ kere minɛm.
19 Ama, na Petoro ni Yohane ase bu ka, “Ambɛrɛ mmɔɔ ni am tii, am niɛ nu na am
niɛ e, Nyɛmɛ atin su, bɔnɔ ti ye a, ya de am dɛɛ nɔaniɛ n wɔ, nzɛn ya de Nyɛmɛ dɛɛ
n wɔ?
20 Ya sukan kere minɛm n wɔ fa kɔ sam n bo yɛrɛ ni ya tii ati bu, na ya ŋu bu ni,
ya koro mɔ má ya nɔɔ.”
21 Na bɛrɛ yikofɔm, ni tereterefɔm n aŋɔŋɔnɔ bu nahɔrɛ su, na ba yaki bu nu aji.
Bu niɛɛri nu, bu ŋu ka bu koro yo má bu pui, dama minɛm kɛrɛ wo Nyɛmɛ kansi su
wɔ fa kɔ sa n bo wɔ yo ni.
22 Sɔnɔ n bo bu yoori nyini alekutura sa n maari i na i nyaari laifiɛ ni, i tara afɔ
aburana.

Kabo yaradayofɔm n sereeri Nyɛmɛ ka i ma bu ahoresi ni

23 Saŋga bo Petoro ni Yohane nyaari bu tii ni, bu kaba kpieeri bu nyi kɔɔri bu beŋgu
Yesu susufɔm n dɔ ɔ, na ba kan jɔrɛ n kɛrɛ bo Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnm,
ni nkpiɛnkpiɛnm n seeri ni.
24 Yaradayofɔm ni tiiri nyini jɔrɛ n kɛrɛ sɔ ni, na bu kɛrɛ ayo anɔɔkun, na ba sere
Nyɛmɛ, bu ŋa, “Ya Micɛra Yikofɔ, wɔrɔ yiiri aŋgoro ni asiɛŋgu a, ni tieku n ni dekem
kɛrɛ bo bu wo nu ni.
25 Wɔrɔ yo ma u Awiɛwiɛ Casi n wuraari ya na Davidi bo i ti u dɛɛ amusuisufɔ n
ŋu a, na wɔ se ka,
‘Nzu ti ye minɛm bo bu ti má Yudafɔm afa yaa agaya sɔ a.
ye minɛm bita sunsunni bo i la má kpɛrɛ a?
26 Ye durunya n nu nfɛmɛm ayasu ajina,
na bu yikofɔm atiɛn bu nɔɔ,
ka bu tu luɛ ni Micɛra Nyɛmɛ ni,
ni Kristo, Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ ase ka i súnma i n a.’
27 Tɔ, kabo Fɛmɛ Davidi yo kaanri ni, i ti nahɔrɛ wɔ, ka Fɛmɛ Herode, ni Gomina
Pɔntiyo Pilato fa saŋga ni minɛm bo bu ti má Yudafɔm, ni Yudafɔm yo tiɛɛnri bu nɔɔ
ahin miɛ n nu wɔ, na ba kete Yesu, u amusuisufɔ casi n bo a yiiri i ka yiri ti Tiidefɔ
ni.
28 Bu tiɛɛnri bu nɔɔ ɔ, na ba yo dekem kɛrɛ bo u dɛɛ yiko n ni u koroyanu na a du
mɔ acici ka bu yo ni.
29 Ya Mibiɛ, ti kabo kisa bu ŋɔŋɔnɔ ya barasu, nyini ti, ma yɛrɛ u akɔɔm n ahoresi,
na ya kan u dɛɛ labari kpa n na má ya soro sɛrɛ.
30 Fa u yiko n tuntun tukpakifɔm na bu nya laifiɛ, na a ma ya yiko na ya tuntun minɛ,
na ya yo alekutura sam barasu barasu, u amusuisufɔ casi Yesu n dɛɛ duma nu.”
31 Saŋga bo bu sereeri Nyɛmɛ n wieeri sɔ ni, na dika n bo bu wo nu n akpisi. Na
Awiɛwiɛ Casi n awura bu kɛrɛ ŋu, na ba kan Nyɛmɛ jɔrɛ ni ahoresi.

Kabo Yesu susufɔm ni yoori anɔɔsɛ barasu ni

32 Yaradayofɔm n yo yoori anɔɔsɛ wɔ, na ba saŋga ayo deke n kɛrɛ kun. Be wo má
bɛrɛ bo i se ka i neŋge be tiiri i tiɛŋgu dɛɛ. Ama, bu kɛrɛ kpaaki deke n kɛrɛ bo bu
la i nu ma bu beŋgu wɔ.
33 Na Yesu jaramasam n akan Nyɛmɛ jɔrɛ ni yiko bambaka, na ba kan akere minɛm
kabo Yesu teŋgeeri i yiwee n nu ni. Na Nyɛmɛ ama bu kɛrɛ adi ahɔrɔma beberebe.
34 Be awo má bu nu bo i miɛɛri deke be busu. Bo bu laari asiɛnm, ni awurum tɔɔri
bu wɔ, na ba fa ŋwaa kɛrɛ bo bu nyaari i ni,
35 aba ama Yesu jaramasam ni, na bɛrɛ gusu akpaaki i nu ama bo bu la má pui ni,
na ba fa ayo deke bo i miɛ bu.

36 Sɔnɔ be yo woori bu nu, bu fere i ka Yosefu, i ti Levi busu nufɔ ɔ, bu wuuri i asiɛn
be bo bu fere i ka Sipurusi n su wɔ. Na Yesu jaramasam n atun i duma ka Banabasi,
i bu la ka, sɔnɔ bo i ma minɛ ahoresi ni.
37 Nyini sɔnɔ n tɔɔri i asiɛn n bo i la i, na wɔ fa ŋwaa n aba ama Yesu jaramasam
ni.

5

Ananiyasi ni i yi Safira dɛɛ jɔrɛ

1 Sɔnɔ be yo woori dɔ bu fere i ka Ananiyasi, na bu fere i yi ka Safira, na ba tɔ bu
aja be.
2 Ama, na yiri ni i yi n ayo bu nɔɔkun, na wɔ yi ŋwaa n be afiɛ, na wɔ fa bo i kaari
n ama Yesu jaramasam ni.
3 Na Petoro abisa i ka, “Ananiyasi, nzu ti ye a ma Sitana awura u sunsunni nu, ye
a fa ŋwaa n bo a tɔɔri u asiɛn n na a nyaari i n be afiɛ a, ye a ŋa a dadaka Nyɛmɛ
Awiɛwiɛ Casi n a?
4 Saŋga n bo a nya tɔ má i ni, i ti u dɛɛ wɔ, kisa gusu bo a tɔ i ni, ŋwaa n ti u dɛɛ wɔ.
Ye nzu ti ye a yo ahin sa n a? Má adamande ŋgumi ye a ŋa a dadaka a, ama, a ŋa a
dadaka Nyɛmɛ wɔ.”
5 Ananiyasi tiiri nyini nɔaniɛ n sɔ ni, i kaba kpaasiiri wɔ, na wɔ wu, na sɔnɔ kɛrɛ
bo i tiiri nyini sa n bo wɔ yo ni, na sɛrɛ ati bu agaya.
6 Na ngbɛfɛnɛm ayasu afa tani apɔɔndi i, na ba fa i afite akɔ ase i.
7 Wɔ cɛ má, na i yi gusu aba, wɔ si má sa bo wɔ yo ni.
8 Na Petoro abisa i ka, “U ni u hun aja n bo am tɔɔri i n ŋwaa n kɛrɛ lɛɛ?” Na wɔ
bɔ Petoro n nu ka, “Ɛɛn, i kɛrɛ lɛɛ.”
9 Dɔ na Petoro abisa i ka, “Nzu ti ye u ni u hun ayo am nɔɔkun na am yo Micɛra n
Awiɛwiɛ n na am niɛ a? Niɛ fɛn, minɛm bo bu faari u hun kɔ seeri i ni, bu jaa busu
wo anɔ n nu, bu fá wɔrɔ mmɔɔ fite lɛɛ.”
10 Jina n nu bɛrɛ, na wɔ kaba akpaasi Petoro jaa bu, na wɔ wu. Bo bu seeri i hun
n ba ŋuuri ka yiri gusu awu, na ba fa i akɔ ase i adodo i hun ni.
11 Na Kristo jama n kɛrɛ, ni minɛm kɛrɛ bo bu tiiri nyini sa n bo wɔ yo ni, na sɛrɛ
ati bu kɛrɛ agaya.

Kabo Yesu jaramasam n yoori alekutura sam barasu ni

12 Na Yesu jaramasam n ayo alekutura sam barasu barasu dɔŋgu minɛm n nu bo i
kere ka Nyɛmɛ wo bu dɔ. Na yaradayofɔm n kɛrɛ atiɛn bu nɔɔ Solomon Lɛlɛ n bo i
wo Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu ni.
13 Minɛm bo ba yo má Yesu yarada ni soroori sɛrɛ wɔ, ba koro asaŋga má bu nu,
ama, na minɛm n awura bu kpiri.
14 Na minɛ beberebe ayo Mibiɛ n yarada, subuka bu su saŋga kɛrɛ, bu sunnu,
nbiɛsɔm ni nbaram.
15 Na alekutura sam bo Yesu jaramasam yoori bu n dɛɛ ti, na minɛ asɔ bu tukpaki-
fɔm, ni bu dasum aba ase atiŋgberem nɔɔ su, adena Petoro ba sunati sin, na haari i
awiɛwiɛ mmɔɔ tɔ gɔ bu nbem ŋu, na bu nyá laifiɛ.
16 Na minɛ beberebe afite miɛ miɛm bo bu bara yɛ Yɛrusalem miɛ kpiri n su ni, na
ba fa tukpakifɔm ni minɛm bo ajinim yaki má bu n aba, na bu kɛrɛ anya laifiɛ.

Kabo bu kereeri Yesu jaramasam n wuwuruwa barasu ni

17 Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm n kɛrɛ kpiɛn ni, ni i beŋgum bo bu su Sadusifɔm
atin su ni, aba asi Yesu jaramasam ni kɔrɛ agaya.
18 Na ba tara Yesu jaramasam ni, akɔ anyi bu dansaraka.

19 Ama, nyini cɛɛn n kɔŋguɛ, na Nyɛmɛ mɛrɛkɛ aba ateke dansaraka anɔ ni, na wɔ
yi Yesu jaramasam n afite, na wɔ se bu ka,
20 “Am kɔ na am kɔ jina Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, na am kan ahin ŋgɔɔ fɔfɔrɛ
n bo am anya i n jɔrɛ kɛrɛ kere minɛm.”
21 Na jaramasam n ade i nɔaniɛ ni, na alecin ŋgarama fuun, na ba kɔ ajina Nyɛmɛ
Sereebiri Awuru n nu, na ba bo i bu sukere minɛ.

Saŋga bo Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm n kɛrɛ kpiɛn n ni i dɛɛ jama nbaam n ba
juuri ni, na ba fere Yudafɔ tereterefɔm ni, ni Yisareli nkpiɛnkpiɛnm kɛrɛ, na ba tiɛn
bu nɔɔ na bu fa sɛsɛsu, dɔ na ba ma nɔɔ ka bu kɔ yi Yesu jaramasam ni dansaraka n
nu bra.
22 Ama, minɛm n bo bu sunmaari bu n kɔ juuri ni, ba ŋu má jaramasam ni dan-
saraka sɔɔ n nu, na ba kpie bu nyi aba ase bu.
23 Bu ŋa, “Saŋga bo ya kɔ juuri ni, dansaraka anɔ n kɛrɛ nyi wɔ kenken, tintinijina-
fɔm gusu jina anɔ n nu bɛrɛ, ama, saŋga bo ya ba tekeeri anɔ n ni, ya ŋu má sɔnɔ
kun n kpein mmɔɔ sɔɔ n nu.”
24 Saŋga bo Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ n kɛrɛ nkpiɛnm, ni Nyɛmɛ Sereebiri Awuru
n nu tintinijinafɔm kpiɛn n tiiri sɔ ni, na ba birisi, ba si má sa bo wɔ yo.
25 Dɔ na sɔnɔ be aba ase bu ka, “Am ti fɛn. Minɛm bo am taraari bu kɔ nyiiri bu
ni, bu wo Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu wo minɛm kere su.”
26 Nyini ti, na Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu tintinijinafɔm kpiɛn n afa i minɛm akɔ,
na ba kɔ atara Yesu jaramasam n aba. Bu kɔ faari bu ni, ba miɛ má bu, dama bu
soroori ka minɛm ni tu bu yabuɛ wɔ.

27 Na ba fa jaramasam n aba, na ba fa bu ajina minɛm bo ba tiɛn bu nɔɔ n nyunu.
Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm n kɛrɛ kpiɛn n abisa bu bisaawam.
28 I ŋa, “Ya maari am nɔɔ nahɔrɛ su ka, má am se ka am kere kereewa be ahin sɔnɔ
n duma nu. Ama, am niɛ kabo am ayo a. Am afa am kereewa n abara ayɛ Yɛrusalem
miɛ kpiri n kɛrɛ nu, ye am koro ka am se ka yɛrɛ kuunri i a.”
29 Na Petoro ni jaramasa nyiŋgam n abɔ bu nu ka, “Wɔ yo daka ka ya de Nyɛmɛ
nɔaniɛ wɔ, má adamande dɛɛ.
30 Nyɛmɛ bo i ti ya nam dɛɛ Nyɛmɛ ni, yiri teŋgeeri Yesu fiteeri i yiwee n nu, yiri
bo am kuunri i na am kpamaari i baka jaanu n su ni.
31 Yiri Yesu, ye Nyɛmɛ afa i atana i saa fɔmbɔrɔ su, ka i yo ya Mɔfɔ ni ya Tiidefɔ,
na i ma yɛrɛ Yisarelifɔm atin, na ya kaaki ya wo, na Nyɛmɛ fa ya satiɛ kɛrɛ ce ya.
32 Yɛrɛ ni Awiɛwiɛ Casi ni di ahin sam n daani kan kere minɛ a. Yiri Awiɛwiɛ Casi
n ye Nyɛmɛ afa ama minɛm bo bu de i nɔaniɛ n a.”

33 Saŋga bo minɛm bo ba tiɛn bu nɔɔ n tiiri nyini jɔrɛ n sɔ ni, na yaa ati bu agaya,
má bu koroori ka bu kun Yesu jaramasam wɔ.
34 Ama, na bu nu kun, i ti Farasifɔ ɔ, bu fere i ka Gamɛli, i kaaki ti Nyɛmɛ nɔaniɛ
kpamaawa n kerefɔ ɔ, bo minɛm kɛrɛ ma i jirima agaya. Na wɔ yasu ajina, na wɔ
ma nɔɔ ka bu fa jaramasam n fite dasin kaan ka.
35 Dɔ na wɔ se jama n kɛrɛ ka, “M lamɔkɔ Yisarelifɔm, am niɛ am tii su dɔŋgu fa
kɔ sa n bo am koro ka am fa yo ahin minɛm ni.
36 Am teŋge su ka afɔ be, na sɔnɔ be, bu fere i ka Tiyodasi, na wɔ ba, na wɔ yo i ŋu
ka i ti sɔnɔ bo i ŋusu nya má durunya n nu wɔ, na minɛ ba yo ka yaa nna kɛrɛ asu i
su. Ama, wɔ cɛ má, na minɛ akun i, na i susufɔm n kɛrɛ aŋmati asandi, na i dɛɛ atin
n aka ŋgbɛɛn.
37 Nyini sin, saŋga bo bu ŋa bu kɛrɛ asiɛn n su jama duma na bu si bu nɔ ni, na
sɔnɔ be gusu aba, yiri la Yudasi bo i fite Galili asiɛn n su ni. Na jama beberebe asu i
su, ama, na minɛ akun yiri gusu, na i susufɔm n kɛrɛ aŋmati asandi.

38 Nyini ti, kabo i ti ni, m suse am wɔ, má am se ka am yo ahin minɛm ni pui. Am
yaki bu bɛnlɛ. Nzɛn atin n bo bu bita i n ti adamande dɛɛ, i ká ŋgbɛɛn wɔ.
39 Ama, nzɛn i ti Nyɛmɛ dɛɛ, am kóro yo má ahin minɛ ni pui. Am bá ŋu ka am si
má na am sukun luɛ ni Nyɛmɛ."
40 Na ba de Gamɛli fɔtuuwa ni. Na ba fere Yesu jaramasam n awura, na ba fin bu
ŋgbere, na ba ma bu nɔɔ ka, má bu se ka bu bo Yesu duma mmɔɔ kere minɛ kun.
Na ba yaki bu, na ba kɔ.
41 Yesu jaramasam ni fiteeri minɛm bo ba tiɛn bu nɔɔ n dɔ wieeri ni, na bu ahore
ajɔ agaya, ka Nyɛmɛ abu bu awura be nu, dama ba di nyinsɛ Yesu dɛɛ duma n nu.
42 Na cɛɛn n kɛrɛ cɛɛn, na bu suwura Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, ni minɛm dika,
na bu yaki má Nyɛmɛ nɔaniɛ n kere ni, na bu sukan Nyɛmɛ labari kpa n kere bu ka
Yesu ti Kristo n a, Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ ase ka i súnma i ni.

6

Kabo bu yiiri bukafɔ nsom ni

1 Na fa kɔ saŋga su, na Yesu susufɔm n asunnu abuka su, na Yudafɔm bo bu jɔjɔ
Giriki aniɛ n ni aŋuŋuti Yudafɔm bo bu jɔjɔ Hiburu aniɛ ni. Bu ŋa cɛɛn kɛrɛ cɛɛn na
bu ce nkunafɔm diire ni, bu bu má bu dɛɛm wura má nu.
2 Nyini ti, na Yesu jaramasam buru ni nnyɔm n afere susufɔm n kɛrɛ pepere atiɛn
bu nɔɔ, na ba se bu ka, "I ti má ye ni ka yɛrɛ ni ya tii yaki Nyɛmɛ jɔrɛ n kan, na ya
suniɛ diire jɔrɛ su.
3 Nyini ti, m ninbaam, am niɛ am ŋuŋu nu, na am yi minɛ nso bo bu la anyunuyi,
na Awiɛwiɛ Casi n wo bu dɔ, na bu la alecira, na bu kaaki la sunsunni kpa, na ya má
bɛrɛ niɛ nyini sereyam n kɛrɛ su.
4 Na yɛrɛ ni ya tii nyá ya ŋu, na ya nyunu bóro nyɛmɛsere, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ n kan
su."
5 Yesu jaramasam n seeri sɔ ni, na wɔ yo minɛm kɛrɛ fiɛ fa kɔ bu jɔjɔɔwa n su. Na
ba yi sɔnɔ be, bu fere i ka Satɛfano, i ti sɔnɔ bo i la yarada nahɔrɛ su wɔ, na Awiɛwiɛ
Casi n wo i ŋu, ni Filipu, ni Porokoron ni, ni Nikanɔ, ni Timona, ni Pamɛnasi, ni
Nikola bo i fite miɛ kpiri n bo bu fere i ka Antiyoki n su, na wɔ kaaki i ŋu ka i ti
Yudafɔ, na i su bu dɛɛ atin n su ni.
6 Na jama n afa bu aba Yesu jaramasam n dɔ, na ba fa bu saa anana bu ŋu, na ba
sere Nyɛmɛ ama bu.
7 Na Nyɛmɛ nɔaniɛ ni susandi subuka su. Na minɛ beberebe ayo yarada abuka Yesu
susufɔm su Yɛrusalem miɛ kpiri n nu. Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm gusu dɔŋgu
ayo yarada.

Kabo bu taraari Satɛfano barasu ni

8 Satɛfano ti sɔnɔ bo i diiri Nyɛmɛ ahɔrɔma wɔ beberebe, na Nyɛmɛ ama i yiko
nahɔrɛ su, na wɔ yo alekutura sa barasu barasu minɛm n nu.
9 Ama, na Yudafɔ nbem ayasu ajina ase akuruwa ni yiri. Nyini minɛm wo asɛsɛ n
bo bu fere i ka Ma De M Tii tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu wɔ. Bu nbem fite miɛ kpirim n bo
bu fere bu ka Sirene, ni Alɛkizanderiya n wɔ. Na bu nbem gusu fite Silisiya ni Esiya
dɛɛ awɔrɛm n nu wɔ.
10 Ama, na Awiɛwiɛ Casi ni ama Satɛfano alecira, na wɔ koro akan ayi bu.
11 Nyini dɛɛ ti, na ba ma minɛ nbem ŋwaa ka bu kpiɛ kɔrɛ sɔ Satɛfano ka, ba ti ka
wɔ kpiɛ Moyisi ni Nyɛmɛ nzukɔ.
12 Bu seeri sɔ n dɛɛ ti, na ba yɛ minɛm yaa su, ni nkpiɛnkpiɛnm ni, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ
kerefɔm, na ba tara i akɔ Yudafɔ tereterefɔm dɔ.

13 Dɔ na ba fa minɛ nbem aba, na ba kpiɛ kɔrɛ asɔ i. Bu ŋa, “Saŋga kɛrɛ ahin sɔnɔ
n jɔjɔ ŋgbɛɛnŋgbɛɛn wɔ fa kɔ ya Nyɛmɛ Sereebiri Awuru casi n su, na i kaaki jɔjɔ
ŋgbɛɛnŋgbɛɛn fa kɔ Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa su.
14 Ya ti ka i ŋa, Yesu Nazarɛtifɔ ni bó fufu ya Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n kɛrɛ gɔ, na
i kaaki ya nana sayoowam kɛrɛ bo Moyisi fa kereeri ya ni.”
15 Na bɛrɛ tereterefɔm n kɛrɛ afa bu nyumbaa akpama Satɛfano ŋu, na ba ŋu ka i
nyunuawa akaaki wo ka Nyɛmɛ mɛrɛkɛ dɛɛ su.

7

Kabo Satɛfano jɔjɔɔri barasu ni

1 Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kɛrɛ kpiɛn n abisa Satɛfano ka, “Ahin jɔrɛ n kɛrɛ
bo ba kan i n ti nahɔrɛ wɔ?”
2 Na Satɛfano abɔ i nu ka, “M sim ni m ninbaam, am so am sui na am ti fɛn. Kana
ya na Abraham kɔ wo Harani miɛ kpiri n nu ni, Nyɛmɛ Kpiri n yo yiiri i ŋu kereeri
Abraham Mesopotamiya dɛɛ asiɛn n su wɔ.
3 Na wɔ se i ka, ‘Fite yaki u asiɛn n bo a tana su ni, ni u minɛm, na m kére u asiɛn
bo m koro ka a kɔ tana su ni.’
4 Nyini ti, na Abraham ayasu Kaladiya asiɛn n su, na wɔ kɔ awo Harani miɛ kpiri
n nu. I woori dɔ ye i si ba wuuri a. Nyini sin, na Nyɛmɛ ama wɔ yasu dɔ aba atana
ahin asiɛn n bo ya wo su kisa ni.
5 Nyini saŋga, Nyɛmɛ nya fa má asiɛn n haari kampiti sɔ mmɔɔ ma má Abraham
na i se ka i ti i dɛɛ. Nyɛmɛ yo seeri i ka i fá asiɛn n ma i ni i busu nufɔm wɔ. Saŋga
bo i seeri i sɔ ni, na Abraham nya wu má baa.
6 Na Nyɛmɛ ase i ka, ‘U busu nufɔm bá kɔ yo wɔfɔm wɔ asiɛn be su, na bu fá bu
yo nkɔkɔm, na bu kére bu wahara agaya kɔ ju afɔ yaa nna.’
7 Ama, na Nyɛmɛ ase ka, ‘M bá cin minɛm n bo bu fá u minɛm yo bu nkɔkɔm n
sui, na m nyá yi u minɛm fite nyini asiɛn n su, na bu káaki ba fɛn, na bu bá su m.’
8 Dɔ na Nyɛmɛ afa sɛsɛsu na wɔ di i di ni Abraham, i ŋa, ‘Baa kɛrɛ bo a wuuri i, i
ti ye ni ka a wura i kɛnkɛnnɛ. Nyini kere ka a bita sɛsɛsu n bo ya di i di n a.’ Nyini
ti, Abraham ba wuuri Izaki ni, i wuraari i kɛnkɛnnɛ wɔ lemɔcuɛ cɛɛn. Na Izaki gusu
aba wu Jakɔbu, na wɔ wura i kɛnkɛnnɛ i lemɔcuɛ cɛɛn, na Jakɔbu gusu aba awu i
nbaa buru ni nnyɔm bo bu ti ya nam ni, na wɔ wura bu kɛnkɛnnɛ lemɔcuɛ cɛɛn.
9 Na Jakɔbu nbaam n asi bu niɛma Yosefu kɔrɛ, na ba tɔ i afa ama Ijipiti asiɛn n
sufɔm. Ama, na Nyɛmɛ awo i dɔ,
10 na wɔ yi i afite kekereke kɛrɛ bo i tuuri i nu, na wɔ ma i alecira, na wɔ di Ijipiti
Fɛmɛ Faaro ahɔrɔma. Na fɛmɛ n afa i dika n kɛrɛ, ni Ijipiti asiɛn n ama i ka i niɛ i
dika.
11 Na ahɔɛ aba atɔ Ijipiti, ni Kanana asiɛnm n su, abi aboro minɛ ŋu, bo ya nam
anya má diire bo bu di.
12 Na bu si Jakɔbu ati ka diire wo Ijipiti asiɛn n su, na wɔ sunma i nbaam. Ciciri su
dɛɛ sunma ni, na ba kɔ ato diire n aba.
13 Bu ba kpieeri bu nyi kɔɔri ajaari nnyɔ su ni, na Yosefu ayi i ŋu akere i sinbaam
ni, na Fɛmɛ Faaro gusu asi Yosefu dikafɔm.
14 Na Yosefu asunma i sinbaam n ka bu kɔ fa bu si, ni i dikafɔm kɛrɛ ka bu bra i dɔ
Ijipiti asiɛn n su. Minɛm kɛrɛ kɔ yasuuri aburaso ni nnu wɔ, bo bu baari Ijipiti asiɛn
n su.
15 Na Jakɔbu, ni i dikafɔm kɛrɛ akɔ Ijipiti asiɛn n su, dɔ ye i ni i nbaam n kɛrɛ kɔ
wuuri a.
16 Na ba fa bu aba Sɛkɛm miɛ kpiri n nu, na ba se bu faŋkunma n bo Abraham
toori i jɛtɛ ŋwaa beberebe Hamɔ nbaam dɔ ni.

17 Saŋga n ba dodoori bo deke n bo Nyɛmɛ yo seeri ka i yo ma Abraham n yo yiiwa
ni, nyini saŋga ni, na ya minɛm ni atɛrɛ ade Ijipiti asiɛn n kɛrɛ su.
18 Bo woori dɔ sɔ ɔ, haari na sɔnɔ be aba adi Ijipiti asiɛn n su fɛmɛ, yiri asi má
Yosefu.
19 Na yiri ni afa sunsunni tiɛ adadaka ya nam, na wɔ bita bu ni tiɛ bita, na wɔ se
ya nam ka bu fa bu nbaam fa tu, adena bu wu.
20 Nyini saŋga n ye bu wuuri Moyisi a, i yo ti baa bo i yo nyumi agaya Nyɛmɛ dɔ ɔ.
Na ba bita i i si dika haari sara nsan,
21 na ba nya ayi i afite, na Fɛmɛ Faaro wa baabara afa i ayo i kunnu wa.
22 Na ba kere i Ijipitifɔm ŋgɔnlɛ ni alecira barasu barasu kɛrɛ, na wɔ yasu, na i
duma ata fa kɔ i sayoowa ni i jɔjɔɔwa kɛrɛ nu.
23 Saŋga bo Moyisi ba juuri afɔ aburana ni, na i sunsunni ama i ka i kɔ niɛ i lamɔkɔ
Yisarelifɔm busu.
24 Na wɔ ŋu ka Ijipitifɔm be sukere Yisarelifɔ kun be wuwuruwa. I ŋuuri i sɔ ni,
wɔ sun má i nu, na wɔ kɔ abo akun Ijipitifɔ ni.
25 Moyisi sunsuunri ka, i dɛɛ minɛm ni tí i bu wɔ, ka, Nyɛmɛ ye wɔ yi i ka i ba de
bu tii ji a, ama, ba ti má i bu sɔ.
26 I alecin, na wɔ ŋu ka Yisarelifɔm minɛ nnyɔ sudi aluwa n bu ŋuŋu nu, na wɔ kɔ
akpata bu, na wɔ se bu ka, 'Njam, am ti fɛn, m ŋa am kɛrɛ ti kun wɔ e, ye nzu ti ye
am sudi aluwa?'
27 Ama, na yiri n bo i sukere i beŋgu n wuwuruwa n asun Moyisi akɔ i sin, na wɔ
bisa i ka, 'Ŋma fa u yoori ya niɛsufɔ ni ya jɔrɛdifɔ a?
28 A koro ka a kun mini gusu, kabo anuma a kuunri Ijipitifɔm wɔ, nzɛn sɛ a?'
29 Moyisi tiiri nyini jɔrɛ n sɔ ni, na wɔ ŋmati afite Ijipiti asiɛn n su akɔ awo Madiya
asiɛn n su akaaki wɔfɔ dɔ. Dɔ na wɔ ba aja bara, na wɔ wu nbaabiɛsɔm nnyɔ.
30 Na afɔ aburana sin, na Nyɛmɛ mɛrɛkɛ be ayi i ŋu akere Moyisi boro kpantain n
nu, fa dodo buka n bo bu fere i ka Sinayi n su, i ŋu ka sin fofoe be je buwe baka be
su, ama, i yara má, mɛrɛkɛ n wo sin n nu.
31 Moyisi ŋuuri i sɔ ni, na wɔ yo alekutura, na wɔ cin adodo ka i niɛ i nyunyumi.
Dɔ na Micɛra n ajɔjɔ i dɔ, ase i ka,
32 'Mini ti u nam Nyɛmɛ a, u na Abraham, ni Izaki, ni Jakɔbu.' Na sɛrɛ ati Moyisi,
na i ŋuniɛ subobo i, wɔ bo má su ka i niɛ i kun.
33 Na Micɛra n ase Moyisi ka, 'Deke bo a jina n ti m tiɛŋgu dɛɛ asiɛn casi wɔ, cin yi
u gbagbaa ni.
34 Ma ŋu kabo m minɛm wo kekereke nu Ijipiti asiɛn n su barasu. Ma ŋu kabo bu
fiɛfiɛ barasu, nyini dɛɛ ti ye ma jura aba ka m ba de bu tii ji. Bra na m sunma u Ijipiti
asiɛn n su.'
35 Tɔ, yiri Moyisi ye Yisarelifɔm keteeri i n a, na ba bisa i ka, 'Ŋma fa u yoori ya
niɛsufɔ ni ya jɔrɛdifɔ a?' Moyisi, yiri ye Nyɛmɛ sunmaari i mɛrɛkɛ i dɔ baka n bo i
je sin fofoe na i yara má n su, na mɛrɛkɛ n ase i ka i kɔ de minɛm tii ji na i yo bu
kpiɛn n a.
36 Na wɔ du Yisarelifɔm mɔ, na wɔ yi bu afite Ijipiti asiɛn n su, na wɔ yo alekutura
sam beberebe dɔ, ni kunma kpiri n bo bu fere i ka Kunma Kɔkɔrɛ n su, ni saŋga bo
bu wo boro kpantain n nu afɔ aburana ni.
37 Yiri Moyisi yo seeri Yisarelifɔm ka, 'Nyɛmɛ bá yi am busu nufɔ be na i yó i nɔaniɛ
kanfɔ, kabo m ti ni.'
38 Yiri Moyisi, i ni ya na Yisarelifɔm yo woori boro kpantain n nu n a, yiri ye Nyɛmɛ
mɛrɛkɛ n jɔjɔɔri i dɔ Sinayi Buka n su n a, yiri ye Nyɛmɛ yo faari i nɔaniɛ n bo i ma
ŋgɔɔ n maari i ka i fa ma ya nam n a.
39 Ama, ya nam akoro má ka bu de i, na ba kete i na ba koro ka má bu kpie bu nyi
kɔ Ijipiti asiɛn n su.

40 Na ba se Moyisi gɔrɔ Aarɔn ka, ‘Ta amɔɛm ma ya na bu du ya mɔ fa ya nati. Ya
si má sa bo wɔ yo yiri Moyisi n bo i faari ya fiteeri Ijipiti asiɛn n su ni.’
41 Na ba yiyi bu sikam, na ba fa ata amɔɛ ka nambaa dɛɛ su, na ba yo tiɛ ama i, na
ba su i, na ba di cɛɛnkpiri fa kɔ nyini deke n bo bɛrɛ ni bu tii ayo i n su.
42 Nyini ti, na Nyɛmɛ akaaki i sin abo bu, na wɔ ma bu susu asarambaam bo bu wo
aŋgoro ni, kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm dɛɛ kadasi n nu lɛɛ. Bu ŋa,
‘Ambɛrɛ Yisarelifɔm, am yo yoori yoowam boro kpantain n nu afɔ aburana ni,
am yo maari mini wɔ?
43 Ai, am yo sɔɔri amɔɛ n bo bu fere i ka Mɔlɛki na am afa tani abo i nambue n sɔ i
nati wɔ,
ni amɔɛ n bo bu fere i ka Rɛfani na i ti ka asarambaa be ni.
Bɛrɛ ye am ta bu ka amɔɛm ye am su bu a.
Nyini ti, ye m má bu taraari am kɔ miɛ be bo i sin Babilɔn miɛ kpiri n ŋu n a.’
44 Ya nam ni, bɛrɛ yo laari nambue n bo i kere ka Nyɛmɛ wo bu dɔ n boro kpantain
n nu a. Bu yoori i kabo Nyɛmɛ kereeri Moyisi ka i yo i n wɔ.
45 Ya nam yo faari nyini nambue n maari bu sinfɔm wɔ, na bu ni bu mɔfɔ Yosuwa
afa i akɔ asiɛn n bo Nyɛmɛ fɔn yiiri minɛm su na i fa maari bu ni. Na nyini nambue
n awo bu dɔ haari Fɛmɛ Davidi saŋga.
46 Na Fɛmɛ Davidi adi ahɔrɔma Nyɛmɛ dɔ, na wɔ sere Nyɛmɛ ka i ma i ta awuru
bo Jakɔbu ni i dikafɔm fa su Nyɛmɛ. Fɛmɛ Davidi akoro ata má i,
47 ama, i wa Fɛmɛ Solomon yo taari awuru n maari Nyɛmɛ a.
48 Haari ni nyini mmɔɔ, Micɛra Nyɛmɛ Kpiri n yiri tana má awuru bo adamande
ata i nu, kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ n ajɔjɔ i ni. I ŋa,
49 ‘Micɛra n ŋa o,
Aŋgoro ni ti m fɛmɛya tanaabiri a,
na asiɛŋgu nya ti deke bo m jaa gbagbaa tiɛn.
Ye am ta nzu awuru barasu ma m a?
Am nya nyini fofoe n ni ye m wo nu a?
50 Má mini yoori ahin dekem ni kɛrɛ a?’ ”
51 Na Satɛfano akaaki ase bu ka, “Ambɛrɛ, am ahorembaa ti kekereke, na am sui
ti tantanantan ka minɛm bo bu su má Nyɛmɛ ni. Am nati kete Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi
n wɔ, kabo am nam yo yoori lɛɛ.
52 Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ bɔnɔ ye am nam akere má i wuwuruwa? Na ba kun minɛm
ni, bo bu seeri ka Sɔnɔ n bo i yo sa bo i kɔ atin su ni bá ni.
53 Ambɛrɛ ye Nyɛmɛ yo sunmaari i mɛrɛkɛm ye bu faari i nɔaniɛ kpamaawa maari
am n a, ama, am ade má i.”

Kabo bu tuuri Satɛfano yabuɛ bo kuunri i barasu ni

54 Kabo Satɛfano jɔjɔɔri sɔ ni, na yaa ati Yudafɔ tereterefɔm n agaya, na ba kan bu
nɔɔ awura nu, na bu sukpɛsɛ bu jee.
55 Ama, na Awiɛwiɛ Casi n awura Satɛfano ŋu, na wɔ tu i tii aniɛ aŋgoro, na wɔ ŋu
kabo Nyɛmɛ woowa ata papasi barasu. Na wɔ ŋu ka Yesu jina Nyɛmɛ saa fɔmbɔrɔ
su.
56 Na wɔ se bu ka, “Am niɛ, ma ŋu ka aŋgoro n ateke ye Adamande Wa n jina
Nyɛmɛ saa fɔmbɔrɔ su.”
57 I seeri sɔ ni, na Yudafɔ tereterefɔm n atiɛn kpa, na ba fa bu saa atɔ bu suim. Dɔ
na ba kaba abereki atɔ Satɛfano ŋu.
58 Na ba cin i afite miɛ n ahɛmɛ, na bu sutu i yabuɛ, na bɛrɛ bo bu di daani jaraki
i, na bu sutu i yabuɛ, na ba yi bu suturam ama gbɛfɛnɛ anyunutifɔ be ka i suniɛ bu
dika, bu fere nyini gbɛfɛnɛ n ka Sɔɔlu.

59 Bu wo Satɛfano yabuɛ n tu su sɔ ni, na i gusu subo fere Mibiɛ ni, i ŋa, “M Mibiɛ
Yesu, de m ŋgɔɔ ni.”
60 Na wɔ kutu asiɛŋgu, na wɔ bo awie kpa, i ŋa, “M Mibiɛ, má a fa bu ŋgasi fa kɔ
sa n bo bu suyo i n su.” I seeri sɔ wieeri ni, kpeŋga na i ni durunya n akpaaki.

8

1 Sɔɔlu yo soroori su ka bu kun Satɛfano a.

Kabo Sɔɔlu kereeri Kristo jama n wuwuruwa barasu ni

Nyini cɛɛn n gbingbin ye bu boori i bu kereeri Kristo jamam wuwuruwa agaya,
bɛrɛ bo bu wo Yɛrusalem miɛ kpiri n nu ni. Na bu kɛrɛ aŋmati asandi akɔ Yudiya, ni
Samariya dɛɛ awɔrɛ n kɛrɛ nu, i kɔ kaari Yesu jaramasam ni ŋgumi wɔ, Yɛrusalem
miɛ kpiri n nu a.
2 Na Nyɛmɛ sufɔ nbem akɔ ayo Satɛfano sutura, na ba sun sukoko agaya.
3 Ama, na Sɔɔlu aboro i nyi kabo i yo na i ka Kristo jama ni ŋgbɛɛn, na i suwura
awuru awurum nu, na i sucin yi yaradayofɔm ni, nbaram ni nbiɛsɔm kɛrɛ, na i ma
bu kɔ nyi bu dansaraka.

Kabo Filipu kaanri labari kpa n jɔrɛ kereeri Samariyafɔm ni

4 Yaradayofɔm n bo bu sandiiri awɔrɛ n kɛrɛ nu ni, na ba nati sukan labari kpa n
kere minɛm kɛrɛ.
5 Na Filipu akɔ Samariya miɛ kpiri n su, akɔ sukan kere minɛm fa kɔ Kristo, Tiidefɔ
n bo Nyɛmɛ ase ka i súnma i ni.
6 Na wɔ yo alekutura sam. Bu tiiri kabo i jɔjɔ na bu ŋuuri alekutura sam bo i yoori
bu ni, na bu kɛrɛ aso bu sui nyunyumi, na ba ti kabo i se ni.
7 Na wɔ fɔn ayi ajinim minɛ dɔŋgu ŋu. Bu ba sufite yaki minɛm ni, bu tiɛn ni faŋga
su na bu fite. Na minɛm beberebe bo bu saam ni bu jaam awu ni, ni wɔbukam kɛrɛ
anya laifiɛ.
8 Nyini ti, na ahorejɔ bambaka aba Samariya miɛ kpiri n nu.
9 Na sɔnɔ be ayo awo Samariya miɛ kpiri n nu, bu fere i ka Simon, i nati yo
boboyaya wɔ, na minɛm bo bu wo miɛ n nu ayo alekutura, na i sukere i ŋu ka i
ti sɔnɔ bambaka a.
10 Na sɔnɔ kɛrɛ, tarakam ni nfaŋgafɔm kɛrɛ asoro su ka yiri la Nyɛmɛ dɛɛ yiko n a.
Na ba fere i ka Yiko Bambakafɔ n bo i fite Nyɛmɛ dɔ n a.
11 Deke bo i ti na bu koro i jɔrɛ n la ka, i yo yoori nyini boboyaya juma n bu dɔ acɛ.
12 Ama, saŋga bo Filipu ba kaanri labari kpa n jɔrɛ n fa kɔ Nyɛmɛ fɛmɛya n ni Yesu
Kristo dɛɛ atin n su, na bu deeri i nɔaniɛ ni, na wɔ biɛ bu Nyɛmɛ nzue, nbaram ni
nbiɛsɔm kɛrɛ.
13 Na Simon mmɔɔ ni i tii ayo yarada, na Filipu abiɛ i Nyɛmɛ nzue, na i susu Filipu
su deke kɛrɛ bo i kɔ, na wɔ ŋu abonɔ sam barasu beberebe bo Filipu yoori bu ni, na
wɔ yo i alekutura.
14 Na Yesu jaramasam bo bu wo Yɛrusalem miɛ kpiri n nu n ati ka Samariyafɔm
gusu ade Nyɛmɛ nɔaniɛ n ni, nyini ti, na ba sunma Petoro ni Yohane bu dɔ.
15 Saŋga bo bu kɔ juuri dɔ ni, na ba sere Nyɛmɛ ama bɛrɛ bo ba yo yarada ni, adena
Awiɛwiɛ Casi n wura bu ŋu.
16 Dama ba biɛ bu Nyɛmɛ nzue ya Mibiɛ Yesu dɛɛ duma n nu wɔ, ama, Awiɛwiɛ
Casi n nya wura má bu ŋu.
17 Na Petoro ni Yohane afa bu saa anana bu tii su, na ba sere Nyɛmɛ ama bu, na
Awiɛwiɛ Casi n awura bu ŋu.
18 Simon ŋuuri ka Yesu jaramasam faari bu saa nanaari yaradayofɔm ni tii su, na
bu sereeri Nyɛmɛ maari bu, na Awiɛwiɛ Casi n wuraari bu ŋu ni, na wɔ fa ŋwaa aba
ka i fa ma Petoro ni Yohane,

19 na wɔ se bu ka, “Am ma mini mmɔɔ ahin yiko n be, adena sɔnɔ kɛrɛ bo m fa m
saa nana i ŋu na Awiɛwiɛ Casi n wura i mi ŋu.”
20 Ama, na Petoro ase i ka, “Wɔrɔ, u ni u ŋwaa kɛrɛ ka ŋgbɛɛn, dama a sunsun ka
a koro fa ŋwaa to Nyɛmɛ aceeri n wɔ.
21 U saa wo má juma n nu fieo, dama u sunsunni ti má kpa Nyɛmɛ dɔ.
22 Kaaki u wo fa kɔ u satiɛ n bo a bita i n su, na a sere Nyɛmɛ, adena nyini sunsunni
tiɛ n bo i wo u ahore su ni, i fá ce u.
23 Dama ma ŋu ka u ahorembaa yo wi agaya, na u satiɛ akunma u.”
24 Dɔ na Simon ase Petoro ni Yohane ka, “Jande, am sere Mibiɛ n ma m, adena má
ahin sam kɛrɛ bo am ajɔjɔ i n be ba tu m.”
25 Petoro ni Yohane diiri daani n na bu kaanri Mibiɛ n labari kpa n jɔrɛ kereeri
minɛ wieeri ni, na ba kpie bu nyi akɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu. Bu wo kɔ su ni, na
ba kan labari kpa n Samariya miɛ ahɛmɛ ahɛmɛ dɔŋgu su.

Filipu ni Itiyopiya sɔnɔ n jɔrɛ ni

26 Na Micɛra n mɛrɛkɛ aba ase Filipu ka, “Yasu na a fa wiɛ atɔɔri u saa biɛ su dɛɛ
atin n bo i fa Yɛrusalem miɛ kpiri n nu fa kɔ Gaza miɛ kpiri n nu ni.” I ti atin bo i fa
boro kpantain n nu wɔ.
27 Na Filipu ayasu, na wɔ kɔ, i wo kɔ su n na wɔ kɔ atu Itiyopiya sɔnɔ bo i fite
Itiyopiya asiɛn su, i la jinaabiri bambaka, yiri niɛ Itiyopiya fɛmɛ bara n neŋge kɛrɛ
su a. Wɔ kɔ asu Nyɛmɛ Yɛrusalem
28 sukpie i nyi kɔ awuru, i tana i kpɔŋgɔ toroku nu wɔ, na i sukan Nyɛmɛ nɔaniɛ
kanfɔ Esaya dɛɛ kadasi ni.
29 Na Awiɛwiɛ Casi n ase Filipu ka, “Cin dodo kpɔŋgɔ toroku n na a su i su.”
30 Na wɔ ŋmati akɔ ati ka i sukan Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Esaya dɛɛ kadasi ni. Na wɔ
bisa sɔnɔ n ka, “A ti kadasi n bo a sukan i n bu?”
31 Na sɔnɔ n abɔ i nu ka, “M yo sɛ ti i bu a, bo má ka sɔnɔ akan i bu akere m?” Na
wɔ se Filipu ka i wura toroku n nu ba tana i bi.
32 Nɔaniɛ n bo i wo i kan su n la bo ba kɛrɛ i ka,

“Yiri ti ka bɔɛ bo bu sufa i kɔ kpiɛ i kɔm wɔ,
i kaaki ti ka bɔmbaa bo bu sukpiɛkpiɛ i ndɔrɛ,
na i sun má,
sɔ ye wɔ se má jɔrɛ be a.

33 Bu yo faari i wuraari jɔrɛdifɔm saa nu wɔ,
na ba kpiɛ kɔrɛ asɔ i, na ba wura i nyinsɛ.

Be wo má bɛrɛ bo i bá koro jɔjɔ fa kɔ i busu nufɔm dɔ,
dama bu yo yiiri i ŋgɔɔ durunya n nu fɛn.”

34 Na Itiyopiya sɔnɔ n abisa Filipu ka, “Jande, m koro ka a se m, Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ
n yo jɔjɔ ahin jɔrɛ n ni ŋma a? I jɔjɔ niiri i ŋu wɔ, nzɛn be a?”
35 Dɔ na Filipu abo i bu ni nyini Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n bo yiri sɔnɔ n sukan i ni, na wɔ
kan Yesu labari kpa n jɔrɛ n akere i.
36 Bu wo kɔ su ni, na ba kɔ aju awɔrɛ be nu, na ba ŋu nzue, na sɔnɔ n ase i ka, “Niɛ,
nzue yaa e, ye nzu kanda ka a koro biɛ má m Nyɛmɛ nzue a?” [
37 Na Filipu abɔ i nu ka, “Nzɛn a yoori Yesu Kristo yarada ni u ahorembaa kɛrɛ, m
koro biɛ u.” Na sɔnɔ n ase i ka, “Ma yo yarada ka Yesu Kristo ti Nyɛmɛ Wa n a.”]
38 Na wɔ ma toroku n ajina, na bu kɛrɛ ajura awura nzue n nu, na Filipu abiɛ i Nyɛmɛ
nzue ni.
39 Na ba fite nzue n nu, bu fite wieeri ni, na Mibiɛ n Awiɛwiɛ n akaba akpara Filipu
akɔ, sɔnɔ n aŋu má i kun, na wɔ kɔ awuru ni ahorejɔ.

40 Na Filipu aŋu ka i wo miɛ kpiri n bo bu fere i ka Azotusi n nu, na wɔ yasu dɔ sukɔ,
na wɔ kan labari kpa n akere minɛm miɛ kɛrɛ bo i siinri su ni, haari na wɔ kɔ aju
Sizariya miɛ kpiri n nu.

9

Kabo Sɔɔlu wo kaakiiri barasu ni

1-2 Nyini saŋga n kɛrɛ ni, na Sɔɔlu suboro i nyi se kabo i yo na i kere Yesu susufɔm
n wuwuruwa haari i bá kun bu. Na wɔ koro ka i kɔ Damasiko miɛ kpiri n nu, na i kɔ
tara nbaram ni nbiɛsɔm bo bu su Yesu atin su ni, na i wura bu jɔrɔkɔ, na i fa bu ba
Yɛrusalem miɛ kpiri n nu. Nyini dɛɛ ti, na wɔ kɔ Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kɛrɛ
kpiɛn n dɔ, akɔ ade kadasi bo i koro la atin wura Yudafɔm tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm n nu
na i tara bu.
3 Na wɔ de atin akɔ, i kɔ sudodo Damasiko, na sin akaba afite aŋgoro ata abara
ayɛ i.
4 Na wɔ kpaasi haari asiɛŋgu, na wɔ ti akonvi be ŋga, i ŋa, “Sɔɔlu, Sɔɔlu e, nzu ti
ye a kere m wuwuruwa sɔ a?”
5 Na wɔ bisa ka, “M Mibiɛ, wɔrɔ ŋma a?” Na wɔ bɔ i nu ka, “Mini Yesu, mini ye a
kere m wuwuruwa n a.
6 Ama, yasu jina na a wura miɛ n kunnu na m má sɔnɔ be kere u deke bo wɔ yo
daka ka a yo ni.”
7 Na minɛm n bo bu su Sɔɔlu su n aka ajina surum, ba koro ase má jɔrɛ be, bu tiiri
akonvi ni ŋga a, ama, ba ŋu má sɔnɔ be.
8 Na Sɔɔlu ayasu ajina, na wɔ teke i nyumbaa, ama, wɔ ŋu má asi. Nyini ti, na ba
so i saa nu, na ba cin i awura Damasiko miɛ n kunnu.
9 I woori dɔ, i lesan bo wɔ nya koro ŋu má asi, nyini saŋga n gusu, i di má, i nu
má.
10 Yesu susufɔ n kun be woori Damasiko miɛ kpiri n nu dɔ, bu fere i ka Ananiyasi.
Na Mibiɛ ni aba i dɔ ka alɛlɛ nu. Na wɔ jɔjɔ i dɔ ka, “Ananiyasi.” Na wɔ bɔ i nu ka,
“M Mibiɛ, mini yaa.”
11 Na Mibiɛ n ase i ka, “Yasu, fa atin n bo bu fere i ka Atiŋgbere Teŋgeewa n su,
na a kɔ sɔnɔ n bo bu fere i ka Yudasi n dika, na a bisa ka a koro sɔnɔ be bo bu fere i
ka Sɔɔlu ni, na i fite miɛ kpiri n bo bu fere i ka Tarasu n wɔ. Yiri Sɔɔlu n wo dɔ wo
nyɛmɛsere su,
12 wɔ ŋu sɔnɔ be ka alɛlɛ nu, bu fere i ka Ananiyasi, wɔ wura i dɔ afa i saa anana
i ŋu ka i kaaki ŋu asi bekun.”
13 Na Ananiyasi abɔ i nu ka, “M Mibiɛ, minɛ dɔŋgu akan nyini sɔnɔ n jɔrɛ akere m,
kabo i kere u minɛm ni wuwuruwa Yɛrusalem miɛ kpiri n nu barasu.
14 Ye wɔ de yiko afite Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm dɔ, aba Damasiko
fɛn, na i ba tara minɛm bo bu su u n kɛrɛ.”
15 Ama, na Mibiɛ n ase i ka, “Kɔ, dama mini ye ma yi i ka i yo m juma a, na i kɔ bo
m duma kere minɛm bo bu ti má Yudafɔm ni, ni bu nfɛmɛm, ni Yisarelifɔm, adena
bu si m.
16 Na m kére i wahara n kɛrɛ bo wɔ yo daka ka i di i, mini dɛɛ ti ni.”
17 Nyini ti, na Ananiyasi akɔ Yudasi dika, na wɔ wura Sɔɔlu dɔ, na wɔ fa i saa anana
i ŋu, na wɔ se i ka, “M niwa Sɔɔlu, ya Mibiɛ ni sunmaari m u dɔ a, yiri Yesu n ye i
yiiri i ŋu kereeri u saŋga bo a wo atin n nu suba n a. Yiri sunmaari m ka m ba ma
a ŋu asi bekun, na Awiɛwiɛ Casi n wura u ŋu a.”
18 Kpeŋga na deke be afite Sɔɔlu nyumbaa n nu atɔ, i ti ka jombaa bui wɔ. Na wɔ
kaaki aŋu asi bekun. Na wɔ yasu ajina, na Ananiyasi abiɛ i Nyɛmɛ nzue,
19 na wɔ di diire, na wɔ nya faŋga bekun.

Kabo Sɔɔlu kaanri Nyɛmɛ jɔrɛ Damasiko miɛ kpiri n nu barasu ni

Na Sɔɔlu awo Yesu susufɔm n dɔ lennyɔ Damasiko miɛ kpiri n nu.
20 Na wɔ kaba sukan Nyɛmɛ jɔrɛ Yudafɔm tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm nu, ka Yesu ti Nyɛmɛ Wa n a.
21 Na jɔrɛ n amiɛ minɛm kɛrɛ bo bu tiiri ka i sukan Nyɛmɛ jɔrɛ ni, na ba bisa bu ŋuŋu nu ka, “Má sɔnɔ n bo i wo Yɛrusalem miɛ kpiri n nu kun minɛm bo bu su Yesu su n lɛɛ? Ye kisa wɔ ba fɛn ka i ba tara minɛm wura bu jɔrɔkɔ, fa bu kpie bu nyi kɔ ma Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni, má sɔ?”
22 Ama, na Sɔɔlu anya faŋga abuka su, na wɔ kan akunma Yudafɔm bo bu wo Damasiko n nu, na wɔ kan ateke bu nyi na wɔ ma ba si ka Yesu ti Kristo n a, Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ ase ka i súnma i ni.
23 Na wɔ yo lennyɔ, na Yudafɔm n atiɛn bu nɔɔ afa sɛsɛsu kabo bu yo na bu kun Sɔɔlu,
24 ama, na wɔ ti kabo ba sɛsɛsu ka bu kun i ni. Na ba ŋminda i miɛ ni anɔm n nu, wiɛsu ni kɔŋguɛ, ka nzɛn i ba sufite na bu kun i.
25 Ama, na cɛɛn n be kɔŋguɛ, na Sɔɔlu susufɔm afa i awura kandiɛ nu, na ba fa i acɔɔndi miɛ n kobe tukoro nu ase.

Kabo Sɔɔlu kɔ juuri Yɛrusalem miɛ kpiri n nu ni

26 Saŋga bo Sɔɔlu kɔ juuri Yɛrusalem miɛ kpiri n nu ni, na wɔ koro ka i fa i ŋu bo Yesu susufɔm n su, na i ni bɛrɛ yo kun, na sɛrɛ ati bu, dama ba yo má yarada ka i ti Yesu susufɔm n be wɔ.
27 Dɔ na Banabasi afa i akɔ Yesu jaramasam n dɔ. Na yiri Banabasi akan akere bu kabo Sɔɔlu wo atin n nu sukɔ Damasiko miɛ kpiri n nu, na i ŋuuri Mibiɛ ni, ni kabo Mibiɛ n jɔjɔɔri i dɔ barasu ni, ni kabo Sɔɔlu kaanri Nyɛmɛ jɔrɛ Yesu duma nu Damasiko, ni ahoresi ni.
28 Banabasi seeri sɔ ni, na ba soro su, na Sɔɔlu awo bu dɔ Yɛrusalem, na i sujeŋgbe sukan Nyɛmɛ jɔrɛ Yesu duma nu, ni ahoresi.
29 Na i ni Yudafɔm bo bu jɔjɔ Giriki aniɛ ni abo anzama haari na ba se akuruwa ni bu beŋgu. Na ba koro ka bu kun i.
30 Saŋga bo yaradayofɔm n tiiri ahin jɔrɛ n sɔ ni, na ba fa Sɔɔlu akɔ aju Sizariya miɛ kpiri n nu, na ba ma wɔ kɔ Tarasu miɛ kpiri n nu.
31 Na Kristo jama n anya faŋga abuka su, na bu susoro Mibiɛ n nahɔrɛ su, na bu suwo ni Awiɛwiɛ Casi n dɛɛ ahoresi nu, na bu sunya minɛm subuka su.

Kabo Petoro yoori abonɔ sam ni

32 Na Petoro ajeŋgbe ka i bara yɛ awɔrɛ n kɛrɛ, na cɛɛn n be sɔ ɔ, na wɔ kɔ ka i kɔ niɛ Nyɛmɛ minɛm n bo bu wo Luda dɛɛ miɛ kpiri n nu n busu.
33 Dɔ na wɔ kɔ aŋu sɔnɔ be, bu fere i ka Aniyasi, i saam ni i jaam kɛrɛ awu, i da sɔrɔ ɔ, i afɔ mɔcuɛ lɛɛ bo i koro yasu má.
34 Na Petoro ase i ka, “Aniyasi, Yesu Kristo ama u laifiɛ. Yasu na a nyanya u dasu ni.” Kpeŋga na wɔ kaba ayasu.
35 Minɛm kɛrɛ bo bu wo Luda miɛ kpiri n nu, ni bo bu wo Saroni awɔrɛ n nu n kɛrɛ ŋuuri i sɔ ni, na ba kaaki bu wo na ba fa bu ŋu ama Mibiɛ ni.
36 Bara be yo woori miɛ kpiri be bo bu fere i ka Jopa n nu, bu fere i ka Tabita, i ti Yesu susufɔ ɔ, bu fere i duma Giriki aniɛ nu ka Dɔkasi, i bu la ka aja. I yo sakpa wɔ saŋga kɛrɛ, na i si yaarifɔm aŋunfɔ.
37 Ama, na wɔ ba ada tukpaki na wɔ wu, na ba biɛ i nzue, na ba fa i ada aŋgoro sɔɔ nu.
38 Jopa gusu waari má ni Luda, na saŋga bo Yesu susufɔm bo bu wo Jopa n tiiri ka Petoro wo Luda ni, na ba sunma minɛ nnyɔ i dɔ ka i yo aniɛ na i bra ndende.
39 Nyini ti, na Petoro ayasu asu bu su na bu kɛrɛ akɔ. Saŋga bo i kɔ juuri ni, na ba fa i afun akɔ aŋgoro sɔɔ n nu, na nkunafɔm kɛrɛ atiɛn bu nɔɔ abara ayɛ i, na bu

susun, na ba fa tanlɛɛm ni tani barasu barasu bo Dɔkasi la ŋgɔɔ na i kpa maari bu n akere yiri Petoro.
40 Na Petoro afɔn bu kɛrɛ afite sɔɔ n nu, na wɔ kutu i naŋgoroma su, na wɔ sere Nyɛmɛ, na wɔ kaaki i nyunu awɔ fuin ni, na wɔ se i ka, “Tabita, yasu.” Saŋga bo i tekeeri i nyumbaa ni, na wɔ ŋu Petoro, na wɔ yasu atana.
41 Na Petoro aso i saa nu abuka i, na wɔ yasu ajina, na wɔ fere Nyɛmɛ minɛm n ni nkunafɔm ni kɛrɛ, na wɔ fa i akere bu ka wɔ teŋge.
42 Na nyini labari ni abara ayɛ Jopa miɛ n kɛrɛ nu, na minɛ beberebe ayo Mibiɛ n yarada.
43 Na Petoro awo Jopa lennyɔ, i yo woori jɛrɛkɛ be dika a, bu fere i ka Simon.

10

Petoro ni Koneliyo dɛɛ jɔrɛ

1 Sɔnɔ be yo woori Sizariya miɛ kpiri n nu, bu fere i ka Koneliyo, i ti Romafɔ sojam n kpiɛn wɔ, i niɛ soja mbaa yaa su a. Bu fere nyini soja jama mbaa n ka Itali sojam.
2 Koneliyo ti sɔnɔ bo i su Nyɛmɛ atin su wɔ, i ni i dikafɔm kɛrɛ, na bu soro Nyɛmɛ. Na i suyo sakpa ma Yudafɔm bo bu ti yaarifɔm ni, na i susere Nyɛmɛ saŋga kɛrɛ.
3 Na cɛɛn n be wiɛsu kerefi nsan saŋga, na wɔ kaba aŋu Nyɛmɛ mɛrɛkɛ be, na mɛrɛkɛ n aba ase i ka, “Koneliyo.”
4 Na wɔ niɛ i gbirim, na sɛrɛ ati i, na wɔ bisa i ka, “M Mibiɛ, nzu a?” Na mɛrɛkɛ n abɔ i nu ka, “Nyɛmɛ ade u sere, wɔ ŋu sakpa n bo a yo ama yaarifɔm ni, i wara koro fi má nyini sam kɛrɛ.
5 Tɔ, kisa, sunma minɛm na bu kɔ Jopa miɛ kpiri n nu na bu kɔ fere sɔnɔ bo bu fere i ka Simon Petoro ni.
6 I wo jɛrɛkɛ be dika a, bu fere i gusu ka Simon, i dika n wo fa dodo tieku n wɔ.”
7 Mɛrɛkɛ n jɔjɔɔri i dɔ wieeri ni, na wɔ kɔ, na Koneliyo afere i ngbɛfɛnɛm nnyɔ, ni soja kun be bo i su Nyɛmɛ atin su na i wo i dika ni.
8 Na wɔ kan jɔrɛ n kɛrɛ bo mɛrɛkɛ n seeri i ni akere bu, na wɔ sunma bu Jopa miɛ kpiri n nu.
9 Na alecin ŋgarama, na ba de atin na bu kɔ Jopa, bu kɔ sudodo dɔ fa kɔ wiɛ kekete saŋga, na Petoro gusu ayasu afun sɔɔ su ka i sere Nyɛmɛ.
10 Na ahɔɛ ati i, na wɔ koro deke be i di. Saŋga bo bu wo diire n yo su ni, na deke be aba i dɔ ka alɛlɛ nu dɛɛ su.
11 Na wɔ ŋu ka aŋgoro n ateke, na wɔ ŋu deke be i ti ka tani bambaka wɔ, ba cici i bue nna n kɛrɛ, i sucɔɔndi ba asiɛŋgu.
12 Ajaanna barasu kɛrɛ, ni cinbukunnusufɔm barasu kɛrɛ, ni laŋkpɛtɛfɔm barasu kɛrɛ ka bu wo nu.
13 Na wɔ ti akonvi be ŋga, i ŋa, “Petoro, yasu na a kun di.”
14 Ama, na Petoro ase i ka, “M Mibiɛ, ai. M nya di má deke bo i ti ciire na i la fin.”
15 Na akonvi n akaaki ase i bekun ka, “Deke kɛrɛ bo Nyɛmɛ ayo i casi, má a se ka i ti fin.”
16 Deke n yoori sɔ kɔ juuri kun kun kpe nsan a, na wɔ kaba afun akɔ aŋgoro.
17 Saŋga n bo Petoro subirisi fa kɔ deke n bo wɔ ŋu i n su ni, nyini saŋga, minɛm bo Koneliyo sunmaari bu ni, abisa asi Simon dika, na ba ka ajina awuru n anɔ nu.
18 Na ba fere sɔnɔ be, abisa i ka, Simon Petoro wo dɔ ɔ?
19 Petoro toko wo sunsun su, fa kɔ deke bo i baari i dɔ ka alɛlɛ nu n bu. Dɔ na Awiɛwiɛ Casi n ase i ka, “Ti fɛn. Minɛ nsan nbem wo fɛn suniɛniɛ u busu.
20 Nyini ti, yasu na a jura, na u ni bɛrɛ kɔ, má a yo sika, dama mini sunmaari bu a.”
21 Na Petoro ajura akɔ minɛm n dɔ, na wɔ se bu ka, “Mini ye am niɛniɛ m n a. Am natiiri bu la ka sɛ wɔ?”

22 Na ba bɔ i nu ka, “Sojam kpiɛn Koneliyo sunmaari ya u dɔ a. I ti sɔnɔ kpa a, na
i soro Nyɛmɛ, na Yudafɔm kɛrɛ bu i agaya. Nyɛmɛ mɛrɛkɛ be seeri i ka i fere u, na
a ba i dika na a ba kan jɔrɛ bo a la i kere i a.”
23 Nyini ti, na Petoro ade minɛm n awura, na ba da i dɔ.

Alecin ŋgarama, na Petoro ayasu, na i ni minɛm n akɔ, bu sukɔ ni, na yaradayofɔm
nbem bo bu wo Jopa n gusu asu i su akɔ.
24 Na i alecin fɔfɔrɛ, na ba ju Sizariya, bu kɔ ŋu ka Koneliyo atiɛn i lamɔsim, ni i
danfo kpam nɔɔ suŋminda yiri Petoro.
25 Saŋga bo Petoro kɔ ŋa i wura awuru n nu ni, na Koneliyo akpa i atin akutu i jaa
bu haari asiɛŋgu, na wɔ su i.
26 Ama, na Petoro ayɛ i su ajina, na wɔ se i ka, “Mini ni m tii mmɔɔ, ti
adamande wɔ.”
27 Petoro ni Koneliyo bitaari anzama sɔ ɔ haari bu kɔ wuraari awuru n nu, dɔ na
wɔ ŋu ka minɛ beberebe atiɛn bu nɔɔ.
28 Na wɔ se bu ka, “Ambɛrɛ mmɔɔ ni am tii si ka, i ti ciire wɔ ka yɛrɛ Yudafɔm fa
ya ŋu saŋga ni daanfiɛ barasu be nu, wara ya wura bu dika. Ama, Nyɛmɛ akere m
ka má m sinndi sɔnɔ be ka i woowa ti fin.
29 Nyini ti, ye a sunma fereeri m ye ma kete má ye ma ba n a. M koro ka m bisa u wɔ,
nzu ti ye a sunma fereeri m a?”
30 Na Koneliyo ase i ka, “I nyuma lenna lɛɛ, ka ahin saŋga n sɔ, fa kɔ wiɛsu kerefi
nsan, m wo m dika n nu wo nyɛmɛsere su, na sɔnɔ be akaba aba ajina m nyunu, i
wura sutura fofoe papasi,
31 na wɔ se m ka, ‘Koneliyo, Nyɛmɛ ade u sere, ye wɔ teŋge u sakpa bo a yo ama
yaarifɔm n su.
32 Nyini ti, sunma na bu kɔ Jopa, na bu kɔ fere Simon Petoro ni. I wo jɛrɛkɛ be
dika a, bu fere i gusu ka Simon, i dika n wo dodo tieku n wɔ.’
33 Nyini ti, ye m kaba sunmaari ka bu fere u n a, ye wɔrɔ gusu a yo sakpa ye a ba.
Kisa, ya kɛrɛ gusu atiɛn ya nɔɔ fɛn Nyɛmɛ nyunu, na ya ti deke n kɛrɛ bo Mibiɛ n
ama u nɔɔ ka a fa ma ya ni.”

Kabo Petoro kaanri Nyɛmɛ jɔrɛ n Koneliyo dika ni

34 Na Petoro anya ase ka, “Kisa, ma si nahɔrɛ su ka adamande kɛrɛ ti kun wɔ Nyɛmɛ
dɔ, i tambu má nu.
35 Sɔnɔ kɛrɛ bo i soro Nyɛmɛ na i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ, i mi koro i ti nzu daanfiɛ
sɔnɔ, Nyɛmɛ de i wɔ.
36 Am si labari n bo Nyɛmɛ fa maari Yisarelifɔm, nyini labari kpa n kere ka minɛm
nya tanalaifiɛ Yesu Kristo dɛɛ ti, yiri ti sɔnɔ kɛrɛ Mibiɛ a.
37 Am kɛrɛ si sa bo i boori i bu Galili dɛɛ awɔrɛ n nu, saŋga bo Yohane kaanri
Nyɛmɛ nzue biɛ n jɔrɛ ni, haari na wɔ bara ayɛ Yudiya dɛɛ awɔrɛ n kɛrɛ nu.
38 Am si Yesu Nazarɛtifɔ n jɔrɛ ni, kabo Nyɛmɛ faari i Awiɛwiɛ Casi n ni yiko n
wuraari i ŋu ni, ni kabo i nati bara yɛɛri deke kɛrɛ suyo sakpa sutuntun minɛm kɛrɛ
bo Sitana miɛ bu n na bu nya laifiɛ, dama Nyɛmɛ woori i dɔ a.
39 Yɛrɛ, ya ŋuuri deke n kɛrɛ bo i yoori bu Yudafɔm dɛɛ asiɛn su, ni Yɛrusalem miɛ
kpiri n nu ni. Na ba kpama i baka jaanu n su, na wɔ wu.
40 Ama, i lesan cɛɛn, na Nyɛmɛ ateŋge i afite i yiwee n nu, na Nyɛmɛ ama minɛm
aŋu i.
41 Má sɔnɔ kɛrɛ ŋuuri i a, ama, yɛrɛ bo Nyɛmɛ du mɔ yiiri ya ka ya di i daani ni,
yɛrɛ ŋuuri i a, na ya ni yiri asaŋga adi, na ya nu, saŋga bo i teŋgeeri ni.
42 Na wɔ ma ya nɔɔ ka ya kɔ kan labari kpa n kere minɛm na ya di daani ka, yiri
ye Nyɛmɛ ayi i ka i bá di ŋgɔɔfɔm, ni bo ba wu n kɛrɛ jɔrɛ a.

43 Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm kɛrɛ yo jɔjɔɔri Yesu jɔrɛ, bu ŋa, ‘Sɔnɔ kɛrɛ bo i yoori i
yarada, Nyɛmɛ fá i mi satiɛ bo wɔ yo i fa ce i, Yesu dɛɛ duma n nu.’ ”

Kabo Awiɛwiɛ Casi n wuraari minɛm bo bu ti má Yudafɔm n ŋu ni

44 Saŋga bo Petoro toko jina wo jɔjɔ su ni, na Awiɛwiɛ Casi n aba awura minɛm
kɛrɛ bo bu jina suti labari n ŋu.
45 Na Yudafɔm bo bu ti yaradayofɔm na bu suuri Petoro su fiteeri Jopa miɛ kpiri n
nu baari n ayo alekutura, kabo Nyɛmɛ afa i Awiɛwiɛ Casi n awura minɛm n bo bu ti
má Yudafɔm mmɔɔ ŋu ni.
46 Na bɛrɛ Yudafɔm ni, ati ka minɛm n sujɔjɔ aniɛ barasu barasu sukansi Nyɛmɛ.
Na Petoro ase ka,
47 “Nyɛmɛ afa i Awiɛwiɛ Casi n awura ahin minɛm n ŋu, kabo i fa wuraari ya ŋu
ni. Ye ŋma koro kete ka má ya biɛ bu Nyɛmɛ nzue a?”
48 Nyini ti, na Petoro ama nɔɔ ka bu biɛ bu Nyɛmɛ nzue, Yesu Kristo duma n nu.
Na ba sere i ka i wo bu dɔ lennyɔ.

11

Kabo Petoro kaanri i sa n bu kereeri Kristo Jama n Yɛrusalem ni

1 Na Yesu jaramasam ni, ni yaradayofɔm n kɛrɛ bo bu wo Yudiya awɔrɛ n nu n ati
ka, minɛm bo bu ti má Yudafɔm n gusu ade Nyɛmɛ nɔaniɛ n ayo i yarada.
2 Nyini ti, saŋga bo Petoro kɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu ni, na Yudafɔ yaradayofɔm
nbem ajaraki i.
3 Bu ŋa, “Nzu ti ye a kɔ minɛm bo bu wura má kɛnkɛnɛ n dika ye u ni bɛrɛ kɔ
saŋga di diire a?”
4 Dɔ na Petoro abo i bu, na wɔ kan kabo jɔrɛ n kɛrɛ boori i bu kun kun n akere bu.
5 I ŋa, “M wo Jopa miɛ kpiri n nu, wo nyɛmɛsere su ni, na ma ŋu deke be, i yo m ka
alɛlɛ dɛɛ su wɔ. M ŋuuri deke be, i ti ka tani bambaka wɔ, ba cici i bue nna n kɛrɛ, i
sucɔɔndi fite aŋgoro n nu suba asiɛŋgu, na wɔ ba ajina m bi.
6 Na ma niɛ i nu nyunyumi, na ma ŋu ajaannam barasu kɛrɛ, ni cinbukunnusufɔm
barasu kɛrɛ, ni laŋkpɛtɛfɔm barasu kɛrɛ ka bu wo nu.
7 Na ma ti akonvi be ŋga, i ŋa, ‘Petoro, yasu na a kun di.’
8 Ama, na ma se i ka, ‘M Mibiɛ, ai. M nya di má deke bo i ti ciire na i la fin.’
9 Na ma kaaki ati akonvi ni ŋga bekun, i fite aŋgoro wɔ, i ŋa, ‘Deke kɛrɛ bo Nyɛmɛ
ayo i casi, má a se ka i ti fin.’
10 Deke n yoori sɔ kɔ juuri kun kun kpe nsan a, na wɔ kaaki afun akɔ aŋgoro.
11 Nyini saŋga n nu, na minɛ nsanm n bo bu sunmaari bu m dɔ n afite Sizariya miɛ
kpiri n nu aba aju awuru n bo m wo nu ni.
12 Na Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi n ase m ka m yasu na m su bu su kɔ, má m yo sika. Na
ma su bu su, na ya kɛrɛ akɔ. Na ahin yaradayofɔ nsɛnm n gusu asunma m afite Jopa,
na ya kɛrɛ akɔ Sizariya, na ya kɔ awura Koneliyo dika.
13 Na wɔ se ya kabo i ŋuuri Nyɛmɛ mɛrɛkɛ i dika barasu ni, ni kabo mɛrɛkɛ n ase
i ka i sunma na bu kɔ Jopa, na bu kɔ fere sɔnɔ n bo bu fere i ka Simon Petoro ni,
14 na i bá kan jɔrɛ be kere u ni u dikafɔm kɛrɛ na am nya tiide.
15 Na ma bo i bu ka m jɔjɔ. Saŋga bo m wo jɔjɔ su ni, na Awiɛwiɛ Casi n ajura
awura bu ŋu, kabo i yo ba wuraari ya ŋu bumboori ni.
16 Na ma teŋge su kabo Mibiɛ n yo seeri ni. I ŋa, ‘Yohane yo faari nzue biɛɛri am a,
ama, mini fá Awiɛwiɛ Casi n ba wura am ŋu a.’
17 I ti nahɔrɛ wɔ ka Nyɛmɛ faari i Awiɛwiɛ Casi n wuraari yɛrɛ Yudafɔm bo ya yo
ya Mibiɛ Yesu Kristo yarada n ŋu, ye wɔ fa awura bo bu ti má Yudafɔm gusu ŋu.
Mini la ŋma bo m koro kanda Nyɛmɛ ka má i yo sa bo i koro ka i yo i a?”

18 Saŋga bo bɛrɛ Yudafɔm tiiri sɔ ni, ba se má jɔrɛ be kun, na ba kansi Nyɛmɛ, bu
ŋa, “Nyɛmɛ ama minɛm bo bu ti má Yudafɔm n atin ka bɛrɛ gusu kaaki bu wo na bu
nya ŋgɔɔ.”

Kristo jama n bo i wo Antiyoki n jɔrɛ

19 Fite saŋga n bo bu kuunri Satɛfano n dɛɛ sin, na ba kere yaradayofɔm
wuwuruwa, nyini ti, na ba sandi abara ayɛ deke kɛrɛ, na nbem akɔ Fonisiya awɔrɛ n
nu, ni Sipurusi asiɛn n su, ni Antiyoki miɛ kpiri n nu, na bu kɔ sukan Nyɛmɛ nɔaniɛ
n sukere Yudafɔm ŋgumi.
20 Ama, bu nbem wo nu, bu fite Sipurusi, na nbem gusu fite Sirene miɛ kpiri n nu,
na ba kɔ Antiyoki, na bu sukan ya Mibiɛ Yesu labari kpa n jɔrɛ sukere minɛm bo bu
ti má Yudafɔm ni.
21 Na Mibiɛ n yiko awo bu dɔ nahɔrɛ su, na minɛ beberebe ayo yarada, na ba kaaki
bu wo, na ba su Mibiɛ n dɛɛ atin n su.
22 Nyɛmɛ minɛm bo bu wo Yɛrusalem miɛ kpiri n nu n tiiri nyini labari sɔ ni, na
ba sunma Banabasi Antiyoki dɔ.
23 Saŋga bo i juuri na i ŋuuri sakpa bo Nyɛmɛ ayo ama minɛm sɔ ni, na i ahore
ajɔ, na wɔ tu bu fɔ ka bu ma bu nyunu boro yarada n bo bu bita i fa kɔ Mibiɛ n dɛɛ
atin n su ni, na bu su i su ni bu ahorembaa kun.
24 Banabasi tiiri sɔnɔ kpa a, na Awiɛwiɛ Casi n awo i dɔ, na i la yarada agaya. Na
minɛ beberebe aba ayo Mibiɛ n yarada.
25 Na Banabasi akɔ Tarasu miɛ kpiri n nu ka i kɔ niɛniɛ Sɔɔlu.
26 Saŋga bo Banabasi kɔ ŋuuri Sɔɔlu ni, na wɔ fa i na ba kɔ Antiyoki, na bɛrɛ minɛ
nnyɔ n kɛrɛ akɔ awo dɔ afɔ kun, na ba tiɛn Kristo jama n nɔɔ, na ba kere minɛ
beberebe. Antiyoki dɔ ye bu du mɔ fereeri yaradayofɔm n ka Kristofɔm a.
27 Nyini saŋga n nu, na Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ nbem afite Yɛrusalem aba Antiyoki
dɔ.
28 Bu fere bu nu kun ka Agabusi, dɔ na Awiɛwiɛ Casi n ama i yiko, na wɔ yasu ajina
ajɔjɔ ka, ahɔɛ bambaka be bá tɔ durunya n kɛrɛ nu. Nyini ahɔɛ n ba tɔɔri saŋga bo
Romafɔm fɛmɛ kpiri bo bu fere i ka Kalodisi n diiri i fɛmɛya n a.
29 Na Kristo susufɔm ni ayo anɔɔkun ka bu kun kun n kɛrɛ yiyi ŋwaa kabo bu
faŋga nyaari ti barasu, na bu fa kɔ buka bu beŋgu yaradayofɔm bo bu wo Yudiya
awɔrɛ n nu ni.
30 Na ba yiyi ŋwaa ni, na ba fa ŋwaa n asunma Banabasi ni Sɔɔlu ka bu fa kɔ ma
Kristo jama nkpiɛnkpiɛnm ni.

12

Kabo bu kereeri Kristo jama n wuwuruwa barasu ni

1 Fa kɔ nyini saŋga n nu, na Fɛmɛ Herode abo i bu sukere Kristo jama minɛ nbem
wuwuruwa.
2 Na wɔ ma ba fa takobe akun Yohane gɔrɔ Yakobo.
3 I yoori saŋga bo Yudafɔm sudi bu Butara cɛɛnkpiri n wɔ.
4 Bu taraari Petoro wuraari dansaraka nu ni, na ba fa i awura sojam buru ni nsɛn
saa nu ka bu niɛ i dika. Na bɛrɛ gusu akpaaki nu ka minɛ nna niɛ i dika kɔ ju saŋga
su, na nyiŋgam nya de. Na Fɛmɛ Herode asɛsɛ su ka bu diiri Butara cɛɛnkpiri n siinri,
i fa Petoro jina jama n kɛrɛ nyunu wɔ, na i di i jɔrɛ.
5 Nyini ti, na wɔ ka dansaraka n nu, na Kristo jama n asere Nyɛmɛ ni anyumboro
ama i.

Kabo Nyɛmɛ mɛrɛkɛ n yiiri Petoro fiteeri dansaraka n nu ni

6 Nyini cɛɛn n kɔŋguɛ n bo i alecin na Fɛmɛ Herode má bu yi Petoro fite na bu di i
jɔrɛ ni, i da sojam nnyɔ afiɛn wɔ. Na ba wura i jɔrɔkɔ aminda bu i bue nnyɔ n kɛrɛ,
na nbem gusu kaaki jina dansaraka anɔ n nu ŋminda.
7 Kpeŋga na Nyɛmɛ mɛrɛkɛ be aba ajina dansaraka n nu, na sɔɔ n ata wein. Na
mɛrɛkɛ n abo Petoro gbɛngbɛn, na wɔ teŋge i, na wɔ se i ka, "Yasu ndende." Na
jɔrɔkɔ n bo i wo Petoro saa n afite atɔ.
8 Na mɛrɛkɛ n ase i ka, "Bo u dambara ni, na a fa u gbagbaa n wura." Na Petoro
ayo sɔ, na wɔ kaaki ase i ka, "Fa u tanlɛɛ n wura, na a su m su."
9 Na Petoro asu i su afite dansaraka sɔɔ n nu, wɔ si má ka sa n bo mɛrɛkɛ n suyo i
n ti nahɔrɛ wɔ, i sunsun ka i yo i ka alɛlɛ dɛɛ su wɔ.
10 Na ba kɔ asin sojam ciciri su dɛɛ n ŋu, na ba kɔ asin nnyɔ su dɛɛ n gusu ŋu, na
ba kɔ aju bulaari anɔ n bo bu teke i ka na bu sin kɔ miɛ n kunnu ni. Na anɔ n ni i tii
ateke, na ba fite. Bu toori atiŋgbere n nu kɔɔri mɔ kaan, na mɛrɛkɛ n akaba ayaki
Petoro.
11 Dɔ na Petoro nyunu akoro, na wɔ se ka, "Kisa, ma si ka i ti nahɔrɛ wɔ, ka Micɛra
n ye wɔ sunma i mɛrɛkɛ n ka i yi m fite Fɛmɛ Herode saa nu, ni deke n kɛrɛ bo
Yudafɔm sunsun ka bu yó m ni."
12 I faari nyini sa n kɛrɛ nu sɔ ni, na wɔ kɔ Mariya dika, i wa la Yohane n bo bu
kaaki fere i Marako ni, nyini saŋga, jama beberebe atiɛn bu nɔɔ wo nyɛmɛsere su.
13 Na Petoro abobo dasin anɔ ni, na afani be, bu fere i ka Roda, na wɔ ba ka i ba
niɛ sɔnɔ n bo i bobo anɔ ni.
14 Na wɔ si akonvi n ka Petoro lɛɛ, i ahore ajɔ agaya n dɛɛ ti, wɔ teke má anɔ ni,
na wɔ ŋmati akpie i nyi, na wɔ kɔ ase minɛm bo bu wo awuru n nu n ka Petoro jina
dasin.
15 Na ba se i ka, "A bo fiɛ wɔ." Ama, na wɔ kaaki ajɔjɔ ni anyumboro ka i ti
nahɔrɛ wɔ. Dɔ na ba se ka, "Kisa, i mɛrɛkɛ a."
16 Nyini saŋga n kɛrɛ Petoro toko jina anɔ n nu wo bobo su. Kasin, na ba ba ateke
anɔ ni, na saŋga bo bu ŋuuri ka yiri ni, na ba yo alekutura.
17 Na Petoro afa i saa ayo bu ka bu yaki naŋmiɛ. Na wɔ kan akere bu kabo Mibiɛ
n yiiri i fiteeri dansaraka sɔɔ n nu barasu ni. Na wɔ se bu ka, "Am kɔ kan ahin jɔrɛ
n kere Yakobo ni yaradayofɔ nyiŋgam n kɛrɛ." Na wɔ fite bu bi bɛrɛ akɔ deke be.
18 Ale ba ciinri ni, na jɔrɛ n amiɛ sojam ni, ba si má kabo bu yo. Na ba se ka, "Ye
nzu ayo Petoro a?"
19 Na Fɛmɛ Herode ama nɔɔ ka bu niɛniɛ Petoro busu, ama, ba ŋu má i. Nyini ti,
na wɔ bisa sojam bu jɔrɛ ni, na wɔ ma nɔɔ ka bu kun bu. Nyini sin, na Fɛmɛ Herode
afite Yudiya awɔrɛ n nu, na wɔ kɔ awo Sizariya miɛ kpiri n nu fa kɔ saŋga su.

Kabo Fɛmɛ Herode wuuri barasu ni

20 Na Fɛmɛ Herode afa yaa agaya Tiro ni Sidon miɛ n nufɔm ŋu, nyini ti, na ba fa
sɛsɛsu, na ba kɔ ka bu ŋu i. Bu du mɔ kɔɔri sɔnɔ be dɔ ɔ ka, bu fere i ka Blasitusi, na
bu ni i dɛɛ ayo kun ka. Blasitusi ti Fɛmɛ Herode gisan n niɛfɔ kpiɛn wɔ. Na wɔ nya
fa bu akɔ Fɛmɛ Herode dɔ, na ba kɔ asere ka i ma bu ni yiri nya tanalaifiɛ. Deke bo
i ti na bu yoori sɔ n la ka, dama bu diire kɛrɛ fite yiri fɛmɛ n dɛɛ asiɛn n su wɔ.
21 Cɛɛn n bo bu kpamaari i ba juuri ni, na Fɛmɛ Herode awura i fɛmɛya sutura, na
wɔ tana i fɛmɛya biɛ n su, na wɔ jɔjɔ minɛm n dɔ.
22 I jɔjɔ wieeri ni, na minɛ kɛrɛ atiɛn, bu ŋa, "Ahin yiri, nyɛmɛ be ajɔjɔ a, má
adamande."
23 Kpeŋga na Micɛra n mɛrɛkɛ akaba abo i aji, dama wɔ ma má Nyɛmɛ jirima n
dɛɛ ti. Na wɔ da tukpaki, na kakabam awura i, na wɔ wu.
24 Na Nyɛmɛ nɔaniɛ n asandi abara ayɛ deke n kɛrɛ, na ba nya minɛ dɔŋgu abuka
su.

25 Banabasi ni Sɔɔlu yoori bu juma n Yɛrusalem miɛ nu wieeri ni, na ba fa Yohane
bo bu kaaki fere i ka Marako ni, na ba fite Yɛrusalem na ba kaaki akɔ Antiyoki miɛ
kpiri n nu.

13

Kabo bu yiiri Sɔɔlu ni Banabasi sunmaari bu ni

1 Kristo jama n bo i wo Antiyoki miɛ kpiri n nu ni, bu nu nbem ti Nyɛmɛ nɔaniɛ
kanfɔm wɔ, na nbem gusu ti kerefɔm. Bɛrɛ la Banabasi, ni Simeyon bo bu kaaki fere
i ka Nigɛri ni, ni Lukiyosi bo i fite Sirene miɛ kpiri n nu ni, ni Manaye bo bu yo saŋga
taari i ni Fɛmɛ Herode, ni Sɔɔlu ni.
2 Saŋga bo bu cici bu nɔɔ na bu wo Mibiɛ n su su ni, na Awiɛwiɛ Casi n ase bu ka,
"Am yi Banabasi ni Sɔɔlu ma m, na bu yo juma n bo ma yi bu ka bu yo i ni."
3 Bu ciciiri bu nɔɔ, na bu sereeri Nyɛmɛ n wieeri ni, na ba fa bu saa anana bu ŋu,
na ba ma bu atin na ba kɔ.

Kabo Banabasi ni Sɔɔlu kɔɔri Sipurusi ni

4 Na Awiɛwiɛ Casi n asunma Banabasi ni Sɔɔlu na ba kɔ aju miɛ kpiri be su, bu
fere i ka Sɛlusiya, na ba fa lee bambaka dɔ, na ba kɔ miɛ be bo i wo lui bambaka be
su, bu fere nyini lui n ka Sipurusi n su.
5 Saŋga bo bu kɔ juuri lui n miɛ kpiri n bo bu fere i ka Salamisi n su ni, na ba
kan Nyɛmɛ jɔrɛ Yudafɔm tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm nu. Na Yohane bo bu kaaki fere i ka
Marako n awo bu dɔ abuka bu juma.
6 Na ba fa bɛrɛ asin akɔ aju lui bambaka n wiɛ atɔɔri dɛɛ bue ni, miɛ kpiri be su, bu
fere i ka Pafɔsi. Na ba kɔ aŋu boboyayafɔ be dɔ, bu fere i ka Baari Yesu, i ti Yudafɔ ɔ,
i yo i ŋu ka i ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ ɔ, ama, i ti má i.
7 I yo wo lui bambaka n su gomina n dɔ ɔ, bu fere gomina n ka Sɛgosi Pɔɔlu, i ti
sifɔ ɔ. Na wɔ fere Banabasi ni Sɔɔlu, dama i koroori ka i ti Nyɛmɛ nɔaniɛ n wɔ.
8 Ama, boboyayafɔ ni, bu kaaki fere i duma Giriki aniɛ nu ka Elamasi ni, na wɔ
boro i nyi ka i kanda gomina n na má i yo Yesu yarada.
9 Ama, na Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi n awura Sɔɔlu, bo bu kaaki fere i ka Pɔɔlu ŋu, na
wɔ niɛ boboyayafɔ n gbirim, na wɔ se i ka,
10 "Wɔrɔ, a ti Sitana dɛɛ wa a. A ti deke kɛrɛ bo i ti kpa n kpɔfɔ ɔ. Kɔrɛ ni satiɛyo
asunnu u ŋu. A ti Mibiɛ n atin kpa n saakifɔ ɔ. Cɛɛn bɔnɔ ye a yaki i a?
11 Ti fɛn, Mibiɛ ni bó u ji kisa, na a yó anyinsin fa kɔ saŋga su, na a ŋú má wiɛ ka
i ta kun." Kpeŋga na i nyunu akaba asi biri, na i suturiŋgi suniɛniɛ sɔnɔ bo i kere i
atin.
12 Saŋga bo gomina n ŋuuri nyini n sɔ ni, na i tiiri kabo bu kan Nyɛmɛ nɔaniɛ ni,
na wɔ yo i alekutura, nyini dɛɛ ti, na wɔ yo Mibiɛ n yarada.

Kabo Pɔɔlu ni Banabasi kɔɔri Pisidiya dɛɛ Antiyoki miɛ n nu ni

13 Na Pɔɔlu ni i lamɔkɔm n afa lee bambaka afite Pafɔsi dɛɛ miɛ kpiri n nu akɔ aju
miɛ kpiri n bo bu fere i ka Pɛrɛga na i wo Pamfiliya awɔrɛ n nu ni. Na Yohane bo bu
kaaki fere i ka Marako n akpaaki ayaki bu, na wɔ kpie i nyi akɔ Yɛrusalem miɛ kpiri
n nu.
14 Na ba fite Pɛrɛga akɔ aju Antiyoki miɛ kpiri n bo i wo Pisidiya awɔrɛ n nu ni. Na
Ŋumiyi cɛɛn, na ba kɔ awura atana bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu.
15 Saŋga bo bu kaanri Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa kadasi n bo Moyisi kɛrɛɛri i ni,
ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm dɛɛ kadasi n wieeri ni, na bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ ni nkpiɛn-
kpiɛnm n asunma ase Pɔɔlu ka, "Njam, nzɛn am la jɔrɛ be bo am kan kere jama ni,
na i ma bu ahoresi, am kan kere bu."
16 Dɔ na Pɔɔlu ayasu ajina, na wɔ yɛ i saa su, na wɔ bo i bu na i jɔjɔ, i ŋa, "M
lamɔkɔ Yudafɔm, ni ambɛrɛ bo am ti má Yudafɔm na am su Nyɛmɛ ni, am ti fɛn.

17 Yisarelifɔm Nyɛmɛ ni, yiri yo yiiri ya nam a, na wɔ ma ba tɛrɛ abuka su, saŋga
bo bu yo ti wɔfɔm Ijipiti asiɛn su ni. Na Nyɛmɛ afa i dɛɛ yiko bambaka n na wɔ yi
bu afite Ijipiti asiɛn n su,
18 na wɔ mindi abita bu boro kpantain n nu akɔ aju afɔ aburana.
19 Na wɔ butu daanfiɛ barasu nso n bo bu wo Kanana asiɛn n su ni, na wɔ fa bu
asiɛn n ama Yisarelifɔm ka bu fa yo bu tiɛŋgu dɛɛ.
20 Ahin n kɛrɛ yoori sɔ kɔ juuri afɔ yaa nna ni afɔ aburunu wɔ. Nyini sin, na Nyɛmɛ
ayi mɔfɔm ama bu haari fa kɔ ju saŋga bo i yiiri i nɔaniɛ kanfɔ Samuwɛli maari bu
ni.
21 Na ba ba ase Samuwɛli ka bu koro fɛmɛ wɔ, na Nyɛmɛ ama Sɔɔlu bo i ti Kisi wa
n ayo bu fɛmɛ, i fite Bɛnjamin n dɛɛ busu nu wɔ, na wɔ bita bu akɔ aju afɔ aburana.
22 Na Nyɛmɛ ayi Sɔɔlu fɛmɛya n nu, na wɔ fa Fɛmɛ Davidi bo i ti Jese wa n ajina i
jinaabiri. Na Nyɛmɛ adi i ŋusu daani, i ŋa, 'Yiri Davidi, Jese wa n ti sɔnɔ bo m ahore
atara i a, yiri yó m sa koroowa kɛrɛ a.'
23 Yiri Fɛmɛ Davidi dɛɛ busu nu ye Nyɛmɛ seeri ka Yisarelifɔm Tiidefɔ Yesu ni fite
n a.
24 Kana Yesu ba ba, Yohane du mɔ ba kaanri Nyɛmɛ jɔrɛ kereeri Yisarelifɔm wɔ, ka
bu kaaki bu wo na i biɛ bu Nyɛmɛ nzue.
25 Na saŋga bo Yohane ba sukoro ka i wie i juma n ni, na wɔ se minɛm n ka, 'Am
sunsun ka mini la ŋma a? Ai, má mini la sɔnɔ n bo am ŋminda i ka i bá n a. Ama,
am ti fɛn. Yiri bo i wo m sin suba ni, m ti kaan mmɔɔ ni bo m dodo i.'
26 M ninbaam, ambɛrɛ bo am ti Abraham busu nufɔm ni, ni ambɛrɛ bo am ti má
Yudafɔm na am su Nyɛmɛ ni, yɛrɛ ye Nyɛmɛ ma ba fa ahin tiide labari n ama ya a.
27 Dama Yɛrusalemfɔm ni bu nkpiɛnkpiɛnm kɛrɛ asi má Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm dɛɛ
kadasi n bu, haari ni bo bu kan i bu Ɲumiyi cɛɛn n kɛrɛ mmɔɔ ni. Ba kaaki asi má
kabo Yesu ti barasu, na ba ma ba kun i. Nyini ma Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm kadasi n
ayo yiiwa a.
28 Haari ni bo ba yo aŋu má deke n bo i ti na wɔ yo daka ka bu kun i ni, bu sereeri
Gomina Pilato wɔ, ka i ma bu kun i.
29 Na saŋga bo bu yoori sa n kɛrɛ bo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu fa kɔ i ŋusu
jɔrɛ ni, na ba jura i baka jaanu n su, na ba fa i awura yabuɛ buɛ faŋkunma nu.
30 Ama, na Nyɛmɛ ateŋge i yiwee n nu,
31 na wɔ yi i ŋu bo i la má nɔ akere minɛm kɛrɛ bo bu suuri i su fiteeri Galili awɔrɛ
n nu kɔɔri Yɛrusalem ni. Bɛrɛ n bo bu ŋuuri sam bo bu yoori ni, kisa bɛrɛ sudi i
daani kere ya minɛm n a.
32 Nyini ti, ya ba ka ya kan labari kpa sam n bo Nyɛmɛ seeri ka i fa ma ya nam ni
kere am a,
33 ye i ma nɔaniɛ n ayo yiiwa ama yɛrɛ bo ya ti bu busu nufɔm n a, wɔ teŋge Yesu
i yiwee n nu, kabo ba kɛrɛ i Kansi Jue kɛrɛɛwam n nu, i jue nnyɔ su ni. Nyɛmɛ ŋa,
'Wɔrɔ ti m Wa a,
nyuma, m káaki u Si.'
34 Bekun, kabo i teŋgeeri i yiwee n nu na i kpɔrɔ má faŋkunma nu ni, Nyɛmɛ akaaki
ase ka,
'M fá deke kpa n bo i ti casi na i la anyunuyi n ma u,
yiri ye m seeri ka m fa ma Fɛmɛ Davidi n a.'
35 Ba kaaki akɛrɛ i Kansi Jue kɛrɛɛwam n awɔrɛ be nu, ka,
'A yáki má na u Amusuisufɔ Casi n wu kpɔrɔ.'
36 Fɛmɛ Davidi yo yoori Nyɛmɛ kun koroowa haari na wɔ ba awu, na ba se i deke bo
bu seeri i nam ni, na i ŋuniɛmbaa n akpɔrɔ faŋkunma n nu.
37 Ama, yiri n bo Nyɛmɛ teŋgeeri i yiwee n nu ni, wɔ kpɔrɔ má.

38 Nyini ti, m ninbaam, m koro ka am si ka yiri Yesu dɛɛ ti ye bu kaanri labari kpa n
jɔrɛ kereeri am a, ka Nyɛmɛ afa am satiɛ ace am.
39 Sɔnɔ kɛrɛ bo i yoori yiri n yarada, Nyɛmɛ afa i mi satiɛ kɛrɛ ace i. Nɔaniɛ kpamaa-
wa n bo Moyisi fa maari ni, wɔ koro afa má minɛm satiɛ ace má bu.
40 Am si am ŋu sa, adena má sam bo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm yo seeri n be tu am.
41 Bu yo seeri ka,
‘Ambɛrɛ bo am yo Nyɛmɛ anzasi ni, am ti fɛn,
am yo alekutura na am ka ŋgbɛɛn,
dama m suyo juma be am dɛɛ saŋga nu,
haari má be kan kereeri am, am dé má i.’ ”
42 Na saŋga bo Pɔɔlu ni Banabasi sufite tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu ni, na minɛm n asere
bu ka bu kaaki bra Ŋumiyi cɛɛn n bo i suba ni, na bu ba kan nyini jɔrɛm bo ba kan
akere bu ni, na bu tí bekun.
43 Saŋga bo minɛm ni ba sandiiri tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n ni, na Yudafɔm nbem, ni bo bu
ti má Yudafɔm na ba kaaki bu woowa na bu su Yudafɔm atin n su ni, na bu dɔŋgu
asu Pɔɔlu ni Banabasi su. Na Pɔɔlu ni Banabasi atu bu fɔ, ka má bu kaaki bu sin bo
sakpa n bo Nyɛmɛ ayo ama bu ni.
44 Ŋumiyi cɛɛn n ba juuri ni, na minɛm n dɔŋgu bo bu wo miɛ n nu n aba atiɛn bu
nɔɔ tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu na bu ti Nyɛmɛ jɔrɛ ni.
45 Saŋga bo Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm ni ŋuuri jama n sɔ ni, na ba si Pɔɔlu kɔrɛ, na bu
ni yiri awura akuruwa, na ba kpiɛ i nzukɔ.
46 Ama, na Pɔɔlu ni Banabasi ajɔjɔ ni ahoresi, bu ŋa, “I ti ye ni ka ya du mɔ kan
Nyɛmɛ nɔaniɛ n kere ambɛrɛ wɔ ka. Ama, kabo am akete i na am koro má ka am
nya ŋgɔɔ n bo i la má awieeri ni, ya yáki am wɔ, na ya kɔ́ kan kere minɛm bo bu ti
má Yudafɔm ni.
47 Dama nɔaniɛ maawa bo Mibiɛ n fa maari ya n lɛɛ. I ŋa,
‘Ma yi u ka a yo wein ma minɛm bo bu ti má Yudafɔm ni,
adena durunya n nufɔm kɛrɛ nya tiide.’ ”
48 Saŋga bo minɛm n bo bu ti má Yudafɔm tiiri ahin nɔaniɛ n sɔ ni, na bu ahore ajɔ,
na ba kansi Mibiɛ n nɔaniɛ ni. Na minɛm bo Nyɛmɛ ayi bu ka bu nya ŋgɔɔ n bo i la
má awieeri n ayo yarada.
49 Na Mibiɛ n nɔaniɛ n asandi abara ayɛ nyini awɔrɛ n kɛrɛ nu.
50 Ama, na Yudafɔm nkpiɛnkpiɛnm n awura minɛm bu sin, bɛrɛ la nbaram bo bu la
wo na bu su Nyɛmɛ ni, ni nbiɛsɔm bo bu wo miɛ n nu na bu se na i bi ni. Na ba kere
Pɔɔlu ni Banabasi wuwuruwa, na ba fɔn bu afite bu asiɛn n su.
51 Na Pɔɔlu ni Banabasi akpɔnkpɔn bu jaa tuturi agɔ bu ŋu, nyini kere ka ba kete miɛ
n nufɔm lɛɛ, na ba kɔ miɛ kpiri be bo bu fere i ka Ikoniyom n su.
52 Na Yesu susufɔm bo bu wo Antiyoki dɔ ni, bu ahore ajɔ agaya, na Awiɛwiɛ Casi n
awo bu dɔ.

14

Kabo Pɔɔlu ni Banabasi kɔɔri Ikoniyom miɛ kpiri n nu ni

1 Pɔɔlu ni Banabasi kɔ juuri Ikoniyom miɛ kpiri n nu ni, bu kaaki yoori sɔ bekun,
na ba wura bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu, na ba kan Nyɛmɛ jɔrɛ n ni anyumboro haari
na minɛ beberebe ayo yarada, Yudafɔm, ni bo bu ti má Yudafɔm n kɛrɛ.
2 Ama, na Yudafɔm nbem bo bu yo má yarada n awura minɛm bo bu ti má Yudafɔm
bu sin akpura bu ni yaradayofɔm n tii.
3 Na Pɔɔlu ni Banabasi awo dɔ ayo lennyɔ. Na bu sujɔjɔ Mibiɛ n jɔrɛ ni ahoresi,
na Mibiɛ n ama bu faŋga, na wɔ ma bu atin na ba yo alekutura sa barasu barasum,
adena minɛ ŋu bu na bu si ka i ti nahɔrɛ wɔ.

4 Na kpakpaakinu aba miɛ n nufɔm dɔ, na nbem ajina Yudafɔm n sin, na nbem
gusu ajina Yesu jaramasam n sin.
5 Na bo bu ti má Yudafɔm ni, ni Yudafɔm ni, fa saŋga ni bu mɔfɔm n afa sɛsɛsu
atara kabo bu yo Yesu jaramasam ni tiɛ, na bu tu bu yabuɛ.
6 Na Yesu jaramasam n afa nu fa kɔ kabo bu koro ka bu yo ni, na ba ŋmati akɔ
miɛ kpiri nbem bo bu fere bu ka Lisitira ni Dɛrɛbi n su. Bu wo Likawoniya awɔrɛ n
nu wɔ, na bu nya nati subara yɛ ahɛmɛ ahɛmɛm.
7 Dɔ na ba kan labari kpa n akere minɛm.

Kabo Pɔɔlu ni Banabasi kɔ woori Lisitira miɛ kpiri n nu jɔrɛ ni

8 Sɔnɔ be woori Lisitira miɛ kpiri n nu, i jaa awu, kabo bu wuuri i ni, i ti wɔbuka a,
wɔ nati má.
9 Na wɔ tana asɔ i sui ati kabo Pɔɔlu sujɔjɔ ni. Na Pɔɔlu afa i nyumbaa akpama i
ŋu, na wɔ fa nu ka sɔnɔ n ayo yarada, ka i koro tuntun i na i nya laifiɛ.
10 Na wɔ tiɛn kpa ase i ka, “Yasu jina cencen.” Na sɔnɔ n ayasu kungerekun
awarakpin sunati bara yɛ.
11 Saŋga bo jama n ŋuuri sa n bo Pɔɔlu ayo i sɔ ni, na ba tiɛn kpa Likawoniya aniɛ
n nu, bu ŋa, “Ya nyɛmɛm akaaki ka adamandem wɔ, ye ba jura aba ya dɔ a.”
12 Na ba fere Banabasi duma ka Ziyosi, bu amɔɛ kpiri duma lɛɛ, na ba fere Pɔɔlu
ka Hɛrɛmesi, dama yiri ti amɔɛ n cɛm a.
13 Na amɔɛ n bo bu fere i ka Ziyosi n sɔɔ jina miɛ n ahɛmɛ, na amɔɛ n fɔ n ni miɛ
n nufɔm anyɔndi tooram ni baka pum afa aba miɛ n anɔ nu ka bu fa yo tiɛ ma Pɔɔlu
ni Banabasi.
14 Saŋga bo Pɔɔlu ni Banabasi tiiri kabo minɛm koro ka bu yo ni, na bu ahore
asaaki na yaa ati bu, nyini ti, na ba cin asɔn bu sutura bo bu wura i, na ba ŋmati
awura jama n afiɛn sutiɛn bu ŋu,
15 bu ŋa, “Njam o e, nzu ti ye am suyo sɔ a? Yɛrɛ mmɔɔ ni ya tii, ti adamandem
kabo am ti n wɔ. Ya ba ka ya kan labari kpa n kere am wɔ, na am yaki nyini deke
ŋgbɛɛnm ni, na am su Nyɛmɛ bo i wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ ni. Yiri yiiri aŋgoro, ni asiɛŋgu,
ni tieku n ni dekem kɛrɛ bo bu wo nu n a.
16 Dawa saŋga ni, yiri Nyɛmɛ yo maari atin wɔ ka daanfiɛ kɛrɛ yo kabo i koro.
17 Ama, haari ni nyini n kɛrɛ, saŋga kɛrɛ i yo sakpa ma am wɔ, i ma nzue tɔ ma
am wɔ, na am alɛmbaa bo am dɔ bu n yo nyunyumi, na am di, na am kunnu yi, na i
ma am ahorejɔ. Nyini kɛrɛ kere am ka i wo bɛrɛ a.”
18 Haari ni nyini jɔjɔɔwa n kɛrɛ n mmɔɔ ni, i yoori kekereke maari Pɔɔlu ni
Banabasi ye bu koro kandaari jama n ye ba yo má tiɛ ama bu n a.
19 Na Yudafɔ nbem afite Antiyoki ni Ikoniyom miɛ kpirim n nu aba Lisitira, na ba
ma minɛm ade bu nɔaniɛ, na ba tutu Pɔɔlu yabuɛ, bu sunsun ka wɔ wu wɔ, na ba
cin i afite miɛ n nu.
20 Ama, na Yesu susufɔm n atiɛn bu nɔɔ abara ayɛ i, na wɔ yasu, na wɔ kpie i nyi
awura miɛ n nu. Na alecin fɔfɔrɛ, na yiri ni Banabasi afite dɔ, na ba kɔ Dɛrɛbi miɛ
kpiri n nu.

Kabo Pɔɔlu ni Banabasi kaaki kɔɔri Siriya dɛɛ Antiyoki n su ni

21 Na Pɔɔlu ni Banabasi akan labari kpa n Dɛrɛbi miɛ kpiri n nu, na ba nya susufɔm
beberebe dɔ. Na ba kpie bu nyi akɔ Lisitira, ni Ikoniyom miɛ kpirim n nu, na ba nya
akɔ Antiyoki miɛ kpiri n bo i wo Pisidiya awɔrɛ n nu ni.
22 Na ba se yaradayofɔm ni ka, bu ma bu yarada n yo biiwa, na ba ma bu ahoresi.
Na ba se bu ka, “Wɔ yo daka ka bu kere ya wuwuruwa beberebe ka, na ya nya koro
wura Nyɛmɛ fɛmɛya n nu.”

23 Miɛ kɛrɛ bo bu wɔɔri su, bu yi nkpiɛnkpiɛnm wɔ Kristo jama n nu, na bu cici bu nɔɔ, na bu sere Nyɛmɛ, na bu fa bu wura yiri Mibiɛ n bo ba yo i yarada n saa nu ka
i niɛ bu dika.
24 Bu fite dɔ ni, na ba fa Pisidiya awɔrɛ n nu akɔ atiɛ Pamfiliya dɛɛ awɔrɛ n nu.
25 Dɔ na ba kan Nyɛmɛ jɔrɛ Pɛrɛga miɛ kpiri n nu, na ba nya akɔ Ataliya miɛ kpiri
n nu,
26 na ba fa lee bambaka afite dɔ akpie bu nyi akaaki akɔ Antiyoki miɛ kpiri n bo i
wo Siriya awɔrɛ n nu. Dɔ ye bu du mɔ sereeri Nyɛmɛ maari bu ka bu di i ahɔrɔma
fa kɔ nyini juma n bo kisa ba yo i awie ni.
27 Saŋga bo bu kɔ juuri Antiyoki ni, na ba tiɛn Kristo jama n nɔɔ, na ba kan sam n
bo Nyɛmɛ ayo bu ni, ni kabo wɔ teke atin ama bo bu ti má Yudafɔm na ba yo yarada
barasu ni.
28 Na ba wo yaradayofɔm n dɔ miɛ n nu acɛ.

15

Kabo Kristo jama n tiɛɛnri bu nɔɔ Yɛrusalem ciciri su ni

1 Tɔ, na minɛ nbem afite Yudiya awɔrɛ n nu aba Antiyoki miɛ kpiri n nu, na bu
sukere yaradayofɔm ni bu dɛɛ kereewam. Bu ŋa, “Má ka ba wura am kɛnkɛnnɛ kabo
Moyisi yo kereeri ni, am koro nya má tiide.”
2 Na Pɔɔlu, ni Banabasi, ni bɛrɛ ase akuruwa nyannyan fa kɔ nyini jɔrɛ n bu su.
Nyini ti, na ba fa sɛsɛsu ka Pɔɔlu, ni Banabasi, ni yaradayofɔm nbem bo bu wo
Antiyoki ni, ka bu kɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu na bu kɔ bisa Yesu jaramasam ni, ni
Kristo jama nkpiɛnkpiɛnm n nyini jɔrɛ ni.
3 Na Kristo jama n akaari bu na ba kɔ. Bu wo kɔ su ni, na ba fa Fonisiya, ni Samariya
awɔrɛm n nu, na ba kan akere dɔfɔm kabo minɛm bo bu ti má Yudafɔm n ayo Nyɛmɛ
yarada barasu ni, na nyini labari n ama yaradayofɔm n ahore ajɔ akɔ asin su.
4 Saŋga bo bu kɔ juuri Yɛrusalem ni, na Kristo jama ni, ni Yesu jaramasam, ni
nkpiɛnkpiɛnm n ade bu ni bu saa nnyɔ, na ba kan akere bu fa kɔ deke n kɛrɛ bo
Nyɛmɛ ma ba koro ayo i ni.
5 Ama, na yaradayofɔ nbem bo bu su Farasifɔm atin n su n ayasu ajina, ase ka, “Wɔ
yo daka ka minɛm bo bu ti má Yudafɔm na ba yo Yesu yarada n awura kɛnkɛnnɛ ka,
na bu nya ma bu nɔɔ ka bu su Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n bo i fa maari Moyisi n
su.”
6 Na Yesu jaramasam ni nkpiɛnkpiɛnm ni, atiɛn bu nɔɔ, na bu kpokpo jɔrɛ n nu
nyunyumi.
7 Na ba se nyini jɔrɛ n akuruwa bu ŋuŋu nu acɛ, na Petoro ayasu ajina, na wɔ se
bu ka, “M ninbaam, am si ka mini ye Nyɛmɛ du mɔ yiiri m fiteeri am nu, ka m ma
minɛm bo bu ti má Yudafɔm n ti labari kpa ni, adena bu yo yarada.
8 Na Nyɛmɛ bo i si kabo adamande ahorembaa ti barasu ni, akere ka ba yo yarada
nahɔrɛ su, dama wɔ fa i Awiɛwiɛ Casi n ama bu, kabo i yo fa maari yɛrɛ mmɔɔ ni.
9 Nyɛmɛ dɔ, yɛrɛ ni bɛrɛ la má kpakpaakinu lɛɛ, dama yarada n bo ba yo i n dɛɛ
ti, wɔ ŋmisi ayi satiɛ kɛrɛ bo i wo bu ahore su ni.
10 Kisa, nzu ti ye am koro ka am yo Nyɛmɛ na am niɛ a, ye am susɔ yaradayofɔm
sɔɔri bo ya nam, ni yɛrɛ ni ya tii akoro asɔ má i a?
11 Ai. Yɛrɛ ayo yarada ka ya Mibiɛ Yesu ahɔrɔma n dɛɛ ti, ye ya nya tiide a, nyini
ma bɛrɛ gusu nya tiide a.”
12 Na minɛm kɛrɛ atɔ amuna, na bu ti kabo Banabasi ni Pɔɔlu sukan kere bu fa
kɔ alekutura sa barasu barasum bo Nyɛmɛ ma bu koro yo maari minɛm bo bu ti má
Yudafɔm ni.
13 Saŋga bo bu jɔjɔ wieeri ni, na Yakobo gusu ayasu ajɔjɔ. I ŋa, “M ninbaam, am ti
fɛn.

14 Simon ateŋge ya su kabo Nyɛmɛ ni i tii adu mɔ akere ka i cɛcɛ wo minɛm bo bu
ti má Yudafɔm nu ni, ni kabo wɔ yi bu nbem afa bu ayo i dɛɛ minɛm ni.
15 Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm dɛɛ nɔaniɛ n bo bu yo seeri n ni ahinm n kɛrɛ ti kun wɔ,
dama bu kɛrɛɛri ka,
16 Micɛra n ŋa,
‘Nyini sin, m káaki ba yɛ Fɛmɛ Davidi awuru n bo wɔ tɔ n su,
na m tá i bɔnfɔ ni, na m yó i dɔŋgu.
17 Adena daanfiɛm n bo ba ka n kɛrɛ bá kpini Mibiɛ busu,
bɛrɛ la minɛm bo bu ti má Yudafɔm
na ma fere bu ka bu ti m dɛɛm ni.
Micɛra ni seeri sɔ a,
18 yiri bo i yo seeri dada kɛrɛ ka i yó i ni.’ ”
19 Na Yakobo akaaki ase bu ka, “Mini dɛɛ sunsunni la ka, minɛm bo bu ti má Yudafɔm
na bu suba Nyɛmɛ dɔ ni, wɔ yo má daka ka ya miɛ bu.
20 Ama, i ti ye ni ka ya kɛrɛ kadasi ma bu, na ya se bu ka, má bu di tiɛ niɛ, na má bu
yo sakaraya, na má bu di niɛ bo ba kpiɛ má i kɔm, na má bu di niɛ mbunja.
21 Dama ba du mɔ akan Moyisi nɔaniɛ kpamaawa n jɔrɛ ya nam saŋga, haari ni
nyuma bu toko kan i kadasi miɛ n kɛrɛ su wɔ, na bu sukan i na sɔnɔ kɛrɛ ti bu
tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm nu Ŋumiyi cɛɛn kɛrɛ.”

Kabo bu kɛrɛɛri kadasi maari Antiyokifɔm ni

22 Dɔ na Yesu jaramasam ni, ni nkpiɛnkpiɛnm ni, ni Kristo jama n kɛrɛ afa sɛsɛsu
asoro su ka bu yi bu nu nbem, na bu sunma bu ni Pɔɔlu, ni Banabasi Antiyoki miɛ
kpiri n nu, bɛrɛ la Yudasi bo bu fere i ka Basabasi ni, ni Silasi. Nyini minɛ nnyɔm
kɛrɛ ti Kristo jama n mɔfɔm wɔ.
23 Na ba kɛrɛ kadasi ama bu ka bu fa kɔ. Kɛrɛɛwa n la ka,
“Yɛrɛ am ninbaam, ni Kristo jaramasam, ni nkpiɛnkpiɛnm ni subisa am dɔŋgu,
ambɛrɛ bo am ti má Yudafɔm na am wo Antiyoki ni, ni bo bu wo Siriya ni Silisiya
dɛɛ awɔrɛm nu ni.
24 Ya ti ka ya nbem afite ya nu fɛn aba am dɔ, aba akan jɔrɛ nbem akere am bo
wɔ miɛ am, na wɔ yo am sunsunni agaya. Yɛrɛ ni ya tii asunma má bu.
25 Nyini ti, ye ya kɛrɛ atana asɛsɛ su, asoro su ayi minɛm asunma bu ni ya danfo
kpam Banabasi ni Pɔɔlu am dɔ.
26 Bɛrɛ ye ba fa bu ŋgɔɔ ama ya Mibiɛ Yesu Kristo dɛɛ ti n a.
27 Nyini ti, ya súsunma Yudasi ni Silasi am dɔ, na bɛrɛ ni bu tii bá teke bu nɔɔ,
na bu kán jɔrɛ kɛrɛ bo i wo kadasi n nu kere am.
28 Kabo ya ni Awiɛwiɛ Casi n dɛɛ ayo kun, na ya soro su lɛɛ, ka ya sɔ má am sɔɔri
nɔnɔɔri be, sin ahin dekem bo wɔ yo daka ka am yo bu ni.
29 Má am di tiɛ niɛ, má am di niɛ mbunja, má am di niɛ bo ba kpiɛ má i kɔm,
na má am yo sakaraya. Nzɛn am tara am ŋu na am ayo má ahin sam ni, i yó kpa
ma am. Tɔ, ya ka saŋga lɛɛ.”
30 Na minɛm bo bu sunmaari bu n akɔ aju Antiyoki. Bu kɔ juuri ni, na ba nya atiɛn
yaradayofɔm kɛrɛ nɔɔ, na ba fa kadasi n ama bu.
31 Saŋga bo bu kaanri kadasi n wieeri ni, na bu ahore ajɔ, na wɔ kaaki ama bu
ahoresi.
32 Na Yudasi, ni Silasi bo bɛrɛ ni bu tii ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm ni, akan Nyɛmɛ
jɔrɛ beberebe akere bu, na bu ahore asi, na wɔ buka bu faŋga.
33 Na ba wo dɔ acɛ, na yaradayofɔm n akaari bu ni ahoreda, na ba kpie bu nyi akɔ
bɛrɛ n bo bu sunmaari bu n dɔ. [
34 Ama, Silasi ase ka i ka bu dɔ.]
35 Ama, na Pɔɔlu ni Banabasi aka Antiyoki, na bu ni bu beŋgu dɔŋgu akan na ba
kere minɛm Mibiɛ n nɔaniɛ ni.

Kabo Pɔɔlu ni Banabasi kpaaki yakiiri bu beŋgu ni

36 Tɔ, fa kɔ saŋga su, na Pɔɔlu ase Banabasi ka, “Ma ya kpie ya nyi kɔ miɛm kɛrɛ
bo ya kaanri Mibiɛ n jɔrɛ kereeri bu n su, na ya kɔ niɛ kabo ya ninbaam ti barasu.”
37 Má Banabasi koro ka bu fa Yohane bo bu kaaki fere i ka Marako n na bu kɛrɛ
kɔ ɔ,
38 ama, na Pɔɔlu akete ka i sú má bu su, dama saŋga bo bu wo Pamfiliya awɔrɛ n
nu ni, i ŋmati yakiiri bu wɔ, wɔ su má bu su abuka má bu ni juma ni.
39 Dɔ na akuruwa bambaka aba bu afiɛn, na ba kpaaki ayaki bu beŋgu, na Banabasi
afa Marako abuka i ŋu su, na ba fa lee bambaka akɔ Sipurusi asiɛn n su,
40 na Pɔɔlu gusu afa Silasi ka i su i su, na yaradayofɔm n atiɛn bu nɔɔ asere Nyɛmɛ
ama bu, ka bu di Mibiɛ n ahɔrɔma.
41 Na wɔ kɔ abara ayɛ Siriya, ni Silisiya awɔrɛm n nu, na wɔ ma Kristo jama n
ahoresi.

16

Kabo Timoti, ni Pɔɔlu, ni Silasi nati yoori juma ni

1 Na Pɔɔlu anati haari na wɔ kɔ aju Dɛrɛbi, ni Lisitira miɛ kpirim n nu, sɔnɔ be
woori dɔ, i ti Kristo susufɔ ɔ, bu fere i ka Timoti. I ni ti Yudafɔ bara bo wɔ yo Kristo
yarada wɔ, ama, na i si ti Girikifɔ.
2 Na yaradayofɔm bo bu woori Lisitira ni Ikoniyom miɛ kpirim n nu n kɛrɛ ase ka
Timoti ti sɔnɔ kpa a.
3 Pɔɔlu koroori ka i fa Timoti buka i ŋu su wɔ, na bu sunati, na wɔ wura i kɛnkɛnnɛ.
Má deke be dɛɛ ti a, ama, Yudafɔm bo bu woori dɔ n dɛɛ ti, dama bu kɛrɛ si ka Timoti
si ti Girikifɔ ɔ.
4 Na ba nati miɛ miɛm su, na ba kan akere yaradayofɔm fa kɔ jɔrɛ n kɛrɛ bo Yesu
jaramasam, ni nkpiɛnkpiɛnm bo bu wo Yɛrusalem miɛ kpiri n nu n asɛsɛ su asoro su
ka bu yo i n su. Na ba se bu ka bu su nyini atinm su nyunyumi.
5 Nyini ti, na Kristo jamam n anya faŋga, na bu yarada ayo biiwa abuka su, na bu
sunya minɛm subuka su ale kɛrɛ bo i cin.

Kabo Pɔɔlu ŋuuri sɔnɔ be ka alɛlɛ nu dɛɛ su ni

6 Na ba fa Firigiya, ni Galatiya dɛɛ awɔrɛ n nu asin, dama Awiɛwiɛ Casi n ama má
bu atin na bu kan Nyɛmɛ jɔrɛ n Esiya dɛɛ awɔrɛ n nu.
7 Saŋga bo bu kɔ juuri Masiya dɛɛ awɔrɛ awieeri ni, má bu koroori ka bu wura
Bitiniya dɛɛ awɔrɛ n nu wɔ, ama, Yesu dɛɛ Awiɛwiɛ n asoro má bu su ka bu wura dɔ.
8 Nyini ti, na ba fa Masiya awɔrɛ n nu, na ba sin akɔ miɛ kpiri be bo bu fere i ka
Tɔrasi n nu.
9 Nyini cɛɛn n kɔŋguɛ, na Pɔɔlu aŋu deke be ka alɛlɛ nu dɛɛ su, ka sɔnɔ be wo
Makɛdoniya awɔrɛ n nu, jina susere i, i ŋa, “Jande, bra Makɛdoniya fɛn na a ba buka
ya.”
10 Pɔɔlu ŋuuri nyini deke n ka alɛlɛ nu n dɛɛ ti, ya kaba yoori siriya a, na ya kɔ
Makɛdoniya, dama ya si ka Nyɛmɛ ye wɔ se ka ya kɔ dɔ na ya kɔ kan i labari kpa n
jɔrɛ kere minɛm n bo bu wo dɔ n a.

Kabo Lidiya yoori Yesu yarada ni

11 Na ya fa lee bambaka afite Tɔrasi miɛ kpiri n nu akpiɛ akɔ aju miɛ be bo i wo lui
bambaka be su, bu fere nyini lui n ka Samotarase. I alecin fɔfɔrɛ na ya kɔ aju miɛ
kpiri n bo bu fere i ka Nɛpolisi n su.
12 Na ya fite bɛrɛ akɔ miɛ kpiri be bo bu fere i ka Filipiya n su, yiri ti Makɛdoniya
awɔrɛ n nyini bue n miɛm kɛrɛ tii a. Romafɔm niɛ i su a. Na ya yo lennyɔ dɔ.

13 Na Ɲumiyi cɛɛn ni, na ya fite miɛ n nu akɔ kunma nu, dɔ ye ya sunsun ka ya kɔ
ŋu ka deke bo Yudafɔm n tiɛn bu nɔɔ sere Nyɛmɛ a. Na ya tana, na ya ni nbaram bo
ba tiɛn bu nɔɔ n abo anzama.
14 Bara be woori bu nu, bu fere i ka Lidiya, i fite miɛ kpiri be bo bu fere i ka Tiyatira
n su wɔ, i tɔ sanvuin kpakpam bo i la gɔ, i ti bara bo i su Nyɛmɛ wɔ, na Nyɛmɛ ateke
i sunsunni, na wɔ so i sui nyunyumi, na wɔ ti kabo Pɔɔlu suse ni.
15 Na ba biɛ i ni i dikafɔm kɛrɛ Nyɛmɛ nzue, na wɔ sere ya jande ka, "Nzɛn am
asoro su ka ma yo Mibiɛ n yarada nahɔrɛ su, am ba wo m dika." I yoori ya awaraye
n dɛɛ ti, na ya soro su.

Kabo bu nyiiri Pɔɔlu ni Silasi dansaraka nu ni

16 Cɛɛn n be sɔ ɔ, ya sukɔ deke bo Yudafɔm n tiɛn bu nɔɔ sere Nyɛmɛ ni, na ya ni
suŋguru be ayɛ, i ti afani wɔ, ajini wo i ŋu, na i nati yi munzue. Nyini dɛɛ ti, na i
tofɔm anya ŋwaa beberebe afite i munzue yi n nu.
17 Na i nati susu ya ni Pɔɔlu su, na i sutiɛn suse ka, "Ahin minɛm ti Nyɛmɛ Kpiri n
dɛɛ amusuisufɔm wɔ. Bɛrɛ kere am kabo am yo na am nya tiide a."
18 I nati yoori sɔ ɔ, cɛɛn n kɛrɛ cɛɛn, haari na yaa aba ati Pɔɔlu, na wɔ kaaki aniɛ i,
na wɔ tiɛn ajini n bo i wo suŋguru n ŋu n na wɔ se i ka, "Yesu Kristo dɛɛ duma n
dɛɛ yiko nu, fite yaki i." Kpeŋga, na ajini n afite ayaki i.
19 Tɔ, saŋga bo afani n tofɔm ŋuuri ka bu koro nya má ŋwaa fite má i n dɔ kun ni,
na ba tara Pɔɔlu ni Silasi, na ba cin bu akɔ miɛ n kunnu afa bu awura yikofɔm saa
nu.
20 Bu faari bu kɔ juuri jɔrɛdifɔm nkpiɛnkpiɛnm dɔ, na ba se ka, "Ahin minɛm ni ti
Yudafɔm wɔ, na bu nati sukpini jɔrɛ ya miɛ n nu.
21 Bu nati sukere sayoowam bo ya dɛɛ nɔaniɛ kpamaawa atin n su, wɔ yo má daka
ka ya de bu, wara ya su bu su, dama ya ti Romafɔm wɔ."
22 Na jama n kɛrɛ atɔ Pɔɔlu ni Silasi ŋu ni jɔrɛ ŋgbɛɛnŋgbɛɛn. Na jɔrɛdifɔ nkpiɛn-
kpiɛnm ama ba yi Pɔɔlu ni Silasi suturam, na ba ma nɔɔ ka bu fin bu ŋgbere.
23 Nyini dɛɛ ti, na ba bo bu nyunyumi, na ba kɔ anyi bu dansaraka, na ba ma
dansaraka niɛfɔ n nɔɔ ka i tu anɔ n na i niɛ bu dika nyunyumi.
24 Dansaraka niɛfɔ n deeri nyini nɔaniɛ n wieeri sɔ ni, na wɔ fa bu akɔ awura
dansaraka n sɔɔ n bo i wo mɔ n nu, na wɔ bo bu tobarim.
25 Na fa kɔ kɔŋguɛ jinanjin saŋga, na Pɔɔlu ni Silasi susere Nyɛmɛ, na bu sudi jue
kansi i, na bu beŋgu dansarakam ni suso bu sui suti.
26 Jina n nu bɛrɛ, na asiɛn n akpisi agaya, haari na dansaraka sɔɔ n jaafa bo bu fa
boori i bu n kɛrɛ akpisi, na anɔm n kɛrɛ ateke, na tobari n kɛrɛ n bo bu fa boori bu
n akporo atɔtɔ.
27 Na dansaraka niɛfɔ n abo nu ayasu, na wɔ ŋu ka dansaraka sɔɔ anɔm n kɛrɛ
ateke, i sunsun ka dansarakam kɛrɛ aŋmati asandi wɔ, nyini ti, na wɔ cin awɔrɔ i
takobe ka i kun i ŋu wɔ.
28 Ama, na Pɔɔlu atiɛn kpa ase ka, "Má a ma u ŋu mandim. Ya kɛrɛ wo fɛn."
29 Na dansaraka niɛfɔ n afere ka bu fa sin bra, na wɔ bereki awura Pɔɔlu ni Silasi
sɔɔ n nu, na sɛrɛ ati i, na i ŋuniɛ subobo i, na wɔ kɔ akutu bu jaa bu.
30 Dɔ na wɔ fa bu afite, na wɔ bisa bu ka, "M mibiɛm, m yo sɛ ye m nya tiide a?"
31 Na ba bɔ i nu ka, "Yo Mibiɛ Yesu yarada, na a nyá tiide, wɔrɔ ni u dikafɔm kɛrɛ."
32 Na ba kan Mibiɛ n nɔaniɛ n akere i, i ni bo bu wo i dika n kɛrɛ.
33 Nyini cɛɛn n kɔŋguɛ n kɛrɛ, na dansaraka niɛfɔ n afa Pɔɔlu ni Silasi akɔ, na wɔ
kɔ aŋmisi bu kani n kɛrɛ, na ba kaba abiɛ yiri ni i dikafɔm kɛrɛ Nyɛmɛ nzue.
34 Dɔ na wɔ fa bu akɔ i dika, na wɔ ma bu diire, na ba di. Na yiri ni i dikafɔm kɛrɛ
ahore ajɔ agaya ka ba yo Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti.

35 Alecin ŋgarama, na jɔrɛdifɔm n asunma npulisim ka bu kɔ se dansaraka niɛfɔ
n ka i yaki nyini minɛm nu ji na bu kɔ.
36 Nyini ti, na dansaraka niɛfɔ n asere Pɔɔlu ka, “Jɔrɛdifɔm n ama nɔɔ ka ya yaki
am na am kɔ. Nyini ti, am kɔ ni ahoreda.”
37 Ama, na Pɔɔlu ase npulisim ni ka, “Haari ni bo ya ti Romafɔm ni, ba di má ya
jɔrɛ aŋu má ya ŋgasi be, na ba bo ya jama n kɛrɛ nyunu, na ba nyi ya dansaraka. Ye
kisa bu sukoro ka bu fiɛ yi ya ji bɛnlɛ, nzɛn sɛ? Nyini koro yo má, má ka bɛrɛ ni bu
tii aba na bu ba yi ya ji.”
38 Na npulisim n akɔ ase jɔrɛdifɔm ni. Bu tiiri ka Pɔɔlu ni Silasi ti Romafɔm ni, na
sɛrɛ ati bu.
39 Nyini ti, na ba ba atara Pɔɔlu ni Silasi jaa, na ba nya ayi bu afite dansaraka n nu,
na ba sere bu jande ka bu fite miɛ n nu.
40 Na ba fite dansaraka sɔɔ n nu, na ba kaaki akɔ Lidiya dika, na ba kɔ aŋu yarada-
yofɔm ni, na ba ma bu ahoresi, na ba nya afite miɛ n nu akɔ.

17

Kabo Pɔɔlu kɔɔri Tɛsalonika miɛ kpiri n nu ni

1 Na Pɔɔlu ni Silasi afa asin Amfipolisi, ni Apoloniya miɛ kpirim su, na ba kɔ aju
Tɛsalonika miɛ kpiri n nu. Yudafɔm tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ wo dɔ.
2 Nyini ti, kabo i nati yo ni, na Pɔɔlu awura bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu akɔ aju
Ŋumiyi cɛɛn nsan, na i ni bɛrɛ subo anzama fa kɔ Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n su,
3 na i sukan, na i suyi i bu kere bu, kabo wɔ yo daka ka Kristo Tiidefɔ n ba di
wahara na i teŋge i yiwee nu ni. Na wɔ se bu ka, “Yiri Kristo Tiidefɔ n la Yesu n bo
m kan i jɔrɛ kere am ni.”
4 Na Yudafɔm nbem ade jɔrɛ n bo Pɔɔlu kaanri i ni, ni Girikifɔm beberebe bo bu
su Nyɛmɛ ni, ni nbaram beberebe bo bu la anyunuyi ni, na bu kɛrɛ afa bu ŋu amata
Pɔɔlu ni Silasi.
5 Ama, na Yudafɔm n asi bu kɔrɛ agaya, na ba fere minɛm ŋgbɛɛnŋgbɛɛn nbem
bo bu la má kpɛrɛ na bu nati tana gɔɔsu ni, na ba tiɛn jama dɔŋgu nɔɔ. Na ba kpisi
miɛ ni, na ba kɔ sɔnɔ be bo bu fere i ka Jason n dika, akɔ ajina i dika anɔ nu, deke
bo Pɔɔlu ni Silasi wo ni, na bu sutiɛntiɛn ka i yi bu ma bu na bu fa bu kɔ jama n nu.
6 Ama, bu kɔ niɛniɛɛri na ba ŋu má bu ni, na ba tara Jason ni yaradayofɔ nbem
acin bu afa bu akɔ miɛ n nu yikofɔm dɔ, na bu sutiɛn suse ka, “Ahin minɛm n bo ba
saaki durunya n abara ayɛ ni, aba ya miɛ n nu fɛn,
7 haari Jason ade bu awura i dika. Ba kete Romafɔm fɛmɛ kpiri n nɔaniɛ n bo wɔ
fa ama ka ya su i su ni, bu ŋa fɛmɛ be wo bɛrɛ bekun, bo bu fere i ka Yesu.”
8 Bu seeri sɔ ni, na wɔ yɛ yikofɔm ni jama n ahore su.
9 Na yikofɔm n akpiɛ Jason ni i beŋgum kɔbuka, na ba tɔ kaari, na ba nya ayaki bu
aji.

Kabo Pɔɔlu woori Bɛriya miɛ kpiri n nu ni

10 Nyini cɛɛn n kɔŋguɛ n kɛrɛ, na yaradayofɔm n ase Pɔɔlu ni Silasi atin nu akɔ aju
miɛ kpiri be bo bu fere i ka Bɛriya n su. Bu kɔ juuri dɔ n na ba kɔ awura Yudafɔm
tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu.
11 Dɔ dɛɛ Yudafɔm joko n ti kpa tara bɛrɛ n bo bu wo Tɛsalonika miɛ kpiri n nu ni.
Bu soori bu sui wɔ ni nahɔrɛ su, na ba ti kereewa n bo bu kere bu ni, na ale kɛrɛ bo i
cin, bɛrɛ ni bu tii kan Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n wɔ, na bu niɛ ka, deke n bo Pɔɔlu sukere
bu n ti nahɔrɛ wɔ, nzɛn i ti má nahɔrɛ.
12 Na Yudafɔm ni dɔŋgu ayo yarada, fa saŋga ni Girikifɔm beberebe, nbaram bo
bu la anyunuyi n ni nbiɛsɔm.

13 Ama, saŋga bo Yudafɔm bo bu wo Tɛsalonika n tiiri ka Pɔɔlu akɔ akan Nyɛmɛ
jɔrɛ Bɛriya dɔ gusu ni, na ba ba dɔ aba awura minɛm bu sin, na ba yɛ bu yaa su.
14 Kpeŋga na yaradayofɔm n ayo ndende afa Pɔɔlu akɔ ase haari tieku n nɔɔ su,
ama, na Silasi ni Timoti yiri aka Bɛriya dɔ.
15 Na minɛm n bo bu seeri Pɔɔlu atin nu ni, afa i akɔ aju haari miɛ kpiri be bo bu
fere i ka Atensi n su. Bu kpieeri bu nyi sukɔ ni, na Pɔɔlu akaari bu ka bu kɔ se Silasi
ni Timoti ka bu bra na bu ba tu i dɔ ndende.

Kabo Pɔɔlu kɔɔri Atensi miɛ kpiri n nu ni

16 Saŋga bo Pɔɔlu wo Atensi miɛ kpiri n nu suŋminda Silasi ni Timoti ni, na i ahore
asaaki agaya kabo i ŋuuri ka amɔɛm asunnu miɛ n nu ni.
17 Nyini dɛɛ ti, na wɔ kɔ awura Yudafɔm tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu, na i ni bɛrɛ, ni
minɛm bo bu ti má Yudafɔm na bu su Nyɛmɛ ni, subo anzama. Na i sukɔ gɔɔsu cɛɛn
n kɛrɛ cɛɛn, na i sukan kere minɛm bo bu wo dɔ ni.
18 Sifɔm asɛsɛ nbem wo miɛ n nu, bu fere bu kun ka Epikurifɔm, na bu fere nyiŋga
n ka Sitɔwafɔm, na bu suse akuruwa ni Pɔɔlu, na bu nbem abisa ka, “Ye ahin jɔrɛ
beberebefɔ n ŋa sɛ wɔ lɛɛ?” Na bu nbem abɔ nu ka, “I jɔjɔ fa kɔ amɔɛ fɔfɔrɛ nbem
jɔrɛ wɔ.” Deke bo i ti na bu seeri sɔ n la ka, Pɔɔlu sukan Yesu ni yiwee teŋge n su
jɔrɛ wɔ.
19 Na ba fa Pɔɔlu akɔ awɔrɛ be bo bu fere i ka Aropagɔsi na bu tiɛn bu nɔɔ di jɔrɛ
n nu. Na ba se i ka, “A koro kere ya na ya ti ahin kereewa fɔfɔrɛ n bo a sufa kere n
bu?
20 Ahin kereewa n bo a sukere i ni, ya si má i, ya koro ka a ma ya ti i bu wɔ.”
21 Dama Atensifɔm ni wɔfɔm bo bu wo miɛ n nu n dɛɛ la ka, saŋga kɛrɛ bu sukan
na bu suti kereewa fɔfɔrɛm wɔ.
22 Na Pɔɔlu ayasu ajina miɛ n nu tereterefɔm n afiɛn, na wɔ se ka, “Ma ŋu kabo
ambɛrɛ Atensifɔm su amɔɛm na am yo munzue sam ni anyumboro.
23 Dama kabo m nati bara yɛ niɛ yi kɔrɛsi ni, ma ŋu dekem bo am su bu ni, na ma
ŋu bimbindi be bo am akɛrɛ su ka, ‘Nyɛmɛ n bo ya si má i n dɛɛ woobiri lɛɛ.’ Tɔ, yiri
n bo am su i na am si má i ni, yiri ye m kan i jɔrɛ kere am a.
24 Nyɛmɛ bo i yiiri durunya n ni deke n kɛrɛ bo i wo nu ni, yiri ti aŋgoro ni asiɛŋgu
kɛrɛ Mibiɛ a, i wura má amɔɛ sɔɔm bo adamande afa i saa ata bu n nu na i da.
25 Sasu bekun, i fun má deke be bo i se adamande ka i yo ma i, dama yiri ni i tii
ma adamande ŋgɔɔ ni ŋumi a, ni deke n kɛrɛ a.
26 Yiri ma adamande n kɛrɛ fite sɔnɔ kun busu n nu wɔ, na wɔ ma ba tɛrɛ ade
durunya n kɛrɛ. Na wɔ nya akpama saŋga saŋga ama bu kɛrɛ, na wɔ kaaki akere bu
kabo bu asiɛn nyaari ti.
27 Deke n bo i ti na i yoori sɔ n la ka, bu bá turiŋgi niɛniɛ i busu na beni bu ŋú i.
Ama, haari ni nyini mmɔɔ ni, i wo má dede ni yɛrɛ kɛrɛ be.
28 Dama yiri dɛɛ ti ye ya la ŋgɔɔ ye ya wo bɛrɛ ye ya nati a. Kabo am juedifɔ nbem
gusu ase ni, ka,
‘Yɛrɛ mmɔɔ ti i nbaam wɔ.’
29 Nyini dɛɛ ti, kabo ya nya ti Nyɛmɛ nbaam ni, má ya sunsun ka i woowa ti ka sika,
wara jɛtɛ, wara yabuɛ nyunyumi, wara deke be bo juma sifɔm afa bu alecira ayo i.
30 Dawa saŋga ni, Nyɛmɛ ayo aniɛ má minɛm fa kɔ bu sayoowam su, dama bu yo si
má. Ama, kisa, wɔ ma nɔɔ ka sɔnɔ kɛrɛ bo i wo deke kɛrɛ kaaki i wo na i yaki i satiɛ.
31 Dama wɔ du mɔ akpama cɛɛn na wɔ yi sɔnɔ be ka i bá di durunya n nufɔm jɔrɛ
ni nahɔrɛ. Deke bo i kere ya kɛrɛ ka i bá yo sɔ n la bo i teŋgeeri i yiwee n nu ni.”
32 Saŋga bo bu tiiri ka Pɔɔlu sukan fa kɔ yiwee teŋge n su n jɔrɛ ni, na bu nbem
ayo i anzasi. Ama, na bu nbem ase ka, “Ya koro ka a kaaki ba kan ahin jɔrɛ n bekun
na ya ti.”

33 Dɔ na Pɔɔlu akɔ ayaki bu.
34 Na bu nbem asu i su na ba yo yarada. Bɛrɛ la Diyonusiyɔsi, i ti Aropagɔsifɔm n nu kun wɔ, ni bara be bo bu fere i ka Damarisi ni, ni minɛm nbem.

18

Kabo Pɔɔlu kɔɔri Kɔrinto miɛ kpiri n nu ni

1 Nyini sin, na Pɔɔlu afite Atensi miɛ kpiri n nu, na wɔ kɔ Kɔrinto miɛ kpiri n nu.
2 Na wɔ kɔ atu Yudafɔ sɔnɔ be dɔ, bu fere i ka Akuyila, i ti Pontusi asiɛn su fɔ ɔ, i ni i yi, bu fere i ka Pirisila, bu fiteeri Itali asiɛn su baari a, wɔ nya cɛ má ye Pɔɔlu ŋuuri bu n a, dama Romafɔm fɛmɛ kpiri n bo bu fere i ka Kalodisi n ama nɔɔ ka Yudafɔm kɛrɛ fite i asiɛn n su. Nyini dɛɛ ti, na Pɔɔlu akɔ ka i kɔ niɛ bu busu,
3 na wɔ kɔ aseke bu wɔfɔ, na i ni bɛrɛ asaŋga ayo juma, dama bu kɛrɛ ti jɛrɛkɛm ni tani wufɔm wɔ.
4 Na Ŋumiyi cɛɛn kɛrɛ, i suwura bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu, na i subo anzama ni bɛrɛ, ni Girikifɔm kɛrɛ, adena i kaaki bu sunsunni na bu yo yarada.
5 Saŋga bo Silasi ni Timoti fiteeri Makɛdoniya awɔrɛ n nu ba juuri ni, Pɔɔlu nyunu aboro ni labari kpa n jɔrɛ kan su ŋgumi wɔ. Na i sukere Yudafɔm n ka, Yesu ti Kristo n a, Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ ase ka i súnma i ni.
6 Ama, Yudafɔm n keteeri i nɔaniɛ n wɔ, na ba kpiɛ i nzukɔ. Nyini dɛɛ ti, na wɔ kpɔnkpɔn i sutura wuraawa tuturi agɔ bu ŋu, na wɔ se bu ka, "Ambɛrɛ, nzɛn am nya má tiide, i ti am dɛɛ jɔrɛ wɔ, má m dɛɛ. Fite kisa fa kɔ, m kó minɛm bo bu ti má Yudafɔm n dɔ ɔ lɛɛ."
7 Dɔ na Pɔɔlu afite tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu ayaki bu, na wɔ kɔ sɔnɔ be dika, i ti má Yudafɔ, ama, i su Nyɛmɛ wɔ, bu fere i ka, Titosi Jusitosi, i dika n mata tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n wɔ.
8 Na sɔnɔ n be bo bu fere i ka Kirisipusi na i ti bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n kpiɛn n ayo Mibiɛ n yarada, i ni i dikafɔm kɛrɛ, na Kɔrintofɔm dɔŋgu bo bu tiiri labari n bo Pɔɔlu kaanri i ni, na bu kɛrɛ ayo yarada, na ba biɛ bu Nyɛmɛ nzue.
9 Cɛɛn n be kɔŋguɛ sɔ ɔ, na Mibiɛ n ajɔjɔ Pɔɔlu dɔ ka alɛlɛ nu dɛɛ su, i ŋa, "Má a soro sɛrɛ, ama, kɔ su na a sukan labari kpa n kere bu, má a mɔ u nɔɔ,
10 dama m wo u dɔ. Be koro fa má i saa kan má u na i yo u pui. Niɛ fɛn, m la minɛ beberebe miɛ n nu fɛn bo bu ti m dɛɛ."
11 Na wɔ wo bu dɔ akɔ aju afɔ kun ni kpaaki nu, na i sukere bu Nyɛmɛ nɔaniɛ ni.
12 Tɔ, bu wo bɛrɛ na sɔnɔ n be bo bu fere i ka Galiyo n aba adi Akaya awɔrɛ n nu gomina. Nyini saŋga n na Yudafɔm kɛrɛ nɔɔ ayo kun, na ba kete Pɔɔlu ŋu na ba fa i akɔ jɔrɛ diibiri.
13 Na ba se ka, "Ahin sɔnɔ ni suboro i nyi sukere minɛm kereewa bo i wo i ŋgumi ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa ni."
14 Saŋga bo Pɔɔlu tekeeri i nɔɔ ka i jɔjɔ ni, na Gomina Galiyo ase Yudafɔm ka, "Nzɛn má i ti ka wɔ yo satiɛ be, wara wɔ do ŋgasi be, ye am sujaraki i a, má m ti i bu ma am.
15 Ama, kabo i nya ti bisaawam fa kɔ nɔaniɛm, ni dumam, ni am dɛɛ nɔaniɛ kpamaawam n su ni, ambɛrɛ ni am tii kɔ yo i dɔŋgu. Mini, m koro di má nyini jɔrɛ ni."
16 Na wɔ ma ba fɔn ayi bu afite jɔrɛ diibiri sɔɔ n nu.
17 Na bu kɛrɛ akaba atɔ sɔnɔ n bo bu fere i ka Sositeni n ŋu na bu subo i wɔ, jɔrɛ diibiri n nyunu bɛrɛ, yiri ti tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ nkpiɛn a. Ama, Gomina Galiyo cɛcɛ awo má nyini n be nu.

Kabo Pɔɔlu kpieeri i nyi kɔɔri Antiyoki miɛ kpiri n nu ni

18 Na Pɔɔlu awo Kɔrinto miɛ kpiri n nu acɛ, nyini sin na wɔ kaari yaradayofɔm ni na i ni Pirisila ni Akuyila akɔ. Bu kɔ juuri miɛ kpiri n bo bu fere i ka Kenciriya n su

ni, na Pɔɔlu ayi i tii dɔ, dama wɔ du mɔ atan ndiɛ n dɛɛ ti. Na ba wura lee bambaka be nu dɔ, i sukɔ Siriya awɔrɛ n nu.
19 Bu kɔ juuri Ɛfɛso miɛ kpiri n nu ni, na wɔ yaki Pirisila ni Akuyila dɔ, ama, na yiri akɔ awura Yudafɔm tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu, na i ni bɛrɛ abo anzama fa kɔ labari kpa n su.
20 Na ba sere i ka i wo bu dɔ lennyɔ, ama, wɔ soro má su.
21 Na wɔ sere bu atin na wɔ kaari bu, na wɔ se bu ka, "Nzɛn Nyɛmɛ maari m atin, m kpíe m nyi ba am dɔ." Na wɔ yasu Ɛfɛso dɔ, na wɔ fa lee bambaka akɔ.
22 Saŋga bo i kɔ juuri Sizariya miɛ kpiri n nu ni, na wɔ sin akɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu akɔ ayo Kristo jama n ansɛ, na wɔ nya kɔ Antiyoki miɛ kpiri n nu.
23 Na wɔ yo lennyɔ dɔ, na wɔ nya akaaki ayasu dɔ, abara ayɛ miɛ miɛm bo bu wo Galatiya, ni Firigiya dɛɛ awɔrɛm n nu n kɛrɛ, na wɔ ma yaradayofɔm n kɛrɛ ahoresi.

Kabo Apolosi kɔɔri Ɛfɛso ni Kɔrinto miɛ kpirim n nu ni

24 Nyini saŋga ni, Yudafɔ sɔnɔ be aba Ɛfɛso miɛ kpiri n nu, bu fere i ka Apolosi, bu wuuri i Alɛkizanderiya miɛ kpiri n nu wɔ. I yo la si fa kɔ Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n su, na i koro jɔjɔ nahɔrɛ su.
25 Ba du mɔ akere i kereewam fa kɔ Mibiɛ n dɛɛ atin su, na i ahore abi na i ŋuniɛ ti nyakanyaka, na i sukan na i kere minɛm Yesu jɔrɛ nahɔrɛ su. Ama, i si má nzue biɛɛwa be, má ka Yohane dɛɛ Nyɛmɛ nzue biɛɛwa ni ŋgumi.
26 Na wɔ bo i bu na i sukan i ni ahoresi Yudafɔm tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu. Saŋga bo Pirisila ni Akuyila tiiri i kereewam n sɔ ni, na ba fa i akɔ awuru, na ba kere i Nyɛmɛ atin n su jɔrɛ nyunyumi abuka su.
27 Nyini sin, na Apolosi akoro ka i kɔ Akaya awɔrɛ n nu, na yaradayofɔm ni bo bu wo Ɛfɛso n ama i ahoresi, na ba kɛrɛ kadasi ama bu ninbaam bo bu wo Akaya n ka bu de i wɔfɔ nyunyumi. Saŋga bo i kɔ juuri dɔ ni, na wɔ buka minɛm bo Nyɛmɛ dɛɛ ahɔrɔma n nu na ba yo yarada ni.
28 Na Yudafɔm seeri akuruwa n dɛɛ ti, na wɔ fa Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n na wɔ kan ayi bu fieo fieo jama n kɛrɛ nyunu, ka, Yesu ti Kristo n a, Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ ase ka i súnma i ni.

19

Kabo Pɔɔlu kɔɔri Ɛfɛso miɛ kpiri n nu ni

1 Saŋga bo Apolosi toko wo Kɔrinto miɛ kpiri n nu ni, na Pɔɔlu anati abara ayɛ dɔ dɛɛ ahɛmɛ miɛ miɛm n kɛrɛ su, haari na wɔ kɔ aju Ɛfɛso miɛ kpiri n nu. Dɔ na wɔ kɔ atu Yesu susufɔ nbem,
2 na wɔ bisa bu ka, "Saŋga bo am yoori yarada ni, Awiɛwiɛ Casi n awura am ŋu?" Na ba bɔ i nu ka, "Ai, ya nya ti má ka Awiɛwiɛ Casi wo bɛrɛ mmɔɔ."
3 Dɔ na Pɔɔlu abisa bu ka, "Ye nzu Nyɛmɛ nzue ye bu biɛɛri am a?" Na ba bɔ i nu ka, "Bu biɛɛri ya Yohane dɛɛ nzue biɛɛwa n wɔ."
4 Na Pɔɔlu ase bu ka, "Yohane nzue biɛɛwa n bu la ka, minɛ kaaki bu wo na bu yaki bu satiɛ wɔ. Na wɔ se minɛm n ka bu yo sɔnɔ n bo i wo i sin suba n yarada, yiri la Yesu."
5 Bu tiiri nyini n sɔ wieeri ni, na ba biɛ bu Nyɛmɛ nzue ya Mibiɛ Yesu n dɛɛ duma nu.
6 Na Pɔɔlu afa i saa anana bu ŋu, na Awiɛwiɛ Casi n awura bu ŋu. Na ba jɔjɔ aniɛ barasu barasu nbem, na ba kan Nyɛmɛ nɔaniɛ akere minɛm.
7 Bu kɛrɛ kɔ yasuuri nbiɛsɔm buru ni nnyɔ ɔ.
8 Na wɔ wo dɔ haari sara nsan, na Ŋumiyi cɛɛn kɛrɛ, na i suwura bu tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu, na i sukan kere bu fa kɔ Nyɛmɛ fɛmɛya n su ni ahoresi, na i ni bɛrɛ subo anzama, na wɔ boro i nyi akere bu ka, kabo i kan n ti nahɔrɛ wɔ.

9 Ama, na bu nbem afa ahorembaa kekereke, na ba kete ka bu yo má yarada. Na ba
jɔjɔ jɔrɛ tiɛ fa kɔ Mibiɛ n dɛɛ atin n su, jama n kɛrɛ nyunu. Nyini ti, na Pɔɔlu ayaki
bu, na wɔ fa yaradayofɔm n afite akɔ Tiranusi tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ bambaka n nu, na
i ni bɛrɛ sutiɛn bu nɔɔ subo anzama, fa kɔ Yesu dɛɛ atin n su cɛɛn n kɛrɛ cɛɛn.
10 Pɔɔlu bitaari i sɔ ɔ, haari afɔ nnyɔ, na minɛm kɛrɛ bo bu wo Esiya dɛɛ awɔrɛ n
nu n ati Mibiɛ n nɔaniɛ ni, bo bu ti Yudafɔm, ni bo bu ti má Yudafɔm n kɛrɛ.

Sikeva nbaabiɛsɔm n jɔrɛ

11 Na Nyɛmɛ ama Pɔɔlu ayo alekutura sam bo bu la má ŋusu.
12 Haari na sanvuinm ni suturam kɛrɛ bo ba kan i ŋuniɛ, na bu fa kɔ nana tukpaki-
fɔm ŋu, bu nya laifiɛ wɔ, na ajinim fite yaki minɛm bo bu wo bu ŋu ni.
13 Na Yudafɔm nbem bo bɛrɛ gusu nati jeŋgbe fɔn yi ajinim fite minɛm ŋu ni, aboro
bu nyi ka bu fa Yesu duma n fɔn yi ajinim. Bu ŋa, “Yesu n bo Pɔɔlu kan i jɔrɛ n dɛɛ
duma nu, ye m se am ka am fite yaki sɔnɔ n a.”
14 Yudafɔm minɛ nso nbem nati yo nyini sam n a. Bɛrɛ la Nyɛmɛ sayoowa dɔŋgu-
yofɔm n kɛrɛ kpiɛn be bo bu fere i ka Sikeva n dɛɛ nbaabiɛsɔm ni.
15 Ama, na ajini n ase bu ka, “M si Yesu, na m kaaki si Pɔɔlu, ama, ye ambɛrɛ la
ŋma n wɔ?”
16 Na sɔnɔ n bo ajini n wo i ŋu ni, atɔ bu ŋu na wɔ kunma bu kɛrɛ faŋga, na wɔ
bo bu na wɔ ma bu mandim, na ba ŋmati afite i dika n nu bu bu ŋgbɛɛn.
17 Saŋga bo Yudafɔm ni minɛm bo bu ti má Yudafɔm na bu wo Ɛfɛso miɛ kpiri n
nu n kɛrɛ tiiri nyini sa n sɔ ni, na sɛrɛ ati bu, na ba kansi Mibiɛ Yesu n duma agaya.
18 Na minɛ dɔŋgu bo ba yo yarada n afite ajina, na ba kan bu ŋgasim ni bu satiɛm
kɛrɛ bo ba yo bu n akere jama ni.
19 Na minɛ dɔŋgu bo bu nati yo boboyaya juma n afa bu boboyaya kadasim ni, na
ba tiɛn bu nɔɔ jama n kɛrɛ nyunu, na ba yara bu kɛrɛ. Kadasim n kɛrɛ bo bu yaraari
bu ni, i ŋwaa sunnu agaya, bu buuri i akunta, i kɛrɛ kɔ yasuuri bu dɛɛ jɛtɛ ŋwaa
akpii aburunu wɔ.
20 Nyini n dɛɛ ti, na minɛ beberebe ati Mibiɛ n nɔaniɛ ni, na wɔ sandi abara yɛ ni
faŋga.

Kabo minɛm tiɛntiɛn yoori naŋmiɛ Ɛfɛso miɛ kpiri n nu ni

21 Nyini n kɛrɛ sin, na Pɔɔlu afa sunsunni ka i kɔ Makɛdoniya ni Akaya dɛɛ awɔrɛm
n nu, na i nya sin kɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu. Na wɔ se ka, “Nzɛn m nya ŋuuri m
natiiri n kɛrɛ nyaari, wɔ yo daka ka m kó Roma miɛ kpiri n nu gusu.”
22 Na wɔ sunma i bukafɔ nnyɔm ni, bɛrɛ la Timoti ni Irasitusi ka bu kɔ Makɛdoniya,
na yiri aka Esiya dɛɛ awɔrɛ n nu, ayo lennyɔ.
23 Nyini saŋga n ye Mibiɛ n atin n su su n ayo jɔrɛ agaya Ɛfɛso miɛ kpiri n nu n a.
24 Jɛtɛ tunmi be yo wo dɔ, bu fere i ka Demetirɔsi, i fa jɛtɛ wɔ, na i fa yo sɔɔ kan
kanm, bu ti ka amɔɛ n bo bu fere i ka Atɛmisi n wɔ, na i sufa tɔ ma minɛm. Na
minɛm bo bu yo nyini juma n anya kpɛrɛ beberebe afite nu.
25 Tɔ, na yiri Demetirɔsi afere minɛm bo bu yo nyini juma atiɛn bu nɔɔ, na wɔ se
bu ka, “Njam, am si ka ya nya ya dɛɛ ajɛkɛ kɛrɛ fite ahin juma n bo ya yo i n nu wɔ e.
26 Yiri Pɔɔlu ni, kisa, am aŋu i e, am ati kabo wɔ koro akan ateke minɛ beberebe
nyi ni, má bo bu wo Ɛfɛso fɛn ŋgumi, ama, ni bo bu wo Esiya dɛɛ awɔrɛ n nu kɛrɛ, i
ŋa amɔɛm bo adamandem yo bu n ti má nyɛmɛ ni.
27 Nyini n bo i wo su ni, nzɛn ya yakiiri na i yó sɔ ɔ, ya juma n bo ya yo i ni, i ká
ŋgbɛɛn wɔ. Má nyini ŋgumi, ama, minɛm fá má ya amɔɛ kpiri Atɛmisi sɔɔ n yo má
pui, dama yiri Atɛmisi n ye minɛm bo bu wo Esiya awɔrɛ n nu ni durunya n nufɔm
kɛrɛ su yiri wɔ. I nya yoori sɔ, Atɛmisi fún nyini jirima n wɔ lɛɛ.”

28 Jama n tiiri ahin jɔjɔɔwa n sɔ ni, na yaa ati bu, na ba tiɛn kpa, bu ŋa, “Yɛrɛ
Ɛfɛsofɔm dɛɛ amɔɛ Atɛmisi ni, yiri ti yikofɔ a.”
29 Na miɛ n abo nu, na minɛm suyo naŋmiɛ. Na jama n akaba akɔ atara Gayosi ni
Arisitakusi, bɛrɛ bo bu suuri Pɔɔlu su fiteeri Makɛdoniya baari ni. Na ba cin bu akɔ
tiɛntiɛnbunɔɔ fofoe paa n nu.
30 Má Pɔɔlu ni i tii koroori ka i kɔ deke bo jama n atiɛn bu nɔɔ n wɔ, na i jɔjɔ bu
dɔ, ama, yaradayofɔm n asoro má i su.
31 Haari na nyini awɔrɛ n nu yikofɔm bo bu ti i danfom n asunma asere i jande ka
má i kɔ tiɛntiɛnbunɔɔ fofoe n nu.
32 Nyini saŋga n kɛrɛ ni, bu nyunu ata, na jama n sutiɛntiɛn, suyo naŋmiɛ, nbem
ŋa sɔ, nbem gusu ŋa ahin, ama, bu dɔŋgu asi má deke n bo i ti na ba ba atiɛn bu nɔɔ
ni.
33 Na Yudafɔm asun sɔnɔ be bo bu fere i ka Alɛkizanda n adu jama n nyunu, nyini
dɛɛ ti, minɛ nbem sunsun ka yiri faari nyini sam n kɛrɛ baari a. Dɔ na wɔ yɛ i saa
su ka jama n yaki naŋmiɛ, na i sukan na minɛm si deke bo i wo nu.
34 Ama, saŋga bo bu faari nu ka i ti Yudafɔ ni, na bu kɛrɛ atiɛn kungerekun, bu
ŋa, “Yɛrɛ Ɛfɛsofɔm dɛɛ amɔɛ Atɛmisi ni, yiri ti yikofɔ a.” Ba tiɛntiɛn sɔ ɔ acɛ haari
saŋga su.
35 Na sɔnɔ be bo i ti bu miɛ n nu kadasi kɛrɛfɔ n aba bu dɔ, na wɔ se bu ka, “Am
yaki naŋmiɛ.” Dɔ na wɔ nya se bu ka, “Ambɛrɛ Ɛfɛsofɔm, am ti fɛn, ŋma wo bɛrɛ bo
i si má ka Ɛfɛsofɔm niɛ Atɛmisi amɔɛ kpiri sɔɔ n ni yabuɛ n bo i fiteeri aŋgoro tɔɔri
n su a?”
36 Sɔnɔ be wo má bɛrɛ bo i koro se ka ahin jɔrɛ n ti má nahɔrɛ. Nyini ti, wɔ yo
daka ka am tara am ŋu, má am koro nde yo sa be bo i kunma am.
37 Ahin minɛm bo am afa bu aba fɛn ni, ba wɔ má puitiripui afite má amɔɛ sɔɔ n
nu, ba kaaki akpiɛ má nzukɔ be ajaraki má ya amɔɛ ni.
38 Nzɛn Demetirɔsi ni i beŋgu jumayofɔm ni, la jaraki fa kɔ bu be dɔ, jɔrɛdifɔm ni
gomina nkpiɛnkpiɛnm wo bɛrɛ, bu koro jaraki nyini minɛm bu dɔ.
39 Ama, nzɛn sa be wo bɛrɛ buka su na am koro ka ya yo i dɔŋgu a, am fa bra
saŋga bo miɛ n nu jama n kɛrɛ la bu tiɛntiɛnbunɔɔ ni.
40 Naŋmiɛ n bo am ayo i nyuma ni, i la má kpɛrɛ, i koro fa ya wura jɔrɛ nu, dama
ya koro kan má deke n bo i ti na am ayo sɔ ni.
41 I jɔjɔɔri sɔ wieeri ni, na wɔ ma jama n asandi.

20

Kabo Pɔɔlu kɔɔri Makɛdoniya ni Girikifɔm dɛɛ awɔrɛ n nu ni

1 Minɛm ni yoori naŋmiɛ n wieeri ni, na Pɔɔlu afere yaradayofɔm n atiɛn bu nɔɔ,
na wɔ ma bu ahoresi, na wɔ kaari bu, na wɔ kɔ Makɛdoniya awɔrɛ n nu.
2 Na wɔ fa nyini awɔrɛ n kɛrɛ nu, na wɔ jɔjɔ yaradayofɔm kɛrɛ dɔ, na wɔ ma bu
ahoresi, na wɔ fa dɔ akɔ aju Girikifɔm dɛɛ awɔrɛ n nu,
3 na wɔ wo dɔ haari sara nsan. Na saŋga bo i wo sɛsɛsu su ka i kɔ Siriya awɔrɛ n
nu ni, na wɔ ti ka Yudafɔm akpa bu ŋu akɔ aŋminda i atin nu, nyini dɛɛ ti, na wɔ yo
i sunsunni ka i kpie i nyi fa Makɛdoniya a.
4 Na minɛ nbem asu i su akɔ, bɛrɛ la Sopateri bo bu fere i si ka Pirihusi na i fite
Bɛriya miɛ kpiri n nu ni, ni Arisitakusi, ni Sekundosi bo bu fite Tɛsalonika miɛ kpiri
n nu ni, ni Gayosi bo i fite Dɛrɛbi miɛ kpiri n nu ni, ni Tikikusi, ni Torofimosi bo bu
fite Esiya dɛɛ awɔrɛ n nu ni, ni Timoti.
5 Na bɛrɛ kɛrɛ adu mɔ akɔ aŋminda ya Tɔrasi miɛ kpiri n nu.

6 Na yɛrɛ aka Filipiya miɛ kpiri n nu, haari na Yudafɔm aba adi bu cɛɛnkpiri n asin,
bo bu di i ni kpɔnɔ na bu gɔ má ayiri nu na i yasu ni, na ya nya afa lee bambaka, na
i lennu cɛɛn na ya kɔ atu bu Tɔrasi, na ya wo dɔ akɔ aju leso.

Kabo Pɔɔlu kɔɔri Tɔrasi miɛ kpiri n nu awieeri su ni

7 Na Yudafɔm bakuɛ n bumboori, mɔnɛ cɛɛn, na ya kɛrɛ atiɛn ya nɔɔ ka ya saŋga
di diire. Na Pɔɔlu ajɔjɔ minɛm dɔ, haari kɔŋguɛ jinanjin, dama i koroori ka nyini
cɛɛn alecin i kaari bu wɔ, na i kɔ yaki bu.
8 Ya tiɛɛnri ya nɔɔ aŋgoro sɔɔ be nu wɔ, fitanam sunnu nu dɔ.
9 Na gbɛfɛnɛ be, bu fere i ka Itikusi, na wɔ fun atana sɔɔ aŋgoro nsan n tukoro n
su, na daafiri ati i. Pɔɔlu jɔjɔ cɛɛri na wɔ daafi, na wɔ fite aŋgoro aba atɔ asiɛŋgu.
Bu jura kɔ maari i su ni, nyini saŋga wɔ wu.
10 Na Pɔɔlu ajura akɔ asiɛŋgu, na wɔ fun abutu i ŋu, na wɔ fa i saa abara ayɛ i, na
wɔ se bu ka, “Má am ma sɛrɛ ti am, dama i la ŋgɔɔ.”
11 Dɔ na Pɔɔlu akpie i nyi afun akɔ aŋgoro sɔɔ n nu dɔ, na i ni bɛrɛ kɛrɛ asaŋga
adi diire, na ba bo anzama, haari ale akɔ acin, na wɔ kaari bu na wɔ kɔ.
12 Na ba nya afa gbɛfɛnɛ n akɔ awuru ni laifiɛ, na bu ahore ajɔ akɔ asin su.

Kabo Pɔɔlu fiteeri Tɔrasi kɔɔri Miletosi ni

13 Na Pɔɔlu afa sɛsɛsu ka yɛrɛ fa lee bambaka du mɔ ɔ, na yiri nati na ya ni yiri kɔ
saa nu Asosi miɛ kpiri n nu.
14 Saŋga bo i ba tuuri ya dɔ ni, na wɔ wura lee n nu, na ya ni yiri kɛrɛ akɔ miɛ
kpiri n bo bu fere i ka Mitulene n su.
15 Na ya yasu dɔ, i alecin, na ya kɔ dodo lui bambaka n bo bu fere i ka Kiyɔsi n su.
Na i alecin bekun, na ya kɔ aju lui bambaka nyiŋga n bo bu fere i ka Samosi, na i
alecin fɔfɔrɛ, na ya kɔ aju miɛ kpiri n bo bu fere i ka Miletosi n su.
16 Na Pɔɔlu aboro i nyi ka i ju Yɛrusalem miɛ kpiri n nu ka, na bu di Pɛntɛkoti
cɛɛnkpiri ni, nyini ti, wɔ koro má ka i cɛ Esiya dɛɛ awɔrɛ nu, na wɔ san asin Ɛfɛso
miɛ kpiri n dɛɛ bue ni.

Kabo Pɔɔlu kaariiri Ɛfɛso dɛɛ Kristo jama nkpiɛnkpiɛnm ni

17 Saŋga bo Pɔɔlu wo Miletosi miɛ kpiri n nu ni, na wɔ sunma afere Kristo jama
nkpiɛnkpiɛnm bo bu wo Ɛfɛso miɛ kpiri n nu n ka bu ma bu ni yiri yɛ.
18 Saŋga bo bu ba juuri i dɔ ni, na wɔ se bu ka, “Ambɛrɛ ni am tii si kabo m woowa
ti barasu, saŋga kɛrɛ bo m woori am dɔ ni, fite cɛɛn gbingbin n bo m ba juuri Esiya
awɔrɛ n nu ni.
19 M yoori m ŋu kaan wɔ, na ma yo Mibiɛ n juma n ni nyunvuin. Haari ni bo
Yudafɔm sɛsɛɛri su ka bu kere m wuwuruwa barasu n kɛrɛ ni, m mindi deeri i wɔ.
20 Am si ka deke kɛrɛ bo i ti kpa na i buka am ni, m kaanri i kereeri am wɔ jama
n kɛrɛ nyunu, ma fa afiɛ má am su, na m sunati awuru awurum n kɛrɛ nu na m
sukere am.
21 M kan kereeri Yudafɔm ni bo bu ti má Yudafɔm n kɛrɛ wɔ, ka bu kaaki bu wo fa
kɔ Nyɛmɛ dɔ, na bu yo ya Mibiɛ Yesu n yarada.
22 Tɔ, kisa Awiɛwiɛ Casi ni ma m sukɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu n a, ama, m gusu
si má deke bo i kó yo m dɔ.
23 Deke bo m si i n la ka, miɛ kɛrɛ bo m kɔ su ni, Awiɛwiɛ Casi n se m ka bu kére
m wuwuruwa, na bu nyí m dansaraka.
24 Ama, m fa má m tiɛŋgu ŋgɔɔ yo má pui. Deke bo i kpiɛ m daafiri n kɛrɛ la ka,
má ka ma yo juma n bo Mibiɛ Yesu n afa ama m n awie. Yiri la ka, m kan labari kpa
n fa kɔ Nyɛmɛ ahɔrɔma n bo wɔ fa ama minɛm ni.
25 Kisa m si ka am be mmɔɔ ŋú má m kun, ambɛrɛ bo m yo nati am nu kan Nyɛmɛ
jɔrɛ fa kɔ i fɛmɛya n su kere am ni.

26 Nyini dɛɛ ti, m suse am wɔ lɛɛ nyuma, ka wɔrɔ kɛrɛ bo a kaari ŋgbɛɛn, i ti má
m jɔrɛ.
27 Dama deke kɛrɛ bo Nyɛmɛ koroori ka am yo i ni, ma fa afiɛ má am su, ma kan i
akere am.
28 Nyini ti, am bita am ŋu nyunyumi, na am kaaki niɛ Kristo jama minɛm kɛrɛ su,
bɛrɛ bo Awiɛwiɛ Casi n afa ama am ka am niɛ bu dika ni, kabo bɔɛsasafɔ niɛ i nbɔɛm
su ni. Nyini minɛm ye Nyɛmɛ faari i tiɛŋgu Wa mbunja deeri bu jiiri n a.
29 M si tenle su ka m kɔ yakiiri am, minɛ tiɛm ba wura am nu, kabo bedi wura
nbɔɛm nu sandi bu n wɔ.
30 Haari na am dɛɛ minɛm nbem bo bu wo am nu fɛn ni, bu bá kaaki nahɔrɛ ni, na
bu dádaka yaradayofɔm nbem na bu su bu dɛɛ atin n su.
31 Nyini dɛɛ ti, am kpa am ŋu, na am teŋge su ka afɔ nsan lɛɛ bo m nati bɔbɔ am
ni nyunvuin, kɔŋguɛ ni wiɛsu.
32 Kisa, m sufa am wura Nyɛmɛ saa nu wɔ lɛɛ, na i niɛ am dika, na m kaaki fa am
wura i dɛɛ nɔaniɛ n bo i ma am ahɔrɔma nu, na i buka am na i má am nya deke n
bo Nyɛmɛ ase ka i fá ma i tiɛŋgu minɛm kɛrɛ ni.
33 M konviki awo má be ŋwaa, wara sutura nu.
34 Ambɛrɛ mmɔɔ ni am tii si ka m yo faari m saa yoori m juma a, ye m fa bukaari
m ŋu ni m lamɔkɔm n kɛrɛ a.
35 Kabo ma yo juma n sɔ ni, m sukere am ka am gusu yo i sɔ ɔ lɛɛ, na am buka
yaarifɔm, na am teŋge su kabo ya Mibiɛ Yesu n ni i tii seeri ni. I ŋa, ‘Terefiɛ wo sɔnɔ
bo i ce aceeri n dɔ tara sɔnɔ bo i de aceeri ni.’ ”
36 Saŋga bo Pɔɔlu jɔjɔ wieeri ni, na i ni bɛrɛ kɛrɛ akutu bu jaa naŋgoroma su, na
wɔ sere Nyɛmɛ.
37 Na bu kɛrɛ asun, na ba fa bu saa abara ayɛ i, na ba biti i.
38 Na bu ahore asaaki agaya, dama i seeri bu ka bu ŋú má i kun. Na ba se i atin
nu, na wɔ kɔ awura lee bambaka n nu.

21

Kabo Pɔɔlu kɔɔri Yɛrusalem ni

1 Na ya kaari bu, na ya fa lee bambaka, na ya wɔ ya tii cein akɔ aju miɛ n bo i wo
lui bambaka n su na bu fere i ka Kosi ni. Na i alecin na ya kɔ aju awɔrɛ n bo bu fere
i ka Rodesi ni, na ya fite dɔ, na ya kɔ Patara miɛ kpiri n nu.
2 Dɔ na ya ŋu lee bambaka be ka i sukɔ Fonisiya dɛɛ awɔrɛ n nu, na ya wura i akɔ.
3 Ya sukɔ ni, na ya ŋu Sipurusi lui bambaka ni, na ya yaki ya saa biɛ su, na ya sin
akɔ Siriya awɔrɛ n nu. Na ya nya akɔ ajina Tiro miɛ kpiri n nu, dɔ ye bu yi bu sɔɔri
n lee n nu a.
4 Na ya kɔ aniɛniɛ Yesu susufɔm busu, na ya wo bu dɔ leso. Na Awiɛwiɛ Casi n ama
ba se Pɔɔlu ka má i kɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu.
5 Ama, ya yasu cɛɛn n ba juuri ni, na ya fite ka ya kɔ, na bu ni bu yim, ni bu nbaam
ase ya atin nu afite miɛ n nu akɔ tieku n nɔɔ su. Dɔ na ya ni bɛrɛ kɛrɛ akutu ya jaa
naŋgoroma su, na ya sere Nyɛmɛ.
6 Nyini sin, na ya kaari ya beŋgu, na yɛrɛ awura lee bambaka n nu, na bɛrɛ gusu
akpie bu nyi akɔ awuru.
7 Na ya fite Tiro akɔ aju miɛ kpiri n nu, na ya kɔ aniɛ yaradayofɔm ni busu, na ya
da bu dɔ lekun.
8 I alecin fɔfɔrɛ na ya fite bɛrɛ akɔ aju Sizariya miɛ kpiri n nu. Dɔ na ya kɔ awo
sɔnɔ be dika, bu fere i ka Filipu, i ti Nyɛmɛ jɔrɛ kanfɔ ɔ. Yiri bukaari minɛ nsom bo
bu yo yiiri bu ka bu buka Kristo jama n bo bu wo Yɛrusalem n a.
9 I yo la nbaabaram nna a, bu be nya ja má. Bɛrɛ nati yo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ juma
n a.

10 Ya woori dɔ yoori lennyɔ, na Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ be aba dɔ, bu fere i ka Agabusi,
i fite Yudiya awɔrɛ n nu wɔ.
11 Na wɔ ba ya dɔ, na wɔ fa Pɔɔlu dambara, acici i dɛɛ jaam ni i saam. Na wɔ
nya ase ka, "Awiɛwiɛ Casi n ŋa o, kabo Yudafɔm bo bu wo Yɛrusalem ni cíci ahin
dambara n fɔ lɛɛ, na bu nyá fa i ma minɛm bo bu ti má Yudafɔm ni."
12 Saŋga bo ya tiiri nyini jɔrɛ n sɔ ni, na ya ni minɛm n bo bu wo dɔ n asere Pɔɔlu
jande ka má i kɔ Yɛrusalem.
13 Ama, na wɔ bisa, "Nzu ti ye am suyo sɔ na am saaki m ahore a? Mini, ma yo
siriya na m kɔ Yɛrusalem, na bu kɔ́ cici m nyama, má nyini ŋgumi, ama, haari na bu
kún m, ya Mibiɛ Yesu n dɛɛ ti."
14 I seeri sɔ ni, ya koro akanda má i ka má i kɔ, na ya mɔ ya nɔɔ, na ya se i ka, "Tɔ,
ma Mibiɛ n dɛɛ koroowa yo."
15 Ya diiri lennyɔ dɔ ni, nyini sin, na ya sɛsɛ ya ŋu su, na ya nya akɔ Yɛrusalem.
16 Na Yesu susufɔm nbem bo bu fite Sizariya n asu ya su, na ba fa ya akɔ ka ya kɔ
wo sɔnɔ be dika, bu fere i ka Manesoni, i ti Sipurusifɔ ɔ, wɔ su Yesu dɛɛ atin n su acɛ.

Kabo Pɔɔlu kɔ niɛɛri Yakobo busu ni

17 Saŋga bo ya kɔ juuri Yɛrusalem miɛ kpiri n nu ni, na ya ninbaam n ade ya ni
ahorejɔ nyunyumi.
18 I alecin na Pɔɔlu afa ya akɔ Yakobo dɔ, na ya kɔ atu Kristo jama nkpiɛnkpiɛnm
kɛrɛ ka bu wo i dɔ.
19 Ya bisaari ahin n wieeri ni, na Pɔɔlu akan deke n kɛrɛ kun kun fa kɔ kabo Nyɛmɛ
ma wɔ yo i juma ama minɛm bo bu ti má Yudafɔm ni.
20 Bu tiiri nyini nɔaniɛ n sɔ ni, na ba kansi Nyɛmɛ. Ama, na ba se i ka, "Ya niwa
Pɔɔlu, m ŋa a ŋu Yudafɔm akpii beberebe bo bu wo ya nu fɛn na ba yo Yesu yarada,
ye bu gusu nyunu aboro ka bu su Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n su.
21 Ba ti ka a kere Yudafɔm bo bu tana minɛm bo bu ti má Yudafɔm n nu ni, ka má
bu su Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n bo Moyisi fa maari n su, ye a se bu ka má bu wura
bu nbaam kɛnkɛnnɛ, na má bu kaaki su Yudafɔm nana sayoowam su.
22 Nahɔrɛ, bu tí ka a ba. Ye ya yo sɛ wɔ?
23 Ti fɛn, kabo ya yo n la ka, minɛ nna nbem wo ya nu fɛn bo ba tan ndiɛ.
24 Su bu su na a kɔ biɛ fin kabo bu yoowa kere ni, na a tɔ bu tii su kaari, adena
bu koro yi bu tii. Nyini ni má sɔnɔ kɛrɛ si ka jɔrɛ n kɛrɛ bo bu kan i fa kɔ u dɔ n ti
kɔrɛ wɔ, na bu si ka wɔrɔ mmɔɔ ni u tii su Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n su wɔ.
25 Ama, minɛm bo bu ti má Yudafɔm na ba yo yarada n yiri, ya kɛrɛ kadasi ama
bu, ka má bu se ka bu di tiɛ niɛ, wara mbunja, wara deke bo wɔ wu i ŋgumi na ba
kpiɛ má i kɔm, na má bu yo sakaraya."
26 I alecin, na Pɔɔlu afa minɛm n akɔ na ba kɔ ayo fin biɛɛwa yoowa ni, na wɔ nya
awura Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, na wɔ jɔjɔ akere Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm
ni, cɛɛn n bo bu ba biɛ fin n wie, na bu kun kun n kɛrɛ yo bu tii su sayoowa ni.

Kabo bu taraari Pɔɔlu Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu ni

27 Saŋga bo wɔ ka kaan na leso cɛɛn n wie ni, na Yudafɔ nbem afite Esiya dɛɛ
awɔrɛ n nu aba dɔ, na ba ŋu Pɔɔlu Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu. Na ba yɛ jama n
kɛrɛ ahore su, na ba tara Pɔɔlu.
28 Na ba tiɛn, bu ŋa, "Yisarelifɔm, am buka ya. Ahin sɔnɔ ni nati jeŋgbe deke n
kɛrɛ kere minɛm kɛrɛ ɔ, ka má bu bu Yisarelifɔm, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa ni, ni
Nyɛmɛ Sereebiri Awuru ni. Ye wɔ kaaki afa minɛm bo bu ti má Yudafɔm aba awura
Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, na wɔ yo ahin woobiri casi n fin."

29 Deke n bo i ti na bu seeri sɔ n la ka, ba du mɔ aŋu Torofimosi bo i fite Ɛfɛso miɛ
kpiri n nu ni, ni Pɔɔlu miɛ kunnu, nyini dɛɛ ti ye bu sunsuunri ka Pɔɔlu afa i awura
Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu n a.
30 Na miɛ n abo nu, na minɛm kɛrɛ aŋmati atiɛn bu nɔɔ, na ba tara Pɔɔlu acin ayi
i afite Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu. Na ba kaba anyi Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n anɔ
ni ndende.
31 Má bu koroori ka bu kun Pɔɔlu wɔ. Dɔ na labari n atu Romafɔm sojam kɛrɛ
kpiɛn n ka Yɛrusalem miɛ kpiri n abo nu.
32 Kpeŋga na wɔ yasu ndende, na wɔ fa sojam ni bu nkpiɛnkpiɛnm, na ba ŋmati
aju dɔ. Saŋga bo jama n ŋuuri soja kpiɛn n ni i sojam ni, na ba yaki Pɔɔlu, ba bo má
i kun.
33 Na sojam kpiɛn n akɔ atara Pɔɔlu, na wɔ ma nɔɔ ka bu wura i jɔrɔkɔ nnyɔ. Na
wɔ bisa ka, “Ahin sɔnɔ ti nzu sɔnɔ ɔ? Ye wɔ yo nzu wɔ?”
34 Na jama ni nbem sutiɛntiɛn sujɔjɔ, bu jɔjɔɔwa n woori i ŋgumi ŋgumi wɔ, ba
jɔjɔ má jɔrɛ kun. Bu naŋmiɛ dɛɛ ti, wɔ koro asi má jɔrɛ n bu. Na wɔ ma nɔɔ ka bu
fa Pɔɔlu kɔ bɛrɛ sojam dika bambaka n nu.
35 Bu faari Pɔɔlu kɔ juuri bimbindi bo bu tiɛntiɛn su fun na bu wura gisan nu ni,
na i boori i bu ka i fun kɔ sɔɔ n aŋgoro ni, sojam n kukuuri i wɔ, dama jama n biɛkpa
n dɛɛ ti.
36 Na bu suŋmati su i su, sutiɛn kpa, bu ŋa, “Am kun i, am kun i.”

Kabo Pɔɔlu kaanri i jɔrɛ n kereeri jama n ni

37 Saŋga bo bu sukoro ka bu fa Pɔɔlu wura sojam dika bambaka n nu ni, na Pɔɔlu
ase sojam kɛrɛ kpiɛn n ka, “Ma m kan jɔrɛ be na a ti.” Na sojam kɛrɛ kpiɛn n abisa
i ka, “A ti Giriki aniɛ?
38 Nyini yiri, a ti má Ijipiti sɔnɔ n bo i yo duuri minɛ akpii nna mɔ ka bu tu gomina
n ni, na i faari nyini minɛ akpii nna n kɛrɛ kɔɔri boro kpantain n nu ni.”
39 Na Pɔɔlu abɔ i nu ka, “Ai, mini, m ti Yudafɔ ɔ, m ti miɛbaa a, m fite Tarasu wɔ,
miɛ kpiri n bo i la duma na i wo Silisiya awɔrɛ n nu ni. Jande, ma m jɔjɔ minɛm ni
dɔ.”
40 Na sojam kɛrɛ kpiɛn n ama i atin ka i jɔjɔ, na Pɔɔlu ajina bimbindi n bo bu
tiɛntiɛn su fun na bu wura gisan nu ni, na wɔ fa i saa ayo minɛm n ka bu yaki
naŋmiɛ. Na ba tɔ amuna, na Pɔɔlu ajɔjɔ bu dɔ Hiburu aniɛ nu.

22

1 I ŋa, “M sim ni m ninbaam, am ti fɛn, m koro ka m kan m jɔrɛ n na am ti.”
2 Saŋga bo bu tiiri ka i sujɔjɔ bu dɔ Hiburu aniɛ nu ni, na ba yaki naŋmiɛ na ba
mɔ bu nɔɔ surum. Na Pɔɔlu ase ka,
3 “M ti Yudafɔ ɔ, bu wuuri m Tarasu miɛ kpiri n nu wɔ bo i wo Silisiya awɔrɛ n nu
ni, ama, bu taari m Yɛrusalem miɛ kpiri n nu fɛn wɔ, Gamɛli kereeri m kara a, ye
m sɔnsɔɔnri ya nam sayoowa atin n kɛrɛ ni anyumboro. Na ma fa m ŋu kɛrɛ ama
Nyɛmɛ, kabo ambɛrɛ bo am jina fɛn nyuma n afa am ŋu ama i ni.
4 Na ma kere minɛm bo bu su ahin atin n su n wuwuruwa, haari na ma kun bu
nbem. Na ma tara bu nbiɛsɔm ni nbaram anyi bu dansaraka.
5 Nzɛn am bisaari Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm n kɛrɛ kpiɛn ni, ni tereterefɔm ni,
bu sé am ka nɔaniɛ n bo m sujɔjɔ i n ti nahɔrɛ wɔ. Haari na ba ma m kadasi ka m
fa kɔ ma ya minɛm bo bu wo Damasiko miɛ kpiri n nu ni, adena m koro tara Yesu
minɛm ni, na m wura bu jɔrɔkɔ fa bu ba Yɛrusalem na bu bá cin bu sui.”

Kabo Pɔɔlu kaanri kabo i kaakiiri i wo barasu ni

6 Na Pɔɔlu asa su ase bu ka, “Saŋga bo m wo kɔ su n na m kɔ dodoori Damasiko
miɛ kpiri n ni, wiɛ kekete saŋga lɛɛ, na sin be akaba afite aŋgoro ata abara ayɛ m.

7 Na ma kpaasi haari asiɛŋgu, na ma ti akonvi be ŋga, i ŋa, ‘Sɔɔlu, Sɔɔlu e, nzu ti
ye a kere m wuwuruwa sɔ a?’
8 Na ma bisa i ka, ‘M Mibiɛ, wɔrɔ ŋma a?’ Na wɔ bɔ m nu ka, ‘Mini Yesu Nazarɛtifɔ
n a, mini ye a kere m wuwuruwa n a.’
9 Na minɛm bo bu su m su n aŋu sin ni, ama, ba ti má akonvi n yiri ŋga.
10 Na ma bisa i ka, ‘M Mibiɛ, ye a ŋa m yo nzu wɔ?’ Na wɔ se m ka, ‘Yasu na a kɔ
Damasiko, dɔ ye bu sé u deke n kɛrɛ bo Nyɛmɛ koro ka a yo i ni.’
11 Sin n bo i ta wuraari m nyumbaa nu agaya n dɛɛ ti, na ma yo anyinsin, na minɛm
ni bo bu su m su n aso m saa nu afa m awura Damasiko.
12 Tɔ, sɔnɔ be woori miɛ n nu, bu fere i ka Ananiyasi, i su Nyɛmɛ wɔ, na i su i
nɔaniɛ kpamaawa n su, i ti sɔnɔ n bo Yudafɔm bo bu wo miɛ n nu n kɛrɛ ma i jirima
agaya a.
13 Na wɔ ba m dɔ ajina adodo m, na wɔ se m ka, ‘M niwa Sɔɔlu, niɛ, a ŋú asi.’ Jina
n nu bɛrɛ na ma ŋu asi bekun, na ma niɛ aŋu i.
14 Na wɔ se m ka, ‘Nyɛmɛ n bo ya nam su i ni, yiri ye wɔ yi u a, na a si i sa
koroowam, ye wɔ yi Sɔnɔ n bo i yo sa bo i kɔ atin su n akere u, na a ti yiri ni i tii
nɔaniɛ jɔjɔɔwa.
15 Dama deke bo a ŋu i na a ti i ni, wɔrɔ kán kere minɛm kɛrɛ.
16 Ye kisa, a ŋminda nzu wɔ? Yasu na bu biɛ u Nyɛmɛ nzue. Bo fere i duma na i
ŋmisi yi u satiɛ kɛrɛ.’ ”

Kabo Pɔɔlu kaanri ka Nyɛmɛ asunma i minɛm bo bu ti má Yudafɔm dɔ ni

17 Na Pɔɔlu asa su ase bu ka, “Nyini ti, na ma kpie m nyi akɔ Yɛrusalem miɛ kpiri
n nu, saŋga bo m wo Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu wo nyɛmɛsere su ni, na wɔ yo m
ka alɛlɛ dɛɛ su wɔ,
18 na ma ŋu Yesu ka i sujɔjɔ m dɔ, i ŋa, ‘Yasu na a fite Yɛrusalem ndende, dama
minɛm bo bu wo fɛn ni dé má m jɔrɛ n bo a kan kere bu ni.’
19 Na ma bɔ i nu ka, ‘M Mibiɛ, bɛrɛ ni bu tii si tenle su ka m yo wuraari bu tiɛntiɛn-
bunɔɔ sɔɔm nu wɔ, na ma tara minɛm bo bu yo u yarada ni, na ma nyi bu dansaraka,
na ma bo bu.
20 Sasu bekun, saŋga bo bu sukun Satɛfano bo i diiri u ŋusu daani kereeri minɛm
ni, m yo jinaari bɛrɛ, na ma soro su, mini niɛɛri minɛm bo bu kuunri i n suturam
su a.’
21 Na Mibiɛ n ase m ka, ‘Wɔrɔ kɔ, m súnma u dede minɛm bo bu ti má Yudafɔm ni
dɔ.’ ”
22 Nyini saŋga n kɛrɛ ni, minɛm ni soori bu sui wɔ, na ba ti jɔrɛ n kɛrɛ bo Pɔɔlu
kaanri i ni, ama, i ba kaanri sɔ ni, na ba tiɛn kpa, bu ŋa, “Am yi i fite fɛn. Am mini i
mmɔɔ. Wɔ ti má ye ni ka i wo ni ŋgɔɔ.”
23 Na bu sutiɛntiɛn, yaa ati bu n dɛɛ ti, na bu sufikindi bu suturam tu, na bu susa
fa sutu sandi aŋgoro.
24 Na Romafɔm soja kɛrɛ kpiɛn n ama nɔɔ ka bu fa Pɔɔlu wura bu dika bambaka
n nu, na bu bisa i bisaawam na bu fin i ŋgbere na bu si deke bo i ti na Yudafɔm ni
tiɛntiɛn sɔ ni.
25 Ama, saŋga bo bu ciciiri Pɔɔlu nyama n ka bu bo i ni, na wɔ bisa soja kpiɛn n bo
i jina dodo i ka, “Atin wo nu ka am bo Roma miɛbaa na am asi má satiɛ bo wɔ yo i?”
26 Saŋga bo soja kpiɛn n tiiri nyini jɔrɛ n sɔ ni, na wɔ kɔ sojam kɛrɛ kpiɛn n dɔ,
akɔ abisa i ka, “A koro ka a yo ahin sɔnɔ n sɛ wɔ? I ti Roma miɛbaa a.”
27 Nyini ti, na sojam kpiɛn n akɔ Pɔɔlu dɔ, akɔ abisa i ka, “A ti Roma miɛbaa a,
nahɔrɛ su?” Na wɔ bɔ i nu ka, “Ɛɛn.”
28 Na sojam kpiɛn n ase i ka, “Mini, m tɔɔri ŋwaa beberebe wɔ ye m nya kaakiiri
Roma miɛbaa a.” Na Pɔɔlu ase i ka, “Ama, mini yiri, bu wuuri m miɛbaa a.”

29 I seeri sɔ ni, kpeŋga na sɛrɛ ati sojam bo ba yi bu ka bu bisa i bisaawa ni, na ba
kɔ bu sin. Na sɛrɛ ati soja kpiɛn ni mmɔɔ, dama wɔ du mɔ abo Pɔɔlu jɔrɔkɔ ka, ye i
nya siiri ka i ti Roma miɛbaa a.

Kabo bu faari Pɔɔlu kɔɔri Yudafɔ tereterefɔm dɔ ni

30 Na i alecin, sojam kpiɛn n akoro ka i si sa bo Pɔɔlu ayo i na Yudafɔm jaraki i ni,
na wɔ yi Pɔɔlu jɔrɔkɔ ni, na wɔ ma nɔɔ ka Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm
ni, ni Yudafɔ tereterefɔm n kɛrɛ tiɛn bu nɔɔ. Na wɔ ma Pɔɔlu aba ajina bu nyunu.

23

1 Na Pɔɔlu afa i nyumbaa akpama Yudafɔ tereterefɔm n ŋu, na wɔ se ka, "M
ninbaam, m sunsunni ti kpa wɔ Nyɛmɛ dɔ, fite m kaan nu haari ni nyuma."
2 Na Ananiyasi bo i ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm n kɛrɛ kpiɛn n ama minɛm bo
bu jina dodo Pɔɔlu n nɔɔ, ka bu bo i nɔɔ dika, fa kɔ i nɔaniɛ jɔjɔɔwa n dɛɛ ti.
3 Na Pɔɔlu ase i ka, "Nyɛmɛ bó wɔrɔ mmɔɔ, wɔrɔ bo a tana dɔ ka kobe dawa bo
ba bo i ŋgoro fofoe ni. A tana na a di m jɔrɛ, fa kɔ Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n dɛɛ
atin su, ama, wɔrɔ ni u tii asu má i nɔaniɛ kpamaawa n su na a tana ma nɔɔ ka bu
bo m."
4 Na minɛm bo bu jina dodo Pɔɔlu n ase i ka, "Wɔrɔ la ŋma na a kpiɛ i nzukɔ a,
yiri Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm n kɛrɛ kpiɛn ni?"
5 Na Pɔɔlu abɔ bu nu ka, "M ninbaam, ma si má ka yiri ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ
n kɛrɛ kpiɛn n a. Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, 'Má a jɔjɔ sɔnɔ bo i niɛ
u minɛm su jɔrɛ tiɛ.' "
6 Saŋga bo Pɔɔlu faari nu ka, minɛm ni nbem ti Sadusifɔm, na bu nbem gusu ti
Farasifɔm ni, na wɔ tiɛn kpa jama n nu, i ŋa, "M ninbaam, m ti Farasifɔ ɔ. M sim
mmɔɔ suuri nyini atin ni su a. Deke n bo i ti na ya tiɛn ya nɔɔ n la ka, m la tama ka
minɛm wu, bu téŋge bu yiwee nu wɔ."
7 Pɔɔlu seeri sɔ wieeri na akuruwa aba Sadusifɔm ni Farasifɔm n afiɛn, na bu
tiɛntiɛnbunɔɔ n akpaaki nu nnyɔ.
8 Sadusifɔm n ŋa, sɔnɔ wu, i téŋge má i yiwee nu kun, ye bu kaaki ŋa, Nyɛmɛ
mɛrɛkɛm, wara awiɛwiɛm wo má bɛrɛ. Ama, Farasifɔm bɛrɛ yo nyinim n kɛrɛ
yarada a.
9 Na jama ni sutiɛntiɛn suyo naŋmiɛ agaya buka su. Na Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔ nbem
bo bu wo Farasifɔm asɛsɛ n nu n ayasu ajina atiɛn faŋga su, bu ŋa, "Yɛrɛ aŋu má
ahin sɔnɔ ni ŋgasi bo wɔ do i. Beni, awiɛwiɛ be, wara Nyɛmɛ mɛrɛkɛ ajɔjɔ i dɔ a."
10 Saŋga bo akuruwa n ba bi boroori agaya ni, na sɛrɛ ati soja kpiɛn ni, ka minɛm
ni bá cincin titi Pɔɔlu nu. Nyini ti, na wɔ ma sojam nɔɔ ka bu wura jama n nu na bu
yi Pɔɔlu fite bu nu, na bu fa i ba wura bu dɛɛ dika bambaka n nu.
11 Nyini cɛɛn n kɔŋguɛ, na Mibiɛ n ayi i ŋu akere Pɔɔlu, na wɔ se i ka, "Ma u ahore
si, na má a soro sɛrɛ. Kabo a di m ŋu daani Yɛrusalem miɛ kpiri n nu fɛn ni, sɔ ye i
ti ye ni ka a kɔ di i Roma miɛ kpiri n nu gusu a."

Kabo minɛ nbem sɛsɛɛri su ka bu kun Pɔɔlu ni

12 I alecin fɔfɔrɛ, na Yudafɔ nbem atiɛn bu nɔɔ, na ba fa sɛsɛsu na ba tan ndiɛ ka
bu di má, bu nu má, má ka ba kun Pɔɔlu.
13 Bɛrɛ n bo bu tana faari nyini sɛsɛsu ni, bu taraari minɛ aburana.
14 Na ba kɔ Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm ni, ni Yudafɔ tereterefɔm
ni dɔ, akɔ ase bu ka, "Yɛrɛ, ya tiɛn ya nɔɔ atan ndiɛ ka ya dí má pui, má ka ya kun
Pɔɔlu.
15 Nyini ti, ambɛrɛ ni tereterefɔm ni, am sunma Romafɔm soja kpiɛn n dɔ kɔ se i
ka, i fa Pɔɔlu bra am dɔ ka am koro ka am niɛ i jɔrɛ n nu nyunyumi bekun wɔ. Ama,
na ya yó siriya ŋminda i, na ya kún i atin nu na i nya ba ju fɛn."

16 Ama, na Pɔɔlu niwa bara be wa ati sɛsɛsu n bo ba fa i ni, na wɔ kɔ awura sojam
sɔɔ bambaka n nu, na wɔ se Pɔɔlu.
17 Dɔ na Pɔɔlu afere sojam n kun, na wɔ se i ka, “Fa ahin gbɛfɛnɛ n kɔ am kpiɛn n
dɔ, i la jɔrɛ be bo i kán kere i.”
18 Na soja n afa i akɔ bu kpiɛn n dɔ, na wɔ se i ka, “Pɔɔlu bo ba nyi i dansaraka
ni fereeri m a, na wɔ se m ka m fa ahin gbɛfɛnɛ n ba u dɔ, dama i la jɔrɛ bo i kán
kere u.”
19 Na sojam kɛrɛ kpiɛn n aso i saa nu, na i ni yiri ŋgumi afite ahɛmɛ, na wɔ bisa i
ka, “A koro ka a kan nzu jɔrɛ kere m a?”
20 Na wɔ se sojam kpiɛn n ka, “Yudafɔm n asɛsɛ su ye ba soro su ka ahunma bu bá
sere u na a fa Pɔɔlu ma bu na bu fa i kɔ bu tereterefɔm ni dɔ, na bu yó bu ŋu ka bu
koro ka bu niɛ i jɔrɛ n nu nyunyumi wɔ.
21 Ama, má a soro bu su, dama bu nbem ŋa bu kɔ ŋminda i atin nu wɔ, bu tara
minɛm aburana. Ba tan ndiɛ ka bu dí má, bu nú má, má ka ba kun Pɔɔlu. Kisa ba
yo siriya su aŋminda na bu ti kabo a sé.”
22 Na sojam kɛrɛ kpiɛn n abɔbɔ i ka, “Má a ma be si ka a kan ahin jɔrɛ n akere m.”
Na wɔ ma gbɛfɛnɛ n atin na wɔ kɔ.

Kabo bu faari Pɔɔlu kɔɔri Gomina Felika dɔ ni

23 Na sojam kɛrɛ kpiɛn ni, afere soja nkpiɛnkpiɛnm ni nnyɔ, na wɔ ma bu nɔɔ ka,
“Am fa sojam yaa nnyɔ, ni soja kpɔŋgɔfunfɔm aburaso, ni soja kpiɛbitafɔm yaa nnyɔ,
na am yo siriya kɔŋguɛ n nu, kerefi ŋgɔna saŋga, na am kɔ Sizariya miɛ kpiri n nu.
24 Na am nya kpɔŋgɔ ma Pɔɔlu gusu, na am fa i haari na am kɔ ju Gomina Felika
dɔ, na má pui yo i.”
25 Na sojam kpiɛn n akɛrɛ kadasi ama gomina n ka,
26 “Mini Kalodisi Lisiyasi sukɛrɛ ahin kadasi n bisa wɔrɔ, m si Gomina Jirimafɔ
Felika dɔŋgu a.
27 Yudafɔm taraari ahin sɔnɔ n a, má bu koro ka bu kun i wɔ. Ama, na ma ti ka
i ti Roma miɛbaa a, nyini ti, na ma fa m sojam, na ya kɔ ade i aji.
28 Na ma koro ka m si deke n bo i ti na bu jarakiiri i ni, nyini ti, na ma fa i akɔ
Yudafɔ tereterefɔm dɔ.
29 Na ma ŋu ka fa kɔ bu nɔaniɛ kpamaawa n dɛɛ atin su ye bu jarakiiri i a, ama,
wɔ yo má sa be bo i ti ye ni ka bu kun i, wara bu nyi i dansaraka.
30 M tiiri ka Yudafɔm asɛsɛ su akɔ ada aŋminda atin nu ka bu kun i, nyini dɛɛ ti,
ye m ma ba kaba afa i aba u dɔ n a. Ma se minɛm bo bu jarakiiri i n ka bu fá jɔrɛ n
bra u dɔ.”
31 Na sojam n ayo kabo i kereeri bu ka bu yo ni, na ba fa Pɔɔlu nyini kɔŋguɛ n kɛrɛ,
na ba fa i akɔ aju miɛ kpiri n bo bu fere i ka Antipatiriso n su.
32 Na i alecin fɔfɔrɛ na sojam bo bu nati bu jaa su n akpie bu nyi akɔ sojam sɔɔ
bambaka n nu, na ba ma soja kpɔŋgɔfunfɔm n afa i akɔ aju deke bo bu sukɔ ni.
33 Bu kɔ juuri Sizariya ni, na ba fa kadasi n ama gomina ni, na ba nya afa Pɔɔlu
awura i saa nu.
34 Gomina n kaanri kadasi n wieeri ni, na wɔ bisa Pɔɔlu awɔrɛ bo i fite nu. I faari
nu ka i fite Silisiya awɔrɛ n nu wɔ,
35 na wɔ se i ka, “Minɛm bo bu jarakiiri u n ba juuri, m tí u nɔaniɛ.” Na wɔ ma nɔɔ
ka bu fa Pɔɔlu wura Fɛmɛ Herode dika n nu, na bu niɛ i dika nyunyumi.

24

Kabo Yudafɔm jarakiiri Pɔɔlu Gomina Felika n nyunu ni

1 Na i lennu cɛɛn sin, na Ananiyasi bo i ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ n kɛrɛ kpiɛn
n aba aju Sizariya miɛ kpiri n nu, i ni Yudafɔ tereterefɔ nbem, na ba fa jɔrɛsifɔ be
bo bu fere i ka Tɛtulɔsi n abuka bu ŋu su. Na ba jaraki Pɔɔlu gomina n nyunu.
2-3 Bu faari Pɔɔlu ba juuri n na Tɛtulɔsi abo i bu na i kan ŋgasi bo Pɔɔlu ado i. I
ŋa, "Ya si Felika jirimafɔ, u ŋgɔnlɛ kpa n bo a la i n dɛɛ ti, nyini ma ya nya tanalaifiɛ
acɛ a, ye kaaki aba ya asiɛn n su a, fa kɔ nyini sunsunni n bo a la i ni. Deke kɛrɛ bo
ya wo ni saŋga kɛrɛ, ya nyunu ayi u fa kɔ deke n kɛrɛ bo a yo ama ya ni, nyini dɛɛ
ti, ya da u asi beberebe.
4 Tɔ, m koro má ka m jɔjɔ saaki u saŋga, ama, m sere u wɔ, sawɔrɛ n bo a la i n
dɛɛ ti, ti ya ahin jɔrɛ kaan ni.
5 Ya ŋu ka ahin sɔnɔ n ti miɛbofɔ ɔ, na i nati sukpukpura Yudafɔm tii durunya n
kɛrɛ nu, na bu sudi aluwa ni bu beŋgu. I ti mɔfɔ ɔ, fa kɔ minɛm bo bu su Nazarɛtifɔ
n atin n su ni.
6 Haari i yo koroori ka i wura Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu wɔ na i saaki i na i yo
i fin, ye ya taraari i a. [Má ya koroori ka ya fa ya nɔaniɛ kpamaawa n atin su di i
jɔrɛ wɔ,
7 ama, na sojam kpiɛn Lisiyasi n ade i ya dɔ ni faŋga,
8 na wɔ ma nɔɔ ka, bo bu ni yiri la jɔrɛ n kɛrɛ bra u dɔ.] Na nzɛn wɔrɔ mmɔɔ ni
u tii niɛɛri jɔrɛ n nu, a sí deke n bo i ti na ya jaraki i ni."
9 Na Yudafɔm n kɛrɛ ajina su ka, jɔrɛ n kɛrɛ bo bu jɔjɔ i n ti nahɔrɛ wɔ.

Kabo Pɔɔlu kaanri i nahɔrɛ Gomina Felika n nyunu ni

10 Na Gomina Felika ama Pɔɔlu atin ka i jɔjɔ, na Pɔɔlu ase ka, "M si ka a di jɔrɛ
ahin asiɛn n su acɛ, nyini ti, m ahore ti siiwa ka ma ba u dɔ na m kan de m tii.
11 Wɔrɔ mmɔɔ ni u tii koro bisa na a ti, ka i nyuma leburu lennyɔ lɛɛ, bo m kɔɔri
Yɛrusalem miɛ kpiri n nu ka m kɔ su Nyɛmɛ.
12 Bɛrɛ n aŋu má ka m ni be suse akuruwa Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, ba kaaki
aŋu má ka m ni be suwura minɛm bu sin na bu yo sa be tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm n nu,
wara miɛ n nu.
13 Bɛrɛ gusu koro kan kere má u deke n bo i ti na kisa bu sujaraki m ni.
14 Ama, deke bo m soro i su ka i ti nahɔrɛ n la ka, m su Nyɛmɛ wɔ, kabo ya nam
su i ni, nyini atin n gusu ye bu ŋa i ti má nahɔrɛ n a. Ama, m yo deke bo ba kɛrɛ
i nɔaniɛ kpamaawa n nu n yarada, na m kaaki yo deke bo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ nɔaniɛ
kanfɔm dɛɛ kadasi n nu n yarada.
15 M la tama Nyɛmɛ dɔ ka minɛm bo bu yo sa bo i kɔ atin su, ni bo bu yo sa bo i
kɔ má atin su n kɛrɛ bá teŋge bu yiwee n nu, kabo bɛrɛ n bo bu jaraki m n gusu la
nyini tama ni.
16 Nyini dɛɛ ti, saŋga kɛrɛ m boro m nyi wɔ, na m sunsunni ti casi fa kɔ Nyɛmɛ ni
adamandem dɔ.
17 M fiteeri Yɛrusalem, wɔ cɛ, nyini sin, na ma kpie m nyi akɔ dɔ ka m kɔ fa ŋwaa
ce m minɛm bo bu ti yaarifɔm n na m yo m dɛɛ yoowa ma Nyɛmɛ.
18 M wo nyini yoowa n yo su ye bu ŋuuri m Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu a. Nyini
saŋga ni, ma yo fin biɛ yoowa n awie mmɔɔ. Jama be awo má m dɔ, be gusu ayo má
naŋmiɛ be.
19 Ama, Yudafɔm nbem bo bu fite Esiya awɔrɛ n nu ni, yo woori dɔ a. Wɔ yo daka
ka má bɛrɛ mmɔɔ ni bu tii wo fɛn, na bu kan m ŋgasi bo ma do i n kere u.
20 Nzɛn má nyini, yaki na ahin minɛm bo bu jina fɛn n kan ŋgasi bo m doori, saŋga
bo m jinaari bu tereterefɔm nyunu na bu diiri m jɔrɛ ni.
21 Má ka deke kun n kpein be bo bu yo sudi m jɔrɛ na m jinaari bu nyunu ni. Yiri
la bo m seeri ka minɛm wu, bu káaki teŋge bu yiwee nu ni, nyini dɛɛ ti, ye a sudi m
jɔrɛ nyuma n a."

22 Na Gomina Felika si Mibiɛ n atin n sereya n kɛrɛ nyunyumi n dɛɛ ti, na wɔ se bu
ka, “Am kɔ ka, na sojam kpiɛn Lisiyasi ba baari, na m nyá di jɔrɛ ni.”
23 Na wɔ ma nɔɔ ka soja kpiɛn n niɛ Pɔɔlu dika nyunyumi, ama, i ma i atin na i
nati i koroyanu, na i ma i danfom gusu atin na bu koro ba buka i.

Kabo bu faari Pɔɔlu jinaari gomina n ni i yi n nyunu ni

24 I yoori lennyɔ, na Gomina Felika akaaki aba, i ni i yi Durusila, i ti Yudafɔ baa a.
Na wɔ sunma afere Pɔɔlu na i ba kan kabo sɔnɔ yo Yesu Kristo yarada barasu ni. Na
wɔ so i sui ati.
25 Ama, saŋga bo Pɔɔlu wo jɔjɔ su fa kɔ sa bo i kɔ atin su, ni tarabuŋu, ni kabo
Nyɛmɛ bá di minɛm n jɔrɛ ni, na sɛrɛ ati Gomina Felika na wɔ se ka, “Tɔ, kisa, wɔ sɛ
su. A koro kɔ, na m ba nya saŋga na m fére u.”
26 Nyini saŋga n kɛrɛ ni, i sunsunni la ka Pɔɔlu má i ŋwaa a, nyini ti ye saŋga
saŋga i fere Pɔɔlu, na bu subo anzama n a.
27 Na afɔ nnyɔ aba asin, na sɔnɔ be bo bu fere i ka Pɔkiyɔsi Fɛsitosi ade Felika
jinaabiri ni. Na Gomina Felika akoro ka i jɔ Yudafɔm n ahore, nyini dɛɛ ti, na wɔ
yaki Pɔɔlu dansaraka n nu, i ma ba yi má i.

25

Kabo Pɔɔlu sereeri ka bu fa i jɔrɛ n kɔ Romafɔm fɛmɛ kpiri n dɔ ni

1 Gomina Fɛsitosi ba juuri nyini awɔrɛ n nu ni, i lesan, na wɔ fite Sizariya miɛ kpiri
n nu, na wɔ fun akɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu.
2 Na Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm, ni Yudafɔ tereterefɔm n aba akan
ŋgasi bo Pɔɔlu ado i n akere Gomina Fɛsitosi. Na ba sere i jande
3 ka i boro i nyi na i ma bu fa Pɔɔlu ba Yɛrusalem. Deke n bo i ti na bu seeri sɔ n
la ka, ba sɛsɛ su ka bu kɔ ŋminda i atin nu wɔ na bu kun i.
4 Na Gomina Fɛsitosi abɔ bu nu ka, “Pɔɔlu wo dansaraka nu Sizariya, mini ni m tii,
m kpie m nyi kɔ dɔ kisa.
5 Am ma am nu nbem bo bu la yiko n su m su, na ya kɔ Sizariya, na nzɛn wɔ do
ŋgasi be a, na bu koro kan i na bu jaraki i.”
6 Na Gomina Fɛsitosi awo bu dɔ, lemɔcuɛ ni leburu afiɛn, na wɔ nya aba Sizariya.
I alecin na wɔ kɔ atana jɔrɛ diibiri ni, na wɔ ma nɔɔ ka bu fa Pɔɔlu bra.
7 Saŋga bo bu faari Pɔɔlu ba juuri n ni, na Yudafɔm bo bu fiteeri Yɛrusalem baari
n atiɛn bu nɔɔ abara ayɛ i. Na ba kan i ŋgasi tiɛtiɛ beberebe bo bu ŋa wɔ do i, bu
gusu akoro akere má ŋgasi n bo bu ŋa wɔ do i n tenle su.
8 Na Pɔɔlu ase ka, “Ma do má ŋgasi be fa kɔ Yudafɔm dɛɛ nɔaniɛ kpamaawa n su,
ma do má ŋgasi be fa kɔ Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n su, ma kaaki ado má ŋgasi be fa
kɔ Romafɔm Fɛmɛ Kpiri Siza n dɔ.”
9 Ama, na Gomina Fɛsitosi akoro ka i buka Yudafɔm ni, na i da bu ahore, nyini dɛɛ
ti, na wɔ bisa Pɔɔlu ka, “A soro su ka ya kɔ Yɛrusalem na bu kɔ di u jɔrɛ n dɔ m
nyunu, fa kɔ ahin sereyam kɛrɛ su?”
10 Ama, na Pɔɔlu abɔ i nu ka, “M jina Romafɔm fɛmɛ kpiri n jɔrɛ diibiri wɔ lɛɛ,
fɛn ye wɔ yo daka ka bu di m jɔrɛ a. Wɔrɔ mmɔɔ ni u tii si tenle su ka ma do má
Yudafɔm ŋgasi be.
11 Nzɛn ma do ŋgasi be bo wɔ yo daka ka bu kun m, ma kete má ka má bu kun m.
Ama, nzɛn jɔrɛ n kɛrɛ bo ba kan i n be ti má nahɔrɛ, be la má atin bo i koro fa m
wura bu saa nu. Nyini ti, m sere ka a fa m jɔrɛ n kɔ Romafɔm fɛmɛ kpiri n dɔ.”
12 Na Gomina Fɛsitosi ni i nkpiɛnkpiɛnm n atana aŋu bu ŋu, na ba soro su, na wɔ
se Pɔɔlu ka, “A sere ka ya fa u jɔrɛ n kɔ Romafɔm fɛmɛ kpiri n dɔ. Tɔ, ya fá u kɔ i
dɔ.”

Kabo bu faari Pɔɔlu baari Fɛmɛ Agiripa n nyunu ni

13 Na wɔ yo lennyɔ, na Fɛmɛ Agiripa ni i siwa baabara Bɛrɛnisi aba Sizariya miɛ
kpiri n nu, ka bu ba niɛ Gomina Fɛsitosi busu.
14 Bu woori dɔ cɛɛri kaan n dɛɛ ti, na Gomina Fɛsitosi akan Pɔɔlu jɔrɛ n kɛrɛ n
akere fɛmɛ ni. I ŋa, "Felika yo yakiiri sɔnɔ be dansaraka n nu fɛn.
15 Saŋga bo m kɔɔri Yɛrusalem miɛ kpiri n nu ni, na Yudafɔ Nyɛmɛ sayoowa dɔŋgu-
yofɔ nkpiɛnkpiɛnm, ni Yudafɔ tereterefɔm n aba m dɔ, na ba kan nyini sɔnɔ n jɔrɛ,
ka m boro m nyi di i jɔrɛ n na m se ka wɔ do ŋgasi.
16 Ama, na ma se bu ka yɛrɛ Romafɔm, ya yo má sɔ, nzɛn minɛm ajaraki sɔnɔ, ya
ma bu kɛrɛ tiɛn bu nɔɔ ɔ, na i mi si deke n bo i ti na bu jaraki i ni, na i gusu nya kan
i dɛɛ bo i la i ni.
17 Saŋga bo bu suuri m su ba juuri fɛn ni, ma wura má nnyɔ nu, i alecin m kaba
kɔ tanaari jɔrɛ diibiri n wɔ, na ma ma nɔɔ ka bu fa sɔnɔ n bra.
18 Saŋga bo bu yasu jinaari na bu jaraki i ni, ba kan má satiɛ bo má m sunsun ka
wɔ yo i na bu fa jaraki i ni.
19 Ama, i ti akuruwa ye bu seeri a, fa kɔ bu nyɛmɛsu atin su, ni sɔnɔ be bo bu fere
i ka Yesu n busu, bu ŋa wɔ wu, ama, Pɔɔlu ŋa i toko la ŋgɔɔ.
20 Ma si má kabo m tara ahin jɔrɛ n tii ni i jaa barasu, na ma bisa Pɔɔlu ka, i koro
ka ya fa i kɔ Yɛrusalem na bu kɔ di i jɔrɛ n dɔ, nzɛn sɛ?
21 Ama, na Pɔɔlu asere ka, i koro ka i ka dansaraka n nu haari i ba kɔ Romafɔm
fɛmɛ kpiri n dɔ. Nyini ti, na ma ma nɔɔ ka bu subita i haari m ba nya atin na m ma
bu fa i kɔ fɛmɛ kpiri n dɔ."
22 Na Fɛmɛ Agiripa ase Gomina Fɛsitosi ka, "M koro ka mini ni m tii ti ahin sɔnɔ n
jɔrɛ ni." Na Gomina Fɛsitosi ase i ka, "Ahunma a tí i jɔrɛ ni."
23 Tɔ, na i alecin, na Fɛmɛ Agiripa, ni Bɛrɛnisi afite ni bu fɛmɛya jirima bambaka,
na bu ba wura tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ bambaka n nu, bu ni soja nkpiɛnkpiɛnm, ni miɛ n
nu minɛ anyunuyifɔm. Na Gomina Fɛsitosi ama nɔɔ, na ba fa Pɔɔlu awura.
24 Na Gomina Fɛsitosi ase ka, "Ya si Fɛmɛ Agiripa, ni ambɛrɛ kɛrɛ bo am atiɛn am
nɔɔ fɛn ni, am niɛ ahin sɔnɔ ni. Yiri dɛɛ ti ma Yudafɔm kɛrɛ bo bu wo Yɛrusalem, ni
bo bu wo fɛn n yo baari m dɔ a, na bu sutiɛntiɛn ka i ti má ye ni ka i wo ni ŋgɔɔ.
25 Ama, m gusu afiiti i jɔrɛ n nu, ma ŋu má i ŋgasi bo wɔ do i na i ti ye ni ka i wu.
Nyini ti, kabo yiri ni i tii asere ka m fa i jɔrɛ n kɔ Romafɔm fɛmɛ kpiri n dɔ ni, m fá
i kɔ dɔ ɔ.
26 Ama, m la má deke be tenle su bo m kɛrɛ fa ma fɛmɛ kpiri ni, fa kɔ ahin n jɔrɛ
n su. Nyini ti ye ma fa i aba wɔrɔ Fɛmɛ Agiripa dɔ a, adena m ni ambɛrɛ kɛrɛ niɛ i
jɔrɛ n nu, na m si deke bo m kɛrɛ kɔ ma fɛmɛ kpiri ni.
27 Dama mini dɔ, wɔ kɔ má atin su ka m fa sɔnɔ bo ba nyi i dansaraka kɔ ma fɛmɛ
kpiri n na m la má jɔrɛ bo m kan kere i fa kɔ deke n bo i ti na bu jaraki i n su."

26

Kabo Pɔɔlu kaanri i jɔrɛ Fɛmɛ Agiripa nyunu ni

1 Na Fɛmɛ Agiripa ase Pɔɔlu ka, "Atin wo nu ka wɔrɔ ni u tii jɔjɔ." Na Pɔɔlu ayɛ i
saa su, na wɔ bo i jɔrɛ n bu, i ŋa,
2 "Fɛmɛ Agiripa, wɔ yo m fiɛ nyuma ka m jina u nyunu, na m kan m jɔrɛ n nahɔrɛ
su fa kɔ deke n kɛrɛ bo Yudafɔm jaraki m n su.
3 Dama wɔrɔ ni u tii asi kabo Yudafɔm nana sayoowam n ti, ni kabo ya se bu
akuruwam barasu ni. Nyini dɛɛ ti, m sere u wɔ, ka a fa sawɔrɛ na a ti m jɔrɛ ni.
4 Yudafɔm kɛrɛ si kabo m woowa yo ti barasu fite m gbɛfɛnɛya nu, saŋga bo m wo
m bɔsufɔm nu ni, haari ni bo m kɔ woori Yɛrusalem miɛ kpiri n nu ni.

5 Bu si m sa kabo m woowa yo ti, má nyuma. Nzɛn bu ŋa bu kan nahɔrɛ, bu se u
ka m yo ti Farasifɔm be wɔ, na ma su ya dɛɛ nyini atin n bo i su ti kekereke n su ni
anyumboro.
6 Kisa, deke bo i ti na m jina am nu nyuma na am sudi m jɔrɛ ni, yiri la tama n bo
m la i fa kɔ deke n bo Nyɛmɛ seeri ka i yó ma ya nam ni.
7 Nyini n ye ya anɔ buru ni nnyɔ n bo ya su Nyɛmɛ ni anyumboro wiɛsu ni kɔŋguɛ
n ŋminda ka ya nya i n a. Fɛmɛ, ti fɛn, nyini tama n bo m la i n dɛɛ ti, ye Yudafɔm
jaraki m n a.
8 Nzu ti ye am de má ka Nyɛmɛ koro teŋge minɛm bu yiwee nu a?
9 Nahɔrɛ mini ni m tii yo sunsuunri ka wɔ yo daka ka m yo sam dɔŋgu na m saaki
Yesu Nazarɛtifɔ n duma.
10 Kabo m yo yoori Yɛrusalem lɛɛ. Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnkpiɛnm yo
maari m yiko, na ma tara Nyɛmɛ minɛm beberebe anyi bu dansaraka, na saŋga bo
bu diiri bu jɔrɛ na bu ŋa bu kun bu ni, mini mmɔɔ jina bu sin wɔ.
11 Saŋga kɛrɛ saŋga, m nati wura ya tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔm nu wɔ, na m sucin bu sui,
na m sumiɛ bu ka bu kete Yesu. Na ma fa yaa bu ŋu agaya, haari na m sukɔ miɛ
nyiŋgam su, kɔ sukere bu wuwuruwa.”

Kabo Pɔɔlu kaanri kabo i kaakiiri i wo ni

12 Na Pɔɔlu asa su ase ka, “Nyini dɛɛ ti, na ma sere atin Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ
nkpiɛnkpiɛnm n dɔ, na ba ma m yiko ka m kɔ Damasiko miɛ kpiri n nu.
13 Fɛmɛ, ti fɛn, m wo atin n nu wo kɔ su ni, fa kɔ wiɛ kekete saŋga, na ma ŋu sin
be ka i fite aŋgoro, i ta tara wiɛ, na i wein ata abara ayɛ m ni minɛm kɛrɛ bo bu su
m su ni.
14 Na yɛrɛ kɛrɛ akpaasi haari asiɛŋgu, na ma ti akonvi be ŋga, ka i sujɔjɔ m dɔ
Hiburu dɛɛ aniɛ n nu, i ŋa, ‘Sɔɔlu, Sɔɔlu e, nzu ti ye a kere m wuwuruwa sɔ a? A
sukere u ŋu yaari ŋgbɛɛn wɔ, kabo bu fa toora dɔdɔɔrifɔ sudɔ na i kete, na bu fin i
baka n wɔ.’
15 Na ma bisa ka, ‘M Mibiɛ, wɔrɔ ŋma a?’ Na Mibiɛ n abɔ nu ka, ‘Mini Yesu ye a
sukere m wuwuruwa n a.
16 Ama, yasu jina. Deke n bo i ti na ma yi m ŋu akere u n la ka, m fa u yo m
amusuisufɔ, na a di m daani kere minɛm fa kɔ deke bo a ŋu i nyuma n su, ni dekem
bo m bá yi m ŋu kere u bekun n su.
17 Na m dé u tii fite minɛm saa nu, Yudafɔm ni bo bu ti má Yudafɔm ni, dama
m susunma u bɛrɛ dɔ a,
18 na a teke bu nyi, na a yi bu fite awosin nu ba wein nu, na a yi bu fite Sitana saa
nu, na a fa bu wura Nyɛmɛ saa nu, adena bu yo m yarada na m fa bu satiɛ ce bu, na
bu nya jinaabiri Nyɛmɛ minɛ n nu, na bu kɛrɛ saŋga wo.’ ”

Kabo Pɔɔlu kaanri kabo i yoori i juma n ni

19 Na Pɔɔlu asa su ase ka, “Fɛmɛ Agiripa, nyini dɛɛ ti ni, ma kete má deke n bo
Nyɛmɛ yi kereeri m ka alɛlɛ nu dɛɛ su ni.
20 Nyini ti, m du mɔ boori i bu Damasiko miɛ kpiri n nu wɔ, na ma kan akere bu ka
bu kaaki bu wo na bu su Nyɛmɛ, na bu yo sakpa bo i kere ka ba kaaki bu wo. Na ma
kɔ akan akere Yɛrusalemfɔm n gusu, na ma nya akɔ akan akere Yudiya dɛɛ awɔrɛ n
nu fɔm kɛrɛ. Nyini sin, na ma kɔ akan akere minɛm bo bu ti má Yudafɔm n gusu.
21 Nyini dɛɛ ti, ye Yudafɔm taraari m Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, ka bu kun m
n a.
22 Ama, Nyɛmɛ abuka m dɛɛ ti, ye m toko wo bɛrɛ haari ni nyuma n a, adena m jina
fɛn di daani kere nfaŋgafɔm ni tarakam kɛrɛ, ni minɛ barasum kɛrɛ. M sukan má
jɔrɛ fɔfɔrɛ be wɔ, má ka sam bo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm ni Moyisi yo seeri ka bu yó
ni,

23 ka, wɔ yo daka ka Kristo, Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ ase ka i súnma i ni bá di wahara.
Yiri ti sɔnɔ bo i wú na i dú mɔ teŋge i yiwee n nu a. Na i kán wein n jɔrɛ kere
Yudafɔm, ni minɛm bo bu ti má Yudafɔm n kɛrɛ."
24 Pɔɔlu wo nyini jɔjɔɔri n su na i kan i nahɔrɛ ni, na Gomina Fɛsitosi atiɛn i ŋu
kpa, i ŋa, "Pɔɔlu, a bo fiɛ wɔ. U kara sɔnsɔn ni u si agaya n ma u tii yo má juma."
25 Na Pɔɔlu abɔ i nu ka, "Gomina Fɛsitosi jirimafɔ, ma bo má fiɛ, ama, m jɔjɔ
anyuŋkoro ni nahɔrɛ jɔrɛ wɔ.
26 Fɛmɛ Agiripa si ahin jɔrɛm kɛrɛ, nyini dɛɛ ti, ye m la ahoresi jɔjɔ i nyunu n a. M
si tenle su ka i si ahin sam n kɛrɛ bo m sukan kere am ni, dama i be mmɔɔ ayo má
fiɛɛwa nu.
27 Fɛmɛ Agiripa, a yo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm jɔrɛ n yarada a? M si tenle su ka a yo
yarada."
28 Na Fɛmɛ Agiripa ase Pɔɔlu ka, "Ahin saŋga kaan nu, a sunsun ka a koro jɔjɔ na
a ma m kaaki Kristo susufɔ ɔ, nzɛn sɛ?"
29 Na Pɔɔlu abɔ i nu ka, "Nzɛn i cɛ o, i cɛ má o, mini yiri, m nyɛmɛsere la ka, wɔrɔ
ni minɛm n kɛrɛ bo m sujɔjɔ am dɔ nyuma ni, am ba kaaki na am yo kabo m ti barasu
ni, ama, bu wura má am jɔrɔkɔ kabo ba wura m ni."
30 I seeri sɔ ni, na fɛmɛ n ayasu ajina, yiri ni gomina ni, ni Bɛrɛnisi, ni nyiŋgam n
kɛrɛ bo bu tana bɛrɛ ni.
31 Bu yasuuri na bu wo kɔ su ni, na ba se bu ŋuŋu nu ka, "Ahin sɔnɔ n ayo má sa
be bo i ti ye ni ka bu kun i, wara bu nyi i dansaraka nu."
32 Na Fɛmɛ Agiripa ase Gomina Fɛsitosi ka, "Nzɛn má ahin sɔnɔ n asere má ka bu
fa i jɔrɛ n kɔ Romafɔm fɛmɛ kpiri n dɔ, má ya koro yaki i nu ji."

27

Kabo bu faari Pɔɔlu sufa kɔ Roma miɛ kpiri n nu ni

1 Tɔ, saŋga bo bu faari sɛsɛsu ka ya fa lee bambaka kɔ Roma miɛ kpiri n bo i wo
Itali n asiɛn n su ni, na ba fa Pɔɔlu ni dansaraka nyiŋga nbem ama soja kpiɛn be bo
bu fere i ka Juliyosi ni, yiri niɛ soja asɛsɛ be su a, bu fere i ka Romafɔm Fɛmɛ Kpiri
Agusito dɛɛm.
2 Na ya kɔ awura lee bambaka be, i fite miɛ n bo bu fere i ka Adaramuteno n wɔ.
Lee n ayo siriya sukɔ Esiya awɔrɛ n nu dɛɛ miɛ nbem su, na ya wura i akɔ. Yɛrɛ
ni sɔnɔ be bo bu fere i ka Arisitakusi n kɔɔri a, i fite Tɛsalonika miɛ kpiri n bo i wo
Makɛdoniya awɔrɛ n nu wɔ.
3 Na i alecin, na ya kɔ aju Sidon miɛ kpiri n nu, na Juliyosi ayo Pɔɔlu sakpa, i maari
i atin wɔ, na wɔ kɔ aniɛ i danfom busu, adena i kɔ nya deke bo i koro.
4 Ya yasuuri Sidon ka ya kɔ ni, ya faari Sipurusi lui bambaka n dɛɛ bue n wɔ, ya
koro fa má deke bo má ya sukoro ka ya fa ni, dama aŋuma n cin ya kɔ ya sin wɔ.
5 Ya yasu bɛrɛ ni, na ya kpiɛ tieku n bo i wo Silisiya, ni Pamfiliya dɛɛ awɔrɛm n nu
ni, na ya nya akɔ aju miɛ kpiri n bo bu fere i ka Mira na i wo Lisiya dɛɛ awɔrɛ n nu
ni.
6 Dɔ na soja kpiɛn n aŋu lee bambaka be ka i fite Alɛkizanderiya miɛ kpiri n nu
sukɔ Itali, na wɔ fa ya awura nu.
7 Ya yasuuri bɛrɛ ka ya kɔ ni, aŋuma n kpa ya atin wɔ, ya koro akɔ má ndende. I
yoori kekereke ye ya nya kɔ dodoori miɛ n bo bu fere i ka Kinidosi n a. Aŋuma n dɛɛ
ti, ya koro akɔ má deke bo má ya sukɔ ni. Nyini dɛɛ ti, na ya fa lui bambaka n bo bu
fere i ka Kereti dɛɛ bue ni, akpiɛ akɔ adodo miɛ n bo bu fere i ka Salamone ni.
8 Ya faari bɛrɛ ni, i yoori ya kekereke ye ya nya kɔ juuri miɛ kpiri n bo bu fere i ka
Dika Nyunyumi n a, lee ŋgbiŋgbirim jinaabiri ni, i mata miɛ kpiri n bo bu fere i ka
Lasiya n wɔ.

9 Na ya wo dɔ acɛ, haari na Yudafɔm nɔɔ cici n aba asin, bu ŋa nyini saŋga ni,
tieku n su natiiri ti tiɛ. Nyini dɛɛ ti, na Pɔɔlu abɔbɔ bu, i ŋa,
10 “Njam, ma ŋu ka nzɛn ya ŋa ya kɔ ya nyunu, i yó kekereke, na deke dɔŋgu sáaki,
má lee bambaka n ni neŋgem ŋgumi, ama, ya ŋgɔɔ mmɔɔ wo nu.”
11 Ama, haari ni nyini mmɔɔ, soja kpiɛn n keteeri Pɔɔlu nɔaniɛ n wɔ, na wɔ de
leekanfɔ n ni lee n fɔ n dɛɛ nɔaniɛ ni.
12 Deke bo ya wo ni, i ti má kpa ka ya wo dɔ haari fufuku ba tu ya, nyini dɛɛ ti, na
ya dɔŋgu asoro su ka ya yasu dɔ, na ya niɛ, beni, ya koro kɔ ju miɛ kpiri n bo bu fere
i ka Foniki n su na i wo Kereti lui bambaka n su ni. Lee ŋgbiŋgbirim jinaabiri wo
dɔ ɔ, i nɔɔ wɔ wiɛ atɔɔri dɛɛ bue n wɔ, ya koro kɔ wo dɔ, haari na fufuku n ba sin.

Kabo aŋuma bambaka be yasuuri tieku n nu ni

13 Na aŋuma fafari be sukpiɛ fite ya nyunu ndiɛma biɛ su. Na ba sunsun ka bu
koro kɔ deke bo ba fa bu tii awɔ ni. Nyini dɛɛ ti, na ba cin atu bulaari n bo bu fa
kpamaari lee ni, na ya san tieku n ahɛmɛ akɔ adodo Kereti lui bambaka n dɛɛ bue
ni.
14 Ama, wɔ cɛ má, na sɔɔ sin aŋuma be bo i nati kpiɛ fite wiɛ afiiri saa fɔmbɔrɔ su
n akpiɛ faŋga su afite Kereti dɔ.
15 Ya kpa aŋuma n atin wɔ, ya koro akɔ má deke bo ya fa ya tii awɔ ni. Nyini dɛɛ
ti, na ya yaki lee bambaka ni, na wɔ su aŋuma n su.
16 Na ya kɔ adodo lui be bo bu fere i ka Kawuda ni, na ya fa i sin. Lee kaan be sa
lee bambaka n su, i yoori kekereke ye ya nya koro taraari i jinaari a.
17 Na ba nya acin i afun awura lee bambaka n nu. Na ba fa nyama awura lee
bambaka n bu, na ba cici i kenken, na i bu n ayo faŋga. Bu soro sɛrɛ ka lee ni kpama
tɛtɛkɛ n dika wɔ, miɛ kaan be wo bɛrɛ, bu fere i ka Siritisi. Nyini dɛɛ ti, na ba jura
lee tani n bo i bo aŋuma na lee n kɔ ni, na ba nyanya i, na lee n asu aŋuma n su.
18 Kabo aŋuma n kereeri ya wahara sɔ ni, i alecin, na ba yiyi neŋgem bo bu wo lee
n nu ni nbem ajiji nzue n nu.
19 I lesan cɛɛn, na bu kɛrɛ afa bu saa ayi lee n dɛɛ neŋge kɛrɛ aji nzue n nu.
20 Na wɔ cɛ bo ya ŋu má wiɛ, wara asarambaam, na aŋuma n sukpiɛ agaya sɔ,
haari na ya ba ayi tama ka ya fite má nu.

21 Tɔ, wɔ cɛ bo minɛm n adi má diire n dɛɛ ti, na Pɔɔlu ayasu ajina bu afiɛn, na wɔ
se bu ka, “Njam, nzɛn má am tiiri m nɔaniɛ ni, má ya yasu má Kereti, má ya neŋgem
ni saaki má, na bu ka ŋgbɛɛn sɔ.
22 Ama, kisa, m sutu am fɔ ɔ, am ma am ahoresi. Am be mmɔɔ ŋgɔɔ ká má nu, má
ka lee bambaka ni ŋgumi saaki a.
23 Dama anuma kɔŋguɛ, Nyɛmɛ n bo m su i na i dɛɛ la m ni, i mɛrɛkɛ be ba jinaari
m bi,
24 na wɔ se m ka, ‘Pɔɔlu, má a ma sɛrɛ ti u. Wɔ yo daka ka a kó jina Romafɔm fɛmɛ
kpiri n nyunu wɔ, na i dí u jɔrɛ. Ti fɛn, Nyɛmɛ afa minɛm kɛrɛ bo u ni bɛrɛ saŋga
wo lee n nu n ama u.’
25 Nyini ti, njam, am fa ahoresi. Dama m daafi Nyɛmɛ ŋu ka i yó kabo i seeri m
n wɔ.
26 Haari ni nyini mmɔɔ, aŋuma ni sún ya kɔ jina lui bambaka be su wɔ.”

27 Tɔ, i bita ya fikindi Adiriya tieku n nu sɔ ɔ, haari i leburu lenna cɛɛn kɔŋguɛ fa
kɔ i jinanjin saŋga, na lee jumayofɔm n afa nu ka bu sudodo asiɛn.
28 Nyini ti, na ba fa nyama bo bu bita sunsun niɛ kabo nzue ŋgoŋgo ti barasu. Na
ba ŋu ka i toko wo ŋgo. Na ba kɔ mɔ kaan abuka su, na ba sunsun bekun, na ba ŋu
ka i wo má ŋgo kun.

29 Na sɛrɛ ati bu, bu sunsun ka lee bambaka ni kɔ́ si yabuɛm wɔ, na i sandi nu,
nyini dɛɛ ti, na ba cɔɔndi lee n sin bulaari nɔnɔɔri nna asiɛŋgu. Na bu susere Nyɛmɛ
ka ale cin bu.
30 Na lee jumayofɔm n akoro ka bu wɔ ŋmati, na ba yi lee kaan n afa ase nzue n
su, na ba kpiɛ mbɛnlɛ ka bu suyi bulaari nɔnɔɔri nbem lee bambaka n tii dika a.
31 Ama, na Pɔɔlu ase soja kpiɛn n ni i sojam ni ka, “Má ka ahin minɛm n aka lee n
nu, am be mmɔɔ fíte má nu.”
32 Na sojam n akpiɛ nyamam bo bu bita lee kaan n aji, na wɔ kɔ.
33 Saŋga bo ale ba sukoro cin ni, na Pɔɔlu asere minɛm kɛrɛ ka, bu nya diire be di.
I ŋa, “I nyuma leburu lenna lɛɛ, bo am wo ahoresaaki nu, na am adi má pui.
34 Nyini ti, m sere am wɔ, am di diire, adena i buka am na am nya ŋgɔɔ. Haari am
be mmɔɔ tiiŋmiɛ kun n kpein ká má ŋgbɛɛn.”
35 Pɔɔlu seeri sɔ wieeri ni, na wɔ fa kpɔnɔ, na wɔ da Nyɛmɛ asi bu kɛrɛ nyunu, na
wɔ bu i nu, na wɔ di.
36 Na bu kɛrɛ afa ahoresi, na bɛrɛ gusu adi diire.
37 Yɛrɛ bo ya yo woori lee bambaka n nu ni, ya ti minɛ yaa nnyɔ ni minɛ aburaso
ni nsɛn wɔ.
38 Bɛrɛ kɛrɛ diiri na bu kunnu yiiri ni, na ba sasa diire mbaa n bo wɔ ka n agɔ nzue
n nu, adena lee bambaka n ka fafaki.

Kabo lee bambaka n sandiiri nu barasu ni

39 Saŋga bo ale ba ciinri ni, lee jumayofɔm ŋuuri asiɛn be, ba si má i, ama, na ba
ŋu ka nzue be ati ada bɛrɛ, ŋmiɛ abara ayɛ i. Na ba fa sunsunni ka nzɛn má bu koro
yo, na ba boro bu nyi na bu fa lee bambaka n kɔ wura ŋmiɛ n nu na i kpama.
40 Na ba nyaŋgi lee bambaka n bulaari nɔnɔɔrim n aji nzue n nu, na ba nyaŋgi
bakam bo bu fa kan lee n dɛɛ nyamam ni, na ba yɛ tani n bo i wo lee n tii su n aŋgoro
ka aŋuma n fa lee n kɔ, na bu sukan sukɔ ahɛmɛ.
41 Ama, na ba kɔ aju kunma kpiri saŋgaabiri, na ba wura ŋmiɛ be nu, na lee
bambaka n tii dika n aka akpama, wɔ koro akɔ má. Na nzue nyama ni subo lee ni,
na wɔ paparaki i sin dika ni.
42 Na sojam n asɛsɛ su ka bu kun dansarakam n kɛrɛ wɔ, adena má be wiɛ kpiɛ na
i ŋmati kɔ.
43 Ama, soja kpiɛn n koroori ka i de Pɔɔlu tii ji n dɛɛ ti, na wɔ kete bu ŋu ka má bu
yo sɔ. Na wɔ ma nɔɔ ka, bo bu si nzue wiɛ n kɛrɛ, bu du mɔ ti to nu na bu wiɛ kpiɛ
kpɛrɛ su,
44 na minɛm bo bu kaari n kɛrɛ nya so baka sinsinm, ni lee buebuem n nu, na bu
wiɛ kɔ ju ahɛmɛ. Kabo i yoori na ya kɛrɛ koro fiteeri nu, na pui ayo má be n lɛɛ.

28

Deke bo i yoori Pɔɔlu Malite lui bambaka n su n jɔrɛ

1 Saŋga bo ya fiteeri nzue n nu wieeri ni, na ba se ya ka bu fere lui bambaka n ka
Malite.
2 Na miɛ n nufɔm ade ya na ba yo ya sakpa agaya. Nzue sutɔ na ayɛrɛ wo bɛrɛ n
dɛɛ ti, na ba tɔrɔ sin ama ya, na ya kɛrɛ atun.
3 Na Pɔɔlu atiɛntiɛn yee nɔɔ agɔ sin n nu, jaa pumpuni wo yee n nu, na sin n
waraŋgu awura i, na wɔ fite akan i saa aka asense su.
4 Miɛ n nufɔm ni ŋuuri ka woo n akan asense Pɔɔlu saa su sɔ ni, na ba se bu ŋuŋu
nu ka, “Ahin sɔnɔ n ti sɔnɔ kunfɔ ɔ nahɔrɛ su, haari ni bo wɔ koro afite n nzue n nu
ni, i nyɛmɛ atin su, wɔ yo má daka ka i nyá ŋgɔɔ.”
5 Ama, na Pɔɔlu akpisi woo n aji sin n nu, wɔ ŋu má yaari be.

6 Na minɛm n asunsun ka i cɛ́ má, i ŋuniɛ wúra a, wara i kába kpaasi wu. Ama,
bu ŋminda cɛɛri na bu ŋu má ka deke be ayo i ni, na ba kaaki bu sunsunni, na ba se
ka, “I ti nyɛmɛ be wɔ.”
7 Deke bo ya sekeeri ni, fie be wo dodo dɔ, i fɔ n ti lui bambaka n su sɔnɔ anyumbaa-
fɔ ɔ, bu fere i ka Pubiliyosi. Na wɔ de ya wɔfɔ nyunyumi, na ya ka ada i dika haari
lesan.
8 Nyini saŋga Pubiliyosi si gusu la má laifiɛ, i da sɔrɔ, i ŋuniɛ ado, na i suje tɔtɔkɔ.
Na Pɔɔlu awura sɔɔ n bo i da nu ni, na wɔ fa i saa anana i ŋu, na wɔ sere Nyɛmɛ
ama i, na wɔ nya laifiɛ.
9 I yoori sɔ n dɛɛ sin, na tukpakifɔm kɛrɛ bo bu wo lui bambaka n su n gusu aba
Pɔɔlu dɔ, na wɔ tuntun bu, na ba nya laifiɛ.
10 Na ba wura ya kpiri, na ba ce ya aceerim beberebe. Na saŋga bo ya ba suyasu
ka ya fa lee na ya kɔ ni, na ba fa deke kɛrɛ bo i ti ya miɛɛwa awura lee bambaka n
nu ama ya.

Kabo Pɔɔlu yasu Malite na i kɔ juuri Roma miɛ kpiri n nu ni

11 Ya woori dɔ haari sara nsan, na ya nya fa lee bambaka be bo i fite Alɛkizanderiya
dɛɛ miɛ kpiri n nu wɔ. Amɔɛ ndaam anyaari seewa mata i. Fufuku saŋga n dɛɛ ti,
wɔ jina dɔ acɛ.
12 Na ya kɔ aju miɛ kpiri n bo bu fere i ka Sarakusasi n su, na ya wo dɔ lesan.
13 Na ya nya akaaki ayasu bɛrɛ bekun, akɔ aju miɛ kpiri n bo bu fere i ka Regiyoni
n su. Na i alecin, na aŋuma abo i bu sukpiɛ fite ya nyunu ndiɛma saa biɛ su. Na i
lennyɔ cɛɛn n na ya kɔ aju miɛ kpiri n bo bu fere i ka Potiyoli n su.
14 Na ya ŋu yaradayofɔ nbem dɔ, na ba sere ya ka ya wo bu dɔ leso. Na ya nya
yasu aba Roma miɛ kpiri n nu.
15 Saŋga bo yaradayofɔm n bo bu wo Roma n tiiri ya ŋga ka ya suba ni, na ba fite
akpa ya atin, na ya ni bu nbem akɔ ayɛ miɛ n bue bo bu fere i ka Apiyɔsi Gɔɔ n su, na
ya ni bu nbem gusu akɔ ayɛ Wɔfɔm Daabiri Awuru Nsan miɛ n nu. Saŋga bo Pɔɔlu
ŋuuri bu ni, na wɔ da Nyɛmɛ asi, na wɔ nya ahoresi.

Kabo Pɔɔlu kaanri Yesu jɔrɛ Roma miɛ kpiri n nu ni

16 Saŋga bo ya kɔ juuri Roma miɛ kpiri n nu ni, na ba ma Pɔɔlu atin ka i nya awuru
be na yiri ni i tii suwo nu, na ba ma i soja kun ka i suniɛ i dika.
17 I woori dɔ i lesan, nyini sin, na Pɔɔlu afere Yudafɔm bo bu la anyunuyi na bu
wo miɛ n nu ni, ka bu tiɛn bu nɔɔ. Bu tiɛn bu nɔɔ wieeri ni, na wɔ se bu ka, “M
ninbaam, ma yo má ya minɛm n sa be, ma bu má ya nana sayoowa n be ŋgbɛɛn,
ama, haari ni nyini mmɔɔ, bu taraari m Yɛrusalem miɛ kpiri n nu wɔ, na ba nya afa
m awura Romafɔm saa nu.
18 Bɛrɛ gusu bisaari m bisaawam wieeri ni, má bu ŋa bu fa m ji wɔ, dama ba ŋu
má satiɛ bo ma yo i na i ti ye ni ka bu kun m.
19 Ama, na Yudafɔm n akete ka má Romafɔm n yaki m nu ji, na wɔ yo daka ka m
sere ka bu fa m jɔrɛ n kɔ Romafɔm fɛmɛ kpiri n dɔ, haari ni bo m la má jɔrɛ be bo
m fa jaraki m tiɛŋgu minɛm ni.
20 Nyini dɛɛ ti, ye m fere am a, na m jɔjɔ am dɔ na am si bo i wo bɛrɛ, ka, sɔnɔ n
bo Yisarelifɔm yo i tama n dɛɛ ti, ye m wo ahin jɔrɔkɔ n nu a.”
21 Na ba se ka, “Ya nya de má kadasi be Yudiyafɔm dɔ fa kɔ u jɔrɛ su. Ya minɛm
bo bu fiteeri dɔ baari n gusu, be nya kan má, wara i jɔjɔ jɔrɛ tiɛ be fa kɔ u dɔ.
22 Ama, ya koro ka ya ti fite u dɔ kabo u sunsunni ti, dama ya si ka nyini atin n bo
a bita i ni, deke kɛrɛ bo a kɔ, minɛ jaraki i wɔ.”
23 Na ba kpama cɛɛn ka bu tiɛn bu nɔɔ. Nyini cɛɛn n na minɛ beberebe aba atiɛn
bu nɔɔ deke bo Pɔɔlu da ni. Na wɔ kan akere bu kabo Nyɛmɛ fɛmɛya n atin ti barasu.
Fite ŋgarama haari kɔŋguɛ, na wɔ boro i nyi na i ma bu si kabo Yesu ti barasu, fite

kabo ba kɛrɛ i Moyisi dɛɛ nɔaniɛ kpamaawa kadasi n nu ni, ni kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ
nɔaniɛ kanfɔm dɛɛ kadasi n nu ni.
24 Na bu nbem ade i nɔaniɛ ni, ama, na nbem akete, ba yo má yarada.
25 Nyini ti, bu nɔɔ ayo má kun, na ba yasu ka bu kɔ awuru, na Pɔɔlu ase bu jɔrɛ
kun be abuka su, i ŋa, “Nahɔrɛ ye Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi n jɔjɔɔri am jɔrɛ n a. I yo
maari Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Esaya seeri am nam ka,
26 ‘Kɔ na a kɔ se nyini minɛm ka, Nyɛmɛ ŋa o,
Am só am sui ni nahɔrɛ su,
ama, am tí má deke bo am so am sui ka am ti i n bu.
Am káaki niɛ ni nahɔrɛ su,
ama, am ŋú má pui.
27 Dama ahin minɛm tii ti kekereke,
ba tɔ bu sui na má bu ti,
ba kata bu nyumbaa na má bu ŋu.
Má nyini, bu nyumbaa ŋú i wɔ,
na bu sui tí,
na bu sí bu ahore su,
na bu káaki bu wo,
na m má bu nya laifiɛ.’ ”
28 Na Pɔɔlu akun i jɔjɔɔwa n nɔɔ, na wɔ se bu ka, “Nyini ti, m koro ka am si ka Nyɛmɛ
asunma ya ka ya fa tiide labari kpa n kɔ ma minɛm bo bu ti má Yudafɔm ni. Bɛrɛ
dé i a.” [
29 Na Pɔɔlu kaanri sɔ wieeri ni, na Yudafɔm n ayasu afite akɔ ase akuruwa nyannyan
bu ŋuŋu nu.]
30 Na Pɔɔlu ade sɔɔ, na i sutɔ kaari, na wɔ wo nu haari afɔ nnyɔ, na i sude minɛm
kɛrɛ bo bu ba i dɔ ni,
31 na i sukan Nyɛmɛ fɛmɛya n ŋusu jɔrɛ, na i sukere minɛm ya Mibiɛ Yesu Kristo jɔrɛ
ni ahoresi, be akanda má i.

Pɔɔlu kadasi bo i kɛrɛ fa maari ROMAFƆM ni

1 Mini Pɔɔlu sukɛrɛ ahin kadasi n fa ma am a. M ti Yesu Kristo akɔɔ ɔ, ye wɔ fere
m ka m kaaki i jaramasa, na wɔ yi m ka m kan labari kpa n bo i fite Nyɛmɛ dɔ n jɔrɛ.
2 Nyini labari kpa n ye Nyɛmɛ yo seeri ka i fá ma ya n a, na wɔ ma i nɔaniɛ kanfɔm
akɛrɛ i ŋusu jɔrɛ ase i jɔrɛ kadasi n nu.
3 Nyini labari kpa n kere ya i Wa n jɔrɛ wɔ, nzɛn ya niɛ i fa kɔ i adamande dɛɛ
woowa su, bu yo wuuri i fiteeri Fɛmɛ Davidi dɛɛ busu n nu n wɔ.
4 Ama, kabo Nyɛmɛ faari i yiko teŋgeeri i yiwee nu ni, nyini ma Awiɛwiɛ Casi n
kere ka i ti Nyɛmɛ Wa a, yiri la ya Mibiɛ Yesu Kristo ni.
5 Yiri dɛɛ ti, ma di Nyɛmɛ ahɔrɔma, ye wɔ ma ma yo i jaramasa, adena i duma n
dɛɛ ti, na m ma daanfiɛ barasu kɛrɛ de i nɔaniɛ ni, na bu yo i yarada.
6 Ambɛrɛ Romafɔm gusu, am wo nyini minɛm bo Nyɛmɛ afere bu n nu wɔ, ka am
kaaki Yesu Kristo dɛɛ minɛm.
7 Tɔ, ambɛrɛ bo am wo Roma miɛ kpiri n nu ni, ye m sukɛrɛ ahin kadasi n ma am a.
Ambɛrɛ bo Nyɛmɛ koro am na wɔ fere am na am ayo i dɛɛ minɛm ni, ya Si Nyɛmɛ
ni ya Mibiɛ Yesu Kristo ma am wura bu ahɔrɔma nu na am nya ahoreda.

Kabo má Pɔɔlu koroori ka i kɔ niɛ Romafɔm busu ni

8 Ciciri su, Yesu Kristo dɛɛ ti, m da m Nyɛmɛ asi ma am kɛrɛ, dama durunya n
nufɔm kɛrɛ ati kabo am ayo Yesu Kristo yarada ni.
9 Nyɛmɛ bo m su i ni m ahorembaa kun ni, na m kan i Wa n labari kpa n jɔrɛ ni,
yiri di m daani a, kabo m nati sere Nyɛmɛ ma am ni.
10 Saŋga kɛrɛ m sere i wɔ, ka nzɛn i ti i dɛɛ koroyanu, i teke atin ma m kisa, na i
awieeri su na m koro ba niɛ am busu.
11 Dama m nyunu aboro ka m bá ŋu am wɔ, adena m fa aceeri n bo i fite Awiɛwiɛ
Casi n dɔ ba ma am na am koro jina faŋga kenken ni nyɛmɛsu ni.
12 Nahɔrɛ, i ti deke bo ya fa ma ya beŋgu na ya nya ahoresi wɔ, m ni ambɛrɛ kɛrɛ,
kabo ya yo Yesu yarada n dɛɛ ti.
13 M ninbaam, m koro ka am si ka saŋga kɛrɛ, má m koro ka m bá niɛ am busu wɔ,
ama, m nya má atin. Má m koro ka m ba nya minɛ am nu ma Nyɛmɛ wɔ, kabo ma
nya am beŋgu nbem bo bu ti má Yudafɔm ni.
14 Dama wɔ yo daka ka m yo sɔ ma minɛ barasu kɛrɛ, bo bu nyunu ateke, ni bo bu
nyunu ateke má, ni bo ba sɔnsɔn kara, ni bo ba sɔnsɔn má kara.
15 Nyini dɛɛ ti, ye m ahore abi ka m ba kan labari kpa n jɔrɛ kere ambɛrɛ gusu bo
am wo Roma miɛ kpiri n nu n a.

Yiko bo i wo labari kpa n nu ni

16 Nyinsɛ ti má m fa kɔ labari kpa n su, dama yiri ti Nyɛmɛ yiko bo i ma sɔnɔ kɛrɛ
bo i yo yarada n nya tiide a, bo bu ti Yudafɔm ni du mɔ a, na bo bu ti má Yudafɔm
n nya tɔ su.
17 Labari kpa n kere kabo Nyɛmɛ de sɔnɔ ka i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ a. Sɔnɔ kɛrɛ
bo i yo yarada, i fite i yaradayo n dɛɛ ti ye Nyɛmɛ de i mi ka i yo sa bo i kɔ atin su
i dɔ a, na nyini ma i yarada n yo biiwa. Kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,
Nyɛmɛ ŋa, “Sɔnɔ bo i yo sa bo i kɔ atin su m dɔ, i nyá ŋgɔɔ, i yarada n dɛɛ ti.”

Kabo adamande kɛrɛ ayo satiɛ ni

18 Nyɛmɛ wo aŋgoro akere kabo wɔ fa yaa acin minɛm sui ni, bɛrɛ bo bu sunsunni
ti tiɛ na bu yo satiɛ ni, bu satiɛ n dɛɛ ti, ba kete ka má minɛm si Nyɛmɛ nahɔrɛ su.
19 Deke bo i ti na wɔ fa yaa n la ka, ba ŋu deke n kɛrɛ bo i ma bu si Nyɛmɛ ni, dama
yiri ni i tii ayi i kpain afite fofoe nu.
20 Fite saŋga bo Nyɛmɛ yiiri durunya n ba juuri ni kisa, minɛ aŋu i woowa, i ti má
ka bu nyumbaa aŋu i kabo i ti barasu wɔ, ama, ba ŋu dekem bo wɔ yi bu ni. Nyini
dekem ni kere ka i ti Nyɛmɛ nahɔrɛ su a, ni kabo i la yiko bo i la má awieeri ni. Nyini
ti, be wo má bɛrɛ bo i koro se ka i si má i.
21 Haari ni bo bu si i n kɛrɛ, ba kete ka bu ma má i jirima ka i ti Nyɛmɛ, na bu
kaaki da má i asi. Nyini dɛɛ ti, ye bu sunsunni kɛrɛ aka ŋgbɛɛn ye ŋgɔnlɛ akpiɛ bu
su, ye bu ahorembaa ayo biri n a.
22 Bu bu bu ŋu ka bu ti ŋgɔnlɛfɔm wɔ, ama, bu ti sinnzinm wɔ.
23 Jirima bo má bu fa ma Nyɛmɛ bo i wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ ni, ba fa ama amɔɛm bo
ba yo bu na bu ferema ni adamandem, ni laŋkpɛtɛfɔm, ni ajaannam, ni cinbukunnu-
sufɔm wɔ.
24 Nyini dɛɛ ti, ye Nyɛmɛ ayaki bu ye bu yo bu kunnu koroowa n a, na bu suyo
daŋgba sam bu ŋuŋu nu suwura bu ŋu nyinsɛ.
25 Dama ba kete Nyɛmɛ nahɔrɛfɔ ni, na bu nya susu kɔrɛ su. Na bu su dekem bo
Nyɛmɛ ayi bu ni, bu su má yiri bo i yiiri deke n kɛrɛ ni. Yiri dɛɛ la kansi saŋga kɛrɛ a.
Ami.
26 Ba kete Nyɛmɛ n dɛɛ ti, ye wɔ yaki bu a, na bu suyo nyinsɛ sam kabo bu kunnu
koro n a, haari na nbaram yaki nbiɛsɔm dɔ daari, na bu sufa bu beŋgu nbaram da,
na bu yo kabo má wɔ yo má daka ka bu yo ni.
27 Na nbiɛsɔm n gusu yaki nbaram dɔ daari, na bu la konviki agaya fa kɔ bu beŋgu
nbiɛsɔm dɔ, na bu ni bɛrɛ saŋga da ka bara ni biɛsɔ dɛɛ su. Nyini nyinsɛ sam dɛɛ ti,
ye ba nya suicin kabo wɔ yo daka ka bu nya i n a.
28 Kabo ba kete ka bu si má Nyɛmɛ ni, nyini ma wɔ yaki bu, ye bu sunsunni tiɛ n
ma bu yo sa bo má wɔ yo má daka ka bu yo i n a.
29 Bu ahorembaa ayi ni satiɛ barasu kɛrɛ ŋgumi wɔ, bu konviki wura bu beŋgu
neŋgem nu wɔ, na bu suyo bu beŋgum tiɛ, na bu susi bu beŋgum kɔrɛ, na bu sukun
bu beŋgum, na bu sudi aluwa, na bu sudadaka bu beŋgum, na bu sukpɔ bu beŋgum,
na bu sukan bu beŋgum jɔrɛ,
30 na bu susaaki bu beŋgum duma, na bu sukpɔ Nyɛmɛ, na bu sukpiɛ bu beŋgum
nzukɔ, na bu la karambani, na bu sufɔ, na bu susunsun kabo bu yo na bu yo satiɛm,
na bu sukete bu wufɔm nɔaniɛ,
31 na bu la má ŋgɔnlɛ, na bu yo má sa bo ba se ka bu yo i ni, na bu koro má minɛm,
na bu si má bu beŋgum aŋunfɔ.
32 Bu si kabo Nyɛmɛ akere ka, sɔnɔ kɛrɛ bo i nati yo sɔ, wɔ yo daka ka i mi wú ni,
haari ni nyini mmɔɔ, bu toko yo nyini sam wɔ, ama, bo i kɔ tara i kɛrɛ n la ka, bu
jina minɛ bo bu gusu nati yo nyini sam ni sin wɔ.

2

Kabo Nyɛmɛ bá di sɔnɔ kɛrɛ jɔrɛ barasu ni

1 Tɔ, wɔrɔ kɛrɛ bo a kan nyini minɛm jɔrɛ ni, a la má kabo a yo na a kan fite nu
Nyɛmɛ dɔ. Dama jɔrɛ n bo a kan jaraki u beŋgu na wɔrɔ ni u tii yo nyini sam ni,
nyini ma a kan jaraki u ŋu n a.
2 Ya si kabo Nyɛmɛ di minɛm kɛrɛ bo bu yo sɔ n jɔrɛ, na i jaraki bu ni, i jɔrɛ diiwa
n ti nahɔrɛ wɔ.
3 Ye wɔrɔ kɛrɛ bo a kan minɛm n bo bu yo nyini sam n jɔrɛ jaraki bu, na wɔrɔ
mmɔɔ ni u tii yo sɔ ni, a sunsun ka a koro fite Nyɛmɛ jɔrɛ diiwa n nu, nzɛn sɛ?

4 Kabo Nyɛmɛ ayo sakpa bambaka ama u na i la mindi ni sawɔrɛ ni, nzu ti ye a bu
i ŋgbɛɛn a? A si má ka deke bo i ti na i yoori nyini sakpa n la ka, i koro ka a kaaki u
wo wɔ, nzɛn sɛ?
5 Ama, kabo a yo u ahorembaa kekereke na a kete ka a kaaki má u wo ni, a sukpini
suicin ma u ŋu wɔ lɛɛ, cɛɛn n bo Nyɛmɛ bá di minɛm jɔrɛ nahɔrɛ su, na i cín bu sui
na sɔnɔ kɛrɛ ŋú i ni.
6 Na i tó sɔnɔ kɛrɛ ŋkatɔ kabo i sayoowa ti barasu.
7 Minɛ nbem dɛɛ la ka, bu mindi nati yo sakpa, na bu kpini kansi, ni jirima, ni
aŋuniɛmbaa bo i kpɔrɔ má n busu ni, bɛrɛ ye Nyɛmɛ má bu ŋgɔɔ bo i la má awieeri
n a.
8 Ama, minɛm bo bu nati yo anyii sam, na bu kete deke kɛrɛ bo i kɔ atin su Nyɛmɛ
dɔ, na bu su satiɛ atin su ni, bɛrɛ ye Nyɛmɛ fá yaa bu ŋu na i cín bu sui n a.
9 Minɛm kɛrɛ bo bu nati yo satiɛ ni, bu dí wahara na bu ŋú anyumboro, bo bu ti
Yudafɔm ni dú mɔ ŋu nyini kekereke n a, na bo bu ti má Yudafɔm gusu nyá tɔ su.
10 Ama, minɛm kɛrɛ bo bu nati yo sakpa ni, Nyɛmɛ má bu nya kansi ni jirima ni
ahoreda, bo bu ti Yudafɔm ni dú mɔ nya nyini deke kpam n a, na bo bu ti má Yudafɔm
n gusu nyá tɔ su.
11 Dama Nyɛmɛ tambu má nu.

12 Minɛm kɛrɛ bo bu la má Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n na bu yoori satiɛ, bu ká
ŋgbɛɛn, haari ni bo bu la má Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n ni. Na minɛm kɛrɛ bo bu la
Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n na bu yoori satiɛ, bɛrɛ ye Nyɛmɛ fá i nɔaniɛ kpamaawa
n di bu jɔrɛ, na i bó bu asi a.
13 Má minɛm bo bu sui ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa ni ye Nyɛmɛ de bu ka bu yo sa
bo i kɔ atin su i dɔ a. Ama, bo bu yo kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n kere ni, bɛrɛ
ye Nyɛmɛ de bu ka bu yo sa bo i kɔ atin su i dɔ a.
14 Minɛm bo bu ti má Yudafɔm na bu la má Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa ni, ama, na
bu yo kabo nɔaniɛ n kere ni, bu sunsunni ni bu ahorembaa kpa n dɛɛ ti, bɛrɛ ni bu
tii akpama nɔaniɛ ama bu ŋu lɛɛ.
15 Kabo ba de i sɔ ni, nyini kere ka Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n wo bu ahore su a,
na bu sunsunni gusu kere ka i ti sɔ ɔ, na i kaaki jaraki bu ka ba yo sa bo i kɔ má atin
su, wara i koro jina bu sin ka ba yo sa bo i kɔ atin su.
16 Nyini kɛrɛ yó cɛɛn bo Nyɛmɛ má Yesu Kristo ba di adamande kɛrɛ jɔrɛ bo i wo
asiri nu n wɔ. M labari kpa n bo m kan i kere minɛ ni, kabo m kere i lɛɛ.

Yudafɔm ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n jɔrɛ

17 Ambɛrɛ bo am ŋa am ti Yudafɔm, na am daafi Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n ŋu,
na am fa fɔ ka am si Nyɛmɛ ni,
18 na am si kabo Nyɛmɛ koroowa ti, na am sunsun nyunyumi, na am yi sa bo i ti
kpa, dama am asi Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n kɛrɛ awie,
19 am yo am ŋu ka ambɛrɛ bita anyinsinm kpama a, na am ti wein ma minɛm bo
bu wo awosin nu ni.
20 Am ŋa ambɛrɛ teke minɛm bo bu la má ŋgɔnlɛ nyi a, na am kaaki kere minɛm
bo bu ti ka nbaatumam ni, dama am ŋa am si Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n dɛɛ ti, am
sunsun ka am si ŋgɔnlɛ ni nahɔrɛ kɛrɛ bo i wo i nu ni.
21 Ambɛrɛ bo am kere minɛm ni, nzu ti ye am kere má am ŋu a? Ye ambɛrɛ bo am
se minɛm ka má bu wɔ ni, am wɔ, nzɛn am wɔ má?
22 Am ŋa má be saaki ajaa ciire ni, ye am saaki i, nzɛn am saaki má i? Am ŋa am
koro má amɔɛ jɔrɛ ni, ye am wɔ neŋgem amɔɛ sɔɔm n nu, nzɛn am wɔ má?
23 Ambɛrɛ bo am bita Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n fa fɔ ka am si i, na am su má i
su ni, ambɛrɛ kaaki wura Nyɛmɛ nyinsɛ a.

24 Kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni, ka, “Ambɛrɛ Yudafɔm dɛɛ ti, ye minɛm
bo bu ti má Yudafɔm jɔjɔ wura Nyɛmɛ ŋgasi nu a.”
25 Nzɛn am yo kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n kere ka am yo ni, nyini yiri, am
kɛnkɛnnɛ n bo am awura i n la kpɛrɛ. Ama, nzɛn am yo má kabo nɔaniɛ kpamaawa
n kere ni, i ti ka am awura má kɛnkɛnnɛ lɛɛ.
26 Nzɛn bo ba wura má kɛnkɛnnɛ n yo kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n kere ka
bu yo ni, Nyɛmɛ de bu ka ba wura kɛnkɛnnɛ wɔ lɛɛ.
27 Nyini ti, i sukere ka, bɛrɛ n bo ba wura má kɛnkɛnnɛ na bu yo kabo Nyɛmɛ
nɔaniɛ kpamaawa n kere ni, bu dí ambɛrɛ Yudafɔm jɔrɛ jaraki am, dama am awura
kɛnkɛnnɛ na am la nɔaniɛ kpamaawa ni, ama, am yo má kabo i kere ni.
28 Dama má Yudafɔm bo ba wura kɛnkɛnnɛ aŋuniɛmbaa su ni ŋgumi ti Yudafɔm
nahɔrɛ su a.
29 Ama, sɔnɔ bo i ti Yudafɔ nahɔrɛ su la bo wɔ kaaki wo i ahorembaa su ni, na
kɛnkɛnnɛ wuraawa nahɔrɛ su fite ahorembaa su wɔ, Nyɛmɛ Awiɛwiɛ ni kaaki sɔnɔ a,
má nɔaniɛ kpamaawa ni. Nyini sɔnɔ sɔ, Nyɛmɛ kansi i a, má adamande.

3

1 Tɔ, bo bu ti Yudafɔm ni, bu la nzu kpɛrɛ wɔ? Ye kɛnkɛnnɛ wura buka nzu wɔ?
2 Nahɔrɛ, Yudafɔm tara minɛm bo bu ti má Yudafɔm ni deke dɔŋgu nu. Ciciri su,
Nyɛmɛ du mɔ faari i nɔaniɛm n wuraari bɛrɛ saa nu a, ka bu niɛ i su.
3 Ye nzɛn Nyɛmɛ fa wuraari bɛrɛ saa nu a, ye bu nbem ayo má yarada, nyini kere
ka Nyɛmɛ la má dabuŋu lɛɛ, nzɛn sɛ?
4 Ai, má sɔ. Haari ni bo sɔnɔ kɛrɛ ti kɔrɛfɔm ni, Nyɛmɛ yiri ti i nahɔrɛfɔ ɔ, kabo ba
kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni, ka,
“Deke bo a kan ni, bu ŋú ka nyini ti nahɔrɛ a,
na nzɛn bu di u jɔrɛ jarakiiri u, a kúnma bu.”
5-6 Ye nzɛn ya satiɛm n bo ya yo bu n kere kabo Nyɛmɛ yo sa bo i kɔ atin su, na i cin
ya sui, ya koro se ka wɔ yo má sakpa, nzɛn sɛ? Ai, má sɔ. Adamande sunsunni lɛɛ.
Nzɛn Nyɛmɛ yo má sa bo i kɔ atin su, i yo sɛ koro di durunya n nufɔm jɔrɛ a?
7 Be koro se ka nzɛn m bu kɔrɛ, na i ma minɛm ŋu kabo Nyɛmɛ nahɔrɛ ti barasu,
adena bu ma i jirima, ye nzu ti ye i di m jɔrɛ cin m sui ka m ti satiɛyofɔ a?
8 I ti kabo minɛ nbem nati kan wɔ, bu ŋa, am ma ya yo satiɛ adena Nyɛmɛ ba ma i
kaaki sakpa. Bu kpiɛ m nzukɔ ka mini mmɔɔ se sɔ ɔ. Bu bu kɔrɛ wɔ. Nyɛmɛ dí bu
jɔrɛ na i cín bu sui.

Be wo má bɛrɛ bo i yo sa bo i kɔ atin su saŋga kɛrɛ

9 Tɔ, ya se sɛ wɔ? Yɛrɛ bo ya ti Yudafɔm ni, ya tara bo bu ti má Yudafɔm n nzu
nu wɔ? Ai, ya tara má bu pui, dama ma du mɔ ase am ka yɛrɛ Yudafɔm ni, ni bo bu
ti má Yudafɔm n kɛrɛ ti satiɛyofɔm wɔ.
10 Kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni, ka,
“Be wo má bɛrɛ bo i yo sa bo i kɔ atin su, haari sɔnɔ kun n kpein mmɔɔ.
11 Be wo má bɛrɛ bo i la ŋgɔnlɛ,
be wo má bɛrɛ bo i niɛniɛ Nyɛmɛ busu.
12 Sɔnɔ kɛrɛ akaaki bu sin abo Nyɛmɛ dɛɛ atin ni, bu kɛrɛ aka ŋgbɛɛn,
be wo má bɛrɛ bo i yo sakpa,
haari sɔnɔ kun n kpein mmɔɔ wo má bɛrɛ.”
13 Ba kaaki akɛrɛ ka,
“Bu konvi ti ka faŋkunma bo ba teke i su wɔ,
na bu fa bu taferema sudadaka minɛm.”
“Na jɔrɛ bo i fite bu nɔɔ nu yo ya ka pumpuni bɔrɛ wɔ.”
14 “Nzukɔlɛɛ ni jɔrɛ tiɛ ŋgumi fite bu nɔɔ nu a.”

15 “Bu cɛ má na bu yi minɛ ŋgɔɔ ndende.
16 Deke kɛrɛ bu kɔ, bu dɛɛ la ka bu yo minɛm ŋgbɛɛnŋgbɛɛn,
na bu saaki bu.
17 Bu dɛɛ la ka bu nati sukpini jɔrɛ, bu koro má tanalaifiɛ.”
18 “Bu nyunu yi má Nyɛmɛ, nyini dɛɛ ti, bu soro má i.”
19 Ya si ka deke n kɛrɛ bo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n nu ni, i jɔjɔ ni Yudafɔm bo bu su i su n wɔ, adena má be koro teke i nɔɔ kan jɔrɛ be, ama, durunya n nufɔm kɛrɛ bá jina Nyɛmɛ nyunu na i dí bu jɔrɛ na i cín bu sui.
20 Dama be wo má bɛrɛ bo i koro se ka i su nɔaniɛ kpamaawa n su dɛɛ ti, ye Nyɛmɛ de i ka i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ a, ama, nɔaniɛ kpamaawa ni ma minɛm si ka bu ti satiɛyofɔm a.

Kabo Nyɛmɛ ŋa sɔnɔ yo sa bo i kɔ atin su i dɔ ni

21 Ama, kisa Nyɛmɛ ayi akere ya kabo ya yo sa bo i kɔ atin su i dɔ, má yiri la bo ya su nɔaniɛ kpamaawa n su ni, ama, yiri la bo nɔaniɛ kpamaawa n ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm diiri i ŋusu daani ka i yó n wɔ.
22 Yiri la ka, sɔnɔ kɛrɛ bo wɔ yo Yesu Kristo yarada, yiri ye Nyɛmɛ ŋa i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ a, nyini ti, ya la má kpakpaakinu,
23 dama sɔnɔ kɛrɛ ayo satiɛ afun Nyɛmɛ jirima woowa ni,
24 ama, Yesu Kristo ade sɔnɔ kɛrɛ tii aji, nyini dɛɛ ti ye Nyɛmɛ ŋa sɔnɔ kɛrɛ ayo sa bo i kɔ atin su i dɔ n a, i ti Nyɛmɛ aceeri wɔ.
25-26 Yiri Yesu ye Nyɛmɛ ma i deeri adamande jinaabiri n a, na wɔ fa i ŋu ayo yoowa na wɔ wu, adena nzɛn minɛm yoori i yarada, i mbunja n dɛɛ ti, Nyɛmɛ fá bu satiɛ ce bu. Deke bo i ti na Nyɛmɛ yoori sɔ n la ka, i koro ka i kere kabo yiri ni i tii yo sa bo i kɔ atin su n wɔ, dama dawa saŋga Nyɛmɛ yo laari sawɔrɛ fa kɔ minɛm bo bu yo satiɛ n dɔ. Ama, kisa wɔ kere ka yiri ni i tii yo sa bo i kɔ atin su wɔ, na sɔnɔ kɛrɛ bo i yoori Yesu yarada, Nyɛmɛ de i mi ka yiri yo sa bo i kɔ atin su i dɔ a.
27 Nyini dɛɛ ti, nzu deke ye ya koro fa fɔ a? Deke be wo má bɛrɛ. Nɔaniɛ kpamaawa ni ma minɛm yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ a, nzɛn sɛ? Ai, má sɔ. Ama, bo minɛm yo Yesu yarada n dɛɛ ti a.
28 Ya niɛ ka deke bo i kere ka Nyɛmɛ de sɔnɔ ka i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ n la kabo wɔ yo Yesu yarada n wɔ, má ka i su nɔaniɛ kpamaawa n su n dɛɛ ti a.
29 I ti nahɔrɛ wɔ, ka Nyɛmɛ ti má Yudafɔm ŋgumi Nyɛmɛ, i ti bo bu ti má Yudafɔm n gusu Nyɛmɛ wɔ.
30 Nyɛmɛ ti kun wɔ. Yarada n dɛɛ ti, ye Nyɛmɛ ŋa Yudafɔm bo ba wura kɛnkɛnnɛ n yo sa bo i kɔ atin su i dɔ a, ye minɛm bo bu ti má Yudafɔm na bu wura má kɛnkɛnnɛ ni, bu yarada ma Nyɛmɛ de bu ka bu yo sa bo i kɔ atin su i dɔ a.
31 Nyini sukere má ka ya yo Yesu yarada n dɛɛ ti, ya fa má nɔaniɛ kpamaawa n yo má juma a. I ti má sɔ, ama, nyini ma ya bita nɔaniɛ kpamaawa n kenken a.

4

Kabo Abraham yoori Nyɛmɛ yarada barasu ni

1 Tɔ, am ma ya niɛ ya na Abraham jɔrɛ. Ya busu nu, yiri ti ya kɛrɛ na a.
2 Nzɛn má i sakpa yoowa dɛɛ ti ye Nyɛmɛ ade i ka i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ, má i koro fa fɔ yanfɔya, ama, Nyɛmɛ dɔ, i ti má sɔ.
3 Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, “Abraham yoori Nyɛmɛ yarada, nyini dɛɛ ti ye Nyɛmɛ ade i ka i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ n a.”
4 Nzɛn sɔnɔ yo juma na ba tɔ i kaari, i ti má ka bu ŋa ba ce i aceeri wɔ, i ti i juma ni ŋkatɔ ɔ.

5 Ama, sɔnɔ bo i yoori yarada, má ka i sakpa bo wɔ yo i n dɛɛ ti ye Nyɛmɛ ade i ka
i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ n a, ama, wɔ yo yarada ka Nyɛmɛ de satiɛyofɔ ka i yo sa
bo i kɔ atin su i dɔ n dɛɛ ti a.
6 Fɛmɛ Davidi mmɔɔ yo kaanri nyini minɛm ŋusu jɔrɛ, ka i mi la terefiɛ, dama
Nyɛmɛ ade i ka i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ, má ka i sakpa n dɛɛ ti a. I ŋa,

7 "Terefiɛ wo bu dɔ, minɛm bo Nyɛmɛ fa bu ŋgasi ce bu ni.
Terefiɛ wo bu dɔ, minɛm bo Nyɛmɛ kata bu satiɛ su ni.

8 Terefiɛfɔ la sɔnɔ bo Micɛra n ŋa i la má satiɛ be ni."

9 Tɔ, minɛm bo bu wuraari kɛnkɛnnɛ n ŋgumi la nyini terefiɛ ni, nzɛn sɛ a? Ai,
minɛm bo bu wura má kɛnkɛnnɛ ni mmɔɔ la i. Dama ya du mɔ ase ka, Abraham
yarada n dɛɛ ti ye Nyɛmɛ ade i ka i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ n a.
10 Saŋga bɔnɔ ye Nyɛmɛ seeri sɔ n a? Nyini saŋga Abraham awura kɛnkɛnnɛ, nzɛn
wɔ nya wura má? Ai, nyini saŋga wɔ nya wura má.
11 Nyini saŋga n sin, ye i ba wuraari kɛnkɛnnɛ n a. Na i kɛnkɛnnɛ wuraawa n
kere ka i yarada n dɛɛ ti ye Nyɛmɛ deeri i ka i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ, saŋga bo i
nya wura má kɛnkɛnnɛ ni. I yoori sɔ ni, adena yiri Abraham bá yo minɛm bo ba yo
yarada n kɛrɛ si, haari ni bo ba wura má kɛnkɛnnɛ ni, ye Nyɛmɛ ade bu ka bu yo sa
bo i kɔ atin su i dɔ n a.
12 Yiri gusu kaaki ti minɛm bo ba wura kɛnkɛnnɛ n si a, má ka ba wura kɛnkɛnnɛ
n dɛɛ ti, ama, bo ba yo yarada kabo i yoori yarada saŋga bo i nya wura má kɛnkɛnnɛ
ni.
13 Nyɛmɛ yo seeri Abraham ni i busu nufɔm ka i fá durunya n kɛrɛ ce bu ni, má ka
i su Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n su dɛɛ ti a, ama, kabo wɔ yo Nyɛmɛ yarada n ti ye
Nyɛmɛ deeri i ka i yo sa bo i kɔ atin n su i dɔ a.
14 Nzɛn minɛ su Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n su ye bu nya deke n bo Nyɛmɛ seeri
ka i cé bu ni, nyini la ka yaradayo n ti ŋgbɛɛn wɔ lɛɛ, na kabo Nyɛmɛ ase n gusu la
má kpɛrɛ.
15 Nzɛn minɛm saaki nɔaniɛ kpamaawa ni, nyini ma Nyɛmɛ fa yaa na i cin bu sui a,
ama, nzɛn má nɔaniɛ kpamaawa be wo má bɛrɛ, má deke be wo má bɛrɛ bo i kere
ka sɔnɔ ayo satiɛ.

16 Nyini ti, deke bo Nyɛmɛ yo seeri ka i fá ma ni, i baari minɛm bo bu yo yarada
n dɛɛ ti wɔ. I yoori sɔ ni, adena deke n bo i yo seeri ka i yó n yó aceeri kpama ma
Abraham busu nufɔm kɛrɛ, má bo bu su nɔaniɛ n kpamaawa n su ŋgumi, ama, bo
ba yo yarada kabo Abraham yoori ni. Yiri ti ya kɛrɛ si a,
17 kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni, ka, Nyɛmɛ ŋa o, "M má a yo minɛ
barasu dɔŋgu si." Nyɛmɛ ŋuuri ka Abraham ayo yarada ka yiri Nyɛmɛ teŋge minɛm
bo ba wu n yiwee nu, na yiri ma deke n bo i yo wo má bɛrɛ n wo bɛrɛ a.
18 Nyini ti, saŋga bo Abraham yoori yarada na i la tama ni, i ti kekereke na i yo
tama ka i bá yo minɛ barasu dɔŋgu si, kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, "U
busu nufɔm bá sunnu beberebe ni."
19 Haari ni saŋga bo wɔ ju afɔ yaa, na i si ka wɔ yo kpiɛn ni, na i yi Saara ti ŋɔrɔka
na wɔ yo buke n kɛrɛ ni, i ŋuniɛ ayɔrɔki má i, i yoori yarada a.
20 Wɔ yo má sika fa kɔ deke bo Nyɛmɛ seeri ka i yó i n su, ama, yarada n bo i yoori
i n dɛɛ ti, na wɔ nya faŋga na wɔ kansi Nyɛmɛ.
21 Na wɔ si tenle su ka Nyɛmɛ koro yo deke n bo i yo seeri ka i yó i ni.
22 Abraham yoori yarada a, nyini dɛɛ ti ye Nyɛmɛ ade i ka i yo sa bo i kɔ atin su i
dɔ n a.
23 Kabo ba kɛrɛ i ka, Nyɛmɛ ade i ka i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ ni, má Abraham
ŋgumi dɛɛ ti ye bu kɛrɛɛri i sɔ a,

24 ama, yɛrɛ gusu dɛɛ ti ye bu kɛrɛɛri sɔ n a, yɛrɛ bo Nyɛmɛ bá de ya ka ya yo sa
bo i kɔ atin su i dɔ n na ya yo i yarada ni, yiri bo i teŋgeeri ya Mibiɛ Yesu i yiwee n
nu ni.
25 Ya satiɛ dɛɛ ti ye Yesu wuuri a, na wɔ teŋge i yiwee n nu, adena Nyɛmɛ de ya ka
ya yo sa bo i kɔ atin su i dɔ.

5

Kabo Nyɛmɛ ade ya ka ya yo sa bo i kɔ atin su ni

1 Tɔ, ya yo yarada, na Nyɛmɛ ade ya ka ya yo sa bo i kɔ atin su i dɔ ni, ye ya ni yiri
afiɛn ayo dɔŋgu a, ya Mibiɛ Yesu Kristo dɛɛ ti.
2 Yesu Kristo dɛɛ ti ma ya la atin jina deke bo ya wo kisa n a, yiri la Nyɛmɛ ahɔrɔma
n bo wɔ fa ama ya ni, na ya la ahorejɔ, dama ya la tama ka ya nyá Nyɛmɛ dɛɛ jirima
woowa n be.
3 Na nzɛn ya gusu la ahorejɔ saŋga bo ya di wahara, ya si ka wahara di ni ma ya
mindi a.
4 Nzɛn ya la mindi, nyini ma ya la wo kpa a, nzɛn ya la wo kpa, nyini ma ya la
tama a.
5 Na tama n bo ya la i ni, i ma ya di má nyinsɛ, dama Nyɛmɛ afa i Awiɛwiɛ Casi n
ama ya, yiri ma ya si ya ahore su kabo Nyɛmɛ koro ya agaya barasu a.
6 Saŋga bo ya la má faŋga mmɔɔ ni, nyini saŋga n ye Kristo ba wu maari satiɛyofɔm
n a.
7 I ti kekereke ka sɔnɔ soro su na i tɔ i ŋgɔɔ na i wu ma sɔnɔ bo i yo sa bo i kɔ
atin su, ama, beni, be koro fa ahoresi na i soro su na i de sɔnɔ bo i yo sakpa agaya
jinaabiri na i wu ma i.
8 Ama, Nyɛmɛ yiri akere ya kabo i koro ya barasu, dama saŋga bo ya toko yo satiɛm
ni, ye Kristo ba wu maari ya a.
9 Nyini dɛɛ ti, i yiwee n bo i wu maari ya ni, ye Nyɛmɛ ade ya ka ya yo sa bo i
kɔ atin su i dɔ n a, nyini ti, i ti nahɔrɛ wɔ ka i dé ya fite suicin n bo Nyɛmɛ fá cin
satiɛyofɔm ni.
10 Saŋga bo ya yo ti Nyɛmɛ kpɔfɔm ni, ye i wa Yesu wu maari ya n a, na wɔ yo ya
ni Nyɛmɛ afiɛn dɔŋgu, kisa na ya ni Nyɛmɛ afiɛn ayo dɔŋgu ni, i dé ya tii ji nahɔrɛ
su, dama Yesu la ŋgɔɔ n dɛɛ ti.
11 Má nyini ŋgumi a, ama, ya la ahorejɔ na ya bo tuntun Nyɛmɛ ya Mibiɛ Yesu
Kristo dɛɛ ti, dama wɔ yo ya ni Nyɛmɛ afiɛn dɔŋgu.

Adam ni Yesu Kristo jɔrɛ

12 Am ma ya teŋge ya kɛrɛ na Adam jɔrɛ su. Yiri sɔnɔ kun dɛɛ sa bo i yoori i ni
faari satiɛ baari durunya n nu a, ye satiɛ n gusu faari yiwee ba kuunri sɔnɔ kɛrɛ n a,
dama sɔnɔ kɛrɛ yo satiɛ wɔ.
13 Satiɛ yo woori durunya n nu ka, ye Nyɛmɛ nya ba faari i nɔaniɛ kpamaawa n
maari a, ama, saŋga bo Nyɛmɛ nya fa má i nɔaniɛ kpamaawa n ma má ni, minɛm
yo kan má satiɛ jɔrɛ, dama nɔaniɛ kpamaawa be wo má bɛrɛ n dɛɛ ti.
14 Ama, haari nyini mmɔɔ, fite Adam saŋga n kɛrɛ kɔ ju Moyisi saŋga ni, yiwee la
yiko kun minɛm sɔ ɔ, haari ni bo ba yo má satiɛ kabo Adam yoori ni. Adam woowa
kere ya deke be fa kɔ yiri n bo i bá ba n jɔrɛ a.
15 Ama, aceeri n bo Nyɛmɛ afa ama ya ni, i ti má ka Adam dɛɛ satiɛ ni. Sɔnɔ kun
satiɛ dɛɛ ti ye minɛ dɔŋgu wuuri a, ama, deke bo i tara i kɛrɛ n la ka, minɛ dɔŋgu
anya ahɔrɔma bambaka, i ti aceeri bo i fite Nyɛmɛ dɔ ɔ, sɔnɔ kun ahɔrɔma dɛɛ ti.
Yiri la Yesu Kristo.
16 Bekun, Nyɛmɛ aceeri n ti má ka sɔnɔ kun n dɛɛ satiɛ ni, dama sɔnɔ kun n dɛɛ
satiɛ ni, nyini ma Nyɛmɛ di minɛ jɔrɛ cin bu sui a, ama, minɛ dɔŋgu satiɛ bo ba yo i
n dɛɛ sin, ye Nyɛmɛ ace bu aceeri a, na wɔ de bu ka bu yo sa bo i kɔ atin su i dɔ.

17 Ya ŋu ka sɔnɔ kun dɛɛ satiɛ ti, ye yiwee la yiko kun minɛ sɔ n a, yiri sɔnɔ kun
n satiɛ dɛɛ ti. Ama, deke bo i tara i kɛrɛ n la kabo minɛ anya ŋgɔɔ adi fɛmɛya n wɔ,
dama ba nya ahɔrɔma bambaka n bo i ti Nyɛmɛ aceeri ni, Nyɛmɛ ade bu ka bu yo sa
bo i kɔ atin su i dɔ a. I kɛrɛ fite sɔnɔ kun n dɛɛ ti wɔ, yiri la Yesu Kristo.
18 Nyini ti, kabo sɔnɔ kun dɛɛ satiɛ ti na Nyɛmɛ di minɛm kɛrɛ jɔrɛ cin bu sui ni,
sɔ bekun ye sɔnɔ kun dɛɛ sakpayo ni ma Nyɛmɛ de minɛm kɛrɛ ka bu yo sa bo i kɔ
atin su i dɔ na bu nya ŋgɔɔ a.
19 Na kabo sɔnɔ kun keteeri Nyɛmɛ nɔaniɛ n na minɛm kɛrɛ ayo satiɛyofɔm ni, sɔ
bekun ye sɔnɔ kun gusu ade Nyɛmɛ nɔaniɛ n a, nyini ye Nyɛmɛ dé minɛm kɛrɛ ka
bu yo sa bo i kɔ atin su i dɔ a.
20 Nyɛmɛ faari i nɔaniɛ kpamaawa n kereeri a, na minɛ si kabo satiɛyo asunnu
barasu a, ama, deke bo satiɛyo sunnu, Nyɛmɛ ahɔrɔma n bo wɔ fa ama n sunnu tara
sɔ.
21 Nyini ti, kabo satiɛ la yiko na i ma yiwee kun minɛm sɔ ni, sɔ ye Nyɛmɛ ahɔrɔma
n dɛɛ ti, ye i de minɛm ka bu yo sa bo i kɔ atin su i dɔ a, na bu nya ŋgɔɔ bo i la má
awieeri a, ya Mibiɛ Yesu Kristo dɛɛ ti.

6

Yesu Kristo dɛɛ ti ya la ŋgɔɔ

1 Tɔ, ye ya se sɛ wɔ? Ya koro kɔ su suyo satiɛ, adena Nyɛmɛ ahɔrɔma buka su, nzɛn
sɛ?
2 Ai. I koro yo má sɔ. I ti ka ya ti minɛm bo ba du mɔ awu wɔ, fa kɔ satiɛ su. Ye
nzu ti ye ya toko yo satiɛ bekun a?
3 Am si má Nyɛmɛ nzue n biɛ n bu wɔ? Yɛrɛ bo bu biɛɛri ya Nyɛmɛ nzue ni, ya ni
Yesu Kristo ayo kun lɛɛ, na ya ni yiri asaŋga awu yiwee kun lɛɛ.
4 Saŋga bo bu biɛɛri ya Nyɛmɛ nzue ni, i ti ka ya ni Yesu asaŋga awu, na ba kaaki
ase ya ni yiri wɔ lɛɛ. Na kabo ya Si Nyɛmɛ Yikofɔ n teŋgeeri Yesu i yiwee nu ni, sɔ
ye i má ya gusu nya nyini ŋgɔɔ fɔfɔrɛ n a.
5 Ya ti kabo i ti n wɔ, saŋga bo i wuuri ni, sɔ ye wɔ yo daka ka ya bá ti kabo i ti
n a, i yiwee teŋge n nu.
6 Ya si ka, ya woowa dawa ni, ba saŋga akpama i ni Kristo i baka jaanu n su, adena
má ya yo akɔɔm fa kɔ satiɛ su kun, dama aŋuniɛmbaa n bo i yo satiɛ n wo má bɛrɛ
kun.
7 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo wɔ wu, wɔ de i tii afite satiɛ nu lɛɛ.
8 Tɔ, kabo ya ni Kristo saŋga wuuri ni, sɔ ye ya yo yarada ka ya ni yiri sáŋga nya
ŋgɔɔ a.
9 Ya si ka Kristo teŋgeeri i yiwee n nu ni, i wú má kun, dama yiwee la má i ŋusu
yiko kun.
10 Yiwee n bo i wuuri ni, i wuuri kpekun n kpein wɔ, na i yi satiɛ, ama, ŋgɔɔ n bo
i la i ni, i wo Nyɛmɛ dɛɛ wo wɔ.
11 Sɔ ye i ti ye ni ka ambɛrɛ ni am tii si ka am awu fa kɔ satiɛ su a, na am ni Yesu
ayo kun, ye am la ŋgɔɔ wo Nyɛmɛ dɛɛ wo a.
12 Nyini ti, má am ma satiɛ la yiko fa kɔ am ŋuniɛmbaa n su, na am yo am kunnu
koroowa.
13 Má am fa am ŋuniɛmbaa be ma satiɛ, na i kaaki deke bo i yo satiɛ, ama, am
fa am ŋu ma Nyɛmɛ ka minɛm bo ba teŋge yiwee nu anya ŋgɔɔ kisa, na am fa am
ŋuniɛmbaa n kɛrɛ ma Nyɛmɛ na i fa am yo deke bo i yo sa bo i kɔ atin su.
14 Satiɛ la má yiko fa kɔ am dɔ, dama Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n niɛ má am su
kun, ama, Nyɛmɛ ahɔrɔma ni niɛ am su a.

Minɛm bo ba kaaki sa bo i kɔ atin su akɔɔm

15 Tɔ, nzu bekun a? Kisa, Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n niɛ má ya su kun, ama,
Nyɛmɛ ahɔrɔma ni niɛ ya su a. Nyini ti, ya koro yo satiɛ, nzɛn sɛ? Ai, má sɔ.
16 Am si ka nzɛn am faari am ŋu maari be na am deeri i mi nɔaniɛ, am ti i mi n
akɔɔ ɔ lɛɛ. Kabo i nya ti sɔ ni, nzɛn am faari am ŋu maari satiɛ, am ti satiɛ akɔɔ ɔ,
na am wú ɔ lɛɛ. Ama, nzɛn am gusu deeri Nyɛmɛ nɔaniɛ ni, i dé am ka am ayo sa bo
i kɔ atin su i dɔ ɔ lɛɛ.
17 Saŋga be am yo ti satiɛ akɔɔm wɔ, ama, kisa ya da Nyɛmɛ asi ka Nyɛmɛ nɔaniɛ
n bo bu fa kereeri am, na am ade i ni am ahorembaa kɛrɛ ni,
18 am ade am tii afite satiɛ nu lɛɛ, am akaaki sa bo i kɔ atin su n akɔɔm wɔ.
19 M fa adamande dɛɛ woowa, ye m fa kere kabo Nyɛmɛ ti a, dama am suti má i
bu. Am yo fa am ŋuniɛmbaa n be yoori daŋgba sam wɔ, ni satiɛ barasum wɔ, nyini
ma am saaki nɔaniɛ kpamaawa n a, sɔ ye kisa am fa am ŋuniɛmbaam yo sa bo i kɔ
atin su, nyini ma am yo Nyɛmɛ minɛ casim a.
20 Saŋga bo am yo ti satiɛ akɔɔm ni, be miɛ má am ka am yo sa bo i kɔ atin su.
21 Satiɛm bo am yo yoori bu ni, nzu kpɛrɛ ye am nyaari i a? Pui. Kisa, bu ti am
nyinsɛ wɔ, na i awieeri kɛrɛ la yiwee wɔ.
22 Ama, kisa na am ade am tii afite satiɛ nu, na am ayo Nyɛmɛ akɔɔm ni, kpɛrɛ bo
am anya i ni, yiri la bo am ayo i minɛ casim ni, na i awieeri, am nyá ŋgɔɔ bo i la má
awieeri ni.
23 Dama satiɛ ŋkatɔ la yiwee wɔ, ama, Nyɛmɛ aceeri n bo wɔ fa ama ya n la ŋgɔɔ
bo i la má awieeri na i wo ya Mibiɛ Yesu Kristo nu n wɔ.

7

Ajaa woowa kere kabo atin fɔfɔrɛ n ti barasu a

1 Tɔ, m ninbaam, m sujɔjɔ ambɛrɛ bo am si nɔaniɛ kpamaawa ni dɔ a. Am si má
ka nzɛn sɔnɔ toko la ŋgɔɔ, ye nɔaniɛ kpamaawa n niɛ i su a? Ama, i nya wu wieeri,
i koro niɛ má i su kun.
2 Ya fa i ka, nzɛn bara aja, na i hun toko la ŋgɔɔ, nɔaniɛ kpamaawa n ma má atin
ka i yaki i ajaa, ama, nzɛn i hun n nya wuuri, i la atin bo i koro kɔ ja biɛsɔ fɔfɔrɛ.
3 Nyini ti, nzɛn i hun n toko la ŋgɔɔ na i kɔ jaari biɛsɔ fɔfɔrɛ, bu fére i ka bara
bo wɔ saaki ajaa ciire wɔ, ama, nzɛn i hun n awu ye i kɔ jaari biɛsɔ fɔfɔrɛ, nɔaniɛ
kpamaawa n ma i atin wɔ, wɔ saaki má ajaa ciire lɛɛ.
4 Tɔ, nyini ti, m ninbaam, i ti sɔ ɔ lɛɛ, ambɛrɛ mmɔɔ dɔ. Kabo am ni Kristo ayo
kun na wɔ wu ni, bu saŋga kuunri am ni yiri wɔ lɛɛ. Nyini ti, nɔaniɛ kpamaawa n
niɛ má am su kun, nyini ma am la atin na am kaaki be dɛɛm n a. Nyini la ka, am ti
Kristo dɛɛm wɔ lɛɛ, yiri bo i teŋgeeri i yiwee n nu ni. Deke n bo i ti na i yo sɔ n la
ka, ya koro yo sakpa ma Nyɛmɛ.
5 Saŋga bo ya yo su ya adamande woowa su ni, ya koroowa la ka, ya sufa ya
ŋuniɛmbaam suyo satiɛm, nɔaniɛ kpamaawa n dɛɛ ti. Nyini satiɛm n awieeri la
yiwee wɔ.
6 Ama, kisa, ya nya ya tii afite nɔaniɛ kpamaawa n bo i yo niɛ ya su ni, dama ya
wu wɔ. Nyini ti, ya su Nyɛmɛ wɔ, ya su má atin dawa n bo i su nɔaniɛ kpamaawa n
bo ba kɛrɛ ase n su, ama, ya su Nyɛmɛ ni atin fɔfɔrɛ n bo Awiɛwiɛ Casi n afa ama ya
ni su a.

Kabo nɔaniɛ kpamaawa n ma minɛ yo satiɛ barasu ni

7 Tɔ, ye ya se sɛ wɔ? Ya koro se ka nɔaniɛ kpamaawa n ti satiɛ, nzɛn sɛ? Ai, má sɔ.
Nzɛn má nɔaniɛ kpamaawa n awo má bɛrɛ, má m si má kabo satiɛ ti. Dama nzɛn
má nɔaniɛ kpamaawa n ase má ka, “Má a ma u konviki wura be dɛɛ neŋge nu,” má
m si má ka nzɛn u konviki wuraari be dɛɛ neŋge nu, i ti satiɛ wɔ.

8 Nɔaniɛ maawa n bo i seeri sɔ n dɛɛ ti, satiɛ anya atin m ahore su, nyini ma m
la konviki barasu barasu fa kɔ minɛm neŋge nu n a. Nyini kere ka nzɛn nɔaniɛ
kpamaawa n wo má bɛrɛ, satiɛ la má yiko, i ti ka deke bo wɔ wu wɔ.
9 Saŋga be m yo la ŋgɔɔ ɔ, na m si má nɔaniɛ kpamaawa n jɔrɛ, ama, saŋga bo
nɔaniɛ maawa n baari ni, na wɔ yɛ satiɛ su m ahore su,
10 na ma wu. Na ma ŋu ka nɔaniɛ maawa n bo má i ma ŋgɔɔ ni, mini dɔ, i faari
yiwee baari a.
11 Nɔaniɛ maawa n dɛɛ ti, ye satiɛ anya atin awura m ahore su adadaka m, ye i kun
m a.
12 Nyini kɛrɛ kere ka nɔaniɛ kpamaawa n ni i tii, ti deke kpa fite Nyɛmɛ dɔ ɔ, na
nɔaniɛ maawa kun kun n kɛrɛ ti deke kpa a, na i kere sa bo i kɔ atin su.
13 Nyini ti, nɔaniɛ kpamaawa n bo i ti kpa ni, wɔ ma ma wu wɔ, nzɛn sɛ? Ai, má
sɔ. Ama, satiɛ fa nyini nɔaniɛ kpa n su wɔ, ye i ma m wu a, adena satiɛ kere kabo i
ti barasu nahɔrɛ su, na nɔaniɛ maawa n ma minɛm si kabo satiɛ ti deke tiɛ agaya ni.

Woowa barasu nnyɔ bo i wo adamande nu ni

14 Ya si ka nɔaniɛ kpamaawa n ti awiɛwiɛ jɔrɛ wɔ, ama, mini yiri, m bita adamande
dɛɛ woowa a, na m ti satiɛ akɔɔ.
15 Sam bo m yo bu ni, m koro si má deke n bo i ti na m yo bu ni, dama deke n bo
m koro ka m yo bu ni, m yo má nyini, ama, deke n bo m kpɔ bu ni, m yo nyini wɔ.
16 Nyini ti, nzɛn m yoori satiɛ be, na m koro má i, ma soro su ka nɔaniɛ kpamaawa
n ti kpa wɔ lɛɛ.
17 Ma ŋu ka má m koroyanu ye m yo nyini satiɛm n a, ama, satiɛ n bo i wo m ahore
su ni ma m yo sɔ a.
18 M si ka woowa n bo m bita i ni, i ti má kpa haari kaan sɔ, i ti adamande woowa a,
nyini ti, sakpayo wo m ahore su, ama, m koro yo má i.
19 M koro ka m yo sakpa, ama, m koro yo má i, satiɛ n bo m koro má ka m yo i ni,
m yo nyini wɔ.
20 Satiɛ n bo m yo bu na m koro má ka m yo bu ni, nyini la ka, má mini ni m tii yo
bu a, ama, satiɛ n bo i wo m ahore su ni yo bu a.
21 Ma ŋu ka nyini jɔrɛ n ti nahɔrɛ wɔ, ka, saŋga kɛrɛ bo m koro ka m yo sakpa,
nyini saŋga ye m yo satiɛ a.
22 Dama m sunsunni ni m ahore su, m koro Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa ni.
23 Ama, ma ŋu ka nɔaniɛ barasu be wo m ŋuniɛmbaa n kɛrɛ nu, nyini nɔaniɛ tiɛ n
kun luɛ ni nɔaniɛ kpamaawa n bo i wo m sunsunni ni m ahore su n wɔ, na i kunma
m ŋuniɛmbaa n kɛrɛ nu, na i tara m nyi m.
24 Oi. Mini aŋunfɔfɔ sɔ. Ŋma dé m tii ji a, na i yí m fite ahin adamande aŋuniɛmbaa
n nu a, bo i sucin m kɔ yiwee n nu, na m ka ŋgbɛɛn n a?
25 M da Nyɛmɛ asi, dama wɔ de m tii aji, ya Mibiɛ Yesu Kristo dɛɛ ti.
Tɔ, mini dɔ, m sunsunni ni m ahore su, m su Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n su wɔ,
ama, m adamande dɛɛ woowa su, m su satiɛ atin su wɔ.

8

Minɛm bo bu woowa ti kabo Awiɛwiɛ Casi n koro ni

1 Nyini ti, kisa, sɔnɔ kɛrɛ bo i ni Yesu Kristo ayo kun, Nyɛmɛ di má i jɔrɛ cin má i
sui.
2 Dama Awiɛwiɛ Casi n dɛɛ nɔaniɛ kpamaawa n bo i ma ya ŋgɔɔ, na i fite Yesu
Kristo dɔ ni, ade u tii aji, na wɔ yi u afite nɔaniɛ kpamaawa n bo i ma a yo satiɛ na
a wu n nu ni.
3 Nyini nɔaniɛ kpamaawa n la má faŋga, dama adamande aŋuniɛmbaa woowa n
ayɔrɔki. Deke bo nɔaniɛ kpamaawa n akoro ayo má i ni, Nyɛmɛ ayo i, yiri la bo i

sunmaari i tiɛŋgu Wa durunya n nu fɛn, ni aŋuniɛmbaa bo i ferema ni adamande dɛɛ n bo i yo satiɛ ni, na wɔ di satiɛ bo i wo adamande ŋuniɛ n nu n jɔrɛ, na wɔ yo i ŋgbɛɛn.
4 Deke bo i ti na Nyɛmɛ yoori sɔ n la ka, adena ya yo sa bo i kɔ atin su kabo nɔaniɛ kpamaawa n kereeri ni, dama yɛrɛ, ya su má adamande aŋuniɛmbaa woowa n atin su kun, ama, ya su awiɛwiɛ n dɛɛ atin ni su a.
5 Minɛm kɛrɛ bo bu su adamande aŋuniɛmbaa woowa n atin su ni, bu sunsunni kɛrɛ wo adamande sa koroowa su wɔ, ama, minɛm bo bu su Awiɛwiɛ Casi n dɛɛ atin n su ni, bu sunsunni kɛrɛ wo Awiɛwiɛ Casi n jɔrɛ su wɔ.
6 Bo i sunsunni wo adamande aŋuniɛmbaa woowa n su, i mi wú ɔ, ama, bo i sunsunni wo Awiɛwiɛ Casi n jɔrɛ su, i mi nyá ŋgɔɔ, na i nyá ahoreda.
7 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo i sunsunni kɛrɛ wo adamande aŋuniɛmbaa woowa n su ni, i mi ti Nyɛmɛ kpɔfɔ ɔ, i de má Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa ni, i koro de má i wɔ mmɔɔ fieo,
8 na bo i su adamande dɛɛ aŋuniɛmbaa woowa n su ni, i koro yo má sa bo i sun Nyɛmɛ nu.
9 Ama, ambɛrɛ yiri, am su má adamande aŋuniɛmbaa woowa n atin n su, am su Awiɛwiɛ Casi n dɛɛ atin ni su a, dama Awiɛwiɛ Casi n wo am nu n wɔ. Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i la má Kristo Awiɛwiɛ ni, i mi ti má Kristo dɛɛ.
10 Ama, ambɛrɛ bo Kristo wo am dɔ ni, am ŋuniɛmbaa n bá wu wɔ, satiɛ dɛɛ ti, ama, Awiɛwiɛ Casi ni ama am ŋgɔɔ, dama Nyɛmɛ dɔ, i de am ka am yo sa bo i kɔ atin su wɔ.
11 Nahɔrɛ su, Nyɛmɛ teŋgeeri Yesu i yiwee n nu, nyini ti, nzɛn i Awiɛwiɛ Casi n wo am nu, haari am ŋuniɛmbaa wuuri mmɔɔ, i téŋge i kabo i teŋgeeri Yesu i yiwee n nu n wɔ, dama i Awiɛwiɛ n wo am nu n dɛɛ ti.
12 Nyini dɛɛ ti, m ninbaam, ya di kaari, má yɛrɛ adamande aŋuniɛmbaa woowa n su dɛɛ kaari, bo má ya fa su yɛrɛ adamande aŋuniɛmbaa woowa n atin su ni.
13 Dama nzɛn am su adamande dɛɛ aŋuniɛmbaa woowa n atin su, am wú wɔ lɛɛ, ama, nzɛn am ma Awiɛwiɛ Casi n bukaari am, na am yakiiri adamande aŋuniɛmbaa woowa ni, am nyá ŋgɔɔ.
14 Minɛm kɛrɛ bo bu ma Nyɛmɛ Awiɛwiɛ n kere bu atin, bɛrɛ ti Nyɛmɛ nbaam a.
15 Dama Awiɛwiɛ Casi n bo am ade i ni, i yaki má am na am kaaki yo akɔɔm kun na am soro sɛrɛ, ama, yiri ma am yo Nyɛmɛ nbaam a, na yiri ma am koro bo fere Nyɛmɛ ka, “ *Abba*,” i bu la ka, “M Si.”
16 Awiɛwiɛ Casi n ni i tii buka ya dɛɛ awiɛwiɛ n ye i di daani ya ahore su se ka ya ti Nyɛmɛ nbaam a.
17 Kabo ya ti Nyɛmɛ nbaam ni, ya nyá deke n bo Nyɛmɛ ase ka i fá ma i minɛm ni, na ya ni Yesu Kristo gusu sáŋga nya deke n bo Nyɛmɛ ase ka i fá ma i minɛm n a. Nzɛn ya ni yiri saŋga diiri wahara, ya ni yiri gusu sáŋga nya i jirima woowa ni.

Kabo ya woowa bá ti kabo Nyɛmɛ dɛɛ n ti ni

18 M sunsun ka wahara n bo ya sudi i kisa ni, i ti má pui, ya koro fa má i sunsun má jirima woowa n bo Nyɛmɛ bá yi i kere ya ni.
19 Deke n kɛrɛ bo Nyɛmɛ ayi bu n ŋminda ni anyumboro wɔ, na bu bá ŋu kabo Nyɛmɛ yí i nbaam fite fofoe n nu.
20 Dama deke n kɛrɛ bo Nyɛmɛ ayi bu n wo bɛrɛ wɔ, bu la má kpɛrɛ, má ka bɛrɛ koro sɔ a, ama, Nyɛmɛ ma bu la má kpɛrɛ a. Deke bo i ti na i yo sɔ n la ka, i la tama
21 ka deke n kɛrɛ bo wɔ yi bu ni, bu nyá bu tii, na má bu yo akɔɔm kun, na bu wu na bu kpɔrɔ, ama, na bu nyá tiide ni jirima woowa kabo Nyɛmɛ nbaam kɛrɛ nya i barasu ni.

22 Ya si ka deke n kɛrɛ bo Nyɛmɛ ayi bu ni, wo waraki ni yaari nu wɔ, haari ni kisa,
kabo bara ba suwu baa na i di yaari ni.
23 Má deke n bo Nyɛmɛ ayi bu ni ŋgumi wo waraki su a, ama, yɛrɛ mmɔɔ bo ya de
i Awiɛwiɛ bo i ti ciciri su aceeri ni, ya wo waraki su suŋminda ni anyumboro wɔ, ka
Nyɛmɛ bá fa ya yo i nbaam, na i de ya ŋuniɛ ni.
24 Tiide n bo ya nya i ni, nyini ma ya la tama n a. Nzɛn a la deke, a se má ka a la
tama ka a nya i. Deke bo sɔnɔ la i, i se má ka i la i tama.
25 Ama, nzɛn ya la tama ka ya nyá deke be na ya nya nya má i, ya mindi ŋminda
ni anyumboro wɔ, na ya bá nya i.
26 I ti sɔ lɛɛ, saŋga kɛrɛ bo ya yɔrɔki na ya si má kabo ya yo ni, Awiɛwiɛ Casi n
ba buka ya, beni, ya si má kabo ya sere Nyɛmɛ barasu, ama, Awiɛwiɛ Casi n ni i tii
waraki sɔ ɔ sere Nyɛmɛ ma ya, ni waraki bo adamande koro jɔjɔ má i.
27 Nyɛmɛ fiiti adamande ahorembaa su na i si kabo i ti barasu a, yiri si deke bo
i wo i Awiɛwiɛ Casi n sunsunni nu a, dama Awiɛwiɛ Casi n su kabo Nyɛmɛ koro ni
su a, na i sere Nyɛmɛ ma i minɛm.
28 Ya si ka Nyɛmɛ wo minɛm bo bu koro i n dɔ, na i buka bu, adena i yo deke kɛrɛ
dɔŋgu ma bu, bɛrɛ la minɛm bo i du mɔ sɛsɛɛri su ka i fere bu ni, na wɔ fere bu.
29 Nyɛmɛ du mɔ siiri nyini minɛm wɔ, na wɔ cici ka bu bá yo kabo i Wa n ti ni,
nyini ma i Wa n yoori baakpiɛn, i nbaam kɛrɛ nu n a.
30 Nyɛmɛ du mɔ ciciiri nyini n kɛrɛ wɔ ka, na wɔ nya fere bu, na bɛrɛ n bo wɔ fere
bu n ye wɔ de bu ka bu yo sa bo i kɔ atin su i dɔ n a, na bɛrɛ n bo wɔ de bu ka bu
yo sa bo i kɔ atin su i dɔ ni, ye wɔ ma bu i jirima woowa n be n a.

Kabo Nyɛmɛ akere i koro barasu ni

31 Tɔ, kisa, ye ya se sɛ wɔ bekun a, fa kɔ ahin sam kɛrɛ su a? Nzɛn Nyɛmɛ wo ya
dɔ, ŋma koro yo ya sa be a?
32 Nyɛmɛ akete má ka i fa má i tiɛŋgu Wa ni mmɔɔ ma má ya, ama, i faari i maari
ya kɛrɛ wɔ. Nyini ti, i yo sɛ kete ka i má má ya deke n kɛrɛ bo i ti kpa n a?
33 Ŋma koro fa jɔrɛ fa sɔ Nyɛmɛ minɛm bo wɔ yi bu n a? Be wo má bɛrɛ, dama
Nyɛmɛ ni i tii ade bu ka bu yo sa bo i kɔ atin su i dɔ a.
34 Nyini ti, ŋma koro di ya jɔrɛ cin ya sui a? Be wo má bɛrɛ. Dama Kristo ni i tii
wuuri wɔ, nahɔrɛ na wɔ teŋge i yiwee n nu, i tana Nyɛmɛ saa fɔmbɔrɔ su, susere i
ma ya.
35 Koro n bo Kristo koro ya ni, nzu deke koro kpaaki ya ni yiri a? Ai. Deke be
koro kpaaki má ya ni yiri n nu. Kekereke o, wahara o, wuwuruwa o, ahɔɛ o, yaari o,
anyumboro o, yiwee o. Deke be wo má bɛrɛ bo i koro kpaaki ya ni yiri nu.
36 Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,
"Wɔrɔ dɛɛ ti, ale kɛrɛ bo i cin, bu kun ya sɔ ɔ,
ya ti ka nbɔɛm wɔ, ye bu kpiɛ ya kɔm a."
37 Haari ni nyini n kɛrɛ mmɔɔ ni, ya di nasara a, na ya toko di nasara buka su, Kristo
bo i koro ya n dɛɛ ti.
38-39 M si tenle su ka, deke be wo má bɛrɛ bo i koro kpaaki ya ni koro n bo Nyɛmɛ
koro ya, ya Mibiɛ Yesu Kristo dɛɛ ti ni, yiwee wara ŋgɔɔ o, mɛrɛkɛm wara Sitana
yikofɔm o, deke n bo bu wo bɛrɛ o, wara deke n bo bu bá yo o, yiko bo i wo aŋgoro
wara asiɛn bu o. Deke n bo Nyɛmɛ ayi bu ni, bu be wo má bɛrɛ bo i koro kpaaki koro
n bo i wo ya ni Kristo afiɛn ni.

9

Minɛm bo Nyɛmɛ afere ayi bu n jɔrɛ

1 Tɔ, deke bo m sukan kere am ni, i ti nahɔrɛ wɔ, m bu má kɔrɛ, m ti Kristo dɛɛ wɔ,
Awiɛwiɛ Casi n gusu kere m sunsunni nu a, ye i di daani m ahore su a.
2 Yiri la ka, m ahore asaaki agaya, na saŋga kɛrɛ i suyo m yaa
3 fa kɔ m ninbaa Yisarelifɔm dɛɛ busu. Nzɛn má mini ni m tii kaari ŋgbɛɛn, na m
kpaaki yakiiri Kristo, adena i buka m ninbaam, m dɛɛ tiɛŋgu minɛm ni, má m koro.
4 Bɛrɛ la Yisarelifɔm bo Nyɛmɛ maari bu atin ka bu yo i nbaam, na bu ŋuuri i jirima
woowa ni, na i faari sɛsɛsum diiri i di ni bɛrɛ ni, na i faari nɔaniɛ kpamaawa n maari
bu ni, na i kereeri bu kabo bu su i barasu ni, na i seeri ka i yó sakpa beberebe ma bu
ni.
5 Bu ti ya nam busu nufɔm wɔ, haari Kristo Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ sunmaari i na i
kaaki adamande baari durunya n nu ni, bu wuuri i fite bu dɛɛ busu n nu wɔ. Kristo
Tiidefɔ ni la yiko tara deke n kɛrɛ, yiri ti Nyɛmɛ a, yiri ti ye ni kansi saŋga kɛrɛ a.
Ami.
6 I ti má ka Nyɛmɛ nɔaniɛ n ti má nahɔrɛ wɔ, dama má bu kɛrɛ bo bu wuuri bu
Yisarelifɔm busu nu ni n ti Yisarelifɔm nahɔrɛ su a.
7 Nahɔrɛ, má nbaam kɛrɛ bo Abraham wuuri bu ni ti i nbaam nahɔrɛ su a, ama,
Nyɛmɛ yo seeri Abraham ka, “U wa Izaki sinfɔm ŋgumi yó u busu nufɔm a.”
8 Nyini la ka, má nbaam kɛrɛ bo Abraham wuuri bu kabo adamande wu nbaam ni
ti Nyɛmɛ nbaam nahɔrɛ su a, ama, i nbaam bo Nyɛmɛ seeri ka i wú bu ni ŋgumi, ti
i busu nufɔm nahɔrɛ su a.
9 Dama kabo Nyɛmɛ yo seeri i n yaa, i ŋa, “Ti fɛn, ŋgɔɔ cɛɛn ka buusɔ, m káaki ba
na m bá ŋu ka u yi Saara bita baabiɛsɔ.”
10 Má nyini ŋgumi a, am teŋge su ka ya na Izaki yo maari i yi Rɛbɛka akunnu, ye
i wuuri ndaam n a.
11-12 Saŋga bo Rɛbɛka nya wu má i ndaam ni, na bu nya yo má sakpa wara satiɛ be
ni, nyini saŋga n ye Nyɛmɛ seeri i ka, “Baakpiɛn ni bá su baakan n a.” Nyɛmɛ dɛɛ
koroyanu ye i yoori sɔ n a, yiri koro i sɔnɔ ye i yiiri i a, má ka bu be sayoowa dɛɛ
ti a.
13 Kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni, ka, Nyɛmɛ ŋa,
“Jakɔbu, ye m koro i a,
ama, Isawu yiri, m kpɔ i wɔ.”
14 Ye ya se sɛ wɔ? Ya koro se ka Nyɛmɛ ayo má sa bo i kɔ atin su, nzɛn sɛ? Ai, ya
koro se má sɔ fieo.
15 Dama Nyɛmɛ yo seeri Moyisi ka,
“Sɔnɔ kɛrɛ bo m koro ka m buka i, m búka i wɔ,
na sɔnɔ kɛrɛ bo m koro ka m si i aŋunfɔ, m sí i aŋunfɔ ɔ.”
16 Nyini ti, má adamande koroyanu, wara deke bo i boro i nyi yo i ni ti jɔrɛ a, ama,
kabo Nyɛmɛ si aŋunfɔ ni, nyini ti jɔrɛ a.
17 Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, Nyɛmɛ yo seeri Ijipiti Fɛmɛ Faaro ka,
“Deke n bo i ti na m yiiri u tanaari fɛmɛya biɛ n su n la ka, m kére m yiko u ŋgɔɔ su,
na m duma tá bara yɛ durunya n kɛrɛ nu.”
18 Nyini kɛrɛ kere ka, sɔnɔ kɛrɛ bo Nyɛmɛ koro ka i si i aŋunfɔ, ye i si i mi aŋunfɔ a,
na minɛm bo i koro ka i yo bu ahorembaa kekereke ni, na i yo bu.

Nyɛmɛ yaafa ni i aŋunfɔ si n jɔrɛ

19 Nyini ti, beni, be koro bisa m ka, “Nzɛn i ti sɔ, nzu ti ye Nyɛmɛ di minɛm bo ba
kete i n jɔrɛ na i jaraki bu a? Ŋma koro kete na i kanda sa bo Nyɛmɛ koro i n a?”
20 M ŋa, wɔrɔ la ŋma na a se Nyɛmɛ akuruwa a? Dundu koro bisa má yakati tafɔ
n ka, “Nzu ti ye a taari m sɔ a?”
21 Yakati tafɔ n la atin bo i fa i yakati n ta dundu bo i sufa yo juma cɛɛn n kɛrɛ
cɛɛn, na i kaaki la atin bo i fa be ta dundu bo i fa yo juma cɛɛn kpiri cɛɛn.

22 Nyini ti, Nyɛmɛ la atin bo i koro fa yaa, na minɛm ŋu kabo i yiko ti barasu. I
gusu koro mindi agaya fa kɔ minɛm bo bu ma yaa ati i ni, bɛrɛ bo má wɔ yo daka ka
bu ka ŋgbɛɛn ni.
23 Na i gusu la atin bo i fa i jirima woowa bo i la má aŋusu n fa kere minɛm bo wɔ
si bu aŋunfɔ ni, na wɔ du mɔ asɛsɛ su ka bu bá nya i jirima woowa n be ni.
24 Yɛrɛ la nyini minɛm bo i si ya aŋunfɔ, na ya nya i jirima woowa n be ni, má ka
yɛrɛ Yudafɔm ŋgumi, ye wɔ fere ya nbem a, ama, wɔ fere bo bu ti má Yudafɔm ni
mmɔɔ nbem abuka su.
25 I ti kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Hoseya akɛrɛ i dɛɛ kadasi n nu n wɔ ka, Nyɛmɛ
ŋa,
"Minɛm bo bu yo ti má m minɛm ni, m fére bu ka m minɛm.
Na yiri n bo ma koro má i ni, m fére i ka m sɔnɔ koroowa.
26 Dika n bo i nu na m fereeri bu ka, 'Am ti má m minɛm ni,'
dɔ ye bu fére bu ka Nyɛmɛ bo i wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ n dɛɛ nbaam n a."
27 Tɔ, na Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Esaya abo awie fa kɔ Yisarelifɔm jɔrɛ su, i ŋa, "Haari
ni bo Yisarelifɔm sunnu beberebe ka ŋmiɛ ni, bu nu minɛ kaan sɔ nyá tiide a.
28 Dama sa n bo Micɛra ni yó i durunya n nu ni, i yó i wie ndende."
29 I ti kabo Esaya du mɔ seeri n wɔ, i ŋa,
"Nzɛn má Micɛra Yikofɔ n ayaki má ya busu nufɔm nbem,
má i yo ya kabo i yoori Sodomfɔm ni Gomorafɔm wɔ,
miɛ tiɛm bo Nyɛmɛ saaki bu ni."

Yisarelifɔm ni labari kpa n jɔrɛ

30 Tɔ, ye ya se sɛ wɔ? Minɛm bo bu ti má Yudafɔm ni, akpini má atin kabo bu yo
sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ, ama, kisa, Nyɛmɛ ade bu ka bu yo sa bo i kɔ atin su i
dɔ, bu yarada n dɛɛ ti.
31 Ama, na Yisarelifɔm bɛrɛ, akpini atin kabo bu su nɔaniɛ kpamaawa n su, adena
Nyɛmɛ de bu ka bu yo sa bo i kɔ atin su. Ama, haari ni nyini mmɔɔ, ba koro asu má
i su nyunyumi, na bu yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ.
32 Nzu ma i yoori sɔ n a? Dama ba kpini má atin kabo bu yo yarada na Nyɛmɛ de
bu ka bu yo sa bo i kɔ atin su i dɔ, ama, bu kpiniiri atin ka bu sayoowa ma Nyɛmɛ
de bu ka bu yo sa bo i kɔ atin su i dɔ a. Na ba bo bu jaa yabuɛ n su na ba kpaasi.
33 Kabo ba du mɔ akɛrɛ i ase ni, Nyɛmɛ ŋa,
"Am ti fɛn, m sufa yabuɛ be se Siyon miɛ kpiri n nu lɛɛ,
nyini yabuɛ ni, minɛm bó bu jaa su na bu kpáasi.
Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i yoori i yarada, i mi dí má nyinsɛ."

10

1 M ninbaam, deke bo m koro i m ahore su la ka, m minɛm Yisarelifɔm nya tiide,
m nyɛmɛsere lɛɛ saŋga kɛrɛ.
2 M si tenle su ka bu nyunu aboro ka bu su Nyɛmɛ atin n su nahɔrɛ su, ama, bu si
má kabo bu yo na bu su i su.
3 Dama bu si má atin bo Nyɛmɛ de minɛm ka ba yo sa bo i kɔ atin su i dɔ ni, ama,
bu kpini bu tiɛŋgu atin wɔ, na bu su i su. Nyini ti, na ba kete Nyɛmɛ atin ni, ba de
má kabo Nyɛmɛ ŋa bu yo sa bo i kɔ atin su i dɔ ni.
4 I ti nahɔrɛ wɔ, ka Kristo juma n bo i yoori i ni, yiri kuunri nɔaniɛ kpamaawa n
kɛrɛ nɔɔ a, adena sɔnɔ kɛrɛ bo i yoori i yarada, Nyɛmɛ de i mi ka i yo sa bo i kɔ atin
su i dɔ.

Sɔnɔ kɛrɛ koro nya tiide

5 Moyisi yo kɛrɛ fa kɔɔri kabo minɛ koro su nɔaniɛ kpamaawa n su, na bu yo sa bo
i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ, i ŋa, “Sɔnɔ kɛrɛ bo i su nɔaniɛ kpamaawa n kɛrɛ su, i mi nyá
ŋgɔɔ.”
6 Ama, fa kɔ kabo yarada dɛɛ ti, na sɔnɔ yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ ni, i ŋa,
“Má a sunsun u ahore su ka, ŋma fún kɔ aŋgoro a?” Nyini la ka, i kɔ́ fa Kristo jura
ba lɛɛ.
7 Wara “Ɲma júra kunma ŋgoŋgo n bo i la má awieeri nu a?” Nyini la ka, i kɔ́ fa
Kristo fun fite bo ba wum n nu ba lɛɛ.
8 Deke bo i suse n la ka,
“Nyɛmɛ nɔaniɛ n waari má ni wɔrɔ.
I wo u nɔɔ nu, ni u ahorembaa mmɔɔ su.”
Yiri la labari n bo ya kaanri i n fa kɔ yaradayo su ni.
9 Nzɛn a teke u nɔɔ jɔjɔɔri minɛm nyunu ka, Yesu ti u Mibiɛ nahɔrɛ su, na a yoori
yarada u ahore su ka Nyɛmɛ teŋgeeri i yiwee n nu, a nyá tiide.
10 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo i yoori yarada i ahore su, ye Nyɛmɛ de i ka i yo sa bo i kɔ atin
su i dɔ a. Na sɔnɔ kɛrɛ bo i teke i nɔɔ jɔjɔɔri minɛm nyunu ka wɔ yo yarada, nyini
ma i nya tiide a.
11 Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, “Sɔnɔ kɛrɛ bo i yoori i yarada, i mi dí
má nyinsɛ.”
12 Nyini ti, bo bu ti Yudafɔm, ni bo bu ti má Yudafɔm, bu la má kpakpaakinu, Micɛra
kun ni ti bu kɛrɛ Mibiɛ a. Yiri ma minɛm kɛrɛ bo bu bo fere i duma deke kpa bo i la
má aŋusu n a.
13 Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, “Sɔnɔ kɛrɛ bo i bo fereeri Mibiɛ n
duma, i mi nyá tiide.”
14 Tɔ, bu yo sɛ koro bo fere i duma, má ka ba du mɔ ayo i yarada? Ye bu yo sɛ koro
yo i yarada, má ka ba du mɔ ati i jɔrɛ? Ye bu yo sɛ koro ti i jɔrɛ a, má ka be adu mɔ
akan i labari kpa n akere bu?
15 Ye bu yo sɛ koro kan i labari kpa n kere minɛm a, má ka be asunma bu minɛm
dɔ? Kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu, ka, “Bo bu suba kan Nyɛmɛ labari kpa
n ma ya ni, bu natiiri yo fiɛ.”
16 Ama, má sɔnɔ kɛrɛ soroori su deeri labari kpa n a, kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ
Esaya yo seeri ni, ka, “Ya Mibiɛ, ŋma ayo ya labari n yarada? Ai, be ade má i.”
17 Nyini ti, kana sɔnɔ ba yo Yesu Kristo yarada, má ka wɔ ti i labari kpa n ka, kana
sɔnɔ gusu ba ti labari kpa ni, má ka be akan Kristo nɔaniɛ ni akere i.
18 Ama, minɛ bo ba de má labari kpa ni, ba ti má jɔrɛ n wɔ, nzɛn sɛ a? Nahɔrɛ, ba
ti i. Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,
“Ba bo ndoori abara ayɛ durunya n kɛrɛ nu,
na bu nɔaniɛ aju asiɛn n kɛrɛ su.”
19 M koro ka m bisa bekun ka, Yisarelifɔm ni, ba si má? Ba si. Moyisi du mɔ seeri ka,
Nyɛmɛ ŋa,
“M má am si kɔrɛ fa kɔ minɛm bo bu ti má daanfiɛ n nahɔrɛ su ni,
m má am fa yaa fa kɔ minɛm bo bu la má ŋgɔnlɛ n ŋu.”
20 Na Esaya ayo ahoresi, na wɔ se bu ka, Nyɛmɛ ŋa,
“Haari minɛm bo bu yo niɛniɛ má m busu ni, m ma ba ŋu m.
Na minɛm bo bu yo bisa má m busu ni, ma bɔ bu nu afa m ŋu akere bu.”
21 Na Esaya akaaki ase fa kɔ Yisarelifɔm su ka, Nyɛmɛ ŋa, “Ale kɛrɛ bo i cin, m teŋge
m saa fere nyini minɛm n wɔ, ama, bu ti atii kekereke ni ketemafɔm wɔ.”

11

Kabo Nyɛmɛ ma Yisarelifɔ nbem diiri i ahɔrɔma ni

1 M koro ka m bisa ka, Nyɛmɛ akete i minɛm wɔ, nzɛn sɛ a? Ai, wɔ kete má bu e.
Am ti fɛn. Mini Pɔɔlu ni m tii, m ti Yisarelifɔ ɔ. M ti Abraham busu nufɔ ɔ, m fite
Bɛnjamin dɛɛ lɛɛ anɔ n nu wɔ.
2 Nyɛmɛ akete má i minɛm bo i du mɔ yiiri bu ni. Am nya kan má Nyɛmɛ Jɔrɛ
Kadasi n nu fa kɔ i nɔaniɛ kanfɔ Eliya n su, kabo i jarakiiri Yisarelifɔm Nyɛmɛ dɔ
n wɔ, nzɛn sɛ?
3 Bo i ŋa, "Micɛra, ba kun u nɔaniɛ kanfɔm kɛrɛ, ba kaaki afufu u yoowa yoobirim
n kɛrɛ, wɔ kɔ aka mini ŋgumi kpein wɔ, ye bu koro ka bu kun m gusu n a."
4 Ama, Nyɛmɛ yo seeri i sɛ wɔ? I ŋa, "Ma yaki Yisarelifɔm minɛ akpii nso afa ase
Yisareli asiɛn n su. Bɛrɛ ye bu nya kutu má amɔɛ Baali n na bu su i a."
5 Nyini dɛɛ ti, kisa gusu, i ti sɔ ɔ lɛɛ. Nyɛmɛ ayi Yisarelifɔm nu minɛ kaan sɔ ɔ, ye
wɔ fere bu a, fa kɔ i ahɔrɔma n dɛɛ ti.
6 I ahɔrɔma n dɛɛ ti, ye wɔ yi bu a, má ka bu sayoowa dɛɛ ti a. Nzɛn má i ti ka bu
sayoowa n dɛɛ ti, má ahɔrɔma n ti má aceeri kun.
7 Nzu bekun a? Yisarelifɔm n anya má deke n bo bu kpiiri i busu ni, ama, minɛm n
bo Nyɛmɛ yiiri bu ni, bɛrɛ nyaari i a, na bo bu kaari n kɛrɛ ahorembaa ayo kekereke.
8 I ti kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu n wɔ, ka,
"Nyɛmɛ ama bu ahorembaa nɔnɔɔri,
na i ma bu nyumbaa ŋu má asi,
na i ma bu sui ti má asui,
haari ni nyuma."
9 Na Fɛmɛ Davidi ase ka,
"Ma bu cɛɛnkpiri diire diibiri n kaaki toroku ni diɛndiɛ tara bu.
Ma bu kpaasi, na bu nya bu satiɛ ŋkatɔ.
10 Ma bu nyunu si biri na bu koro ŋu má asi,
ma bu wi biri saŋga kɛrɛ saŋga ka ba sɔ sɔɔri nɔnɔɔri wɔ."

Kabo bo bu ti má Yudafɔm n anya tiide ni

11 M koro ka m bisa ka, bo bu boori bu jaa kpaasi ni, bu yasu má kun wɔ? Ai, má
sɔ. Ama, nahɔrɛ, bu kpaasi sɔ n dɛɛ ti, ye minɛm bo bu ti má Yudafɔm nyaari tiide a,
adena Yudafɔm ŋu i na bu si bu kɔrɛ.
12 Nyini ti, ba kpaasi n dɛɛ ti, ye durunya n nufɔm anya deke kpa beberebe a, ba
fun deke n bo má bu nya i n dɛɛ ti, ye bo bu ti má Yudafɔm n anya deke kpa beberebe
n a. Tɔ, nzɛn i ti sɔ, na Yudafɔm bo bu bá yo yarada n búka su, i yó deke kpa tara sɔ.
13 Kisa m sujɔjɔ ambɛrɛ bo am ti má Yudafɔm ni gusu dɔ a. Juma n bo Nyɛmɛ afa
ama m ni, i sunmaari m ka m yo i jaramasa ambɛrɛ bo am ti má Yudafɔm dɔ ɔ, nyini
ti ye m fa m juma n fa fɔ a,
14 na i má m tiɛŋgu minɛm si kɔrɛ, adena bu nbem nya tiide.
15 Dama saŋga bo Nyɛmɛ keteeri bu ni, ye i ni durunya n nufɔm kɛrɛ ayo kun a,
ama, nzɛn i kaaki deeri bu bekun, i tí sɛ wɔ? I yó ka ba nya ŋgɔɔ afite yiwee nu wɔ
lɛɛ.
16 Nzɛn be faari i alɛmbaa fɔfɔrɛ be fa yoori yoowa na i fa maari Nyɛmɛ, nyini la
ka, i alɛmbaa n kɛrɛ ti Nyɛmɛ dɛɛ wɔ lɛɛ. Ye nzɛn baka bunlui n ti Nyɛmɛ dɛɛ, nyini
la ka, i asambaa n kɛrɛ gusu ti Nyɛmɛ dɛɛ wɔ lɛɛ.
17 Nahɔrɛ, Yisarelifɔm ti ka baka n bo i su suuwa kpa n wɔ, ye ba kpiɛ i asambaa
ni nbem atu, na ambɛrɛ ti ka boro baka bo i suuwa la má faŋga, ye ba kpiɛ am asa
baka n bo i su suuwa kpa n dɛɛ asambaa n su a, nyini ti, am ni baka n bo i su suuwa
kpa n asambaa n kɛrɛ saŋga nya ŋgɔɔ fite i bunlui n dɔ ɔ.
18 Nzɛn i nya ti sɔ, má am fa fɔ ka am ti kpa tara baka n bo i su suuwa kpa n ni i tii,
dama má asambaa ni ma bunlui ni ŋgɔɔ a, ama, bunlui ni ma asambaa ni ŋgɔɔ a.

19 Beni, a se ka, “Ba kpiɛ baka n bo i su suuwa n dɛɛ asambaa n be, adena mini nya
sasuubiri a.”
20 Tɔ, i ti nahɔrɛ wɔ, Yudafɔm ayo má yarada n dɛɛ ti, ye Nyɛmɛ kpiɛɛri bu jiiri n a,
ye u yarada n dɛɛ ti, ye a jina jinaabiri n bo a jina n a. Nyini ti, má a yo kpirikoro,
ama, si u ŋu sa.
21 Dama nzɛn Nyɛmɛ ayaki má baka kpa n ni i tii dɛɛ asambaa ni, beni, i bá yaki
má wɔrɔ boro baka ni mmɔɔ dɛɛ asambaa ni.
22 M ŋa a ŋu kabo Nyɛmɛ yo sakpa barasu ni, ni kabo i di minɛ jɔrɛ na i cin bu sui
ni anyumboro barasu ni. Minɛm bo bu yo má i yarada n ye i di bu jɔrɛ cin bu sui ni
anyumboro n a, ama, wɔrɔ yiri, i yo sakpa ma u wɔ, nyini ti, susu i sakpa n bo i yo
ma u n su, má nyini, i kpíɛ wɔrɔ mmɔɔ ji wɔ lɛɛ.
23 Nzɛn Yudafɔm kaakiiri bu wo, na bu bá yoori Nyɛmɛ yarada, i koro fa bu sa bu
woobiri dawa n su, dama i la yiko bo i koro yo sɔ.
24 Ti fɛn. Wɔrɔ mmɔɔ ni u tii ti ka boro baka asambaa n bo ba kpiɛ i afa asa baka
n bo i su suuwa kpa n su wɔ. Nyini ti, a si ka Nyɛmɛ dɔ, i ti má kekereke na i káaki
ba fa baka n bo i su suuwa kpa n asambaam n ba sa bu woobiri dawa n su bekun.

Kabo Nyɛmɛ si sɔnɔ kɛrɛ aŋunfɔ n jɔrɛ

25 M ninbaam, asiri nu jɔrɛ be yaa, ye m koro ka am si i a, adena má am yo am ŋu
kpiri ka am la si. Yiri la ka, kabo Yisarelifɔm nbem ayo bu ahorembaa kekereke ni,
bu bíta i sɔ haari fa kɔ ju saŋga bo minɛm bo bu ti má Yudafɔm kɛrɛ bá ba Nyɛmɛ
dɔ.
26 Tɔ, i yó sɔ ɔ, na Yisarelifɔm kɛrɛ bá nya tiide, kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi
n nu ni, ka,
“Tiidefɔ ni fíte Siyon miɛ kpiri n nu ba,
na i bá yi deke n kɛrɛ bo i kɔ má atin su fa tu,
na i yó Jakɔbu busu nufɔm casi.
27 Kabo m fá sɛsɛsu di i di ni bɛrɛ lɛɛ,
saŋga bo m ba yiiri satiɛ n bo i wo bu ŋu ni.”
28 Kabo Yudafɔm n akete labari kpa n ni, nyini ma ba kaaki Nyɛmɛ kpɔfɔm kisa n a,
ambɛrɛ bo am ti má Yudafɔm n dɛɛ ti. Ama, fa kɔ kabo Nyɛmɛ fereeri bu nam na i
yiiri bu ni, bu ti i minɛ koroowam wɔ.
29 Dama nzɛn Nyɛmɛ faari i aceeri fa ceeri minɛ nbem, wara nzɛn wɔ fere sɔnɔ, i
kaaki má i sunsunni.
30 Ambɛrɛ, am yo keteeri Nyɛmɛ nɔaniɛ n wɔ, ama, kisa, wɔ si am aŋunfɔ, bɛrɛ bo
ba kete i nɔaniɛ n dɛɛ ti.
31 Tɔ, kisa, i ti sɔ ɔ, bɛrɛ akete Nyɛmɛ nɔaniɛ ni, dama Nyɛmɛ asi am aŋunfɔ, adena
i awieeri su, na i bá si bɛrɛ gusu aŋunfɔ.
32 Dama Nyɛmɛ abo sɔnɔ kɛrɛ kun ka bu kɛrɛ kete i wɔ, adena i awieeri su na i bá si
bu kɛrɛ aŋunfɔ.

Nyɛmɛ kansi jɔrɛ

33 Nahɔrɛ, Nyɛmɛ alecira ni i si bo i la i n wo ŋgo. Kabo i di i jɔrɛ ni, be koro fiiti
má nu na i ti i bu, i atin n gusu kɛrɛ, sɔnɔ koro si má i bu.
34 Ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,
“Ŋma nya si deke bo i wo Micɛra n sunsunni nu a?
Wara ŋma nya koro tu i fɔ a?”
35 “Ŋma nya ce Nyɛmɛ deke be a,
adena Nyɛmɛ kaaki tɔ i mi kaari a?”
36 Dama deke kɛrɛ fite yiri dɔ a, deke kɛrɛ ti i dɛɛ wɔ, na deke kɛrɛ bá yo i dɛɛ wɔ.
Yiri ti ye ni ka ya kansi i saŋga kɛrɛ saŋga. Ami.

12

Minɛm bo bu yo Nyɛmɛ sa koroowa n woowa jɔrɛ

1 Nyini ti, m ninbaam, m sere am wɔ, am niɛ kabo Nyɛmɛ asi am aŋunfɔ ayo am
sakpa ni, na am fa am ŋu ma i, kabo má am yo yoowa fa ma i ni, ama, am toko la
ŋgɔɔ, na am kaaki Nyɛmɛ minɛm na am su i ni anyumboro. Nyini ti nyɛmɛsu bo i
sun i nu a, dama wɔ yo sakpa ama am.
2 Má am ma am woowa ti kabo durunya n nufɔm woowa ti barasu ni, ama, am
kaaki am sunsunni fɔfɔrɛ, na am kaaki am wo, nyini ma am koro si Nyɛmɛ koroyanu
sa a, bo i ti kpa, na i sun i nu, na i ti kabo i koro ka i ti ni.
3 Tɔ, Nyɛmɛ aceeri n bo wɔ fa ama m dɛɛ ti, m sutu am kɛrɛ fɔ ɔ ka, má be wura
i ŋu kpiri tara kabo i ti ni, ama, sɔnɔ kɛrɛ sunsun na i niɛ i ŋu kabo i ti nahɔrɛ su
barasu, na i si kabo Nyɛmɛ ama i mi yarada barasu ni.
4 Adamande aŋuniɛmbaa n ti mɔmɔ kun wɔ, ama, i la bue bue, i kɛrɛ ni i juma bo
i yo i.
5 Ya gusu dɔ i ti sɔ ɔ lɛɛ, ya sunnu, ama, ya ni Kristo ayo kun n dɛɛ ti, ya ti aŋuniɛ-
mbaa mɔmɔ kun wɔ, na ya kɛrɛ ti aŋuniɛmbaa n bue be bo ya buka ya beŋgu wɔ.
6 Nyini ti, aceeri barasu barasum bo Nyɛmɛ ahɔrɔma n dɛɛ ti na wɔ fa ama ya ni,
am ma ya fa yo i juma ni. Nzɛn aceeri n bo Nyɛmɛ afa ama be n la ka i sukan Nyɛmɛ
nɔaniɛ ni, i ti ye ni ka i mi sufa yo juma, kabo i yarada n ti barasu ni.
7 Nzɛn Nyɛmɛ ama be aceeri ka i su amusui, i ti ye ni ka i mi sufa su. Nzɛn wɔ ma
be aceeri ka i fa kere minɛm, i ti ye ni ka i mi sufa kere bu.
8 Nzɛn wɔ ma be aceeri ka i sutu minɛm fɔ na i wura bu kpɛkpɛrɛ kekereke, i ti ye
ni ka i mi sutu fɔ yo sɔ. Nzɛn wɔ ma be aceeri ka i suyo sakpa na i ce minɛm aceeri,
i ti ye ni ka i mi yo i ni ahorembaa kun. Nzɛn wɔ ma be aceeri ka i yo minɛm mɔfɔ, i
ti ye ni ka i yo sɔ ni anyumboro. Ye nzɛn wɔ ma be aceeri ka i suyo sakpa ma minɛm
bo bu wo ahoresaaki nu ni, i ti ye ni ka i yo sɔ ni ahorejɔ.
9 Am koro minɛm ni akunnu fofoe, am kpɔ satiɛ, na am su deke bo i ti kpa su.
10 Am koro am beŋgu Kristofɔm ka am ti nibaam wɔ, na am bu am beŋgum ka bu
tara am.
11 Am su Mibiɛ n ni anyumboro, má am yo nviɛya, am ma am ahorembaa bi ni
nyɛmɛsu.
12 Am la ahoresi n dɛɛ ti, am ma am ahore jɔ. Saŋga kɛrɛ bo am sudi wahara, am
mindi, na am sere Nyɛmɛ saŋga kɛrɛ ni anyumboro.
13 Am kpaaki am neŋgem nu ma Nyɛmɛ minɛm bo bu la má be ni, na am boro am
nyi sude minɛm wɔfɔ.
14 Am sere deke kpa Nyɛmɛ dɔ ma minɛm bo bu kere am wuwuruwa ni, am sere
deke kpa ma bu, má am sere deke tiɛ ma bu.
15 Nzɛn minɛm wo ahorejɔ nu, am ma am ni bɛrɛ kɛrɛ ahore ti jɔɔwa. Nzɛn minɛm
wo ahoresaaki nu, am ma am ni bɛrɛ kɛrɛ wo ahoresaaki nu.
16 Am ma am ni am beŋgum saŋga wo ni sawɔrɛ, má am koro kpiri, ama, am fa
am ŋu mata tarakam. Má am se ka ambɛrɛ ŋgumi la ŋgɔnlɛ a.
17 Nzɛn sɔnɔ yo am satiɛ, má am wɔrɔ tiɛ tɔ i kaari. Ama, am boro am nyi na am
suyo sa bo i ti kpa, na sɔnɔ kɛrɛ ŋu i, na bu se ka i ti kpa.
18 Nzɛn am koro yo i, am boro am nyi na am ni sɔnɔ kɛrɛ tana ni laifiɛ.
19 M danfo kpam, nzɛn be ayo am satiɛ, má am wɔrɔ tiɛ tɔ i kaari, ama, am yaki i,
na Nyɛmɛ cín i mi sui, dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, Micɛra n ŋa, “Mini
cín bu sui a, mini tɔ́ bu kaari a.”
20 Ama, am yo kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni, ka, “Nzɛn ahɔɛ ati u kpɔfɔ
na a la diire, ma i na i di. Nzɛn nzuehɔɛ ati i, ma i nzue na i nu. Nzɛn a yoori sɔ, i ti
ka a tɔrɔ sinmɔnɛ agɔ i mi tii su wɔ lɛɛ.”

21 Má a ma satiɛ yoowa kunma u, ama, ma u kpayo n kunma satiɛ ni.

13

Kabo i ti ye ni ka ya de tereterefɔm nɔaniɛ barasu ni

1 I ti ye ni ka sɔnɔ kɛrɛ de tereterefɔm nɔaniɛ, bɛrɛ bo bu la yiko na bu niɛ am su
ni, dama yiko be wo má bɛrɛ bo i fite má Nyɛmɛ dɔ. Bo bu la yiko kisa n kɛrɛ, Nyɛmɛ
akpama bu a.
2 Nyini ti, sɔnɔ kɛrɛ bo i keteeri tereterefɔm nɔaniɛ ni, i mi sukete deke bo Nyɛmɛ
akpama i n wɔ lɛɛ. Sɔnɔ kɛrɛ bo i yoori sɔ, i sukpini suicin ma i ŋu wɔ lɛɛ.
3 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo i yo sakpa soro má tereterefɔm ni sɛrɛ, ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i
yoori satiɛ ni, yiri soro tereterefɔm n a. Nyini ti, nzɛn a koro má ka a soro tereterefɔm
ni, yo sakpa, na bu kansi u.
4 Nyɛmɛ ma tereterefɔm wo bɛrɛ yo bu juma a, na bu buka u na a yo sakpa. Ama,
nzɛn a yoori satiɛ, ma sɛrɛ ti u, dama Nyɛmɛ ama bu yiko ka bu yo bu juma ma yiri
Nyɛmɛ a, na bu cin minɛm bo bu yo satiɛ n sui. Bu cin má minɛm sui ŋgbɛɛnŋgbɛɛn.
5 Nyini dɛɛ ti, i ti ye ni ka am de tereterefɔm n nɔaniɛ, má ka am soro ka bu cin am
sui n ŋgumi dɛɛ ti a, ama, am ahore su, ni am sunsunni kere ka am yo sɔ n dɛɛ ti a.
6 Nyini dɛɛ ti, i kaaki ti ye ni ka am tɔ am lampom, dama gominam n yo bu juma
ni anyumboro wɔ, Nyɛmɛ akere ka bu yo sɔ a.
7 Nyini ti, deke bo i ti ye ni ka am yo ma sɔnɔ kɛrɛ ni, am yo ma bu. Am tɔ am
lampom kaari, wara nzɛn ba kpiɛ am kaari be, am tɔ i, sɔnɔ kɛrɛ gusu bo i ti ye ni
ka am ma i jirima, am ma i.

Kabo i ti ye ni ka ya yo fa kɔ ya beŋgum n dɔ ni

8 Má am ma be deke be kaari su am su. Deke bo wɔ yo daka ka am bita am beŋgu
kaari la ka, am sukoro am beŋgu. Dama sɔnɔ bo i koro i beŋgu, i mi su Nyɛmɛ nɔaniɛ
kpamaawa n kɛrɛ su wɔ lɛɛ.
9 Dama am si Nyɛmɛ nɔaniɛ maawam n kɛrɛ, ka, “Má a saaki ajaa ciire, má a kun
sɔnɔ, má a wɔ,” ni bo i ŋa, “Má a ma u konviki wura be dɛɛ neŋge nu,” haari ni bo
ba ka n kɛrɛ jina nyini nɔaniɛ kun ni su a, ka, “Koro u beŋgu kabo a koro u ŋu ni.”
10 Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro i beŋgu yo má i mi satiɛ. Nyini kere ka nɔaniɛ kpamaawa n
kɛrɛ jina koro su wɔ lɛɛ.

Minɛm bo bu wo wein nu n jɔrɛ

11 I ti ye ni ka am yo sɔ, dama am si kabo ahin saŋga n ti ni. Saŋga n aju, i ti ye
ni ka am teŋge, má am daafi. Dama saŋga n bo ya nyá tiide n adodo, i waari má ka
saŋga bo ya du mɔ yoori yarada ni.
12 Wɔ ka kaan na ya fíte kɔŋguɛ nu, ale sucin lɛɛ. Nyini ti, am ma ya yaki awosin
nu juma kɛrɛ, na ya yo wein sayoowa, kabo luɛkunfɔm sana bu biɛsɔya neŋgem na
bu kɔ kun luɛ ni.
13 Ya wo wiɛsu wɔ lɛɛ, nyini ti, am ma ya woowa kɔ atin su. Má ya sudi ya tii, sunu
nzan subo, suyo ŋgbɛɛnŋgbɛɛn, má ya suyo sakaraya, suyo konvikiya ŋgbɛɛnŋgbɛɛn,
má ya sukpini jɔrɛ, na má ya susi kɔrɛ.
14 Ama, am ma ya fa ya Mibiɛ Yesu Kristo n yo deke bo ya fa wura, kabo sɔnɔ fa
sutura wura barasu ni, na má ya su ya ŋuniɛmbaa koroowa n su.

14

Má a jaraki u beŋgu

1 Am de minɛm bo bu yarada ti má biiwa n ni am saa nnyɔ, má am se bu akuruwa
fa kɔ deke n bo bu ci bu n su na am tanda bu ahore.

2 Ma ya fa i ka, nbem la yarada bo bu koro di deke kɛrɛ bo bu koro, ama, nbem
gusu wo bɛrɛ, bu yarada ti má biiwa, bu ciire la niɛ, bu di toro nyawa n ŋgumi wɔ.
3 Sɔnɔ bo i di niɛ kɛrɛ niɛ ni, má i mi bu bo i di má niɛ ni ŋgbɛɛn. Sɔnɔ kɛrɛ gusu
bo i di nyawa n ŋgumi ni, má i mi jaraki bo i ci má pui ni, dama Nyɛmɛ ade i a.
4 Wɔrɔ la ŋma na a jaraki be dɛɛ gbɛfɛnɛ? I dɛɛ tiɛŋgu mibiɛ ni sé ka i jína wara i
kpáasi a. I ti nahɔrɛ wɔ ka i jína a, dama i mibiɛ ni koro ma i jina nyunyumi a.
5 Bekun, minɛ nbem dɔ, bu sunsun ka cɛɛn nbem ti kpa tara nbem, ama, nbem
gusu sunsun ka cɛɛn n kɛrɛ ti kun wɔ, be tara má i beŋgu. I ti ye ni ka sɔnɔ kɛrɛ su
kabo i sunsunni nu kere ka i ti kpa n su.
6 Sɔnɔ kɛrɛ bo i sunsun ka cɛɛn be ti kpa tara cɛɛn nbem ni, i mi koro ka i bu Nyɛmɛ
dɛɛ ti, ye i yo sɔ a, ye sɔnɔ kɛrɛ bo i ci má pui n gusu, i mi koro ka i bu Nyɛmɛ dɛɛ
ti, ye i yo sɔ a, dama i da Nyɛmɛ asi fa kɔ diire n su, ye i nya di a. Sɔnɔ kɛrɛ gusu
bo i di má deke nbem ni, i mi gusu bu Nyɛmɛ dɛɛ ti, ye i yo sɔ a, dama i mi gusu da
Nyɛmɛ asi fa kɔ diire n su, ye i nya di a.
7 Sɔnɔ be wo má bɛrɛ bo i koro se ka i wo i tii su wo wɔ, be gusu wo má bɛrɛ bo i
koro se ka i wu i tii su yiwee.
8 Ai, nzɛn ya la ŋgɔɔ a, Mibiɛ n dɛɛ ti ye ya la ŋgɔɔ a. Nzɛn ya wu gusu a, Mibiɛ n
dɛɛ ti ye ya wu a. Nyini ti, nzɛn ya la ŋgɔɔ wara ya wu wɔ, Mibiɛ n dɛɛ la ya a.
9 Dama nyini dɛɛ ti ma Kristo wuuri, ye i teŋgeeri i yiwee n nu n a, adena i yó sɔnɔ
kɛrɛ Mibiɛ, bo bu la ŋgɔɔ n ni bo ba du mɔ awu n kɛrɛ.
10 Wɔrɔ la ŋma, wɔrɔ bo a jaraki u beŋgu na a bu i ŋgbɛɛn ni? A si má ka ya kɛrɛ
bá jina Nyɛmɛ nyunu na i dí ya jɔrɛ?
11 Kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni, ka, Micɛra n ŋa,

"Sɔnɔ kɛrɛ bá kutu m nyunu,
na sɔnɔ kɛrɛ bá teke i nɔɔ se ka mini ti Nyɛmɛ a.
Kabo ma se ni, nyini wo bɛrɛ a."

12 Nyini ti, ya kɛrɛ bá kan ya sa bo ya yo i n kɛrɛ kere Nyɛmɛ.

Má a yo sa bo i ma u beŋgu Kristofɔ bo i jaa na i kpaasi

13 Nyini ti, am ma ya yaki ya beŋgum jɔrɛ kan, na má ya jaraki bu kun, ama, am
ma ya sunsun kabo ya yo na má ya ma ya beŋgu Kristofɔm bo bu jaa, wara na bu
kpaasi.
14 Kabo m ni ya Mibiɛ Yesu ayo kun ni, nyini ma m si ka deke be mmɔɔ ni i tii ti
má ciire n a. Ama, nzɛn sɔnɔ sunsun ka deke be ti ciire i dɔ, má i mi di i.
15 Nzɛn diire n bo a di i n dɛɛ ti, na a saaki u beŋgu Kristofɔ n ahore, nyini yiri, a
suyo má koro sa lɛɛ. Kristo yo wuuri i dɛɛ ti wɔ, má a ma i mi ka ŋgbɛɛn, u diire n
bo a di i n dɛɛ ti.
16 Má am ma be jɔjɔ jɔrɛ tiɛ fa kɔ deke kpa n bo am si i n su.
17 Dama kabo Nyɛmɛ niɛ i minɛm su ni, i ti má di ni nu jɔrɛ wɔ, ama, i ti aceeri bo
Awiɛwiɛ Casi n afa ama minɛm wɔ, yiri la ka, ya yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ, ni
tanalaifiɛ, ni ahorejɔ.
18 Sɔnɔ kɛrɛ bo i suuri nyini atin n su, na i su Kristo sɔ, i mi yo sa bo i sun Nyɛmɛ
nu a, na adamande kansi i ka i ti sɔnɔ kpa.
19 Nyini ti, am ma ya boro ya nyi na ya su deke n bo i ma ya tanalaifiɛ n su, na ya
buka ya beŋgum, na ya kɔ mɔ ni ya nyɛmɛsu ni.
20 Má am saaki Nyɛmɛ juma ni, diire dɛɛ ti. Diire kɛrɛ ti kpa a. Ama, nzɛn be di
diire be na i ma i beŋgu bo i jaa na i kpaasi, nyini yiri, i ti má kpa.
21 Nzɛn a di niɛ, wara a nu nzan, wara a yo nyini n be sɔ, na i ma u beŋgu Kristofɔ
bo i jaa na i kpaasi, i ti má ye ni ka a yo sɔ.

22 Yarada n bo a yo i u ahore su fa kɔ nyini jɔrɛm su, ma i wo u ni u Nyɛmɛ afiɛn. Sɔnɔ kɛrɛ bo i yo sa bo i kɔ atin su, na i la má sika i ahore su ka wɔ yo satiɛ, i mi la terefiɛ nahɔrɛ su.
23 Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i ba sudi diire barasu nbem na i yo sika, Nyɛmɛ adi i mi jɔrɛ ajaraki i ka wɔ yo satiɛ, dama diire n bo i sudi i ni, wɔ yo má yarada. Deke kɛrɛ gusu bo sɔnɔ yo i, na i la má yarada, i ti satiɛ wɔ Nyɛmɛ dɔ.

15

Ya yo sa bo i jɔ ya beŋgum ahore

1 Yɛrɛ bo ya la faŋga fa kɔ yarada su ni, wɔ yo daka ka ya yo sawɔrɛ ni bɛrɛ n bo bu yarada la má faŋga ni, na ya buka bu, na ya dada bu ahore, má ya yo sa bo i sun yɛrɛ ni ya tii nu.
2 Sɔnɔ kɛrɛ yo deke bo i sun i beŋgu nu, na i yo sakpa, na i kɔ mɔ ni i nyɛmɛsu ni.
3 Dama haari Yesu Kristo ni i tii ayo má sa bo i sun yiri ni i tii nu, ama, i ti kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu n wɔ, ka, “Nzukɔlɛɛ barasu n kɛrɛ bo minɛm fa kpiɛɛri wɔrɔ Nyɛmɛ ni, bu fa kpiɛɛri mini wɔ.”
4 Deke n kɛrɛ bo bu du mɔ kɛrɛɛri i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni, bu kɛrɛɛri i ka i kere ya a, adena ya la tama, dama deke bo ba kɛrɛ i ni, nyini ma ya ahoresi a, na ya koro mindi a.
5 Nyɛmɛ ma ya mindi ni ahoresi a, yiri ma am la anɔɔsɛ ni am beŋgu a, kabo Yesu Kristo kereeri am ni,
6 adena am kɛrɛ tiɛn am nɔɔ fa anɔɔsɛ, na am kansi Nyɛmɛ, ya Mibiɛ Yesu Kristo Si.

Kabo minɛm bo bu ti má Yudafɔm gusu ade Kristo labari kpa n ni

7 Nyini dɛɛ ti, am de am beŋgum, ni am saa nnyɔ kabo Kristo ade am ni, nyini ma minɛ kansi Nyɛmɛ a.
8 Dama m suse am ka Kristo baari ka i ba buka Yudafɔm n wɔ, i yoori sɔ n dɛɛ ti, nyini ma deke n bo Nyɛmɛ seeri ka i yo ma Yudafɔm nam n ayo biiwa nahɔrɛ su n a.
9 Bekun i baari ka i ba buka minɛm bo bu ti má Yudafɔm wɔ, na bu gusu kansi Nyɛmɛ fa kɔ kabo wɔ si bu aŋunfɔ ni. Kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni, ka,
“Nyini dɛɛ ti, m kánsi wɔrɔ Nyɛmɛ,
m kánsi u duma minɛm bo bu ti má Yudafɔm nu,
na m dí jue ma u.”
10 Ba kaaki akɛrɛ i bekun ka,
“Ambɛrɛ bo am ti má Yudafɔm ni,
am ma am ahore jɔ ni Nyɛmɛ minɛm bo wɔ yi bu ni.”
11 Bekun, i ŋa,
“Ambɛrɛ bo am ti má Yudafɔm ni, am kansi Micɛra ni,
na am ma daanfiɛm kɛrɛ kansi Nyɛmɛ.”
12 Na Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ Esaya gusu ase ka,
“Sɔnɔ be bá fite Jese dɛɛ lɛɛ anɔ n nu,
i ti kabo baka tiɛ i bunlui su n wɔ,
na i bá yo daanfiɛm kɛrɛ fɛmɛ,
yiri má bu nya ahoresi a.”
13 Nyɛmɛ ma ya tama, m sere i ka i ma am ahorejɔ ni tanalaifiɛ kɔ sin su, kabo am ayo i yarada n dɛɛ ti, adena Awiɛwiɛ Casi n yiko ma am tama bo i la má aŋusu.

Deke bo i ti na Pɔɔlu kɛrɛɛri ahin kadasi n ni

14 Tɔ, m ninbaam, m si tenle su ka am la wo kpa, na am la si dɔŋgu, na am kaaki koro fa tu am beŋgu fɔ.

15 Haari ni nyini mmɔɔ, ma fa ahoresi, ye m sukɛrɛ ahin kadasi n fa ma am a,
adena m teŋge am ahin sam n su, dama Nyɛmɛ ayo sakpa ama m,
16 ka m yo Yesu Kristo amusuisufɔ ma minɛm bo bu ti má Yudafɔm ni, adena m kan
Nyɛmɛ labari kpa n kere bɛrɛ bo bu ti má Yudafɔm ni, na Awiɛwiɛ Casi n ma Nyɛmɛ
de bu ka bu ti i dɛɛ minɛ casim. M yoori sɔ ni, i ti ka Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ
n bo i yo yoowa bo i sun Nyɛmɛ nu ni.
17 Yesu Kristo dɛɛ ti, m la atin bo m koro fɔ fa kɔ Nyɛmɛ juma n bo wɔ fa ama m
su.
18 Nahɔrɛ, i la m sɛrɛ na m kan sam bo nyiŋgam ayo bu ni, má ka sam n bo Kristo
ma ma yo bu ni ŋgumi, yiri la bo wɔ ma ma kan i nɔaniɛ n akere minɛm bo bu ti má
Yudafɔm ni, na ma yo alekutura sam, na ba de i nɔaniɛ ni.
19 I ma m faari alekutura sam, ni Awiɛwiɛ Casi n dɛɛ yiko nu fa yoori nyini juma
n a. M boori i bu Yɛrusalem miɛ kpiri n nu wɔ, na ma bara ayɛ akɔ aju haari Ilirikum
awɔrɛ n nu, na ma kan Kristo labari kpa n jɔrɛ n kɛrɛ akere bu.
20 Deke bo m nyunu boro su agaya n la ka, m kan labari kpa n jɔrɛ kere minɛm
awɔrɛm n kɛrɛ bo bu nya ti má Kristo duma ni, dama m koro má ka m ta be dɛɛ
ataari su,
21 kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni, ka,
“Haari ni bo minɛm nya kan má labari kpa n kere má bu ni,
bu ŋú i,
haari ni bo bu nya ti má labari kpa ni,
bu tí i, na bu sí i bu.”

Kabo Pɔɔlu ŋa i koro ka i kɔ niɛ Romafɔm busu ni

22 Tɔ, nyini n kɛrɛ dɛɛ ti, saŋga kɛrɛ, má m koro ka m ba niɛ am busu wɔ, ama, m
nya má atin.
23 Ama, kisa, miɛ fɔfɔrɛ be wo má bɛrɛ bo m kɔ dɔ na m kɔ yo juma ahin awɔrɛm
n nu, nyini ti, kabo má saŋga kɛrɛ na m koro ka m ba niɛ am busu ni,
24 m la tama ka m ba susin kɔ Esipani dɛɛ awɔrɛ n nu, m jína am dɔ na m niɛ am
busu, na m ni ambɛrɛ nya tana, na am buka m na m koro kɔ ju deke bo m sukɔ ni.
25 Ama, kisa yiri, m sukɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu wɔ, m la buka be bo m kɔ fa ma
Nyɛmɛ minɛm bo bu wo dɔ ni.
26 Dama Kristofɔm bo bu wo Makɛdoniya ni, ni bo bu wo Akaya dɛɛ awɔrɛm n nu
ni, wɔ yo bu fiɛ ka bu yiyi ŋwaa, na m kɔ fa ma Nyɛmɛ minɛm bo bu wo Yɛrusalem
na bu ti yaarifɔm ni.
27 Bɛrɛ ni bu tii afa sunsunni kpa aŋu ka Yɛrusalemfɔm kaari su bu su, dama
Yɛrusalemfɔm du mɔ faari Nyɛmɛ deke kpa maari bɛrɛ n bo bu ti má Yudafɔm n wɔ,
nyini dɛɛ ti, wɔ yo daka ka bɛrɛ gusu nya durunya n nu neŋge ma Yɛrusalemfɔm ni.
28 Tɔ, nyini ti, nzɛn m koro yoori nyini juma n kɛrɛ wieeri, na bu nya nyini buka n
kɛrɛ, m bá niɛ am busu, na m nyá sin kɔ Esipani.
29 M si tenle su ka m baari, m fá deke kpa fite Kristo dɔ ba ma am.
30 M ninbaam, kabo Ya Mibiɛ Yesu Kristo wo ya dɔ, na Awiɛwiɛ Casi n koro ya agaya
n dɛɛ ti, m sere am wɔ, ka am buka m na ya sere Nyɛmɛ ni anyumboro,
31 ka i dé m fite Yudiya awɔrɛ n nufɔ nbem bo bu yo má yarada n saa nu, na Nyɛmɛ
minɛm bo bu wo Yɛrusalem n dé buka n bo m sufa kɔ ma bu ni.
32 Na nzɛn i ti Nyɛmɛ koroowa, na m bá am dɔ ni ahorejɔ, na m ni ambɛrɛ kɛrɛ
koro dada ya beŋgu ahore.
33 Nyɛmɛ bo i ma tanalaifiɛ n buka ya kɛrɛ. Ami.

16

Kabo Pɔɔlu yoori Kristo jamam bo bu wo Roma miɛ kpiri n nu ansɛ ni

1 Tɔ, m koro ka am si ya niwa baabara n bo bu fere i ka Fibi ni, i yo Nyɛmɛ juma
buka Kristo jama n bo i wo Kenciriya miɛ kpiri n nu n wɔ.
2 Am de i kabo má am de Nyɛmɛ minɛm barasu ni, Mibiɛ n dɛɛ ti, na am buka i ni
deke kɛrɛ bo i koro, dama yiri ni i tii abuka minɛ dɔŋgu, haari ni mini mmɔɔ.
3 Am bisa Pirisila ni Akuyila dɔŋgu ma m. M ni bɛrɛ saŋga yo juma ma Yesu
Kristo wɔ.
4 Bu yo tɔɔri bu ŋgɔɔ maari m wɔ, nyini dɛɛ ti ye m da bu asi n a, má mini ŋgumi
yo bu ansɛ a, ama, Kristo jamam kɛrɛ bo bu ti má Yudafɔm gusu yo bu ansɛ.
5 Am bisa Kristo jama n kɛrɛ dɔŋgu, bo bu tiɛn bu nɔɔ bu dika ni.
Am bisa m danfo kpa Ɛpanɛtosi n dɔŋgu ma m, yiri du mɔ yoori Kristo yarada
Esiya dɛɛ awɔrɛ n kɛrɛ nu a.
6 Am bisa Mariya dɔŋgu, bo wɔ yo juma agaya abuka am ni.
7 Am bisa Andɔrɔnikusi ni Juniya dɔŋgu, m lamɔkɔ Yudafɔm bo m ni bɛrɛ yo woori
dansaraka nu ni, bu la dumaye Kristo jaramasam kɛrɛ nu, bɛrɛ du mɔ yoori Kristo
susufɔm ka, ye m nya ba yoori a.
8 Am bisa m danfo Ampiliyatusi dɔŋgu, m Mibiɛ n dɛɛ ti, m koro i agaya.
9 Am bisa Wuribanisi dɔŋgu ma m, bo yiri ni yɛrɛ saŋga yo juma ma Kristo ni, na
am kaaki bisa m danfo Sitakisi dɔŋgu.
10 Am bisa Apɛlɛsi dɔŋgu, bo wɔ yi i ŋu ka i ti Kristo susufɔ nahɔrɛ su ni, na am
bisa Arisitobulosi dikafɔm kɛrɛ dɔŋgu.
11 Am bisa m lamɔkɔ Yudafɔ n bo bu fere i ka Herodiyon n dɔŋgu, na am bisa
Naracisi dikafɔm bo bu ti Mibiɛ n dɛɛ minɛm n buka su.
12 Am bisa Tirifena ni Tirifosa dɔŋgu, nbara nnyɔm bo bu yo juma ma Mibiɛ ni, ni
m danfo Pɛrisisi, yiri mmɔɔ ayo juma agaya ama Mibiɛ n ni.
13 Am bisa Rufusu dɔŋgu, yiri bo Nyɛmɛ ayi i ka i yo i juma n ni, ni i ni bo i ti mini
mmɔɔ ni ni.
14 Am bisa ahin minɛm kɛrɛ dɔŋgu ma m, bɛrɛ la Asinkiritusi, ni Felegon, ni
Hɛrɛmesi, ni Patorobasi, ni Hɛrɛmasi, ni ya ninbaam kɛrɛ bo bu wo bu dɔ ni.
15 Am bisa Filolokusi ni Juliya dɔŋgu, ni Nɛrɛyusi, ni i niɛmabara ni, ni Olimpasi,
ni Nyɛmɛ minɛm kɛrɛ bo bu wo bu dɔ ni.
16 Am bisa am beŋgu dɔŋgu ni koro. Kristo jamam kɛrɛ bo bu wo fɛn n bisa am
dɔŋgu.

Awieeri su dɛɛ fɔtuuwa

17 M ninbaam, m sere am wɔ, am si am ŋu sa ni minɛm bo bu saaki kereewam bo
am adu mɔ ade i ni, na bu fa kpakpaakinu ba ni, na bu ma minɛm kpaasi fa kɔ bu
yarada n su ni. Má am dodo bu.
18 Dama nyini minɛm sɔ, bu su má ya Mibiɛ Yesu Kristo su, ama, bu su bu dɛɛ
kunnu koroowa su wɔ, na bu bo minɛm bo bu si má pui n anɔɔfiɛ, na bu dadaka bu.
19 Ama, ambɛrɛ yiri, sɔnɔ kɛrɛ ati kabo am ade Kristo nɔaniɛ nahɔrɛ, nyini dɛɛ ti,
m ahore ajɔ akɔ asin su. M koro ka am la si fa kɔ deke n bo i ti kpa n su, ama, m
koro má ka am la si haari kaan sɔ mmɔɔ fa kɔ deke n bo i ti má kpa n su.
20 Nyɛmɛ bo i ma tanalaifiɛ ni, i cɛ́ má, i má am yiko na am fún tiɛntiɛn Sitana ŋu
mɛrɛki i. Ya Mibiɛ Yesu Kristo buka am.
21 Timoti bo m ni yiri saŋga yo juma n bisa am dɔŋgu, na Lukiyosi, ni Jason, ni
Sosipateri, m lamɔkɔ Yudafɔm n gusu bisa am dɔŋgu.
22 Mini Tɛrɛtiyusi gusu bisa am kɛrɛ dɔŋgu, Mibiɛ n dɛɛ duma n nu, mini ye Pɔɔlu
ma m kɛrɛɛri ahin kadasi n sufa ma am n a.
23 M awurufɔbiɛ Gayosi bisa am dɔŋgu. Kristo jama n kɛrɛ tiɛn bu nɔɔ i dika a.
Irasitusi bo i ti miɛ n nu ŋwaa bitafɔ ni, ni ya niwa Kuwatosi kɛrɛ bisa am dɔŋgu. [
24 Ya Mibiɛ Yesu Kristo buka am kɛrɛ. Ami.]

Pɔɔlu dɛɛ awieeri su nɔaniɛ ni

25 Am ma ya kansi Nyɛmɛ. Yiri koro ma am jina faŋga kenken fa kɔ Yesu Kristo
labari kpa n bo m kaanri i jɔrɛ na am ati i n su a. I ti jɔrɛ bo bu yo fa fiɛɛri dada
kɛrɛ wɔ, ama, kisa wɔ fite fofoe nu.
26 Yiri ye Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm kɛrɛɛri i n a, na Nyɛmɛ bo i wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ n
ama daanfiɛ kɛrɛ ati i, na ba de i, na ba yo i yarada.
27 Nyɛmɛ ŋgumi la alecira a, yiri ti ye ni ka ya kansi i a, Yesu Kristo dɛɛ ti, saŋga
kɛrɛ saŋga. Ami.

Pɔɔlu kadasi ciciri su bo i kɛrɛ fa maari KƆRINTOFƆM ni

1 Mini Pɔɔlu bo Nyɛmɛ dɛɛ koroyanu na wɔ fere m ka m yo Yesu Kristo jaramasa
ni, m ni ya niwa Sositeni ni sukɛrɛ ahin kadasi ma am a.
2 Ya sukɛrɛ i na ya fa ma ambɛrɛ Kristo jama n bo am wo Kɔrinto miɛ kpiri n nu,
na Nyɛmɛ afere am afa am ayo i dɛɛ minɛ casim ni, na wɔ ma am ni Yesu Kristo ayo
kun ni, fa saŋga ni minɛm kɛrɛ bo bu bo fere ya Mibiɛ Yesu Kristo duma n deke kɛrɛ
ni, yiri ti ya ni bɛrɛ kɛrɛ Mibiɛ a.
3 Ya Si Nyɛmɛ, ni ya Mibiɛ Yesu Kristo buka am, na bu ma am tanalaifiɛ.

Sakpam bo Pɔɔlu ŋa Nyɛmɛ ayo ama bu ni

4 Saŋga kɛrɛ m da Nyɛmɛ asi wɔ, ambɛrɛ dɛɛ ti, fa kɔ sakpa n bo wɔ yo ama am
na i fite Yesu Kristo dɔ ni.
5 Yiri dɛɛ ti, am anya deke kpa dɔŋgu, haari fa saŋga ni jɔrɛ jɔjɔɔwa, ni si kɛrɛ.
6 Daani n bo ya diiri i fa kɔ Kristo ŋusu jɔrɛ ni, ambɛrɛ mmɔɔ ni am tii si ka i ti
nahɔrɛ wɔ.
7 Nyini dɛɛ ti, am fun má Nyɛmɛ aceeri kpa n haari kun n kpein mmɔɔ, na am
ŋminda fa kɔ saŋga bo ya Mibiɛ Yesu Kristo bá yi i ŋu fite ni.
8 Yiri má am faŋga haari kɔ ju awieeri a, na am la má ŋgasi be ya Mibiɛ Yesu Kristo
dɛɛ cɛɛn ni.
9 Nyɛmɛ la dabuŋu, yiri afere am ka am ni i Wa ya Mibiɛ Yesu Kristo n la wo fiɛ ni
am beŋgu a.

Kpakpaakinu n bo i woori Kristo jama n afiɛn ni

10 M ninbaam, m sere am wɔ, Yesu Kristo dɛɛ duma n nu, ka am kɛrɛ fa anɔɔsɛ na
má am ma kpakpaakinu be wo am nu, ama, am ma am sunsunni ni am nɔaniɛ yo
kun nahɔrɛ su.
11 M ninbaam, deke bo i ti na m se sɔ ni, Kolowe dikafɔm nbem ase m ka am la
akuruwa am ŋuŋu nu.
12 Yiri la ka, am nbem ŋa, “Mini su Pɔɔlu su a,” nbem ŋa, “Mini su Apolosi su a,”
nbem ŋa, “Mini su Petoro su a,” ye nbem gusu ŋa, “Mini su Kristo su a.”
13 Kristo akpakpaaki i ŋu nu wɔ, nzɛn sɛ? Ye bu kpamaari Pɔɔlu baka jaanu n su
maari am a? Bu biɛɛri am Nyɛmɛ nzue Pɔɔlu dɛɛ duma nu wɔ? Ai.
14 M da Nyɛmɛ asi ka ma biɛ má am be Nyɛmɛ nzue, má ka Krisipusi ni Gayosi n
ŋgumi.
15 Nyini dɛɛ ti, be koro se má ka m biɛɛri i Nyɛmɛ nzue m dɛɛ duma nu.
16 Ɛɛnhɛɛn, ma teŋge su bekun ka m biɛɛri Satɛfanasi dikafɔm n gusu Nyɛmɛ nzue.
Sin nyini sin, m koro teŋge má su ka m biɛɛri be Nyɛmɛ nzue kun.
17 Dama Kristo asunma má m ka m ba biɛ minɛm Nyɛmɛ nzue wɔ, ama, i sunmaari
m ka m ba kan i labari kpa n jɔrɛ kere minɛm wɔ. Ma fa má adamande dɛɛ alecira,
ye m fa kan kereeri minɛm a, nzɛn má m yo sɔ, má yiwee n bo Kristo wuuri baka
jaanu n su n ti ŋgbɛɛn wɔ.

Kristo ti Nyɛmɛ yiko ni alecira a

18 Dama nzɛn ya kan yiwee n bo Kristo wuuri i baka jaanu n su n jɔrɛ kere minɛm
bo bu suka ŋgbɛɛn ni, bɛrɛ dɔ i ti sinnzinya jɔrɛ wɔ lɛɛ. Ama, yɛrɛ n bo ya nya tiide
ni, i ti Nyɛmɛ yiko sa bo wɔ yo ama ya a lɛɛ.
19 Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, Nyɛmɛ ŋa,
“M yó alecirafɔm alecira ni ŋgbɛɛn,

na m tɔ́ sifɔm si n atin.”
20 Tɔ, alecirafɔm wo ni? Ye sifɔm wo ni? Ye bo bu fiiti na bu si ahin durunya n nu
jɔrɛ n wo ni? Durunya n nu alecira ye Nyɛmɛ afa akaaki sinnzinya n a.
21 Nyɛmɛ la alecira, be koro fa má durunya n nu alecira na i fa si Nyɛmɛ. Nyɛmɛ
koroyanu ye i ma ya kan labari kpa n bo i ti ka sinnzinya jɔrɛ n kere minɛm a, na bo
ba yo yarada ni, Nyɛmɛ ade bu tii aji.
22 Dama bo bu ti Yudafɔm ni, bɛrɛ koro ka bu ŋu alekutura sam wɔ, ye bo bu ti
Girikifɔm n gusu koro ka bu ti alecira jɔrɛ wɔ.
23 Ama, yɛrɛ kan Kristo Tiidefɔ labari kpa n jɔrɛ wɔ, kabo bu kpamaari i baka jaanu
n su ni. Yudafɔm dɔ, i ti ciire wɔ, ye bo bu ti má Yudafɔm n dɔ, i ti sinnzinya jɔrɛ wɔ.
24 Ama, minɛm bo Nyɛmɛ afere bu ni, bo bu ti Yudafɔm ni, ni bo bu ti Girikifɔm ni,
Kristo ti Nyɛmɛ yiko ni alecira a.
25 Dama Nyɛmɛ sa bo wɔ yo i na i ti ka sinnzinya sa n tara adamande alecira kɛrɛ bo
i la i, na Nyɛmɛ sa bo wɔ yo i na i ti ka i la má faŋga ni, i tara adamande faŋga kɛrɛ
bo i la i.
26 M ninbaam, am sunsun na am niɛ kabo am yo ti na Nyɛmɛ ba fereeri am ni.
Nzɛn ya ŋa ya niɛ, durunya n nufɔm yo bu má ka am dɔŋgu la alecira, am dɔŋgu yo
ti má yikofɔm, na am dɔŋgu gusu yo fite má nfaŋgafɔm n busu nu.
27 Ama, Nyɛmɛ ayi dekem bo bu ti sinnzinya sa durunya n nu ni, na wɔ fa awura
alecirafɔm nyinsɛ, na wɔ yi dekem bo bu la má faŋga durunya n nu ni, na wɔ fa
awura nfaŋgafɔm nyinsɛ.
28 Nyɛmɛ ayi bo bu ti tarakam durunya n nu fɛn, na wɔ yi minɛm bo bu bu má bu
ni, ni dekem bo bu ti ŋgbɛɛn ni, na i ma dekem bo bu la faŋga n ka ŋgbɛɛn.
29 Deke bo i ti na Nyɛmɛ yoori i sɔ n la ka, adena má be koro fɔ yiri Nyɛmɛ dɔ.
30 Ama, Nyɛmɛ ama am ni Yesu Kristo ayo kun, na wɔ ma wɔ yo ya dɛɛ alecirafɔ.
Yesu dɛɛ ti ye Nyɛmɛ de ya ka ya yo sa bo i kɔ atin su i dɔ n a, ye wɔ yo ya i minɛ
casim, na wɔ de ya tii aji.
31 Nyini dɛɛ ti, kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni, “Sɔnɔ kɛrɛ bo i ŋa i fɔ, i
ti ye ni ka i fɔ Mibiɛ n ti.”

2

Kabo Pɔɔlu kaanri Yesu Kristo ni i yiwee n jɔrɛ ni

1 M ninbaam, saŋga bo m baari am dɔ na m ba kaanri labari kpa n kereeri am,
na am si Nyɛmɛ asiri nu n jɔrɛ ni, ma fa má adamande alecira ni si jɔrɛ ajɔjɔ akere
má am.
2 Dama m yo baari ni, ma koro má ka m kan jɔrɛ be am dɔ, má ka Yesu Kristo
Tiidefɔ n dɛɛ jɔrɛ, ni kabo i wuuri baka jaanu n su ni.
3 Saŋga bo m yo woori am dɔ ni, m ŋuniɛ ti m yɔrɔkiiwa a, na sɛrɛ ati m agaya, na
m ŋuniɛ subobo m.
4 M nɔaniɛ jɔjɔɔwa ni labari kpa n bo m kaanri i ni, i ti má adamande alecira ni si
jɔrɛ, ama, Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi ni yoori alekutura sam kereeri ka m nɔaniɛ jɔjɔɔwa
n ti nahɔrɛ wɔ.
5 Adena má am yo yarada adamande alecira n dɛɛ ti, ama, Nyɛmɛ dɛɛ yiko n dɛɛ
ti.

Nyɛmɛ alecira jɔrɛ

6 Tɔ, ama, ya jɔjɔ alecira jɔrɛ fa kere minɛm bo ba bi fa kɔ Nyɛmɛ atin n su n a. I
ti má durunya n nu fɛn dɛɛ alecira, wara i ti má alecira bo durunya n nu nfaŋgafɔm
la i ni, bɛrɛ kɛrɛ bá ka ŋgbɛɛn wɔ.

7 Ama, yɛrɛ kan Nyɛmɛ alecira asiri nu jɔrɛ n bo i yo fa fiɛɛri adamande ŋu n wɔ,
nyini alecira ni, Nyɛmɛ du mɔ ciciiri i wɔ ka, ye i nya ba yiiri durunya n a. I yoori
sɔ ɔ, adena ya nya i jirima woowa ni.
8 Durunya n nu nfaŋgafɔm be mmɔɔ asi má nyini alecira ni, nzɛn má bu siiri i, má
bu kpama má ya Mibiɛ Jirimafɔ n baka jaanu n su.
9 Ama, i ti kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu n wɔ, ka,
“Deke bo be nyumbaa nya ŋu má i ni,
wara deke bo be sui nya ti má i ni,
wara deke bo be nya sunsun má i, i ahorembaa su ni,
nyini ye Nyɛmɛ asɛsɛ i su,
na i fá ma bo bu koro i n a.”
10 Ama, yɛrɛ yiri, Nyɛmɛ ama i Awiɛwiɛ Casi n ayi nyini n sɔ akere ya, dama Awiɛwiɛ
Casi ni fiiti si deke n kɛrɛ a, haari ni Nyɛmɛ jɔrɛ bo i wo ŋgo ni.
11 Adamande be koro si má sa bo i wo i beŋgu adamande ahore su, má ka i mi ni i tii
awiɛwiɛ ni si deke bo i wo i ahore su a. Sɔ ye be koro si má sa bo i wo Nyɛmɛ ahore
su a, má ka Nyɛmɛ Awiɛwiɛ ni ŋgumi si a.
12 Awiɛwiɛ n bo yɛrɛ anya i ni, i ti má durunya n nu fɛn dɛɛ, ama, i fite Nyɛmɛ dɔ ɔ,
adena ya si aceerim kɛrɛ bo Nyɛmɛ afa ama ya ni.
13 Nyini ye ya fa kere minɛm a. I fite má adamande alecira kereewa n nu, ama, i ti
deke bo Awiɛwiɛ Casi ni kereeri ya a, ye ya fa kere minɛm bo bu la Awiɛwiɛ Casi n a.
14 Sɔnɔ bo i la má Nyɛmɛ Awiɛwiɛ ni, koro de má deke n bo i fite Nyɛmɛ Awiɛwiɛ n
dɔ, dama yiri dɔ, nyini jɔrɛm ti ka sinnzinya jɔrɛ wɔ, na i koro ti má i bu, dama be
koro si má i bu, má ka Nyɛmɛ Awiɛwiɛ ni buka i na i koro fiiti si i bu.
15 Sɔnɔ bo i la Nyɛmɛ Awiɛwiɛ ni, i mi koro fiiti deke n kɛrɛ a, ama, be koro fiiti má
i mi yiri.
16 I ti kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu barasu n wɔ ka,
“Ŋma asi sa bo i wo Micɛra n sunsunni nu,
na i kére i kabo i yo a?”
Ama, yɛrɛ yiri, ya si deke bo i wo Kristo sunsunni nu.

3

Nyɛmɛ amusuisufɔm jɔrɛ

1 M ninbaam, ma koro ajɔjɔ má am dɔ ka am ti minɛm bo bu si Awiɛwiɛ Casi n
jɔrɛ, ama, m jɔjɔɔri am dɔ ka am ti bo bu bita adamande woowa a, Kristo dɛɛ atin n
su, am ti ka nbaatumam wɔ.
2 Nbaatumam koro nu nyufini ŋgumi wɔ, bu koro di má diire nɔnɔɔri, nyini dɛɛ ti
ye m kereeri am bumboori su dɛɛ kereewam n a, dama am koro ti má kereewam bo
bu ti kekereke n bu. Haari ni kisa, am nya koro ti má i bu.
3 Dama am toko bita adamande woowa n wɔ. Am si am beŋgu kɔrɛ wɔ, na am suse
akuruwa am ŋuŋu nu. Kabo am yo sɔ ni, durunya n nu adamande woowa atin lɛɛ,
ye am bita i n a.
4 Dama nzɛn am nbem ŋa, “Mini su Pɔɔlu su a,” ye nbem gusu ŋa, “Mini su Apolosi
su a,” am ti má ka durunya n nufɔm wɔ lɛɛ, nzɛn sɛ?
5 Apolosi la ŋma? Wara Pɔɔlu la ŋma? Ya kɛrɛ ti Nyɛmɛ amusuisufɔm bo ya ba
abuka am wɔ, ya kɛrɛ ni ya juma bo wɔ fa ama ya na ya yo, ye am ayo yarada a.
6 Fa kɔ am yaradayo n su, i ti ka mini Pɔɔlu dɔɔri alɛmbaa n a, ye Apolosi gɔɔri i
nzue a, ama, Nyɛmɛ yiko n nu ma wɔ nyi awura mbaa.
7 Nyini ti, bo i dɔ mbaa n ni bo i gɔ nzue n be mmɔɔ ti má pui. Deke bo i ti jɔrɛ n
la sa bo Nyɛmɛ yo i n wɔ, dama yiri ma i nyi wura mbaa a.

8 Bo i dɔ mbaa n ni bo i gɔ nzue n kɛrɛ yo juma kun wɔ. Bu kɛrɛ nyá bu ŋkatɔ
kabo bu jumayoowa ti barasu n wɔ.
9 Dama ya kɛrɛ saŋga yo juma kun ma Nyɛmɛ wɔ, ye ambɛrɛ gusu ti ka Nyɛmɛ fie
ye ya dɔ i a, na am kaaki ti ka Nyɛmɛ awuru ye ya ta i a.
10 Aceeri n bo Nyɛmɛ afa ama m ti ka sɔnɔ bo i si ataari ta nyunyumi wɔ, ye m se
sɔɔ n bumboori fa n a. Ye be gusu dɛɛ la ka i ta taka nyini n su a. Ama, wɔ yo daka
ka sɔnɔ kɛrɛ si i ŋu sa kabo i ta taka su barasu.
11 Dama Yesu Kristo ŋgumi ti ka sɔɔ fa bumboori n bo bu fa se sɔɔ n bu n a, be
koro se má sɔɔ fa be bekun sin yiri ŋu.
12 Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i ta taka su, na i ti ka i faari sika, na be gusu faari jɛtɛ, na be
gusu faari afere bo i la anyunuyi ta takaari su, na be faari baka, na be faari wura, na
be faari kara ta takaari su.
13 Ama, jina cɛɛn, sɔnɔ kɛrɛ jumayoowa bá fite fofoe nu, na bu ŋú i kabo i ti, dama
sin bá yara sɔnɔ kɛrɛ juma, na sin ni yó i na i níɛ kabo i ti.
14 Sɔnɔ kɛrɛ bo i ta takaari bumboori fa seewa n su, na nzɛn sin n yaraari i juma-
yoowa na wɔ di má i, i mi nyá ŋkatɔ.
15 Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo sin n diiri i jumayoowa ni, i nyá má ŋkatɔ, ama, yiri ni i tii
nyá tiide, se i ti ka sin n afundi i mi wɔ.
16 Am si má ka am ti ka awuru bo Nyɛmɛ wo am nu wɔ, nzɛn sɛ? Am si má ka
Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi n wo am nu wɔ?
17 Sɔnɔ kɛrɛ bo i saakiiri Nyɛmɛ awuru ni, Nyɛmɛ sáaki i mi, dama Nyɛmɛ awuru
n ti casi wɔ, ye ambɛrɛ ni am tii ti ka nyini awuru n a.
18 Má be se ka i dadaka i ŋu. Nzɛn be wo am nu, na i sunsun ka i la durunya n nu
alecira, ma i mi yo i ŋu ka i ti sinnzin wɔ, adena i kaaki alecirafɔ nahɔrɛ su Nyɛmɛ
dɔ.
19 Dama deke bo durunya n nufɔm bu i ka i ti alecira ni, Nyɛmɛ dɔ i ti sinnzinya a.
Nyini ti ye ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,
"Alecirafɔm ye Nyɛmɛ fa bu ŋgɔnlɛtiɛ fa tara bu n a."
20 Ye ba kaaki akɛrɛ i ka,
"Micɛra ni si deke kɛrɛ bo i wo alecirafɔm sunsunni nu a,
i si ka i ti ŋgbɛɛn wɔ."
21 Nyini ti, má be se ka i fa adamande be fa fɔ, dama deke n kɛrɛ ti am dɛɛ wɔ.
22 Mini Pɔɔlu ti am dɛɛ wɔ, ni Apolosi, ni Petoro gusu, ni durunya, ni ŋgɔɔ, ni yiwee,
ni kisa dɛɛ saŋga n bo ya wo nu ni, ni saŋga bo i bá ba ni, deke n kɛrɛ ti am dɛɛ wɔ,
23 na ambɛrɛ gusu ti Kristo dɛɛm, ye Kristo gusu ti Nyɛmɛ dɛɛ.

4

Kristo jaramasam juma n jɔrɛ

1 Tɔ, nyini ti, wɔ yo daka ka am niɛ ya ka ya ti Kristo amusuisufɔm wɔ, ya ti minɛm
bo Nyɛmɛ afa i asiri nu jɔrɛ n awura ya saa nu wɔ.
2 Jɔrɛ n bo i kaaki wo bɛrɛ la ka, wɔ yo daka ka amusuisufɔ yo i juma ni nahɔrɛ su
ma i mibiɛ.
3 Mini yiri, nzɛn am di m jɔrɛ, wara adamande jɔrɛdifɔm di m jɔrɛ, m cɛcɛ wo má
nu, haari mini mmɔɔ ni m tii di má m ŋu jɔrɛ.
4 M sunsunni ni m ahore su, ma yo má satiɛ be, ama, nyini kere má ka m la má
ŋgasi be wɔ lɛɛ, má ka Mibiɛ ni ŋgumi ti bo i di m jɔrɛ a.
5 Nyini dɛɛ ti, má sɔnɔ be di i beŋgu jɔrɛ, dama saŋga nya ju má bo Mibiɛ ni bá.
I ba baari, yiri yí deke kɛrɛ bo i wo awosin nu na i fiɛ n fite fofoe nu a, na i yí deke
kɛrɛ bo i wo adamande ahore su fite fofoe nu. Nyini saŋga ni, ye sɔnɔ kɛrɛ nyá i
kansi Nyɛmɛ dɔ.

6 Tɔ, m ninbaam, ambɛrɛ dɛɛ ti ye m kaanri ahin n kɛrɛ fa kɔ m ni Apolosi jɔrɛ
n a, na am niɛ ya woowa, na am su kabo ba kɛrɛ i ase ni ŋgumi su, adena má am be
yo kpirikoro ka mɔfɔ be tara i lamɔkɔ nyiŋga ni.
7 Ŋma ase am ka am tara am beŋgu a? Nzu deke ye am la i, ye Nyɛmɛ afa ace má
am a? Deke bo am deeri i ni, ye nzu ti ye am koro kpiri ka Nyɛmɛ afa ace má am a?
8 Am sunsun ka am anya deke n kɛrɛ bo am koro i n lɛɛ fan. Am ayo neŋgefɔm lɛɛ
fan. Am akaaki nfɛmɛm ayaki ya lɛɛ fan. Nzɛn má am adi fɛmɛya nahɔrɛ su, má i
yo m fiɛ, adena ya ni ambɛrɛ kɛrɛ saŋga di fɛmɛya ni.
9 Mini dɔ, yɛrɛ n bo ya ti Kristo jaramasam ni, i ti ka Nyɛmɛ ma ya ka sin wɔ. Ya
ti ka minɛm bo ba di ya jɔrɛ abo ya asi ye ya wu a, na ya di nyini nyinsɛ n na sɔnɔ
kɛrɛ nyumbaa ŋu i, mɛrɛkɛm ni adamandem kɛrɛ.
10 Yɛrɛ ti sinnzinm wɔ, Kristo dɛɛ ti, ama, ambɛrɛ ti anyunutekefɔm wɔ, Kristo atin
n su. Yɛrɛ ti daburukafɔm wɔ, ye ambɛrɛ ti nfaŋgafɔm. Bu bu ambɛrɛ wɔ, ama, yɛrɛ
yiri, bu bu má ya.
11 Haari fa ba ju ni kisa, ahɔɛ ni nzuehɔɛ sukun ya a, ya la má sutura wuraawa
kpa, bu bita ya bo wɔ, ya kaaki la má deke bo ya da.
12 Ya yo ya saa nu juma ni anyumboro wɔ, ye ya di a. Nzɛn minɛm kpiɛ ya nzukɔ,
ya sere awieeri kpa ma bu wɔ. Nzɛn bu kere ya wuwuruwa, ya mindi de i wɔ.
13 Nzɛn bu saaki ya duma, yɛrɛ jɔjɔ kpa ma bu wɔ. Ya ti ka wura tiɛ bo durunya n
nufɔm fa gɔ bɔnfɔ su n wɔ, haari ni kisa.
14 I ti má ka m koro ka m wura am nyinsɛ dɛɛ ti, ye m sukɛrɛ ahin jɔrɛm ma am a,
ama, am ti m nbaa koroowam dɛɛ ti, ye m subɔbɔ am a.
15 Dama nzɛn haari má am la kerefɔm akpii buru mmɔɔ fa kɔ Kristo dɛɛ atin n su,
má am la má sim beberebe, mini ti am si a, Yesu Kristo dɛɛ atin n su, labari kpa n bo
m kan kereeri am dɛɛ ti.
16 Nyini ti, m sere am wɔ, am sɔn m su, na am ma am woowa ti kabo m woowa ti
barasu ni.
17 Nyini dɛɛ ti ye m susunma Timoti am dɔ n a. Yiri ti m wa koroowa nahɔrɛ su a,
na i kaaki la dabuŋu Mibiɛ n atin n su. I téŋge am su kabo m woowa ti Kristo atin
n su, ni kabo m kere minɛm ka bu wo barasu, deke kɛrɛ bo m kɔ ni, Kristo jamam n
kɛrɛ nu.
18 Am nbem sunsun ka m ba má am dɔ kun, nyini ti, ba fa kpirikoro.
19 Ama, nzɛn Nyɛmɛ soro su, i cɛ́ má, m bá niɛ am busu, na m bá si nyini minɛm
bo bu la kpirikoro ni, má ka bu nɔaniɛ jɔjɔɔwa ni ŋgumi, ama, m níɛ kabo bu yiko
ti barasu.
20 Dama kabo Nyɛmɛ niɛ i minɛm su ni, i ti má nɔaniɛ jɔjɔɔwa n wɔ, ama, i ti
yiko wɔ.
21 Ahin jɔrɛ nnyɔm nu, am koro bɔnɔ ɔ? Am koro ka m bá cin am sui, nzɛn sɛ?
Wara am koro ka m bá am dɔ bɛnlɛ, ni koro wɔ?

5

Daŋgba sa n bo i wo Kristo jama n nu n jɔrɛ

1 Ma ti jɔrɛ be, ka daŋgba sa wo am nu, yiri la ka sɔnɔ be bita i si yi da a. Haari
bo bu su má Nyɛmɛ ni mmɔɔ yo má nyini daŋgba sa ni.
2 Am ayo nyini sa n ye am toko koro kpiri n a fan? Ye am ahore saaki má n a? Wɔ
yo daka ka am yi nyini sɔnɔ n fite am nu.
3-4 Haari ni bo mini wo má am dɔ ni, m awiɛwiɛ wo am dɔ, na sɔnɔ bo i yoori nyini
sa ni, ma du mɔ adi i jɔrɛ ajaraki i ya Mibiɛ Yesu dɛɛ duma n nu, kabo má mini ni m
tii wo am dɔ na m yo ni. Nzɛn am ba tiɛɛnri am nɔɔ, na m awiɛwiɛ wo am dɔ, na ya
Mibiɛ Yesu yiko n wo ya dɔ,

5 am fa nyini sɔnɔ n fa wura Sitana saa nu, na i kere i kekereke fa kɔ i adamande
aŋuniɛmbaa koroowa n su, adena i awiɛwiɛ n nya tiide cɛɛn n bo Mibiɛ ni bá di
minɛm jɔrɛ ni.
6 Am yanfɔya bo am nati fɔ i ni, i ti má kpa. Am si má ka ayiri kaan sɔ ma kpɔnɔ
n yasu a, nzɛn sɛ?
7 Am sunsun fa kɔ Butara cɛɛnkpiri n su, bo bu di kpɔnɔ na bu gɔ má ayiri nu ni,
kana bu ba di cɛɛnkpiri n ni, bu du mɔ fa ayiri dawa n tu wɔ. Am yi nyini ayiri dawa
n fa tu, na am yo ka kpɔnɔ fɔfɔrɛ bo ba fa má ayiri agɔ má nu. Deke bo m suse n la
ka, nzɛn satiɛ kaan woori am nu, i sáaki am kɛrɛ wɔ. Nyini dɛɛ ti, am yi satiɛ kɛrɛ
bo i wo am nu ni. Nahɔrɛ, am ti minɛ casim wɔ, am ti ka kpɔnɔ fɔfɔrɛ n wɔ, dama
ba fa Kristo ayo yoowa ama ya. Yiri ti ka ya Butara cɛɛnkpiri bɔmbaa n bo ba kpiɛ i
kɔm n a.
8 Nyini ti, am ma ya bita Butara cɛɛnkpiri nyunyumi, na ya yaki satiɛ bo i ti ka ayiri
dawa ni, ama, am ma ya di i ka ya ti minɛm bo ya ti casi na ya la nahɔrɛ wɔ, bo i ti
ka kpɔnɔ bo ba gɔ má ayiri nu ni.
9 Kadasi n bo m yo du mɔ kɛrɛ maari am ni, m seeri am ka, má am ni minɛm bo
bu yo daŋgba sam saŋga wo.
10 Tɔ, m sukan má durunya n nufɔm ni jɔrɛ a, bɛrɛ bo bu nati yo daŋgba sam ni, ni
bo bu nyunu aboro neŋge kpini su ni, ni bo bu fin bu beŋgum ni, ni bo bu su amɔɛm
ni. Nzɛn má i ti sɔ yiri, ŋka má am fite yaki durunya n wɔ.
11 Tɔ, bo m sukan n la ka, má am saŋga ni minɛm bo bu yo bu ŋu ka bu ti am
lamɔkɔ Kristofɔm na bu yo daŋgba sam, wara bu nyunu boro neŋge kpini su, wara
bo bu su amɔɛm ni, wara bo bu nati kan minɛm jɔrɛ, wara bo bu nati nu nzan bo ni,
wara bo bu nati fin minɛ ni. Má am se ka am ni nyini sɔnɔ n be sɔ mmɔɔ saŋga di
diire.
12-13 Má m juma la ka m di bo bu wo má Kristo jama n nu jɔrɛ. Nyɛmɛ dí bu jɔrɛ a.
Bo bu wo Kristo jama n nu ni, ambɛrɛ ti bo am di bu jɔrɛ a. Nyini dɛɛ ti, kabo ba
kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni, ka, “Am fɔn yi sɔnɔ tiɛ n bo i wo am nu ni.”

6

Kabo bu fa bu beŋgu Kristofɔm kɔ jɔrɛ diibiri ni

1 Nzɛn am be ni i beŋgu Kristofɔ be nyaari jɔrɛ be, i ti ye ni ka i mi fa jɔrɛ n kɔ
Nyɛmɛ minɛm n dɔ, má i se ka i fa kɔ durunya n nu jɔrɛdifɔm bo bu si má Nyɛmɛ n
dɔ fieo.
2 Am si má ka Nyɛmɛ minɛm bá di durunya n kɛrɛ jɔrɛ a, nzɛn sɛ? Ye nzɛn am
bá di durunya n kɛrɛ jɔrɛ, nzu ti ye am koro yo má am ŋuŋu nu jɔrɛ mumukum
dɔŋgu a?
3 Am si má ka ya bá di haari ni mɛrɛkɛm jɔrɛ? Ye nzu ti ye am koro di má jɔrɛm
fa kɔ dekem bo bu wo durunya n nu n su a?
4 Ambɛrɛ, nzɛn am la nyini jɔrɛ n be sɔ, ye nzu ti ye am fa kɔ minɛm bo Kristo
jama n bu má bu n dɔ a?
5 Deke bo m sukan i ni, i ti am nyinsɛ wɔ. Alecirafɔ haari kun n kpein mmɔɔ wo
má am nu bo i koro di am ŋuŋu nu jɔrɛm, nzɛn sɛ?
6 Ama, ambɛrɛ, am fa am beŋgum kɔ jɔrɛ diibiri wɔ, na am kɔ jina minɛm bo bu
ti má yaradayofɔm nyunu, na bu di am jɔrɛ.
7 Nahɔrɛ, am akpaasi, kabo am nati fa am beŋgu kɔ jɔrɛ diibiri ni. Nzɛn u niwa
doori u ŋgasi be, i ti ye ni ka a mindi de i. Nzɛn u niwa be sisiiri u, yaki ce i, i ti ye
ni bo a fa i kɔ jɔrɛ diibiri.
8 Ama, ambɛrɛ ni am tii wura am beŋgu ŋgasi nu wɔ, na am susisi am beŋgum,
haari ni am beŋgu Kristofɔm kɛrɛ.

9 Am si má ka sɔnɔ kɛrɛ bo i yo satiɛ koro wura má Nyɛmɛ fɛmɛya n nu, nzɛn sɛ?
Má am dadaka am ŋu, minɛm bo bu yo daŋgba sa koro wura má Nyɛmɛ fɛmɛya n
nu, wara bo bu su amɔɛm, wara bo bu saaki ajaa ciire, wara nbiɛsɔm bo bu fa bu ŋu
kaaki ka nbaram na bu ni bu beŋgu nbiɛsɔm saŋga da ka bara ni biɛsɔ dɛɛ su ni,
10 wara awiefɔm, wara bo bu nyunu aboro neŋge kpini su, wara bo bu nu nzan na
bu bo, wara bo bu nati kan minɛm jɔrɛ, wara bo bu nati fin minɛm ni, bɛrɛ be mmɔɔ
koro wura má Nyɛmɛ fɛmɛya n nu.
11 Am nbem yo ti sɔ ɔ. Ama, Nyɛmɛ aŋmisi ayi am satiɛm ni, na wɔ fa am ayo i dɛɛ
minɛ casim, na wɔ de am ka am yo sa bo i kɔ atin su i dɔ, ya Mibiɛ Yesu Kristo duma
n dɛɛ ti, ni ya Si Nyɛmɛ Awiɛwiɛ n dɛɛ ti.

Am fa am ŋuniɛmbaa yo deke bo i ma Nyɛmɛ jirima

12 Am nbem se ka, "M la atin bo m koro yo deke kɛrɛ bo m koro ka m yo i," ama,
má deke kɛrɛ la kpɛrɛ a. Mini mmɔɔ koro se ka m la atin bo m koro yo deke kɛrɛ bo
m koro ka m yo i, ama, m yaki má na deke be kunma m.
13 Nbem gusu ŋa, "Diire ti akunnu dɛɛ wɔ, na akunnu gusu ti diire dɛɛ." I
ti nahɔrɛ wɔ, ama, Nyɛmɛ bá ma akunnu n ni diire n kɛrɛ ka ŋgbɛɛn a. Ama,
aŋuniɛmbaa n yiri, i ti má sakaraya dɛɛ, ama, i ti Mibiɛ n dɛɛ wɔ, na Mibiɛ n gusu ti
aŋuniɛmbaa n dɛɛ.
14 Nyɛmɛ dɛɛ yiko n nu ye i teŋgeeri Mibiɛ ni i yiwee nu a. I yiko n nu ye i bá
teŋge ya gusu a.
15 Am si má ka am ŋuniɛmbaa n ti Kristo aŋuniɛmbaa n bue be wɔ, nzɛn sɛ? Ye m
koro fa Kristo aŋuniɛmbaa n bue be yo sakaraya, nzɛn sɛ? Ai, atin wo má nu.
16 Am si má ka sɔnɔ kɛrɛ bo i faari i ŋu mataari bara sakara na bu saŋga woori,
bɛrɛ nnyɔ n ayo deke kun wɔ lɛɛ, nzɛn sɛ? Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu
fa kɔ biɛsɔ ni i yi jɔrɛ su, ka, "Bu minɛ nnyɔ n ayo deke kun lɛɛ."
17 Sɔnɔ kɛrɛ bo i faari i ŋu mataari Mibiɛ n na bu saŋga woori ni, i ni yiri dɛɛ
awiɛwiɛ n ayo kun lɛɛ.
18 Am ŋmati fite sakaraya nu. Má satiɛ kɛrɛ bo sɔnɔ yo i ye i saaki i ŋuniɛmbaa
n a. Ama, bo i yo sakaraya ni, i mi saaki i ŋuniɛmbaa n wɔ.
19 Am si má ka am ŋuniɛmbaa n ti ka awuru bo Awiɛwiɛ Casi n wo nu n wɔ, nzɛn
sɛ? Yiri ye Nyɛmɛ fa maari am n a, má am dɛɛ la am ŋu.
20 Nyɛmɛ ato am atɔ kaari wɔ, nyini ti, am fa am ŋuniɛmbaa n fa yo deke bo i ma
Nyɛmɛ jirima.

7

Kabo i ti ye ni ka biɛsɔ ni bara wo barasu ni

1 Tɔ, jɔrɛ n bo am kɛrɛ maari m ni, am ŋa, "I ti ye ni ka má biɛsɔ si bara."
2 I ti nahɔrɛ wɔ, ama, mini dɔ, sakaraya dɛɛ ti, i ti ye ni ka biɛsɔ kɛrɛ la i tiɛŋgu yi,
na bara kɛrɛ la i tiɛŋgu hun.
3 I ti má ye ni ka biɛsɔ kete na má i ni i yi saŋga, i kaaki ti má ye ni ka bara kete
na má i ni i hun saŋga.
4 Má bara n dɛɛ la i ŋuniɛmbaa ni, i ti i hun n dɛɛ wɔ, sɔ ye i kaaki ti a, má biɛsɔ
n gusu dɛɛ la i ŋuniɛmbaa ni, i ti i yi n dɛɛ wɔ.
5 Má am kete am beŋgu daari, má ka am ayo anɔɔkun ka am fa nyini saŋga kaan
sere Nyɛmɛ, nyini sin, na am kaaki saŋga bekun, adena má Sitana yo am niɛ na i
nya am, dama am koro tara má am ŋu dɛɛ ti.
6 I ti má ka m suma am nɔɔ ka am yaki i wɔ, ama, m suma am atin ka am koro yo
sɔ ɔ.
7 Mini dɔ, nzɛn má sɔnɔ kɛrɛ wo kabo m wo ni, i yo m fiɛ, ama, sɔnɔ kɛrɛ ni i aceeri
bo Nyɛmɛ afa ama i, be dɛɛ wo i ŋgumi, na be gusu dɛɛ wo i ŋgumi, i kɛrɛ ti má kun.

8 Kisa m sujɔjɔ ambɛrɛ nbiɛsɔm ni nbaram bo am nya ja má ni dɔ a, ni nkunafɔm,
nzɛn má am wo kabo m wo ni, na am ja má, i ti kpa.
9 Ama, nzɛn am koro tara má am ŋu, am ja. Nzɛn am yo sɔ, i ti ye ni bo saŋga kɛrɛ
am la konviki agaya fa kɔ bara ni biɛsɔ dika, na am koro tara má am ŋu ni.
10 Ahin ti nbiɛsɔm ni nbaram ajaafɔm dɛɛ jɔrɛ ye m sukan i n a, má mini suse a,
ama, i ti Nyɛmɛ nɔaniɛ maawa a, ka má bara yaki i hun ajaa.
11 Ama, nzɛn i kɔ yoori ka be afite i hun dika, má i ja kun, i tana sɔ, wara i kaaki
kɔ i hun n dika. Má biɛsɔ n gusu se ka i yaki i yi ajaa.
12 Minɛm bo ba ka ni, m dɛɛ fɔ ye m sufa tu am n a, má Nyɛmɛ seeri sɔ a. Nzɛn
Kristofɔ be yi ti má yaradayofɔ, na wɔ soro su ka i tana i hun n ajaa bu, má i yaki i
ajaa, i bita i.
13 Nzɛn bara be ti Kristofɔ, na i hun ti má yaradayofɔ, na biɛsɔ n asoro su ka i ni i
yi n saŋga tana, má bara n yaki i ajaa, i tana.
14 Dama biɛsɔ n bo i yo má yarada ni, Nyɛmɛ ade i ayo i dɛɛ sɔnɔ, i yi n bo i ti
Kristofɔ n dɛɛ ti, na bara n gusu bo i yo má yarada ni, Nyɛmɛ ade i ayo i dɛɛ sɔnɔ, i
hun n bo i ti Kristofɔ n dɛɛ ti. Nzɛn má nyini, Nyɛmɛ dé má bu nbaam, ama, kabo i
ti ni, Nyɛmɛ ade bu.
15 Ama, nzɛn bo i ti má yaradayofɔ n kete ka i ja má, yaki i na i kɔ, nyini saŋga,
Kristofɔ n la má ŋgasi be. Nyɛmɛ afere ya ka ya wo ni tanalaifiɛ wɔ.
16 Wɔrɔ bara ni, beni, wɔrɔ dɛɛ ti, u hun ni nyá tiide, na wɔrɔ biɛsɔ n gusu, beni,
wɔrɔ dɛɛ ti, u yi ni nyá tiide.

Kabo ya yo ti na Nyɛmɛ fereeri ya ni, ya ti sɔ

17 Tɔ, am ma sɔnɔ kɛrɛ wo kabo Mibiɛ n kereeri i saŋga bo Nyɛmɛ fereeri i ni. Deke
kɛrɛ bo m kɔ Kristo jamam n nu, kabo m kere bu ka bu yo lɛɛ.
18 Nzɛn be wo bɛrɛ, na wɔ du mɔ awura kɛnkɛnnɛ ka, ye Nyɛmɛ ba fereeri i, i ti
ye ni ka i mi yaki i kɛnkɛnnɛ yoowa n sɔ. Nzɛn be gusu wo bɛrɛ, na wɔ wura má
kɛnkɛnnɛ, ye Nyɛmɛ afere i, i ti ye ni ka i mi wo sɔ, má i se ka i wura kɛnkɛnnɛ.
19 Bo wɔ wura kɛnkɛnnɛ n ni bo wɔ wura má kɛnkɛnnɛ ni, i be mmɔɔ ti má pui,
ama, deke bo i ti jɔrɛ nahɔrɛ su n la ka, sɔnɔ bita Nyɛmɛ nɔaniɛ maawam ni.
20 I ti ye ni ka sɔnɔ kɛrɛ wo kabo i yo ti barasu na Nyɛmɛ nya ba fereeri i ni.
21 Nzɛn a ti akɔɔ, ye Nyɛmɛ afere u, má a ma i yo u yaa, ama, nzɛn a si ka a koro
nya atin na a de u tii, a koro yo sɔ.
22 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo i ti akɔɔ na Mibiɛ n afere i, i ti Mibiɛ n dɛɛ sɔnɔ bo wɔ de
i tii aji wɔ, sɔnɔ kɛrɛ gusu bo i ti má akɔɔ na Mibiɛ n afere i, sɔ ye wɔ kaaki Kristo
akɔɔ a.
23 Nyɛmɛ ato am atɔ kaari wɔ, nyini dɛɛ ti, má am yo adamandem akɔɔm.
24 Nyini ti, m ninbaam, kabo sɔnɔ kɛrɛ ti na Nyɛmɛ afere i ni, i ti ye ni ka i mi wo
sɔ ni Nyɛmɛ.

Nbaram ni nbiɛsɔm bo bu ja má n jɔrɛ

25 Fa kɔ minɛm bo ba nya aja má ajaa n dɔ ni, m la má kereewa bo i fite Mibiɛ n
dɔ fa kɔ nyini n dika, ama, Mibiɛ n asi m aŋunfɔ na m la dabuŋu n dɛɛ ti, ye m koro
ka m se am deke bo i wo m sunsunni nu n a.
26 Miɛ n bo ya wo nu kisa n dɛɛ ti, mini dɔ, nzɛn má sɔnɔ kɛrɛ koro wo i wo, má i
ti kpa.
27 Nzɛn a du mɔ aja bara, má a kpini atin na a yaki ajaa ni. Nzɛn a nya ja má gusu,
má a kpini atin na a ja.
28 Nzɛn a ti biɛsɔ ye a ja bara, a yo má satiɛ, nzɛn a ti suŋguru gusu ye a ja biɛsɔ,
a yo má satiɛ. Ama, wahara n bo ajaajafɔm di i durunya n nu n ye m koro má ka am
di i be a.

29 M ninbaam, deke bo m suse n la ka, saŋga n waari má kun. Nyini ti, fa kisa fa
kɔ, bo bu la nbaram ni, i ti ye ni ka bu wo ka bu la má be.
30 Na bo bu sun ni, ma bu wo ka bu sun má, na bo bu ahore ajɔ ni, ma bu wo ka
bu ahore ajɔ má, na bo bu to neŋgem ni, ma bu wo ka má bu dɛɛ la neŋge ni.
31 Na bo bu fa durunya n nu neŋgem fa yo bu jumam ni, ma bu wo ka bu cɛcɛ wo
má bu nu, dama ahin durunya n ni deke kɛrɛ bo i wo nu n ti siinwa a.
32 M koro má ka deke be miɛ am, am sunsunni nu. Sɔnɔ bo i la má bara ni, i
sunsunni kɛrɛ wo Mibiɛ n dɛɛ juma ni su a, i dɛɛ la ka, i yo sa bo i sun Nyɛmɛ nu wɔ.
33 Ama, sɔnɔ bo wɔ ja bara, i sunsunni kɛrɛ wo durunya n nu dɛɛ dekem ni su a, i
dɛɛ la ka, i yo sa bo i sun i yi nu wɔ,
34 nyini ti, i sunsunni ti nnyɔ nnyɔ ɔ lɛɛ. Na bara bo i ja má, wara suŋguru bo i si
má biɛsɔ, i sunsunni kɛrɛ wo Mibiɛ n juma ni su a, adena i wo casi i ŋuniɛmbaa ni i
awiɛwiɛ nu. Ama, bara bo i la hun, i sunsunni kɛrɛ wo durunya n nu dɛɛ dekem ni
su a, i dɛɛ la ka, i yo sa bo i sun i hun nu wɔ.
35 M koro ka m buka am wɔ, nyini ti ye m se sɔ n a, i ti má ka m koro ka m kanda
am atin wɔ. Ama, m koro ka am yo sa kɛrɛ bo i kɔ atin su wɔ, na am fa am ŋu ma
Mibiɛ n nahɔrɛ su, na am su i nyunyumi.
36 Ama, nzɛn suŋguru be wo bɛrɛ na wɔ nya si má biɛsɔ, na ba ce i, na i ni biɛsɔ n
kɛrɛ ayo bu sunsunni nu ka bu ja má, ama, kasin na biɛsɔ n ba ŋu ka i koro tara má
i ŋu, na bara n aju ajaa, i koro ja i, i ti má satiɛ.
37 Ama, nzɛn wɔ jina su kekereke i sunsunni nu, na i ti má deke bo bu miɛ i, na i
koro tara i ŋu fa kɔ i kunnu koroowa su, na wɔ yo i sunsunni nu ka i ja má suŋguru
ni, ama, bu wo ka bu ti danfoya a, bo bu si má bu beŋgu ka bara ni biɛsɔ, nyini ti
kpa a.
38 Nyini ti, sɔnɔ kɛrɛ bo i jaari i suŋguru ceewa ni, nyini ti kpa, ama, bo i ja má i
fieo ni, i mi yo sakpa tara bo i ja i ni.
39 Nzɛn bara ni i hun wo bɛrɛ, na biɛsɔ n nya wu má, bara n la má atin bo i fite i
ajaa n bu, ama, nzɛn i hun wuuri, i la atin bo i kɔ ja sɔnɔ kɛrɛ bo i koro, ama, wɔ yo
daka ka i mi ti Mibiɛ n dɛɛ sɔnɔ.
40 M dɛɛ sunsunni nu, nzɛn má i wo sɔ na i ja má, má i la terefiɛ agaya tara bo i ja.
M niɛ ka mini mmɔɔ ni m tii la Nyɛmɛ Awiɛwiɛ ni.

8

Amɔɛ diire diiwam n jɔrɛ

1 Tɔ, fa kɔ dekem bo bu kpiɛ bu kɔm yo tiɛ fa ma amɔɛm dɛɛ jɔrɛ, ya si ka ya kɛrɛ
la si. Ama, si ka nyini n sɔ ma minɛ wura bu ŋu kpiri wɔ, ama, koro yiri, i buka
sɔnɔ ɔ, na i woowa ti kpa.
2 Sɔnɔ kɛrɛ bo i yo i ŋu ka i si deke be, i mi nya la má si nahɔrɛ su kabo má i sunsun
ka i si i ni.
3 Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro Nyɛmɛ ni, Nyɛmɛ si yiri wɔ.
4 Nyini ti, fa kɔ kabo minɛm di amɔɛ tiɛ diirem ni, ya si ka amɔɛ ti má pui durunya
n nu, na nyɛmɛ be wo má bɛrɛ sin ya Nyɛmɛ ni ŋgumi kpein ŋu.
5 Haari nzɛn dekem bo minɛm ŋa bu ti amɔɛm wo aŋgoro ni asiɛŋgu fɛn, na nzɛn
i ti nahɔrɛ ka amɔɛm ni mibiɛm dɔŋgu wo bɛrɛ mmɔɔ,
6 yɛrɛ dɔ, Nyɛmɛ kun n kpein wo bɛrɛ a, yiri la ya Si Nyɛmɛ, yiri yo yiiri deke n
kɛrɛ a, ya wo bɛrɛ ma yiri wɔ. Ya kaaki la Mibiɛ kun n kpein wɔ, yiri la Yesu Kristo,
Nyɛmɛ ma yiri yiiri deke n kɛrɛ a, i dɛɛ ti ye ya wo bɛrɛ a.
7 Ama, má sɔnɔ kɛrɛ la nyini si n a, nbem wo bɛrɛ bo ba su amɔɛm acɛ, nyini ti,
haari ni kisa nzɛn bu diiri nyini diire n be, bu sunsun ka bu toko di amɔɛ tiɛ niɛ wɔ,
na bu sunsunni suma bu nnyɔ nnyɔ ɔ, ka bu ti má casi.

8 Nyɛmɛ de má ya diire dɛɛ ti, nzɛn ya diiri i, i buka má ya pui, nzɛn ya di má i
gusu, i kpiɛ má ya su.
9 Ama, am si am ŋu sa, ambɛrɛ bo am ade am tii ni, na má am yo sa be bo i ma am
niwa n bo i jaa kpaasi, yiri n bo i yarada ti má biiwa ni.
10 Nzɛn sɔnɔ bo i sunsunni n ti nnyɔ nnyɔ n ŋu ka wɔrɔ bo a la nyini si n sɔ wo
amɔɛ awuru n nu sudi amɔɛ diire be, nyini ma i ahoresi ka i di be na i niɛ a, má sɔ?
Ɛɛn, i mi dí ɔ.
11 A yoori sɔ, u si n dɛɛ ti, a suma u niwa n ka ŋgbɛɛn lɛɛ, yiri n bo i yarada ti má
biiwa ni. Yiri gusu ti u niwa bo Kristo wuuri i dɛɛ ti wɔ.
12 Nzɛn am yo sɔ, am suyo am ninbaam satiɛ wɔ lɛɛ, na am sufɔndɔ bu sunsunni
bo i ti nnyɔ nnyɔ n lɛɛ, nyini n sɔ ni, am suyo Kristo gusu satiɛ wɔ lɛɛ.
13 Nyini ti, nzɛn diire bo m di i, na i ma m niwa Kristofɔ bo i jaa kpaasi, m dí má
niɛ bekun fieo, adena má m niwa n bo i jaa kpaasi.

9

Atin bo Kristo jaramasam la i fa kɔ bu juma n su ni

1 M ti má sɔnɔ bo ma de m tii wɔ, nzɛn sɛ? M ti má Kristo jaramasa a, nzɛn sɛ?
Ma ŋu má ya Mibiɛ Yesu wɔ, nzɛn sɛ? Kabo am ayo yarada ni, má ambɛrɛ ti m
jumayoowa, Mibiɛ n dɛɛ ti a, nzɛn sɛ?
2 Haari nzɛn nyiŋgam de má m ka m ti jaramasa, ambɛrɛ si ka m ti i jaramasa a,
dama kabo am ni Mibiɛ n ayo kun ni, nyini kere am ka m ti i jaramasa a.
3 Nzɛn minɛ se m jɔrɛ, ka m ti má Kristo jaramasa, má m bisa bu ka,
4 mini ni Banabasi, ya la má atin ka ya de deke bo ya di i, ni deke bo ya nu i, Kristo
jama n dɔ ɔ, nzɛn sɛ?
5 Ya la má atin ka nzɛn ya sukɔ atin, ya koro fa ya yim bo bu ti yaradayofɔm bita
nu, kabo ya beŋgu Kristo jaramasa nbem yo ni, ni kabo ya Mibiɛ niɛmam, ni Kefasi
bo bu kaaki fere i ka Petoro gusu yo ni, nzɛn sɛ?
6 Wara m ni Banabasi ŋgumi ye i ti ye ni ka ya yo ya saa nu juma ka, na ya nya
di a?
7 Ŋma wo bɛrɛ bo i yo soja juma na i tɔ i tii su kaari a? Ai, bu tɔ bu wɔ. Ŋma wo
bɛrɛ bo i ta bakam, na i di má suuwam be a? Ai, bu di wɔ. Wara ŋma wo bɛrɛ bo i
sasa neŋgendɔrɛm na i nu má nɔnɔ a? Ai, bu nu wɔ.
8 M sufa má adamande dɛɛ sunsunni nu ye m sufa se sɔ n a, ama, kabo nɔaniɛ
kpamaawa n kere lɛɛ.
9 Ba kɛrɛ i Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n bo i fa maari Moyisi n nu ka, “Nzɛn a bita
toora subobo ŋgani, má a cici i nɔɔ.” Tɔ, naanim ŋgumi ye Nyɛmɛ cɛcɛ wo bu nu a,
nzɛn sɛ? Ai, má bɛrɛ ŋgumi.
10 Nahɔrɛ, ya ti ka dɔdɔɔrifɔm wɔ, yɛrɛ dɛɛ ti ye bu kɛrɛɛri sɔ a, adena bo i dɔ
ŋgani n ni bo i bobo i n kɛrɛ la tama ka bu nyá be na bu kpáaki nu.
11 Yɛrɛ kaanri Nyɛmɛ nɔaniɛ ni kereeri am a, kabo dɔdɔɔrifɔ dɔ alɛmbaa ni, na
ambɛrɛ ade i. Ye nzɛn i ti sɔ, yɛrɛ la má atin bo ya koro nya deke be am dɔ, nzɛn sɛ?
12 Nzɛn nyiŋgam la atin ka bu de neŋgem am dɔ, yɛrɛ la má atin bo ya de tara sɔ,
nzɛn sɛ?
Ama, yɛrɛ akere má ya yiko ka ya de nyini n be sɔ, dama ya koro má ka ya kanda
minɛm, na má bu de Kristo labari kpa ni.
13 Am si má ka, minɛm bo bu yo juma Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu ni di nyini
nu wɔ, nzɛn sɛ? Na bo bu nati yo juma Mikun yoowa yoobiri n su ma minɛm gusu
di nyini nu wɔ, nzɛn sɛ?
14 Sɔ ye Micɛra n ama nɔɔ a, ka bo bu kan labari kpa n jɔrɛ n nya deke bo bu di i
fite labari kpa n kan nu a.

15 Ama, haari ni bo má m la atin ka m yo sɔ ni, ma yo má nyini n be sɔ, na m sukɛrɛ
má ahin kadasi n ka m de deke be am dɔ ɔ, dama nzɛn m wuuri, má i ti ye tara bo
be se ka m fɔ yanfɔya ŋgbɛɛn ni.
16 Nzɛn m kan labari kpa n jɔrɛ kere minɛ, m la má atin bo m fɔ, dama i ti m juma
bo Nyɛmɛ ama m ka m yo i wɔ. Nzɛn m keteeri ka m yo má i, m nyá suicin.
17 Nyini ti, nzɛn m kan labari kpa n jɔrɛ m koroyanu, m nya ŋkatɔ, ama, i ti má m
koroyanu, dama Nyɛmɛ afa nyini juma n ama m ka m yo i a.
18 M dɛɛ ŋkatɔ la bɔnɔ? Yiri la ka m kan labari kpa n jɔrɛ fa kere minɛm ŋgbɛɛn,
m la atin bo m sere deke be bu dɔ, ama, m yo má i.
19 Haari ni bo ma de m tii na m ti má be dɛɛ akɔɔ ni, m fa m ŋu yo akɔɔ ma sɔnɔ
kɛrɛ wɔ, adena m koro nya minɛ dɔŋgu na bu su Kristo su.
20 Nzɛn m kɔɔri Yudafɔm dɔ, m yo kabo bu yo n wɔ, adena m koro nya bu nbem
na bu su Kristo su. Nzɛn m kɔɔri minɛm bo Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n niɛ bu su n
dɔ, haari ni bo nɔaniɛ kpamaawa n niɛ má mini ni m tii su kun ni, m yo kabo bu yo
n wɔ, adena m koro nya minɛm bo nɔaniɛ kpamaawa n niɛ bu su ni nbem na bu su
Kristo su.
21 Nzɛn m kaaki kɔɔri minɛm bo bu la má nɔaniɛ kpamaawa n dɔ, m yo kabo bu yo
n wɔ, i ti má ka m su má kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n kere n su wɔ, ama, Kristo
dɛɛ nɔaniɛ ni niɛ m su a, adena m koro nya minɛm bo bu la má nɔaniɛ kpamaawa
n na bu nbem su Kristo su.
22 Nzɛn m kɔɔri minɛm bo bu yarada la má faŋga n dɔ, m yo m ŋu ka mini mmɔɔ
la má faŋga wɔ, adena m koro nya bu nbem na bu su Kristo su. Deke kɛrɛ bo m kɔ,
m yo m ŋu kabo nyini minɛm yo barasu n wɔ, adena m koro ma bu nbem nya tiide.
23 M yo nyini n kɛrɛ sɔ ɔ, labari kpa n dɛɛ ti, adena m ni nyiŋgam kɛrɛ saŋga di i
kpɛrɛ.
24 Am si ka nzɛn minɛm awura akuruwa ka bu ŋmati, na bu niɛ bo i kunma i
beŋgum, bu kɛrɛ ŋmati wɔ, ama, bu nu sɔnɔ kun bo i kɔ kunmaari bu kɛrɛ ni, yiri
nya aceeri n a. Nyini ti, sɔnɔ kɛrɛ miɛ i nyi, na i wo woowa kpa fa kɔ Kristo atin n
su, kabo ŋmatiirifɔ n bo i kunma i beŋgu n ti ni, adena i nya aceeri ni.
25 Minɛm bo bu ŋmati ŋmatiiri ni, wara bo bu bo baalɔ ni, bu kɛrɛ boro bu nyi wɔ
ni anyumboro fa kɔ nyini kɔkɔrɔ n su. Bu yo sɔ ɔ na bu nya aceeri n bo i cɛ má ni,
ama, yɛrɛ yiri, ya nyá aceeri n bo i wie má na i wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ n wɔ.
26 Nyini dɛɛ ti, mini, m ŋmati má ŋgbɛɛnŋgbɛɛn ka sɔnɔ bo i si má bo i wo nu ni.
M ti má sɔnɔ bo m bo acɔrɛ na m bo fun.
27 Ama, m kere m ŋuniɛ n wahara a, na i yo kabo m koro ni, adena má m yo sɔnɔ
bo m kan labari kpa n jɔrɛ kere minɛm, na mini mmɔɔ fun aceeri ni.

10

Kabo Pɔɔlu bɔbɔɔri bu ka má bu su amɔɛm ni

1 M ninbaam, m koro ka m teŋge am su ka saŋga bo ya nam yo suuri Moyisi su
fiteeri Ijipiti asiɛn n su ni, yinyiŋgu n yo kataari bu kɛrɛ ŋu wɔ, na bu kɛrɛ ayo awura
kunma nzue bambaka n nu na ba kpiɛ.
2 Kabo i yoori sɔ ni, i yo ti ka ba biɛ bu Nyɛmɛ nzue, afa bu ama Moyisi wɔ lɛɛ.
3 Bu kɛrɛ yo saŋga diiri diire n bo i ti má durunya n nu fɛn dɛɛ diire n a,
4 na bu kɛrɛ asaŋga anu deke nuuwa kun n bo i ti má durunya n nu fɛn dɛɛ ni,
dama yabuɛ n bo nzue n soŋgi fiteeri nu na bu nuuri i n na i suuri bu su ni, i fite má
durunya n nu fɛn, nyini yabuɛ n la Kristo Tiidefɔ ni.
5 Ama, haari ni nyini mmɔɔ, bu dɔŋgu sayoowa asun má Nyɛmɛ nu, nyini dɛɛ ti
na ba wu aka ŋgbɛɛn boro kpantain n nu.

6 Tɔ, ahin sam kɛrɛ bo bu yo yoori ni, bu ti deke bo bu sufa kere ya a, ka má ya
sufa konviki, na ya su satiɛm su, kabo bu yo yoori ni.
7 Na má am su amɔɛm kabo bu nbem yo yoori ni. Kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi
n nu ni, ka, “Minɛm n yo tanaari wɔ, na ba di, na ba nu, na ba nya ayasu agɔ agɔrɛ.”
8 Má am ma ya yo sakaraya kabo bu nbem yo yoori, na cɛɛn kun nu na bu minɛm
kɔ akpii aburanyɔ ni akpii nsan wuuri ni.
9 Má am ma ya yo Mibiɛ n na ya niɛ, kabo bu nbem yo yoori i na bu niɛ, na woom
kan kuunri bu ni.
10 Má am suŋuŋuti kabo bu nbem yo ŋuŋutiiri na mɛrɛkɛ saakifɔ n ba kuunri bu
na bu kaari ŋgbɛɛn ni.
11 Ahin sam kɛrɛ bo bu yo yoori ni, bu ti deke bo bu sufa kere ya wɔ, nyini ma bu
kɛrɛɛri bu seeri n a, na bu fa bɔbɔ yɛrɛ n bo ya wo ahin awieeri su saŋga n nu ni.
12 Nyini ti, sɔnɔ kɛrɛ bo i sunsun ka i jina nyunyumi, i ti ye ni ka i mi si i ŋu sa, na
má i kpaasi.
13 Gbɛrɛgbɛrɛ be wo má bɛrɛ bo wɔ tu am, na i be nya tu má adamande. Nyɛmɛ la
dabuŋu, i yáki má na gbɛrɛgbɛrɛ bo i kúnma am bá tu am, ama, haari nzɛn gbɛrɛ-
gbɛrɛ be bá tuuri am, i kpíni atin ma am, na i má am koro mindi de i.
14 Nyini dɛɛ ti, m ninbaa koroowam, am ŋmati fite amɔɛ su nu.
15 M sujɔjɔ am dɔ ka am ti minɛm bo bu nyunu ateke wɔ, ambɛrɛ mmɔɔ ni am tii,
am si deke n bo m sujɔjɔ i n bu.
16 Nzɛn ya sudi ya Mibiɛ n diire ni, na ya faari awa n ni nzan n na ya yo kisi gɔ su,
na ya kɛrɛ saŋga nuuri i, i ti Kristo mbunja wɔ lɛɛ, ye ya nu i n a. Kpɔnɔ n gusu bo
ya kpiɛkpiɛ i nu na ya saŋga di i ni, i ti Kristo ŋuniɛmbaa n wɔ lɛɛ, ye ya di i n a.
17 Kpɔnɔ n bo ya kɛrɛ saŋga di i n ti mɔmɔ kun wɔ, nyini dɛɛ ti, yɛrɛ bo ya ti minɛ
beberebe ni, ya ti aŋuniɛmbaa kun wɔ lɛɛ, dama ya kɛrɛ saŋga di kpɔnɔ kun n wɔ.
18 Am niɛ kabo Yisarelifɔm yoori ni. Minɛm bo bu di dekem bo bu fa yo yoowa
Mikun yoowa yoobiri n su n ni, bu ni Nyɛmɛ la wo fiɛ bo i ma bu yo anɔɔkun, fa kɔ
bu nyɛmɛsu atin n su.
19 M suse má ka dekem bo bu yo tiɛ n ma bu n wo má bɛrɛ wɔ, wara amɔɛm ni bu
tii wo má bɛrɛ. Ai, má sɔ.
20 Ama, dekem bo amɔɛsufɔm yo tiɛ ma bu ni, bu yo ma ajinim wɔ, bu yo ma má
Nyɛmɛ. M koro má ka am di amɔɛ tiɛ diirem, na am ni ajinim saŋga.
21 Nahɔrɛ, m koro ka am si ka am koro nu má ya Mibiɛ ni nzan awa n nu, na am
kaaki nu ajinim dɛɛ gusu buka su, nyini koro yo má, na am kaaki koro di má ya Mibiɛ
n diire ni, na am kaaki di ajinim dɛɛ buka su, nyini koro yo má,
22 wara ya koro ka Mibiɛ n si ya kɔrɛ na i fa yaa ya ŋu wɔ. Ya la faŋga tara i wɔ,
nzɛn sɛ? Ai, ya lá má faŋga.

Ya yo sa bo i sun Nyɛmɛ nu

23 Am nbem se ka, “Ya la atin bo ya koro yo deke kɛrɛ bo ya koro ka ya yo i ni.” I
ti nahɔrɛ wɔ, ama, má deke kɛrɛ la kpɛrɛ a. Am ŋa, “Ya la atin bo ya koro yo deke
kɛrɛ bo ya koro ka ya yo i ni.” I ti nahɔrɛ wɔ, ama, má deke kɛrɛ buka ya a.
24 Má am niɛ kabo am yo na ambɛrɛ ŋgumi yo ye, ama, am niɛ kabo am yo na am
beŋgum gusu yo ye.
25 Niɛ kɛrɛ bo naŋkɔsim tɔ i ni, am di i, má am yo sika.
26 Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, “Durunya n ni deke n kɛrɛ bo i wo
nu n ti Micɛra n dɛɛ wɔ.”
27 Nzɛn sɔnɔ bo i yo má yarada baandiiri am ka am ba di diire, na am soro su, am
di deke kɛrɛ bo bu fa ma am ni, má am kɛrɛ nu, sika dɛɛ ti.
28 Ama, nzɛn be se am ka, ahin niɛ n ti tiɛ niɛ wɔ, nyini yiri, má am di, yiri n bo
wɔ se sɔ ni, i sunsunni suma i nnyɔ nnyɔ n dɛɛ ti, má am di.

29 I mi n dɛɛ sunsunni nnyɔ nnyɔ n dɛɛ ti, má a di i, má u dɛɛ ti a. M dɛɛ la m tii, ye
nzu ti ye m ma be dɛɛ sunsunni nnyɔ nnyɔ n di m jɔrɛ, na má m yo kabo m koro a.
30 Nzɛn m da Nyɛmɛ asi gɔ diire n su na m di i, be yo sɛ koro jaraki m diire n dɛɛ
ti a? Dama ma du mɔ ada Nyɛmɛ asi agɔ diire n su.
31 Nyini ti, nzɛn am diiri diire, wara am nuuri deke nuuwa, wara deke kɛrɛ bo am
yoori i, am yo i na i wura Nyɛmɛ kpiri.
32 Má am yo sa bo i ma minɛm bo bu jaa na bu kpaasi, bo bu ti Yudafɔm ni, ni bo
bu ti má Yudafɔm, haari ni Kristo jama ni.
33 Sɔ ye mini mmɔɔ ni m tii boro m nyi a, na m yo sa bo i sun sɔnɔ kɛrɛ nu, m
suniɛ má kabo m yo na mini ŋgumi yo ye wɔ, ama, m yo deke bo i buka sɔnɔ kɛrɛ wɔ,
adena bu nya tiide.

11

1 Am sɔn m su, na am ma am woowa ti kabo m woowa ti barasu n na m sɔn Kristo
su ni.

Tii kata su jɔrɛ fa kɔ nyɛmɛsere su

2 Tɔ, m kansi am wɔ, dama saŋga kɛrɛ am nati teŋge m su wɔ, na am bita kereewam
bo m fa kereeri am n ni nahɔrɛ su ni.
3 Ama, deke bo m koro ka am si i la ka, biɛsɔ kɛrɛ tiifɔ la Kristo wɔ, na bara kɛrɛ
tiifɔ la i hun, na Kristo gusu tiifɔ la Nyɛmɛ.
4 Nyini ti, biɛsɔ kɛrɛ bo i susere Nyɛmɛ, wara i sukan Nyɛmɛ nɔaniɛ n kere minɛm,
na i kata i tii su, i mi awura i tiifɔ n nyinsɛ wɔ lɛɛ.
5 Na bara kɛrɛ bo i susere Nyɛmɛ, wara i sukan Nyɛmɛ nɔaniɛ n kere minɛm, na
wɔ kata má i tii su, nyini bara n suwura i tiifɔ nyinsɛ wɔ lɛɛ. I ti ka wɔ yi i tii wɔ lɛɛ.
6 Nzɛn bara kete ka i kata má i tii su, nyini yiri, i ti ye ni ka i kpiɛkpiɛ i tii ni, ama,
nzɛn i ti i nyinsɛ ka i kpiɛkpiɛ i tii, wara i yi i, nyini yiri, i ti ye ni ka i fa deke kata su.
7 Nyini ti, i ti má ye ni ka biɛsɔ susere Nyɛmɛ na i fa deke be kata i tii su, dama i
ferema ni Nyɛmɛ wɔ, i de Nyɛmɛ jirima woowa a, ama, bara n yiri, i de biɛsɔ n jirima
woowa a.
8 Dama Nyɛmɛ afa má bara ye i fa yoori biɛsɔ a, ama, i du mɔ yiiri biɛsɔ ɔ ka, na
wɔ nya ayi bara afite i ŋuniɛ nu.
9 Má bara dɛɛ ti, ye Nyɛmɛ yoori biɛsɔ a, ama, biɛsɔ dɛɛ ti, ye i yoori bara a.
10 Nyini dɛɛ ti, wɔ yo daka ka bara cin acici, na i kere ka be la i yiko, mɛrɛkɛm dɛɛ
ti.
11 Ama, haari ni nyini n kɛrɛ ni, fa kɔ Mibiɛ n dɛɛ atin n su, bara wo má i ŋgumi,
na biɛsɔ gusu wo i ŋgumi.
12 Dama kabo Nyɛmɛ yo yiiri bara fiteeri biɛsɔ ŋuniɛ nu ni, sɔ ye bara gusu wu
biɛsɔ a, ama, deke n kɛrɛ fite Nyɛmɛ dɔ ɔ.
13 Ambɛrɛ mmɔɔ ni am tii, am sunsun na am niɛ, i ti kpa ka bara sere Nyɛmɛ na
má i cin acici?
14 Am niɛ kabo adamande woowa ti a, i kere ka nzɛn biɛsɔ yaki i tiiŋmiɛ na i yo
tintiin jɔnjɔndi, minɛm bu má i.
15 Ama, nzɛn bara la tiiŋmiɛ tintiin ye i la jirima a, dama Nyɛmɛ ama i tiiŋmiɛ n
ka i fa kata i tii su wɔ.
16 Nzɛn be wo am nu na i yo i ŋu ka i se akuruwa fa kɔ kabo m suse ni, m koro
ka m se am ka, yɛrɛ, ya su má nyini yoowa n su, haari ni deke kɛrɛ bo Kristo jamam
tiɛn bu nɔɔ ni, be yo má sɔ.

Ya Mibiɛ n diire n jɔrɛ

17 Tɔ, ahin kereewam bo m koro ka m fa kere am ni, m koro kansi má am, dama
saŋga bo am ba tiɛn am nɔɔ, sam bo am yo bu ni, bu buka má am, bu ma am kɔ am
sin wɔ.

18 Ciciri su, ma ti ka saŋga bo am ba tiɛn am nɔɔ na am su Nyɛmɛ ni, am la
kpakpaakinu wɔ. Ma yo yarada ka, beni, i ti nahɔrɛ wɔ.
19 Nahɔrɛ, wɔ yo daka ka am la kpakpaakinu am nu, adena am si bo bu ti yarada-
yofɔm nahɔrɛ su ni.
20 Am ba tiɛn am nɔɔ ni, má ya Mibiɛ n diire n ye am tiɛn am nɔɔ di i n a.
21 Dama saŋga bo am ba sudi ni, sɔnɔ kɛrɛ di i tiɛŋgu diire wɔ, be ŋminda má i
beŋgu, na ahɔɛ suti nbem, na nbem nu nzan subo.
22 Am la má am tiɛŋgu awurum wɔ, bo am koro di na am nu wɔ, nzɛn sɛ? Wara
am bu Kristo jama ni ŋgbɛɛn wɔ, haari na am suwura bo bu la má pui nyinsɛ? Am
ŋa m se am sɛ wɔ? Am ŋa m kansi am wɔ, nzɛn sɛ? Ai, m koro kansi má am ni nyini
yiri.
23 Dama deke n bo mini ni m tii deeri i fiteeri Mibiɛ n dɔ ni, nyini ye ma fa akere
am n a. Kɔŋguɛ n bo bu tɔɔri ya Mibiɛ Yesu maari i kpɔfɔm ni, na wɔ fa kpɔnɔ,
24 na wɔ da Nyɛmɛ asi, na wɔ bubu i nu, na wɔ se bu ka, “Ahin kpɔnɔ n ti m
ŋuniɛmbaa lɛɛ ye m sufa ma am n a. Am yo ahin sɔ adena am fa teŋge m su.”
25 Bu diiri diire n wieeri ni, na wɔ kaaki afa awa n ni nzan ni, na wɔ se bu ka,
“Ahin nzan n ti sɛsɛsu fɔfɔrɛ n bo Nyɛmɛ sufa m mbunja n sudi i di wɔ. Saŋga kɛrɛ
bo am ba sunu nyini nzan ni, am teŋge m su.”
26 Nyini la ka, saŋga kɛrɛ bo am ba sudi ahin kpɔnɔ n na am sunu ahin nzan ni,
am subo Mibiɛ n yiwee ni ndoori wɔ lɛɛ, haari fa kɔ ju saŋga bo i bá kaaki ba bekun
ni.
27 Nyini ti, sɔnɔ kɛrɛ bo i diiri ya Mibiɛ n kpɔnɔ ni, wara i nuuri i nzan ni, na i bu
má i, Nyɛmɛ dí i mi jɔrɛ jaraki i, dama wɔ fa má ya Mibiɛ ŋuniɛ n ni i mbunja n ayo
má juma.
28 Wɔ yo daka ka sɔnɔ kɛrɛ niɛ i ahorembaa su ka, na i nya di ahin kpɔnɔ ni, na i
nya nu nzan ni.
29 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo i diiri kpɔnɔ n na i nuuri nzan n na wɔ si má ka ya Mibiɛ
ŋuniɛmbaa n lɛɛ, Nyɛmɛ bá di i mi jɔrɛ jaraki i.
30 Nyini dɛɛ ti ye am nu, minɛ dɔŋgu ayɔrɔki ada tukpaki, haari nbem awu n a.
31 Nzɛn yɛrɛ ni ya tii du mɔ fiiti niɛɛri kabo ya woowa ti, Nyɛmɛ di má ya jɔrɛ cin
má ya sui.
32 Ama, nzɛn Mibiɛ n fiiti ya na i cin ya sui, i yo sɔ ɔ adena i di má ya jɔrɛ na i yo
ya ŋgbɛɛn, cɛɛn n bo i bá di durunya n nufɔm jɔrɛ ni.
33 Nyini dɛɛ ti, m ninbaam, saŋga kɛrɛ bo am ba tiɛn am nɔɔ, na am di, am kɛrɛ
ŋminda am beŋgu, na am saŋga di.
34 Nzɛn ahɔɛ ati be, i ti ye ni ka i mi di diire awuru ka, na i nya ba, adena nzɛn am
ba tiɛn am nɔɔ, na má Nyɛmɛ di am jɔrɛ cin am sui. Jɔrɛ n kɛrɛ bo wɔ ka ni, nzɛn m
ba baari, m yó i dɔŋgu.

12

Aceerim bo Awiɛwiɛ Casi n fa ma minɛm n jɔrɛ

1 Tɔ, m ninbaam, m koro ka am si sa bo i wo bɛrɛ fa kɔ Awiɛwiɛ Casi n aceerim su.
2 Am si ka saŋga bo am yo su má Nyɛmɛ ni, bu yo taari am nyi wɔ, na am susu
amɔɛm bo bu koro jɔjɔ má ni.
3 Nyini ti, m koro ka am si ka sɔnɔ kɛrɛ bo Awiɛwiɛ Casi n wo i dɔ, i mi koro se má
ka, “Yesu aka ŋgbɛɛn,” na be gusu koro se má ka “Yesu ti m Mibiɛ,” má ka Awiɛwiɛ
Casi n wo i mi dɔ.
4 Aceerim barasu barasu wo bɛrɛ, ama, Awiɛwiɛ Casi n ti kun wɔ.
5 Amusuim bo ya yo buka minɛm wo bɛrɛ barasu barasu, ama, ya su Mibiɛ kun wɔ.

6 Sɔnɔ kɛrɛ la atin barasu barasu kabo i mi koro fa yo i juma, ama, Nyɛmɛ kun ni
yo nyini n kɛrɛ a.
7 Nyɛmɛ ma sɔnɔ kɛrɛ Awiɛwiɛ Casi n aceerim n bo i kere ka Awiɛwiɛ Casi n wo i
mi dɔ a, na i fa buka Kristo jama n kɛrɛ.
8 Awiɛwiɛ Casi ni ma sɔnɔ be jɔjɔ alecira jɔrɛ a, nyini Awiɛwiɛ ni ma be gusu jɔjɔ
si jɔrɛ a.
9 Nyini Awiɛwiɛ ni ma be yarada ye i yo yiko juma n a, nyini Awiɛwiɛ kun ni ma
be yiko ye i mi n koro tuntun tukpakifɔm na bu nya laifiɛ a.
10 Nyini Awiɛwiɛ ni ma be yiko ye i koro yo alekutura sam a, yiri ma be yiko ye i
kan Nyɛmɛ nɔaniɛ n kere minɛm a, yiri ma be yiko ye i koro si jɔrɛ n bo i fite Nyɛmɛ
Awiɛwiɛ Casi n dɔ a, yiri ma be yiko ye i koro jɔjɔ aniɛ barasu barasu a, yiri gusu ma
be yiko ye i koro kere aniɛ barasu barasum bu a.
11 Nyini Awiɛwiɛ kun ni yo nyinim kɛrɛ a, yiri ce sɔnɔ kɛrɛ aceeri barasu barasu n
kabo i koro a.

Aŋuniɛmbaa kun n ni i bue barasu n jɔrɛ

12 Aŋuniɛmbaa n la bue barasu barasu beberebe wɔ, haari ni bo i la bue barasu
barasu ni, i ti aŋuniɛmbaa kun wɔ, Kristo gusu ti sɔ ɔ lɛɛ, yɛrɛ ti i bue barasu barasu
n a.
13 Awiɛwiɛ kun n ye ba fa abiɛ ya kɛrɛ Nyɛmɛ nzue a, ye ya kɛrɛ ayo aŋuniɛmbaa
kun, bo bu ti Yudafɔm, ni bo bu ti má Yudafɔm, bo bu ti akɔɔm, ni bo bu ti má akɔɔm,
ya kɛrɛ ade nyini Awiɛwiɛ kun ni ya ahore su a.
14 Tɔ, aŋuniɛmbaa n la bue barasu barasu beberebe wɔ, bu ti má kun.
15 Nzɛn má ajaari n seeri ka, “M ti má asaa, nyini ti, m ti má aŋuniɛmbaa n be fieo,”
nyini kere má ka i ti má aŋuniɛmbaa n bue be kun wɔ.
16 Na nzɛn má asui n gusu seeri ka, “M ti má anyumbaa, nyini ti, m ti má aŋuniɛ-
mbaa n be fieo,” nyini kere má ka i ti má aŋuniɛmbaa n bue be kun wɔ.
17 Nzɛn má aŋuniɛmbaa n bue n kɛrɛ tiiri anyumbaa, má bu yo sɛ koro ti deke
ŋga a? Ye nzɛn má bu kɛrɛ tiiri asui, má bu yo sɛ koro de nvan a?
18 Ama, kabo Nyɛmɛ koro n ye wɔ fa ama aŋuniɛmbaa bue barasu n kɛrɛ a, ye wɔ
yo i aŋuniɛmbaa kun a.
19 Nzɛn má i kɛrɛ ti bue barasu kun, má i ti má aŋuniɛmbaa lɛɛ.
20 Kabo i ti ni, aŋuniɛmbaa bue barasu n sunnu, ama, i ti aŋuniɛmbaa kun wɔ.
21 Nyini ti, anyumbaa n koro se má asaa n ka, “Wɔrɔ, a kun má m kpɛrɛ be, m koro
má u.” Wara atii n koro se má ajaari n ka, “Wɔrɔ, a kun má m kpɛrɛ be, m koro
má u.”
22 Ama, haari aŋuniɛmbaa bue barasum n bo ya ŋa bu la má faŋga ni mmɔɔ kun
kpɛrɛ wɔ.
23 Na aŋuniɛmbaa bue barasu n bo i la má jirima ni, yiri ye ya niɛ i dika nyunyumi a.
Na aŋuniɛmbaa bue barasu n bo ya ŋu i ka i la ya nyinsɛ ni, ya yo yiri dɔŋgu a, na
má ya di nyinsɛ.
24 Na aŋuniɛmbaa n bue n bo bu wo fofoe nu ni, ya niɛ má bu dika nyunyumi.
Ama, kabo Nyɛmɛ yoori aŋuniɛmbaa n ni, deke n bo yɛrɛ fa má i yo má pui ni, yiri
ye wɔ wura i jirima a,
25 adena má i la kpakpaakinu, ama, na bue barasu n kɛrɛ cɛcɛ wo i beŋgu nu.
26 Nzɛn aŋuniɛmbaa bue kun diiri yaari, aŋuniɛmbaa bue n kɛrɛ sudi yaari n a, ye
nzɛn aŋuniɛmbaa n bue be sunya kansi, aŋuniɛmbaa bue n kɛrɛ ahore ti jɔɔwa wɔ
lɛɛ.
27 Ambɛrɛ kɛrɛ ti Kristo aŋuniɛmbaa n wɔ, na am kɛrɛ kun kun n ti i bue barasu
be wɔ lɛɛ.
28 Na Nyɛmɛ ayi i minɛ nbem Kristo jamam n nu, na wɔ ma bu kɛrɛ ni bu juma.
I du mɔ yiiri jaramasam wɔ, nnyɔ su, bo bu kan Nyɛmɛ nɔaniɛ n kere minɛm ni,

nsan su la kerefɔm, bo bu buka su la bo bu yo alekutura sam ni, ni bo bu tuntun tukpakifɔm na bu nya laifiɛ ni, ni bo bu buka minɛm ni, ni Nyɛmɛ minɛ mɔfɔm bo bu kere nyaari ni, ni bo bu jɔjɔ aniɛ barasu barasu ni.
29 Sɔnɔ kɛrɛ ti jaramasa a? Ai. Sɔnɔ kɛrɛ kan Nyɛmɛ nɔaniɛ n kan kere minɛm a? Wara sɔnɔ kɛrɛ koro kere a? Ai. Sɔnɔ kɛrɛ la yiko koro yo alekutura sam a? Ai, i ti má sɔ.
30 Sɔnɔ kɛrɛ la yiko koro tuntun tukpakifɔm na bu nya laifiɛ a? Ai. Sɔnɔ kɛrɛ koro jɔjɔ aniɛ barasu barasu a? Ai. Sɔnɔ kɛrɛ koro yi aniɛ jɔjɔɔwa barasu barasu n bu a? Ai.
31 Ama, am kɛrɛ boro am nyi na am nya aceerim n bo bu la má aŋusu ni.
Kisa, m koro ka m kere am atin n bo i ti kpa tara i kɛrɛ ni.

13

Koro jɔrɛ

1 Nzɛn m jɔjɔ adamande aniɛ barasu barasu n kɛrɛ, na nzɛn m jɔjɔ mɛrɛkɛm aniɛ, na m koro má minɛm, m ti ka adaŋwore wɔ, wara m ti ka coco bo i bobo i beŋgu na i yo naŋmiɛ ŋgbɛɛn wɔ.
2 Nzɛn m de Nyɛmɛ nɔaniɛ n Awiɛwiɛ Casi n dɔ, na m kan kere minɛm, na m la si kɛrɛ na m si deke n kɛrɛ bo bu wo asiri nu ni, na nzɛn m la yarada haari bo m koro se bukam ka bu yasu bu tanaabiri, ama, na m koro má minɛm, m ti ŋgbɛɛn wɔ lɛɛ.
3 Na nzɛn m faari m neŋgem kɛrɛ fa kpaaki nu maari yaarifɔm, na m faari m ŋuniɛmbaa fa maari, na bu yara m sin, na m koro má minɛm, nyini n kɛrɛ bo m yo i n ti ŋgbɛɛn wɔ lɛɛ.
4 Sɔnɔ bo i la koro, i mi la sawɔrɛ wɔ, na i yo kpa, i mi si má minɛ kɔrɛ, i mi fɔ má yanfɔya, i mi koro má kpiri.
5 Sɔnɔ bo i la koro, i mi la má anyumbaa wuruuwa, i mi yo má sa bo yiri ŋgumi yo ye, i mi fa má yaa ndende, i mi fa má jɔrɛ se má i kunnu na i teŋge su.
6 Sɔnɔ bo i la koro, i mi ahore ti má jɔɔwa fa kɔ satiɛ su, ama, i mi n ahore ti jɔɔwa fa kɔ deke bo i ti nahɔrɛ su a.
7 Sɔnɔ bo i la koro mindi de deke kɛrɛ wɔ, na i la yarada fa kɔ deke kɛrɛ nu, na i la ahoresi fa kɔ deke kɛrɛ nu, na i la mindi saŋga kɛrɛ.
8 Koro la má awieeri. Ama, aceerim bo Awiɛwiɛ Casi n fa ma minɛm na bu koro kan Nyɛmɛ nɔaniɛ n kere minɛm ni, i la saŋga bo i ba sin wɔ, minɛm bo bu jɔjɔ aniɛ barasu barasum ni, bu bá mɔ bu nɔɔ ɔ, na bo bu la si ni, i la saŋga bo i bá sin wɔ.
9 Kisa ya si má deke n kɛrɛ wie má, na Nyɛmɛ nɔaniɛ n bo ya kan kere minɛm ni, ya si má i kɛrɛ wie má.
10 Ama, nzɛn Kristo ba baari, nyini saŋga deke n bo ya si má i kɛrɛ ni aba i awieeri lɛɛ.
11 Saŋga bo m yo ti baatuma ni, m yo jɔjɔ baatumaya jɔrɛ wɔ, na m sunsun kabo baatuma sunsun ni, ama, m nyunu ba tiiri ni, na ma yaki baatumaya jɔrɛm n kɛrɛ.
12 Kisa dekem bo ya ŋu i ni, i ti ka ya niɛ ŋu i niɛɛnu nu wɔ, ama, ya bá ŋu i fofoe nu, kabo ya ŋu ya ŋu n wɔ. Kisa m si má deke n kɛrɛ, ama, saŋga suba bo m bá si deke n kɛrɛ, kabo Nyɛmɛ si m nahɔrɛ su ni.
13 Tɔ, kisa ahin deke nsanm ni wo bɛrɛ a, bɛrɛ la yarada, ni tama, ni koro, ama, bo i tara bu kɛrɛ n la koro wɔ.

14

Awiɛwiɛ Casi n aceerim bo i buka su n dɛɛ jɔrɛ

1 Tɔ, am bita koro atin na am koro am beŋgu ni anyumboro, na am kpini Awiɛwiɛ Casi n aceerim busu, maala bo i ma am koro kan Nyɛmɛ nɔaniɛ n kere minɛm ni.

2 Dama bo i jɔjɔ aniɛ barasu barasu n jɔjɔ má adamandem dɔ, ama, i jɔjɔ Nyɛmɛ
dɔ a. Nahɔrɛ, be koro ti má kabo i sujɔjɔ n bu, dama Awiɛwiɛ Casi n dɛɛ yiko n nu
ye i jɔjɔ asiri nu jɔrɛm a.
3 Ama, sɔnɔ bo i kan Nyɛmɛ nɔaniɛ n kere minɛm ni, i jɔjɔ ma minɛm wɔ, na i buka
bu na bu nya faŋga buka su, na i ma bu ahoresi, na i kaaki ma bu ahoreda.
4 Sɔnɔ bo i jɔjɔ aniɛ barasu barasu n buka má be, i buka yiri ni i tii ŋgumi wɔ.
Ama, bo i kan Nyɛmɛ nɔaniɛ n kere minɛm ni, yiri buka Kristo jama n wɔ, na i nya
faŋga buka su.
5 Tɔ, nzɛn má am kɛrɛ koro jɔjɔ aniɛ barasu barasu, má i yo m fiɛ. Ama, bo i yo m
fiɛ kɔ tara i kɛrɛ n la ka, am koro kan Nyɛmɛ nɔaniɛ n kere minɛm. Sɔnɔ bo i kan
Nyɛmɛ nɔaniɛ n kere minɛm n tara bo i jɔjɔ aniɛ barasu barasum ni, má ka be akoro
akere nyini aniɛ barasu barasum bu, na i buka Kristo jama n na i nya faŋga.

6 M ninbaam, nzɛn kisa na m baari am dɔ, na m jɔjɔɔri aniɛ barasu barasum, nzu
kpɛrɛ ye am nyá i a? Ai, am nyá má kpɛrɛ be. Má ka ma kan sa bo Nyɛmɛ ayi i akere
m n ama am, wara m kan si jɔrɛ be kere am, wara m kan Nyɛmɛ nɔaniɛ n kere am,
wara m kan kereewa bo i fite Awiɛwiɛ Casi n dɔ kere am.
7 Sɔ ye i ti a, nzɛn be fitaari tere, wara be bo biɛku, na wɔ tɔ má su, bu yo sɛ koro
di jue soro su a?
8 Bekun nzɛn be kaanri luɛ awiɛ, na wɔ sun má kabo luɛ awiɛ sun ni, bu yo sɛ koro
cici luɛ a?
9 I ti sɔ ɔ lɛɛ, ambɛrɛ mmɔɔ dɔ, nzɛn am jɔjɔ aniɛ barasu, na i la má bu, minɛ yo
sɛ koro si kabo am suse n a? I ti ka am sujɔjɔ gɔ nzue awa sin wɔ lɛɛ.
10 Daanfiɛ aniɛ barasu barasum sunnu durunya n nu, i gusu be wo má bɛrɛ bo i la
má bu, i kɛrɛ la bu.
11 Tɔ, nyini ti, nzɛn be jɔjɔ aniɛ be na m ti má i, m ti daanfiɛ barasu be wɔ lɛɛ i mi
dɔ, ye i gusu ti daanfiɛ barasu be wɔ lɛɛ m dɔ.
12 Kabo am nyunu aboro ka am nyá Awiɛwiɛ Casi n aceerim ni, am boro am nyi ni
aceerim bo bu koro buka Kristo jama n na i nya faŋga buka su.

13 Nyini ti, sɔnɔ kɛrɛ bo i jɔjɔ aniɛ barasu barasum, i ti ye ni ka i sere Nyɛmɛ na i
ma i aceeri n bo i koro yi i bu kere minɛm ni.
14 Dama saŋga kɛrɛ bo m sere Nyɛmɛ na m sere aniɛ barasu barasu be nu, m
awiɛwiɛ susere Nyɛmɛ a, ama, m ti má i bu m sunsunni nu.
15 Nyini ti, deke bo i ti ye ni ka m yo la ka, m sere Nyɛmɛ fite m awiɛwiɛ nu wɔ, na
m kaaki sere i fite m sunsunni nu, na m di jue fite m awiɛwiɛ nu kansi Nyɛmɛ, na m
kaaki di jue fite m sunsunni nu kansi Nyɛmɛ.
16 Nzɛn a sukansi Nyɛmɛ na i fite u awiɛwiɛ nu, na be wo u bi bo i nya si má Nyɛmɛ
atin ni, i mi yo sɛ koro ti u nyɛmɛsere n bu a, na i soro su se ka, “Ami” a?
17 Haari nzɛn u nyɛmɛsere ti kpa, i buka má yiri n bo i ti má i bu ni.
18 M da Nyɛmɛ asi ka m jɔjɔ aniɛ barasu barasum tara am kɛrɛ.
19 Ama, nzɛn m ni Kristo jama n aba atiɛn ya nɔɔ susu Nyɛmɛ, na m jɔjɔɔri jɔrɛ
kaan bo i fite m sunsunni nu, na bu tiiri i bu, i tara bo m jɔjɔ jɔrɛ beberebe aniɛ
barasu nu ni.
20 M ninbaam, má am sunsun kabo nbaatumam sunsun ni, ama, fa kɔ satiɛyo dika,
am yo kabo nbaatumam yo ni, na am ma am sunsunni ti kabo anyunutifɔm dɛɛ ti ni.
21 Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n nu ka, Micɛra n ŋa,

“M fá minɛm bo bu jɔjɔ daanfiɛ aniɛ barasu barasum
na m má bu jɔjɔ m tiɛŋgu minɛm dɔ.
Ama, haari ni nyini n kɛrɛ mmɔɔ,
bu dé má m nɔaniɛ ni.”

22 Nyini ti, aniɛ barasu barasum jɔjɔɔwa n kere minɛm bo ba nya yo má Kristo yarada
ni nyaari a, má bo ba yo yarada ni. Na bo bu kan Nyɛmɛ nɔaniɛ n kere minɛm ni,
bu kere bo ba yo yarada ni nyaari a, má bo bu yo má yarada ni.
23 Nyini ti, nzɛn ambɛrɛ Kristo jama n atiɛn am nɔɔ, na am kɛrɛ sujɔjɔ aniɛ barasu
barasum, na bo bu nya si má Nyɛmɛ atin ni, wara bo bu nya yo má yarada wuraari
am nu, bu sé ka am nyunu akan am wɔ, má sɔ?
24 Ama, nzɛn am atiɛn am nɔɔ, na am kɛrɛ sukan Nyɛmɛ nɔaniɛ ni, na bo i nya si má
Nyɛmɛ atin ni, wara, bo i ti má yaradayofɔ aba awura am nu, na i ti kabo sɔnɔ kɛrɛ
sujɔjɔ ni, i mi n sunsunni nu kere i ka i ti satiɛyofɔ ɔ, na Nyɛmɛ nɔaniɛ n di i jɔrɛ
jaraki i.
25 Nyini ma i mi n kan asiri jɔrɛ kɛrɛ bo i wo i ahore su n fite fofoe nu a, na i kutu i
jaa su, na i kansi Nyɛmɛ, na i se ka, “Nyɛmɛ wo am dɔ nahɔrɛ su.”

Kabo i ti ye ni ka sɔnɔ kɛrɛ tara i ŋu Kristo jama n nu barasu ni

26 Tɔ, m ninbaam, nzu deke ye i ti ye ni ka am yo i a? Deke bo m koro ka m kan
kere am la ka, nzɛn am ba tiɛn am nɔɔ, na be la jue bo i di, wara be la kereewa be
bo i kere, wara be la sayikereewa bo i fite Nyɛmɛ dɔ, wara be la aniɛ barasu be bo i
jɔjɔ, wara be yi aniɛ jɔjɔɔwa n bu kere am, deke n kɛrɛ bo am yo i ni, am yo i na i
buka Kristo jama ni, na i nya faŋga buka su.
27 Nzɛn nbem ba sujɔjɔ aniɛ barasu barasum, i ni i agaya kɛrɛ, bu yo minɛ nnyɔ,
wara minɛ nsan, má bu tara sɔ. Bu ŋa bu jɔjɔ, bu jɔjɔ kun kun, i ti ye ni ka be gusu
kaaki yi i bu kere am.
28 Ama, nzɛn be koro kaaki yi má i bu kere má am, i ti ye ni ka i mi n bo i sujɔjɔ
aniɛ barasu barasum n mɔ i nɔɔ Kristo jamam nu, na i jɔjɔ ma i ŋu ni Nyɛmɛ.
29 Minɛm bo bu kan Nyɛmɛ nɔaniɛ n kere minɛm ni, i ti ye ni ka bu minɛ nnyɔ
wara bu minɛ nsan jɔjɔ a, na nyiŋgam bo ba ka n fiiti i nu.
30 Nzɛn be sujɔjɔ, na Nyɛmɛ ayi deke be akere sɔnɔ nyiŋga, i ti ye ni ka sɔnɔ n bo
i du mɔ sujɔjɔ n mɔ i nɔɔ, na yiri n bo Nyɛmɛ ayi deke be akere i n jɔjɔ.
31 Dama am kɛrɛ koro kan Nyɛmɛ nɔaniɛ n kun kun kere am beŋgu wɔ, adena am
kɛrɛ sɔnsɔn deke be nu, na i ma am ahoresi.
32 I ti ye ni ka bo bu kan Nyɛmɛ nɔaniɛ n kere minɛm n kɛrɛ la tarabuŋu fa kɔ bu
Nyɛmɛ nɔaniɛ n kan su.
33 Dama Nyɛmɛ ti má bo i fa kpakpaakinu ba i minɛm dɔ, ama, i ma bu la tana-
laifiɛ wɔ.
I ti sɔ ɔ lɛɛ, Kristo jama n kɛrɛ nu,
34 nzɛn am ba tiɛɛnri am nɔɔ, i ti ye ni ka nbaram mɔ bu nɔɔ, bu la má atin ka bu
jɔjɔ. Ama, wɔ yo daka ka bu yo bu ŋu bɛnlɛ, na bu su kabo nɔaniɛ kpamaawa n kere
n su.
35 Nzɛn bu koro ka bu bisa jɔrɛ be, i ti ye ni ka bu bisa bu hunm awuru, dama i ti
nyinsɛ wɔ ka bara jɔjɔ Kristo jama n nu.
36 Nyɛmɛ nɔaniɛ n du mɔ fite ambɛrɛ dɔ a, nzɛn sɛ? Wara ambɛrɛ ŋgumi ade
Nyɛmɛ nɔaniɛ n a?
37 Nzɛn be sunsun ka i ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ, wara i sunsun ka i si Awiɛwiɛ Casi
n aceerim jɔrɛ, i ti ye ni ka i mi si tenle su ka ahin nɔaniɛ n bo m sukɛrɛ ma am ni, i
ti Mibiɛ n dɛɛ nɔaniɛ maawa a.
38 Nzɛn be wo am nu, na i de má ahin jɔrɛ n bo m sukɛrɛ ma am ni, ambɛrɛ mmɔɔ
bu i mi ŋgbɛɛn.
39 Nyini ti, m ninbaam, i ti ye ni ka am boro am nyi na am sukan Nyɛmɛ nɔaniɛ n
kere minɛm, na má am kanda minɛm ka má bu jɔjɔ aniɛ barasu barasum ni.
40 Na am yo deke kɛrɛ nyunyumi na i kɔ atin su.

15

Yesu Kristo yiwee teŋge n jɔrɛ

1 Tɔ, m ninbaam, kisa m koro ka m teŋge am su fa kɔ labari kpa n bo m yo kan
kereeri am n su. Am yo yoori i yarada a, na am ajina i su kenken.
2 Nzɛn am bitaari labari kpa n bo m kan kereeri am kenken, nyini ma am tiide a,
nzɛn má nyini yiri, am yarada n bo am ayo i n ti ŋgbɛɛn wɔ lɛɛ.
3 Dama labari kpa n bo m deeri i na m kan kereeri am ni, i jɔrɛ anyumbaa la ka,
Kristo wuuri ya satiɛ ti wɔ, kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu lɛɛ,
4 ka i wuuri na bu seeri i ni, na Nyɛmɛ ateŋge i yiwee n nu i lesan cɛɛn, kabo
Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n kere lɛɛ.
5 I teŋgeeri ni, na wɔ yi i ŋu akere Kefasi bo bu kaaki fere i ka Petoro ni, na wɔ ba
ayi i ŋu akere i susufɔ buru ni nnyɔm ni.
6 Nyini sin, na wɔ yi i ŋu akere ya ninbaam nbem, bu tara minɛ yaa nnu, bu kɛrɛ
saŋga wo woobiri kun wɔ. Bu nu, bu dɔŋgu toko la ŋgɔɔ, nbem gusu awu.
7 Na wɔ yi i ŋu akere Yakobo, na wɔ ba akaaki ayi i ŋu akere i jaramasam kɛrɛ.
8 Awieeri su, na wɔ yi i ŋu akere mini, bo m ti ka baa bo ba wu i na i saŋga nya ju
má ni.
9 Dama mini ti jaramasam kɛrɛ nu kaan, haari má wɔ ti má ye ni ka bu fere m
jaramasa mmɔɔ, dama m yo kereeri Kristo jama n wuwuruwa wɔ.
10 Nyɛmɛ ahɔrɔma n dɛɛ ti, ye m ti kabo m ti n a. Ahɔrɔma n bo wɔ fa ama m ni,
i ti má ŋgbɛɛn, ama, m koro se ka ma yo juma atara nyiŋgam kɛrɛ mmɔɔ. Má mini
ni m tii yoori i a, ama, Nyɛmɛ dɛɛ ahɔrɔma n bo wɔ fa ama m ni, nyini ma m koro
yoori i a.
11 Nyini ti, mini, wara bɛrɛ o, labari kpa n ye ya kan i a, labari kpa n gusu dɛɛ ti ye
am yoori yarada n a.

Kabo Nyɛmɛ minɛm bá teŋge yiwee nu ni

12 Tɔ, labari kpa n bo ya kan i ni, ya ŋa, “Nyɛmɛ ateŋge Kristo i yiwee n nu.” Ye
nzu ti ye am nbem ŋa yiwee teŋge wo má bɛrɛ a?
13 Nzɛn yiwee teŋge wo má bɛrɛ, nyini la ka, Nyɛmɛ ateŋge má Kristo mmɔɔ i
yiwee n nu lɛɛ.
14 Nzɛn Nyɛmɛ ateŋge má Kristo i yiwee n nu, nyini la ka, labari kpa n bo ya kan i
ni, i ti ŋgbɛɛn wɔ lɛɛ, na yarada n bo am ayo i n gusu ti ŋgbɛɛn wɔ lɛɛ.
15 Má nyini ŋgumi, nyini la ka, ya bu kɔrɛ asɔ Nyɛmɛ wɔ lɛɛ, dama ya ŋa wɔ teŋge
Kristo i yiwee n nu, ama, bu ŋa bo ba wu n teŋge má yiwee nu.
16 Na nzɛn bo ba wu n teŋge má bu yiwee nu, nyini la ka, wɔ teŋge má Kristo
mmɔɔ i yiwee n nu lɛɛ.
17 Na nzɛn wɔ teŋge má Kristo i yiwee n nu, yarada n bo am ayo i n ti ŋgbɛɛn wɔ
lɛɛ, na am toko wo am satiɛm nu wɔ lɛɛ,
18 na bo bu yo yoori Kristo yarada na ba wu n kɛrɛ aka ŋgbɛɛn lɛɛ.
19 Nzɛn durunya n nu fɛn ŋgumi ye ya la tama n fa kɔ Kristo dɔ, nyini yiri, ya ti
minɛm bo ya la aŋunfɔ tara sɔnɔ kɛrɛ.
20 Ama, nahɔrɛ su, Nyɛmɛ ateŋge Kristo i yiwee n nu. Minɛm bo ba wu n kɛrɛ nu,
yiri tiiri bo i du mɔ teŋgeeri i yiwee nu a.
21 Adamande kun dɛɛ ti, ye yiwee kun sɔnɔ kɛrɛ n a, adamande kun gusu dɛɛ ti, ye
minɛ bá teŋge bu yiwee n nu a.
22 Na kabo Adam dɛɛ ti na adamande kɛrɛ wu ni, sɔ ye Kristo dɛɛ ti ma adamande
kɛrɛ bá teŋge bu yiwee nu na bu nyá ŋgɔɔ a.

23 Ama, sɔnɔ kɛrɛ ni i saŋga bo Nyɛmɛ bá teŋge i. Bo ba wu n kɛrɛ nu, Kristo ti bo
Nyɛmɛ du mɔ teŋgeeri i yiwee nu a, na bo bu ti i minɛm n gusu bá teŋge saŋga bo
i bá kaaki ba ni.
24 Nyini sin na deke n kɛrɛ bá awieeri, na i nyá fa fɛmɛya n wura i Si Nyɛmɛ saa
nu, nyini saŋga, wɔ kunma fɛmɛya kɛrɛ, ni nfaŋgafɔm kɛrɛ, ni yikofɔm kɛrɛ lɛɛ.
25 Dama wɔ yo daka ka i di fɛmɛya ni haari i bá kunma i kpɔfɔm, na i nana bu kɛrɛ
ŋu.
26 I kpɔfɔ n bo i bá kunma i awieeri su n la yiwee wɔ.
27 Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi nu ka, "Wɔ fa deke n kɛrɛ awura i saa nu ka
i niɛ bu su." Bo i ŋa wɔ fa deke n kɛrɛ awura i saa nu ka i niɛ bu su ni, nyini kere
má ka Nyɛmɛ bo i faari deke n kɛrɛ wuraari yiri Kristo saa nu afa i tii awura i saa
nu lɛɛ.
28 Na saŋga bo i ba faari deke n kɛrɛ wuraari i saa nu ni, na yiri Baa n ni i tii nya
fa i ŋu wura i Si Nyɛmɛ saa nu. Nyini saŋga Nyɛmɛ dɛɛ la deke n kɛrɛ, na deke n
kɛrɛ wo bɛrɛ yiri ti wɔ.
29 Tɔ, nzɛn bu ŋa yiwee teŋge wo má bɛrɛ, ye bo bu de minɛm bo ba wu n jinaabiri
na bu biɛ bu Nyɛmɛ nzue ma bu n di, bu yo sɛ wɔ? Nzɛn bo ba wu n teŋge má bu
yiwee nu, nzu ti ye bu biɛ Nyɛmɛ nzue ma bu a?
30 Ye nzu ti ye yɛrɛ tɔ ya ŋgɔɔ saŋga kɛrɛ n a?
31 Ale kɛrɛ bo i cin, m wo yiwee nu wɔ, i ti sɔ ɔ lɛɛ, m ninbaam, m fa ambɛrɛ bo m
hoe ye m se sɔ n a, ya Mibiɛ Yesu Kristo dɛɛ ti.
32 Nzɛn m ni minɛm bo bu ti ka boro neŋgem, kun luɛ, Ɛfɛso miɛ kpiri n nu, na i
kɔ yo ka adamande woowa dɛɛ ti m la tama, nzu kpɛrɛ ye ma nya i a? Nzɛn bo ba
wu n teŋge má bu yiwee nu, nyini yiri, i ti kabo minɛ nbem n nati se n wɔ, bu ŋa,
"Am ma ya di, na ya nu,
dama ahunma ya wú ɔ."
33 Má am ma be dadaka am, kabo minɛm nati se ni, ka,
"Sɔnɔ tiɛ suuri sɔnɔ kpa su,
i sáaki i woowa kpa n wɔ."
34 Am kaaki sunsun nyunyumi, na má am yo satiɛ kun, dama am nbem si má Nyɛmɛ.
Nyini n bo m se sɔ ni, i ti am nyinsɛ wɔ lɛɛ.

Bo bu bá teŋge bu yiwee n nu n dɛɛ aŋuniɛmbaa n jɔrɛ

35 Tɔ, beni, be koro bisa ka, bo ba wu ni, bu teŋge bu yiwee nu sɛ wɔ? Aŋuniɛmbaa
barasu bɔnɔ ye bu fá ba?
36 Wɔrɔ sinnzin ni, a si má ka nzɛn a dɔ deke mbaa, má ka i wu wɔ ka, ye i nya
fi a, nzɛn sɛ?
37 Deke mbaa n bo a dɔ i ni, beni, ŋgani mbaa wara abuwe ye a dɔ i a, ama, i ba
fiiri, i kaaki nyawa a, i ti má ka mbaa n bo a dɔɔri i ni.
38 Nyɛmɛ ma i kɛrɛ aŋuniɛmbaa n kabo i koro a, deke mbaa barasu n kɛrɛ, ni i
tiɛŋgu aŋuniɛmbaa.
39 Aŋuniɛmbaa n kɛrɛ wo i ŋgumi wɔ, i ti má kun, adamande dɛɛ wo bɛrɛ i ŋgumi,
ajaannam dɛɛ wo bɛrɛ bu ŋgumi, laŋkpɛtɛfɔm dɛɛ wo bɛrɛ bu ŋgumi, na jombaam
dɛɛ wo bɛrɛ bu ŋgumi.
40 Dekem bo bu wo aŋgoro n wo bɛrɛ, na a yaki bo bu wo durunya n nu fɛn ni.
Aŋgoro dɛɛm nyumi wo bɛrɛ bu ŋgumi, na durunya n nu fɛn n dɛɛm gusu nyumi
wo bɛrɛ bu ŋgumi.
41 Wiɛ nyumi wo bɛrɛ i ŋgumi, sara nyumi wo bɛrɛ i ŋgumi, asarambaam nyumi
wo bɛrɛ bu ŋgumi, ama, bu nbem yo nyumi tara nbem.
42 Tɔ, kabo i ti lɛɛ fa kɔ yiwee teŋge n su. Aŋuniɛmbaa n bo bu se i ni, i kpɔrɔ ɔ,
na bo i teŋge, i kpɔrɔ má fieo.

43 Deke n bo bu se i ni, i la má anyunuyi, ama, i bá teŋgeeri, i woowa yo nyumi wɔ.
Deke n bo bu se i ni, i la má faŋga, ama, i bá teŋgeeri, i la faŋga wɔ.
44 Deke n bo bu se i ni, i ti durunya n nu adamande aŋuniɛmbaa a, i bá teŋgeeri,
i ti aŋuniɛmbaa bo Awiɛwiɛ Casi n ma i ŋgɔɔ n wɔ. Kabo durunya n nu adamande
aŋuniɛmbaa wo bɛrɛ ni, sɔ ye aŋuniɛmbaa n bo Awiɛwiɛ Casi ma i ŋgɔɔ n gusu wo
bɛrɛ a.
45 I ti kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu n wɔ, ka, "Ciciri su dɛɛ adamande
ŋgɔɔfɔ n la Adam wɔ," na Adam n bo i ka sin n ti awiɛwiɛ bo i ma ŋgɔɔ ni.
46 Bo i ti awiɛwiɛ ni, má yiri du mɔ baari a, ama, bo i ti adamande ŋgɔɔfɔ ni du
mɔ baari a, na bo i ti awiɛwiɛ n anya tɔ su.
47 Ciciri su dɛɛ adamande n fite durunya n nu fɛn wɔ, Nyɛmɛ yo faari natiɛ yoori i a,
ama, bo i tɔ su nnyɔ su n fite Nyɛmɛ dɔ aŋgoro baari a.
48 Minɛm bo bu ti durunya n nufɔm ni, bu ti kabo sɔnɔ n bo Nyɛmɛ faari natiɛ
yoori i n ti n wɔ. Na bo bu ti Nyɛmɛ minɛm n gusu ti kabo sɔnɔ n bo i fite Nyɛmɛ dɔ
aŋgoro n ti ni.
49 Kabo ya ferema ni sɔnɔ n bo Nyɛmɛ faari natiɛ yoori i ni, sɔ ye ya bá ferema ni
sɔnɔ n bo i fite aŋgoro n a.
50 M ninbaam, m suse am wɔ lɛɛ, ka, ya ŋuniɛmbaa n bo i ti niɛ ni mbunja ni, i
koro wura má Nyɛmɛ fɛmɛya n nu, na deke n bo i kpɔrɔ n koro nya má deke n bo i
wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ ni.
51 Am ti fɛn, m suse am asiri nu jɔrɛ wɔ lɛɛ, ka, má ya kɛrɛ wú a, ama, ya kɛrɛ
ŋuniɛmbaa ni bá kaaki fɔfɔrɛ wɔ.
52 I yó kungerekun wɔ, anyumbaa kata ni i teke, saŋga bo bu bá fitaari awieeri
su dɛɛ awiɛ ni, na bo ba wu n téŋge bu yiwee nu, bu kpɔ́rɔ má kun, na yɛrɛ gusu
ŋuniɛmbaa n káaki fɔfɔrɛ.
53 Dama wɔ yo daka ka ahin aŋuniɛmbaa n bo i kpɔrɔ n kaaki aŋuniɛmbaa n bo i
kpɔrɔ má ni, na aŋuniɛmbaa n bo i wu n gusu kaaki aŋuniɛmbaa n bo i wu má.
54 Saŋga bo aŋuniɛmbaa n bo i kpɔrɔ n bá kpɔrɔ má kun ni, na aŋuniɛmbaa n bo
i wu n gusu bá wu má kun ni, nyini saŋga Nyɛmɛ nɔaniɛ ni yó yiiwa lɛɛ, bo ba kɛrɛ
i ka,
"Ba di nasara yiwee ŋu ayo i ŋgbɛɛn ni."
55 "Keto, yiwee, u yiko n bo a fa kan n wo ni?
Keto, u nasara n wo ni?"
56 Deke n bo yiwee bita kan n la satiɛ wɔ, ye satiɛ nya i yiko n fite Nyɛmɛ nɔaniɛ
kpamaawa n nu wɔ.
57 Ama, ya da Nyɛmɛ asi, dama ya Mibiɛ Yesu Kristo dɛɛ ti, i ma ya di nasara.
58 Nyini dɛɛ ti, m ninbaa koroowam, am jina kenken na má am fa am ŋu ji, am
boro am nyi suyo Mibiɛ n juma n saŋga kɛrɛ, dama am si ka juma n bo am suyo i
ma Mibiɛ n ti má ŋgbɛɛn.

16

Ŋwaa n bo bu yiyi i na bu fa kɔ ma Nyɛmɛ minɛm ni

1 Tɔ, fa kɔ ŋwaa n bo am yiyi i na am fa kɔ buka Nyɛmɛ minɛm ni, am yo kabo m
kereeri Kristo jamam n bo bu wo Galatiya awɔrɛ n nu n ka bu yo ni.
2 Yudafɔm bakuɛ n bumboori, mɔnɛ kɛrɛ mɔnɛ, am niɛ kabo Nyɛmɛ awura am
abaraka fa kɔ dekem bo am la bu n su, na am suyiyi ŋwaa be se, adena nzɛn m bá
baari, am yi má ŋwaa kun.
3 Nyini saŋga na m bá juuri, m kɛ́rɛ kadasi ma minɛm n bo am ayi bu ni, na m fá
sunma bu na bu fá am aceerim kɔ Yɛrusalem miɛ kpiri n nu.
4 Na nzɛn i ti ye ni ka mini mmɔɔ kɔ, na m ni bɛrɛ kɛrɛ kɔ́.

Kabo Pɔɔlu koro ka i kɔ niɛ Kɔrintofɔm busu ni

5 M koro ka m fa Makɛdoniya dɛɛ awɔrɛ n nu, na m sin ba niɛ am busu.
6 Beni, m yó lennyɔ am dɔ, wara fufuku ni sín ka, ye m nyá ba yasu a, adena am
buka m na m kɔ deke kɛrɛ bo m koro ka m kɔ ni.
7 Dama m koro má ka m bá jina aŋgoro niɛ am busu na m sin, m la tama ka nzɛn
Mibiɛ n soroori su, m yó lennyɔ am dɔ.
8 M wó Ɛfɛso miɛ kpiri n nu fɛn haari Butara Cɛɛnkpiri n saŋga.
9 Dama atin bambaka ateke ama m, na m yo juma n nahɔrɛ su, ama, m kpɔfɔm
gusu asunnu.
10 Nzɛn Timoti bá baari am dɔ, am de i ni am saa nnyɔ, má am ma i ahore saaki,
yiri mmɔɔ yo Mibiɛ n juma n kabo m yo i n wɔ.
11 Má be se ka i bu i ŋgbɛɛn, ama, am kaari i ni ahoreda na i ba tu m, dama m
suniɛ i ni ya ninbaam n atin nu ka bu bá.
12 Fa kɔ ya niwa Apolosi yiri, ma sere i ni anyumboro ka i yo aniɛ, na i ni ya ninbaam
bá na bu bá niɛ am busu, ama, wɔ soro má su ka i bá kisa, ama, nzɛn Nyɛmɛ ba maari
i atin, i bá.

Awieeri su jɔrɛ ni ansɛ

13 Má am fa am ŋu ji, am jina kenken ni am yarada ni, na am yo nbiɛsɔm, na am
fa ahoresi.
14 Deke n kɛrɛ bo am yo i ni, am yo i ni koro.
15 M ninbaam, am si Satɛfanasi ni i dikafɔm jɔrɛ, bɛrɛ duuri mɔ yoori Kristo yarada
Akaya awɔrɛ n kɛrɛ nu a, na ba fa bu ŋu asu Nyɛmɛ minɛm amusui, nyini ti, m sere
am wɔ jande,
16 ka am bu nyini minɛm bo bu ti sɔ ni, ni minɛm kɛrɛ bo bu buka su, na bu yo bu
juma n ni anyumboro ni.
17 Saŋga bo Satɛfanasi, ni Fɔtunatusi, ni Akayakusi ba tuuri m ni, na wɔ yo m fiɛ
agaya, dama bu deeri am dɛɛ jinaabiri wɔ, na ba yo deke n bo má am yo i ma m ni.
18 Dama kabo bu baari ni, bu ma m ni ambɛrɛ kɛrɛ anya ahoresi, nyini ti, i ti ye ni
ka am bu minɛm bo bu ti sɔ ni.
19 Kristo jamam bo bu wo Esiya awɔrɛ n nu n kɛrɛ bisa am dɔŋgu. Akuyila, ni i
yi Pirisila, ni Nyɛmɛ minɛm bo bu tiɛn bu nɔɔ bu dika n kɛrɛ gusu bisa am dɔŋgu,
Mibiɛ n dɛɛ ti.
20 Ya ninbaam kɛrɛ bo bu wo fɛn n bisa am dɔŋgu. Am gusu bisa am beŋgum
dɔŋgu ni koro.
21 Mini Pɔɔlu ni m tii sufa m saa sukɛrɛ ahin kɛrɛɛwa n bisa am dɔŋgu a.
22 Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro má Mibiɛ ni, Nyɛmɛ yó i mi ŋgbɛɛn. *Marana ta*, i bu la ka,
Ya Mibiɛ, bra.
23 Ya Mibiɛ Yesu buka am kɛrɛ.
24 M koro am kɛrɛ Yesu Kristo dɛɛ ti. Ami.

Pɔɔlu kadasi nnyɔ su bo i kɛrɛ fa maari KƆRINTOFƆM ni

1 Mini Pɔɔlu bo m ti Yesu Kristo jaramasa Nyɛmɛ dɛɛ koroyanu ni, m ni ya niwa
Timoti sukɛrɛ ahin kadasi n ma am a. Ya sukɛrɛ i na ya fa ma ambɛrɛ Kristo jama
n bo am wo Kɔrinto miɛ kpiri n nu ni, ni Nyɛmɛ minɛm kɛrɛ bo bu wo Akaya dɛɛ
awɔrɛ n nu ni.
2 Ya Si Nyɛmɛ, ni ya Mibiɛ Yesu Kristo buka am, na am nya tanalaifiɛ.

Kabo Pɔɔlu daari Nyɛmɛ asi ni

3 Am ma ya kansi Nyɛmɛ, yiri bo i ti ya Mibiɛ Yesu Kristo Si ni. Yiri ti ya Si bo i si
ya aŋunfɔ a. Yiri ti Nyɛmɛ bo i dada ya ahore a.
4 Yiri dada ya ahore a, ya wahara kɛrɛ nu, adena yɛrɛ gusu koro dada minɛm ahore,
bɛrɛ n bo bu wo wahara n kɛrɛ nu ni. Kabo Nyɛmɛ ama yɛrɛ mmɔɔ ni ya tii anya
ahoreda ni, yɛrɛ ma bɛrɛ n gusu nya nyini ahoreda n a.
5 Dama kabo ya ni Kristo susaŋga di i wahara n agaya ni, sɔ ye yiri dɛɛ ti, ye ya
nya ahoreda agaya n a.
6 Saŋga kɛrɛ bo ya ŋu kekereke, i ma am nya ahoreda ni tiide wɔ. Na saŋga kɛrɛ
bo ya nya ahoreda ni, i ma am ahoreda a, na am yo sawɔrɛ mindi de nyini wahara
n bo ya di i n be.
7 Ya la tama fa kɔ am dɔ, ya yo má sika. Dama ya si ka kabo am ni yɛrɛ kɛrɛ
susaŋga di ya wahara n be ni, sɔ ye ya ni ambɛrɛ kɛrɛ susaŋga nya ya ahoreda n a.
8 M ninbaam, ya koro ka am si kabo ya ŋuuri kekereke Esiya dɛɛ awɔrɛ n nu barasu
ni, ya ŋuuri anyumboro bo i la má aŋusu, haari na ya yi tama ka ya wu awie.
9 Nahɔrɛ, ya sunsun ka ya wu wɔ. Ama, i yo sɔ na má ya daafi ya ŋu su, ama, na
ya daafi Nyɛmɛ ŋu, dama yiri teŋge bo ba wu n a.
10 Wɔ yi ya afite nyini yiwee n bo i la má aŋusu n nu, na i yí ya fite nu bekun. Ya
yo yiri tama ka i toko súyi ya fite nu bekun a,
11 kabo am buka ya ni am nyɛmɛsere ni. Nyini má minɛ dɔŋgu bá da Nyɛmɛ asi,
fa kɔ kabo wɔ de minɛ dɔŋgu nyɛmɛsere n na wɔ yo sakpam ama ya ni.

Kabo Pɔɔlu kaakiiri i sunsunni ka i kaaki ba má bu dɔ ni

12 Deke n bo ya fa fɔ n la ka, ya sunsunni nu kere ya ka ya bo má anɔɔfiɛ, na
ya ahorembaa ti casi wɔ Nyɛmɛ dɔ durunya n nu, maala fa kɔ am dɔ, má ka ya su
durunya n nu alecira su n dɛɛ ti a, ama, Nyɛmɛ yo bukaari ya n dɛɛ ti a.
13 Ya kɛrɛ má jɔrɛ be ma má am, má ka jɔrɛ bo am kan i na am kaaki koro ti i bu
ni. M la tama ka am bá si i kɛrɛ haari ni i awieeri,
14 dama am adu mɔ asi ya ŋusu jɔrɛ kaan, nyini ma am bá koro fa ya fɔ n a, kabo
ya bá fa am fɔ, cɛɛn n bo ya Mibiɛ Yesu bá kaaki ba n a.
15 M la ahoresi fa kɔ nyini n su dɛɛ ti, ma sɛsɛ su ka m du mɔ ba niɛ am busu,
adena má am nya buka kpe nnyɔ.
16 Deke bo i ti na m se sɔ n la ka, ma sɛsɛ su ka má m fa am dɔ na m niɛ am busu,
na m sin kɔ Makɛdoniya dɛɛ awɔrɛ n nu, na m ba sufite dɔ ba, na má m fa am dɔ
bekun, adena am buka m na m koro kɔ ju Yudiya awɔrɛ n nu.
17 Nyini n bo m sɛsɛɛri su sɔ ni, m la má jinakunsu wɔ lɛɛ, nzɛn sɛ? Wara m sɛsɛ
su kabo durunya n nufɔm n yo n wɔ, na m se ka "Ɛɛn," na m kaaki se ka "Ai," nzɛn
sɛ?
18 Nyɛmɛ la dabuŋu ni nahɔrɛ n dɛɛ ti, nɔaniɛm bo ya kan kereeri am ni, i ti má
"Ɛɛn," na i kaaki ti má "Ai".

19 Dama Nyɛmɛ Wa Yesu Kristo n bo ya kaanri i jɔrɛ kereeri am ni, mini ni Silivanusi
ni Timoti, yiri Yesu dɛɛ jɔrɛ ti má "Ɛɛn," na i kaaki ti má "Ai," ama, i deke kɛrɛ ti
"Ɛɛn" ɔ.
20 Dama dekem kɛrɛ bo Nyɛmɛ seeri ka i yó bu ni, bu kɛrɛ ti "Ɛɛn" ɔ, Yesu dɛɛ ti.
Nyini ti, i dɛɛ ti ye saŋga bo ya kansi Nyɛmɛ, ya se ka, "Ami" n a.
21 Tɔ, Nyɛmɛ ni i tii ma ya ni ambɛrɛ kɛrɛ koro jina kenken a, kabo ya ni Kristo
ayo kun ni. Yiri ayi ya ka ya su i n a.
22 Yiri ase ya nyaari ka ya ti i dɛɛ minɛm a, na wɔ fa i Awiɛwiɛ Casi n awura ya
ahore su na i kere kabo i má ya deke n kɛrɛ bo i seeri ka i fá ma i minɛm ni.
23 Nyɛmɛ di m daani m ahore su a, ma koro má ka m kan am ndiɛ, nyini dɛɛ ti ye
ma kaaki aba má Kɔrinto miɛ kpiri n nu n a.
24 I ti má ka ya sumiɛ am kabo am yo yarada n wɔ, ama, ya ni ambɛrɛ kɛrɛ buka
ya beŋgu wɔ, na am nya ahorejɔ, dama yarada n dɛɛ ti ye am jina kenken n a.

2

1 Nyini ti, na ma yo m sunsunni nu ka m ba niɛ má am busu kun na am ahore
saaki.
2 Dama nzɛn m ma am ahore saakiiri, ŋmam ma m ahore da a? Má ambɛrɛ bo ma
saaki am ahore ni?
3 Deke bo i ti na m kɛrɛɛri sɔ n la ka, ma koro má ka m ba na má am ma m ahore
saaki, ambɛrɛ bo má i ti ye ni ka am ma m ahore jɔ ni. M la ahoresi fa kɔ am dɔ, ka
deke n bo i ma m ahore jɔ ni, nyini má am gusu kɛrɛ ahore jɔ n a.
4 Dama m woori ahoresaaki, ni ahorembaa yaari, ni nyunvuin agaya nu, ye m
kɛrɛɛri am n a. I ti má ka m koroori ka m saaki am ahore wɔ, ama, m koroori ka am
si kabo m koro am agaya barasu n wɔ.

Kabo Pɔɔlu ŋa bu fa ce be bo wɔ do ŋgasi ni

5 Kabo be ayo ahoresaaki sa ni, má mini ye wɔ saaki m ahore a, ama, wɔ saaki am
kɛrɛ ahore a, nzɛn má nyini, wɔ saaki am nu be ahore. M gusu koro má ka m jɔjɔ
jɔrɛ n na i kɔ sin su agaya.
6 Suicin n bo ambɛrɛ minɛ beberebe n kɛrɛ fa kereeri i mi ni, wɔ sɛ i su sɔ.
7 Ama, kisa, kabo i ti ye ni ka am yo i n la ka, am kaaki de i mi, na am fa i ŋgasi
ce i, na am dada i ahore, má sɔ, ahoresaaki agaya ni má i kpaasi wɔ.
8 Nyini ti, m sere am wɔ, am kaaki de i na am kere i kabo am la koro fa kɔ i dɔ ni.
9 Deke bo i ti na m kɛrɛɛri am n la ka, m koro ka m yo am na m niɛ ka am de deke
n kɛrɛ bo m se am ka am yo i ni.
10 Sɔnɔ bo am fa i ŋgasi ce i ni, mini mmɔɔ fa ce i mi. Sa bo i ti na ma fa i ŋgasi ace
i ni, nzɛn i la ŋgasi bo i ti ye ni ka m fa ce i mmɔɔ, ma yo sɔ Kristo nyunu, ambɛrɛ
dɛɛ ti wɔ.
11 Ya yo sɔ ɔ, adena má Sitana koro kunma ya. Dama ya si tenle su kabo i la
ŋgɔnlɛtiɛ barasu ni.

Kabo i miɛɛri Pɔɔlu ka i ti bu jɔrɛ Titosi dɔ ni

12 Tɔ, m kɔ juuri Tɔrasi miɛ kpiri n nu ka m kan Kristo labari kpa n jɔrɛ kere bu
ni, na ma ŋu ka Mibiɛ n adu mɔ ateke atin ama m.
13 Haari ni nyini n kɛrɛ mmɔɔ, m ahore ada má, dama ma ŋu má ya niwa Titosi
dɔ. Nyini dɛɛ ti, na ma kaari bu, na ma sin akɔ Makɛdoniya awɔrɛ n nu.
14 Ama, ya da Nyɛmɛ asi, dama kabo Kristo adi nasara na ya ni yiri ayo kun ni,
saŋga kɛrɛ, yiri Nyɛmɛ ma ya nati su Kristo su, i nasara natiiri nu a, na deke kɛrɛ
bo ya kɔ ni, yiri fa ya bara yɛ a, na ya ma minɛm si i jɔrɛ, kabo deke nvani bara yɛ
deke kɛrɛ ni.

15 Dama ya ti ka ayiri kunkuunwa nvanvani bo Kristo fa ma Nyɛmɛ n wɔ, na i
nvanvani n bara yɛ minɛm bo bu sunya tiide ni, ni bo bu suka ŋgbɛɛn n dɔ ɔ.
16 Bo bu suka ŋgbɛɛn ni, bɛrɛ bu ya ka nvanvani n bo i sufa yiwee ba bu dɔ ɔ, ama,
bo bu sunya tiide ni, bɛrɛ bu ya ka nvanvani n bo i suma bu nya ŋgɔɔ Nyɛmɛ dɔ ɔ.
Ahin juma n yiri, ŋma koro fa i tiɛŋgu faŋga yo i a?
17 Ya ti má ka minɛ dɔŋgu bo bu bita Nyɛmɛ jɔrɛ n yo wata na bu di i kpɛrɛ ni,
ama, yɛrɛ yiri, ya ti nahɔrɛfɔm wɔ, haari na ya ti minɛ bo wɔ yi ya asunma ya wɔ,
na ya jina i nyunu ye ya kan i jɔrɛ a, kabo ya ni Kristo ayo kun n dɛɛ ti.

3

Sɛsɛsu fɔfɔrɛ n bo Yesu adi i di n dɛɛ amusuisufɔm jɔrɛ

1 Ya sukaaki kan kere am kabo ya ti na am si ya, nzɛn sɛ? Wɔ yo má daka ka ya yo
kabo nbem yo ni, ka ya fa kadasi bo i kere kabo ya ti barasu n bita nu, wara ya de
kadasi am dɔ na i kere minɛ nyiŋgam kabo ya ti barasu, nzɛn sɛ?
2 Ai, ya kadasi n la ambɛrɛ ni am tii wɔ, kadasi n bo ba kɛrɛ i awura ya ahore su
ni, na minɛ kɛrɛ koro kan i na bu si kabo i ti.
3 Na bu koro ŋu ka ambɛrɛ ti kadasi n bo Kristo akɛrɛ awura ya saa nu afa asunma
ya n a. Wɔ fa má deke kɛrɛɛwa nzue fa kɛrɛɛri i a. Ama, Nyɛmɛ bo i wo bɛrɛ saŋga
kɛrɛ n dɛɛ Awiɛwiɛ n ye i fa kɛrɛɛri i a. Wɔ kɛrɛ má i agɔ má yabuɛ pɛpɛrɛpɛ su wɔ,
kabo Nyɛmɛ yo kɛrɛɛri i nɔaniɛ kpamaawa n maari Moyisi ni, ama, i kɛrɛɛri i gɔɔri
adamandem ahore su wɔ.
4 Deke bo i ti na ya koro jɔjɔ sɔ n la ka, ya la ahoresi Nyɛmɛ dɔ, Kristo dɛɛ ti.
5 Ya la má deke bo i kere ka yɛrɛ ni ya tii koro yo juma n a. Deke bo i ma ya koro
yo i n fite Nyɛmɛ dɔ ɔ.
6 Yiri Nyɛmɛ ama ya koro ayo i amusuisufɔm a, fa kɔ sɛsɛsu fɔfɔrɛ n bo wɔ di i di
n su a. Nyini sɛsɛsu n fite má Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n bo wɔ kɛrɛ i n dɔ, ama, i
fite i Awiɛwiɛ n dɔ ɔ. Nɔaniɛ kpamaawa kɛrɛɛwa n fa yiwee ba, ama, Awiɛwiɛ n ma
ŋgɔɔ ɔ.
7 Tɔ, nɔaniɛ kpamaawa n bo Nyɛmɛ yo kɛrɛɛri i gɔɔri yabuɛ pɛpɛrɛpɛ n su na i fa
maari Moyisi ni, nyini saŋga, i yoori sɔ ni, i jirima bambaka n taari wɔ, na Yisarelifɔm
n akoro aniɛ má Moyisi nyunuawa dika, dama i nyunuawa taari wein agaya, haari
ni bo i ba saari wɔ. Kabo nɔaniɛ kpamaawa n bo i fa yiwee ba n ti n na Nyɛmɛ boori
i juma n bu ni jirima bambaka n sɔ ni,
8 i Awiɛwiɛ ni yó i dɛɛ juma n ni jirima bambaka bo i tara nyini ni, má sɔ?
9 Kabo nɔaniɛ kpamaawa n bo i yo diiri minɛm jɔrɛ ciinri bu sui n ti n na i juma
yo la jirima bambaka sɔ ni, nyini yiri, juma n bo i ma Nyɛmɛ de minɛm ka bu yo sa
bo i kɔ atin su i dɔ n dɛɛ jirima bambaka tara sɔ.
10 Nahɔrɛ, deke n bo i yo la jirima bambaka ni, i la má jirima kun, deke n bo i la
jirima bambaka tara sɔ n dɛɛ ti.
11 Kabo deke n bo i ti siinwa n ti n na i yo la jirima bambaka sɔ ni, nyini yiri, deke
n bo i wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ n dɛɛ jirima bambaka n tara sɔ.
12 Kabo ya la tama ka i ti sɔ n dɛɛ ti, ye ya la ahoresi agaya koro jɔjɔ sɔ n a.
13 Yɛrɛ ti má ka Moyisi bo i yo faari sanvuin kataari na má Yisarelifɔm ŋu i nyunu-
awa bo i ta wein na i susaari ni.
14 Ama, haari ni nyini n kɛrɛ mmɔɔ ni, bu sui yo tiiri tantanantan a. Haari ni
nyuma, saŋga kɛrɛ bo bu ti ka be sukan sɛsɛsu dawa n dɛɛ kadasim ni, i yoori bu ka
nyini sanvuin n toko kata bu sunsunni su wɔ, má ka Kristo ŋgumi koro yi i a.
15 Haari ni nyuma, saŋga kɛrɛ bo bu kan kadasim n bo Nyɛmɛ ma Moyisi kɛrɛɛri
bu ni, i yoori bu ka sanvuin n toko kata bu sunsunni su wɔ.

16 Ama, bu koro yi i, kabo ba kɛrɛ i fa kɔ Moyisi jɔrɛ n su ni, ka, “Saŋga bo i fa i
nyunu wɔ Mibiɛ ni, sanvuin n kata má i nyunuawa kun.”
17 Tɔ, deke n bo bu kɛrɛɛri i ka “Mibiɛ n” ni, bu kɛrɛ niiri i Awiɛwiɛ n wɔ. Deke bo
Mibiɛ n Awiɛwiɛ n wo ni, dɔ ye minɛ nya bu tii a.
18 Yɛrɛ yiri, ya la má sanvuin bo i kata ya nyunu. Kabo ya niɛ ŋu deke niɛɛnu nu
ni, sɔ ye ya niɛ ŋu Mibiɛ n jirima woowa n a, na i ma ya woowa kaaki kabo i ti ni,
na ya sunya i jirima woowa ni, subuka su saŋga kɛrɛ. Ahin n fite Mibiɛ n Awiɛwiɛ n
dɔ ɔ.

4

Ajɛkɛ n bo i ti ka i wo dundu nu n jɔrɛ

1 Nyini ti, kabo Nyɛmɛ asi ya aŋunfɔ na wɔ fa ahin juma n ama ya ni, ya ŋuniɛ
yɔrɔki má ya.
2 Yɛrɛ, ya kete deke kɛrɛ bo i ti nyinsɛ sa na bu kata i su asiri nu ni, ya dadaka má
be, ya kaaki má Nyɛmɛ nɔaniɛ ni. Ama, ya kan nahɔrɛ n fofoe nu wɔ, nyini ma ya fa
kere sɔnɔ kɛrɛ na i si i sunsunni nu kabo ya wo ti Nyɛmɛ dɔ a.
3 Na haari nzɛn deke be akata labari kpa n bo ya kan i n su, bɛrɛ n bo bu suka
ŋgbɛɛn ni ŋgumi dɔ, ye deke be akata i su a.
4 Dama Sitana bo i ti durunya n nu fɛn dɛɛ nyɛmɛ n ata bu nyi bu sunsunni nu na
má bu yo yarada, adena má bu ŋu labari kpa n dɛɛ wein n fa kɔ Kristo jirima woowa
n su, yiri bo i ti kabo Nyɛmɛ ti ni.
5 Ya kan má yɛrɛ ni ya tii jɔrɛ wɔ, ama, ya kan Yesu Kristo jɔrɛ a, ka yiri ti sɔnɔ
kɛrɛ Mibiɛ a. Yɛrɛ, ya ti am dɛɛ akɔɔm wɔ, yiri Yesu dɛɛ ti.
6 Dama Nyɛmɛ bo i yo seeri ka, “Ma wein ta fite awosin nu” ni, yiri ma i wein ata
ya ahore su a, na i ma ya si i jirima woowa n bo i ta fite Yesu Kristo nyunuawa dika
ni.
7 Ahin jɔrɛ n ti ajɛkɛ bo ya la i Nyɛmɛ dɔ ɔ, ama, yɛrɛ yiri, ya ti ka dundu bo ba fa
yakati ata ya n ye ya la ahin ajɛkɛ n a. I ti sɔ ɔ, adena minɛ ŋu i na bu si ka nyini
yiko n bo i la má aŋusu n ti Nyɛmɛ dɛɛ wɔ, i fite má ya dɔ.
8 Bu miɛ ya sɔ ɔ deke kɛrɛ nu, ama, Nyɛmɛ yi ya nu wɔ. Ya tanda sɔ ɔ, ama, ya yi
má tama.
9 Bu kere ya wuwuruwa sɔ ɔ, ama, Nyɛmɛ yaki má ya. Bu bo ya ji asiɛŋgu sɔ ɔ,
ama, ya ka má ŋgbɛɛn.
10 Saŋga kɛrɛ ya nati ŋu yiwee n bo Yesu wuuri i n be wɔ, adena minɛm koro ŋu
ŋgɔɔ n gusu bo Yesu la i n be, ya ŋuniɛ nu.
11 Nahɔrɛ, yɛrɛ bo ya la ŋgɔɔ ni, saŋga kɛrɛ bu fa ya wura yiwee woobiri wɔ, Yesu
dɛɛ ti, adena bu koro ŋu ŋgɔɔ n gusu bo Yesu la i n ya ŋuniɛ nu.
12 Tɔ, yɛrɛ, ya wo yiwee nu wɔ, ama, ambɛrɛ wo ŋgɔɔ nu wɔ, Nyɛmɛ dɔ.
13 Ya jɔrɛ n ti kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu wɔ, ka, “M yo yoori yarada a,
nyini dɛɛ ti ye m jɔjɔɔri sɔ n a.” Tɔ, yɛrɛ gusu ayo nyini yarada kun n wɔ, nyini dɛɛ
ti ye ya jɔjɔ sɔ n a.
14 Dama ya si tenle su ka Nyɛmɛ bo i teŋgeeri Yesu i yiwee n nu ni, yiri sáŋga teŋge
ya ni Yesu yiwee n nu a, na i fá ya ni ambɛrɛ kɛrɛ kɔ i nyunu.
15 Ahin n kɛrɛ ma am nya kpɛrɛ a, adena minɛ dɔŋgu sunya Nyɛmɛ ahɔrɔma ni
subuka su, na i la má aŋusu, nyini ma bu suda Nyɛmɛ asi subuka su a, na i wura
Nyɛmɛ kpiri.

Ya la yarada n ye ya nati a

16 Nyini dɛɛ ti, ya ŋuniɛ yɔrɔki má ya. Haari ni bo ya ŋuniɛmbaa sugbaraki ni,
ama, ya ahore su, ya sunya faŋga fɔfɔrɛ Nyɛmɛ dɔ ɔ, ale kɛrɛ bo i cin.

17 Ahin waharam bo ya sudi bu ni, bu ti má pui, na bu cɛ má, nyini ni má ya nya
jirima woowa bo i la má aŋusu na i wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ n a.
18 Ya fa má ya nyumbaa kpama má dekem bo ya ŋu bu n su, ama, dekem bo ya ŋu
má bu ni, ya fa ya nyumbaa kpama bɛrɛ su a, dama bo ya koro ŋu i ni, i cɛ má, ama,
bo ya koro ŋu má i ni, i wo bɛrɛ wɔ, saŋga kɛrɛ.

5

1 Tɔ, ya si durunya n nu fɛn dɛɛ aŋuniɛmbaa n jɔrɛ, i ti ka nambue wɔ, nzɛn wɔ
saaki, sɔnɔ kɛrɛ la ataari kpa bo Nyɛmɛ ata i afa ase i. Má adamande taari i a, nyini
awuru n wo aŋgoro wɔ, i wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ wɔ.
2 Kabo i ti sɔ na ya toko wo fɛn ni, ya wo waraki su wɔ. Ya ahore su, ya koro ka
Nyɛmɛ fa ya wura ya awuru n bo i fite aŋgoro n nu wɔ, na i kata ya ŋu.
3 Ya koro i sɔ ɔ, na ya wura i ka sutura na má ya nati ya bu ŋgbɛɛn.
4 Yɛrɛ bo ya toko wo ahin nambue n nu ni, ya waraki wɔ, na ya wo ahore tanda
nu sɔ ɔ lɛɛ. I ti má ka ya koro ka ya yi i se wɔ, ama, ya koro ka ya wura aŋgoro dɛɛ
n nu wɔ, na i kata ya ŋu, adena Nyɛmɛ bá kaaki ahin aŋuniɛmbaa n bo i wu ni, na i
ma ya i dɛɛ ŋgɔɔ ni.
5 Nyɛmɛ ni i tii adu mɔ asɛsɛ nyini deke n su ase ya a. Na wɔ fa i Awiɛwiɛ n ama
ya, na i kere kabo i má ya deke n kɛrɛ bo i seeri ka i fá ma i minɛm ni.
6 Tɔ, nyini ma ya la ahoresi saŋga kɛrɛ n a. Ya si tenle su ka kabo ya toko wo ahin
aŋuniɛmbaa n nu ni, ya nya wo má Mibiɛ n dika n nu lɛɛ.
7 Kisa ya la yarada ye ya nati a, má ka ya nyumbaa ye ya fa ŋu asi nati a.
8 Yɛrɛ, ya la ahoresi n dɛɛ ti, ye ya ŋa ya yaki ahin aŋuniɛmbaa n a, na ya kɔ awuru
Mibiɛ n dɔ.
9 Nyini ti, yɛrɛ yiri, nzɛn ya wo ya awuru n nu, wara ya wo má nu, ya boro ya nyi
ka ya yo sa bo i sun Mibiɛ n nu wɔ.
10 Dama wɔ yo daka ka sɔnɔ kɛrɛ bá jina Kristo nyunu, i jɔrɛ diibiri ni, adena i mi
nya i ŋkatɔ fa kɔ dekem bo i yoori bu i ŋgɔɔ n su ni, bo i ti kpa, ni bo i ti má kpa ni.

Kabo Yesu Kristo dɛɛ ti na ya ni Nyɛmɛ afiɛn ayo dɔŋgu ni

11 Ya si kabo i ti na ya soro Mibiɛ n ni, nyini dɛɛ ti, ye ya boro ya nyi na ya ma
minɛm kaaki bu sunsunni fa kɔ i jɔrɛ n su a. Nyɛmɛ si kabo ya woowa kɛrɛ ti barasu.
Na m la tama ka am sunsunni nu, ambɛrɛ mmɔɔ si ya woowa.
12 Ya sukaaki kan kere má am bekun kabo ya ti wɔ, ama, ya sukere am deke bo i ti
na am koro fa ya fɔ n wɔ, adena nzɛn minɛm bá koro ka bu fɔ deke bo bu koro ŋu i
n su, na i fite má ahorembaa su, dama bu koro ka bu bu am ŋgbɛɛn n dɛɛ ti, tɔ, am
koro bɔ bu nu ni jɔrɛ kpa.
13 Nzɛn bu ŋa ya bo fiɛ wɔ, Nyɛmɛ dɛɛ ti ye ya bo fiɛ a, ye nzɛn ya nyunu ti koroowa
gusu a, ambɛrɛ dɛɛ ti ye ya nyunu ti koroowa a.
14 Koro n bo Kristo fa koro ya ni, yiri niɛ ya su a, dama ya yo ya sunsunni ka sɔnɔ
kun n bo i wu maari sɔnɔ kɛrɛ n dɛɛ ti ni, nyini la ka, sɔnɔ kɛrɛ awu wɔ lɛɛ.
15 I wu maari sɔnɔ kɛrɛ wɔ, adena bo bu wo ni ŋgɔɔ n bita bu ŋgɔɔ n ka i ti má
bu dɛɛ, ama, i ti i dɛɛ wɔ, yiri n bo i wu maari bu na wɔ kaaki ateŋge i yiwee n nu
bekun ni.
16 Nyini dɛɛ ti, fa i kisa fa kɔ, kabo durunya n nufɔm n bu sɔnɔ ni, yɛrɛ, ya bu má
be sɔ kun, haari ni bo ya yo buuri Kristo mmɔɔ sɔ ni, kisa ya bu má i sɔ kun.
17 Nyini yiri, nzɛn be ni Kristo ayo kun, i mi n ayo deke fɔfɔrɛ wɔ lɛɛ, i woowa
dawa n asin, na i deke n kɛrɛ akaaki fɔfɔrɛ wɔ lɛɛ.
18 Nyini n kɛrɛ fite Nyɛmɛ dɔ ɔ. Yiri ama Kristo ayo ya ni yiri ni i tii afiɛn dɔŋgu a,
ye wɔ ma ya juma n bo i yo i ni minɛm afiɛn dɔŋgu.

19 Nyini la ka, Nyɛmɛ ma Kristo yo i ni durunya n nufɔm afiɛn dɔŋgu a, na i teŋge
má bu satiɛ jɔrɛ su, haari kaan sɔ, ye wɔ fa nyini afiɛn dɔŋguyo n jɔrɛ n awura ya
saa nu, ka ya kan i.
20 Nyini dɛɛ ti, ya ti sunmafɔm bo ya jina Kristo jaa nu wɔ. I ti ka Nyɛmɛ ni i tii
sufa ya susere am jande a. Ya jina Kristo dɛɛ jaa nu susere am wɔ, ka, am ma yiri yo
am ni Nyɛmɛ afiɛn dɔŋgu.
21 Yiri Kristo n bo i la má satiɛ be ni, yiri ye Nyɛmɛ ma wɔ de satiɛyofɔm n jinaa-
biri a, yɛrɛ dɛɛ ti, adena ya kaaki minɛm bo Nyɛmɛ de bu ka bu yo sa bo i kɔ atin su
i dɔ.

6

1 Yɛrɛ bo ya ni Nyɛmɛ saŋga yo juma ni, ya sere am wɔ, ahɔrɔma n bo am ade i ni,
má am ma i ka ŋgbɛɛn.
2 Dama Nyɛmɛ ŋa,
“Saŋga kpa n ba juuri ni, ye m deeri am sere a,
na tiide cɛɛn n ye m bukaari am a.”
Am ti fɛn, kisa ti saŋga kpa n a. Am ti fɛn, kisa ti tiide cɛɛn n a.
3 Ya sukanda má be atin wɔ, adena má be jaraki ya fa kɔ ya juma n bo ya yo i n su.
4 Ama, deke n kɛrɛ nu, ya kere ka ya ti Nyɛmɛ amusuisufɔm wɔ. Dama haari nzɛn
ya wo wahara nu, ni kekereke nu, ni anyumboro nu, ya mindi de i wɔ.
5 Haari na ba bo ya, na ba nyi ya dansaraka, na ba di aluwa ya busu, na ya yo juma
kekereke, na ya kpiɛ daafiri, na ya da ahɔɛ,
6 nyini n kɛrɛ ni, na ya kere ka ya woowa ti casi wɔ, na ya la si Nyɛmɛ dɔ, na ya
mindi, na ya yo kpa, na ya wo ni Awiɛwiɛ Casi ni, na ya la koro nahɔrɛ su.
7 Ya kan nahɔrɛ jɔrɛ wɔ, na ya yo juma n ni Nyɛmɛ dɛɛ yiko n nu. Ya bita biɛsɔya
neŋge bo i ti sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ ɔ, i wo ya saa fɔmbɔrɔ, ni ya saa biɛ nu wɔ.
8 Bu wura ya kpiri wɔ, na bu kaaki yo ya kaan. Bu kansi ya a, na bu kaaki jaraki
ya. Bu ŋa ya dadaka minɛm wɔ, ama, bu kaaki ŋa ya kan nahɔrɛ wɔ.
9 Ya ti ka minɛm bo be si má ya wɔ, ama, deke kɛrɛ minɛm si ya sɔ ɔ lɛɛ. Ya ti ka
ya wu wɔ, ama, ya la ŋgɔɔ sɔ ɔ lɛɛ. Bu bo ya ni anyumboro sɔ ɔ, ama, ya wu má.
10 Ya wo ahoresaaki nu sɔ ɔ lɛɛ, ama, saŋga kɛrɛ ya la ahorejɔ ɔ. Ya wo ka ya ti
yaarifɔm wɔ, ama, ya fa ajɛkɛ ma minɛm dɔŋgu wɔ. Ya ti ka ya la má pui wɔ, ama,
deke n kɛrɛ ti ya dɛɛ wɔ.
11 Tɔ, ambɛrɛ ya danfo Kɔrintofɔm, ya fa má deke be afiɛ má am su, ya teke ya
ahorembaa ama am.
12 Yɛrɛ, ya kpiɛ má am ya koro, ambɛrɛ yiri, am akpiɛ ya am koro.
13 Am ti ka m nbaam dɛɛ ti ye m suse am sɔ n a, ka am gusu teke am ahorembaa
ma ya, kabo ya teke ya dɛɛ ama am ni.

Má am fa am ŋu bo minɛm bo bu yo má Kristo yarada n su

14 Má am fa am ŋu bo minɛm bo bu yo má Kristo yarada n su, dama bo i yo sa bo i
kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ n ni ketemafɔ ni, i yo sɛ ye bu koro saŋga wo a? Wara wein ni
awosin yo sɛ koro saŋga wo a? Ai, i koro yo má.
15 Nzu anɔɔsɛ wo Kristo ni Sitana afiɛn a? Wara nzu tana wo sɔnɔ bo wɔ yo Kristo
yarada n ni bo wɔ yo má i yarada n afiɛn a? Ai, bu la má tana.
16 Nzu anɔɔsɛ wo Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n ni amɔɛm afiɛn a? Ai, bu la má anɔɔsɛ
be. Yɛrɛ ti ka Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n a, ye yiri Nyɛmɛ bo i wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ n
wo nu n a. Kabo Nyɛmɛ ni i tii ase ni, ka,
“M wó bu dɔ,
na m ni bɛrɛ sáŋga nati,
na m yó bu Nyɛmɛ,

na bu yó m minɛm.”
17 Nyini ti, Nyɛmɛ akaaki ase ka,
“Am fite yaki bu,
na am kpaaki yaki bu,
Micɛra ni seeri sɔ a.
Na má am fa am ŋu mata deke bo i ti má casi,
na m dé am.
18 Na m yó am Si,
na ambɛrɛ gusu yó m dɛɛ nbaam.
Kabo Micɛra Kpiri n ase lɛɛ.”

7

1 M ninbaa koroowam, ahin deke n kɛrɛ bo Nyɛmɛ ase ka i yó ma ya n dɛɛ ti, am ma ya kpakpara ya ŋu fite deke kɛrɛ bo i ma ya ŋuniɛmbaa n ni ya awiɛwiɛ n yo fin ni, na am ma ya soro Nyɛmɛ na ya woowa kɛrɛ ti kabo Nyɛmɛ koro ka i ti ni.

Kabo bu sayoowa ma Pɔɔlu ahore jɔɔri ni

2 Am teke am ahorembaa na am de ya. Ya do má am be ŋgasi, ya saaki má am be, ya sisi má am be.
3 Deke bo i ti na m se ahin sɔ ni, i ti má ka m sujaraki am wɔ, dama ma du mɔ ase am ka am jɔrɛ wo ya ahore su, ya ni ambɛrɛ ti kun wɔ, haari yiwee nu wara ŋgɔɔ nu.
4 M la ahoresi agaya fa kɔ am dɔ, na m fa am fɔ agaya, na m la ahoreda agaya ambɛrɛ dɛɛ ti, haari ni wahara n bo ya di i n kɛrɛ ni, m la ahorejɔ bo i la má aŋusu.
5 Dama saŋga bo ya ba juuri Makɛdoniya awɔrɛ n nu ni, ya nya má ŋumiyi haari kaan sɔ mmɔɔ, ama, ya ŋuuri kekereke wɔ deke kɛrɛ nu. Minɛm fa aluwa kpura ya sɔ ɔ, na sɛrɛ suti ya, ya ahore su.
6 Ama, Nyɛmɛ yiri, yiri dada minɛm bo bu ahore asaaki n ahore a, yiri adada ya ahore a, Titosi baawa n dɛɛ ti.
7 Má ka i baawa ni ŋgumi dɛɛ ti a, ama, ahoreda n bo am ni yiri kɛrɛ nyaari i n dɛɛ ti a. Wɔ se ya kabo am wara ado m na am koro ka am ŋu m barasu ni, ni kabo am ahore asaaki fa kɔ jɔrɛ n su ni, ni kabo am ahore abi m busu barasu ni, nyini ma m ahore ajɔ akɔ asin su n a.
8 Haari nzɛn kadasi n bo m yo kɛrɛ maari am n asaaki am ahore, ma yo má m si i n sɔ, fa kɔ nyini n dika. Nzɛn má m ŋuuri kabo nyini kadasi n ama am ahore asaaki, haari ni bo wɔ cɛ má ni, má m yoori m si i n sɔ.
9 Kisa m ahore ajɔ, má ka am ahore asaaki n dɛɛ ti a, ama, am ahoresaaki ni, wɔ ma am akaaki am wo n dɛɛ ti a. Nyini ahoresaaki ni, yiri ama am akaaki kabo Nyɛmɛ koro n a, adena má am kpaasi fieo, yɛrɛ dɛɛ ti.
10 Dama ahoresaaki bo i ti kabo Nyɛmɛ koro ni, yiri ma ya kaaki ya wo ye ya nya tiide a, na ya yo má m si i n sɔ a. Ama, durunya n nu dɛɛ ahoresaaki n fa yiwee ba.
11 Am niɛ sa bo Nyɛmɛ ma am ayo i a, nyini ahoresaaki n dɛɛ ti, kabo am nyunu aboro ka am yo jɔrɛ n dɔŋgu na má be jaraki am ni, ni kabo yaa ti am fa kɔ yiri n bo wɔ do ŋgasi n su ni, ni kabo jɔrɛ n ama sɛrɛ ati am ni, ni kabo am wara ado m na am koro ka am ŋu m ni, ni kabo am ahore abi m busu ni, ni kabo am nyunu aboro ka am fa nahɔrɛ cin i sui ni. Deke n kɛrɛ nu, am akere ka am la má ŋgasi be lɛɛ, fa kɔ nyini jɔrɛ n su.
12 Deke bo i ti na m yo kɛrɛɛri kadasi n maari am ni, má yiri n bo i doori ŋgasi n dɛɛ ti a, wara sɔnɔ n bo wɔ do i ŋgasi n dɛɛ ti a, ama, deke n bo i ti na m yo kɛrɛɛri i sɔ n la ka, adena Nyɛmɛ ma am si kabo am cɛcɛ wo ya nu ni anyumboro su barasu ni.
13 Nyini n kɛrɛ adada ya ahore a.

Má nyini ahoreda n ŋgumi ye ya la i a, ama, deke bo i ma ya ahore ajɔ agaya n la kabo Titosi ahore ajɔ ni, dama ambɛrɛ kɛrɛ adada i ahore a.
14 Nyini ma ya ahore ajɔ sɔ a, dama ma du mɔ afa am afɔ kabo am ti barasu n akere yiri Titosi, na am ama ma di má nyinsɛ. Kabo jɔrɛ n kɛrɛ bo ya kan kereeri am n ti nahɔrɛ ni, sɔ ye minɛm koro ŋu kabo ya fɔɔri am ŋusu jɔrɛ n kereeri Titosi n gusu n ti nahɔrɛ a.
15 Deke bo i ma yiri Titosi koro am agaya ni, maala bo i teŋge su kabo am kɛrɛ deeri i nɔaniɛ n ni, ni kabo am deeri i ni am saa nnyɔ n na sɛrɛ ti am agaya na am ŋuniɛ subobo am ni.
16 M ahore ti jɔɔwa, dama deke n kɛrɛ nu, m la ahoresi fa kɔ am dɔ.

8

Aceeri n bo bu de kɔ maari Yɛrusalem dɛɛ Kristo jama n jɔrɛ

1 Tɔ, m ninbaam, ya koro ka am si kabo Nyɛmɛ ama Kristo jamam bo bu wo Makɛdoniya dɛɛ awɔrɛ n nu n adi i ahɔrɔma barasu ni.
2 Saŋga bo bu wo wahara ni kekereke nu agaya ni, na ba kere kabo bu ahore ajɔ akɔ asin su, na ba ce aceerim beberebe ni bu ahorembaa kun, haari ni bo yaari ati bu agaya ni.
3 M koro di daani ka bu maari bu faŋga nyaari wɔ, haari ba ma atara kabo má bu ma ni mmɔɔ. Bu koroyanu,
4 na ba sere ya jande ka ya ma bɛrɛ mmɔɔ nya atin na bu saa wo nyini juma n nu, bo ya de aceerim fa ma Nyɛmɛ minɛm ni.
5 Haari na ba yo akɔ atara kabo má ya sunsun ka bu yo ni. Bu du mɔ faari bu ŋu maari Mibiɛ n wɔ ka, na ba nya fa bu ŋu ama yɛrɛ gusu, kabo Nyɛmɛ koro ni.
6 Tɔ, kabo Titosi ti sɔnɔ bo i boori ahin aceeri juma n bu am nu ni, wɔ yo daka ka ya sere i jande na i suyo i sɔ ma am, haari i kɔ wie.
7 Ambɛrɛ, am boro am nyi deke n kɛrɛ nu wɔ, bɛrɛ la yarada n bo am la i ni, ni kabo am koro jɔjɔ ni, ni kabo am la si ni, ni kabo am cɛcɛ wo deke n kɛrɛ nu ni, ni kabo am la koro ma ya ni. Kabo i ti sɔ ni, wɔ yo daka ka am boro am nyi yo ahin aceeri juma n gusu.
8 I ti má ka m suma am nɔɔ ka am yo sɔ ɔ, ama, m koro ka m kere am kabo nyiŋgam la koro ni anyumboro na bu buka n wɔ, adena m yo am na m niɛ ka am la koro nahɔrɛ su.
9 Am si juma kpa n bo ya Mibiɛ Yesu Kristo yoori i ni, i yo ti ajɛkɛfɔ Nyɛmɛ dɔ ɔ, ama, ambɛrɛ dɛɛ ti na wɔ kaaki yaarifɔ, adena am kaaki ajɛkɛfɔm Nyɛmɛ dɔ, kabo wɔ kaaki yaarifɔ n dɛɛ ti.
10 Ahin jɔrɛ n yiri, afara, ambɛrɛ du mɔ boori nyini juma n bu a, má ka am du mɔ boori i bu ni ŋgumi, ama, ni kabo am koroori ka am yo i n gusu ni, nyini ti, fɔ bo m koro ka m fa tu am n la ka,
11 i ti ye ni ka am yo juma n bo am ŋa am yo i n kɔ wie kisa, adena kabo am yo la anyumboro am sunsunni nu, na am koro ka am yo i ni, sɔ ye am kere anyumboro a, na am fa deke n bo am la i n fa yo i wie.
12 Nzɛn be la anyumboro na i koro ka i ce aceeri, Nyɛmɛ de i aceeri n fa kɔ deke bo i koro ce n su wɔ, má deke bo i koro ce má ni.
13 I ti má ka ya koro ka ya yi nbem fie nu, na ambɛrɛ fie wɔ. Ai, ama, ya koro ka i sɛ su ma sɔnɔ kɛrɛ wɔ.
14 Tɔ, kisa am la i, na nbem la má i ni, am buka bu. Na nzɛn bu gusu bá la i, na am la má i, bu gusu buka am. Sɔ ye i sɛ su ma sɔnɔ kɛrɛ a.
15 I ti kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu wɔ, ka,
“Bo i tambuuri beberebe ni, wɔ sunnu asin má su,

ye bo i tambuuri kaan n gusu, wɔ kpiɛ má i su.”

Titosi ni i bukafɔm n jɔrɛ

16 Ya da Nyɛmɛ asi, yiri ma Titosi nyunu aboro na i cɛcɛ wo am dɔ a, kabo mini
mmɔɔ dɛɛ ti ni.
17 Ya sere yiri Titosi ka i ba am dɔ, na wɔ soro su, ama, yiri ni i tii dɛɛ koroyanu ye
i ŋa i kɔ a, dama i cɛcɛ du mɔ wo am dɔ.
18 Bo i buka i su, ya susunma ya niwa be gusu am dɔ. I ti sɔnɔ bo i yo labari kpa n
juma a, nyini dɛɛ ti, Kristo jama n kɛrɛ kansi i wɔ.
19 Má nyini ŋgumi, ama, yiri ye Kristo jama n kɛrɛ ayi i ka i susu ya su buka ya a,
na ya niɛ ahin aceeri ceewa juma n su n a. Ahin juma n wura Nyɛmɛ kpiri wɔ, na i
kere kabo ya koro ka ya buka minɛm ni anyumboro ni.
20 Ya koro má ka be jaraki ya fa kɔ kabo ya niɛ ahin aceeri beberebe n su ni.
21 Nyini ti, ya boro ya nyi wɔ, na ya yo sa bo i kɔ atin su, má Nyɛmɛ ŋgumi dɔ,
ama, adamande mmɔɔ dɔ.
22 Ya kaaki susunma ya niwa be buka bu su. I ti sɔnɔ bo ya yo i aniɛ atin barasu
nu, aŋu ka i la anyumboro fa kɔ deke dɔŋgu su. Kisa ya ŋu ka i la anyumboro tara
sɔ, dama i la ahoresi fa kɔ am dɔ.
23 Titosi yiri, i ti m matafɔ bo m ni yiri saŋga yo juma ma am wɔ. Ya ninbaa nnyɔm
bɛrɛ yiri, bu ti minɛm bo Kristo jamam n asunma bu wɔ, na bu kaaki wura Kristo
kpiri.
24 Nyini ti, am yi am ŋu fofoe nu, na am kere Kristo jamam ni kabo am la koro ni,
na bu si deke n bo i ti na ya fa am fɔ ni.

9

Kabo ya buka ya beŋgu Kristofɔm bo ba fun i ni

1 Tɔ, aceerim bo am fa kɔ buka Nyɛmɛ minɛm ni, mini dɔ, wɔ ti má ye ka m kɛrɛ i
jɔrɛ.
2 Dama m si kabo am koro ka am buka barasu ni, haari ma du mɔ afa am afɔ
Makɛdoniya awɔrɛ n nufɔm dɔ, ka ambɛrɛ Akaya awɔrɛ n nufɔm n adu mɔ akpa am
ŋu haari afara kɛrɛ. Kabo am nyunu aboro na am koro ka am ce ni, wɔ yo bu dɔŋgu
gusu ŋuniɛ nyanyaka ye bu koro ka bu ce n a.
3 Nyini ye m susunma ahin ya ninbaam am dɔ n a, adena kabo ya fa am afɔ akere
bu ni, na má i ka ŋgbɛɛn, ama, am yo siriya, kabo ma du mɔ ase bu ka am yo siriya
ni.
4 Má nyini, nzɛn Makɛdoniyafɔm nbem suuri m su baari, na bu ba ŋu ka am nya
yo má siriya, i ti ya nyinsɛ wɔ, ya kan má am dɛɛ yiri, kabo ya yo am yarada n dɛɛ ti.
5 Nyini dɛɛ ti, ma ŋu ka wɔ yo daka ka m sere ya ninbaam ni, na bu du m mɔ am
dɔ, na bu buka am, na am sɛsɛ am aceeri n bo am yo sereeri ka am yi fa ma n su.
Nyini ma i yo koro aceeri a, i ti má ka bu miɛ am wɔ.
6 Am teŋge su, ka sɔnɔ bo i dɔ kaan, i bá kpiɛ kaan wɔ. Na sɔnɔ bo i dɔ dɔŋgu, i
bá kpiɛ dɔŋgu wɔ.
7 Sɔnɔ kɛrɛ ce aceeri n kabo wɔ du mɔ asunsun i ahore su ka i ce barasu ni, má ka
bu miɛ i wɔ, ama, i mi ma ni ahorejɔ, dama Nyɛmɛ koro bo i ce ni ahorejɔ ɔ.
8 Yiri Nyɛmɛ ni, yiri koro ma am nya i aceeri barasu kɛrɛ a, na am nya deke kɛrɛ
bo am koro saŋga kɛrɛ, na i sɛ am su, na am nya i buka su, adena am koro yo juma
kpa kɛrɛ.
9 Kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni, ka,
“Wɔ sandi i aceerim afa ama yaarifɔm ni,
na i kpayo n wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ.”

10 Nyɛmɛ ti bo i ma dɔdɔɔrifɔ ni alɛmbaa n a, na i kaaki ma minɛm diire na bu di a,
yiri ma am alɛmbaa n a, na i ma i sunnu buka su, na i kaaki ma am kpayo subuka
su saŋga kɛrɛ.
11 Na i ma am sunya beberebe deke n kɛrɛ nu, adena am koro suyo kpa ma minɛm
saŋga kɛrɛ, nyini ma minɛm da Nyɛmɛ asi, fa kɔ deke n bo ya yo i n su a.
12 Ahin aceeri juma n bo am yo i ni, i ti má ka i subuka Nyɛmɛ minɛm bo ba fun i ni
ŋgumi wɔ, ama, i kaaki ma minɛm dɔŋgu da Nyɛmɛ asi wɔ.
13 Ahin juma n bo am suyo i kɔ wie ni, nyini kere kabo am woowa ti barasu a. Na
minɛm ŋu i, na bu kansi Nyɛmɛ kabo am ade yiri Nyɛmɛ nɔaniɛ n na am kan kere
minɛm nahɔrɛ, ka am su Kristo labari kpa n jɔrɛ n su ni. Bo i buka nyini n su la kabo
am yo kpa, na am kpaaki am neŋgem nu ma bɛrɛ ni nyiŋgam kɛrɛ ni.
14 Kabo Nyɛmɛ ama am anya i ahɔrɔma akɔ asin su ni, bɛrɛ, bu koro am ni anyumboro
na bu sere Nyɛmɛ ma am.
15 Am ma ya da Nyɛmɛ asi fa kɔ i aceeri n bo wɔ fa ama ya na i la má aŋusu ni.

10

Kabo Pɔɔlu jɔjɔ fa kɔɔri i jumayoowa nyaari n su ni

1 Mini Pɔɔlu ni m tii, m susere am wɔ, Kristo sawɔrɛ n ni i bɛnlɛ woowa n dɛɛ ti,
mini bo nbem ŋa nzɛn m wo am dɔ, m san nya ni, ama, nzɛn m wo má am dɔ yiri,
m la ahore wɔ.
2 Deke bo i ti na m susere am n bu la ka, m koro má ka am ma m yo ahore, saŋga
bo m ba baari am dɔ ni, na m yo ahoresi jɔjɔ am, kabo m sunsun ka wɔ yo daka ka
m jɔjɔ bu ni, bɛrɛ bo bu ŋa ya su durunya n nufɔm woowa n su ni.
3 Haari ni bo ya wo durunya n nu ni, ya kun má luɛ n kabo durunya n nufɔm kun
luɛ ni.
4 Biɛsɔya neŋgem bo ya fa kun luɛ n ti má durunya n nu fɛn dɛɛ biɛsɔya neŋgem.
Ama, i fite Nyɛmɛ dɛɛ yiko n nu wɔ, na i kunma na i saaki faŋga woobiri kɛrɛ, na i
kunma na i saaki sunsunni kɛrɛ bo i ti má nahɔrɛ,
5 na i kunma na i saaki deke kɛrɛ bo i wura i ŋu kpiri na i kanda minɛm na má
bu si Nyɛmɛ ni, na i ma ya kunma sunsunni kɛrɛ bo i ti ka ya kpɔfɔm ni, na bu de
Kristo nɔaniɛ ni.
6 Ambɛrɛ, am deeri i nɔaniɛ n wieeri, ye ya bá cin bu kɛrɛ sui a, bɛrɛ bo ba kete
ka bu de má i nɔaniɛ ni.
7 Ambɛrɛ, deke bo am nyumbaa ŋu i ni, nyini ye am sunsunni wo i su a. Nzɛn be la
ahoresi ka i ti Kristo dɛɛ sɔnɔ, i ti ye ni ka i mi kaaki sunsun ka yɛrɛ mmɔɔ ti Kristo
minɛm wɔ, kabo yiri mmɔɔ ti ni.
8 Haari nzɛn m fɔ yanfɔya tara kabo má m fɔ ni, fa kɔ yiko n bo Mibiɛ n afa ama
ya n su, i la má m nyinsɛ, nyini yiko n ye Mibiɛ n maari ya, ka ya fa buka am, na am
kɔ mɔ ni am nyɛmɛsu ni, wɔ ma má ya ka ya fa saaki am ji wɔ.
9 M koro má ka i yo ka m sukɛrɛ am kadasim n na m wura am sɛrɛ wɔ.
10 Dama nbem bo bu kan m jɔrɛ ni, bu ŋa, m kadasim wo nɔ na bu la faŋga, ama,
saŋga bo mini ni m tii ba wo am dɔ, m ti sɔnɔ yɔrɔkiiwa a, kabo m jɔjɔ ni, be fa yo
má pui.
11 I ti ye ni ka nyini minɛm sɔ n si ka, kabo saŋga bo ya wo má dɔ na ya kɛrɛ
kadasim n nu ni, sɔ ye ya yó a, saŋga bo ya wo am dɔ ni.
12 Ahin minɛm ni, bɛrɛ ni bu tii kan kere minɛm kabo bu ti wɔ, ama, yɛrɛ yiri, ya
soro sɛrɛ ni bo ya fa ya ŋu bo bu su, wara na ya fa ya ŋu bu bu. Ama, kabo bu fa
bu ŋu bo bu beŋgum su ni, na bu fa bu ŋu bu bu ni, nyini kere ka bu la má ŋgɔnlɛ
haari kaan sɔ lɛɛ.

13 Yɛrɛ yiri, ya wura má ya ŋu kpiri, na ya fɔ tara kabo i ti ye ni ka ya fɔ ni. Ya yo
kɔ jina ya juma yoobiri nyaari wɔ, deke bo Nyɛmɛ afa ama ya ka ya yo ni, haari ya
yo aba aju ambɛrɛ mmɔɔ dɔ.
14 Nzɛn má ya du má mɔ aba má am dɔ, nyini yiri, ya suyo kɔ sin ya juma yoobiri
nyaari wɔ lɛɛ, fa kɔ ahin jɔrɛ n su. Ama, kabo i ti ni, yɛrɛ ti minɛm bo ya duuri mɔ a,
haari bo ya ba juuri am dɔ, na ya kan Kristo labari kpa n akere am.
15 Yɛrɛ, ya gusu fa má nbem juma fa fɔ má, na má ya fɔ tara ya juma yoobiri nyaari.
Ama, ya la tama ka kabo am yarada subuka su ni, ya juma ni sandi bara yɛ am nu,
kabo ya juma yoobiri nyaari ti ni.
16 Adena ya koro kɔ kan labari kpa n kere minɛm, bo bu wo asiɛnm bo bu wo am
nyunu dɔ ni. Ya koro má ka ya yo wura nbem dɛɛ juma yoobiri bo ba du mɔ ayo i n
nu, na ya fa fɔ.
17 Ama, kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni, ka, “Sɔnɔ kɛrɛ bo i ŋa i fɔ, i fɔ
Mibiɛ n dɛɛ ti.”
18 Dama má sɔnɔ bo yiri ni i tii kan kere kabo i ti ni, ye Mibiɛ n de i ka i ti sɔnɔ
kpa, ama, bo Mibiɛ n kere ni, yiri ti sɔnɔ kpa.

11

Pɔɔlu ni jaramasa kɔrɛfɔm n jɔrɛ

1 Tɔ, má am soro su, na am yo sawɔrɛ ma m, na m jɔjɔ sinnzin jɔrɛ kaan sɔ. Jande,
am yo sawɔrɛ ma m.
2 M si am kɔrɛ kabo Nyɛmɛ si am kɔrɛ ni, dama am ti m dɛɛ nbaam wɔ, ka baabara
bo i nya si má biɛsɔ, ye ma fa am ace biɛsɔ kun, yiri la Kristo.
3 Ama, m soro sɛrɛ wɔ, dama nzɛn m teŋgeeri Hawa jɔrɛ n su, yiri la kabo woo n
yo faari ŋgɔnlɛtiɛ dadakaari i na i nyaari i na i kunmaari i ni, nyini ma m soro ka
beni, ambɛrɛ mmɔɔ bá mini fa kɔ am sunsunni nu, na am yaki Kristo dɛɛ atin n bo
am su i su, na am ahorembaa ti kun, na am woowa ti casi Kristo dɔ ni.
4 Dama nzɛn be ba baari am dɔ na i ba kaanri Yesu be jɔrɛ, na i ti má Yesu n bo ya
kan i jɔrɛ kereeri am ni, wara nzɛn am deeri awiɛwiɛ be, na i ti má Awiɛwiɛ n bo am
du mɔ deeri i ya dɔ ni, wara labari kpa barasu be bo i ti má bo am deeri i ni, ambɛrɛ
koro yo nyini sawɔrɛ na am de nyini n sɔ a.
5 Bɛrɛ bo bu yo bu ŋu ka bu ti Kristo jaramasam na bu la má aŋusu ni, mini yiri,
m sunsun má ka m ti kaan ni bɛrɛ fieo.
6 Haari ni bo m ti má sɔnɔ bo i koro jɔjɔ kabo bu jɔjɔ ni, m la si yiri, ma du mɔ
akere am ka i ti sɔ ɔ, deke n kɛrɛ nu ni saŋga kɛrɛ.
7 Am aŋu má i? Saŋga bo m ba kaanri Nyɛmɛ dɛɛ labari kpa n kereeri am ŋgbɛɛn,
na ma de má deke be ni, m yoori m ŋu kaan wɔ, na m wura am kpiri, ma do ŋgasi
wɔ lɛɛ, nzɛn sɛ?
8 M koro se ka m yo fiinri Kristo jamam nbem wɔ lɛɛ, dama m yo deeri buka bu
dɔ ɔ, ye m fa ba bukaari am a.
9 Saŋga bo m yo wo am dɔ na m la má pui ni, ma fa má m fie afie má be, dama ya
ninbaam bo bu fite Makɛdoniya awɔrɛ n nu yo bukaari m ni deke kɛrɛ bo wɔ kpiɛ
m su ni. Ma koro má ka m fa m fie fie am be deke be nu. M woori sɔ ɔ, na m toko
wo sɔ ɔ lɛɛ.
10 Kristo dɛɛ nahɔrɛ n bo i wo m nu n dɛɛ ti, be wo má bɛrɛ bo i koro kanda m na
m fɔ má nyini yanfɔya ni, Akaya awɔrɛ n kɛrɛ nu.
11 Nzu ti a? Ka m koro má am, nzɛn sɛ? Ai, Nyɛmɛ si ka m koro am.
12 Nyini ti, deke n bo m yo i ni, m kó su yo i sɔ ɔ, adena m tɔ bu atin, bɛrɛ kɔrɛfɔm
ni bo bu koro ka bu nya atin na bu fɔ, na bu se ka ya ni bɛrɛ kɛrɛ jumayoowa sɛ ni.
13 Dama nyini minɛm sɔ ti jaramasa kɔrɛfɔm wɔ, bu nati bu kɔrɛ wɔ, fa kɔ bu
jumayoowa su, na bu yo bu ŋu ka bu ti Kristo jaramasam wɔ.

14 Nyini n sɔ n ti má alekutura, dama haari Sitana ni i tii mmɔɔ yo i ŋu ka i ti
mɛrɛkɛ bo i ta wein n wɔ.
15 Nyini ti, i ti má alekutura, ka i amusuisufɔm mmɔɔ yo bu ŋu ka bu su nahɔrɛ
atin su wɔ. Ama, bu awieeri bá kere kabo bu jumayoowa ti a.

Kabo Pɔɔlu diiri wahara i jumayoowa n dɛɛ ti ni

16 M koro ka m kaaki se am bekun wɔ, ka má be sunsun ka m ti sinnzin wɔ, ama,
nzɛn am sunsun sɔ yiri, am yo sawɔrɛ na am de m ka m ti sinnzin wɔ, adena mini
mmɔɔ koro fɔ kaan sɔ.
17 Ahin ahoresi n bo m fa fɔ sɔ ni, i fite má Mibiɛ n dɔ, ama, m jɔjɔ ka m ti sinnzin wɔ.
18 Kabo minɛm dɔŋgu fɔ kabo durunya n nufɔm yo ni, sɔ ye mini gusu fɔ́ n a.
19 Am aŋu má i? Ambɛrɛ la alecira a, am mindi de minɛm bo bu ti sinnzin n wɔ,
ni ahoreda a.
20 Nahɔrɛ, haari minɛm bo bu miɛ am fa am yo bu akɔɔm ni, am mindi de bu wɔ,
wara nzɛn be asisi am, am mindi de i wɔ, wara nzɛn be anya am taraabiri, am mindi
de i wɔ, wara nzɛn be kere i ŋu am dɔ, am mindi de i wɔ, wara nzɛn be boori am
nyɔɔnu, am mindi de i wɔ.
21 Yɛrɛ, ya yo má nyini n be sɔ am nu, i ti m nyinsɛ wɔ, beni, ya yɔrɔki ya ŋu n dɛɛ
ti a.
Ama, kabo nyini minɛm soro má sɛrɛ na bu fɔ deke kɛrɛ ti ni, mini mmɔɔ, kisa m
gusu soro má sɛrɛ na m fɔ fa kɔ nyini dekem n su. Beni, am sunsun ka m jɔjɔ ka m
ti sinnzin wɔ.
22 Bu ŋa bu ti Hiburufɔm wɔ? Tɔ, mini mmɔɔ, m ti sɔ ɔ. Bu ŋa bu dɛɛ la
Yisarelifɔ nyɛmɛsu atin ni? Tɔ, mini mmɔɔ, m su nyini n su a. Bu ŋa bu ti Abraham
anumam wɔ? Tɔ, mini mmɔɔ, m ti sɔ ɔ.
23 Bu ŋa bu ti Kristo amusuisufɔm wɔ? Tɔ, m tara bu. Am niɛ, i ti ka m nyunu akan
m ye m jɔjɔ sɔ n a. Ama, nahɔrɛ, ma yo juma atara bu, ba nyi m dansaraka bo i la
má nɔ, bu boori m haari m ŋgɔɔ ba kaari kaan sɔ ɔ, saŋga dɔŋgu, kaan sɔ, má ma
wu. Nyinim kɛrɛ nu, m tara bu.
24 Kpe nnu lɛɛ bo Yudafɔm n afin m ŋgbere mbaa kun kun aburana kun kpiɛ su.
25 Kpe nsɛn lɛɛ bo ba fin m ni bulaari ŋgbere. Ba tu m yabuɛ kpekun. Kpe nsan
lɛɛ bo m wo lee bambakam nu tieku n su na ba sandi nu, haari na ma da tieku n nu
kpekun, kɔŋguɛ ni wiɛsu.
26 M nati sɔ lɛɛ saŋga kɛrɛ, m la má tana, ma ŋu anyumboro nzuetinm kpiɛɛbiri,
ma ŋu anyumboro minɛm bo bu nati fin bu beŋgum n saa nu, ma ŋu anyumboro m
tiɛŋgu minɛm saa nu, ma ŋu anyumboro minɛm bo bu ti má Yudafɔm saa nu, ma ŋu
anyumboro miɛ kpirim su, ma ŋu anyumboro boro kpantainm nu, ma ŋu anyumboro
tieku n su, ma ŋu anyumboro ya ninbaa kɔrɛfɔm n dɔ, bɛrɛ bo bu yo bu ŋu ka bu ti
Kristo minɛm ni.
27 Ma yo juma nahɔrɛ su adi wahara, ma kpiɛ daafiri saŋga dɔŋgu, ma da ahɔɛ ni
nzuehɔɛ, ma fun diire saŋga dɔŋgu, na ayɛrɛ ati m, na ma nati m ŋuniɛ ŋgbɛɛn.
28 Dekem bo ba ka ni, m kán má bu jɔrɛ, ama, deke bo i kpiɛ m daafiri ale kɛrɛ bo
i cin ni, yiri la kabo m sunsun Kristo jama n kɛrɛ jɔrɛ n wɔ.
29 Bu nu ŋma agbaraki ye i gbarakiiwa n asa má m a? Bu nu ŋma ye bu ma i yo
satiɛ ye i yo má m yaa?
30 Tɔ, saŋga bo wɔ yo daka ka m fɔ, m fɔ fa kɔ dekem bo bu kere ka m la má faŋga
n su wɔ.
31 Nyɛmɛ si ka m bu má kɔrɛ, yiri ti ya Mibiɛ Yesu Si a, yiri ti ye ni ka ya kansi i
saŋga kɛrɛ a.
32 Saŋga bo m yo woori Damasiko miɛ kpiri n nu ni, na gomina be wo bɛrɛ, yiri
ye Fɛmɛ Aretasi yo faari miɛ n yiko wuraari i saa nu, na nyini gomina n ama tintini-
jinafɔm n akɔ aŋminda miɛ n ka bu tara m.

33 Ama, na minɛm n afa m awura kandiɛ bambaka nu, na ba fa m acɔɔndi kobe n
tukoro nu, ajura asiɛŋgu, na ma foro gomina n saa nu.

12

Sayikereewa n ni deke n bo Pɔɔlu ŋuuri i ka alɛlɛ nu n jɔrɛ

1 Tɔ, wɔ yo daka ka m fɔ, haari ni bo i la má kpɛrɛ be ni. M la deke nbem bo m
kan buka su, bɛrɛ la kabo Nyɛmɛ yiiri deke nbem kereeri m ka alɛlɛ nu ni, ni kabo i
yiiri sayoowam kereeri m ni.
2 M si sɔnɔ be jɔrɛ, i ti Kristo sɔnɔ ɔ, yiri ye Nyɛmɛ yo faari i fun kɔɔri aŋgoro woo-
biri nsan su ni i dɔ n a, i nyuma afɔ buru ni nna lɛɛ. Nzɛn i kɔɔri ni i ŋuniɛmbaa a,
wara i awiɛwiɛ nu, mini, m si má, Nyɛmɛ si a.
3-4 Nahɔrɛ, m si nyini sɔnɔ n jɔrɛ, yiri ye Nyɛmɛ faari i fun kɔɔri alecɛɛma nu n a,
na wɔ ti jɔrɛm bo bu la má kan, na be gusu la má atin ka i jɔjɔ bu, ama, kabo i yoori
ni, ma si má, nzɛn i kɔɔri ni i ŋuniɛmbaa a, wara i awiɛwiɛ nu, mini, m si má, Nyɛmɛ
si a.
5 Tɔ, nyini sɔnɔ n sɔ, ye m fa fɔ n a, ama, mini ni m tii, m koro fɔ má deke be ti,
má ka dekem bo bu kere ka m la má faŋga n ye m fa fɔ a.
6 Haari nzɛn má m ŋa m fɔ mmɔɔ, má m ti má sinnzin wɔ, dama má m kan
nahɔrɛ wɔ. Ama, m yaki i sɔ ɔ, adena má am be wura m kpiri tara dekem bo i
ŋu ka m yo bu, ni dekem bo i ti ka m kan bu ni.
7 Tɔ, fa kɔ sayikereewa beberebe n bo Nyɛmɛ fa kereeri m su, wɔ koro má ka
nyini dɛɛ ti na m wura m ŋu kpiri. Nyini ti, i maari Sitana faari tɔrɛ be wuraari m
ŋuniɛmbaa nu, i ti ka buwe ye i wɔwɔ m a, na i sukere m wahara, adena má m wura
m ŋu kpiri.
8 Kpe nsan lɛɛ bo ma sere Mibiɛ n fa kɔ ahin jɔrɛ n su, ka i ma i fite yaki m.
9 Ama, na wɔ se m ka, “M ahɔrɔma n asɛ u su, dama saŋga bo a la má faŋga ni, ye
m kere m yiko kabo m koro a.” Kabo i seeri sɔ n dɛɛ ti, nyini ma m la ahoreda na m
fɔ fa kɔ kabo m la má faŋga n a, adena Kristo yiko n wo m dɔ saŋga kɛrɛ a.
10 Nyini ma Kristo dɛɛ ti ye m ahore ti daawa n a, saŋga bo m la má faŋga n a, ni
saŋga bo bu kpiɛ m nzukɔ ni, ni saŋga bo m ŋu kekere ni, ni saŋga bo bu kere m
wuwuruwa ni, ni saŋga bo m ŋu anyumboro ni. Dama saŋga bo m la má faŋga ni,
nyini saŋga n ye m la yiko Nyɛmɛ dɔ a.

Kabo Pɔɔlu kereeri ka bu jɔrɛ kpiɛ i daafiri ni

11 Tɔ, kabo m jɔjɔ ni, ma yo ka sinnzin wɔ lɛɛ, ambɛrɛ miɛ m a, ye m yo sɔ n a. Má
ambɛrɛ ti minɛm bo am kan kereeri kabo m ti n a, má i ti ye. Dama bɛrɛ n bo bu yo
bu ŋu ka bu ti Kristo jaramasam na bu la má aŋusu ni, mini yiri, haari ni bo m ti má
pui ni, m ti má kaan ni bɛrɛ fieo.
12 Nahɔrɛ, sam bo bu kere ka m ti jaramasa ni, ye m yoori bu am dɔ n a, ni mindi
kɛrɛ, ni alekutura sam, ni yiko sam, ni abonɔ sam n a.
13 Nzu deke ye m yo maari Kristo jamam bo bu wo miɛ nyiŋgam su n ye ma yo
ama má am a? Má ka bo ma fa má m fie be afie má am ni. Tɔ, ma do ŋgasi, am fa
ce m.
14 Am ti fɛn, kisa ma sɛsɛ m ŋu su ka m ba niɛ am busu kpe nsan su lɛɛ, ama, m
toko koro má ka m ba fa m fie fie am. M suba má ka m koro am neŋge be wɔ, ama,
m koro ambɛrɛ wɔ. Dama má nbaam kpini neŋgem se bu wufɔm a, ama, bu wufɔm
ni kpini se bu nbaam n a.
15 Mini, deke bo m la i ni, m di i ka a, na m fa buka am, na m fa m ŋu kɛrɛ ma am,
nyini ma m ahoreda. Ma si má, m koro am agaya n sɔ n dɛɛ ti, ye ambɛrɛ koro m
kaan sɔ n a? Ai, atin wo má nu.

16 Tɔ, am nbem ŋa ma fa má m fie be afie má am, ama, bu ŋa m fa ŋgɔnlɛtiɛ wɔ,
na ma dadaka am anya am taraabiri.
17 Ka sɛ? Minɛm bo m yo sunmaari bu am dɔ ni, m ma bu be sisiiri am be maari m,
nzɛn sɛ? Ai, be asisi má am ama má m.
18 M yo sereeri Titosi wɔ, na wɔ ba am dɔ, na ma ma ya niwa n asunma i. Titosi yo
sisiiri am, nzɛn sɛ? Ai, wɔ sisi má am. Ambɛrɛ mmɔɔ aŋu ka m ni yiri kɛrɛ sunsunni
ti kun wɔ, na ya kɛrɛ su atin kun su a.
19 Beni, nyini n kɛrɛ bo ya jɔjɔ i sɔ ni, am sunsun ka ya sukan de ya tii wɔ, nzɛn
sɛ? Ai, i ti má sɔ. M ninbaa koroowam, kabo ya ni Kristo ayo kun na ya jina Nyɛmɛ
nyunu n ye ya se sɔ n a. Deke n kɛrɛ bo ya yo i ni, i buka am na am kɔ mɔ ni am
nyɛmɛsu n wɔ.
20 M soro sɛrɛ wɔ, m koro má ka m ba baari am dɔ, na má m ba tu am kabo m koro
ka am ti ni, wara na ambɛrɛ gusu ŋu m kabo má am koro ka m ti ni. M soro sɛrɛ ka,
beni, m bá ŋu ka, am suse akuruwa, na am susi kɔrɛ, na am sufa yaa, na am suyo
anyii sam, na am sukan am beŋgu jɔrɛ susaaki bu, na am sukpura tere, na am suyo
kpirikoro, na am la kpakpaakinu.
21 M soro sɛrɛ ka m ba juuri, na má Nyɛmɛ ma m yo m ŋu kaan am nyunu, na má
m ahore saaki fa ma bu, bɛrɛ bo ba du mɔ ayo satiɛ, na bu nya kaaki yaki má bu
daŋgba sayoowam, ni sakaraya, ni konvikiya ŋgbɛɛnŋgbɛɛnm ni.

13

Awieeri su dɛɛ bɔbɔɔwa ni ansɛ ni

1 Tɔ, ahin baawa n bo m súba ni, yiri yo m kpe nsan su bo m ba niɛ am busu a.
Kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni, ka, “Jɔrɛ kɛrɛ bo ba kan i na i ti nahɔrɛ,
má ka minɛ nnyɔ, wara minɛ nsan adi i daani.”
2 Saŋga bo m yo baari am dɔ ba niɛɛri am kpe nnyɔ su ni, m yo bɔbɔɔri am nbem.
Kisa na m wo má am dɔ ni, m koro ka m bɔbɔ bu bekun fa kɔ nyini n su, ka nzɛn m
baari, m yáki má bɛrɛ n bo bu yo yoori satiɛ ni, ni bo bu buka bu su kisa n kɛrɛ.
3 Dama am ŋa am koro ka am ŋu deke bo i kere ka Kristo fa m su, ye i jɔjɔ am dɔ
sɔ a. Tɔ, am aŋu ka yiri ti má bo i la má faŋga, ama, i la yiko am nu.
4 Nahɔrɛ, saŋga bo bu yo kpamaari i baka jaanu n su ni, i yo la má faŋga, ama,
haari ni nyini n kɛrɛ, kisa i la ŋgɔɔ wo bɛrɛ, Nyɛmɛ dɛɛ yiko n dɛɛ ti. Sɔ ye i ti a,
yɛrɛ bo ya ni yiri kɛrɛ ayo kun ni, yɛrɛ mmɔɔ la má faŋga lɛɛ, ama, Nyɛmɛ yiko n
dɛɛ ti, ye ya ni yiri súwo a, na ya yo juma ma am.
5 Ambɛrɛ ni am tii, am fiiti am ŋu na am niɛ ka am woowa kere ka am ayo yarada
nahɔrɛ su, wara am ayo má. Am si má ka Yesu Kristo wo am dɔ ɔ, nzɛn sɛ? I wo am
dɔ yiri, ŋka am woowa kere ka am ayo má yarada nahɔrɛ su wɔ.
6 M la tama ka am bá si ka, yɛrɛ, ya ti má bo bu woowa kere ka ba yo má yarada
nahɔrɛ su ni.
7 Haari ni nyini mmɔɔ, ya sere Nyɛmɛ ma am wɔ, ka, má am yo sa be bo i kɔ má
atin su, má ka ya koro ka minɛ ŋu ya woowa na i kere ka ya yo yarada nahɔrɛ su,
ama, ya koro ka am yo sa bo i ti kpa a, haari nzɛn má minɛm ŋu ya woowa na i kere
ka ya yo má yarada nahɔrɛ su.
8 Yɛrɛ, ya koro yo má deke bo i jaraki nahɔrɛ ni, ama, ya yo deke bo i su nahɔrɛ ni
ŋgumi su a.
9 Ya ahore ti jɔɔwa a, saŋga kɛrɛ bo ya la má faŋga, na ambɛrɛ la yiko Nyɛmɛ dɔ.
Ahin n ye ya sere Nyɛmɛ ma am a, ka, i ma am woowa yo kabo i koro ni.
10 Nyini mmɔɔ dɛɛ ti, ye m wo má am dɔ ye m sukɛrɛ am ahin kadasi n sɔ n a,
adena m ba baari am dɔ, na má m fa Mibiɛ n yiko n fa yi am anyumboro, nyini yiko

n ye i maari m ka m fa buka am, na am kɔ mɔ ni am nyɛmɛsu n a, wɔ ma má m ka
m fa saaki am ji wɔ.
11 M ninbaam, jɔrɛ bo wɔ ka n la ka, am ma am ahore jɔ, am boro am nyi na am wo
wo kpa, am ti kabo m sereeri am ni, am la anɔɔsɛ ni am beŋgum, am wo ni tanalaifiɛ.
Nyɛmɛ ti tanalaifiɛ ni korofɔ a, yiri wó am dɔ a.
12 Am bisa am beŋgu dɔŋgu ni koro. Nyɛmɛ minɛm kɛrɛ bo bu wo fɛn n bisa am
kɛrɛ dɔŋgu.
13-14 Ya Mibiɛ Yesu Kristo dɛɛ ahɔrɔma ni, ni Nyɛmɛ dɛɛ koro ni, ni Awiɛwiɛ Casi n
dɛɛ wo fiɛ n wo am kɛrɛ dɔ.

Pɔɔlu kadasi bo i kɛrɛ fa maari GALATIYAFƆM ni

1-2 Mini Pɔɔlu bo m ti Yesu Kristo jaramasa n ni ya ninbaam bo bu wo m dɔ fɛn
n kɛrɛ, sukɛrɛ ahin kadasi n ma ambɛrɛ Kristo jama minɛm bo am wo Galatiya dɛɛ
awɔrɛ n nu n wɔ. Yesu Kristo ni ya Si Nyɛmɛ bo i teŋgeeri Kristo i yiwee n nu ni,
afa m ayo i jaramasa, má adamande yoori m a, bekun má minɛm gusu faari juma n
maari m a.
3 Ya Si Nyɛmɛ, ni ya Mibiɛ Yesu Kristo buka am, na bu ma am ahoreda.
4 Ya Si Nyɛmɛ koroyanu n dɛɛ ti, na wɔ ma Yesu ade ya jinaabiri awu ya satiɛ dɛɛ
ti, adena i de ya fite ahin durunya tiɛ n bo ya wo nu n nu.
5 Yiri ti ye ni ka minɛm kɛrɛ kansi i saŋga kɛrɛ saŋga. Ami.

Labari kpa kun n kpein n wo bɛrɛ a

6 Am jɔrɛ amiɛ m bo m si má kabo m kan. Kristo dɛɛ aŋunfɔ si ti, ye Nyɛmɛ afere
am ka am ba su i, wɔ nya cɛ má, ye am akaaki am sin abo i ndende, susu labari
barasu be bo i wo i ŋgumi ni labari kpa n ni.
7 Labari kpa nyiŋga be wo má bɛrɛ, deke bo i ti na m se sɔ n la ka, minɛm nbem
koro ka bu ta am nyi wɔ, na bu fa kereewa barasu nbem kaaki Kristo labari kpa ni.
8 Ama, haari nzɛn yɛrɛ be, wara nzɛn Nyɛmɛ mɛrɛkɛ be fiteeri aŋgoro ba kaanri
labari barasu be, na i ti má kabo ya du mɔ kaanri i ni, Nyɛmɛ yó i mi ŋgbɛɛn.
9 Kabo ya du mɔ ase am ni, nyini ye m kaaki suse am bekun n a, ka, nzɛn be ba
kaanri labari barasu be bo i wo i ŋgumi ni bo am ade i ni, Nyɛmɛ yó i mi ŋgbɛɛn.
10 Bu ŋa m suyo m juma n ka minɛ kansi m wɔ, ama, i ti má sɔ, m koro ka m yo bo
Nyɛmɛ kansi m wɔ, m suyo má sa bo minɛ se ka m ti kpa. Nzɛn má m ŋa m yo sa bo
i sun minɛ nu, má m koro yo má Kristo akɔɔ.

Kabo Pɔɔlu ba yoori Kristo jaramasa barasu ni

11 M ninbaam, m koro ka am si ka labari kpa n bo m kaanri i jɔrɛ kereeri am ni, i
ti má deke bo i fite adamande sunsunni nu wɔ.
12 I ti má ka m deeri i fiteeri adamande dɔ ɔ, má be gusu kaaki fa kereeri m a. Ama,
Yesu Kristo ni i tii yiiri i kereeri m a.
13 Am yo tiiri kabo m woowa yo ti barasu, saŋga bo m yo suuri Yudafɔm dɛɛ atin
n su ni. M yo kereeri Kristo jama n wuwuruwa agaya, na má m butu bu.
14 M yo suuri Yudafɔm atin n su nahɔrɛ su taraari m sara sufɔm dɔŋgu bo bu su
nyini atin n su ni. M nyunu yo boroori agaya kabo m yo na m su ya nana sayoowam
su.
15 Nyɛmɛ ahɔrɔma n dɛɛ ti, saŋga bo bu nya wu má m ni, ye i yiiri m ka m yo i
juma n a. Saŋga n bo i suunri Nyɛmɛ nu n ba juuri ni,
16 na wɔ yi i Wa n akere m, adena m kɔ kan i labari kpa n jɔrɛ kere minɛm bo bu
ti má Yudafɔm ni, ye ma kɔ má be dɔ na i kɔ kere m kabo m yo n a.
17 Ma kaaki akɔ má Yɛrusalem miɛ kpiri n nu na m kɔ ŋu minɛm bo bu du mɔ ti
Kristo jaramasam ni. M kɔɔri Arabiya asiɛn n su wɔ, na ma fite dɔ, na ma nya akaaki
akɔ Damasiko miɛ kpiri n nu.
18 I dɛɛ afɔ nsan sin, na ma kɔ Yɛrusalem ka m kɔ niɛ Kefasi busu, yiri bo bu kaaki
fere i ka Petoro ni, na ma kɔ awo i dɔ cɛɛn buru ni nnu.
19 Saŋga bo m woori dɔ ni, ma ŋu má Kristo jaramasam n be abuka má su, má ka
Yakobo, ya Mibiɛ niɛma ni.

20 Nɔaniɛ n bo m sukɛrɛ ma am ni, i ti nahɔrɛ wɔ, m bu má kɔrɛ. Nyɛmɛ ti m
daanifɔ a.
21 Nyini sin na ma fite Yɛrusalem, na ma kɔ Siriya ni Silisiya dɛɛ awɔrɛm n nu.
22 Nyini saŋga Kristo jamam n bo bu wo Yudiya awɔrɛ n nu n be nya ŋu má m na
bu ba si m,
23 se ba ti ka minɛ ŋa, “Ahin sɔnɔ n yo kere ya wuwuruwa a, na i kun minɛ bo ba
de Kristo labari kpa n na i mini bu, kisa i nati kan labari kpa n jɔrɛ kere minɛ wɔ.”
24 Deke n bo Nyɛmɛ ma m koro yoori i n dɛɛ ti, na ba kansi Nyɛmɛ.

2

Pɔɔlu ni i beŋgu jaramasa nbem jɔrɛ

1 Saŋga bo ya fite Yɛrusalem miɛ kpiri n nu ni, i afɔ buru ni nna sin, na m ni
Banabasi akaaki akɔ dɔ bekun, na ya fa Titosi abuka ya ŋu su.
2 Deke n bo i ti na m kɔɔri n la ka, Nyɛmɛ kereeri m ka m kɔ a. Na m ni Kristo
jama nkpiɛnkpiɛnm n atiɛn ya nɔɔ ya ŋgumi deke be, na ma kan ateke bu nyi, akere
bu fa kɔ labari kpa n jɔrɛ bo m kan kere minɛm bo bu ti má Yudafɔm ni. Dama ma
koro má ka juma n bo m suyo i n kɛrɛ ka ŋgbɛɛn.
3 Tɔ, haari ni bo Titosi yo woori m dɔ na i ti má Yudafɔ ni, ba miɛ má i ka i wura
kɛnkɛnnɛ.
4 Ama, be abisa má ya i jɔrɛ be, se minɛ nbem ba saŋgaari ya nu, bu yo bu ŋu ka
bu ti Kristo dɛɛ minɛm wɔ. Bɛrɛ seeri ka wɔ yo daka ka i wura kɛnkɛnnɛ n a. Bu
faari bu ŋu mataari ya a, adena bu niɛ kabo Yesu Kristo dɛɛ ti na ya nya ya tii ni. Má
bu koro ka ya su nɔaniɛ kpamaawa n su wɔ, na ya yo akɔɔm.
5 Ama, na ya fa nu, ya ma má bu anyunu fieo, adena má be kaaki i sin bo labari
kpa n bo i ti nahɔrɛ, na ya kan kere am su.
6 Bɛrɛ n bo minɛ bu bu ka bu ti nkpiɛnkpiɛnm ni, m cɛcɛ awo má bu nu ka bu ti
nkpiɛnm, dama Nyɛmɛ tambu má nu, nyini nkpiɛnkpiɛnm n gusu ala má kaakiiwa
bo bu kaaki m fa kɔ m labari kpa n su.
7 Se deke bo bu ŋuuri i n la ka, Nyɛmɛ ye wɔ yi m ka m kan i labari kpa n jɔrɛ kere
minɛm bo bu ti má Yudafɔm n a, kabo wɔ yi Petoro ka i kan i labari kpa n jɔrɛ kere
Yudafɔm ni.
8 Dama Nyɛmɛ ama m yiko ka m kan i labari kpa n jɔrɛ kere minɛm bo bu ti má
Yudafɔm ni, kabo wɔ ma Petoro yiko ka i kan i labari kpa n jɔrɛ kere Yudafɔm ni.
9 Na Yakobo, ni Petoro, ni Yohane bo minɛ bu bu ka bu ti Kristo jama mɔfɔm n aŋu
ka, Nyɛmɛ ama m nyini juma n ka m yo i a, nyini dɛɛ ti, na ba fa bu saa awura m ni
Banabasi saa nu, na ba de ya ni bu saa nnyɔ. Na ya kɛrɛ asoro su ka m ni Banabasi
kɔ yo juma ni minɛm bo bu ti má Yudafɔm ni, na bɛrɛ gusu kɔ yo juma ni Yudafɔm
ni.
10 Ama, jɔrɛ n bo bu seeri ya n la ka, má ya wara fi yaarifɔm sa. Nyini ye m yo la
anyumboro ka m yo i a.

Kabo Pɔɔlu jarakiiri Petoro barasu ni

11 Ama, Petoro ba baari Antiyoki miɛ kpiri n nu na ma jaraki i, ma fiɛ má i su, dama
sa n bo i yoori i ni, wɔ kɔ má atin su.
12 Saŋga bo i du mɔ ba tuuri ya ni, i ni ya ninbaa Kristofɔm bo bu ti má Yudafɔm
ni saŋga di diire a. Na minɛ nbem afite Yakobo dɔ aba ka bu ba niɛ ya busu. Bu ba
juuri ni, na wɔ cin i ŋu afite minɛm bo bu ti má Yudafɔm n nu. I ni bɛrɛ asaŋga adi
má diire kun, dama i soro Yudafɔm n ahore wɔ.
13 I yoori sɔ ni, na Yudafɔ nyiŋgam bo bu wo Antiyoki n gusu ayo kabo i yoori ni.
Bu si kabo má bu yo, ama, ba yo má sɔ. Na Banabasi gusu asɔn bu su.

14 M ŋuuri ka bu su má Yesu labari kpa n bo i ti nahɔrɛ n su ni, na ma se Petoro jama
n kɛrɛ nyunu ka, “Wɔrɔ, a ti Yudafɔ ɔ, ama, u woowa ti ka bo bu ti má Yudafɔm wɔ.
Ye nzu ti ye a koro ka a miɛ minɛm bo bu ti má Yudafɔm na bu wo kabo Yudafɔm
wo barasu n a?”

Yarada dɛɛ ti ye sɔnɔ kɛrɛ nya tiide a

15 Nahɔrɛ, ya fiteebiri, yɛrɛ ti Yudafɔm wɔ, ya ti má minɛm bo bu su má Nyɛmɛ na
ya fere bu ka satiɛyofɔm ni.
16 Ya si ka na nzɛn sɔnɔ yo Yesu Kristo yarada, ye Nyɛmɛ de i mi ka i yo sa bo i
kɔ atin su i dɔ a, ama, i ti má ka i mi su Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n su, ye Nyɛmɛ
de i ka i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ a. Tɔ, ye yɛrɛ gusu ayo Yesu Kristo yarada, adena
Nyɛmɛ de ya ka ya yo sa bo i kɔ atin su i dɔ, i ti má ka ya su nɔaniɛ kpamaawa n su
n dɛɛ ti a. Dama be wo má bɛrɛ bo i su nɔaniɛ kpamaawa n su na Nyɛmɛ de i ka wɔ
yo sa bo i kɔ atin su i dɔ.
17 Kabo ya boro ya nyi na ya su Kristo su na Nyɛmɛ de ya ka ya yo sa bo i kɔ atin su
i dɔ ni, nyini kere ka yɛrɛ Yudafɔm gusu ti satiɛyofɔm ka minɛm bo bu ti má Yudafɔm
ti n wɔ. Ama, nyini n sukere má ka Kristo subuka minɛm na bu yo satiɛ wɔ lɛɛ. Ai, i
ti má sɔ.
18 M yo su nɔaniɛ kpamaawa n su wɔ, ama, ma yaki i, nzɛn kisa na m ŋa m kaaki
bo i bu su i su bekun, nyini saŋga, ma fa m ŋu ayo satiɛyofɔ lɛɛ nahɔrɛ su.
19 Mini dɔ, fa kɔ nyini nɔaniɛ kpamaawa n su, i yo m ka ma wu wɔ, m su má i su
kun, adena m nya ŋgɔɔ Nyɛmɛ dɔ. I ti ka m ni Yesu Kristo asaŋga awu baka jaanu n
su a.
20 Ahin ŋgɔɔ n bo m la i ni, durunya n nu fɛn ni, yiri Nyɛmɛ Wa n koro m dɛɛ ti,
na wɔ wu ama m, na ma yo i yarada, nyini dɛɛ ti ye m la ŋgɔɔ n a.
21 Ma kete má kabo Nyɛmɛ ayo ya sakpa akere i koro barasu ni. Ama, deke bo m
suse n la ka, nzɛn sɔnɔ ŋa i su nɔaniɛ kpamaawa n su, na nyini kere ka wɔ yo sa bo
i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ, nyini la ka, yiwee n bo Kristo wuuri i n ti ŋgbɛɛn wɔ lɛɛ.

3

Nɔaniɛ kpamaawa n ni yarada jɔrɛ

1 Ambɛrɛ Galatiyafɔm, am la má ŋgɔnlɛ wɔ. Ŋma adadaka am a? M yo seeri am,
kabo Yesu Kristo wuuri baka jaanu n su barasu ni, ma fiɛ má am su.
2 Am ma m bisa am ahin bisaawa ni, am suuri nɔaniɛ kpamaawa n su n dɛɛ ti, ye
am deeri Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi n a? Wara nzɛn bo am tiiri Yesu labari kpa n jɔrɛ na
am yoori yarada n dɛɛ ti, ye am deeri i a?
3 Nzu ti ye am la má ŋgɔnlɛ sɔ a? Am boori i bu ni Awiɛwiɛ Casi n wɔ, ye i baari
sɛ ye am koro ka am fa am faŋga wiewie i a?
4 Deke n kɛrɛ bo Nyɛmɛ ayo i na am aŋu i n ti ŋgbɛɛn wɔ lɛɛ, nzɛn sɛ? Mini dɔ, i
ti má ŋgbɛɛn.
5 Bo am ati labari kpa n na am ayo yarada n dɛɛ ti, ye Nyɛmɛ afa i Awiɛwiɛ n
ama am, ye Nyɛmɛ yoori alekutura sam am nu a, nzɛn bo am su nɔaniɛ kpamaawa
n su n a?
6 Nyini ye ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, “Abraham yoori Nyɛmɛ yarada n
dɛɛ ti, ye Nyɛmɛ ade i ka i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ n a.”
7 Nyini kere ya ka, bo ba yo Nyɛmɛ yarada ni, bɛrɛ ti Abraham busu nufɔm nahɔrɛ
su a.
8 Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n kere ka, minɛm bo bu ti má Yudafɔm bá yo Nyɛmɛ yarada,
na i de bu ka ba yo sa bo i kɔ atin su i dɔ. Nyɛmɛ du mɔ kaanri labari kpa n jɔrɛ
kereeri Abraham wɔ, na wɔ se i ka, “Wɔrɔ dɛɛ ti, ye m yó adamande kɛrɛ kisi a.”

9 Nyini ti, sɔnɔ kɛrɛ bo i yo yarada, Nyɛmɛ yó i kisi, kabo Abraham yoori yarada,
na Nyɛmɛ yoori i kisi barasu ni.
10 Sɔnɔ kɛrɛ bo i su nɔaniɛ kpamaawa n su na i sunsun ka Nyɛmɛ dé i ka wɔ yo sa
bo i kɔ atin su, Nyɛmɛ nɔɔ dí i mi. Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, “Nyɛmɛ
nɔɔ dí sɔnɔ kɛrɛ bo i ŋa i su nɔaniɛ kpamaawa n su, na i su má i kɛrɛ kpakpati su kɔ
wie má.”
11 Ya si ka, má ka sɔnɔ su nɔaniɛ kpamaawa n su ye Nyɛmɛ de i mi ka i yo sa bo i
kɔ atin su i dɔ a. Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, Nyɛmɛ ŋa, “Sɔnɔ bo i
yo sa bo i kɔ atin su m dɔ, i nyá ŋgɔɔ, i yarada n dɛɛ ti.”
12 Nɔaniɛ kpamaawa n wo bɛrɛ i ŋgumi, na yarada n bo ya yo Nyɛmɛ n gusu
wo bɛrɛ i ŋgumi. Ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, “Sɔnɔ kɛrɛ bo i su nɔaniɛ
kpamaawa n kɛrɛ su, i mi nyá ŋgɔɔ.”
13 Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i su nɔaniɛ kpamaawa n su, Nyɛmɛ nɔɔ dí i mi, nyini dɛɛ ti
ye Kristo kaari ŋgbɛɛn wuuri baka jaanu n su deeri ya tii jiiri n a. Dama ba kɛrɛ i
Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, “Nyɛmɛ yó sɔnɔ kɛrɛ bo ba sense i baka n su ŋgbɛɛn.”
14 Deke n bo i ti na Yesu Kristo wuuri nyini yiwee n la ka, nɔaniɛ n bo Nyɛmɛ diiri
i di ni Abraham ka i yó minɛm bo bu ti má Yudafɔm kisi ni, nyini dɛɛ ti, nzɛn ya yo
Kristo yarada, Nyɛmɛ ŋa i ma ya Awiɛwiɛ Casi n bo wɔ di i di ka i fa ma ya ni.

Sɛsɛsu n bo Nyɛmɛ diiri i di ni Abraham n jɔrɛ

15 M ninbaam, m koro ka m fa adamande woowa na m fa kere kabo Nyɛmɛ woowa
ti barasu. Nzɛn minɛ nnyɔ afa sɛsɛsu adi i di ka bu yo deke be, sɔnɔ wo má bɛrɛ bo
i koro kete i, wara i kaaki i.
16 Nyini ti, Nyɛmɛ diiri nyini di n ni Abraham ni i busu nufɔ n wɔ, wɔ se má ka i
busu nufɔm kɛrɛ, ama, i ŋa i busu nufɔm kun, yiri la Kristo.
17 Deke bo m suse n la ka, Nyɛmɛ yo faari sɛsɛsu wɔ, na wɔ di i di ni Abraham ka
i yo i. Na i dɛɛ afɔ yaa nna ni afɔ aburasan sin, na wɔ fa i nɔaniɛ kpamaawa n ama
Moyisi, ama, sɛsɛsu n bo wɔ du mɔ adi i di ni, i koro saaki má i.
18 Sɛsɛsu n bo Nyɛmɛ diiri i di n dɛɛ ti, ye Nyɛmɛ ceeri Abraham aceeri n a. Má ka
bo i su nɔaniɛ kpamaawa n su dɛɛ ti ye i ce i aceeri n a.
19 Nzɛn i ti sɔ, nzu ti ye Nyɛmɛ ma Moyisi yo faari i nɔaniɛ kpamaawa n maari
minɛm a? Nyɛmɛ koro ka minɛ si kabo satiɛ n ti wɔ, ye i faari i nɔaniɛ kpamaawa n
maari a, fa kɔ ju saŋga bo Abraham busu nufɔ ni bá ba. Yiri ye Nyɛmɛ diiri i di ni
Abraham n a. Nyɛmɛ yo faari i nɔaniɛ kpamaawa n maari i mɛrɛkɛm wɔ, na ba kan
akere Moyisi bo i wo Nyɛmɛ ni i minɛm afiɛn, na i gusu anya akan akere minɛm ni.
20 Nyɛmɛ yo faari i nɔaniɛ kpamaawa n maari mɛrɛkɛm, ni Moyisi wɔ, ye bu kan
kereeri minɛm a, ama, sɛsɛsu n bo Nyɛmɛ yo diiri i di ni Abraham ni, be wo má bu
afiɛn, se Nyɛmɛ ŋgumi.

Deke n bo i ti na Nyɛmɛ faari i nɔaniɛ kpamaawa n maari i ni

21 Nɔaniɛ kpamaawa n kete dekem bo Nyɛmɛ seeri ka i yó i ni, nzɛn sɛ? Ai, i kete
má. Nzɛn má nɔaniɛ kpamaawa n be wo bɛrɛ bo i koro ma ŋgɔɔ, nyini la ka, nzɛn
sɔnɔ suuri nɔaniɛ kpamaawa n su, ye Nyɛmɛ de i ka i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ a.
22 Ama, ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, sɔnɔ kɛrɛ ti satiɛyofɔ ɔ, adena minɛm
bo bu yoori Yesu yarada ni, bɛrɛ nyá deke n bo Nyɛmɛ seeri ka i fá ma yaradayofɔm
n a.
23 Saŋga bo Yesu nya ba má na ya yo i yarada ni, ya yo su nɔaniɛ kpamaawa n su a,
nyini nɔaniɛ kpamaawa ni, i kere ya kabo ya yo, ye i niɛ ya su a, haari ba fa juuri
saŋga n bo Yesu baari na ya yo i yarada ni.
24 Nyini ti, kana Yesu bá ba ni, nɔaniɛ kpamaawa n ti ka sɔnɔ bo i bita ya a, haari
na Yesu aba aba, adena Nyɛmɛ de ya ka ya yo sa bo i kɔ atin su i dɔ, ya yarada n dɛɛ
ti.

25 Ama, ahin saŋga n bo ya yo Yesu yarada ni, nɔaniɛ kpamaawa n bita má ya kun.
26 Ambɛrɛ kɛrɛ bo am ayo Yesu Kristo yarada ni, nyini dɛɛ ti ye am ayo Nyɛmɛ nbaam a.
27 Ambɛrɛ kɛrɛ bo bu biɛɛri am Nyɛmɛ nzue ni, am ni Kristo ayo kun lɛɛ, nyini kere ka am ade i dɛɛ woowa n wɔ lɛɛ.
28 Nyini ti, kabo am ni Kristo ayo kun ni, am kɛrɛ ti deke kun wɔ lɛɛ. Bo bu ti Yudafɔm ni bo bu ti má Yudafɔm, bo bu ti akɔɔnbaam ni bo bu ti má akɔɔnbaam, nbiɛsɔm ni nbaram kɛrɛ akaaki deke kun wɔ lɛɛ.
29 Kisa am ti Kristo dɛɛ minɛm wɔ, nyini la ka, am ti Abraham busu nufɔm wɔ, bo am nyá deke n bo Nyɛmɛ seeri ka i fá ma i minɛm ni.

4

1 Deke n bo m suse am la ka, awurubaa bo i bá di i si neŋge n kɛrɛ aja, na i nyunu nya ti má ni, i ni akɔɔbaa ti kun wɔ, haari bo i si aja n kɛrɛ ti i dɛɛ ni.
2 Saŋga bo i toko ti kaan ni, i wo i minɛm saa nu wɔ, ye bu niɛ i su a, haari fa kɔ ju saŋga bo i si seeri ka i di aja ni.
3 Ya gusu yo ti sɔ ɔ lɛɛ, dama saŋga bo ya yo si má Yesu jɔrɛ ni, ya yo ti akɔɔm wɔ, fa kɔ durunya n nu satiɛ yoowam su.
4 Ama, saŋga n ba juuri ni, na Nyɛmɛ asunma i Wa, na ba wu i kabo bu wu adamande ni, nɔaniɛ kpamaawa ni bita i a,
5 adena i koro de minɛm bo nɔaniɛ kpamaawa n bita bu n tii ji, na bu yo Nyɛmɛ nbaam nahɔrɛ su.
6 Ya ti Nyɛmɛ nbaam dɛɛ ti ye i sunmaari i Wa n dɛɛ Awiɛwiɛ n ka i ba wura ya ahorembaa su. Nyini ti, ye ya koro bo fere Nyɛmɛ ka, “ *Abba*,” i bu la ka, “M Si.”
7 Nyini ti, a ti má akɔɔ kun, a ti Nyɛmɛ wa a. Nzɛn a nya ti Nyɛmɛ wa, nyini la ka, i má u deke n kɛrɛ bo i fa ma i nbaam ni.

Kabo Pɔɔlu cɛcɛ woori Galatiyafɔm nu ni

8 Saŋga bo am nya si má Nyɛmɛ ni, am yo suuri dekem bo bu ti má Nyɛmɛ n wɔ, ye am ayo bu akɔɔm a.
9 Ama, kisa, am asi Nyɛmɛ, wara yiri Nyɛmɛ asi am. Nzu ti ye am koro ka am kaaki am sin bo Nyɛmɛ a, na am su durunya n nu satiɛ yoowam, bo bu la má faŋga n su a? Nzu ti ye am koro ka am yo bu akɔɔm na am kaaki su bu bekun a?
10 Am nyunu aboro cɛɛnkpirim ni yoowam n su a, bɛrɛ la yoowa n bo am bu lemɔcuɛ kɛrɛ ni, ni bo am yo i sara kɛrɛ ni, ni bo afɔ ba yɛ na am yo bu ni.
11 M koro má ka juma n kɛrɛ bo ma yo i ama am n ka ŋgbɛɛn, nyini ti ye am sayoowa kpiɛ m daafiri cɛɛn kɛrɛ n a.
12 M ninbaam, m susere am wɔ, am ma am woowa ti kabo m woowa ti barasu ni, dama m woowa ti kabo am woowa ti n wɔ. Am ado má mini ŋgasi be.
13 Am si ka saŋga bo m du mɔ ba kaanri labari kpa n jɔrɛ kereeri am ni, m yo la má laifiɛ n dɛɛ ti, ye m koro nyaari atin a.
14 Haari ni bo m yo la má laifiɛ n kɛrɛ ni, na i yoori kekereke ma am ni, am akete má m, abu má m ŋgbɛɛn, ama, am deeri m ni am saa nnyɔ ɔ, kabo má am de Nyɛmɛ mɛrɛkɛ wara Yesu Kristo barasu n wɔ.
15 Nzu ti ye kisa am ahore ti má jɔɔwa kabo i yo ti dawa n a? Nyini saŋga ni, mini mmɔɔ ni m tii si ka, nzɛn má m yo seeri ka am lokoti yi am nyumbaa fa ma m, na má am koro yo i, má am yó i wɔ.
16 Bo m tu am fɔ seeri am nahɔrɛ n dɛɛ ti, ye kisa ma kaaki am kpɔfɔ a?
17 Nyini minɛm bo bu boro bu nyi na bu cɛcɛ wo am nu ni, bu sunsunni ti má kpa. Bu koro ka am kaaki yaki Kristo atin n wɔ, na am boro am nyi su bu dɛɛ atin n su.
18 Nzɛn má am nyunu aboro nahɔrɛ su ka am yo sakpa saŋga kɛrɛ, má i ti kpa, nzɛn haari m wo má am dɔ mmɔɔ.

19 M nbaam, am jɔrɛ yo m yaa, kabo bara ba suwu baa na i yo i yaa barasu n wɔ,
i suyo m yaa sɔ ɔ, má ka Kristo aba awo am nu, na am woowa ti kabo Kristo woowa
ti barasu ni.
20 M ahore su, má m koro ka m wo am dɔ kisa, na m da m bɔɛ na ya bo anzama,
dama ma tanda fa kɔ am dɔ.

Saara ni Haga woowa n dɛɛ jɔrɛ

21 Ambɛrɛ bo am koro ka am su Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n su ni, am si má kabo
i nɔaniɛ kpamaawa n kere n wɔ, nzɛn sɛ?
22 Ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, Abraham yo la nbaa nbiɛsɔm nnyɔ ɔ, baa
n bo afani n wuuri i ni, ni baa n bo awurubara wuuri i ni.
23 Baa n bo afani n wuuri i ni, kabo bara kɛrɛ nyinsɛ, na bu wu baa ni, i nyinsɛ
wuuri i sɔ ɔ. Ama, awurubara n dɛɛ wa n bo i wuuri i ni, kabo Nyɛmɛ yo seeri
Abraham n ye i wuuri i a.
24 Kabo nbara nnyɔm woowa n ti má kun na bu woowa wo i ŋgumi ni, i la bu wɔ.
Bu ti ka sɛsɛsu nnyɔm bo Nyɛmɛ diiri i di n wɔ. Kun la Haga, afani n bo i dɛɛ busu
nufɔm ti akɔɔm ni. I kere kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n bo i yo fa maari Moyisi
Sinayi Buka n su n maari minɛm yoori akɔɔm barasu n wɔ.
25 Haga ade Sinayi Buka n bo i wo Arabiya asiɛn n dɛɛ jinaabiri wɔ, i ti ka Yɛrusalem
miɛ kpiri n bo i wo durunya n nu fɛn kisa n wɔ, i ni i busu nufɔm kɛrɛ ti akɔɔm wɔ.
26 Ama, Yɛrusalem n bo i wo aŋgoro n dɛɛ minɛm anya bu tii, bɛrɛ ti awurubara
Saara dɛɛ nbaam a, yiri ti ya ni a.
27 Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,

"Wɔrɔ bara ŋɔrɔka ni, bo a wu má baa ni,
ma u ahore jɔ kɔ sin su.
Tiɛn, na a siri ni ahorejɔ,
wɔrɔ bara n bo a si má baawu yaari ni,
dama bara n bo i hun akete i n la nbaam
tara bara n bo i la hun ni."

28 M ninbaam, kisa ambɛrɛ ti ka Izaki bo i ti awurubaa n a, dama yiri ye Nyɛmɛ seeri
Abraham ka bu wu i n a, ye ambɛrɛ gusu ti Nyɛmɛ nbaam n a.
29 Kabo nyini saŋga na afani n wa n yo kereeri awurubara n wa Izaki n wahara ni,
yiri ye bu wuuri i ni Awiɛwiɛ Casi n dɛɛ yiko nu a. Minɛm bo bu su Moyisi nɔaniɛ
kpamaawa n su ni, sumiɛ yɛrɛ n bo Nyɛmɛ Awiɛwiɛ n yiko nu na ya kaaki Nyɛmɛ
nbaam n sɔ lɛɛ.
30 Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n se sɛ wɔ? I ŋa, "Fɔn yi ahin afani n ni i wa n fite fɛn. Wɔ ti
má ye ni ka ahin bara n wa n nya aja neŋge n be. Ama, i ti ye ni ka awurubara n wa
ni fá i kɛrɛ a."
31 Nyini ti, m ninbaam, ya ti má afani n dɛɛ nbaam, ama, ya ti awurubara n dɛɛ
nbaam wɔ.

5

Kabo ya bita ya tiide n bo ya nya i n kenken

1 Kristo ade ya tii aji, nyini ti, am wo ni nyini tiide n bo am anya i n nu, am bita i
kenken na má am wo ka am ti akɔɔm kun.
2 Am ti kabo mini Pɔɔlu suse am ni. Nzɛn am soro su na be wuraari am kɛnkɛnnɛ,
nyini la ka, deke n bo Kristo ayo ama am n ti ŋgbɛɛn wɔ lɛɛ.
3 M koro ka m bɔbɔ am wɔ lɛɛ bekun, ka sɔnɔ kɛrɛ bo i soro su na bu wuraari i
kɛnkɛnnɛ, wɔ yo daka ka i mi su nɔaniɛ kpamaawa n kɛrɛ su, má i yaki kun n kpein
mmɔɔ.

4 Ambɛrɛ bo am sunsun ka am su nɔaniɛ kpamaawa n su, na am ŋa nyini ma
Nyɛmɛ de am ka am yo sa bo i kɔ atin su i dɔ ni, am ni Kristo akpaaki lɛɛ, am di má
Nyɛmɛ ahɔrɔma n kun.
5 Ama, yɛrɛ yiri, Awiɛwiɛ Casi n ama ya yo yarada, ye ya la ahoresi ŋminda ka
Nyɛmɛ bá de ya ka ya yo sa bo i kɔ atin su i dɔ.
6 Nzɛn ya ni Kristo ayo kun, na ya wura kɛnkɛnnɛ, i ti má pui, nzɛn ya wura má
kɛnkɛnnɛ gusu, i ti má pui. Ama, nzɛn ya yo Yesu Kristo yarada, na ya koro ya
beŋgum na ya yo sakpa, nyini ti jɔrɛ n a.
7 Kabo am yo su Kristo atin n su ni, am yo boro am nyi wɔ nahɔrɛ su. Kisa ŋma
adaka am ye am akaaki am sunsunni ka má am de nahɔrɛ n a?
8 Nyini nɔaniɛ n bo ba fa akaaki am sunsunni n fite má Nyɛmɛ bo wɔ fere am ka
am ba su i n dɔ.
9 Bu ŋa, ayiri n bo bu fa gɔ kpɔnɔ nu n ti kaan sɔ ɔ, ama, yiri ma i yasu yo dɔŋgu a.
10 Ama, m la ahoresi fa kɔ am dɔ, kabo ya ni ya Mibiɛ Yesu Kristo ayo kun ni, ka,
am káaki má am sunsunni na am yaki atin n bo ya bita i ni. Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka
am kaaki am sunsunni ni, Nyɛmɛ cín i mi sui.
11 M ninbaam, nbem ŋa m toko nati kan i ka i ti ye ni ka Kristo minɛm kɛrɛ
wura kɛnkɛnnɛ. Nzɛn má i ti nahɔrɛ ka m kan i sɔ ɔ, ye nzu ti ye Yudafɔm kere
m wuwuruwa n a? Nzɛn má m kan i sɔ, ye haari nzɛn m kan fa kɔ yiwee n bo Yesu
wuuri i baka jaanu n su ni, má i ti má jɔrɛ.
12 Minɛm bo bu miɛ am ka am wura kɛnkɛnnɛ ni, má i yo m fiɛ ka bu sa bu ŋu na
má bu biɛsɔ dika yo juma.
13 M ninbaam, Nyɛmɛ afere am ka i de am tii ji wɔ. Ama, má am niɛ ka am anya
am tii n dɛɛ ti, na am yo am kunnu koroowa, ama, am koro am beŋgu nahɔrɛ su, na
am buka am beŋgu.
14 Dama Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n kɛrɛ jina nɔaniɛ maawa kun su a, yiri la ka,
“Koro u beŋgu kabo a koro u ŋu ni.”
15 Ama, nzɛn saŋga kɛrɛ na am sudi aluwa na am ŋumi sukpi am beŋgu ŋu, na am
asi má am ŋu sa, am sáaki am ŋuŋu nu wɔ lɛɛ.

Nyɛmɛ Awiɛwiɛ n ni adamande woowa

16 M suse am wɔ, am wo kabo Awiɛwiɛ Casi n kere am ka am wo ni, adena má am
yo am kunnu koroowa kabo dawa na am yo yoori barasu ni.
17 Dama deke bo yɛrɛ adamande kunnu koro i ni, Awiɛwiɛ Casi n koro má i, ye deke
bo Awiɛwiɛ Casi n koro i ni, yɛrɛ adamande dɛɛ woowa n koro má i. Nyini ti, saŋga
kɛrɛ yɛrɛ adamande dɛɛ woowa n ni Awiɛwiɛ Casi n se akuruwa ni i beŋgu wɔ. Nyini
ye ya koro yo má kabo ya koro ka ya yo n a.
18 Nzɛn am yo kabo Awiɛwiɛ Casi n koro ka am yo ni, nɔaniɛ kpamaawa n niɛ má
am su kun.
19 Sɔnɔ kɛrɛ si kabo minɛm bo bu su adamande woowa su n ti barasu. Yiri la
sakaraya, ni daŋgba sayoowam, ni konvikiya ŋgbɛɛnŋgbɛɛnm.
20 Na bu su amɔɛ, ni ayiri di ŋgbɛɛnŋgbɛɛn, na bu sukpɔ minɛ, na bu sukpini jɔrɛ,
na bu susi kɔrɛ, na bu sufa yaa, na bu suyo anyii sam, na bu suse akuruwa kpakpaaki
bu ŋuŋu nu,
21 na bu susi bu beŋgum kɔrɛ, [na bu sukun minɛ,] na bu sunu nzan bo, na bu suyo
ŋgbɛɛnŋgbɛɛn kabo nzan nufɔm yo barasu ni, na bu suyo sa barasu nbem. Kabo ma
du mɔ ase am ni, m toko bɔbɔ am wɔ lɛɛ, ka, sɔnɔ kɛrɛ bo bu yo nyini sam ni koro
wura má Nyɛmɛ fɛmɛya n nu.
22 Ama, deke bo Awiɛwiɛ Casi n ma minɛ yo i la ka, bu koro bu beŋgu, na bu la
ahorejɔ, na bu ahorembaa ti daawa, na bu la mindi, na bu buka minɛ, na bu yo sakpa,
na bu la dabuŋu,

23 na bu yo bu ŋu tarakam, na bu la tarabuŋu. Nɔaniɛ kpamaawa be wo má bɛrɛ
bo i jaraki minɛm bo bu bita nyini woowa atin ni.
24 Minɛm bo bu ti Yesu Kristo dɛɛm ni, ba yaki bu dawa dɛɛ koroowa ni i sayoowam
n kɛrɛ, bu ti ka ba kpama bu baka jaanu n su ye ba wu a.
25 Awiɛwiɛ Casi n ama ya ŋgɔɔ. Nyini ti, am ma ya wo kabo i kere ya ka ya wo ni.
26 Má am ma ya wura ya ŋu kpiri, na má am ma ya yo sa bo i yɛ minɛ ahore su, na
má ya si kɔrɛ.

6

Kabo ya buka ya lamɔkɔ Kristofɔm barasu ni

1 M ninbaam, nzɛn am ŋu ka am nu be suyo satiɛ, ambɛrɛ bo am wo kabo Awiɛwiɛ
Casi n kere ka am wo barasu ni, am tara am ŋu bɛnlɛ, na am buka i mi na i yo sa bo
i ti kpa. Na am si am ŋu sa, na má am gusu yo satiɛ be.
2 Nzɛn am ŋu ka am beŋgu wo kekereke nu, am buka i. Nzɛn am yo sɔ, nyini kere
ka am ade Kristo kereewam n bo wɔ fa ama ya n nahɔrɛ su lɛɛ.
3 Wɔrɔ kɛrɛ bo a ti má pui, na a sunsun ka a ti be ni, a dadaka u ŋu wɔ lɛɛ.
4 Sɔnɔ kɛrɛ niɛ i sayoowa, nzɛn i mi ŋu ka i sayoowa ti kpa, nyini saŋga, i mi koro
kansi i ŋu. Ama, má i niɛ ka i sayoowa tara i beŋgum dɛɛ ti, na i fa fɔ.
5 Dama sɔnɔ kɛrɛ la i tiɛŋgu sayoowa.
6 Ambɛrɛ bo bu sukere am Nyɛmɛ nɔaniɛ n ni, am buka bɛrɛ n bo bu kere am ni,
ni deke kɛrɛ bo am la i.
7 Má am dadaka am ŋu, na am sunsun ka be koro dadaka Nyɛmɛ, dama deke kɛrɛ
bo sɔnɔ yoori, Nyɛmɛ fá nyini tɔ i mi kaari a.
8 Nzɛn sɔnɔ yo kabo adamande woowa koro barasu ni, nyini má i mi wu a na i ka
ŋgbɛɛn. Nzɛn i yo kabo Awiɛwiɛ Casi n koro ka i yo ni, nyini má i mi bá nya ŋgɔɔ
bo i la má awieeri a.
9 Nyini ti, má am ma ya fie ni sakpayo, dama nzɛn ya fie má, na saŋga n ba juuri,
Nyɛmɛ tɔ́ ya ŋkatɔ.
10 Nyini ti, nzɛn ya la deke ya saa nu bo ya fa yo sakpa, ya yo buka sɔnɔ kɛrɛ, maala
ya lamɔkɔ Kristofɔm ni, bɛrɛ yiri, i ti ye ni ka ya buka bu saŋga kɛrɛ.

Awieeri su dɛɛ nɔaniɛ bo Pɔɔlu fa kaari bu ni

11 Am niɛ, mini ni m tii sufa m saa sukɛrɛ ahin kɛrɛɛwa n ŋgbiŋgbiri n kɛrɛ ma
am a.
12 Minɛm bo bu miɛ am ka am wura kɛnkɛnnɛ ni, bu koro ka minɛ kansi bu wɔ.
Deke n bo i ti na bu yo sɔ n la ka, bu koro má ka minɛ kere bu wuwuruwa fa kɔ
yiwee n bo Kristo wuuri i baka jaanu n su ni.
13 Bɛrɛ bo ba wura kɛnkɛnnɛ ni, bɛrɛ mmɔɔ ni bu tii su má Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaa-
wa n su. Ama, deke bo i ti na bu koro ka am wura kɛnkɛnnɛ n la ka, bu koro ka bu
fa fɔ ɔ, ka, ba ma am asu bu dɛɛ yoowa n su.
14 Ama, mini yiri, m fɔ má yanfɔya fa kɔ deke be su, má ka fa kɔ yiwee n bo ya
Mibiɛ Yesu Kristo wuuri baka jaanu n su ni. Nyini yiwee n bo i wuuri i n dɛɛ ti, mini
dɔ, m bu durunya n ka i ti ŋgbɛɛn wɔ, na durunya n gusu bu m ka m ti ŋgbɛɛn wɔ.
15 Dama nzɛn sɔnɔ su Kristo atin n su na wɔ wura kɛnkɛnnɛ, i ti má pui, wɔ kaaki
awura má kɛnkɛnnɛ gusu, i ti má pui. Deke bo i ti jɔrɛ nahɔrɛ su n la ka, i ti ye ni ka
minɛ nya wo fɔfɔrɛ bo i fite Nyɛmɛ dɔ ni.
16 Nyɛmɛ ma sɔnɔ kɛrɛ bo i su ahin atin n bo m kere n su ahoreda, na i si bu aŋunfɔ,
dama bɛrɛ ti Nyɛmɛ minɛm bo bu ti Yisarelifɔm nahɔrɛ su a.
17 Kisa m koro má ka be kpini jɔrɛ be ma m kun, dama m la deke bo i wo m ŋuniɛ
su sukere ka m ti Yesu dɛɛ wɔ.
18 M ninbaam, ya Mibiɛ Yesu Kristo buka am kɛrɛ. Ami.

Pɔɔlu kadasi bo i kɛrɛ fa maari ƐFƐSOFƆM ni

1 Mini Pɔɔlu bo Nyɛmɛ dɛɛ koroyanu na m ti Yesu Kristo jaramasa ni, sukɛrɛ ahin
kadasi n ma ambɛrɛ Nyɛmɛ minɛm bo am wo Ɛfɛso miɛ kpiri n nu, na am bita Yesu
Kristo atin n nahɔrɛ su, na am ni yiri ayo kun ni.
2 Ya si Nyɛmɛ, ni ya Mibiɛ Yesu Kristo buka am na bu ma am ahoreda.

Kabo Nyɛmɛ ayo ya kisi ni

3 I ti ye ni ka minɛm kɛrɛ kansi Nyɛmɛ, yiri bo i ti ya Mibiɛ Yesu Kristo Si, kabo i
ma ya ni Kristo ayo kun ni, nyini dɛɛ ti, wɔ fa deke kpa kɛrɛ bo i wo aŋgoro na i fite
i Awiɛwiɛ n dɔ ni ayo ya kisi.
4 Dama saŋga bo Nyɛmɛ nya yi má durunya ni, ye i yiiri ya ka ya yo i minɛm a, na
ya ni Kristo yo kun, adena ya yo casi, na má be koro jaraki ya Nyɛmɛ dɔ. Koro n bo
i koro ya n dɛɛ ti,
5 wɔ du mɔ acici ka i fá ya yo i kunnu nbaam Yesu Kristo dɛɛ ti. Deke bo i koro ka
i yo i ni, i koroowa lɛɛ.
6 I Wa koroowa n dɛɛ ti wɔ ma ya ahɔrɔma ace ya nyini aceeri n bo i la má aŋusu
n a. Nyini dɛɛ ti, i ti ye ni ka minɛm kɛrɛ kansi i fa kɔ sakpa n bo wɔ yo i ama ya n
su.
7-8 Kabo ya ni Yesu Kristo ayo kun ni, i mbunja n bo i fiteeri i ŋuniɛ nu saŋga bo i
wuuri n dɛɛ ti, ye Nyɛmɛ ade ya tii aji, afa ya satiɛ kɛrɛ ace ya. Wɔ buka ya agaya,
ama ya ahɔrɔma bo i la má aŋusu, wɔ ma ya alecira ni si barasu kɛrɛ.
9 Nyɛmɛ ayi deke bo i du mɔ koroori ka i yo i, na i wo i ahorembaa su na be si má
i n akere ya, Yesu Kristo ama wɔ yo yiiwa. I koroowa lɛɛ.
10 Nyini deke n bo Nyɛmɛ koroori ka i yo i n la ka, nzɛn saŋga n ba juuri, i bó deke
kɛrɛ kun, bo bu wo aŋgoro, ni bo bu wo asiɛŋgu n kɛrɛ, na i má Yesu Kristo yo i kɛrɛ
tii.
11 Deke n kɛrɛ bo Nyɛmɛ adu mɔ acici ka i yo i ni, kabo yiri Nyɛmɛ koro n lɛɛ ye
wɔ yo i n a. Ye wɔ yi ya ka ya yo i dɛɛ minɛm, na ya ni Kristo yo kun.
12 Adena minɛm ŋu ya woowa, yɛrɛ bo ya du mɔ afa ahoresi ni Kristo ni, na bu
kansi Nyɛmɛ na bu wura i kpiri.
13 I ti sɔ ɔ lɛɛ am gusu dɔ. Am tiiri labari kpa n bo i ti nahɔrɛ na i ma am nya tiide
n jɔrɛ ni, ye am yoori Kristo yarada a, ye Nyɛmɛ afa i Awiɛwiɛ Casi n ase am nyaari,
kabo i yo seeri ni, yiri kere ka am ti i dɛɛ minɛm a.
14 Kabo wɔ du mɔ ama ya Awiɛwiɛ Casi ni, nyini kere ka Nyɛmɛ má ya deke n kɛrɛ
bo i seeri ka i fá ma i minɛm n a. Yiri ma ya yo yarada, na ya la ahoresi haari fa kɔ
ju cɛɛn n bo ya nyá tiide nahɔrɛ su a. Nyini dɛɛ ti, minɛm ŋu kabo ya ti barasu na
bu kansi Nyɛmɛ jirima woowa n bo i la má aŋusu ni, na bu wura i kpiri.

Kabo Pɔɔlu sereeri Nyɛmɛ maari Ɛfɛsofɔm ni

15 Nyini dɛɛ ti, fite saŋga bo m tiiri ka am ayo Kristo yarada ni, ni kabo am koro
Nyɛmɛ minɛm kɛrɛ barasu ni,
16 am woowa dɛɛ ti, saŋga kɛrɛ m da Nyɛmɛ asi, na m susere i ma am.
17 M sere ya Si Nyɛmɛ, i jirima woowa la má aŋusu. Yiri ti ya Mibiɛ Yesu Kristo
Nyɛmɛ a. M sereeri i ka i ma i Awiɛwiɛ Casi n buka am, na am nya alecira, na i teke
am nyi, bo am si Nyɛmɛ nahɔrɛ su.

18 M kaaki sere i ka i teke am nyi na am ŋu i wein ni, adena am si deke n bo i ti na
wɔ fere am n na am la ahoresi fa kɔ i busu ni, na am kaaki si deke n bo i ti kpa na i
la jirima agaya, bo wɔ se ka i fá ma i minɛm ni.
19 Na am si kabo i yiko n la má aŋusu barasu ni, na i koro yo juma ma yɛrɛ n bo
ya yo i yarada ni. Nyini yiko ni ti bambaka la faŋga a,
20 yiri ye Nyɛmɛ fa teŋgeeri Kristo i yiwee n nu, afa i atana aŋgoro i saa fɔmbɔrɔ
su n a.
21 Deke bo i wo lɛɛ, i la yiko tara yikofɔm kɛrɛ, amɔɛ o, ayiri o, biɛfɔya o, mɛrɛkɛ o,
jina o, ŋumi o, ni ajini o, na i duma n tara duma kɛrɛ bo i wo ahin durunya n bo ya
wo nu ni, ni durunya n bo i suba ni.
22 Nyɛmɛ afa deke n kɛrɛ awura Kristo saa nu ka i niɛ bu su, na wɔ ma yiri Kristo
bo i niɛ deke n kɛrɛ su n ayo Kristo jama n kɛrɛ tii a.
23 Kristo jama n kɛrɛ ti i ŋuniɛ n a, ye i wo bu nu, ye i woowa ade deke n kɛrɛ a.

2

Kabo ya fite yiwee nu na ya nya ŋgɔɔ fɔfɔrɛ barasu ni

1 Saŋga bo am yo keteeri Nyɛmɛ nɔaniɛ na am yo satiɛ ni, am ti ka am awu wɔ.
2 Nyini saŋga ni, am yo satiɛ kabo kisa durunya n nufɔm yo n wɔ. Na am sude
Sitana bo i bita asiɛn ni aŋgoro afiɛn n yiko na am de i nɔaniɛ. Yiri bita minɛm kɛrɛ
bo ba kete Nyɛmɛ nɔaniɛ n a.
3 Nahɔrɛ, yɛrɛ mmɔɔ yo ti sɔ ɔ lɛɛ, na ya suyo dekem bo ya konviki wo bu nu, na
ya suyo deke kɛrɛ bo i ti má kpa na ya ŋu i, na ya koro i ya sunsunni nu ni. Má ya
kɛrɛ gusu di nyini wahara n bo Nyɛmɛ afa yaa ka i fa cin minɛm sui, bɛrɛ bo ba kete
i nɔaniɛ n wɔ.
4 Ama, Nyɛmɛ si aŋunfɔ agaya, na i kaaki koro ya agaya,
5 ya yo ti ka ya wuuri wɔ, fa kɔ i nɔaniɛ n bo ya keteeri n su ni, haari ni nyini
mmɔɔ, i koro n dɛɛ ti, wɔ saŋga ama ya ni Kristo ŋgɔɔ. I dɛɛ ahɔrɔma ni ma am
nyaari tiide a.
6 Ya ni Yesu Kristo ayo kun n dɛɛ ti, Nyɛmɛ ateŋge ya yiwee nu kabo i teŋgeeri
Kristo i yiwee n nu ni, na ya ni yiri kɛrɛ saŋga tana Nyɛmɛ fɛmɛya n nu.
7 Deke bo i ti na Nyɛmɛ yoori sɔ n la ka, fa i kisa fa kɔ, i kére i ahɔrɔma n bo i la
má aŋusu ni, yiri la kabo i ma Yesu Kristo ayo sakpa abuka ya barasu ni.
8-9 Am yarada n bo am ayo i n dɛɛ ti, Nyɛmɛ ahɔrɔma ni ma am nyaari tiide a, má
am sakpa dɛɛ ti a, ama, Nyɛmɛ aceeri a. Nyini ti, má be se ka i fa fɔ.
10 Kabo ya ti kisa ni, Nyɛmɛ yiiri ya sɔ a. Ya ni Kristo ayo kun n dɛɛ ti, ye wɔ ma
ya ŋgɔɔ fɔfɔrɛ a, ka ya fa yo sakpa n bo Nyɛmɛ yo fa seeri ya ka ya yo i n a.

Kristo ni i minɛm kɛrɛ ayo kun

11 Nyini ti, ambɛrɛ bo am ti má Yudafɔm ni, am teŋge su kabo am woowa yo ti
barasu ni. Yudafɔm fere am ka tɔkurukum wɔ, na bu fere bu ŋu ka minɛm n bo ba
wura kɛnkɛnnɛ, nyini n sɔ ti adamande aŋuniɛmbaa su yoowa a.
12 Am teŋge su ka saŋga bo am yo si má Kristo ni, am wo dede ni yiri wɔ, na am
ti má minɛ n bo Nyɛmɛ ayi bu n be. Sɛsɛsu n bo Nyɛmɛ yo diiri i di seeri ka i búka i
minɛm ni, am wo má nu. Am yo wo durunya n nu wɔ, ama, am yo la má ahoresi be,
na am kaaki si má Nyɛmɛ.
13 Ama, kisa, na am ni Yesu Kristo ayo kun ni, ambɛrɛ bo má am yo wo dede ni
Nyɛmɛ ni, Kristo mbunja n bo i fiteeri i ŋuniɛ n nu, saŋga bo i wuuri ni, acin am
adodo Nyɛmɛ a.
14 Dama Kristo ti sɔnɔ bo wɔ ma ya sɛsɛsu ni tanalaifiɛ a. Yiri yo faari i ŋu yoori
yoowa yiiri kpɔ bo i ti ka kobe na i wo Yudafɔm, ni bo bu ti má Yudafɔm n afiɛn a,
na wɔ yo bu kun.

15 I yiwee n bo i wuuri i n dɛɛ ti, wɔ ma Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n yo má juma
kun, i ni i nɔaniɛ maawam, ni i atinm kɛrɛ. I yoori sɔ ɔ, adena i fa yɛrɛ Yudafɔm, ni
bo bu ti má Yudafɔm n yo ya daanfiɛ kun. Ya ni yiri ayo kun n dɛɛ ti, ye wɔ sɛsɛ ya
su ama ya tanalaifiɛ n a.
16 I yiwee n bo i wuuri baka jaanu n su n dɛɛ ti, wɔ yi kpɔ bo má i wo ya afiɛn ni,
ayo ya minɛ kunm akaaki ya aba Nyɛmɛ dɔ.
17 Kristo ba kaanri labari kpa n bo i yo minɛm afiɛn dɔŋgu n maari ambɛrɛ bo am
ti má Yudafɔm, na am wo dede ni Nyɛmɛ n wɔ, ni Yudafɔm bo bu dodo i ni.
18 Kristo dɛɛ ti, ye Awiɛwiɛ Casi n ama ya ni bɛrɛ kɛrɛ atin ka ya koro ba ya Si
Nyɛmɛ dɔ a.
19 Nyini ti, ambɛrɛ bo am ti má Yudafɔm ni, kisa am ti má wɔfɔm kun Nyɛmɛ
minɛm dɔ, ama, am anya atin abo Nyɛmɛ dɛɛ minɛm su, ye am ayo i dikafɔm.
20 Am kaaki ti ka sɔɔ n bo Nyɛmɛ suta i n wɔ, wɔ ta am ataka ataari fa bumboori
seewa n su, yiri la bo Kristo jaramasam, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm du mɔ fa seeri sɔɔ
n bu ni. Nyini fa seewa n la Nyɛmɛ nɔaniɛ n bo bu yo kaanri i n wɔ. Ye Yesu Kristo
ti ka sɔɔ n jantaraka n a.
21 Sɔɔ n deke n kɛrɛ wo yiri su a, ye i maari i yo woobiri casi ma Nyɛmɛ a.
22 Am ni yiri kɛrɛ ayo kun n dɛɛ ti, ambɛrɛ mmɔɔ ti Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n wɔ
lɛɛ, bo i Awiɛwiɛ Casi n wo nu ni.

3

Deke bo i yo wo fiɛɛwa n nu na Nyɛmɛ yi kereeri Pɔɔlu ni

1 Mini Pɔɔlu, m woori dansaraka nu, Yesu Kristo ni ambɛrɛ bo am ti má Yudafɔm
n dɛɛ ti wɔ.
2 Nahɔrɛ, m niɛ ka am ati kabo Nyɛmɛ asi m aŋunfɔ ka m yo ahin juma n ma am
ni.
3 Nyɛmɛ yo yiiri deke bo i wo i ahorembaa su n akere m, bo i koro ka i yo i na be
si má i ni. Ma du mɔ akɛrɛ i jɔrɛ kaan akere am.
4 Nzɛn am kaanri kadasi n bo ma kɛrɛ i ni, am ŋu kabo m koro siiri Kristo ŋusu
jɔrɛ kɛrɛ bo i wo asiri nu ni.
5 Dawa saŋga ni, Nyɛmɛ ayo ayi má nyini asiri nu jɔrɛ n akere má adamande be.
Ama, kisa, Nyɛmɛ ma i Awiɛwiɛ Casi n ayi i akere minɛm bo wɔ yi bu ka bu yo i
jaramasam, ni i nɔaniɛ kanfɔm n a.
6 Asiri bo i wo bɛrɛ n la ka, ya de labari kpa n na ya ni Yesu Kristo ayo kun n dɛɛ
ti, bo bu ti Yudafɔm, ni bo ti má Yudafɔm, ya kɛrɛ sáŋga nya deke n bo Nyɛmɛ fá ma
i minɛm, na ya sáŋga yo i minɛm, na ya sáŋga nya deke n bo Nyɛmɛ seeri ka i fá ma
i minɛm ni.
7 Nyɛmɛ ahɔrɔma n dɛɛ ti, wɔ ce m aceeri ayi m ka m yo i labari kpa n amusuisufɔ,
ye wɔ ma m yiko ka m fa yo i juma ni.
8 Nyɛmɛ minɛm n nu, mini ti bu kɛrɛ kaan, ama, haari ni nyini n kɛrɛ ni, Nyɛmɛ
ayi m ama m ahin atin n ka m kɔ kan i labari kpa n jɔrɛ kere minɛm bo bu ti má
Yudafɔm ni, na bu si sakpa bo Kristo ayo i, na be koro si má i kɛrɛ bu ni.
9 Na wɔ kaaki ama m atin ka m ma sɔnɔ kɛrɛ ŋu sa bo minɛm si má i, na Nyɛmɛ
koro ka i yo i na i yo yiiwa. Nyɛmɛ yiiri deke n kɛrɛ a, na wɔ bita nyini asiri nu sam
n bo i koro ka i yo i, i ahore su dawa ni.
10 Deke n bo i ti na i yoori sɔ n la ka, nzɛn nfaŋgafɔm ni yikofɔm bo bu wo aŋgoro
n ŋu ka minɛm bo bu ti Yudafɔm, ni bo bu ti má Yudafɔm n abo kun ayo Kristo jama
ni, ka kisa bu sí alecira barasu barasu bo Nyɛmɛ la i na i la má aŋusu ni.
11 Nyɛmɛ yoori nyini kɛrɛ, kabo dawa na i sunsun ka i yo i ni, ya Mibiɛ Yesu Kristo
dɛɛ ti, ye i ma i kɛrɛ yoori yiiwa a.

12 Kabo ya yo Kristo yarada na ya ni yiri ayo kun ni, nyini ma ya la ahoresi koro
ba Nyɛmɛ nyunu na ya soro má sɛrɛ n a.
13 Nyini ti, m sere am wɔ, má am ma am ŋuniɛ yɔrɔki am, fa kɔ wahara n bo m
sudi i ambɛrɛ dɛɛ ti ni, i ti deke bo i wura am kpiri wɔ.

Koro bo Kristo fa koro i minɛm barasu ni

14 Nyini kɛrɛ dɛɛ ti ye mini Pɔɔlu kutu sere ya Si Nyɛmɛ ma am n a.
15 Yiri ti lamɔsi kɛrɛ bo i wo aŋgoro ni asiɛŋgu n kɛrɛ Si a.
16 M nyɛmɛsere la ka, i la jirima woowa bo i la má aŋusu n dɛɛ ti, i Awiɛwiɛ Casi
n ma am nya yiko bambaka am ahore su,
17 na kabo am yo Kristo yarada ni, i wo am ahore su, na m kaaki sere i ka am la
koro nahɔrɛ su, na am jina kenken, fa kɔ koro n bo am la i n su.
18 Adena am ni Nyɛmɛ minɛm kɛrɛ saŋga fiiti ni anyumboro, na am si kabo Kristo
koro am agaya, ni kabo i koro la má aŋusu ni.
19 M nyɛmɛsere bekun la ka, i ma am kaaki si kabo Kristo koro am ni, haari ni bo
adamande koro si má nyini koro n bo i la má aŋusu ni, na m sere i ka i ma am woowa
kɛrɛ ti kabo yiri Nyɛmɛ woowa ti barasu ni.
20 Nyɛmɛ yiko n bo i wo ya ahore su suyo juma n dɛɛ ti, i koro yo deke n kɛrɛ ma
ya tara kabo má ya sunsun ka ya sere i barasu ni.
21 Nyɛmɛ ti ye ni ka ya kansi i saŋga kɛrɛ saŋga, yɛrɛ kɛrɛ bo ya ti Kristo jama n
na ya ni Kristo ayo deke kun ni. Ami.

4

Kristo jama n kɛrɛ ti deke kun wɔ

1 Nyini ti, mini Pɔɔlu bo m su Mibiɛ n dɛɛ ti na m wo dansaraka nu ni, m susere
am jande ka, am wo wo bo i kɔ atin su, kabo Nyɛmɛ fereeri am na i kereeri am ka
am wo barasu ni.
2 Am yo am ŋu kaan na am yo bɛnlɛ, na am yo sawɔrɛ, na am la mindi de am
beŋgu ni koro, saŋga kɛrɛ.
3 Anɔɔsɛ n bo Awiɛwiɛ Casi n afa ama am na am ayo kun n dɛɛ ti, am boro am nyi
na am tana laifiɛ na am bita nyini anɔɔsɛ n ni am beŋgu.
4 Yɛrɛ kɛrɛ bo ya ti Kristo minɛm ni ayo ka aŋuniɛmbaa kun wɔ. Na Awiɛwiɛ Casi
kun ni wo ya kɛrɛ dɔ a, na ya kɛrɛ kaaki la ahoresi fa kɔ deke kun n bo i ti na wɔ
fere ya ni.
5 Ya la Mibiɛ kun wɔ, deke kun ye ya yo i yarada. Mibiɛ kun n duma nu ye bu fa
biɛ ya kɛrɛ Nyɛmɛ nzue a.
6 Nyɛmɛ kun wo bɛrɛ a, yiri ti ya kɛrɛ Si a, yiri kaaki ti ya kɛrɛ Mibiɛ a, i ma ya
kɛrɛ yo i juma a, na i wo ya kɛrɛ dɔ.
7 Ama, Kristo akpaaki i aceeri n ama ya kun kun n kɛrɛ kabo i koro ni.
8 Nyini ti, ye ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, “Saŋga bo i fun kɔɔri aŋgoro ni,
na wɔ fa domuɛm akɔ, na wɔ ce minɛ aceerim.”
9 Bo ba kɛrɛ i ka wɔ fun akɔ aŋgoro n la ka, i du mɔ wo aŋgoro dɔ ye i jura baari
asiɛŋgu fɛn a, ye wɔ kaaki akɔ aŋgoro dɔ bekun a.
10 Yiri n bo i jura baari asiɛŋgu n la bo wɔ fun akɔ aŋgoro dede n wɔ, ye i woowa
ade deke n kɛrɛ a.
11 Yiri faari i aceerim ceeri i minɛm n a, yiri la bo wɔ yi nbem ka bu yo i jaramasam,
na wɔ yi nbem ka bu yo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm, ye wɔ yi nbem ka bu kan Nyɛmɛ
labari kpa n jɔrɛ kere minɛm, ye wɔ yi nbem ka bu yo sasafɔm, ni kerefɔm.
12 Kristo faari nyini aceeri maari a, na bu sɛsɛ Nyɛmɛ minɛm su, adena bu buka
bu beŋgum na bu yo i juma ni, na Kristo jama n nya faŋga buka su.

13 Na ya kɛrɛ fa anɔɔsɛ fa kɔ kabo ya yo Nyɛmɛ Wa n yarada ni, na ya si i nahɔrɛ
su subuka su, na ya yarada yo biiwa, na ya kɔ ya nyunu buka su, na ya woowa kɛrɛ
ti kabo Kristo wo ti barasu ni.
14 Na má ya yo ka nbaatumam, adena má kɔrɛfɔm ba fa bu ŋgɔnlɛtiɛ kere ya na
bu dadaka ya, na ya mini.
15 Ama, am ma ya koro ya beŋgu, na ya sujɔjɔ nahɔrɛ, na ya kɔ ya nyunu buka su,
na ya woowa kɛrɛ ti kabo Kristo woowa ti barasu ni, dama yiri ti ya tii a.
16 Na yɛrɛ bo ya ti i minɛm ni ti ka i ŋuniɛmbaa a. Kristo ti bo i bita aŋuniɛmbaa
bue barasu n kɛrɛ a, na ya kɛrɛ bo kun, na ya kɛrɛ suyo juma n bo wɔ fa ama ya ni,
subuka ya beŋgu, na ya koro ya beŋgu, na aŋuniɛmbaa n kɛrɛ nya faŋga buka su.

Kabo ya kaaki wo fɔfɔrɛ barasu ni

17 Nyini ti, m koro ka m fa yiko n bo Mibiɛ n afa ama m ni, na m bɔbɔ am, ka, má
am ma am woowa ti kabo minɛm bo bu su má Nyɛmɛ woowa n ti barasu ni, dama
bu sunsunni kɛrɛ ti ŋgbɛɛn wɔ.
18 Bu wo awosin nu n dɛɛ ti, bu la má ŋgɔɔ n bo Nyɛmɛ ma i minɛm ni, dama bu
si má be, na bu ahorembaa kaaki ti kekereke n dɛɛ ti.
19 Nyinsɛ ti má bu fa kɔ deke be su kun, saŋga kɛrɛ bu dɛɛ la ka, bu suyo sa
ŋgbɛɛnŋgbɛɛnm wɔ, na bu suyo daŋgba sam, bu tara má bu ŋu, na bu suyo anyii
sam barasu kɛrɛ.
20 Ama, ambɛrɛ yiri, saŋga bo bu kereeri am fa kɔ Kristo ŋusu jɔrɛ ni, má kabo bu
kereeri am lɛɛ.
21 M niɛ ka am adu mɔ asɔnsɔn i ŋusu jɔrɛ kɛrɛ, am nya ti i susufɔm ni, ba kere
am ka Yesu ti bo i la nahɔrɛ n a.
22 Nyini dɛɛ ti, am yaki am woowa dawa n bo i ti má kpa n ji. Am woowa dawa n
koro ka i daka am na i saaki am a, dama i ma am yo dekem bo bu ti má kpa a, na bu
mini am.
23 Am ma Nyɛmɛ kaaki am sunsunni ni am ahorembaa fɔfɔrɛ.
24 Na am fa wo fɔfɔrɛ n bo Nyɛmɛ afa ama am na i ferema ni yiri Nyɛmɛ dɛɛ woowa
ni. Nyini woowa ni kɔ atin su a, na i kaaki ti casi nahɔrɛ su a.
25 Nyini ti, má am bu kɔrɛ, am kan nahɔrɛ ma am beŋgu, dama ya kɛrɛ ti aŋuniɛ-
mbaa kun n bue barasu be wɔ.
26 Nzɛn am be fa yaa, má i yo satiɛ, má i fa yaa haari wiɛ kɔ tɔ.
27 Má am ma Sitana atin haari kaan sɔ, na i ma am yo satiɛ.
28 Sɔnɔ kɛrɛ bo i yo wɔ, i ti ye ni ka i mi yaki awie, na i yo i tiɛŋgu juma ni
anyumboro su, na i nya i koroowa, adena i koro buka yaarifɔm.
29 Má am ma jɔrɛ tiɛ fite am nɔɔ nu, ama, am ma am nɔɔ fite kpa, na i buka minɛm,
na bu kɔ bu nyunu buka su, na sɔnɔ kɛrɛ bo i tiiri i, i mi koro su Nyɛmɛ atin n su
nyunyumi.
30 Má am saaki Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi n ahore, dama yiri ye Nyɛmɛ afa i ase am
nyaari a, ka i bá de am tii ji cɛɛn be a.
31 Má am ma am kunnu yo wiwi, má am ma yaa ti am, má am kan am beŋgu ndiɛ,
má am se akuruwa, má am kpiɛ am beŋgu nzukɔ, má am kpɔ am beŋgu deke be ti.
32 Ama, am yo am beŋgu kpa, na am si am beŋgu aŋunfɔ, na am fa am beŋgum
ŋgasi ce bu kabo Nyɛmɛ afa ace am Kristo dɛɛ ti ni.

5

Nyɛmɛ minɛm woowa a

1 Nyini ti, kabo am nya ti Nyɛmɛ nbaa koroowam ni, am boro am nyi, na am ma
am woowa ti kabo i woowa ti barasu ni.

2 I ti ye ni ka am ma koro wo am dɔ, kabo Kristo koro ya barasu na i faari i ŋu
yoori yoowa maari ya na i suunri Nyɛmɛ nu ni.
3 Kabo am ti Nyɛmɛ minɛm ni, má am yo sakaraya, má am yo daŋgba sam, má am
se ka am nyunu boro neŋge kpini su, má am bo nyini sereyam n be mmɔɔ anzama
am nu.
4 Na má am ma jɔrɛ ŋgbɛɛnŋgbɛɛn fite am nɔɔ nu, má am jɔjɔ jɔrɛ bo ŋgɔnlɛ wo
má nu, má am yo kɔkɔrɔ tiɛ. Ama, i ti ye ni ka am da Nyɛmɛ asi saŋga kɛrɛ.
5 Am si tenle su ka sɔnɔ kɛrɛ bo i yo sakaraya, ni daŋgba sam, ni bo i nyunu boro
neŋge kpini su, sɔnɔ kɛrɛ bo i yo sɔ, i mi su má Nyɛmɛ, i su neŋgem wɔ. Kristo ni
Nyɛmɛ bá niɛ má i su, na i nya má deke n bo Nyɛmɛ ase ka i fá ma i minɛm ni.
6 Má am ma be fa i jɔrɛ ŋgbɛɛn be dadaka am, dama nyinim sɔ dɛɛ ti, ye Nyɛmɛ
fá yaa cin minɛm bo ba kete ka bu de má i nɔaniɛ n sui n a.
7 Nyini ti, má am ni nyini minɛm sɔ saŋga wo.
8 Saŋga be, ambɛrɛ mmɔɔ ni am tii yo woori awosin nu yo satiɛ wɔ, ama, kisa, na
am akaaki ya Mibiɛ Yesu minɛm ni, am ti wein nufɔm wɔ lɛɛ. Nyini ti, am ma am
woowa kere ka am ti wein nufɔm wɔ.
9 Má pui ti ye m se sɔ a, dama minɛm bo bu wo wein nu ni, bɛrɛ la wo kpa a, ye
bu yo sa bo i ti kpa kɛrɛ a, na bu yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ, na bu bita nahɔrɛ.
10 Nyini ti, am boro am nyi, na am si deke bo i sun Nyɛmɛ nu.
11 Má am fa am ŋu bo minɛm bo bu wo awosin nu n su, na am yo sa ŋgbɛɛnŋgbɛɛn
n bo bu yo i ni, ama, am yi bu nyini sayoowam fite fofoe nu.
12 I ti nyinsɛ wɔ mmɔɔ, ka ya bo su fa kɔ bu nyini sam bo bu yo bu asiri nu ni.
13 Ama, deke kɛrɛ bo i wo fiɛɛwa nu, na i nya fiteeri fofoe nu, nyini saŋga, kabo i
ti kɛrɛ, i nyunu da casi wɔ lɛɛ, dama i wo wein nu wɔ.
14 Dama deke kɛrɛ bo i nya fiteeri fofoe nu ti wein wɔ. Nyini ti ye ba se ka,
"Wɔrɔ daafirifɔ ni, yasu
na a teŋge u yiwee nu,
na Kristo dɛɛ wein n ta gɔ u ŋu."
15 Nyini ti, am si am ŋu sa na am si wo, má am wo kabo bo bu si má be n wo barasu
ni, ama, am wo kabo minɛm bo bu la ŋgɔnlɛ n wo barasu ni.
16 Saŋga kɛrɛ am boro am nyi na am suyo Nyɛmɛ juma, na má am tana ŋgbɛɛn,
dama ahin saŋga n bo ya wo nu ni, satiɛyo asunnu agaya.
17 Nyini ti, má am yo ka sinnzinm, ama, am boro am nyi, na am si deke bo Mibiɛ n
koro ka am yo i.
18 Má am nu nzan bo, dama nzan saaki sɔnɔ tii wɔ, ama, am ma Awiɛwiɛ Casi n
wo am dɔ saŋga kɛrɛ.
19 Am fa Nyɛmɛ nɔaniɛm bo bu wo kansi jue kɛrɛɛwam n nu n fa di jue ma am
beŋgu, na am di jue n bo Awiɛwiɛ Casi n kere am, na am di jue kansi Nyɛmɛ am
ahore su.
20 Am da ya Si Nyɛmɛ asi saŋga kɛrɛ, fa kɔ deke kɛrɛ su, ya Mibiɛ Yesu Kristo dɛɛ
ti.

Nbaram ni bu hunm jɔrɛ

21 Am soro Kristo n dɛɛ ti, am de am beŋgu nɔaniɛ.
22 Nbaram, am de am hunm nɔaniɛ kabo am de Mibiɛ n nɔaniɛ barasu ni.
23 Dama biɛsɔ la yiko niɛ i yi su, kabo Kristo la yiko niɛ i jama n su barasu ni. Kristo
jama n ti i ŋuniɛmbaa a, yiri ni i tii, ti bu Tiidefɔ a.
24 Kabo Kristo jama de i nɔaniɛ barasu ni, sɔ ye i ti ye ni ka nbaram de bu hunm
nɔaniɛ deke kɛrɛ nu n a.
25 Nbiɛsɔm, am koro am yim kabo Kristo koro i jama n na i tɔɔri i ŋgɔɔ wu maari
bu barasu ni,

26 adena i yo bu casi wɔ. Nyɛmɛ nɔaniɛ n bo bu tiiri i ni, ye bu biɛɛri bu Nyɛmɛ
nzue yiiri satiɛ kɛrɛ bo i wo bu ahore su a,
27 adena i fa bu bo i ŋu su na bu wo i dɔ, na bu yo nyumi agaya, na bu yo casi na
bu la má fin be wara bu la má ŋgasi be, na be koro jaraki má bu.
28 Sɔ ye i ti ye ni ka nbiɛsɔm koro bu yim kabo bu koro bu ŋu barasu n a. Dama
biɛsɔ kɛrɛ bo i koro i yi koro i ŋu wɔ lɛɛ.
29 Sɔnɔ be wo má bɛrɛ bo i koro má i ŋu, ama, sɔnɔ kɛrɛ niɛ i ŋu su wɔ nyunyumi,
kabo Kristo niɛ i jama su barasu ni,
30 dama ya kɛrɛ ti Kristo ŋuniɛmbaa n wɔ lɛɛ.
31 Ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, “Nyini dɛɛ ti, biɛsɔ yaki i si, ni i ni, na i fa
i ŋu mata i yi, nyini saŋga bu minɛ nnyɔ n ayo deke kun lɛɛ.”
32 Asiri nu jɔrɛ bambaka be wo ahin nɔaniɛ n nu, na ma ŋu i la ka, i sukan fa kɔ
Kristo ni i jama n jɔrɛ wɔ.
33 Ama, jɔrɛ n bo m koro ka m se am n la ka, i ti ye ni ka biɛsɔ kɛrɛ koro i yi, kabo
i koro i ŋu ni, na bara kɛrɛ bu i hun.

6

Nbaatumam ni bu wufɔm jɔrɛ

1 Nbaatumam, am de am wufɔm nɔaniɛ, Mibiɛ n dɛɛ ti, dama nyini ti kpa a.
2 Ka, “Bu u si ni u ni.” Ahin n ti Nyɛmɛ nɔaniɛ maawa ciciri su bo Nyɛmɛ bukaari
su seeri ka nzɛn a yoori sɔ, i ma u deke kpa,
3 ka, “Nyini ma a ŋu u ŋu fiɛ a, na u ŋgɔɔ kɔ tintiin durunya n nu fɛn a.”
4 Nbaasim, má am yo sa bo i yɛ am nbaam yaa su. Ama, am ta bu ataari bo i ti kpa,
na am tu bu fɔ fa kɔ Mibiɛ n dɛɛ atin n su.

Akɔɔm ni bu mibiɛm jɔrɛ

5 Ambɛrɛ bo am ti akɔɔm ni, am de am mibiɛm bo bu wo durunya n nu fɛn n
nɔaniɛ, na am soro bu ahore, na am yo deke kɛrɛ bo bu ŋa am yo i ni am ahorembaa
kun, kabo am yo ma Kristo barasu ni.
6 Má am yo ka bu niɛ am dɛɛ ti, na am koro ka am yo na bu kunnu jɔ am ŋu, ama,
am yo bo i sun Nyɛmɛ nu, ni am ahorembaa kun, ka am ti Kristo dɛɛ akɔɔm ti.
7 Am yo am juma kɛrɛ ma am mibiɛm ni ahorejɔ, ka am suyo ma ya Mibiɛ Yesu wɔ,
ama, má ka am suyo ma adamande wɔ.
8 Nahɔrɛ, ye m ŋa am si ka, sɔnɔ kɛrɛ bo i yoori i juma nahɔrɛ su, Mibiɛ ni tɔ́ i mi
ŋkatɔ, nzɛn i ti akɔɔ o, wara i ti má akɔɔ o.
9 Ambɛrɛ gusu bo am ti bu mibiɛm ni, am bita bu nyunyumi, má am suwura bu
sɛrɛ. Má am ma am wara fi ka am ni bɛrɛ kɛrɛ Mibiɛ n bo i wo aŋgoro n ti kun wɔ.
I tambu má nu.

Biɛsɔya neŋge bo Nyɛmɛ afa ama ya n jɔrɛ

10 Jɔrɛ n bo wɔ ka n la ka, am ma Mibiɛ n ma am faŋga fa kɔ i yiko bambaka n bo
i la i n su.
11 Am fa biɛsɔya neŋge n kɛrɛ bo Nyɛmɛ afa ama am n sana, adena am ba koro
jina kenken na am kunma Sitana ŋgɔnlɛtiɛ kɛrɛ bo i fa dadaka am ni.
12 Dama má ya ni adamande kun luɛ n a, ama, ya kun luɛ n ni Sitana ni yikofɔm
barasu barasum kɛrɛ bo bu wo aŋgoro ni, ni bo bu la yiko bita minɛm bo bu wo
awosin nu durunya n nu fɛn n wɔ.
13 Nyini ti, am fa biɛsɔya neŋgem bo Nyɛmɛ afa ama am sana, adena saŋga kɛrɛ bo
Sitana ba kun am luɛ, am koro kete i na am kunma i nahɔrɛ su, na am jina kenken.

14 Nyini ti, am kpa am ŋu, na am jina kenken, na am fa nahɔrɛ fa yo ka dambara
bo am wii nu, na am yo sa bo i kɔ atin su saŋga kɛrɛ, nyini kanda am a, ka bulaari
pɛpɛrɛpɛ bo am fa kanda am hoe su.
15 Na am ma labari kpa n bo i ma ahoreda n yo ka gbagbaa bo am koro fa wura
jina kenken.
16 Am yoori nyini wieeri na am nya fa yarada yo deke bo am fa kanda de Sitana
awiɛm kɛrɛ bo i tu bu na bu je ka sin ni.
17 Am fa tiide n bo Nyɛmɛ afa ama am n yo ka bulaari kere bo am fa butu kanda
am tii, na am fa Nyɛmɛ nɔaniɛ n yo ka takobe bo Awiɛwiɛ Casi n afa ama am.
18 Am yoori nyinim kɛrɛ ni, am sere Nyɛmɛ ka i jina am sin buka am, na am susere
i saŋga kɛrɛ, kabo Awiɛwiɛ Casi n kere am ka am sere i barasu ni. Nyini dɛɛ ti, saŋga
kɛrɛ am sere i sɔ, má am daafi, na má am fa am ŋu ji, na am susere Nyɛmɛ ma i
minɛm kɛrɛ.
19 Am sere Nyɛmɛ ma m, na saŋga kɛrɛ bo m ŋa m jɔjɔ, na Nyɛmɛ ma m nɔaniɛ
bo m jɔjɔ, adena m koro jɔjɔ ni ahoresi, na m koro teke m nɔɔ kan labari kpa n bo
minɛm si má i n jɔrɛ n kere minɛm.
20 Dama Yesu Kristo ayi m ka m yo i jaramasa na m kan nyini labari kpa n jɔrɛ dɛɛ
ti, ye m wo dansaraka nu n a. Nyini ti, am sere Nyɛmɛ na i ma m ahoresi, na m kan
labari kpa n jɔrɛ kere minɛm, kabo má i ti ye ni ka m kan kere bu ni.

Awieeri su dɛɛ ansɛ yoowa ni

21 Ya niwa Tikikusi bo ya koro i agaya na i la dabuŋu na i yo Mibiɛ n juma n ni,
yiri bá kan m ŋusu jɔrɛ kɛrɛ kere am, na am si kabo m woowa ti barasu.
22 Nyini dɛɛ ti, ye m susunma i am dɔ a, adena am si kabo ya kɛrɛ woowa ti barasu,
na i ma am ahoresi.
23 M sere ya Si Nyɛmɛ ni ya Mibiɛ Yesu Kristo ka bu ma ya ninbaam kɛrɛ ahoreda,
ni koro, ni yarada.
24 Nyɛmɛ buka ambɛrɛ kɛrɛ bo am koro ya Mibiɛ Yesu Kristo n ni koro bo i la má
awieeri ni.

Pɔɔlu kadasi bo i kɛrɛ fa maari FILIPIYAFƆM ni

1 Mini Pɔɔlu ni Timoti bo ya ti Yesu Kristo akɔɔm ni, yɛrɛ sukɛrɛ ahin kadasi n ma
Nyɛmɛ minɛm bo bu wo Filipiya miɛ kpiri n nu ni, na ba de Yesu Kristo na bu ni yiri
ayo kun ni, fa kɔ tu Kristo jama mɔfɔm, ni bu bukafɔm kɛrɛ.
2 Ya Si Nyɛmɛ, ni ya Mibiɛ Yesu Kristo buka am kɛrɛ na bu ma am ahoreda.

Kabo Pɔɔlu sereeri Nyɛmɛ maari Filipiyafɔm ni

3 Saŋga kɛrɛ bo m ba teŋge am jɔrɛ su, m da Nyɛmɛ asi ma am wɔ.
4 Na saŋga kɛrɛ gusu bo m sere Nyɛmɛ ma am, m sere i ni ahorejɔ ɔ,
5 dama fite cɛɛn n bo am deeri Kristo labari kpa haari ba ju ni nyuma ni, am abuka
m bo ma koro akan Kristo labari kpa n jɔrɛ akere minɛm.
6 Nyini ti, m la ahoresi ka Nyɛmɛ wo am dɔ, yiri boori i bu yoori nyini sakpa ni am
nu a, yiri súyo i sɔ a, haari kɔ ju cɛɛn n bo Yesu Kristo bá kaaki ba ni.
7 Saŋga kɛrɛ am jɔrɛ wo m ahore su wɔ, nyini ti, kabo m sunsun fa kɔ am dɔ ni, wɔ
yo daka ka m yo sɔ. Dama am kɛrɛ abuka m fa kɔ juma n bo Nyɛmɛ afa ama m ka m
yo i ni. Haari ni bo kisa m wo dansaraka nu ni, wara saŋga bo m nati m koroyanu
ni, am bukaari m wɔ, na ma kan akere minɛ ka labari kpa n ti nahɔrɛ wɔ, adena bu
yo yarada nahɔrɛ su.
8 Nyɛmɛ di m daani ka am sa wo m ahore su saŋga kɛrɛ a, ka m koro am ni koro
bo Yesu Kristo fa koro ya ni.
9 M nyɛmɛsere la ka, am sukoro am beŋgu buka su saŋga kɛrɛ, na am susi Nyɛmɛ
atin n kɛrɛ, na am si nahɔrɛ atin,
10 adena am si na am koro tambu yi deke bo i ti kpa nahɔrɛ su, na am yo casi na
am la má ŋgasi be fa kɔ cɛɛn bo Kristo ba kaaki ba ni.
11 Na m susere Nyɛmɛ ka Yesu Kristo buka am, na am wo wo kpa, na am suyo sakpa
saŋga kɛrɛ, na minɛ ŋu i na bu kansi Nyɛmɛ na bu wura i kpiri.

Yesu Kristo dɛɛ ti ye m la ŋgɔɔ a

12 M ninbaam, m koro ka am si ka sa bo wɔ tu m na m wo dansaraka n nu ti má
tiɛ, nyini ma labari kpa n akoro abara ayɛ a.
13 Nyini dɛɛ ti, tintinijinafɔm ni minɛm kɛrɛ bo bu wo fɛn n asi ka, m ti Kristo dɛɛ
amusuisufɔ dɛɛ ti ye m wo dansaraka nu a.
14 M dansaraka n nu woowa n awura ya ninbaam dɔŋgu kpɛrɛ kekereke Mibiɛ n
dɛɛ ti, wɔ ma ba nya ahoresi abuka su bo bu koro sukan labari kpa n jɔrɛ saŋga kɛrɛ
na bu soro má sɛrɛ.
15 Nahɔrɛ, kɔrɛsi ni akuruwa se ti, ye bu nbem kan Kristo labari kpa n jɔrɛ n a,
ama, nbem gusu kan i ni akunnu fofoe wɔ.
16 Bɛrɛ n bo bu yo i ni akunnu fofoe ni, Nyɛmɛ koro ti ye bu yo sɔ n a, dama bu si
ka Nyɛmɛ ma m wo fɛn a, na m tu ŋgoni fa kɔ Kristo labari kpa n jɔrɛ su.
17 Nyiŋgam ni, bu kan má Kristo labari kpa n jɔrɛ ni bu sunsunni kpa, ama bu bita
anyii sunsunni wɔ, adena bu má m di wahara dansaraka n nu.
18 Nyini n kɛrɛ bo bu suyo i ni, i be mmɔɔ kpiɛ má m daafiri. Ama, deke bo i yo m
fiɛ n la ka, bu ma Kristo labari kpa ni susandi bara yɛ buka su wɔ. Nzɛn bu kan má
i ni bu sunsunni kpa, wara bu kan i ni bu akunnu fofoe, m dɛɛ la ka, saŋga kɛrɛ m
ahore ti jɔɔwa.

19 Dama m si ka nyɛmɛsere bo am sere Nyɛmɛ ma m saŋga kɛrɛ n ni buka bo m
nya i fite Yesu Kristo Awiɛwiɛ Casi n dɔ ni, nyini ma m nya m tii a.
20 M fa ahoresi ni tama yo m juma ni anyumboro saŋga kɛrɛ, na má nyinsɛ ti m,
adena nzɛn m wuuri, ni bo ma wu má kɛrɛ, m woowa koro ma minɛ kansi Kristo dɛɛ
duma.
21 Mini dɔ, nzɛn m la ŋgɔɔ, Kristo dɛɛ ti a, nzɛn ma wu, i ti m kpɛrɛ wɔ.
22 Ama, nzɛn m toko la ŋgɔɔ ahin durunya n nu fɛn na m koro yo sa bo i kun kpɛrɛ
Nyɛmɛ dɔ, nyini yiri, m si má bo m yi ahin deke nnyɔm nu.
23 Ma ka afiɛn ni afiɛn wɔ, dama m koro ka má m wu wɔ na m kɔ wo Kristo dɔ, m
ŋu ka nyini n ti ye tara durunya n nu fɛn bo m wo ni.
24 Ama, nzɛn m kaaki niɛ bekun a, ambɛrɛ dɛɛ ti, i ti ye ni ka má m wu, ama, m
wo ni m ŋgɔɔ durunya n nu fɛn.
25 Tɔ. Nyini dɛɛ ti, m si tenle su ka m wú má kisa, m wó bɛrɛ wɔ, na m búka am
na am koro yo Kristo yarada ni nahɔrɛ, na am ahore jɔ.
26 Adena nzɛn m ba kaaki ba niɛɛri am busu bekun, nyini saŋga, am lá deke bo am
koro fa kansi Yesu Kristo, fa kɔ sa n bo wɔ yo ama m ni.
27 Tɔ, kisa, jɔrɛ kɛrɛ bo i wo bɛrɛ la ka, am ma am woowa ti kabo Kristo labari kpa
n kere ka am wo barasu ni, na nzɛn m ba koro ba niɛɛri am busu, wara ma koro aba
má n kɛrɛ, na m ti am jɔrɛ ka Awiɛwiɛ Casi n ma am la jinakunsu, na am la sunsunni
kun ni anɔɔsɛ, suboro am nyi sutu ŋgoni kan Kristo labari kpa n jɔrɛ kere minɛm na
bu yo yarada.
28 Na má am soro sɛrɛ fa kɔ am kpɔfɔm dɔ, am ma am ahore ti siiwa saŋga kɛrɛ,
nyini má bu ŋu nu na bu sí ka bu ká ŋgbɛɛn a, ama, ambɛrɛ yiri, am nyá tiide, dama
Nyɛmɛ má am nyá tiide a.
29 Dama Nyɛmɛ ace am aceeri Kristo dɛɛ ti, ka am yo Kristo yarada, má nyini ŋgumi,
ama, am kaaki di wahara ma i.
30 Nyini ti, kisa am koro buka m na ya kɛrɛ kun nyini luɛ ni. Yiri ye am yo ŋuuri
ka m tu i ŋgoni n a, ye kisa am ti ka m toko tu i ŋgoni n a.

2

Kabo Yesu Kristo yikofɔ n yoori i ŋu kaan barasu ni

1 Kristo wo am nu n dɛɛ ti, yiri ma am ahore si a, na i dɛɛ koro bo i fa koro am
ni, da am ahore. Am ni Awiɛwiɛ Casi n la wo fiɛ, am yo sakpa na am si am beŋgum
aŋunfɔ.
2 Nyini dɛɛ ti, m sere am wɔ, jande, am kɛrɛ fa sunsunni kun, na am koro am beŋgu,
na am fa anɔɔsɛ, na m ahorejɔ kó sin su.
3 Má am sunsun kabo am yo na ambɛrɛ ŋgumi nya i, má am wura am ŋu kpiri,
ama, am yo am ŋu kaan, am bu am beŋgu ka bu tara am.
4 Má am niɛ kabo am yo na ambɛrɛ ŋgumi yo ye, ama, am niɛ kabo am yo na am
beŋgum gusu yo ye.
5 Am ma am sunsunni ti kabo Yesu Kristo dɛɛ ti barasu ni.
6 I woowa ti kabo Nyɛmɛ woowa ti n wɔ saŋga kɛrɛ, ama, wɔ se má cɛɛn be ka i
tú ŋgoni wura i ŋu kpiri na i ni Nyɛmɛ sɛ,
7 ama, i keteeri nyini n kɛrɛ bo má i ti i dɛɛ n wɔ, na wɔ fa i ŋu ayo akɔɔ, na wɔ
kaaki adamande. I woowa ti kabo adamande woowa ti barasu n wɔ,
8 i yoori i ŋu kaan wɔ, na wɔ de Nyɛmɛ nɔaniɛ ni, haari na wɔ wu yiwee tiɛ, yiri la
bo bu kpamaari i baka jaanu n su ni.
9 Nyini dɛɛ ti, ye Nyɛmɛ awura i kpiri agaya ayɛ i su aŋgoro ama i duma bo i tara
duma kɛrɛ n a,

10 adena minɛ ni deke kɛrɛ bo bu wo aŋgoro, ni bo bu wo durunya n nu fɛn, ni bo
bu wo asiɛn bu n tiiri Yesu duma ni, bu kútu i na bu sú i.
11 Na sɔnɔ kɛrɛ teke i nɔɔ kan ka Yesu Kristo ti deke n kɛrɛ Mibiɛ a, nyini wura ya
Si Nyɛmɛ kpiri a.

Am ma ya woowa ta wein durunya n nu

12 Nyini dɛɛ ti, m ninbaa koroowam, am yo deeri m nɔaniɛ n wɔ saŋga kɛrɛ, kisa
bo m wo má am dɔ ni, nyini ti ye ni ka am de m nɔaniɛ n tara kabo m yo wo am dɔ
n a. Tiide n bo am anya i n dɛɛ ti, am yo Nyɛmɛ juma n ni anyumboro, bo i kere ka
am anya tiide, na am soro Nyɛmɛ.
13 Dama Nyɛmɛ suyo i juma am ahore su a, na i ma am de i nɔaniɛ ni, na am yo i
koroowa.
14 Deke kɛrɛ bo am yo i ni, má am ŋuŋuti na am se akuruwa,
15 adena am yo minɛ casim bo be koro jaraki má am, na am yo Nyɛmɛ nbaam
bo am la má ŋgasi be na am ma am woowa ti wein, na am wo nyumafɔ satiɛyofɔ
ŋgbɛɛnm n nu, na am ta ka asarambaam.
16 Na am bita Nyɛmɛ nɔaniɛ ni, yiri ma minɛm ŋgɔɔ a. Nzɛn am yo sɔ, nyini ma m
koro bo m hoe fa kɔ am woowa n su a, cɛɛn n bo Kristo bá kaaki ba ni, na m si ka
juma n bo m yiiri anyumboro yoori am nu ni, aka má ŋgbɛɛn.
17 Kabo am ayo Kristo yarada, na am sukun am ŋu yo i juma n ni nahɔrɛ su ni, na
haari nzɛn m wuuri mmɔɔ na am yarada buka su, m ahore ti jɔɔwa, na i yo m ni
ambɛrɛ kɛrɛ fiɛ,
18 am gusu ma am ahore jɔ kabo m ahore ti jɔɔwa barasu ni.

Timoti ni Ipaforoditosi jɔrɛ

19 Nzɛn ya Mibiɛ Yesu soro su, m la ahoresi ka i cɛ má, m súnma Timoti am dɔ na
i ba niɛ am busu, na i ba kaaki baari, na m gusu tí kabo am wo ti na m ahore da.
20 Deke bo i ti na m sunma i am dɔ n la ka, be cɛcɛ wo má am nu, yiri ŋgumi ti bo
i buka m su bo i cɛcɛ wo am nu a.
21 Bo ba ka n kɛrɛ, bu cɛcɛ wo má Kristo juma n nu, se bu cɛcɛ wo bu sa koroowam
nu a.
22 Ambɛrɛ mmɔɔ ni am tii si ka Timoti woowa kere kabo i su Nyɛmɛ atin n su ni
nahɔrɛ su, na am si ka m ni yiri saŋga yo juma kabo baa ni i si bo su yo juma n wɔ,
adena minɛ dɔŋgu de labari kpa ni na bu yo yarada.
23 Nyini ti, nzɛn m ŋuuri m jɔrɛ n kɛrɛ nyaari, m súnma i kisa bɛrɛ na i ba niɛ am
busu.
24 Nzɛn Mibiɛ n soro su, m la ahoresi ka i cɛ́ má, mini mmɔɔ ni m tii bá niɛ am
busu.
25 Ma ŋu ka, i ti ye ni ka m súnma ya niwa Ipaforoditosi am dɔ. M ni yiri saŋga yo
juma na ya ti ka sojam bo bu buka bu beŋgu luɛ n nu wɔ, ya Mibiɛ Yesu dɛɛ atin su.
Na ambɛrɛ ni am tii sunmaari i m dɔ, na wɔ ba abuka m ni deke kɛrɛ bo m koro ni.
26 I wara ado am, ka i ba niɛ am busu, i ahore akaaki asaaki, dama am yo tiiri ka
wɔ da tukpaki.
27 Nahɔrɛ, i tukpaki n wuraari i, kaan sɔ, má wɔ wu. Ama, na Nyɛmɛ asi i aŋunfɔ,
má yiri ŋgumi, m ni yiri kɛrɛ, adena má m ahore saaki buka su.
28 Nyini dɛɛ ti, ye m koro ka i ba am dɔ ndende, na am ŋu i na am ahore kaaki jɔ
bekun, na má m ahore saaki kun.
29 Am de i ni am saa nnyɔ ni ahorejɔ, Mibiɛ n dɛɛ ti. Na am bu minɛm kɛrɛ bo bu
woowa ti kabo i woowa ti barasu ni.
30 Dama Yesu Kristo dɛɛ juma n dɛɛ ti, i yo tɔɔri i ŋgɔɔ ɔ, má wɔ ka kaan sɔ na i
wu. I yoori sɔ ni, adena i buka m na i yo deke n bo am akoro ayo má i ni.

3

Sɔnɔ bo i yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ nahɔrɛ su

1 M ninbaam, jɔrɛ bo i wo bɛrɛ la ka, am ma am ahore jɔ kabo am ni Mibiɛ n ayo
kun ni. I ti ye ni ka m kaaki kɛrɛ na m teŋge am su fa kɔ kabo m yo kɛrɛ seeri am
ni, dama i ti deke bo i buka am wɔ, na má am wura kekereke nu.
2 Am si am ŋu sa, ni minɛm bo bu ti satiɛyofɔm na bu ti ka caam ni, na bu ŋa nzɛn
sɔnɔ awura má kɛnkɛnnɛ, i nya má tiide ni.
3 Yɛrɛ ti Nyɛmɛ minɛm bo ba wura kɛnkɛnnɛ nahɔrɛ su a, má bɛrɛ, dama Nyɛmɛ
Awiɛwiɛ Casi ni buka ya ye ya koro su Nyɛmɛ na ya la ahorejɔ a, fa kɔ kabo ya ni
Yesu Kristo ayo kun ni. Nyini ti, ya daafi má sayoowa be ŋu fa kɔ aŋuniɛmbaa su.
4 Mini ni m tii, má m la atin bo m koro se ka m daafi m ŋu fa kɔ sayoowam su.
Nzɛn be ŋa i la atin, na i daafi i ŋu fa kɔ nyini sayoowam su, má m koro se ka, m la
atin tara i mi fieo.
5 Bu wuuri m ni, m lemɔcuɛ cɛɛn bu wuraari m kɛnkɛnnɛ wɔ. M ti Yisarelifɔ baa a,
na m fite Bɛnjamin dɛɛ lɛɛ anɔ n nu wɔ, na m ti Hiburufɔm anuma a nahɔrɛ su. M
yo ti Farasifɔm kun wɔ, na m su Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n su kabo i ti ye ni ka bu
su i su barasu ni.
6 M yo bita i ni anyumboro wɔ, kabo m yo na m kere Kristo jama n wuwuruwa ni.
Fa kɔ kabo sɔnɔ de Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n na i su i su nahɔrɛ su, mini la má
ŋgasi be.
7 Ama, nyini deke n kɛrɛ bo m yo buuri bu ka bu la kpɛrɛ ma m ni, Kristo dɛɛ ti,
ma ŋu ka bu kɛrɛ ti ŋgbɛɛn wɔ kisa.
8 I ti nahɔrɛ wɔ ka, ma ŋu ka deke n kɛrɛ ti ŋgbɛɛn wɔ, adena m koro si m Mibiɛ
Yesu Kristo, yiri tara deke n kɛrɛ a. Yiri dɛɛ ti, ma yaki deke n kɛrɛ bo m yo yoori
bu n ka bu ti ŋgbɛɛn wɔ. M niɛ bu kɛrɛ ka wura a, adena m koro de Kristo ni m saa
nnyɔ,
9 na m ni yiri yo deke kun nahɔrɛ su. Kisa m koro se má ka m yo sa bo i kɔ atin
su Nyɛmɛ dɔ, kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n kere ni, ama, kisa, kabo ma yo Kristo
yarada n dɛɛ ti, ye Nyɛmɛ de m ka m yo sa bo i kɔ atin su i dɔ a. Deke n bo i ma i de
m ka m yo sa bo i kɔ atin su i dɔ n la bo ma yo i yarada n wɔ.
10 Deke bo m koro i n kɛrɛ la ka, m sí Kristo, na m nyá i yiko n bo i koro teŋgeeri i
yiwee n nu ni, na m dí i dɛɛ wahara n bo i diiri n be, na m wú i dɛɛ yiwee n be.
11 Nyini ma m la tama ka mini gusu téŋge m yiwee nu a.

Kabo ya boro ya nyi na ya nya Kristo aceeri ni

12 M suse má ka ma du mɔ aju su na m ti kabo Nyɛmɛ koro ka m ti ni, wara ma
du mɔ ayo casi wɔ, ama, m toko boro m nyi wɔ, adena m nya deke n bo i ti na Yesu
Kristo afa m ayo i dɛɛ sɔnɔ ni.
13 M ninbaam, mini ni m tii suse má ka ma ju su kabo i koro ka m woowa ti barasu
n wɔ, se deke kun ye m nyunu aboro i su a, m wara afi dekem kɛrɛ bo m yo yoori bu
n sa, ama, m sukoro ka m boro m nyi wɔ, na m saa kan deke n bo i wo m nyunu ni.
14 Nyini ti, m miɛ m nyi wɔ na m kɔ m nyunu, adena m kɔ ŋu i awieeri, na m nya
aceeri n bo Nyɛmɛ afere m ama m ŋgɔɔ i dɔ ni, Yesu Kristo dɛɛ ti.
15 I ti ye ni ka yɛrɛ kɛrɛ bo ya yarada ti biiwa ni, ya nyunu boro fa kɔ nyini dika. Na
nzɛn am sunsunni ba woori i ŋguŋgumi, fa kɔ i nɔaniɛ n su, Nyɛmɛ yí i nyi kere am,
na am tí i bu.
16 Ama, bo i wo bɛrɛ la ka, kabo ya bita Nyɛmɛ atin ba ju haari ni nyuma ni, am
ma ya toko bita i sɔ.
17 M ninbaam, am ma am woowa ti kabo m dɛɛ n ti barasu ni. Woowa kpa n bo ya
du mɔ afa akere am ni, am niɛ minɛm bo bu bita nyini woowa kpa n ni, na am sɔn
bu su.

18 Dama saŋga kɛrɛ m nati se am ka, nbem woowa kere ka bu ti Kristo kpɔfɔm wɔ,
fa kɔ i yiwee n bo i wuuri i baka jaanu n su ni. Ye kisa m kaaki suse am bekun ni
nyunvuin n a.
19 Nyini minɛm sɔ, bu nyɛmɛ la bu kunnu wɔ, na deke bo má i ti bu nyinsɛ ni, bu
fa nyini fa yo yanfɔya. Bu sunsunni kɛrɛ wo durunya n nu fɛn neŋgem ŋgumi sɔ a,
nyini ti, bu awieeri, bu ká ŋgbɛɛn wɔ.
20 Ama, yɛrɛ yiri, ya ti Nyɛmɛ dika n bo i wo aŋgoro n nu nbaam wɔ, ye ya
suŋminda ya Mibiɛ Yesu Kristo, ya Tiidefɔ ni, ni anyumboro, ka i fíte Nyɛmɛ dika
n bo i wo aŋgoro n nu ba.
21 Na i bá kaaki ya ahin aŋuniɛ n bo i wú ni, na i má i yo aŋuniɛ fɔfɔrɛ barasu be
bo i ti kabo i dɛɛ aŋuniɛ woowa n bo i la jirima n ti barasu ni. I fá i yiko n bo i fa niɛ
deke n kɛrɛ su ni fá yo nyini kɛrɛ a.

4

Kabo Pɔɔlu tuuri bu fɔ ni

1 M ninbaam, m koro am agaya, na m ahore abi ka m ŋu am ni, ambɛrɛ ti, ye m
ahore ti jɔɔwa saŋga kɛrɛ a, ambɛrɛ ti m kpɛrɛ bo ma di i m jumayoowa n nu a.
Nyini ti, am bita Mibiɛ n dɛɛ atin n ni nahɔrɛ su.
2 Yuwodiya, ni Sintiki, m sere am wɔ jande, ka, am fa anɔɔsɛ, dama am ti
nibaam wɔ, Mibiɛ n dɛɛ ti.
3 Tɔ, wɔrɔ gusu bo a ti m matafɔ nahɔrɛ su ni, m sere u wɔ, ka, a buka nyini nbara
nnyɔm ni, dama bɛrɛ yiiri anyumboro bukaari m, ye ya kaanri labari kpa n jɔrɛ n a,
fa saŋga ni Kerementi, ni nyiŋgam bo m ni bɛrɛ saŋga yo juma ni. Nyɛmɛ akɛrɛ bu
kɛrɛ duma awura ŋgɔɔ kadasi n nu.
4 Ya Mibiɛ n dɛɛ ti, am ma am ahore jɔ saŋga kɛrɛ, m kaaki suse am bekun wɔ ka,
am ma am ahore jɔ.
5 Am ma sɔnɔ kɛrɛ ŋu ka am ti bɛnlɛ, dama Mibiɛ ni káaki ba kisa.
6 Má am koko fa kɔ deke be su, ama, am kan am sa bo i ti am miɛɛwa kɛrɛ fa kere
Nyɛmɛ saŋga kɛrɛ, na am sere i, na am da i asi am ahore su.
7 Am yoori sɔ, Nyɛmɛ má am ahoreda bo i la má aŋusu, na i súniɛ am dika fa kɔ
am ahore su ni am sunsunni nu, dama am ni Yesu Kristo ayo kun n dɛɛ ti.
8 M ninbaam, jɔrɛ n bo wɔ ka n la ka, am ma am sunsunni kɛrɛ wo dekem bo bu
ti kpa, na bu la kansi n su. Bɛrɛ la deke bo i ti nahɔrɛ, ni bo i la anyunuyi, ni sa bo i
kɔ atin su, ni bo i ti casi, ni bo i ti koro sa, ni bo i la jirima.
9 Dekem bo am sɔnsɔn bu fiteeri m dɔ ni, ni bo am deeri m dɔ ni, bɛrɛ la m nɔaniɛ
ni, ni m sayoowa ni, am su bu su na am fa yo juma. Nyɛmɛ la ahoreda, yiri wó am
dɔ a.

Kabo Pɔɔlu yoori bu ansɛ fa kɔ bu buka n su ni

10 Ya Mibiɛ n dɛɛ ti, m ahore ajɔ akɔ asin su, dama wɔ cɛ bo m ti má am ŋga, ama,
kisa am akaaki akere ka am cɛcɛ wo m nu. M si ka saŋga kɛrɛ am cɛcɛ wo m dɔ, se
kabo am yo na am buka m n ye am anya má atin a.
11 Bo m suse sɔ ni, i ti má ka deke be miɛ m wɔ ye m sukan sɔ n a, dama nzɛn m
la i, ni bo m la má i kɛrɛ, m si kabo m tara m ŋu na m wo barasu.
12 M si kabo yaari ti sɔnɔ na i ti barasu, na m kaaki si kabo sɔnɔ nya i agaya na i ti
barasu. Deke kɛrɛ bo m wo, na sa be atu m, nzɛn m di na m kunnu yi o, wara nzɛn
m da ahɔɛ o, nzɛn m la neŋge beberebe o, wara i ti kaan o, m si kabo m tara m ŋu
barasu na m nyunu yi i.
13 Yesu Kristo maari m faŋga n dɛɛ ti ye m koro yo deke n kɛrɛ a.
14 Ama, am ayo sakpa, kabo miɛ tuuri m na m ni ambɛrɛ kɛrɛ saŋga di wahara ni.

15 Ambɛrɛ Filipiyafɔm si ka fite saŋga bo m boori i bu ba kaanri labari kpa n jɔrɛ
kereeri am ni, nyini sin, na m ba fiteeri Makɛdoniya awɔrɛ n nu ni, Kristo jama kun
n kpein be mmɔɔ ace má m aceeri be, má ka ambɛrɛ ŋgumi ceeri m aceeri a.
16 Saŋga bo m toko wo Tɛsalonika miɛ kpiri n nu ni, na miɛ tuuri m ni, am yo
sunmaari m dɔ ni aceeri kpe nnyɔ.
17 I ti má ka m koro ka saŋga kɛrɛ m sude aceeri fite am dɔ ɔ, ama, m koro ka am
yo sɔ, na Nyɛmɛ yo am kisi.
18 Deke n kɛrɛ bo am fa sunmaari m dɔ ni, m saa akan i, am ace m atara kabo má
m koro ni mmɔɔ. Kisa m koro má pui kun, dama Ipaforoditosi afa am aceeri n kɛrɛ
aba ama m. I ti ka yoowa bo ba yo i ama Nyɛmɛ na wɔ sun i nu ade i ni akunnujɔ wɔ.
19 M Nyɛmɛ Fɛmɛ ni, yiri la neŋge ni ajɛkɛ kɛrɛ a, i kɛrɛ wo Yesu Kristo dɛɛ jirima
nu wɔ, i má am deke kɛrɛ bo am fun i.
20 Ya Si Nyɛmɛ ni, yiri ti ye ni ka ya kansi i saŋga kɛrɛ saŋga. Ami.

Kabo Pɔɔlu yoori bu ansɛ awieeri su ni

21 Am bisa Nyɛmɛ minɛm kɛrɛ dɔŋgu ma m. Bɛrɛ ti Yesu Kristo dɛɛm a. Ya
ninbaam bo bu wo m dɔ fɛn n bisa am kɛrɛ dɔŋgu.
22 Nyɛmɛ minɛm kɛrɛ bisa am dɔŋgu, maala bo bu yo juma Romafɔm Fɛmɛ Kpiri
Siza dika ni.
23 Ya Mibiɛ Yesu Kristo buka am kɛrɛ.

Pɔɔlu kadasi bo i kɛrɛ fa maari KOLOSIYAFƆM ni

1 Mini Pɔɔlu bo Nyɛmɛ dɛɛ koroyanu na m ti Yesu Kristo jaramasa ni, m ni ya niwa Timoti
2 sukɛrɛ ahin kadasi n ma Nyɛmɛ minɛm bo wɔ yi bu Kolosiya miɛ kpiri n nu n a, na bu ti ya ninbaam bo bu su Kristo su nahɔrɛ su ni. Ya Si Nyɛmɛ buka am na i ma am ahoreda.

Kabo Pɔɔlu sereeri Nyɛmɛ na i daari i asi ni

3 Saŋga kɛrɛ ya sere Nyɛmɛ ma am wɔ, yiri ti ya Mibiɛ Yesu Kristo Si a, na ya da i asi fa kɔ kabo am woowa ti barasu n wɔ,
4 dama ya ti kabo am ayo Yesu Kristo yarada, ni kabo am koro Nyɛmɛ minɛm kɛrɛ barasu ni.
5-6 Deke n bo i ti na am yoori sɔ n la ka, am la ahoresi ka am nyá deke n bo Nyɛmɛ afa ase aŋgoro ka i fá ma am ni. Am du mɔ tiiri nyini ahoresi n jɔrɛ saŋga bo minɛm ba kaanri labari kpa n bo i ti nahɔrɛ n jɔrɛ kereeri am n wɔ. Labari kpa n bo am deeri i ni, wɔ tɛrɛki abara ayɛ durunya n kɛrɛ, minɛ ade i, bu suyo sakpa durunya n kɛrɛ nu. Fite saŋga bo am tiiri i ni, am deeri i ye am siiri sakpa n bo Nyɛmɛ ayo ama am ni nahɔrɛ su n a.
7 Ya lamɔkɔ akɔɔ Ipafarasi bo ya koro i ni, yiri du mɔ kereeri am ahin labari kpa n a. Yiri ti Kristo amusuisufɔ bo i la dabuŋu na i yo i juma buka am a,
8 yiri seeri ya kabo Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi n abuka am na am koro minɛm barasu n a.
9 Nyini ti, fite cɛɛn bo ya tiiri kabo Nyɛmɛ ayo sakpa n ama am ni, saŋga kɛrɛ ya sere Nyɛmɛ ma am wɔ, ka i ma am si nahɔrɛ su kabo i koro ka am yo barasu ni, na i kaaki ma Awiɛwiɛ Casi ma am nya si ni alecira barasu kɛrɛ.
10 Nyini ma am koro wo kabo i ti ye ni ka Ya Mibiɛ minɛm wo barasu n a, na am yo kabo i koro n kɛrɛ, na am yo sakpa barasu barasu kɛrɛ, na am si Nyɛmɛ nahɔrɛ su buka su.
11 Ya kaaki sere Nyɛmɛ ka i ma i jirima ni i yiko n bo i la má aŋusu n ma am faŋga barasu kɛrɛ, na am koro mindi, na am la sawɔrɛ fa kɔ kekereke kɛrɛ bo i tu am, ni ahorejɔ.
12 Na am da ya Si Nyɛmɛ asi, dama yiri ama am ayo minɛm bo am aju su ka am saŋga nya deke n bo i fá ma i minɛm bo bu wo wein n nu ni.
13 Yiri ye wɔ yi ya afite awosin dɛɛ fɛmɛya yiko n kɛrɛ nu, ye wɔ fa ya awura i Wa koroowa n dɛɛ fɛmɛya n nu a.
14 Yiri Kristo dɛɛ ti, ya nya tiide, ye wɔ fa ya satiɛ ace ya.

Kabo Kristo woowa ni i juma ti barasu ni

15 Kabo Nyɛmɛ bo ya ŋu má i n woowa ti ni, yiri Kristo woowa ti sɔ ɔ, yiri ti Nyɛmɛ Wa kpiɛn n bo i ti deke kɛrɛ bo Nyɛmɛ ayi bu n tii a.
16 Yiri ye Nyɛmɛ maari i yiiri deke kɛrɛ bo i wo aŋgoro ni asiɛŋgu n a, ni dekem bo ya ŋu bu, ni bo ya ŋu má bu ni, ni yikofɔm kɛrɛ, ni nfaŋgafɔm, ni nfɛmɛm kɛrɛ. Nyɛmɛ maari yiri yiiri deke n kɛrɛ a, adena deke n kɛrɛ wura i kpiri.
17 Yiri du mɔ woori bɛrɛ wɔ ka, ye Nyɛmɛ nya ba yiiri deke n kɛrɛ a. Yiri ma deke n kɛrɛ toko wo bɛrɛ a.
18 Yiri ti i jama n kɛrɛ tii a, ye i jama n ti i ŋuniɛmbaa ni, yiri ti i jama n bumboori a, yiri ye Nyɛmɛ adu mɔ ateŋge i yiwee nu a, adena i yo deke n kɛrɛ bo Nyɛmɛ ayi bu n mɔfɔ.

19 Dama wɔ sun Nyɛmɛ nu ka, i dɛɛ woowa kɛrɛ wo i Wa n nu.
20 Na Baa n dɛɛ ti ma Nyɛmɛ akoro akaaki deke n kɛrɛ bo bu wo aŋgoro ni asiɛŋgu
ama bu ni Nyɛmɛ ayo kun, i mbunja n bo i fiteeri i ŋuniɛ nu baka jaanu n su ni, ayo
bu ni Nyɛmɛ afiɛn dɔŋgu a.
21 Ambɛrɛ, saŋga be, am yo woori dede ni Nyɛmɛ wɔ, am yo ti i kpɔfɔm wɔ, dama
am yo yo satiɛm wɔ, na am sunsunni ti má kpa,
22 ama, kisa i Wa n woori ka adamande wɔ, na i wuuri baka jaanu n su ni, nyini
ma am ni yiri ayo kun a, adena i yó am casi, na má be koro jaraki am, na am lá má
ŋgasi be Nyɛmɛ dɔ.
23 Ama, i ti ye ni ka am subita yarada n bo am la i kenken saŋga kɛrɛ, na má am
yaki i, má am ma deke be kanda am fa kɔ kabo am tiiri labari kpa n bo i maari am
yoori i tama n jɔrɛ ni. Nyini labari n ye bu kaanri i jɔrɛ durunya n kɛrɛ nu n a, ye
mini Pɔɔlu mmɔɔ ti i amusuisufɔ, ye m kan i jɔrɛ n a.

Kabo Pɔɔlu yo juma ma Kristo jama n barasu ni

24 Ama, kisa wɔ yo m fiɛ kabo m sudi wahara ambɛrɛ dɛɛ ti ni, na wahara n bo m
di i m ŋuniɛ n nu ni, m sudi i sɔ haari m kɔ wie i, kabo Kristo gusu diiri wahara ni,
m dí i ma i jamam bo bu ti i ŋuniɛmbaa n wɔ.
25 Nyɛmɛ ayi m ka m yo Kristo jama n amusuisufɔ a, ye wɔ ma m ahin juma n ka
m yo buka am a. Nyini la bo i ŋa m kan i nɔaniɛ n kɛrɛ pepere kere am ni.
26 I ti jɔrɛ bo Nyɛmɛ yo fa fiɛɛri dawafɔm kɛrɛ su wɔ, ama, kisa wɔ fa i akere i
minɛm bo wɔ yi bu ni.
27 Bɛrɛ ye Nyɛmɛ koro ka i kere bu jɔrɛ bo i wo fiɛɛwa nu n a, yiri la alekutura sa
bo i la má aŋusu na i koro ka i yo ma ambɛrɛ bo am ti má Yudafɔm ni. Yiri la ka,
Kristo wo am nu, na am la ahoresi ka am nyá i dɛɛ jirima woowa n be.
28 Ya kan Kristo jɔrɛ kere sɔnɔ kɛrɛ wɔ, na ya kere bu na ya bɔbɔ bu, ni alecira bo
wɔ fa ama ya ni, na bu ba i dɔ ba su i ka minɛm bo bu nyunu ati Kristo dɛɛ atin su.
29 Nyini dɛɛ ti, ye m yo ahin juma n ni anyumboro n a. I dɛɛ yiko n bo i la má
aŋusu ni ma m faŋga ye m koro yo juma n a.

2

1 M koro ka am si kabo m tu ŋgoni yo juma n ni anyumboro ma ambɛrɛ, ni
Lawodikayafɔm, ni minɛm bo bu nya si má m ni.
2 M koro ka m yo sɔ na i wura am kpɛrɛ kekereke, na am la anɔɔsɛ, na am koro
am beŋgu ni nahɔrɛ su, na am si Nyɛmɛ nahɔrɛ su, na am de i nɔaniɛ ni, na i ma am
ahorejɔ, na am si jɔrɛ n bo Nyɛmɛ yo fa fiɛɛri ni. Yiri la Yesu Kristo.
3 Yiri ŋgumi ti bo i koro ma ya alecira ni si kɛrɛ fa kɔ Nyɛmɛ jɔrɛ n bo i wo fiɛɛwa
nu wo i dɔ ni.
4 M koro má ka be fa anɔɔfiɛfiɛ daka am, nyini dɛɛ ti, ye m se am sɔ n a.
5 Haari ni bo m wo má am dɔ ni, m sunsunni yiri wo am dɔ, kabo am ayo Kristo
yarada nahɔrɛ su na am la anɔɔsɛ bita i atin kenken ni, nyini ayo m fiɛfiɛ agaya.

Am ma am woowa ti kabo Kristo dɛɛ ti ni

6 Kabo am asoro su ade Yesu Kristo ka am Mibiɛ ni, am ma am woowa ti ka minɛm
bo bu ni yiri ayo kun ni.
7 Am bita i kekereke, na am subuka su fa kɔ Nyɛmɛ atin su, na am ma am yarada
yo biiwa nahɔrɛ su kabo ba kere am ni. Na am suda i asi agaya.
8 Am si am ŋu sa, na má be fa adamande ŋgɔnlɛ, ni sa ŋgbɛɛn be dadaka am na
am su bu su. Bɛrɛ la adamande kereewam, ni durunya n nu satiɛ yoowam bo bu fa
kere minɛm na i ti má Kristo dɛɛ kereewa ni.
9 Dama Nyɛmɛ dɛɛ woowa kɛrɛ wo Kristo dɛɛ ŋuniɛ n nu wɔ.

10 Kabo am ni yiri ayo kun ni, nyini ma am anya deke kɛrɛ pepere a. Yiri ti yikofɔm,
ni nfaŋgafɔm kɛrɛ tii a.
11 Kabo am ni Kristo ayo kun ni, nyini kere ka am awura kɛnkɛnnɛ nahɔrɛ su a,
má aŋuniɛmbaa su yoowa bo adamande yo i ni, ama, yiri la bo Kristo ayi am satiɛ n
kɛrɛ ni.
12 Saŋga bo bu biɛɛri am Nyɛmɛ nzue ni, i kere ka ba saŋga ase am ni Kristo wɔ
lɛɛ, na am ni yiri asaŋga ateŋge i yiwee n nu lɛɛ, dama am la yarada ka Nyɛmɛ dɛɛ
yiko n nu ye wɔ teŋge Kristo i yiwee n nu a.
13 Saŋga be, am yo ti fuinm wɔ, dama am ti satiɛyofɔm wɔ, na am ayo awura má
kɛnkɛnnɛ na am su má Nyɛmɛ. Ama, kisa Nyɛmɛ ama am ni Kristo asaŋga anya
ŋgɔɔ fɔfɔrɛ. Wɔ fa ya satiɛ kɛrɛ ace ya.
14 Satiɛ kɛrɛ bo ya yo yoori na ba kɛrɛ i ka i ti ŋgasi jɔrɛ ni, Yesu yiwee n bo i wuuri
baka jaanu n su n dɛɛ ti, wɔ ŋmisi ayi nyini ŋgasi sa n kɛrɛ,
15 na wɔ kunma yikofɔm ni nfaŋgafɔm kɛrɛ, awura bu nyinsɛ fofoe nu.
16 Nyini ti, má am ma be jaraki am fa kɔ sayoowa be su, kabo am yo fa kɔ diire
diiwam ni bu ciirem, wara deke nuuwam ni bu ciirem, wara cɛɛnkpiri ciirem, wara
sara fɔfɔrɛ ciire yoowam, wara Ɲumiyi cɛɛn n ciirem.
17 Nyini yoowam kɛrɛ ferema ni deke n bo i suba n wɔ, yiri la Kristo.
18 Am si am ŋu sa ni minɛm bo bu ŋa ba ŋu deke yikereewa nbem, na bu yo bu
ŋu ka bu ti tarakam, na bu su mɛrɛkɛm ni. Adamande dɛɛ sunsunni nu kpirikoro la
nyini n kɛrɛ bo bu yo sɔ ni. Má am ma bu ŋu am ŋgasi be.
19 Nyini minɛm sɔ da má Kristo bo i ti i jama n tii n ŋu. I jama n ti i ŋuniɛmbaa a.
Yiri niɛ i ŋuniɛmbaa barasu barasu n kɛrɛ suyo i kun a, na i ma i wura i beŋgu nu,
na i sasa suyo faŋga, na i buka nyɛmɛsu atin su, kabo Nyɛmɛ koro ni.
20 Kabo am ni Kristo asaŋga awu ni, am anya am tii afite durunya n nu satiɛ yoo-
wam kɛrɛ nu. Nzu ti ye am su bu nyini ciirem su a?
21 Bo bu ŋa, má am tara ahin, má am di ahin, ni bo bu ŋa má am fa am saa kan
ahin dekem ni.
22 Nyini ciirem kɛrɛ ti adamande dɛɛ kereewam wɔ, nzɛn sɔnɔ suuri bu su, bu kɛrɛ
kaari ŋgbɛɛn wɔ.
23 Nyini ciirem ni, minɛ sunsun ka bɛrɛ n bo bu su nyini n kɛrɛ su n ti alecirafɔm wɔ,
ama, bu ti má alecirafɔm, bu su dekem bo bu ahorembaa koro ni su a, na bu yo bu
ŋu taraka, na bu sukere bu ŋu wahara, ama, nyini n kɛrɛ bo bu yo i ni, bu koro tara
má bu ŋu fa kɔ adamande konviki dika.

3

Woowa dawa n ni woowa fɔfɔrɛ n jɔrɛ

1 Nyini ti, kabo am ni Kristo asaŋga ateŋge i yiwee n nu ni, am ma am ahorembaa
kɛrɛ wo dekem bo bu wo aŋgoro n su, dika n bo Kristo tana Nyɛmɛ saa fɔmbɔrɔ su
ni.
2 Am ma am sunsunni kɛrɛ wo dekem bo bu wo aŋgoro n su, ama, má dekem bo
bu wo durunya n nu fɛn ni.
3 Dama am ni Kristo asaŋga awu wɔ, ye am ni yiri ayo kun a, ye Nyɛmɛ afa am ni
yiri ŋgɔɔ afiɛ yiri ni i tii dɔ a.
4 Kristo ti am ŋgɔɔ nahɔrɛ su a, i ba baari, am ni yiri kɛrɛ sáŋga fite a, na am nyá
i jirima woowa ni.
5 Nyini dɛɛ ti, am yaki am ŋuniɛmbaa sa koroowa kɛrɛ, má am yo sakaraya, am
yaki daŋgba sayoowam, am yaki konviki ŋgbɛɛnŋgbɛɛn, má am ma am nyunu boro
satiɛyo su. Má am ma am nyunu boro neŋge kpini su, sɔnɔ kɛrɛ bo i yo sɔ, i mi su
má Nyɛmɛ, i su neŋgem wɔ.

6 Nyini dɛɛ ti, ye Nyɛmɛ fá yaa cin minɛm sui a, bɛrɛ bo ba kete ka bu de má i
nɔaniɛ na bu yo nyini sam ni.
7 Saŋga be, ambɛrɛ mmɔɔ ni am tii yo yo nyini sam wɔ, dama kabo am woowa yo
ti lɛɛ.
8 Ama, kisa, am yaki nyini kɛrɛ fieo, yaafa ni aŋunkpini, na má am ma nzukɔ kpiɛ
ni jɔrɛ ŋgbɛɛnŋgbɛɛn fite am nɔɔ nu,
9 má am bu kɔrɛ sɔ am beŋgu, dama am ayaki am dawa dɛɛ yoowa n kɛrɛ fieo fieo,
10 am afa wo fɔfɔrɛ. Nyɛmɛ suma am nyini woowa fɔfɔrɛ n a, adena i má am
woowa ti kabo i dɛɛ woowa ti barasu ni, na am koro si i nahɔrɛ su.
11 Nyini woowa fɔfɔrɛ n bo Nyɛmɛ ayo i n dɛɛ ti, Yudafɔm ni minɛm bo bu ti má
Yudafɔm ti kun wɔ, minɛm bo ba wura kɛnkɛnnɛ o, ni bo ba wura má kɛrɛ ti kun wɔ,
ni minɛm bo bu jɔjɔ aniɛ barasu nbem, ni minɛm bo bu nyunu nya teke má, ni akɔɔm
ni awurunbaam, bu kɛrɛ ti kun wɔ. Ama, bo i kɔ tara bu kɛrɛ n la Kristo, yiri wo bu
kɛrɛ ahore su a.
12 Am ti minɛm bo Nyɛmɛ koro am, na wɔ yi am afa ayo i dɛɛm wɔ. Nyini ti, i ti ye
ni ka am si aŋunfɔ na am buka minɛm, na am yo am ŋu kaan, na am yo bɛnlɛ, na
am la mindi,
13 na am yo sawɔrɛ de am beŋgum. Nzɛn be ni i beŋgu anya jɔrɛ, am fa ce am
beŋgu. Kabo Kristo afa am ŋgasi ace am ni, ambɛrɛ gusu fa am beŋgum ŋgasi ce
bu.
14 Bo i tara i kɛrɛ n la ka, am koro am beŋgu, dama koro ma am yo kun a, na am
yo anɔɔsɛ nahɔrɛ su.
15 Kristo afere am ayo am deke kun ama am ahoreda, nyini dɛɛ ti, am ma nyini
ahoreda n wo am dɔ saŋga kɛrɛ, na am suda Nyɛmɛ asi.
16 Am ma Kristo jɔrɛ n wo am ahore su ni nahɔrɛ su. Am fa Nyɛmɛ nɔaniɛ na am
fa kere am beŋgu, ni alecira kɛrɛ bo am la i ni, na am fa tu am beŋgu fɔ. Am fa
Nyɛmɛ nɔaniɛm bo bu wo kansi jue kɛrɛɛwam n nu n fa di jue kansi Nyɛmɛ, na am
di jue n bo Awiɛwiɛ Casi n kere am, na am di jue da Nyɛmɛ asi am ahore su.
17 Am sayoowa, ni am jɔjɔɔwa kɛrɛ nu, am yo i ya Mibiɛ Yesu dɛɛ duma n nu, na
am da ya Si Nyɛmɛ asi Kristo dɛɛ ti.

Kabo i ti ye ni ka Kristo susufɔm bita bu awuru barasu ni

18 Nbaram, am de am hunm nɔaniɛ kabo i ti ye ni ka Mibiɛ n susufɔm yo ni.
19 Nbiɛsɔm, am koro am yim, má am bita bu ni joko tiɛ.
20 Nbaatumam, am de am sim ni am nim nɔaniɛ fa kɔ deke kɛrɛ su. Nzɛn am yo
sɔ, nyini yo Mibiɛ n fiɛ a.
21 Nbaasim, má am yo sa bo i yɛ am nbaam yaa su, na bu ahore saaki.
22 Ambɛrɛ bo am ti akɔɔm ni, am de am mibiɛm bo bu wo durunya n nu fɛn n
nɔaniɛ deke kɛrɛ nu, má am yo ka bu niɛ am dɛɛ ti, na am koro ka am yo na bu
ahore jɔ am ŋu, ama, am yo deke kɛrɛ bo bu ŋa am yo i n ni am ahorembaa kun, ka
am su Mibiɛ n dɛɛ ti.
23 Am yo am juma kɛrɛ ni am ahorembaa kun, ka am suyo ma Mibiɛ n wɔ, ama,
má ka am suyo ma adamande wɔ.
24 Am si ka am nyá ŋkatɔ bo Nyɛmɛ ase ka i fá ma i minɛm ni. Dama am Mibiɛ n
bo am su i ni, yiri la Kristo wɔ.
25 Sɔnɔ kɛrɛ bo i yoori sa bo i ti má kpa, Nyɛmɛ tɔ́ i mi kaari, dama Nyɛmɛ tantambu
má nu.

4

1 Ambɛrɛ gusu bo am ti mibiɛm ni, am yo am akɔɔm kpa, na am yo deke bo i ti ye
ni ka am yo ma bu ni, dama am si ka am gusu la am Mibiɛ n bo i wo aŋgoro.

Nyɛmɛsere ni fɔtu jɔrɛ

2 Am susere Nyɛmɛ saŋga kɛrɛ ni anyumboro, má am fa am ŋu ji, am suda i asi.
3 Nzɛn am sere Nyɛmɛ, am sere ma ya gusu, na Nyɛmɛ teke atin ma ya na ya kan
labari kpa n fa kɔ Kristo jɔrɛ n bo i yo wo fiɛɛwa nu n kere minɛm. Dama labari kpa
n dɛɛ jɔrɛ ti, ye m wo dansaraka nu n a.
4 Am sere Nyɛmɛ ma m, na i jina m sin na m koro kan labari kpa n kabo i ti ye ni
ka m yi i bu nyunyumi kere minɛm na bu ti i bu.
5 Am fa ŋgɔnlɛ na am si kabo am wo fa kɔ minɛm bo bu ti má Kristofɔm dɔ. Saŋga
kɛrɛ bo am nya atin, am fa yo sakpa, kabo i ti ye ni ka am yo ni. Má am saaki am
saŋga n bo am la i ni.
6 Saŋga kɛrɛ bo am ŋa am jɔjɔ minɛm dɔ, am ma am nɔaniɛ fite kpa na i yo bu
fiɛfiɛ, na am si kabo am bɔ sɔnɔ kɛrɛ nu barasu.

Kabo Pɔɔlu yoori bu ansɛ awieeri su ni

7 Ya niwa Tikikusi bá kan m ŋusu jɔrɛ kɛrɛ kere am. Yiri ye ya koro i agaya, i bita
nahɔrɛ fa kɔ i juma su, i ti ya lamɔkɔ akɔɔ ɔ, fa kɔ Mibiɛ n juma n su.
8 Nyini ti, ye m susunma i am dɔ n a, ka i ba kan kere am kabo ya kɛrɛ ti barasu,
na am ahore si.
9 I ni Onisimɔ suba a. Yiri mmɔɔ ti ya niwa bo ya koro i wɔ, i bita nahɔrɛ fa kɔ i
juma su, i ti am be wɔ. Bu bá kan deke kɛrɛ bo i suyo fɛn kere am.
10 Arisitakusi bo m ni yiri kɛrɛ wo dansaraka nu fɛn ni, bisa am kɛrɛ dɔŋgu.
Banabasi niɛma Marako gusu bisa am kɛrɛ dɔŋgu. Ma du mɔ ase am kabo am yo
barasu, ka i baari, am de i ni am saa nnyɔ.
11 Yesu n bo bu kaaki fere i ka Jusitosi n gusu bisa am kɛrɛ dɔŋgu. Bɛrɛ minɛ nsan
n ŋgumi ti m lamɔkɔ Yudafɔm bo ba yo yarada, na m ni bɛrɛ saŋga yo Nyɛmɛ fɛmɛya
n nu juma n a. Bu ti minɛm bo bu ma m ahoresi.
12 Ipafarasi gusu bo i ti am be na i ti Kristo akɔɔ n bisa am dɔŋgu. Saŋga kɛrɛ i
sere Nyɛmɛ ni anyumboro ma am wɔ, adena am la jinakunsu na am su Nyɛmɛ ni
nahɔrɛ, na am yarada yo biiwa, na am de i nɔaniɛ ni kabo Nyɛmɛ koro n kɛrɛ.
13 Mini mmɔɔ ni m tii koro di i daani, kabo i yi anyumboro yo juma ma ambɛrɛ, ni
Lawodikayafɔm, ni Hɛrapolisifɔm barasu.
14 Luka bo ya koro i na i ti dɔkɔtiɛ ni, i ni Demasi kɛrɛ bisa am dɔŋgu.
15 Am bisa ya ninbaam kɛrɛ bo bu wo Lawodikaya ni, ni Nimfa, ni Kristo jama n
kɛrɛ bo bu nati tiɛn bu nɔɔ i dika n dɔŋgu.
16 Nzɛn am kaanri ahin kadasi n wieeri, am yo aniɛ na am fa ma Lawodikayafɔm na
bu gusu kan i. Na am boro am nyi na am gusu kan m kadasi n bo bɛrɛ Lawodikayafɔm
fa ma am ni.
17 Am se Akipusi ka i boro i nyi, na i yo juma n bo Mibiɛ n fa maari i ni, na i wie i.
18 Mini Pɔɔlu ni m tii sufa m saa sukɛrɛ ahin kɛrɛɛwa n bisa am dɔŋgu a. Má am
ma am wara fi ka m wo dansaraka nu wɔ. Nyɛmɛ buka am kɛrɛ.

Pɔɔlu kadasi ciciri su bo i kɛrɛ fa maari TƐSALONIKAFƆM ni

1 Mini Pɔɔlu, ni Silivanusi, ni Timoti sukɛrɛ ahin kadasi n ma ambɛrɛ Kristo jama
n bo am wo Tɛsalonika miɛ kpiri n nu na am ti ya Si Nyɛmɛ ni ya Mibiɛ Yesu Kristo
dɛɛ minɛm ni. Nyɛmɛ buka am, na i ma am ahoreda.

Kabo Tɛsalonikafɔm woowa ni bu yarada tiiri barasu ni

2 Saŋga kɛrɛ ya da Nyɛmɛ asi ambɛrɛ kɛrɛ dɛɛ ti wɔ, na ya susere Nyɛmɛ ma am,
3 na ya suteŋge am su ya Si Nyɛmɛ dɔ, kabo am fa am yarada fa yo juma barasu ni,
ni kabo am la koro, na am fa yo juma barasu ni, ni kabo am bita am tama n kenken
fa kɔ ya Mibiɛ Yesu Kristo dɔ ni.
4 Ya ninbaam, Nyɛmɛ koro am, na ya si ka wɔ yi am ka am yo i tiɛŋgu dɛɛ minɛm,
ya si ka i ti sɔ ɔ,
5 dama saŋga bo ya kaanri labari kpa n kereeri am ni, wɔ ti má nɔaniɛ jɔjɔɔwa
ŋgumi wɔ, ama, i fite Awiɛwiɛ Casi n dɛɛ yiko n nu wɔ, ye am siiri tenle su ka i ti
nahɔrɛ a. Saŋga bo ya woori am dɔ ni, am ŋuuri kabo ya wo tiiri barasu, i fiteeri ka
ambɛrɛ dɛɛ ti ye ya woori sɔ a, adena i buka am.
6 Na am asɔn ya ni Mibiɛ n dɛɛ wo n su, haari ni bo am diiri wahara agaya n kɛrɛ
ni, am deeri labari kpa n wɔ, ni ahorejɔ n bo i fite Awiɛwiɛ Casi n dɔ ni.
7 Am nyini wo n ti, yaradayofɔm kɛrɛ bo bu wo Makɛdoniya ni Akaya awɔrɛm n
nu aŋu ka i ti ye ni ka bu sɔn am su.
8 Má ka Makɛdoniya ni Akayafɔm tiiri Mibiɛ n labari n fiteeri am dɔ n ŋgumi, ama,
yarada n bo am yoori Nyɛmɛ ni, i jɔrɛ abara ayɛ deke kɛrɛ. Nyini ti, ya la má jɔrɛ be
bo ya kan kun.
9 Nyini minɛm n kɛrɛ kan kabo am deeri ya barasu, saŋga bo ya baari am dɔ ni, ni
kabo am kaakiiri am sin boori amɔɛm na am su Nyɛmɛ bo i ti nahɔrɛfɔ na i wo bɛrɛ
saŋga kɛrɛ ni,
10 na am ŋminda i Wa Yesu, yiri fíte Nyɛmɛ dɔ aŋgoro ba a, yiri ye Nyɛmɛ ateŋge
i yiwee n nu n a, yiri yí ya fite jina cɛɛn dɛɛ kekereke n nu a.

2

Kabo Pɔɔlu yoori i juma Tɛsalonika miɛ kpiri n nu barasu ni

1 Ya ninbaam, ambɛrɛ mmɔɔ ni am tii si ka, ba n bo ya baari am dɔ ni, wɔ ka má
ŋgbɛɛn.
2 Am si kabo bu boori ya, na bu wuraari ya nyinsɛ Filipiya miɛ kpiri n nu ka, ye
ya nya baari am dɔ Tɛsalonika a. Ama, na Nyɛmɛ ama ya ahoresi na ya koro akan i
labari kpa n akere am, haari ni bo minɛ dɔŋgu asoro má ya su mmɔɔ ni.
3 Nɔaniɛ n bo ya kan kereeri am ni, i ti má ka ya mini atin wɔ, wara i ti má ka ya
la sunsunni tiɛ be wɔ, i sa su ti má ka ya koro ka ya dadaka be wɔ.
4 Ama, saŋga kɛrɛ ya jɔjɔɔri kabo Nyɛmɛ koro n wɔ, dama yiri jina ya sin a, ye wɔ
fa labari kpa n ama ya ka ya kan i. Ya yo má ka i sun adamande nu wɔ, ya yo ka i
sun Nyɛmɛ nu a, dama yiri fiiti si deke bo i wo ya ahore su a.
5 Am si tenle su ka ya ba abo má am anɔɔfiɛ wɔ, na ya ba akan má labari kpa n ka
ya nyunu aboro neŋge kpini su wɔ. Nyɛmɛ wo ya daani,
6 ya yo akoro má kansi am dɔ, wara be dɔ.

7 Má kabo ya ti Kristo jaramasam ni, má ya koro se am ka am yo deke kɛrɛ ma
ya. Ama, saŋga bo ya woori am dɔ ni, ya woori bɛnlɛ wɔ, kabo bara baawufɔ niɛ i
nbaam dika n wɔ.
8 Koro bo ya fa koro am n dɛɛ ti, ye ya kaanri Nyɛmɛ labari kpa n maari am a, na
ya gusu akun ya ŋu ama am, dama ya koroori am agaya n dɛɛ ti.
9 Nahɔrɛ, ya ninbaam, am teŋge su kabo ya boroori ya nyi yoori juma nahɔrɛ su,
ya yoori juma wiɛsu, ni kɔŋguɛ, adena má ya fa ya fie fie be, saŋga bo ya kaanri
Nyɛmɛ labari kpa n maari am ni.
10 Ambɛrɛ yaradayofɔm ni, am ni Nyɛmɛ mmɔɔ kɛrɛ wo ya daani, kabo ya wo tiiri,
saŋga bo ya woori am dɔ ni. Ya woori am dɔ ni akunnu fofoe wɔ, na ya sa kɛrɛ akɔ
atin n su, ya yo má sa be bo i fa jaraki ba.
11 Am si ka saŋga bo ya woori ni ambɛrɛ ni, ya bitaari am kabo sɔnɔ bita i nbaam
n wɔ.
12 Ya maari am ahoresi, na ya dada am ahore, na ya yɛ am nyi ka am wo kabo i ti
ye ni ka Nyɛmɛ minɛm wo barasu n a. Yiri fereeri am a, ka, am ba yo i dɛɛ minɛm
bo i níɛ am dika, na am bá nya i dɛɛ jirima ni.
13 Na ya gusu da Nyɛmɛ asi saŋga kɛrɛ, dama saŋga bo am deeri Nyɛmɛ nɔaniɛ n
bo ya kan kereeri am ni, am ade má i ka i fite adamande dɔ ɔ, ama, am ade i ka i ti
Nyɛmɛ nɔaniɛ wɔ, na i ti sɔ ɔ nahɔrɛ su, ye i wo ambɛrɛ yaradayofɔm ahore su yo
juma a.
14 Ya ninbaam, sam bo bu yo tuuri Kristo jamam bo bu wo Yudiya asiɛn n su ni,
nyini sam ye ba tu ambɛrɛ gusu n a. Kabo am tiɛŋgu minɛm akere am wahara barasu
ni, sɔ ye Yudafɔm yo fa kereeri Kristo jamam n a.
15 Bɛrɛ kuunri Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm ye bu kaaki kuunri ya Mibiɛ Yesu, na ba kere
ya wuwuruwa, na ba yo sa bo i sun má Nyɛmɛ nu, na ba yo adamande kɛrɛ kpɔfɔm.
16 Na ba koro ka bu kanda ya ka má ya kan Nyɛmɛ nɔaniɛ n kere minɛm bo bu ti
má Yudafɔm ni, adena má bu nya tiide. Na nyini satiɛ n aba abuka bu satiɛ n kɛrɛ
su akɔ asin su. Ama, kisa, Nyɛmɛ afa yaa bu ŋu, i sudi bu jɔrɛ.

Kabo má Pɔɔlu koroori ka i kɔ niɛ Tɛsalonikafɔm busu ni

17 Ya ninbaam, saŋga bo ya kpaaki yakiiri am kaan sɔ ni, ya sunsunni yiri woori
am dɔ ɔ, na ya wara ado am agaya, na ya boro ya nyi ka ya ba niɛ am busu.
18 Má ya koroori ka ya kpie ya nyi ba am dɔ. Haari na mini Pɔɔlu ni m tii akoro ka
m kpie m nyi ba am dɔ, kpe nyɛnyɛ kɛrɛ, ama, Sitana akanda ya.
19 Ya koro ka ya kpie ya nyi ba am dɔ, dama saŋga bo ya Mibiɛ Yesu bá kpie i nyi
ba ni, ya lá ahoresi ambɛrɛ dɛɛ ti, na ya lá ahorejɔ, na ya káaki koro fɔ ka ya nya
teremasu i dɔ.
20 Nahɔrɛ, ambɛrɛ ti, ye ya la ahorejɔ koro bo ya hoe n a.

3

1 Kabo ya ni ambɛrɛ akpaaki acɛ n dɛɛ ti, ya wara ado am agaya, nyini ti, ya ŋa
yɛrɛ ka Atensi miɛ kpiri n nu.
2 Na ya sunma ya niwa Timoti ka i ba niɛ am busu. Ya ni yiri saŋga yo juma fa kɔ
Kristo labari kpa n kan su, ye ya sunmaari i ka i ma am nya ahoresi, na i ma am jina
kenken fa kɔ am yarada n su.
3 Adena má am be ŋuniɛ yɔrɔki i fa kɔ ahin wuwuruwam bo bu sukere am n
ti. Ambɛrɛ mmɔɔ ni am tii si ka, nyini sam bo bu tú yɛrɛ yaradayofɔm ni, Nyɛmɛ
koroowa lɛɛ.
4 Dama saŋga bo ya toko wo am dɔ ni, ya yo seeri am ka bu bá kere ya wuwuruwa.
Kabo am si ni, nyini lɛɛ ye wɔ tu ya n a.

5 Nyini ti, ma koro amindi má, ye m sunmaari Timoti na i ba niɛ ka am toko bita
am yarada n kenken n a. Beni, kisa Sitana akoro anya atin adadaka am, wɔ ma ya
juma n bo ya yo i am dɔ n kɛrɛ aka ŋgbɛɛn.
6 Ye kisa, Timoti akpie i nyi afa labari aba ama ya fa kɔ kabo am yarada, ni am koro
n ti barasu. Wɔ se ya ka am la sunsunni kpa fa ma ya saŋga kɛrɛ, na am koro ka am
ŋu ya kabo ya gusu koro ka ya ŋu am ni.
7 Nyini ti, ya ninbaam, haari ni bo ya wo kekereke nu na ya sudi wahara n kɛrɛ ni,
am yarada n ama ya ahoresi.
8 Na nzɛn am jinaari kun su, fa kɔ Mibiɛ n dɛɛ atin n su, ya koro da na ya daafi.
9 Kisa ya si má kabo ya da Nyɛmɛ asi fa ma am mmɔɔ, fa kɔ ahorejɔ bambaka n
bo wɔ fa ama ya, am dɛɛ ti.
10 Kɔŋguɛ ni wiɛsu kɛrɛ ya sereeri Nyɛmɛ nahɔrɛ su wɔ, ka, i ma ya ba ŋu ya ŋu,
na ya kere am dekem bo i kpiɛ am su fa kɔ am yarada n su.
11 Ya sere ya Si Nyɛmɛ, ni ya Mibiɛ Yesu ka bu teke atin ma ya, na ya koro ba am
dɔ.
12 Na ya sere Mibiɛ ni, ka, i ma am la koro buka su, na am fa koro am beŋgu ni
minɛm kɛrɛ kɔ sin su, kabo ya gusu koro am ni.
13 Na i ma am nya ahoresi, na am jina kenken, na am ba yo minɛ casim bo be koro
jaraki má am, ya Si Nyɛmɛ dɔ, saŋga bo ya Mibiɛ Yesu bá baari ni i tiɛŋgu minɛm
kɛrɛ ni.

4

Kabo ya wo wo bo i sun Nyɛmɛ nu barasu ni

1 Ya ninbaam, ya yo kereeri am kabo i ti ye ni ka am wo barasu na i yo Nyɛmɛ fiɛ.
Ya si ka am wo nyini wo n wɔ nahɔrɛ su. Ama, ya sere am jande wɔ, ya Mibiɛ Yesu
duma n nu, ka, am wo wo bo i kɔ tara sɔ.
2 Dama am si nɔaniɛ n bo ya Mibiɛ Yesu fa maari ya na ya gusu fa maari am ni.
3 Nyɛmɛ koro ka am wo wo casi wɔ, na má be yo sakaraya.
4 I ti ye ni ka biɛsɔ kɛrɛ ni i yi tara bu ŋu, na bu wo wo bo i ti casi na i la kansi.
5 Má am ma am konviki wo sakaraya sereya nu kabo minɛm bo bu su má Nyɛmɛ
n yo ni.
6 Kabo i nya ti sɔ ni, má Kristo susufɔ be se ka i bu i niwa Kristo susufɔ ŋgbɛɛn fa
kɔ nyini sam su. Ya yo seeri am wɔ ni nahɔrɛ kekereke, ka, sɔnɔ kɛrɛ bo i yoori sɔ,
Mibiɛ ni cín i mi sui.
7 Nyɛmɛ fereeri ya ka ya wo wo bo i ti casi wɔ, i koro má ka ya fa ya ŋu wura
sakaraya sereya n nu.
8 Nyini ti, sɔnɔ kɛrɛ bo i keteeri ahin kereewa ni, i ti má ka i sukete adamande wɔ,
ama, i sukete Nyɛmɛ wɔ, yiri ma am i Awiɛwiɛ Casi n a.
9 Tɔ, fa kɔ kabo am koro am ninbaam ni, ya la má jɔrɛ be bo i ti ye ni ka ya kɛrɛ
ma am, dama Nyɛmɛ akere ambɛrɛ ni am tii kabo am koro am beŋgu barasu.
10 I ti nahɔrɛ wɔ, ka, am koro ya ninbaam kɛrɛ bo bu wo Makɛdoniya awɔrɛ n nu
ni. Haari ni nyini mmɔɔ, ya susere am wɔ, am koro bu koro bo i kɔ tara sɔ.
11 Am yo aniɛ na am wo bɛnlɛ, na am niɛ am tiɛŋgu juma bo am yo i, na am fiɛn
aŋuye na am di, kabo ya du mɔ seeri am ni.
12 Nzɛn am yoori sɔ, nyini má minɛm bo bu nya yo má Yesu yarada n bu am a, na
am niɛ má be anyumbaa fa kɔ am sa koroowa su.

Kabo Mibiɛ ni bá kpie i nyi ba n jɔrɛ

13 Tɔ, ya ninbaam, ya koro ka am si deke bo i ti nahɔrɛ fa kɔ minɛm bo ba wu n
dɔ, adena má am ahore saaki ka minɛm bo bu la má tama be ni.

14 Ya yo yarada ka Yesu wuuri wɔ na wɔ teŋge bekun, nyini ti, ya kaaki la yarada
ka Nyɛmɛ téŋge minɛm bo bu yoori Yesu yarada na ba wu ni, na i má bu su Yesu su
ba.
15 Kereewa bo ya sufa kere am kisa n fite Mibiɛ n dɔ ɔ, ka, yɛrɛ bo ya toko la ŋgɔɔ
ni, cɛɛn n bo Mibiɛ n ba baari ni, yɛrɛ, ya dú má bɛrɛ n bo ba wu n mɔ.
16 Dama Mibiɛ n ni i tii bá fite aŋgoro n nu jura na i má nɔɔ, na Nyɛmɛ mɛrɛkɛ
kpiɛn n tíɛn, na bu kán Nyɛmɛ awiɛ ni. Na minɛm bo bu yoori Yesu yarada na ba wu
n dú mɔ teŋge bu yiwee n nu.
17 Nyini saŋga, na Nyɛmɛ fá bɛrɛ, ni yɛrɛ bo ya toko la ŋgɔɔ ni, na ya kpá Mibiɛ n
atin aŋgoro yinyiŋgu n nu. Na ya kɔ́ wo Mibiɛ n dɔ saŋga kɛrɛ.
18 Nyini ti, am fa ahin nɔaniɛm fa si am beŋgum ahore.

5

1 Ya ninbaam, fa kɔ saŋga n bo Mibiɛ ni bá ba ni, ya la má jɔrɛ be bo i ti ye ni ka
ya kɛrɛ ma am fa kɔ nyini saŋga n su kun.
2 Dama ambɛrɛ mmɔɔ ni am tii si tenle su ka cɛɛn n bo Mibiɛ ni bá kaaki ba ni, i
yó kabo awiefɔ ba kɔŋguɛ ba wɔ n wɔ.
3 Saŋga bo minɛm ba suse ka tanalaifiɛ ni ahoreda wo bɛrɛ ni, nyini saŋga n nu
ye kekereke kába ba tu bu a, kabo bara ba kutu ka i wu baa na i ti barasu ni. Nyini
kekereke ni, sɔnɔ be kóro fite má nu.
4 Ama, ambɛrɛ, ya ninbaam ni, am wo má awosin nu bo Mibiɛ n ba cɛɛn ni bá fura
am nu, kabo awiefɔ ba fura sɔnɔ nu na i wɔ n wɔ.
5 Ambɛrɛ kɛrɛ ti minɛm bo am wo wein n nu wɔ, kabo wiɛsu ti ni. Ya wo má kɔŋguɛ
nu, wara awosin nu.
6 Nyini ti, má am ma ya daafi kabo nyiŋgam daafi ni, am ma ya nyunu wo su na
ya tara ya ŋu.
7 Kɔŋguɛ ye minɛm daafi a, kɔŋguɛ gusu ye minɛm nu nzan bo a.
8 Ama, yɛrɛ wo wein nu wɔ, nyini ti, am ma ya tara ya ŋu, na ya fa yarada ni koro
fa kanda ya ŋu ka bulaari pɛpɛrɛpɛ bo ya fa kanda ya hoe su, na ya fa ahoresi ka ya
nya tiide yo ka bulaari kere bo ya fa butu kanda ya tii.
9 Dama Nyɛmɛ ayi má ya ka i fá yaa na i cin ya sui wɔ, ama, i yiiri ya ka ya nyá
tiide, ya Mibiɛ Yesu Kristo dɛɛ ti wɔ.
10 I wuuri yɛrɛ dɛɛ ti wɔ, na saŋga bo i bá ba ni, nzɛn ya la ŋgɔɔ o, wara nzɛn ya
wu wɔ o, ya ni yiri sáŋga wo a.
11 Nyini ti, am ma am beŋgu ahoresi, na am buka am beŋgu na am kɔ mɔ ni am
nyɛmɛsu ni, kabo kisa na am suyo ni.

Fɔtu jɔrɛ

12 Ya ninbaam, ya sere am wɔ, ka, am bu mɔfɔm ni, bɛrɛ bo bu yo Nyɛmɛ juma ni
anyumboro ma am ni, na bu niɛ am su, na bu kere am Nyɛmɛ atin ni.
13 Am ma bu jirima nahɔrɛ su, ni koro, fa kɔ bu juma n bo bu yo i n dɛɛ ti. Am ma
tanalaifiɛ wo am ni am beŋgum dɔ.
14 Ya ninbaam, ya kaaki sere am wɔ, ka, am bɔbɔ nviɛyafɔm ni, na am ma sɛrɛfɔm
n ahoresi, na am buka daburukafɔm ni, na am fa sawɔrɛ ni sɔnɔ kɛrɛ.
15 Má be se ka i fa i beŋgu satiɛ bo i yo i fa tɔ i mi kaari, ama, saŋga kɛrɛ am ma
am sunsunni la ka, am yo sakpa ma am beŋgum ni sɔnɔ kɛrɛ.
16 Am ma am ahore jɔ, saŋga kɛrɛ,
17 na má am se ka am yaki am nyɛmɛsere,
18 na am da Nyɛmɛ asi, haari fa kɔ sa kɛrɛ bo i tu am. Kabo Nyɛmɛ koro ka am yo
lɛɛ, dama am ni Yesu Kristo ayo kun n ti.
19 Má am kanda Awiɛwiɛ Casi ni, am ma i yo i juma.

20 Nɔaniɛ bo minɛm deeri i Awiɛwiɛ Casi n dɔ kan kereeri am ni, má am bu i
ŋgbɛɛn,
21 ama, am fiiti i kɛrɛ nu na am niɛ, na am de bo i ti kpa ni, na am su i su,
22 na am kete sa ŋgbɛɛnŋgbɛɛn kɛrɛ pepere.

Awieeri su dɛɛ ansɛ yoowa

23 Ya sere Nyɛmɛ, yiri n bo i ma ahoreda n ka, i ŋmisi am ahorembaa, ni am ŋuniɛ,
ni am sunsunni kɛrɛ casi, adena am wo wo bo fin be mata má am, haari fa kɔ ju
saŋga bo ya Mibiɛ Yesu Kristo bá kpie i nyi ba ni.
24 Yiri bo wɔ fere am ni, yiri la dabuŋu, i yó nyini sam n kɛrɛ.
25 Ya ninbaam, am sere Nyɛmɛ ma ya gusu,
26 na am bisa ya ninbaam kɛrɛ dɔŋgu ni koro.
27 M susere am wɔ, am niɛ Mibiɛ n ti, na am kan ahin kadasi n kere ya ninbaa
yaradayofɔm n kɛrɛ na bu ti.
28 Ya Mibiɛ Yesu Kristo buka am.

Pɔɔlu kadasi nnyɔ su bo i kɛrɛ fa maari
TƐSALONIKAFƆM
ni

1 Mini Pɔɔlu, ni Silivanusi, ni Timoti sukɛrɛ ahin kadasi n ma ambɛrɛ Kristo jama
n bo am wo Tɛsalonika miɛ kpiri n nu na am ti ya Si Nyɛmɛ, ni ya Mibiɛ Yesu Kristo
dɛɛ minɛm n a.
2 Ya Si Nyɛmɛ ni ya Mibiɛ Yesu Kristo buka am, na bu ma am ahoreda.

Kabo Yesu bá di minɛm jɔrɛ barasu ni

3 Ya ninbaam, wɔ yo daka ka ya da Nyɛmɛ asi, ambɛrɛ ti, saŋga kɛrɛ. Atin wo nu
ka ya yo sɔ, dama am yarada n buka su wɔ nahɔrɛ su, na koro bo am koro am beŋgu
n gusu subuka su sɔ ɔ.
4 Nyini dɛɛ ti, ya fa am fɔ sɔ ɔ, deke bo Kristo jamam wo kɛrɛ. Ya fɔ fa kɔ kabo am
ayo yarada na am la mindi fa kɔ wuwuruwa n kɛrɛ bo minɛm sukere am, ni wahara
n kɛrɛ bo am wo i nu ni.
5 Nyini kere ka Nyɛmɛ di minɛm jɔrɛ ni i nahɔrɛ atin su a, na i se ka ambɛrɛ ti ye
ni ka am wura i fɛmɛya n nu a, wahara n bo am adi i n dɛɛ ti.
6 Nahɔrɛ, Nyɛmɛ yo sa bo i kɔ atin su wɔ, i má minɛm bo bu sukere am wahara n
gusu di wahara,
7 na i má ambɛrɛ bo am sudi wahara n ni yɛrɛ kɛrɛ nya ya ŋu. Nyini sam kɛrɛ bá
yo sɔ saŋga bo ya Mibiɛ Yesu bá fite aŋgoro ba ni i mɛrɛkɛm, ni bu yiko bambaka ni,
8 ni sin, na i bá cin minɛm bo ba kete Nyɛmɛ n sui, ni bo ba de má ya Mibiɛ Yesu
labari kpa ni.
9 Nyɛmɛ cín bu sui haari bu duma bá bo má, na bu ŋú má Mibiɛ ni, ni i yiko
bambaka ni.
10 Nyini cɛɛn n bo i ba baari n ye i minɛm kɛrɛ wúra i kpiri a, na nyini minɛm kɛrɛ
bo bu yo i yarada n má i jirima. Ambɛrɛ mmɔɔ wo nyini minɛm n nu, dama am ayo
labari n bo ya fa maari am n yarada.
11 Nyini dɛɛ ti, ye ya sere Nyɛmɛ ma am saŋga kɛrɛ n a. Ya sere i ka i ma am wo
wo bo i ti ye ni ka i dɛɛ minɛm bo wɔ fere bu n wo ni. Na ya kaaki sere i ka i fa i
yiko n buka am, na am yo am kunnu koroowa, ni juma kɛrɛ bo i ti kpa kɔ wie.
12 Nzɛn am nya yoori sɔ, nyini má minɛm ma ya Mibiɛ Yesu duma n jirima a, am
dɛɛ ti, na i gusu má am nya jirima. Nyɛmɛ ni ya Mibiɛ Yesu Kristo dɛɛ ahɔrɔma n
má i yo sɔ a.

2

Sɔnɔtiɛ n jɔrɛ

1 Tɔ, ya ninbaam, m sujɔjɔ am dɔ fa kɔ ya Mibiɛ Yesu Kristo ba n su wɔ, ni kabo ya
tíɛn ya nɔɔ na ya ni yiri kó yɛ n wɔ. Ya sere am wɔ,
2 ka, má am kaaki am sunsunni wara am birisi, dama nbem ŋa Mibiɛ n adu mɔ aba
asin n dɛɛ ti. Haari nzɛn be ŋa wɔ de nɔaniɛ Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi n dɔ, wara nzɛn
be jɔjɔɔri nyini jɔrɛ n sɔ, wara nzɛn be seeri ka yɛrɛ akɛrɛ i kadasi n nu ase sɔ a, má
am de i.
3 Má am ma be dadaka am fa kɔ deke be su fieo, dama nyini cɛɛn ni bá má, má ka
saŋga n bo minɛm dɔŋgu bá kete ka bu su má Nyɛmɛ ni, na sɔnɔtiɛ n bo i bu má ka
pui wo bɛrɛ n nyá yi i ŋu fite fofoe nu, yiri n bo Nyɛmɛ fá i ji cɛɛma sin n nu ni.

4 I kéte deke kɛrɛ bo bu fere i ka Nyɛmɛ, ni deke kɛrɛ bo adamande kutu su i, na i
kére i ŋu ka i tara bɛrɛ kɛrɛ pepere. Haari na i kɔ́ wura tana Nyɛmɛ Sereebiri Awuru
n nu, na i sé ka yiri ti Nyɛmɛ a.
5 Am teŋge má su ka saŋga bo m woori am dɔ ni, m yo seeri am ahin jɔrɛm kɛrɛ,
nzɛn sɛ?
6 Kisa, am si deke bo i kanda i na wɔ nya ba má ni, má ka saŋga n aju bo i yí i ŋu
fite fofoe nu.
7 Ama, sɔnɔtiɛ n bo i bu má ka pui wo bɛrɛ ni, yiri suyo i asiri nu juma wɔ kisa,
má ka yiri n bo i kanda i ni, aba acin ayaki atin ni.
8 Dɔ na sɔnɔtiɛ n nyá yi i ŋu fite fofoe nu, ama, saŋga n bo ya Mibiɛ Yesu bá ni, na
i fíta kun i, na i baawa n dɛɛ wein n gusu yó i ŋgbɛɛn.
9 Tɔ, kabo sɔnɔtiɛ ni bá ba n yaa. I bá ni Sitana dɛɛ yiko n na i bá yo alekutura sam
beberebe fa dadaka minɛm ka nyini sam fite Nyɛmɛ dɔ ɔ,
10 na i bá bu kɔrɛ ŋgbɛɛnŋgbɛɛn barasu barasu dadaka minɛm bo bu ŋgɔɔ ka
ŋgbɛɛn ni. Bu ŋgɔɔ ka ŋgbɛɛn, dama ba koro má ka bu su atin n bo i ti nahɔrɛ n su
na bu nya tiide.
11 Nyini ti, na Nyɛmɛ tá bu nyi, adena bu yó deke kɛrɛ bo i ti kɔrɛ n yarada.
12 Nyini minɛm sɔ, bo ba yo má nahɔrɛ n yarada ni, ama, na ba fa satiɛyo acici bu
tii ni, Nyɛmɛ dí bu jɔrɛ na i cín bu sui.

Kabo Nyɛmɛ ayi am ka am nya tiide ni

13 Ya ninbaam, ambɛrɛ bo Mibiɛ n koro am ni, wɔ yo daka ka ya da Nyɛmɛ asi
ambɛrɛ dɛɛ ti saŋga kɛrɛ, dama fite bumboori n ye Nyɛmɛ yiiri am ka am nya tiide a.
Deke bo i ma am nya tiide n la ka, Awiɛwiɛ Casi ni ma am yo Nyɛmɛ minɛ casim a,
na am bita nahɔrɛ atin, na am yo yarada.
14 Labari kpa n bo ya kan kereeri am na am deeri n dɛɛ ti, ye Nyɛmɛ fereeri am ka
am nya tiide a, na am nyá ya Mibiɛ Yesu Kristo dɛɛ jirima woowa n be.
15 Nyini ti, ya ninbaam, am bita nahɔrɛ atin n kenken, bo ya kaanri i na ya kɛrɛɛri
i maari am ni, má am kaaki am sin bo i.
16 Ya sere ya Mibiɛ Yesu Kristo ni i tii, ni ya Si Nyɛmɛ, yiri bo i koro ya, na i dɛɛ
ahɔrɔma n nu, na wɔ ma ya ahoresi saŋga kɛrɛ, ni tama kpiri ni,
17 ya sere bu ka bu ma am ahoresi buka su, na bu ma am faŋga, na am yo sakpa,
na am jɔjɔ jɔrɛ bo i kɔ atin su saŋga kɛrɛ.

3

Am sere Nyɛmɛ ma ya

1 Ya ninbaam, jɔrɛ bo wɔ ka n la ka, am sere Nyɛmɛ ma ya, na Mibiɛ n labari kpa
n sandi bara yɛ ndende na bu de i ni jirima, kabo am deeri i ni.
2 Am kaaki sere Nyɛmɛ, na i yí ya fite minɛ tiɛm saa nu, dama má sɔnɔ kɛrɛ yo
labari kpa n yarada a.
3 Ama, Mibiɛ n la dabuŋu, yiri má am faŋga, na i yó am kanda bo Sitana koro yo
má am pui.
4 Ya Mibiɛ n ama ya ahoresi ka am suyo deke n kɛrɛ bo ya ma am nɔɔ ka am yo i
ni, am kɔ su suyo i saŋga kɛrɛ.
5 Ya sere Mibiɛ n ka i ma am si kabo Nyɛmɛ koro am barasu, ni kabo Kristo mindiiri
barasu ni.

Wɔ yo daka ka sɔnɔ kɛrɛ yo juma

6 Ya ninbaam, ya maari am nɔɔ ya Mibiɛ Yesu Kristo dɛɛ duma n nu ka, má am fa
am ŋu gɔ ya ninbaam bo bu koro má ka bu yo juma, na bu ti nviɛyafɔm n ŋu, ba
kete ka bu su má nɔaniɛ n bo ya fa maari am n su lɛɛ.

7 Ambɛrɛ ni am tii si tenle su ka, i ti ye ni ka am yo kabo ya yo ni. Am si ka saŋga
bo ya woori am dɔ ni, ya yo ti má nviɛyafɔm.
8 Ya di má sɔnɔ be diire ŋgbɛɛn. Ama, ya yoori juma wɔ nahɔrɛ su, wiɛsu ni
kɔŋguɛ, adena má ya bo be kaari.
9 Ya yoori sɔ ni, i ti má ka ya la má atin bo ya se ka am buka ya a, ama, ya yoori
sɔ, adena am ŋu i na am gusu sɔn ya su wɔ.
10 Saŋga bo ya woori am dɔ ni, ya maari am ahin nɔɔ ni, ka, sɔnɔ kɛrɛ bo i kete ka
i yo má juma, má am ma i na i di.
11 Má pui ti ye ya se sɔ a, dama ya ti labari ka am nbem wo bɛrɛ bo bu ti nviɛya-
fɔm wɔ, bu yo má juma be, se bu nati ŋgbɛɛnŋgbɛɛn wɔ, na bu sufa bu nɔɔ bɔ minɛm
jɔrɛ nu.
12 Nyini ti, ye ya sutu bu fɔ ni anyumboro su ya Mibiɛ Yesu Kristo dɛɛ duma n nu
n a, ka, bu yo aniɛ tara bu ŋu, na bu yo juma na bu koro bita bu ŋu.
13 Ama, ya ninbaam, ambɛrɛ yiri, má am ma am ŋuniɛ yɔrɔki am ni sakpayo.
14 Sɔnɔ kɛrɛ bo i keteeri nɔaniɛ n bo ya kɛrɛ i ahin kadasi n nu afa ama am ni, am
yi kɔrɛsi na am si i mi. Má am dodo i mi, adena nyinsɛ ti i.
15 Ama, má am fa i mi yo am kpɔfɔ, am tu i fɔ ka am niwa a.

Awieeri su dɛɛ ansɛ yoowa

16 Ya sere Mibiɛ n ni i tii, yiri bo i ma ahoreda ni, ka, i ma am ahoreda saŋga kɛrɛ
fa kɔ deke kɛrɛ nu, na i wo am kɛrɛ dɔ.
17 Mini Pɔɔlu ni m tii sufa m saa sukɛrɛ ahin kɛrɛɛwa n bisa am dɔŋgu a. Kabo
saŋga kɛrɛ na m kɛrɛ lɛɛ.
18 Ya Mibiɛ Yesu Kristo buka am kɛrɛ.

Pɔɔlu kadasi ciciri su bo i kɛrɛ fa maari TIMOTI ni

1 Mini Pɔɔlu sukɛrɛ ahin kadasi n a. M ti Yesu Kristo jaramasa a, Nyɛmɛ bo i ti ya
Tiidefɔ ni, yiri ama m nɔɔ ka m yo nyini juma n a, i ni Yesu Kristo bo i ma ya tama
ni.
2 M sukɛrɛ ahin kadasi n ma wɔrɔ Timoti wɔ, a ti ka m wa a nahɔrɛ su, dama mini
ni wɔrɔ yo yarada kun wɔ. Ya Si Nyɛmɛ, ni ya Mibiɛ Yesu Kristo buka u, na bu si u
aŋunfɔ, na bu ma u ahoreda.

Am si am ŋu sa ni minɛm bo bu kereewa kɔ má atin su ni

3 M koro ka a wo Ɛfɛso miɛ kpiri n nu, kabo saŋga bo m sukɔ Makɛdoniya dɛɛ
awɔrɛ n nu na m seeri u ni. Minɛ nbem wo dɔ bo bu kereewa kɔ má atin su, i ti ye
ni ka a ma bu nɔɔ ka bu yaki nyini kereewa ni.
4 Se bu na bu yaki kɔrɛ jɔrɛm, ni nana dumam beberebe ni. Nyini jɔrɛm fa akuruwa
ba a. Bu koro buka má sɔnɔ na i yo deke n bo Nyɛmɛ koroori ka i yo i. Be koro yo
má kabo Nyɛmɛ koro, má ka i mi ayo i yarada.
5 Deke n bo i ti na m maari u ahin nɔaniɛ n la ka, i fa koro ba a, nyini koro n fite
ahorembaa fofoe wɔ, ni sunsunni kpa, ni yarada nahɔrɛ su.
6 Nyini minɛ n nbem amini ahin kereewam ni, na bu subo anzama ŋgbɛɛnŋgbɛɛn.
7 Bu koro ka bu yo Nyɛmɛ nɔaniɛ kerefɔm, bu kan i ni ahoresi wɔ, ama, bɛrɛ ni bu
tii si má bu tiɛŋgu nɔaniɛ jɔjɔɔwa n bu.
8 Ya si ka Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa ni ti kpa a, nzɛn ya bitaari i kabo i ti ye ni ka
ya bita i ni.
9 Ya kaaki si nu ka, ba fa má nɔaniɛ kpamaawa n ase má sakpayofɔm n ti wɔ, ama,
ba fa ase ama minɛm bo bu ma má Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n jirima n wɔ, ni bo
bu kete i ni, ni bo bu soro má Nyɛmɛ ni, ni bo bu nati yo satiɛ ni, ni bo bu woowa ti
má casi ni, ni bo bu bu Nyɛmɛ ŋgbɛɛn ni, ni bo bu nati kun minɛ ni, ni bo bu kun
bu nim ni bu sim mmɔɔ ni.
10 Fa kɔ bo bu nati yo sakaraya ni, ni bo bu nati fa bu ŋu kaaki ka nbaram na bu ni
bu beŋgu nbiɛsɔm saŋga da ka bara ni biɛsɔ dɛɛ su ni, ni bo bu tara minɛm faŋga
tɔ bu ni, ni bo bu bu kɔrɛ ni, ni bo bu di kɔrɛ daani ni, ni sa kɛrɛ bo i kɔ má kereewa
kpa atin su ni, bɛrɛ kɛrɛ dɛɛ ti, ye ba fa nɔaniɛ kpamaawa n ase n a.
11 Nyini kereewa n fite Nyɛmɛ labari kpa n nu wɔ, bo Nyɛmɛ afa ama m ka m kan
kere minɛm ni. Labari kpa n ti Nyɛmɛ kpiri n dɛɛ wɔ, yiri ti ye ni ka minɛm kansi i a.

Pɔɔlu daari Nyɛmɛ asi fa kɔ kabo Nyɛmɛ siiri i aŋunfɔ ni

12 M da ya Mibiɛ Yesu Kristo asi ka, yiri ye wɔ ma m faŋga, na m koro yo m juma
n a. M da i asi ni kabo wɔ bu m ka m la dabuŋu, na wɔ yi m ka m su i ni,
13 haari ni bo m yo jɔjɔ wuraari i ŋgasi nu, na m kpiɛɛri i nzukɔ, na m kereeri i
wuwuruwa ni, ama, nyini n kɛrɛ ni, Nyɛmɛ siiri m aŋunfɔ ɔ, dama m yo nya yo má
i yarada, nyini ti, m yo si má sa bo m yo i ni.
14 Na yiri Mibiɛ n ama ma di i ahɔrɔma akɔ asin su, na wɔ ma ma yo i yarada na
m koro minɛm, kabo ya ni Yesu Kristo ayo kun n dɛɛ ti.
15 Ahin nɔaniɛ n ti nahɔrɛ wɔ, i ti ye ni ka sɔnɔ kɛrɛ de i ni bu saa nnyɔ, yiri la ka,
Yesu Kristo baari durunya n nu ka i ba de satiɛyofɔm tii ji wɔ. Mini ti sɔnɔ bo m satiɛ
taraari sɔnɔ kɛrɛ dɛɛ a.
16 Ama, Nyɛmɛ siiri m aŋunfɔ. I yoori sɔ ɔ, adena Yesu Kristo koro kere kabo i la
sawɔrɛ beberebe ni mini bo m satiɛ sunnu taraari sɔnɔ kɛrɛ dɛɛ ni. I yoori nyini sɔ ɔ,

adena i fa m fa kere minɛm bo bu ba ka sin ni, na bu yo i yarada nya ŋgɔɔ bo i la
má awieeri ni.
17 Yiri ti Fɛmɛ Kpiri a, na i fɛmɛya n la má awieeri, i wo bɛrɛ wɔ saŋga kɛrɛ, na be
gusu koro ŋu má i, yiri ŋgumi kpein ti Nyɛmɛ a, i ti ye ni ka minɛm kɛrɛ kansi i na
bu ma i jirima. Ami.
18 M wa Timoti, m sufa ahin nɔaniɛ n fa wura u saa n nu wɔ lɛɛ, i su kabo Nyɛmɛ
nɔaniɛ kanfɔm du mɔ jɔjɔɔri i fa kɔ u dɔ n su wɔ. Fa nyini nɔaniɛm ni yo ka u biɛsɔya
neŋgem na a fa kun luɛ nyunyumi,
19 na a bita u yarada ni sunsunni kpa. Nbem akete ka bu fa má sunsunni kpa na
bu yo sa bo i kɔ atin su, nyini ti, bu yarada bo bu yo yoori i ni aka ŋgbɛɛn.
20 Bɛrɛ nbem la Himɛnasi ni Alɛkizanda, bɛrɛ ye ma fa bu awura Sitana saa nu ka
i kere bu ŋgɔnlɛ, adena bu sɔnsɔn kabo má bu wura Nyɛmɛ ŋgasi nu kun.

2

Kabo i ti ye ni ka ya su Nyɛmɛ barasu ni

1 Deke bo i du mɔ la ka, m susere am ni anyumboro wɔ, ka, am sere Nyɛmɛ ma
minɛm kɛrɛ, fa kɔ deke bo i ti bu miɛɛwa su, na am da i asi fa ma sɔnɔ kɛrɛ.
2 Sere Nyɛmɛ ma nfɛmɛm, ni bo bu wo yiko woobiri n kɛrɛ, na ya koro wo ni
tanalaifiɛ, na ya woowa kere ka ya su Nyɛmɛ atin n su ni nahɔrɛ, na ya wo jirima
wo ni ya beŋgu.
3 Nyini nyɛmɛsere n ti kpa a, na i sun Nyɛmɛ nu, yiri ti ya Tiidefɔ a.
4 Yiri koro ka sɔnɔ kɛrɛ nya tiide a, na bu si nahɔrɛ atin ni.
5 Dama ya kɛrɛ si ka
Nyɛmɛ kun n kpein wo bɛrɛ a,
na sɔnɔ kun be gusu wo bɛrɛ
bo i yo adamande ni Nyɛmɛ afiɛn dɔŋgu a,
yiri la Yesu Kristo,
6 i wu maari adamande na i de bu kɛrɛ tii ji.
Kabo i yoori sɔ n kere ka, saŋga bo Nyɛmɛ koro ka i de adamande kɛrɛ tii ji lɛɛ.
7 Nyini ti ye Nyɛmɛ yiiri m ka m ba yo Yesu jaramasa, na m kan i labari kpa n kere
minɛm bo bu ti má Yudafɔm ni, na m kere bu kereewam bo bu ti nahɔrɛ ni. M sukan
nahɔrɛ wɔ, m bu má kɔrɛ.
8 Deke kɛrɛ bo Kristo jamam tiɛn bu nɔɔ, m koro ka nbiɛsɔm yɛ bu saa su sere
Nyɛmɛ. Nyini nbiɛsɔm ni, i ti ye ni ka bu nyɛmɛsu kɔ atin n su, na má yaafa wara
akuruwa be wo bu ahore su.
9 M koro ka nbaram gusu di suŋguruya nyunyumi, bo i sɛ su. I ti má ye ni ka bu di
bu tiiŋmiɛ suŋguruya kɔ sin su, na má bu wura sika, wara aferem bo bu la gɔ agaya,
wara suturam bo bu la gɔ agaya.
10 Ama, bu nyumi kɛrɛ fite bu sakpa yoowa a, kabo i ti ye ni ka nbaram bo bu se
ka bu su Nyɛmɛ atin n su n yo ni.
11 I ti ye ni ka nbaram mɔ bu nɔɔ na bu yo bu ŋu bɛnlɛ, na bu so bu sui ti kereewam
bo i ti ye ni ka bu sɔnsɔn i ni.
12 M soro má su na bu kere nbiɛsɔm kereewam, wara bu la yiko niɛ nbiɛsɔm su.
Bu dɛɛ la ka, bu mɔ bu nɔɔ.
13 Dama Nyɛmɛ du mɔ yiiri Adam wɔ ka, ye i nya ba yiiri Awa.
14 Má Adam ye woo dadakaari i a, ama, i dakaari Awa wɔ, na wɔ kete Nyɛmɛ nɔaniɛ
ni.
15 Ama, nzɛn nbaram laari yarada, ni koro, ni wo casi, na bu bita bu ŋu nyunyumi
saŋga kɛrɛ, bu nyá bu tiide fite bu baawu nu.

3

Kristo jama n mɔfɔm ni bukafɔm jɔrɛ

1 Ahin nɔaniɛ jɔjɔɔwa n ti nahɔrɛ wɔ, ka, sɔnɔ kɛrɛ bo i boro i nyi na i yo Kristo
jama n mɔfɔ, i mi koro juma kpa lɛɛ.
2 Kristo jama n mɔfɔ ni, wɔ yo daka ka má i la ŋgasi be, na i ja bara kun n kpein,
na i bita i ŋu, na i la tarabuŋu, na i yo sa bo i la anyunuyi. I ti ye ni ka i de wɔfɔm,
na i koro kere minɛm Nyɛmɛ nɔaniɛ nyunyumi.
3 I ti má ye ni ka i nu nzan agaya, wara i ti aluwa korofɔ, ama, i yo i ŋu bɛnlɛ, na i
koro tanalaifiɛ. I kaaki ti má ye ni ka i koro ŋwaa agaya.
4 Wɔ yo daka ka i koro bita i awurufɔm nyunyumi, na i ma i nbaam de i nɔaniɛ na
bu ma i jirima deke kɛrɛ nu.
5 Dama nzɛn sɔnɔ koro bita má i awurufɔm, i mi yo sɛ koro bita Kristo jama n a?
6 I ti má ye ni ka i mi ti Yesu susufɔ fɔfɔrɛ, adena má i wura i ŋu kpiri na Nyɛmɛ
di i jɔrɛ yo i ŋgbɛɛn kabo i yoori Sitana ni.
7 Wɔ kaaki ayo daka ka i mi ti sɔnɔ bo minɛm bo bu ti má Kristo jama n nufɔm ma
i jirima, adena, má Sitana nya i taraabiri na i yo sa be bo i di nyinsɛ.
8 I ti sɔ ɔ fa kɔ Kristo jama n bukafɔm gusu dɔ. Wɔ yo daka ka bu ti minɛm bo bu
la anyunuyi, na má bu yo anɔɔ nnyɔ nnyɔfɔm, na má bu nu nzan agaya, na má bu
nyunu boro ŋwaa kpini su.
9 Wɔ yo daka ka bu subita Kristo jama n kereewa n bo Nyɛmɛ ayi akere n kenken,
na bu la má ŋgasi be bu sunsunni nu.
10 I ti ye ni ka bu du mɔ fiiti bɛrɛ Kristo jama n bukafɔm ni na bu niɛ. Na nzɛn bu
la má ŋgasi be, am ma bu yo bukafɔm n juma ni.
11 I ti sɔ ɔ nbaram gusu dɔ. Wɔ yo daka ka bu ti minɛm bo bu la anyunuyi, na má
bu susaaki minɛ duma. Wɔ yo daka ka bu bita bu ŋu, na bu la dabuŋu deke n kɛrɛ
nu.
12 Kristo jama n bukafɔ, i ti ye ni ka i ja bara kun n kpein, na i koro bita i nbaam,
ni i dikafɔm nyunyumi.
13 Nyini bukafɔm bo bu yo bu juma na i kɔ atin su ni, bu kpini duma kpa ma bu
ŋu wɔ, na bu kaaki koro jɔjɔ ni ahoresi kabo bu yo Yesu Kristo yarada ni.

Kereewa n bo Nyɛmɛ ayi akere Kristo jamam ni

14 Kabo m sukɛrɛ ahin kadasi n ma u ni, m la tama ka m bá u dɔ kisa.
15 Ama, nzɛn haari ma ba aba má nde, ahin kadasi ni má a si kabo wɔ yo daka ka
Nyɛmɛ minɛm wo ti barasu a. Bɛrɛ ti Kristo jama n a, yiri n bo i wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ
n dɛɛm a, bɛrɛ bita i kereewa n bo i ti nahɔrɛ n kenken a, kabo sɔɔ fa seewa n ni i
jantaraka n bita i kenken ni.
16 Be koro kete má ka ya nyɛmɛsu atin n bo i wo asiri nu la má aŋusu, ka o,
“Na wɔ kaaki adamande ayi i ŋu fofoe nu.
Na Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi n akere ka wɔ yo sa bo i sun Nyɛmɛ nu.
Na Nyɛmɛ mɛrɛkɛm aŋu i.
Na i susufɔm n akɔ ajɔjɔ i jɔrɛ durunya n kɛrɛ nu.
Na durunya n nufɔm dɔŋgu ayo i yarada.
Na Nyɛmɛ afa i akɔ awo i bi aŋgoro, jirima kɛrɛ woobiri ni.”

4

Nɔaniɛ barasu barasu bo Pɔɔlu fa maari Timoti ni

1 Awiɛwiɛ Casi n ajɔjɔ wein ka, ahin awieeri su saŋga n bo ya wo nu ni, minɛ nbem
yáki bu yarada atin ni, na bu su ajinim bo bu dadaka minɛm su, ni bu kereewam ni.

2 Nyini kereewam sɔ fite minɛm bo bu ti dadakafɔm na bu nati bu kɔrɛ n dɔ ɔ, bo
bu sunsunni akaaki haari na bu yo satiɛ mmɔɔ, na bu sunsunni ma má bu ka ba yo
satiɛ.
3 Nyini minɛm sɔ kere minɛm wɔ, ka, má bu ja ajaa, na má bu kaaki di diire barasu
nbem. Ama, Nyɛmɛ ayi nyini diirem n ka ya di bu wɔ, nyini ti, yɛrɛ bo ya yo i yarada
na ya si kabo nahɔrɛ atin n ti barasu ni, i ti ye ni ka ya sere Nyɛmɛ, na ya da i asi ka,
na ya nya di bu.
4 Deke kɛrɛ bo Nyɛmɛ ayi i ti kpa a, deke be wo má bɛrɛ bo ya kete i, ama, i ti ye
ni ka ya de i na ya da Nyɛmɛ asi,
5 dama Nyɛmɛ nɔaniɛ n ni nyɛmɛsere ma nyini diire n yo casi wɔ Nyɛmɛ dɔ.
6 Nzɛn a faari ahin kereewam kere ya ninbaam ni, nyini kere ka a ti Yesu Kristo
amusuisufɔ kpa. Nyini kereewam bo a du mɔ ade bu ni, na a yo bu yarada, na a si
ka bu ti nahɔrɛ, na a su bu su ni, bu ti ka diire bo i ma u faŋga n wɔ.
7 Ama, kete jɔrɛ ŋgbɛɛnŋgbɛɛn bo bu kɔ má Nyɛmɛ atin su ni, na a boro u nyi na
a sɔnsɔn sa bo i kɔ Nyɛmɛ atin n su nahɔrɛ su.
8 Dama sa bo a boro u nyi yo i na i buka aŋuniɛmbaa n faŋga n la kpɛrɛ kaan, ama,
nzɛn a boro u nyi yo Nyɛmɛ dɛɛ atin n su sa, i la kpɛrɛ beberebe, nyini ma a si ka a
nyá deke kpa kisa, na a káaki nya deke kpa buka su fa kɔ fa ba.
9 Nyini nɔaniɛ n ti nahɔrɛ wɔ, bo i ti ye ni ka ya de i na ya yo i yarada.
10 Nyini dɛɛ ti, ye ya boro ya nyi, na ya yo juma ni nahɔrɛ su, dama ya daafi Nyɛmɛ
ŋu, yiri wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ a, yiri ti minɛ kɛrɛ Tiidefɔ a, maala bo bu yo i yarada ni.
11 Fa ahin kereewam n fa kere bu, na a ma bu su bu su.
12 Má a ma be bu u ŋgbɛɛn ka a ti gbɛfɛnɛ n dɛɛ ti, ama, ma yaradayofɔm ni ŋu u
sayoowam na bu sɔn u su. Bɛrɛ la u nɔaniɛ jɔjɔɔwa, ni deke bo a yo i, ni kabo a koro
minɛm ni, ni u yarada n bo a la i ni, ni u woowa casi ni.
13 Yo aniɛ na a sukan Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n na Kristo jama n ti, na a sukan Nyɛmɛ
jɔrɛ, na a sukere minɛm Nyɛmɛ atin ni, na m nya ba.
14 Má a ma u wara fi aceeri n bo Awiɛwiɛ Casi n fa maari u ni, saŋga bo i nɔaniɛ
kanfɔm jɔjɔɔri na Kristo jama nkpiɛnkpiɛnm faari bu saa nanaari u ŋu sereeri Nyɛmɛ
maari u ni, ma u cɛcɛ wo i nu, na a fa i yo juma.
15 Yo ahin juma ni anyumboro na a fa u ŋu ma nyinim kɛrɛ, adena minɛm kɛrɛ ŋu
kabo u nyɛmɛsu n kɔ atin su barasu.
16 Si u ŋu sa ni u kereewam ni. Kɔ su suyo ahin sam ni, dama nzɛn a nya yoori sɔ,
wɔrɔ ni minɛm kɛrɛ bo bu ti u nɔaniɛ ni nyá tiide.

5

Kabo i ti ye ni ka Kristo jama n mɔfɔ n bita i jama n barasu ni

1 Má a tiɛn kpiɛn ŋu, ama, jɔjɔ i dɔ kabo a jɔjɔ u si dɔ ni, na a tu ngbɛfɛnɛm fɔ ka
u ninbaam,
2 na a fa nbara nkpiɛnm yo ka u nim, na a fa tarawam ni nsuŋgurum yo ka u
ninbaam, na u ni bɛrɛ wo ni ahorembaa casi.
3 Bita nkunafɔm bo bu la má bukafɔ be n ni jirima.
4 Ama, nzɛn kunafɔ la nbaam, wara anumam, i ti ye ni ka bu suniɛ i dika kabo
Nyɛmɛ koro ni. Nyini kere ka, bu sufa bu wufɔm ŋkatɔ tɔ bu kaari wɔ lɛɛ. Dama
nyini n sɔ yo Nyɛmɛ fiɛ a.
5 Nzɛn kunafɔ wo i ŋgumi na i la má bukafɔ be, wɔ fa i tama kɛrɛ awura Nyɛmɛ
saa nu lɛɛ. Na i susere Nyɛmɛ jande wiɛsu ni kɔŋguɛ ka i buka i.
6 Ama, kunafɔ kɛrɛ bo i nati yo i kunnu koroowa, haari ni bo i la ŋgɔɔ mmɔɔ ni, i
ti ka wɔ wu wɔ lɛɛ.
7 Fa ahin kereewam kɛrɛ kere nkunafɔm, ni bu dikafɔm, adena má be ŋu bu ŋgasi.

8 Ama, nzɛn be cɛcɛ wo má nu ka i niɛ i lamɔsim dika, maala i dikafɔm, i ti ka i mi
akete Kristo atin n lɛɛ. Nyini saŋga ni, sɔnɔ bo wɔ yo má yarada tara i mi co lɛɛ.
9 Kunafɔ kɛrɛ bo wɔ nya ju má afɔ aburasɛn, má a kɛrɛ i duma buka Kristo jama
nkunafɔm su. Bekun, na i ti bo wɔ du mɔ aja biɛsɔ kun wɔ,
10 na minɛm di i daani ka i yo sakpa a, má pui ti, i ti bo wɔ ta nbaam ataari kpa, na
wɔ de wɔfɔm i dika, na wɔ yo i ŋu kaan ka i su Nyɛmɛ minɛm, na wɔ buka minɛm
bo bu woori kekereke nu, na wɔ su amusui kpa.
11-12 Ama, nkunafɔm bo bu nyunu nya ti má ni, má a kɛrɛ bu duma buka nkunafɔm
n su, dama nzɛn ajaa konvi ba wuraari bu na bu koro ka bu kaaki ja ajaa, nyini saŋga,
sɛsɛsu bo bu faari i na bu diiri i di ni Kristo ni, bu koro su má i su ni nahɔrɛ su lɛɛ,
bu yaki i wɔ, na bu kaaki bu sin bo Kristo lɛɛ. Nyini ti ye Nyɛmɛ dí bu jɔrɛ cin bu
sui a.
13 Bekun, nyini ma bu koro ba yo nviɛyafɔm na bu ba sunati awuru awurum nu,
i ti má ka bu yo nviɛyafɔm ŋgumi wɔ, ama, na bu sukpura tere, na bu sufa bu nɔɔ
suwura minɛm jɔrɛ nu, na bu sujɔjɔ jɔrɛm bo wɔ ti má ye ni ka bu jɔjɔ bu.
14 Nyini ti, mini dɔ, nzɛn nkunafɔm toko ti tarawam, i ti ye ni ka bu ja na bu wu
nbaam, na bu bita bu awurum, na má ya kpɔfɔm koro ŋu ŋgasi be bo bu koro nya
atin jɔjɔ ya ŋgbɛɛnŋgbɛɛn kabo bu koro.
15 Dama nkunafɔ nbem adu mɔ akete Kristo atin n asu Sitana su.
16 Ama, Kristo susufɔ bara kɛrɛ bo nkunafɔm wo i dika, i ti ye ni ka yiri ni i tii
niɛ bu dika, na má bu fa bu fie fie Kristo jama n ni, adena Kristo jama n koro niɛ
nkunafɔm bo bu la má bukafɔ be fieo n su.
17 Kristo jama ni nkpiɛnkpiɛnm bo bu yo mɔfɔ juma nyunyumi ni, i ti ye ni ka bu
nya bu ŋkatɔ busu nnyɔ, maala bɛrɛ bo bu yo bu juma ni anyumboro ka bu kan
Nyɛmɛ jɔrɛ na bu kaaki kere minɛm Nyɛmɛ atin n ni.
18 Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, “Nzɛn a bita toora subobo ŋgani, má
a cici i nɔɔ.” Na ba kaaki akɛrɛ ka, “I ti ye ni ka jumayofɔ nya i ŋkatɔ.”
19 Má a se ka a de jɔrɛ be bo ba kpiɛ asɔ Kristo jama n bukafɔ n kpiɛn be, má ka
minɛ nnyɔ, wara nsan adi jɔrɛ n daani ka i ti nahɔrɛ.
20 Ama, bo bu yo satiɛ ni, se bu nahɔrɛ jama n kɛrɛ nyunu, adena nyiŋgam kɛrɛ
soro sɛrɛ.
21 M suma u nɔaniɛ lɛɛ, Nyɛmɛ ni Yesu Kristo ni mɛrɛkɛm kɛrɛ nyunu, ka, a de
ahin kereewam ni, na má a fa tantambunu, wara má a koro be tara be fa kɔ deke
kɛrɛ bo a yo i n su.
22 Má a koro nde na a fa u saa nana sɔnɔ be ŋu, na a sere Nyɛmɛ ma i mi ka i yo
Nyɛmɛ juma, má a ma u saa n wo be dɛɛ satiɛ yoowa n nu. Ma u woowa yo casi.
23 A la má laifiɛ saŋga saŋga n dɛɛ ti, má a nu nzue ŋgumi, ama, nu nzan mmɔɔ
kaan, na i buka u fa kɔ akunnuyaari n bo i yaki má u ni.
24 Minɛ nbem satiɛ yoowa kɛrɛ kaba da fofoe nu wɔ, na sɔnɔ kɛrɛ ŋu i, nyini satiɛm
ye Nyɛmɛ fá di bu jɔrɛ a, ama, na nbem gusu dɛɛ satiɛ bo bu yo i bá fite fofoe nu
kasin.
25 I ti sɔ ɔ lɛɛ bekun, sakpa ti deke bo sɔnɔ kɛrɛ ŋu i fofoe nu wɔ, na nzɛn haari
sakpa bo i wo má fofoe nu ni mmɔɔ, i ti deke bo bu koro fiɛ má i.

6

1 Kristo jama nbaam bo bu ti akɔɔm ni, i ti ye ni ka bu ma bu mibiɛm jirima
nyunyumi, adena be koro saaki má Nyɛmɛ duma, wara ya kereewam ni.
2 Akɔɔm bo bu mibiɛm gusu ti yaradayofɔm ni, i ti má ye ni ka bu bu bu mibiɛm
ŋgbɛɛn ka bu kɛrɛ ti yaradayofɔm n ti, ama, i ti ye ni ka bu su bu tara mibiɛm bo bu
ti má yaradayofɔm ni, dama bɛrɛ n bo bu sudi bu amusui n kpɛrɛ n ti bu ninbaam
bo bu koro bu wɔ.

Kereewa bo i kɔ má atin su ni ŋwaa koro awaraye jɔrɛ

Fa ahin kereewam n kan kere u jama n na a se ka bu yo bu.
3 Minɛ nbem wo bɛrɛ bo bu kere kereewa nbem bo bu ni ya dɛɛ n ti má kun, na bu
sunsun ka ya Mibiɛ Yesu Kristo dɛɛ nɔaniɛ kereewam n ti kɔrɛ wɔ, na bu kereewam
kaaki su má Kristo dɛɛ atin n su.
4 Nyini minɛm n ti kpirikorofɔm wɔ, na bu kaaki si má pui. Na bu la sunsunni tiɛ,
na bu se akuruwa ni minɛm fa kɔ nɔaniɛ kereewam bu. Nyini ma bu si kɔrɛ a, na
bu di aluwa, na bu kpiɛ bu beŋgu nzukɔ, na bu la sunsunmase fa kɔ bu beŋgu dɔ,
5 na bu nati suse akuruwa. Bu la má sunsunni kpa, na nahɔrɛ wo má bu dɔ. Na bu
sunsun ka nzɛn sɔnɔ su Nyɛmɛ atin su, i nyá kpɛrɛ wɔ.
6 I ti nahɔrɛ wɔ, sɔnɔ kɛrɛ bo i nyunu yi deke bo i la i, na i su Nyɛmɛ atin su, i mi
nyá kpɛrɛ Nyɛmɛ dɔ.
7 Dama ya fa má pui aba má durunya n nu fɛn. Ya kaaki koro fa má pui fite má
fɛn.
8 Nyini ti, nzɛn ya la diirem ni suturam, i ti ye ni ka ya nyunu yi bu.
9 Ama, minɛm bo bu nyunu aboro neŋge kpini su agaya, na bu koro ka bu nya
ajɛkɛ beberebe ni, bu nyini neŋge koro n sɔ bu ŋgɛɛ wɔ, na i nya bu taraabiri fa kɔ
bu konvikiya sunsunni ŋgbɛɛnŋgbɛɛn n su. Nyini ma bu kpaasi a, na bu ka ŋgbɛɛn.
10 Dama ŋwaa koro awaraye ti satiɛ kɛrɛ bunlui a. Nbem wo bɛrɛ bo bu koro ŋwaa
agaya, nyini sɔ ma bu kaaki bu sin bo Kristo atin n wɔ, na i fa bu wura ahoresaaki
bambaka nu.

Kabo Pɔɔlu maari Timoti nɔɔ ka i yo i juma barasu ni

11 Ama, wɔrɔ Timoti, a ti Nyɛmɛ sɔnɔ ɔ, nyini ti, i ti ye ni ka má a dodo nyini sam
kɛrɛ be. Boro u nyi na a yo sa bo i kɔ atin su, na a su nyɛmɛsu atin n su, na a yo i
yarada, na a koro minɛm, na a la mindi, na a wo bɛnlɛ.
12 Boro u nyi na a tu ŋgoni kpa bita u yarada n kenken. Nyini má a di nasara, na a
nyá ŋgɔɔ n bo i la má awieeri ni, ahin ŋgɔɔ n ye Nyɛmɛ fereeri u ka i fá ma u a, na
wɔrɔ ni u tii diiri i daani minɛ beberebe nyunu ni.
13 Nyɛmɛ ma deke n kɛrɛ ŋgɔɔ a, na Yesu Kristo gusu jinaari Gomina Pɔntiyo Pilato
nyunu diiri daani kpa, nyini dɛɛ ti ye m suma u nɔɔ Nyɛmɛ ni Yesu Kristo nyunu n a,
14 ka, a yo u juma n bo Nyɛmɛ afa ama u n ni nahɔrɛ su, na u woowa ti casi na má
be koro ŋu u ŋgasi be, haari fa kɔ ju cɛɛn n bo ya Mibiɛ Yesu Kristo bá kpie i nyi ba
ni.
15 Nyɛmɛ afa nyini saŋga n bo i koro ka Yesu ba n afa ase, nyini saŋga n juuri, ye
Nyɛmɛ má i ba a. Yiri ŋgumi niɛ deke n kɛrɛ su ye kansi wo i dɔ a. Yiri ti nfɛmɛ
ŋgbiŋgbirim kɛrɛ Fɛmɛ a, na i ti mibiɛm kɛrɛ Mibiɛ.
16 Yiri ŋgumi kpein wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ a, na i woobiri n bo i wo n ti wein wɔ, na
be koro dodo má nyini wein ni. Be nya ŋu má i cɛɛn be da, be gusu koro ŋu má i wɔ
mmɔɔ cɛɛn be cɛɛn be. I dɛɛ la jirima ni faŋga, saŋga kɛrɛ. Ami.
17 Se bo bu la ajɛkɛ durunya n nu fɛn n ka má bu fɔ, na má bu fa bu tama gɔ nyini
ajɛkɛm bo bu cɛ má n ŋu, ama, bu fa gɔ Nyɛmɛ ŋu, yiri bo i ce ya deke n kɛrɛ kɔ sin
su n na ya fa yo ya koroowa ni.
18 Se bu ka bu yo sakpa dɔŋgu, na bu ce aceerim, na deke kɛrɛ bo bu la i, na bu
sukpaaki nu ma nyiŋgam.
19 Nzɛn bu nya yoori sɔ, i ti ka ba tiɛn ajɛkɛ nɔɔ abo i bu afa ase fa kɔ fa ba lɛɛ,
adena bu nyá ŋgɔɔ n bo i ti ŋgɔɔ nahɔrɛ su ni.
20 Timoti, niɛ deke bo Nyɛmɛ afa ama u ka a niɛ i dika n su nyunyumi. Cin u ŋu
yaki minɛm bo bu jɔjɔ jɔjɔɔwa ŋgbɛɛnŋgbɛɛn na bu bu má Nyɛmɛ, na bu sunsun ka
bu si wɔ, ama, bu si má pui.
21 Dama nbem afun ajina su ka bu la si, nyini dɛɛ ti, ba mini Kristo atin ni.

Nyɛmɛ buka am kɛrɛ.

Pɔɔlu kadasi nnyɔ su bo i kɛrɛ fa maari TIMOTI ni

1 Mini Pɔɔlu sukɛrɛ ahin kadasi n a. M ti Yesu Kristo jamarasa a, Nyɛmɛ dɛɛ koroya-
nu, yiri Nyɛmɛ asunma m ka m kɔ kan kere minɛm kabo i yo seeri ka minɛm bo bu
ni Yesu Kristo yo kun ni, bu nyá ŋgɔɔ.
2 M sukɛrɛ ahin kadasi n ma wɔrɔ Timoti bo a ti ka m wa koroowa n wɔ.
Ya Si Nyɛmɛ, ni ya Mibiɛ Yesu Kristo buka u, na bu si u aŋunfɔ, na bu ma u ahoreda.

Kabo Pɔɔlu maari Timoti ahoresi ka i yo juma barasu ni

3 M da Nyɛmɛ asi, yiri ye m su i ni sunsunni kpa, kabo m nam yo suuri i ni. M sere
Nyɛmɛ sɔ ɔ, kɔŋguɛ ni wiɛsu, na m nati suda i asi ma u.
4 M teŋge su kabo a yo suunri ni nyunvuin ni, m wara ado u, m koro ka m ŋu u,
adena m ahore jɔ.
5 M wara fi má u yarada n bo a yo i nahɔrɛ su n sa, nyini yarada n gusu ye u nabara
Loyisi, ni u ni Yunisi laari i a. Ma yo yarada ka wɔrɔ mmɔɔ la i sɔ ɔ.
6 Nyini dɛɛ ti, aceeri n bo Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi n fa ceeri u ni, saŋga bo m faari m
saa nanaari u ŋu, na m sereeri Nyɛmɛ maari u ni, m koro ka m teŋge u su ka a kaaki
yɛ i su fa yo juma.
7 Dama Awiɛwiɛ Casi n bo i fa maari ya ni, wɔ fa ama má ya ka ya yo sɛrɛfɔm wɔ,
ama, i fa maari ya ka i buka ya faŋga na ya koro minɛm na ya la tarabuŋu wɔ.
8 Nyini ti, má a ma nyinsɛ ti u ka a kan Mibiɛ n jɔrɛ n kere minɛm, wara má a ma
nyinsɛ ti u ka m wo dansaraka nu, Kristo dɛɛ ti. Ama, wɔrɔ mmɔɔ di wahara fa kɔ
labari kpa n kan su, kabo m diiri i ni, na Nyɛmɛ ma u faŋga na a koro mindi de i.
9 I deeri ya tii ji wɔ, na wɔ fere ya ka ya yo i dɛɛ tiɛŋgu minɛm, má ka ya sakpa bo
ya yo i n dɛɛ ti, ama, i dɛɛ kunnu koroowa ni i ahɔrɔma n dɛɛ ti a. Saŋga bo i nya yi
má durunya ni, ye i yoori ya nyini sakpa n a, Yesu Kristo dɛɛ ti.
10 Ama, kisa na Yesu Kristo, yiri bo i ti ya Tiidefɔ n aba durunya n nu ni, ya ŋu
Nyɛmɛ koro ni. Labari kpa n dɛɛ ti, ya si ka Kristo akunma yiwee faŋga, na ya koro
nya ŋgɔɔ n bo i la má awieeri ni.
11 Nyɛmɛ ayi m ka m yo Yesu jaramasa na m kan Nyɛmɛ labari kpa n kere minɛm,
12 nyini dɛɛ ti ye m di ahin waharam n kɛrɛ n a. Ama, nyinsɛ ti má m, dama m si
sɔnɔ bo ma daafi i ŋu ni, na labari kpa n bo wɔ fa ama m ni, m si tenle su ka i koro
niɛ i su fa kɔ ju haari jina cɛɛn.
13 Bita nɔaniɛ n kɛrɛ bo ma kan akere u na i ti nahɔrɛ n kenken, na a yo yarada na
a koro minɛm, kabo ya ni Yesu Kristo ayo kun n dɛɛ ti.
14 Bita labari kpa n nyunyumi. I ti aceeri kpiri wɔ, ye Nyɛmɛ afa awura u saa nu a.
Awiɛwiɛ Casi n bo i wo ya dɔ n buka u, na a bita i nyunyumi.
15 A si ka yaradayofɔm kɛrɛ bo bu wo Esiya dɛɛ awɔrɛ n nu ni, fa saŋga ni Figelosi
ni Hɛmogenesi n kɛrɛ, aŋmati ayaki m.
16 M sere Nyɛmɛ ka i si Onesifɔrɔsi dikafɔm kɛrɛ aŋunfɔ, dama saŋga kɛrɛ yiri titi
m nyunu a. Nyinsɛ ati má i ka m wo dansaraka nu,
17 ama, i ba juuri Roma miɛ kpiri n nu fɛn ni, i niɛniɛɛri m busu wɔ ni anyumboro,
haari na wɔ ba aŋu m.
18 M sere Nyɛmɛ ka i si Onesifɔrɔsi aŋunfɔ, jina cɛɛn. Wɔrɔ ni u tii kaaki si buka
bo i fa bukaari m barasu, saŋga bo m wo Ɛfɛso miɛ kpiri n nu ni.

2

1 Nyini dɛɛ ti, wɔrɔ m wa, ahɔrɔma n bo Yesu Kristo ma a diiri i n dɛɛ ti, má a
yɔrɔki u ŋu, yo u ŋu kenken.
2 Jɔrɛ n bo a tiiri i m dɔ, na minɛ beberebe woori dɔ tiiri i ni, fa wura minɛm bo
bu la dabuŋu n saa nu, na bɛrɛ gusu koro fa kere nyiŋgam.
3 Kabo a ti Yesu Kristo dɛɛ soja kpa ni, yo siriya na wɔrɔ mmɔɔ di wahara n kabo
nyiŋgam di i barasu ni.
4 Sɔnɔ bo i yo soja juma, i cɛcɛ wo má juma bo i ti má soja juma nu, se i dɛɛ la ka
i yo i soja juma a, na i yo i kpiɛn fiɛ.
5 Bekun, sɔnɔ bo i ŋmati ŋmatiiri ka i nya teremasu na i nya aceeri, má ka i mi asu
atin bo bu fa kere nyini dɛɛ ŋmatiirifɔm n su, i koro nya má aceeri ni.
6 Dɔdɔɔrifɔ bo i yo juma nahɔrɛ su ni, wɔ yo daka ka yiri du mɔ nya diire fɔfɔrɛ n
be di a.
7 Sunsun fa kɔ deke bo m suse u n su, na Mibiɛ n buka u na a ti i kɛrɛ bu.
8 Teŋge su fa kɔ Yesu Kristo jɔrɛ n su, ka i fiteeri Fɛmɛ Davidi dɛɛ busu n nu wɔ,
ye i wuuri a, na wɔ teŋge i yiwee n nu, m labari kpa n lɛɛ, sɔ ye m kan i a.
9 Labari kpa n dɛɛ ti, ye m di wahara n a, haari ba wura m jɔrɔkɔ ase ka m ti
satiɛyofɔ ɔ, ama, Nyɛmɛ dɛɛ nɔaniɛ n yiri, i wo má jɔrɔkɔ nu.
10 Nyini ti, minɛm bo Nyɛmɛ ayi bu ka bu ti i dɛɛ minɛm n dɛɛ ti, ma mindi ade
deke n kɛrɛ, adena bɛrɛ mmɔɔ nyá tiide n bo i fite Yesu Kristo dɔ ni, na i má bu jirima
n bo i la má awieeri Nyɛmɛ dɔ ni.
11 Ahin jɔjɔɔwa n ti nahɔrɛ wɔ, bo i ŋa,
"Nzɛn ya ni yiri saŋga wuuri,
ya ni yiri bá saŋga nya ŋgɔɔ.
12 Nzɛn ya mindi suuri i,
ya ni yiri bá saŋga di i fɛmɛya n a.
Nzɛn ya keteeri i,
yiri gusu bá kete ya.
13 Nzɛn yɛrɛ la má dabuŋu,
yiri la dabuŋu wɔ saŋga kɛrɛ,
dama i koro kete má i ŋu."

Kristo jama n mɔfɔ bo Nyɛmɛ da i ŋu ni

14 Teŋge u minɛm su fa kɔ nyini jɔrɛm n su, na a se bu ka Nyɛmɛ wo u daani, ka
má bu se akuruwa fa kɔ nɔaniɛ kereewam bo i la má kpɛrɛ, i saaki minɛm bo bu so
bu sui ti nyini nɔaniɛ n wɔ.
15 Boro u nyi na a fa u ŋu ma Nyɛmɛ juma na i sun i nu. Na a yo u juma nyunyumi
na má nyinsɛ ti u, na a kere kereewa bo i ti nahɔrɛ na i kɔ atin su nyunyumi.
16 Má a so u sui ti jɔrɛ ŋgbɛɛnŋgbɛɛnm bo bu kɔ má nyɛmɛsu atin su ni, dama i
ma minɛm wo dede ni Nyɛmɛ wɔ, na bu yo satiɛ kɔ sin su.
17 Nyini kereewam sɔ ti ka kambue bo i wie má na i tɛrɛki saŋga kɛrɛ wɔ. Minɛ
nnyɔm bo bu kere nyini kereewam n la Himɛnasi, ni Filetosi,
18 bɛrɛ kere ka saŋga bo minɛm wu na bu teŋge bu yiwee nu asin n a. Ahin
kereewam n ti kɔrɛ wɔ, nyini kereewa n sɔ ma minɛ nbem ŋuniɛ ayɔrɔki bu fa kɔ bu
yarada bo bu la i n su wɔ.
19 Ama, deke bo Nyɛmɛ ayi akere i jama ni, i ti ka fa bumboori seewa a, pui koro
kankan má i. Nyini fa bumboori seewa ni, ye ba kɛrɛ ahin nɔaniɛm n agɔ su n a, ka,
"Micɛra n si minɛm bo bu ti i dɛɛ minɛm ni," na "Bo bu ŋa bu ti Micɛra n dɛɛ n kɛrɛ,
i ti ye ni ka bu yaki satiɛyo."

20 Ya si ka awuru kpiri nu la taalɛ ni ayaba barasu barasu kɛrɛ, bu faari jɛtɛ ni sika
yoori nbem a, na nbem gusu ti baka ni yakati dɛɛ. Bu fa nbem fa yo juma cɛɛnkpiri
cɛɛn, na bu fa nbem gusu yo juma cɛɛn n kɛrɛ cɛɛn.
21 Nzɛn sɔnɔ kɛrɛ bo i yi i ŋu fiteeri nyini kɔrɛ kereewam n nu, Nyɛmɛ fá i mi yo
ka cɛɛnkpiri ayaba a, dama wɔ fa i ŋu ama Mibiɛ ni, na i yo juma kpa bo i kun kpɛrɛ
ma i, má pui ti, wɔ sɛsɛ i ŋu su ka i yo juma kpa ma i Mibiɛ ni.
22 Tara u ŋu fa kɔ ngbɛfɛnɛm konviki tiɛ sam su. Boro u nyi, na a yo sa bo i kɔ
atin su, na a yo Nyɛmɛ yarada, na a koro minɛm, na a la tanalaifiɛ, nyini má a buka
minɛm bo bu su Nyɛmɛ ni ahore casi n su a.
23 Ama, má a fa u nɔɔ bɔ sinnzinya jɔrɛm n nu, ni bisaawa ŋgbɛɛnŋgbɛɛnm. A si
ka nyini n sɔ kpura minɛ tii wɔ.
24 Wɔ yo daka ka má Mibiɛ n akɔɔ n suse akuruwa. I ti ye ni ka i yo aye ma sɔnɔ
kɛrɛ, na i koro fa sawɔrɛ kere minɛm Nyɛmɛ jɔrɛ n nyunyumi.
25 Haari minɛm bo bu se i akuruwa ni mmɔɔ, i ti ye ni ka i fa sawɔrɛ ni bɛrɛ, na i
kere bu atin bo bu fa i, beni, a ŋu ka Nyɛmɛ má bu kaaki bu wo na bu si nahɔrɛ atin
ni.
26 Nyini ma bu kaaki fa sunsunni kpa na bu ŋmati fite toroku n nu a, bo Sitana n
asɔ atara bu na i ma bu yo i koroowa ni.

3

Fa kɔ durunya n awieeri su dɛɛ jɔrɛ

1 M koro ka a si ka, fa kɔ durunya n awieeri, i yó kekereke.
2 Minɛ yó anyii sam, na bu kóro ŋwaa agaya, na bu fɔ́, na bu súnsun ka bɛrɛ ŋgumi
wo bɛrɛ a, na bu kpíɛ minɛ nzukɔ, na bu dé má bu wufɔm nɔaniɛ, na bu sí má aye,
na bu kéte Nyɛmɛ woowa casi n jɔrɛ,
3 na bu kóro má minɛm, na bu sí má aŋunfɔ, na bu sáaki minɛm duma, na bu lá
má tarabuŋu, na bu yó wi, na bu kpɔ́ deke kɛrɛ bo i ti kpa.
4 Na bu lá má dabuŋu, na bu yó sa bo bu sunsun má bu, na bu lá karambani agaya,
na bu kóro bu tii di tara nyɛmɛsu,
5 na bu yó bu ŋu ka bu su Nyɛmɛ atin n su wɔ, ama, na bu kéte Nyɛmɛ yiko ni. Má
a dodo nyini minɛm sɔ.
6 Bu nbem nati wura awuru awurum nu wɔ, na bu bo nbaram bo bu la má tarabuŋu
n anɔɔfiɛ na bu su bu su. Nyini nbaram sɔ satiɛyo akunma bu, na bu yo bu kunnu
koroowam.
7 Saŋga kɛrɛ bu ti kereewam wɔ, ama, bu koro si má nahɔrɛ atin n fieo.
8 Kabo Janesi ni Jambaresi yo keteeri jɔrɛ kɛrɛ bo Moyisi yo jɔjɔɔri ni, sɔ ye ahin
kɔrɛ kerefɔm n gusu akete Nyɛmɛ nɔaniɛ n a. Bu sunsunni yo má juma, na ba kete
yarada atin n su su ni.
9 Ama, bu juma koro kɔ má i nyunu, dama sɔnɔ kɛrɛ bá si ka bu ti sinnzinm wɔ,
bu si má pui. Kabo minɛ yo siiri ka Janesi, ni Jambaresi yo ti sinnzinm ni.

Pɔɔlu awieeri su dɛɛ nɔaniɛ bo i fa maari Timoti ni

10 Ama, wɔrɔ yiri, a ŋu m kereewa, ni m woowa, ni m sunsunni bo m taraari i ni,
ni m yarada ni, ni m sawɔrɛ ni, ni m koro, ni m mindi ni,
11 ni m wuwuruwa bo bu kereeri m ni, ni wahara bo m diiri i n su. A si sam bo
bu tuuri m, miɛ kpirim n bo bu fere bu ka Antiyoki, ni Ikoniyom, ni Lisitira ni, má
wuwuruwa lɛɛ ye minɛm kereeri m a. Ama, na Mibiɛ n ayi m afite nyinim kɛrɛ nu.
12 Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka i su Nyɛmɛ atin su na i ni Yesu Kristo yo kun, i mi ŋú
wuwuruwa,
13 na minɛ tiɛm ni kerefɔ kɔrɛfɔm yo satiɛ kɔ sin su, bu dadaka minɛ, na minɛ
dadaka bɛrɛ gusu.

14 Ama, wɔrɔ yiri, nahɔrɛ atin n bo bu fa kereeri u, na a yoori i yarada nahɔrɛ su
ni, su i su sɔ, dama a si minɛm bo bu kereeri u nyini atin ni.
15 A si ka fite u kaan nu kɛrɛ, ye a sɔnsɔɔnri Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n kɛrɛ n ye a
siiri i a. Nyini koro ma u alecira a, na a yo Yesu Kristo yarada na a nya tiide.
16 Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n bo ba kɛrɛ i n kɛrɛ fite yiri dɔ a, na i la kpɛrɛ bo a koro fa
kere minɛm nahɔrɛ atin ni, na a fa kan sɔnɔ bo i yo satiɛ ndiɛ, na a fa kere sɔnɔ atin
fa kɔ deke bo i kɔ má atin su, na a fa kere sɔnɔ na i yo sa bo i ti kpa.
17 Nyini n kɛrɛ koro ma sɔnɔ kɛrɛ bo i su Nyɛmɛ kpama bi a, na i koro yo juma kpa
barasu kɛrɛ.

4

1 M suma u nɔaniɛ lɛɛ, Nyɛmɛ ni Yesu Kristo n nyunu, yiri bá di ŋgɔɔfɔm ni yiwee-
fɔm n jɔrɛ a, na i bá di fɛmɛ na i niɛ i minɛm su.
2 Boro u nyi kan Nyɛmɛ nɔaniɛ ni, sukan i saŋga kɛrɛ. Teŋge yaradayofɔm su fa
kɔ kereewa bo i kɔ atin su. Jaraki bu na bu yaki satiɛyo. Jɔjɔ bu dɔ na bu yo sakpa
buka su. Na a yo sawɔrɛ ni nyini n kɛrɛ na a kere bu nyunyumi.
3 Dama fa kɔ fa ba, minɛm kóro má ka bu so bu sui, na bu ti Kristo kereewa n bo
i kɔ atin su ni. Ama, bu sú bu dɛɛ koroowam su wɔ, na bu tíɛn kerefɔm dɔŋgu nɔɔ
bo bu kere bu dekem bo bu koro ka bu ti i ni.
4 Bu káaki bu sin bo nahɔrɛ atin ni, na bu só bu sui ti kɔrɛ jɔrɛm.
5 Ama, wɔrɔ yiri, tara u ŋu saŋga kɛrɛ, na a mindi ni wahara di, na a boro u nyi
kan Yesu labari kpa n jɔrɛ, na a yo u juma n kɛrɛ kabo Nyɛmɛ koro ka a yo i ni.
6 Mini yiri, saŋga n aju bo bu yí m ŋgɔɔ ni, Yesu Kristo dɛɛ ti, saŋga n aju bo m
fíte durunya n nu fɛn.
7 Ma boro m nyi atu ŋgoni Nyɛmɛ atin n su, ma yo m juma awie, ma kan labari
kpa n ni m yarada kun.
8 Kisa Nyɛmɛ bita teremasu aceeri ŋminda m, dama wɔ de m ka m yo sa bo i kɔ
atin su i dɔ ɔ. Ya Mibiɛ Yesu Kristo, yiri di minɛm jɔrɛ ye i kɔ atin su a, yiri fá nyini
teremasu aceeri n ce m jina cɛɛn a, má mini ŋgumi, ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i koro Yesu
na i tana ŋminda ka i ba n a.

Pɔɔlu ni i tii jɔrɛ lɛɛ

9 Yo aniɛ na a bra m dɔ kisa kisa.
10 Dama Keresensi akɔ Galatiya awɔrɛ n nu, ye Titosi akɔ Dalamatiya awɔrɛ n nu.
Demasi aŋmati ayaki m, wɔ kɔ Tɛsalonika miɛ kpiri n nu, kisa i koro ka i wo kabo
durunya n nufɔm wo n wɔ.
11 Luka ŋgumi wo m dɔ a. Fa Marako na u ni yiri bra, dama i koro buka m ni juma
ni.
12 Ma sunma Tikikusi Ɛfɛso miɛ kpiri n nu.
13 A ŋa a ba, bita m ayɛrɛ tanlɛɛ n ba ma m, bo m yakiiri i Tɔrasi miɛ kpiri n nu,
Kapusi dika ni. Fa m kadasim n gusu bita m nu, maala bo ba fa neŋgendɔrɛ ŋuma
ayo bu ni.
14 Alɛkizanda bo i ti tunmi n ayo m satiɛ agaya, Mibiɛ ni tó i kaari fa kɔ sa bo wɔ
yo i n su a.
15 Si u ŋu sa ni yiri, dama wɔ jina su kekereke akete nɔaniɛ n bo ya kan i ni.
16 Ciciri su bo m sukan na m de m tii jɔrɛ diibiri ni, be ajina má m sin, bu kɛrɛ
ŋmati yakiiri m wɔ. M sere Nyɛmɛ ka i fa bu ŋgasi ce bu.
17 Ama, na Mibiɛ n ajina m sin a, na wɔ ma m faŋga, na ma koro akan labari kpa
n akere minɛm, na bo bu ti má Yudafɔm n kɛrɛ akoro ati. Na wɔ de m afite minɛm
bo bu koro ka bu kun m n saa nu.
18 Yiri Mibiɛ ni yí m fite jɔrɛ tiɛ kɛrɛ nu a, na i fá m kɔ wura i fɛmɛya n nu aŋgoro
ni laifiɛ a. Jirima bambaka ti i dɛɛ saŋga kɛrɛ. Ami.

Awieeri su dɛɛ ansɛ yoowa ni

19 Bisa Pirisila ni i hun Akuyila fa tu Onesifɔrɔsi dikafɔm kɛrɛ dɔŋgu ma m.
20 Irasitusi kaari Kɔrinto miɛ kpiri n nu wɔ, na ma yaki Torofimosi gusu Miletosi miɛ kpiri n nu, dama wɔ la má i ŋu.
21 Yo aniɛ na a bra ka, na fufuku nya ju. Ya ninbaam bisa u dɔŋgu, bɛrɛ la Ɛyabulusi, ni Pudensi, ni Linosi, ni ya niɛmabara Kalodiya, ni ya ninbaam nyiŋgam kɛrɛ.
22 Ma Mibiɛ n wo ni wɔrɔ. Nyɛmɛ buka am kɛrɛ.

Pɔɔlu kadasi bo i kɛrɛ fa maari TITOSI ni

1 Mini Pɔɔlu sukɛrɛ ahin kadasi n a. M ti Nyɛmɛ akɔɔ ɔ, na m kaaki ti Yesu Kristo
jaramasa. Nyɛmɛ ayi m na wɔ sunma m ka m kɔ buka minɛm bo wɔ yi bu n na bu
yarada yo biiwa, na bu si nahɔrɛ fa kɔ Nyɛmɛ atin n su.
2 Kana Nyɛmɛ ba yiiri durunya n ni, i yo seeri ka i má ya ŋgɔɔ n bo i la má awieeri
ni. Nyɛmɛ bu má kɔrɛ. Nyini ŋgɔɔ n tama dɛɛ ti, ye ya la yarada ni si jina kun su
n a.
3 Na saŋga n ba juuri ni, na wɔ yi i nɔaniɛ n afite fofoe nu, na wɔ fa ama m ka m
kɔ kan i kere minɛm. Nyɛmɛ ni i tii, yiri bo i ti ya Tiidefɔ ni, maari m nɔɔ ka m kɔ
kan i nɔaniɛ n a.
4 Mini Pɔɔlu sukɛrɛ ahin kadasi n ma wɔrɔ Titosi a. A ti m wa a, nahɔrɛ su, dama
m ni wɔrɔ kɛrɛ asaŋga ayo Yesu Kristo yarada. Ya Si Nyɛmɛ ni ya Tiidefɔ Yesu Kristo
buka u, na bu ma u ahoreda.

Juma bo Pɔɔlu ŋa Titosi yo i Kereti asiɛn n su ni

5 Deke bo i ti na m yakiiri u Kereti asiɛn n su n la ka, m koro ka a yo juma n bo
wɔ wie má n wie, na a sɛsɛ i su, na a yi Kristo jama nkpiɛnkpiɛnm se miɛm kɛrɛ su,
kabo m seeri u ni.
6 Nyini nkpiɛnkpiɛnm n kɛrɛ bo a yi bu ni, i ti ye ni ka bu be la má ŋgasi be. I ti
ye ni ka bu ja bara kun n kpein. I ti ye ni ka bu nbaam yo Kristo yarada, na be koro
jaraki má nbaam ka bu nati yo sa ŋgbɛɛnŋgbɛɛn na bu de má bu wufɔm nɔaniɛ.
7 Nyɛmɛ afa i juma n awura nkpiɛnkpiɛnm saa nu n dɛɛ ti, wɔ yo daka ka, má bu
la ŋgasi be. I ti má ye ni ka bu ti aŋukerefɔm, wara bu fa yaa ndende, wara bu nu
nzan agaya, wara bu ti aluwa korofɔm, wara bu koro ŋwaa agaya.
8 Ama, i ti ye ni ka nkpiɛnkpiɛnm kɛrɛ ti minɛm bo bu de wɔfɔm, na bu ti minɛm
bo bu koro sakpayo, na bu la tarabuŋu, na bu yo sa bo i kɔ atin n su, na bu ti casi,
na bu bita bu ŋu.
9 I kaaki ti ye ni ka bu ti minɛm bo bu bita Nyɛmɛ nɔaniɛ n bo i la dabuŋu n kenken,
kabo ya kereeri bu ni, adena bu koro fa kereewa n bo i ti nahɔrɛ n fa kere minɛm na
bu nya ahoresi, na bu kaaki koro kan kere minɛm bo ba kete nyini kereewa n kabo
ba mini barasu ni.
10 Dama minɛm dɔŋgu wo bɛrɛ bo ba kete kereewa bo i ti kpa ni, na bu sujɔjɔ jɔrɛ
ŋgbɛɛnŋgbɛɛn na bu sudadaka minɛm, maala yaradayofɔm bo bu toko bita Yudafɔm
sayoowa ni.
11 Ma bu mɔ bu nɔɔ, dama bu sufa nyini kereewa n bo i ti má ye ni ka bu fa kere
ni, sufa saaki awurukpa lɛɛ. Ŋwaa dɛɛ ti ye bu yo sɔ a.
12 Haari bɛrɛ Keretifɔm mmɔɔ dɛɛ tiɛŋgu sifɔ be yo seeri ka, “Bɛrɛ Keretifɔm ti
kɔrɛfɔm wɔ dada kɛrɛ, na bu ti ka boro neŋge tiɛm, na bu ti nviɛyafɔm, ni ayaa
kpirifɔm wɔ.”
13 Kabo i yo seeri n ti nahɔrɛ wɔ. Nyini dɛɛ ti, jaraki bu, na bu yarada yo faŋga,
14 na má bu su Yudafɔm nana jɔrɛm su, na má bu su deke bo minɛm bo ba kete
nahɔrɛ n akpama i n su.
15 Minɛm bo bu woowa ti casi ni, deke kɛrɛ ti casi wɔ bu dɔ, ama, minɛm bo bu
woowa ti má casi na bu yo má Yesu Kristo yarada ni, deke be mmɔɔ ti má casi bu dɔ.
Bu sunsunni, ni bu ahore kɛrɛ ti fin wɔ, na nzɛn haari bu yo satiɛ mmɔɔ, bu si má
ka i ti satiɛ.

16 Bu ŋa bu si Nyɛmɛ, ama, bu sayoowa kere ka bu si má i, dama bu sayoowa kɛrɛ
ti ciire wɔ Nyɛmɛ dɔ, na bu de má Nyɛmɛ nɔaniɛ ni, na bu koro yo má sakpa be.

2

Kereewa n bo i ti kpa n dɛɛ jɔrɛ

1 Ama, wɔrɔ yiri, i ti ye ni ka a fa kereewa bo i ti nahɔrɛ na i kɔ atin su, na a sufa
kere yaradayofɔm ni.
2 Se nbiɛsɔ anyunutifɔm ka, bu bita bu ŋu, na bu yo sa bo i la anyunuyi, na bu la
tarabuŋu. Kaaki se bu ka, bu ma bu yarada yo faŋga, na bu koro minɛm nahɔrɛ su,
na bu la mindi nahɔrɛ su.
3 Se nbara anyunutifɔm gusu ka, bu ma bu woowa kere ka bu soro Nyɛmɛ. Nyini
la ka, má bu susaaki minɛ duma, na má bu ma nzan ja bu. Kaaki se bu ka, bu kere
kereewa kpa,
4 na bu tu tarawam fɔ ka, bu koro bu hunm ni bu nbaam,
5 na bu la tarabuŋu, na bu ma bu woowa ti casi, na bu bita bu awurum nyunyumi,
na bu yo sakpa, na bu de bu hunm nɔaniɛ, adena má be koro bu Nyɛmɛ nɔaniɛ ni
ŋgbɛɛn.
6 Tu ngbɛfɛnɛm gusu fɔ ka, bu tara bu ŋu,
7 ni deke kɛrɛ. Wɔrɔ mmɔɔ ni u tii, ma u sayoowa kɛrɛ kɔ atin su, na minɛm ŋu i,
na bu sɔn u su. Fa sunsunni kpa ni atin bo i la jirima fa kere minɛm
8 kereewa kpa, na be koro kan má jɔrɛ be. Kere bu sɔ, adena minɛm bo bu kete ya
kereewa n di nyinsɛ, dama bu ŋu má ŋgasi be bo bu fa saaki ya.
9 Se akɔɔm gusu ka, bu de bu mibiɛm nɔaniɛ, na bu yo sa kɛrɛ bo bu mibiɛm koro,
na má bu se jɔrɛ be.
10 Kaaki se bu ka, má bu wɔ awie mumuku, ama, bu kere ka bu la dabuŋu deke
kɛrɛ nu. Nzɛn bu yoori sɔ, bu woowa kpa ni kere minɛm ka, Nyɛmɛ, yiri bo i ti ya
Tiidefɔ ni, i dɛɛ kereewa n ti nahɔrɛ wɔ.
11 Dama Nyɛmɛ ayi i ahɔrɔma afite fofoe nu, na sɔnɔ kɛrɛ nya tiide.
12 I ahɔrɔma ni kere ya ka ya yaki sam bo bu kɔ má nyɛmɛsu atin n su a, ni dekem
bo bu wura ya konvi durunya n nu ni, na ya tara ya ŋu, na ya yo sa bo i kɔ atin su,
na ya bita nyɛmɛsu atin, ahin durunya n bo ya wo nu ni.
13 Ya yo ahin na ya ŋminda deke n bo ya la i tama bambaka ka i fite fofoe nu, yiri
la ya Mibiɛ Yesu Kristo, kabo i fite fofoe nu ni i jirima woowa ni. Yiri ti ya Nyɛmɛ
kpiri, ni ya Tiidefɔ a.
14 Yiri wu maari ya, adena i ma ya nya ya tii, na i yi ya fite ya satiɛ nu, na i kpakpara
yi ya fin kɛrɛ, na i yo ya casi, na ya yo i dɛɛ minɛm bo bu nyunu aboro sakpayo su.
15 Ahin kereewam kɛrɛ, fa kere yaradayofɔm, na a ma bu ahoresi, na a kan bu ndiɛ.
Fa yiko n bo Nyɛmɛ afa ama u n yo sɔ, na má a ma be bu u ŋgbɛɛn.

3

Kabo yaradayofɔm wo ti barasu ni

1 Teŋge yaradayofɔm su ka, bu yo bu ŋu bɛnlɛ ma nfɛmɛm ni gomina nkpiɛn-
kpiɛnm, na bu de bu nɔaniɛ, na bu kpa bu ŋu na bu yo sa kɛrɛ bo i ti kpa,
2 na má bu saaki minɛm duma, na má bu se akuruwa ni minɛm, ama, bu yo bu ŋu
kaan, na bu yo bu ŋu bɛnlɛ ma sɔnɔ kɛrɛ.
3 Má pui ti, yɛrɛ mmɔɔ ni ya tii yo ti sinnzinm wɔ, ya si má Nyɛmɛ jɔrɛ, na ya kaaki
de má i nɔaniɛ, na ya mini i atin ni, ya yo ti minɛm bo ya yo deke kɛrɛ bo i wura ya
konvi wɔ, na ya suyo ya sa koroowa, na ya la aŋunkpini, na ya si kɔrɛ, na ya yo ti
minɛm bo minɛm kpɔ ya a, na ya gusu kpɔ ya beŋgu.

4 Ama, haari ni nyini mmɔɔ, Nyɛmɛ bo i ti ya Tiidefɔ ni, yo faari i sakpa, ni i koro
kereeri ya,
5 na wɔ nya ade ya tii aji. Má ka ya sakpa yoowa dɛɛ ti, ye i deeri ya tii jiiri a, ama,
i aŋunfɔ si dɛɛ ti. Kabo i deeri ya tii n la ka, i Awiɛwiɛ Casi ni ŋmisiiri ya a, na wɔ
ma ya wo fɔfɔrɛ, ni ŋgɔɔ fɔfɔrɛ.
6 Na Nyɛmɛ ama ya Tiidefɔ Yesu Kristo afa Awiɛwiɛ Casi n ama ya akɔ asin su.
7 Nyɛmɛ yoori sɔ ni, adena ya yó i nbaam, na ya yó tama ka ya nyá ŋgɔɔ n bo i la
má awieeri. Nyɛmɛ ahɔrɔma n dɛɛ ti, wɔ de ya ka ya la má ŋgasi be i dɔ, nyini ti ye
wɔ fa ya ayo i nbaam n a.
8 Ahin jɔrɛ n ti nahɔrɛ wɔ.
M koro ka a kere ahin dekem ni anyumboro, adena bo bu yo Nyɛmɛ yarada ni, bu
fa bu sunsunni kɛrɛ yo sa bo i ti kpa. Ahin kereewam n la kpɛrɛ, na bu kaaki ti kpa
ma sɔnɔ kɛrɛ.
9 Ama, má a fa u ŋu wura akuruwa ŋgbɛɛnŋgbɛɛn barasu kɛrɛ nu, ni ya nana
Yudafɔm dumam, ni aluwa ŋgbɛɛnŋgbɛɛnm fa kɔ Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n su.
Ahinm kɛrɛ ti ŋgbɛɛn wɔ, bu kunma kpɛrɛ be.
10 Sɔnɔ kɛrɛ bo i fa kpakpaakinu ba, i ti ye ni ka a tu i mi fɔ kpe nnyɔ ɔ, na nzɛn
wɔ nya de má i, má a bu i wura am nu.
11 Si ka nyini sɔnɔ n sɔ akete kereewa kpa n lɛɛ, na i yo satiɛ bo yiri mmɔɔ ni i tii
si ka i ti satiɛ wɔ.

Pɔɔlu dɛɛ awieeri su nɔaniɛ bo i fa maari Titosi ni

12 M súnma Aratɛma, wara Tikikusi u dɔ, nzɛn bu be baari, boro u nyi na m ni
wɔrɔ sa nu Nikopoli miɛ kpiri n nu. M koro ka m wo dɔ fufuku saŋga a.
13 Zena bo i ti jɔrɛdifɔ ni, i ni Apolosi, bu ba ŋa bu yasu, boro u nyi na a buka bu,
na má deke be kpiɛ bu su.
14 I ti ye ni ka a ma ya minɛm gusu sɔnsɔn kabo bu boro bu nyi suyo sa bo i ti kpa,
na bu buka minɛm ni deke bo i ti bu miɛɛwam ni, adena má ya minɛm ni wo wo
ŋgbɛɛn.
15 M labari n kɛrɛ lɛɛ. Minɛm bo bu wo m dɔ n kɛrɛ bisa u. Bisa ya danfom kɛrɛ
bo bu yo Yesu yarada ni. Nyɛmɛ buka am kɛrɛ.

Pɔɔlu kadasi bo i kɛrɛ fa maari FILEMON ni

1 Mini Pɔɔlu bo Yesu Kristo dɛɛ ti na kisa m wo dansaraka nu ni, ni ya niwa Timoti
sukɛrɛ ahin kadasi n a. Wɔrɔ Filemon bo ya koro u na ya ni wɔrɔ saŋga yo juma ni,
ya bisa u dɔŋgu.
2 Ya kaaki bisa Kristo jama n bo bu tiɛn bu nɔɔ u dika ni, ni ya niwa baabara Afiya,
ni ya niwa Akipusi bo ya ni yiri kɛrɛ ti ka soja ni, Yesu dɛɛ atin n su ni.
3 Ya Si Nyɛmɛ ni ya Mibiɛ Yesu Kristo buka am, na bu ma am ahoreda.

Filemon koro ni i yarada n jɔrɛ

4 M niwa Filemon, saŋga kɛrɛ bo m sere Nyɛmɛ, m wara fi má u sa, m da i asi
ma u wɔ.
5 Dama ma ti kabo a yo ya Mibiɛ Yesu yarada ni, ni kabo a koro Nyɛmɛ minɛm kɛrɛ
ni.
6 M kaaki sere Nyɛmɛ ka i ma wɔrɔ ni bo ba yo yarada na am saŋga su Nyɛmɛ ni
la wo fiɛ, nyini ma a si nahɔrɛ su kabo Nyɛmɛ afa deke kpa ama ya, Kristo dɛɛ ti.
7 M niwa, koro n bo a bita i ni, wɔ ma m ahore ajɔ agaya, na wɔ kaaki ama m
ahoresi, dama wɔrɔ dɛɛ ti, Nyɛmɛ minɛm anya ahoresi.

Kabo Pɔɔlu taraari Filemon jaa maari Onisimɔ barasu ni

8 Tɔ, kabo Kristo dɛɛ ti na a ti m niwa ni, m la ahoresi, na m la atin bo m koro se
u ka a yo deke bo i ti ye ni ka a yo i.
9 Ama, m koro u n dɛɛ ti, ye m susere u a, ka a buka m, haari ni bo m jina Yesu
Kristo dɛɛ jaa nu n ni, na i dɛɛ ti na m kaaki ti dansaraka kisa ni.
10 Deke bo i ti na m susere u n la ka, m susere u ma m wa Onisimɔ n wɔ, bo Yesu
Kristo dɛɛ ti na wɔ kaaki m wa dansaraka nu n ni.
11 Saŋga be, i yo kun má kpɛrɛ be ma má u, ama, kisa, i kun kpɛrɛ ma wɔrɔ ni mini
kɛrɛ wɔ.
12 Yiri bo m koro i ni m ahorembaa kun ni, ye m suma i ba u dɔ n a.
13 Kabo Nyɛmɛ jɔrɛ kaanwa n dɛɛ ti na m wo dansaraka n nu ni, má m koro ka i
wo m dɔ fɛn na i buka m, kabo má wɔrɔ wo fɛn na a buka m ni.
14 Ama, m koro má ka m yo deke be bo a soro má su, ama, m koro ka wɔrɔ mmɔɔ
ni u tii buka m u koroyanu, má ka i yo ka m miɛ u wɔ.
15 Beni, Onisimɔ fiteeri u saa nu ni, wɔ cɛ kaan, adena i ba kaaki ba wo u dɔ saŋga
kɛrɛ.
16 Kisa, i ti má u akɔɔ ŋgumi kun, ama, i tara akɔɔ ɔ. I ti ya niwa koroowa a. Koro
bo m fa koro i ni, wɔrɔ koro i tara sɔ. I ti u akɔɔ ɔ, ama, Mibiɛ n dɛɛ ti, i kaaki ti u
niwa a.
17 Nyini ti, nzɛn a fa i ka m ti u matafɔ, de i kabo má a de m ni.
18 Nzɛn wɔ do u ŋgasi be, wara i bita u kaari, ma nyini kaari n yo m dɛɛ kaari.
19 Mini Pɔɔlu ni m tii sufa m saa sukɛrɛ ahin jɔrɛ n a, ka m tɔ́ kaari n kɛrɛ bo i bita
i n ma u. M kaaki koro se u ka, m kaari su u su, fa kɔ u ŋgɔɔ bo a nyaari i Yesu dɔ
ni.
20 Nyini ti, m niwa, m koro ka a yo ahin sakpa n ma m, Mibiɛ n dɛɛ ti. Kabo ya
kɛrɛ ti nibaa Kristo dɛɛ ti ni, da m ahore.
21 M la ahoresi ka a dé m nɔaniɛ ni, nyini ti ye m sukɛrɛ ahin kadasi n a. Na kabo
ma se ni, m si ka a yó i kɔ tara sɔ.
22 Bo i buka su la ka, m koro ka a yo sɔɔ dɔŋgu se m, dama m la tama ka Nyɛmɛ
bá de am sere, na i má m kaaki ba am dɔ.

Pɔɔlu awieeri su dɛɛ ansɛ yoowa ni

23 M lamɔkɔ Ipafarasi bo m ni yiri wo dansaraka nu, Yesu Kristo dɛɛ ti ni, i ŋa m
bisa u dɔŋgu.
24 Marako, ni Arisitakusi, ni Demasi, ni Luka kɛrɛ gusu ŋa m bisa u dɔŋgu, m ni
bɛrɛ saŋga yo juma.
25 Ya Mibiɛ Yesu Kristo buka am kɛrɛ.

Kadasi n bo bu kɛrɛ fa maari
HIBURUFƆM
ni

Nyɛmɛ nɔaniɛ n bo i jɔjɔ fiteeri i Wa n dɔ ni

1 Dawa saŋga Nyɛmɛ yo faari i nɔaniɛ maari i nɔaniɛ kanfɔm wɔ, saŋga barasu ni
atin barasu barasum, na bu sukan i kere ya nam.
2 Ama, ahin awieeri su saŋga n bo ya wo nu ni, Nyɛmɛ afa i Wa n su ye i fa i nɔaniɛ
n jɔjɔ ya sɔ a. Nyɛmɛ maari yiri yiiri durunya n a. Na wɔ se ka, awieeri su, deke n
kɛrɛ bá yo i dɛɛ wɔ.
3 I jirima woowa wein ni kere kabo Nyɛmɛ ti a. Kabo Nyɛmɛ ti ni, i woowa ti sɔ ɔ.
I nɔaniɛ n bo i la yiko ni, i fa nyini bita durunya n kɛrɛ a. I faari i ŋu fa yoori yoowa,
adena Nyɛmɛ fa adamande satiɛ ce i. Nyini dɛɛ sin, na wɔ nya akɔ atana aŋgoro,
Micɛra Kpiri n saa fɔmbɔrɔ su.
4 Nyɛmɛ maari i jinaabiri bambaka bo i tara i mɛrɛkɛm dɛɛ, na wɔ kaaki ama i
duma bo i tara bu dɛɛ ni.

Kabo Nyɛmɛ Wa n tara i mɛrɛkɛm barasu ni

5 Dama kabo Nyɛmɛ seeri i Wa n ni, ka,
“Wɔrɔ ti m Wa a,
nyuma, m káaki u Si,”
wɔ se má i mɛrɛkɛ n be sɔ. Bekun, i ŋa
“M yó u Si,
na u gusu yó m Wa.”
6 Sasu bekun, saŋga bo Nyɛmɛ yo ŋa i sunma i Wa kun n kpein n durunya n nu ni,
na wɔ se ka,
“Ma Nyɛmɛ mɛrɛkɛm kɛrɛ su i.”
7 Fa kɔ kabo Nyɛmɛ jɔjɔɔri i mɛrɛkɛm jɔrɛ ni, i ŋa,
“Mini, m ma m mɛrɛkɛm yo bu juma
kabo aŋuma, ni sin yo bu juma barasu n wɔ.”
8 Ama, kabo Nyɛmɛ jɔjɔɔri i Wa n dɔ ni, i ŋa,
“Wɔrɔ ti Nyɛmɛ a, u fɛmɛya biɛ n la má awieeri.
A bita u fɛmɛya n ni nahɔrɛ atin su wɔ.
9 A koro sa bo i kɔ atin su wɔ,
na a koro má sa bo i kɔ má atin su a.
Nyini dɛɛ ti ye Nyɛmɛ ayi u a,
ye wɔ ma u ahoreda bo i tara u beŋgum kɛrɛ n a.”
10 Na Nyɛmɛ akaaki ase i Wa n ka,
“Ya Mibiɛ, bumboori ni, wɔrɔ yiiri asiɛŋgu a.
U sa bo a yoori i dɛɛ ti, ye aŋgoro wo bɛrɛ a.
11 I kɛrɛ bá ka ŋgbɛɛn wɔ,
ama, wɔrɔ wo bɛrɛ wɔ saŋga kɛrɛ.
Aŋgoro n ni asiɛŋgu kɛrɛ yó dawa
kabo sutura yo dawa barasu n wɔ.
12 A pɔ́ɔndi bu ka sanvuin bo wɔ do wɔ,
na a bá kaaki i fɔfɔrɛ.
Ama, wɔrɔ kaaki má fieo,
na u afɔ la má awieeri.”
13 Na Nyɛmɛ akaaki ase i Wa n ka,

“Ba tana m saa fɔmbɔrɔ su fɛn,
haari m bá ma a kunma u kpɔfɔm na a nana bu kɛrɛ ŋu.”
Kabo i seeri sɔ ni, wɔ nya ase má i mɛrɛkɛ n be sɔ.
14 Ye i mɛrɛkɛm ti nzum wɔ? Bu ti awiɛwiɛm bo bu su Nyɛmɛ wɔ, na i sunma bu
na bu kɔ buka minɛm bo bu bá nya tiide ni.

2

Tiide bambaka n jɔrɛ

1 Nyini dɛɛ ti, wɔ yo daka ka ya bita Nyɛmɛ nɔaniɛ n bo ya du mɔ ati i nyunyumi,
adena má ya mini.
2 Ya si ka nɔaniɛ n bo Nyɛmɛ yo fa maari i mɛrɛkɛm, na bu kan kereeri ya nam
ni, i ti nahɔrɛ wɔ, na minɛm bo bu tiiri i na bu keteeri, na ba de má i ni, bɛrɛ nyaari
suicin n a.
3 Nzɛn yɛrɛ gusu keteeri nyini nɔaniɛ kpiri n bo i kere kabo Nyɛmɛ de ya tii ji ni, ya
yo sɛ koro fite nu na ya nya má suicin a? Ahin tiide n bo ya kan i jɔrɛ ni, Mibiɛ n ni i
tii du mɔ kan kereeri minɛm a, na bo bu tiiri i n adi i daani, ase ya ka i ti nahɔrɛ wɔ.
4 Nyini saŋga n na Nyɛmɛ mmɔɔ adi i daani abuka su, yiri la bo i yoori alekutura
sa barasu barasum kereeri i yiko, na i maari minɛm nyaari i Awiɛwiɛ Casi n aceerim
kabo i koro barasu ni.

Yesu ti adamandem gɔrɔ ɔ

5 Nahɔrɛ, Nyɛmɛ afa má durunya fɔfɔrɛ n bo ya kan i jɔrɛ, na i suba ni, awura má
i mɛrɛkɛm saa nu.
6 Ama, be akɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n awɔrɛ be nu, ka,
“Ya Micɛra Nyɛmɛ, adamande gusu ti nzu wɔ,
ye u cɛcɛ wo i nu a?
Adamande wa ti nzu wɔ,
ye a niɛ i dika?
7 Kabo a yoori i ni, a ma i jinaabiri kpiɛɛri su saŋga kaan afiɛn ni u mɛrɛkɛm dɛɛ,
na a nya awura i kpiri na a ma i jirima bambaka,
8 na a fa deke kɛrɛ awura i saa nu.”
Ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu kabo Nyɛmɛ afa deke n kɛrɛ awura adamande saa
nu ka i niɛ i dika ni, nyini kere ka deke be wo má bɛrɛ bo i ti má i dɛɛ. Ama, kisa,
kabo i ti ni, ya nya ŋu má i sɔ.
9 Ama, ya ŋu Yesu kabo Nyɛmɛ yoori i ni, i ma i jinaabiri kpiɛɛri su saŋga kaan afiɛn
ni i mɛrɛkɛm dɛɛ wɔ. Na i dɛɛ ahɔrɔma n nu na wɔ wu sɔnɔ kɛrɛ dɛɛ ti. Kisa, wahara
n bo i diiri i na i wu n dɛɛ ti, Nyɛmɛ awura i kpiri, na wɔ ma i jirima bambaka.
10 Nyɛmɛ yiiri deke n kɛrɛ a, yiri la deke n kɛrɛ yiko a. I tiiri ye ni ka Nyɛmɛ kpini
atin bo i minɛ beberebe ba nya i jirima woowa n be. Nyini dɛɛ ti, ye i ma Yesu ba
diiri wahara n a, adena i yo minɛm mɔfɔ bo i ti kabo Nyɛmɛ koro ka i ti ni, dama
yiri ma bu nya tiide a.
11 Yiri Yesu bo i yo minɛm casi ni, i ni minɛm kɛrɛ bo wɔ yo bu casi n saŋga Si wɔ.
Nyini dɛɛ ti, i la má i nyinsɛ na i fere bu ka i ninbaam n a.
12 Na wɔ se Nyɛmɛ ka,
“M bó u duma kere m ninbaam.
Na saŋga kɛrɛ bo bu tiɛɛnri bu nɔɔ,
m dí jue kansi u duma.”
13 Na wɔ kaaki ase ka,
“Mini, m daafi Nyɛmɛ ŋu,”
Na wɔ kaaki ase bekun ka,
“Mini ni nbaam bo Nyɛmɛ afa ama m ni, yɛrɛ yaa.”

14 Kabo nbaam n ti adamande ni, nyini dɛɛ ti ye yiri mmɔɔ kaakiiri adamande a,
adena i wu na i yo sɔnɔ bo i la yiwee yiko ni ŋgbɛɛn, yiri la Sitana a,
15 na i de minɛm tii ji, bɛrɛ kɛrɛ bo bu ŋgɔɔ su na bu soro yiwee n dɛɛ ti, na ba
kaaki akɔɔm ni.
16 I ti nahɔrɛ wɔ ka, má mɛrɛkɛm ye i buka deeri bu tii a, ama, Abraham busu
nufɔm ye i buka deeri bu tii a.
17 Nyini kere ka, wɔ yo daka ka i woowa ti ka i ninbaam i deke n kɛrɛ nu wɔ, adena
i yo Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn bo i la dabuŋu na i si aŋunfɔ fa kɔ i nyɛmɛsu
n nu, na i fa i ŋu yo yoowa ma minɛm na Nyɛmɛ fa bu satiɛ ce bu.
18 Yiri ni i tii yo diiri wahara, na ba sɔ i ŋgɛɛ na bu niɛ ni. Nyini dɛɛ ti, ye i koro
buka minɛm bo bu sɔ bu ŋgɛɛ na bu niɛ n a.

3

Kabo Yesu tara Moyisi barasu ni

1 M ninbaam, ambɛrɛ bo Nyɛmɛ ayi am ni yɛrɛ ka matafɔ casim ni, am fa am
sunsunni se Yesu ŋu, yiri bo Nyɛmɛ asunma i na i ti ya sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn
n ni. Ya su yiri su a, ye ya di i daani kere minɛm a.
2 I yoori i juma n bo Nyɛmɛ yiiri i ka i yo i n ni nahɔrɛ su wɔ, kabo Moyisi mmɔɔ
yo yoori i juma kɛrɛ Nyɛmɛ awuru n nu, bukaari Nyɛmɛ minɛm ni nahɔrɛ su n wɔ.
3 Kabo sɔnɔ bo i ta awuru n la jirima tara awuru n ni i tii ni, sɔ ye Yesu la jirima
tara Moyisi a.
4 Awuru kɛrɛ la i tafɔ, ama, Nyɛmɛ ti deke n kɛrɛ tii a.
5 Moyisi yo laari dabuŋu yoori i juma kɛrɛ Nyɛmɛ awuru n nu, bukaari Nyɛmɛ
minɛm n ka amusuisufɔ ɔ, na wɔ kere bu deke bo Nyɛmɛ koroori ka i bá se bu ni.
6 Ama, Kristo yiri ti Nyɛmɛ Wa a, yiri la dabuŋu Nyɛmɛ awuru n nu koro bita
Nyɛmɛ minɛm a. Nzɛn ya bita ya tama n ni ahoresi, yɛrɛ ti i awuru n nufɔm a.

Nyɛmɛ minɛm ŋumiyi n dɛɛ jɔrɛ

7 Nyini dɛɛ ti, kabo Awiɛwiɛ Casi n se ni,
“Nyuma, nzɛn am tiiri kabo Nyɛmɛ suse,
8 má am ma am sui yo tantanantan,
kabo am nam yo yoori bu sui tantanantan na bu yoori Nyɛmɛ na bu niɛ ni,
saŋga bo bu wo boro kpantain n nu na bu keteeri i nɔaniɛ ni.
9 Na Nyɛmɛ ase ka,
‘Dɔ ye am nam yo yoori m na bu niɛ a,
haari ni bo bu ŋuuri sam bo m yoori bu,
nyini afɔ aburana n kɛrɛ nu ni,
bu yoori m wɔ na ba niɛ.
10 Nyini dɛɛ ti ye m faari yaa bu ŋu a,
ye m seeri ka, ba mini atin n a,
dama ba yo má m sa koroowam ni.
11 Na yaa ati m, na ma tan ndiɛ ka,
bu ny má atin wura má asiɛn n bo má m ma bu nya ŋumiyi n nu ni.’ ”
12 M ninbaam, am si am ŋu sa na má am be ahorembaa yo kekereke, na i kaaki i
sin bo Nyɛmɛ, yiri bo i wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ n dɛɛ atin ni.
13 Cɛɛn kɛrɛ bo ale acin na bu fere i ka, “Nyuma,” am sutu am beŋgu fɔ, na má am
ma be dadaka am na am yo satiɛ na am sui yo tantanantan.
14 Nzɛn ya koro bitaari bumboori su nɔaniɛ n kenken haari kɔ juuri i awieeri, nyini
n kere ka ya ni Kristo saŋga yo juma kun wɔ lɛɛ.
15 Kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni, ka,

“Nyuma, nzɛn am tiiri kabo Nyɛmɛ suse,
má am yo am sui tantanantan,
kabo am nam yo yoori bu sui tantanantan.”
16 Ŋmam yo tiiri Nyɛmɛ nɔaniɛ n ye bu yoori bu sui tantanantan n a? Má minɛm
kɛrɛ bo Moyisi yo yiiri bu fiteeri Ijipiti asiɛn n su ni, nzɛn sɛ?
17 Ye ŋmam ye Nyɛmɛ yo faari yaa bu ŋu afɔ aburana n a? Má bo bu yo yoori satiɛ
na bu wuuri boro kpantain n nu ni?
18 Ŋmam ye Nyɛmɛ yo taanri ndiɛ ka, “Bu nya má atin wura má asiɛn n bo má m
ma bu nya ŋumiyi n nu n a?” Má bɛrɛ n bo bu yo keteeri i nɔaniɛ ni, nzɛn sɛ?
19 Deke bo i ti na ya ŋu ka ba wura má asiɛn n su na bu nya ŋumiyi n la ka, ba yo
má i yarada.

4

1 Nyini ti, am ma ya si ya ŋu sa, na má be fun nyini ŋumiyi n bo Nyɛmɛ ase ka i fá
ma ya na atin toko wo bɛrɛ ka ya nya i ni.
2 Dama yɛrɛ mmɔɔ ati labari kpa n kabo bɛrɛ mmɔɔ yo tiiri i ni, ama, bɛrɛ ayo má
i yarada, nyini dɛɛ ti, ye wɔ kun má kpɛrɛ ama má bu n a.
3 Ama, yɛrɛ bo ya yo Yesu yarada ni, ya nya nyini ŋumiyi n bo Nyɛmɛ seeri ka i fá
ma i minɛm ni. I ti kabo Nyɛmɛ seeri n wɔ, i ŋa,
“Na yaa ati m, na ma tan ndiɛ ka,
bu nyá má atin wura má asiɛn n bo má m ma bu nya ŋumiyi n nu ni.”
Fite saŋga bo Nyɛmɛ yiiri durunya n kɛrɛ wieeri ni, i juma awieeri lɛɛ.
4 Dama ba kɛrɛ leso cɛɛn n jɔrɛ, Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n awɔrɛ be nu, ka, “Nyɛmɛ yo
yiiri i ŋumi, i jumayoowa kɛrɛ nu wɔ leso cɛɛn ni.”
5 Ya kaaki aŋu ka wɔ jɔjɔ nyini jɔrɛ n sɔ ka, bu nya má atin wura má asiɛn n bo m
ma bu nya ŋumiyi n nu.
6 Bo bu du mɔ tiiri labari kpa n ni, ba wura má nyini ŋumiyi n nu, dama ba yo má
Nyɛmɛ yarada. Ama, atin toko wo bɛrɛ bo nbem nya nyini ŋumiyi ni.
7 Nyini dɛɛ ti, na Nyɛmɛ ma wɔ cɛ ka, na wɔ kpama cɛɛn fɔfɔrɛ be, na wɔ fere i ka
nyuma, na wɔ ma Fɛmɛ Davidi ajɔjɔ nyini cɛɛn n jɔrɛ, kabo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ
Kadasi n nu ka,
“Nyuma, nzɛn am tiiri kabo Nyɛmɛ suse,
má am ma am sui yo tantanantan.”
8 Nzɛn má Yosuwa koro maari Yisarelifɔm nyaari atin wuraari asiɛn n bo Nyɛmɛ
ma bu nya ŋumiyi n nu, má Nyɛmɛ ayo akaaki ase má ka cɛɛn n be wo bɛrɛ bo i ma
i minɛm nya ŋumiyi kun.
9 Ama, kabo i ti ni, ŋumiyi cɛɛn wo bɛrɛ bo Nyɛmɛ bá fa ma i minɛm.
10 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo i nya ŋumiyi Nyɛmɛ dɔ, i mi yi i ŋumi fa kɔ i juma su, kabo
Nyɛmɛ yo yoori i juma wieeri na i yiiri i ŋumi n wɔ.
11 Nyini dɛɛ ti, am ma ya boro ya nyi, na ya nya ŋumiyi n bo Nyɛmɛ bá fa ma ya
ni. Ama, má am ma ya be kete Nyɛmɛ nɔaniɛ ni, adena má ya fun ŋumiyi ni, kabo
Yisarelifɔm nbem yo keteeri na bu fuunri i ni.
12 Nyɛmɛ nɔaniɛ n la ŋgɔɔ na i la faŋga. I kaaki wo na tara takobe, i kpiɛ wura
sɔnɔ ahorembaa su wɔ, ni i ŋumi, ni i awiɛwiɛ nu, na i kpiɛ kpaaki buwe sasuubiri,
na i kɔ kpura bɔrɔkɔ nu, na i fiiti sɔnɔ sunsunni nu, na i si deke bo i ahorembaa
koro, deke bo i ti kpa, ni bo i ti má kpa.
13 Deke be wo má bɛrɛ bo i koro fiɛ Nyɛmɛ, dama deke be wo má bɛrɛ bo Nyɛmɛ
ayi i na i nyumbaa ŋu má i. Yiri ye ya kɛrɛ bá kan ya sayoowa kere i a.

Yesu ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kɛrɛ kpiɛn n a

14 Kisa, na ya la Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ kpiɛn bo i la má aŋusu, na wɔ kɔ
aŋgoro, na wɔ wura Nyɛmɛ dika n nu ni, yiri la Nyɛmɛ Wa Yesu, nyini dɛɛ ti, ye am
ma ya bita i dɛɛ atin n bo ya ŋa ya yo i yarada n kenken.
15 Ya dɛɛ Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ kpiɛn n ti má be bo i koro si má ya aŋunfɔ ɔ.
I koro si ya aŋunfɔ fa kɔ saŋga bo ya faŋga akpiɛ su, ni i dɛɛ atin su, dama ŋgɛɛ
barasu barasu kɛrɛ bo bu fa sɔ ya ni, bu yo fa sɔɔri yiri mmɔɔ sɔ ɔ, ama, haari ni
nyini n kɛrɛ ni, wɔ yo má satiɛ be.
16 Nyini dɛɛ ti, am ma ya fa ahoresi, na ya cin dodo Nyɛmɛ fɛmɛya tanaabiri ni, yiri
ti ahɔrɔmafɔ a, adena i si ya aŋunfɔ, na saŋga kɛrɛ bo ya ba koro buka, na i buka
ya.

5

1 Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ kpiɛn kɛrɛ, bo Nyɛmɛ yo yiiri i minɛm n nu ka i yo
juma ni, i dɛɛ la ka, i jina minɛm dɛɛ jinaabiri Nyɛmɛ dɔ, na i de bu aceerim ni
yoowam na i fa ma Nyɛmɛ fa kɔ minɛm satiɛ bo ba yo i n dɛɛ ti.
2 Yiri mmɔɔ ni i tii koro si minɛm aŋunfɔ bo ba si má na ba mini atin ayo satiɛ ni,
dama yiri mmɔɔ faŋga akpiɛ su Nyɛmɛ dɔ.
3 Nyini dɛɛ ti, wɔ yo daka ka i du mɔ yo yoowa ma i ŋu fa kɔ i ŋgasi bo wɔ do i ka,
ye i nya koro yo yoowa ma minɛm kɛrɛ ŋgasi n a.
4 Be koro wura má i ŋu kpiri na i se ka i ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn, má
ka Nyɛmɛ ni i tii ayi i mi, kabo i yo yiiri Aarɔn ni.
5 Nyini dɛɛ ti, Kristo gusu awura má i ŋu kpiri ayo má i ŋu Nyɛmɛ sayoowa dɔŋgu-
yofɔ kpiɛn, se Nyɛmɛ yiiri i a, na wɔ se i ka,
“Wɔrɔ ti m Wa a,
nyuma, m káaki u Si.”
6 Ba kaaki akɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n awɔrɛ be nu ka, Nyɛmɛ ŋa,
“Wɔrɔ ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ,
kabo Mɛlɛkisidɛki busu nu ti n a,
a wo bɛrɛ sɔ ɔ saŋga kɛrɛ, be de má u.”
7 Saŋga bo Yesu wo durunya n nu fɛn ni, i yo sereeri Nyɛmɛ ni anyumboro su, na
wɔ bo afere Nyɛmɛ na wɔ sun, ka, i de i fite yiwee n nu. I yo yoori i ŋu kaan, na i
soro Nyɛmɛ n dɛɛ ti, na Nyɛmɛ ade i sere.
8 Haari ni bo i ti Nyɛmɛ Wa ni, Nyɛmɛ maari i diiri wahara, adena i si kabo i deeri
Nyɛmɛ nɔaniɛ ni.
9 Saŋga bo Nyɛmɛ ma i tiiri kabo i koro ka i ti ni, ye wɔ ma sɔnɔ kɛrɛ bo i deeri i
nɔaniɛ n nya tiide bo i la má awieeri n a.
10 Dama Nyɛmɛ yiiri i ka i yo Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ kpiɛn, kabo Mɛlɛkisidɛki
yo ti barasu n a.

Fɔtu fa kɔ kabo má ya fa ya yarada n ji ni

11 Má ya la deke dɔŋgu bo ya kan kere am fa kɔ jɔrɛ bo ya jɔjɔ i n su, ama, i ti
kekereke kabo ya kan teke am nyi, dama am koro ti má i bu ndende.
12 Saŋga bo am boori i bu ka am su Nyɛmɛ ni, am acɛ nu, má am aju bo am sukere
minɛm Nyɛmɛ nɔaniɛ ni, ama, am toko tana koro ka bu kere am dekem bo ba du mɔ
afa akere am, fa kɔ Nyɛmɛ nɔaniɛ n su. Am toko nu nyufini wɔ, am nya koro di má
diire nɔnɔɔri.
13 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo i nu nyufini toko ti baakan wɔ lɛɛ, i nya koro si má deke bo
i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ.
14 Minɛm bo bu nyunu ati Nyɛmɛ dɛɛ atin n su, bɛrɛ di diire nɔnɔɔri a. Ba sɔnsɔn
Nyɛmɛ nɔaniɛ ni, na bu su i su kabo i kere ni. Nyini ti ye bu la alecira koro si deke
bo i ti kpa, ni bo i ti má kpa n a.

6

1 Nyini ti, má am ma ya ka Kristo ciciri su nɔaniɛ kereewam ŋgumi su, ama, am
ma ya boro ya nyi na ya kɔ mɔ. I ti má ye ni ka ya sukan nyini jɔrɛm ni saŋga kɛrɛ.
Nyini jɔrɛm ni la kaaki bu wo, fa kɔ bu satiɛ su na bu yo Nyɛmɛ yarada ni,
2 ni kabo bu biɛ bu Nyɛmɛ nzue barasu, na bu fa bu sa nana yaradayofɔm ŋu ka
Nyɛmɛ yo bu kisi, ni kabo minɛ ba wu na bu teŋge bu yiwee nu ni, ni kabo Nyɛmɛ
ba di minɛ jɔrɛ na be koro kaaki má i kun ni.
3 Nzɛn Nyɛmɛ soroori su, ya koro kɔ mɔ bo i tara sɔ.
4 Minɛm bo ba yo asi ka Nyɛmɛ atin n ti wein, na ba kaaki bu sin abo i ni, bu yo sɛ
koro kaaki ba Nyɛmɛ dɔ bekun a? Dama bu yo nyaari Nyɛmɛ aceerim wɔ, na ba de
Awiɛwiɛ Casi ni.
5 Ba yo asi kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ n ti kpa barasu, ni kabo durunya n bo i suba n yiko
ti.
6 Ama, na ba kaaki bu sin abo i, i ti kekereke bo nyini minɛm ŋusu koro kaaki ba
i dɔ bekun, dama bu sayoowa kere ka bu sukaaki kpama Nyɛmɛ Wa n baka jaanu n
su bekun wɔ lɛɛ, na bu suwura i nyinsɛ minɛm nyunu.
7 Asiɛn kɛrɛ bo nzue tɔ saŋga kɛrɛ na minɛ dɔ su, na i yo diire nyunyumi, Nyɛmɛ
wura nyini asiɛn n abaraka beberebe.
8 Ama, asiɛn bo buwe ni wura ŋgbɛɛnŋgbɛɛnm fi su na i kunma kpɛrɛ, i cɛ má,
Nyɛmɛ yó i ŋgbɛɛn, na i awieeri su, sin bá yara i kɛrɛ.
9 Ama, m ninbaam, haari ni bo ya kan sɔ n kɛrɛ ni, ya la ahoresi fa kɔ ambɛrɛ dɔ,
dama am bita atin kpa n wɔ, yiri la tiide n bo am anya i ni.
10 Nyɛmɛ ti kpa, i wara fi má sakpa n bo am yo i ni, kabo am abuka i minɛm, na
am toko buka bu ni. Nyini kere ka am koro i a.
11 Ya koro ka am kɛrɛ boro am nyi haari kɔ ju awieeri, adena deke n bo am la i
tama n yo yiiwa.
12 Má am ma nviɛya ti am, ama, minɛm bo bu yo yarada na bu la sawɔrɛ, na bu
nya deke n bo Nyɛmɛ seeri ka i fá ma bu ni, am su bu dɛɛ sayoowam su.

Deke bo Nyɛmɛ seeri ka i yó i ni, i kaaki má

13 Saŋga bo Nyɛmɛ seeri Abraham ka i bá yo i kisi ni, be wo má bɛrɛ bo i tara yiri
Nyɛmɛ. Nyini dɛɛ ti, ye i faari i duma taanri ndiɛ maari i a.
14 Na wɔ se i ka, “M yó u kisi, na u busu nufɔm bá sunnu beberebe.”
15 Na Abraham amindi haari na wɔ ba anya deke n bo Nyɛmɛ seeri ka i má i ni.
16 Nzɛn sɔnɔ ŋa i tan ndiɛ, i tan deke bo i tara i mi n wɔ. Deke bo akuruwa nya
yoori na bu taanri ndiɛ, wɔ kun akuruwa n kɛrɛ nɔɔ lɛɛ.
17 Nyɛmɛ yo koroori ka i kere i minɛm ka deke bo i bá ma bu ni, i wɔrɔ má i nɔɔ i
busu, nyini ti ye i kaaki taanri ndiɛ n a.
18 Deke bo i seeri ka i yó i ni, ni i ndiɛ taanwa n ti deke nnyɔ lɛɛ, bo bu kaaki má.
Nyini kere ka Nyɛmɛ koro bu má kɔrɛ a. Nyini ti ye yɛrɛ bo ya ba i dɔ ka ya nya tiide
n la ahoresi bita ya tama n bo ya la i ni anyumboro n a.
19 Tama n bo ya la i ni, i ti kabo ba kpama lee barasu n wɔ. Nyini ma ya ahorembaa
abi kekereke, ye ya kaaki yaki má atin n bo ya bita i n a. Nyini tama n ti bo wɔ sin
tani bambaka n bo i kanda n ŋu awura Sɔɔ Casi n nu a. Yiri bita ya a.
20 Dɔ ye Yesu adu ya mɔ awura, ade ya dɛɛ jinaabiri a. Yiri ti ya Nyɛmɛ sayoowa
dɔŋguyofɔ kpiɛn n bo i la má defɔ fieo, kabo Mɛlɛkisidɛki busu nu n ti n a.

7

Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ Mɛlɛkisidɛki n jɔrɛ

1 Mɛlɛkisidɛki ni, yiri yo ti miɛ n bo bu fere i ka Salem dɛɛ fɛmɛ a, na i kaaki ti
Micɛra Kpiri sayoowa dɔŋguyofɔ. Saŋga bo Abraham kɔ kuunri luɛ ni nfɛmɛ nna

nbem na i kunmaari bu na i sukaaki kɔ awuru ni, yiri Mɛlɛkisidɛki ni kpaari Abraham
atin ye i yoori kisi gɔɔri i ŋu n a.
2 Na Abraham ayi dekem kɛrɛ bo i kun luɛ n na i deeri i ni, deke buru kɛrɛ nu, na
wɔ yi i kun kun ama Mɛlɛkisidɛki. I duma Mɛlɛkisidɛki n bu la ka, fɛmɛ bo i sayoowa
kɔ atin su. I kaaki ti Salem fɛmɛ wɔ, i bu la ka, fɛmɛ bo i fa tanalaifiɛ ba.
3 Mɛlɛkisidɛki ni, be si má i si, wara i ni, wara i busu nufɔm, wara kabo bu wuuri i,
wara kabo i wuuri. I yo ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ bo wɔ la má defɔ, kabo Nyɛmɛ
Wa n ti n wɔ.
4 Am niɛ kabo i yo ti sɔnɔ bambaka barasu a. Dama ya kɛrɛ na Abraham yo yiiri
deke n kɛrɛ bo i kɔ kuunri luɛ n na i deeri i ni, deke buru kɛrɛ nu, i yiiri kun kun
maari yiri Mɛlɛkisidɛki n wɔ.
5 Nyɛmɛ nɔaniɛ maawa n kun bo i wo i nɔaniɛ kpamaawa n nu n kere ka, deke
buru kɛrɛ nu, bu yi kun kun fa ma Levifɔm, bu ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm n dɛɛ
ti, haari ni bo bu kɛrɛ ti minɛ kunm na bu ti Abraham busu nufɔm ni.
6 Mɛlɛkisidɛki yo fite má Levifɔm dɛɛ busu n nu, ama, Abraham yo yiiri deke n
kɛrɛ buru nu kun kun maari i wɔ, na wɔ yo kisi agɔ Abraham ŋu, yiri Abraham ye
Nyɛmɛ yo seeri ka i bá yo i kisi n a.
7 Sɔnɔ kɛrɛ si ka, sɔnɔ bo i yo kisi gɔ minɛm ŋu n tara bo bu de kisi ni.
8 Levifɔm bo bu ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm na minɛm yo yiiri bu deke kɛrɛ
buru nu kun kun maari bu ni, bu ti yiweefɔm wɔ. Ama, Mɛlɛkisidɛki bo Abraham
yiiri i deke kɛrɛ buru nu kun kun maari i ni, Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n kere ka i toko wo
bɛrɛ wɔ lɛɛ.
9 Nyini ti, saŋga bo Abraham yiiri deke n kɛrɛ nu buru kun kun maari Mɛlɛkisidɛki
ni, ya koro se ka i wa Levi bo i ni i busu nufɔ yo deeri nyini n sɔ ni, bu minɛm gusu
mmɔɔ atɔ lɛɛ.
10 Dama saŋga bo Mɛlɛkisidɛki ni Abraham yɛɛri ni, na Abraham nya wu má Levi
bo i fite i busu nu ni, nyini ti, ya koro se ka Abraham deeri i wa Levi dɛɛ jinaabiri,
ye i yi maari Mɛlɛkisidɛki n a.

Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ be bo i ti ka Mɛlɛkisidɛki ni

11 Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa ni, i yo wo Levifɔm bo bu ti i sayoowa dɔŋguyofɔm
n saa nu a. Ama, nzɛn má Levi busu nufɔm dɛɛ sayoowa dɔŋguyofɔm dɛɛ juma n
koro yoori deke n kɛrɛ bo má i ti ye ni ka bu yo i ni, má Nyɛmɛ ayi má i sayoowa
dɔŋguyofɔ bo i ti ka Mɛlɛkisidɛki. Má i kaaki yi i sayoowa dɔŋguyofɔ bo i fite Aarɔn
dɛɛ Levifɔm busu n nu ba.
12 I ti nahɔrɛ wɔ ka, nzɛn Nyɛmɛ akaaki anɔ fɔfɔrɛ fa kɔ i sayoowa dɔŋguyofɔm
dɛɛ atin n su, wɔ yo daka ka i kaaki i nɔaniɛ kpamaawa n gusu.
13 Kabo bu kɛrɛɛri Mibiɛ n ŋusu jɔrɛ ni, i fite anɔ barasu be nu a, nyini anɔ n nufɔ
be ayo má Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ juma be fieo.
14 Sɔnɔ kɛrɛ si ka i fite Yuda dɛɛ anɔ n nu wɔ, ama, fa kɔ Yuda dɛɛ anɔ n nu, ya ti
má ka Moyisi kɛrɛɛri ka bu be ba yo Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ.
15 Deke bo i ma ya ti jɔrɛ n bu nyunyumi n tara nyini su n la ka, Nyɛmɛ ayi i
sayoowa dɔŋguyofɔ bo i ti ka Mɛlɛkisidɛki ama ya.
16 Má i nam busu dɛɛ ti ye i la atin ka i yo Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ a, se i la
ŋgɔɔ bo i la má awieeri n dɛɛ ti, ye i la atin a.
17 Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,
"Wɔrɔ ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ bo a la má defɔ fieo,
kabo Mɛlɛkisidɛki busu n nu ti n a."
18-19 Nyɛmɛ nɔaniɛ maawa dawa n la má kpɛrɛ ni faŋga, dama wɔ ma má deke n
ati má kabo má Nyɛmɛ koro ka i ti n a. Nyini dɛɛ ti, ye Nyɛmɛ acɛ i ase, ye wɔ ma
ya tama n bo i tara nyini n a. Nyini tama n dɛɛ ti, ye ya koro cin dodo Nyɛmɛ n a.

20 Nyini sin, na Nyɛmɛ atan ndiɛ. Ama, saŋga bo Nyɛmɛ yo yiiri Levifɔm n ka bu
yo i sayoowa dɔŋguyofɔm ni, wɔ yo atan má ndiɛ.
21 Saŋga bo Nyɛmɛ yiiri Yesu ka i yo Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ ni, i taanri ndiɛ
wɔ, ka,
"Mini Micɛra Nyɛmɛ n atan ndiɛ,
m wɔrɔ má m nɔɔ,
wɔrɔ ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ bo a la má defɔ fieo a."
22 Nyɛmɛ taanri nyini ndiɛ n dɛɛ ti, nyini ma ya si ka Yesu jina sɛsɛsu fɔfɔrɛ n sin ka
i ti kpa tara dawa n a.
23 Deke bo i ma i kaaki wo i ŋgumi n la ka, Levifɔm dɛɛ Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyo-
fɔm yo wu wɔ, na bu nbem de bu jinaabiri, nyini dɛɛ ti ye bu yo sunnu n a.
24 Ama, Yesu yiri, i ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ bo i wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ n dɛɛ ti,
be wo má bɛrɛ bo i koro de i jinaabiri na i yo yoowa.
25 Nyini dɛɛ ti ye i koro de minɛm tii ji fieo n a, bɛrɛ bo i ma bu cin dodo Nyɛmɛ
ni, dama yiri wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ de bu nyɛmɛsere, fa kɔ Nyɛmɛ dɔ a.
26 Nyini ti, Yesu ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ kpiɛn bo i koro yo deke n kɛrɛ bo wɔ
yo daka ka i yo ma ya nahɔrɛ su a, yiri ti bo i ti casi na i la má ŋgasi be a, i la má
satiɛ be, i woowa wo bɛrɛ i ŋgumi ni satiɛyofɔm, ye Nyɛmɛ awura i kpiri atara sɔnɔ
kɛrɛ bo i wo aŋgoro n a.
27 Kabo Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛn nyiŋgam yo ti ni, yiri ti má sɔ. Bɛrɛ dɔ,
ale kɛrɛ bo i cin, bu du mɔ yo yoowa ma bu ŋu fa kɔ satiɛ bo ba yo i wɔ ka, na bu nya
ba yo ma minɛm satiɛ bo ba yo i. Ama, yiri yiri, yoowa kpekun n kpein ye i yoori i a,
yiri la bo i faari i ŋu yoori i ni.
28 Kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n kere ni, haari ni bo minɛm bo bu yiiri bu ka
bu yo Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ nkpiɛnm n akoro ayo má deke n kɛrɛ bo má wɔ yo
daka ka bu yo i ni, bu yiiri bu wɔ. Ama, nyini nɔaniɛ kpamaawa n dɛɛ sin, na Nyɛmɛ
afa i tiɛŋgu duma atan ndiɛ, na wɔ yi i Wa n ka i yo i sayoowa dɔŋguyofɔ kpiɛn. Yiri
ti bo Nyɛmɛ ma i tiiri kabo i koro ka i ti saŋga kɛrɛ n a.

8

Yesu ti ya Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ kpiɛn n a

1 Deke n bo m koro ka m se n kɛrɛ la ka, ya la ahin Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ
kpiɛn n bo i tana aŋgoro, Micɛra Kpiri n saa fɔmbɔrɔ su.
2 I yo i Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ kpiɛn juma n dika n nu wɔ, bo i ti Nyɛmɛ seree-
biri nahɔrɛ su, Nyɛmɛ ni i tii taari nyini dika n a, má adamande taari i a.
3 Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ kpiɛn kɛrɛ bo Nyɛmɛ yo yiiri i, i dɛɛ la ka, i de minɛm
aceerim, ni bu yoowam na i fa ma Nyɛmɛ. Nyini dɛɛ ti ye wɔ yo daka ka ahin Nyɛmɛ
sayoowa dɔŋguyofɔ kpiɛn n gusu la yoowa be bo i yo ma Nyɛmɛ n a.
4 Nzɛn má Yesu wo durunya n nu, má i yo má Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ fieo,
dama minɛm bo Nyɛmɛ adu mɔ ayi bu ka bu yo sayoowa n wo bɛrɛ wɔ, kabo Nyɛmɛ
nɔaniɛ kpamaawa n kere lɛɛ.
5 Juma n bo Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm yo i ni, i ti kabo i wo aŋgoro n wɔ, ama, i
ti má kun. Moyisi dɛɛ n gusu yo ti sɔ ɔ, nyini ti ye saŋga bo i ŋa i bo Nyɛmɛ Sereebiri
Nambue n ye Nyɛmɛ seeri i ka, "Si nu, na a yo deke n kɛrɛ kabo m kereeri u buka n
su ka a yo i ni."
6 Ama, kisa, Yesu dɛɛ Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ juma n tara nyiŋgam dɛɛ ni. Sɔ
ye sɛsɛsu fɔfɔrɛ n bo Yesu afa aba na i yo Nyɛmɛ ni minɛm afiɛn dɔŋgu n tara dawa
dɛɛ n a. Dama sɛsɛsu fɔfɔrɛ n dɛɛ ti, ye Nyɛmɛ ŋa i fa deke n bo i ti kpa na i la má
aŋusu n fa ma ya n a.

7 Nzɛn má sɛsɛsu n bo Nyɛmɛ du mɔ diiri i di n koro yoori deke n kɛrɛ bo wɔ yo
daka ka i yo ni, má i kaaki fa má sɛsɛsu fɔfɔrɛ na i di i di kun.
8 Ama, na Nyɛmɛ aŋu i minɛm ni ŋgasi, na wɔ se bu ka,
“Micɛra n ŋa o,
saŋga suba bo m fá sɛsɛsu fɔfɔrɛ
na m dí i di ni Yisarelifɔm ni Yudafɔm.
9 I ti má ka dawa dɛɛ sɛsɛsu ni,
bo m yo faari i na m diiri i di ni am nam ni,
saŋga bo m yiiri bu fiteeri Ijipiti asiɛn n su ni.
Ba yo abita má i kabo m yo seeri bu ni,
nyini dɛɛ ti, ye m cɛcɛ awo má bu nu n a.
Kabo Micɛra n seeri lɛɛ.
10 Sɛsɛsu n bo m bá di i di ni Yisarelifɔm la ka,
fa kɔ fa ba,
m fá m nɔaniɛ n wura bu sunsunni nu,
na bu bíta i bu ahore su,
mini yó bu Nyɛmɛ a,
na bu yó m minɛm.
Kabo Nyɛmɛ seeri lɛɛ.
11 Be wo má bɛrɛ bo i bá kere i lamɔkɔ
ka i si Micɛra ni.
Dama sɔnɔ kɛrɛ bá si m,
fa i tarakam kɔ tu i nfaŋgafɔm kɛrɛ.
12 M sí bu aŋunfɔ, na m fá bu satiɛ bo ba yo i n fa ce bu,
na m téŋge má i su fieo.”
13 Deke bo i ti na Nyɛmɛ yo kaanri sɛsɛsu fɔfɔrɛ be jɔrɛ ni, i bu la ka, ciciri su dɛɛ n
ayo dawa. Deke kɛrɛ bo i nya yoori dawa wieeri, i cɛ má, i busu míni wɔ.

9

Ciciri su sɛsɛsu n ni sɛsɛsu fɔfɔrɛ n dɛɛ nyɛmɛsu jɔrɛ

1 Kabo i ti n la ka, ciciri su dɛɛ sɛsɛsu n bo Nyɛmɛ diiri i di ni, yo la atin kereewa
kereewam bo bu fa su Nyɛmɛ, na i kaaki la dika bo ba ta i ase durunya n nu fɛn na
bu wo nu su Nyɛmɛ.
2 Bu yo boori nambue be wɔ, na ba fa sanvuin ati i nu nnyɔ. Anɔ nu dɛɛ sɔɔ ni,
fitana takaabiri, ni teebiri, ni kpɔnɔ bo bu fa ma Nyɛmɛ n wo dɔ, bu fere bɛrɛ n ka
Sɔɔ Casi.
3 Mɔ dɛɛ sɔɔ ni, bu fere i ka Casi Kɛrɛ Casi Sɔɔ.
4 Mikun yoowa yoobiri n bo ba mata i sika n wo dɔ, nyini yoobiri n su ye bu kunkun
tulaalɛɛ nvanvani fa ma Nyɛmɛ a. Alaka n bo ba mata i sika n gusu wo dɔ, nyini alaka
n kere kabo Nyɛmɛ faari sɛsɛsu diiri i di n a. Deke bo bu wo alaka n nu n la sika
torosɛ n bo ba fa diire n bo bu fere i ka *mana* n awura nu ni, ni Aarɔn kpama n bo i
fiɛfiɛɛri nyawa ni, ni yabuɛ pɛpɛrɛpɛ nnyɔm bo Nyɛmɛ akɛrɛ i nɔaniɛ maawa burum
n agɔ su ni.
5 Na ba yo deke nnyɔ nbem bo bu la laŋkpɛtɛ ase alaka n tii su, nyini dekem ni kere
kabo Nyɛmɛ wo i minɛm dɔ barasu a, bu fere bu ka *Cɛrubim*, ba fa bu laŋkpɛtɛm
akata dika n bo Nyɛmɛ si i minɛm aŋunfɔ n su. Kisa, ya koro kere má deke n kɛrɛ
kun kun kabo bu ti barasu.
6 Kabo i ti ni, bu nya sɛsɛ nyini neŋgem kɛrɛ su wieeri, nyini saŋga, Nyɛmɛ sayoowa
dɔŋguyofɔm suwura sɔɔ n bo i wo anɔ nu n wɔ, na bu suyo bu Nyɛmɛ juma saŋga
kɛrɛ.
7 Ama, Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ kpiɛn ni ŋgumi koro wura sɔɔ n bo i wo mɔ n
nu a. Afɔ kɛrɛ afɔ, i wura dɔ kpekun wɔ, nzɛn i ŋa i wura dɔ gusu, i bita neŋgendɔrɛm

mbunja a, na i du mɔ yo yoowa ma i ŋu ka, na i nya yo ma minɛm dɛɛ satiɛ bo ba yo i na bu si má ni.
8 Deke bo i ti na Awiɛwiɛ Casi n fa nyini atin n sɔ ni, na i kere ya ka, saŋga bo bu yo boori nyini nambue na bu sɛsɛ deke n kɛrɛ su ni, Nyɛmɛ nya teke má atin na minɛm kɛrɛ koro wura Casi Kɛrɛ Casi Sɔɔ n nu.
9 Nyini n kɛrɛ bo bu yo yoori i ni, i la bu ma ya kisa. I bu la ka, aceerim ni neŋgem kɛrɛ bo bu yo fa yoori yoowa suuri Nyɛmɛ ni, ba koro ama má bu sunsunni ati má kabo má i ti ye ni ka i ti ni.
10 Dama nyini yoowa atin n kere diire diiwam, ni deke nuuwam, ni bu yoowam kabo bu ŋmisi bu ŋu na bu yo bu ŋu casi ŋgumi wɔ. Nyini n kɛrɛ la i saŋga nyaari wɔ, yiri la bo bu suyo i sɔ ɔ, haari kɔ ju saŋga bo Nyɛmɛ bá yo deke n kɛrɛ dɔŋgu.
11 Ama, kisa, Kristo aba, yiri ti Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ kpiɛn n a, yiri bita atin kpa n bo bu yo seeri ka i fa ba n a. Nyɛmɛ Sereebiri Nambue n bo wɔ wura nu, na i suyo i Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ kpiɛn juma ni, nyini nambue n la má aŋusu durunya n nu fɛn, i ti kabo Nyɛmɛ koro ka i ti n wɔ, dama i ti má deke bo adamande taari i ni bu saa a, wara dekem bo Nyɛmɛ yiiri bu durunya n nu fɛn n be wɔ.
12 Má naanim ni sirim dɛɛ mbunja ye i fa wuraari nambue n nu a, ama, i faari i tiɛŋgu mbunja a, na wɔ fa awura Casi Kɛrɛ Casi Sɔɔ n nu kpekun n kpein, na wɔ fa ayo yoowa ama ya, adena ya koro nya tiide n bo i la má awieeri ni.
13 Minɛm bo fin yo wo bu ŋu, na bu koro cin dodo má Nyɛmɛ ni, bu fa sirim ni tooram mbunja ye bu fa yɔyɔkɔti gɔ bu ŋu a, na bu yara nambaa, na bu fa nzuin n gɔ bu ŋu. Nyini saŋga, ba kpakpara bu fin ayo bu casi lɛɛ.
14 Nzɛn nyini yoowam bo bu yo bu n ma minɛ yo casi, nyini yiri, Kristo dɛɛ mbunja ni koro yo bo i tara sɔ ɔ. Awiɛwiɛ Casi ni, yiri bo i wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ n dɛɛ yiko n nu ma Kristo koro faari i ŋu yoori yoowa bo i la má gela be maari Nyɛmɛ n a. I dɛɛ mbunja ni koro kpakpara yi satiɛm bo bu ma ya ka ŋgbɛɛn ya ahore su, ni ya sunsunni nu n a, nyini ma ya koro su Nyɛmɛ bo i wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ n a.
15 Kristo yoori sɔ n dɛɛ ti, yiri ti afiɛn dɔŋguyofɔ n bo wɔ fa sɛsɛsu fɔfɔrɛ n aba, adena minɛm kɛrɛ bo Nyɛmɛ afere bu n nya deke n bo i diiri i di ka i ma bu ni. Nyini deke n la aja n bo bu di i na i la má awieeri ni. Yiwee n bo Kristo wuuri ni, nyini de minɛm tii ji fa kɔ bu satiɛ ti, na ba do Nyɛmɛ ŋgasi, ni ciciri su sɛsɛsu dɛɛ atin n su.
16 Sɛsɛsu fɔfɔrɛ n bo Nyɛmɛ diiri i di ni, i ti kabo sɔnɔ toko la ŋgɔɔ na i kere kabo bu ba kpaaki i aja nu barasu n wɔ, má ka wɔ wu ka, ye bu koro di i aja n a.
17 Saŋga bo i toko la ŋgɔɔ ni, be koro di má i aja ni, má ka wɔ wu ka.
18 Nyini dɛɛ ti, ye haari kana ciciri su sɛsɛsu n bo Nyɛmɛ diiri i di n bá yo juma, má ka ba yi neŋgendɔrɛ mbunja.
19 Nyini saŋga, Moyisi du mɔ kaanri Nyɛmɛ nɔaniɛ maawam n kɛrɛ kereeri minɛm n wɔ, kabo bu wo Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n nu n ka, na i nya fa tooram ni sirim mbunja na i saŋga nzue nu, na i fa nyawa ni bɔɛ ndɔrɛ kɔkɔrɛ bo ba wu i tani, na i fa bo nu, na i fa yɔkɔti gɔ Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa kadasi n su ka, na i nya yɔkɔti gɔ minɛm kɛrɛ ŋu,
20 na i nya se bu ka, “Ahin mbunja ni ti deke bo i kere sɛsɛsu n bo Nyɛmɛ adi i di ase am ka am bita i nɔaniɛ n a.”
21 Sɔ ye Moyisi yo fa mbunja n yɔkɔti gɔ nambue n su a, ni neŋge n kɛrɛ bo bu bita yo juma ma Nyɛmɛ n gusu.
22 Nahɔrɛ, kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n kere ni, i ti ka deke kɛrɛ bo bu ŋa bu yo i casi, má ka ba fa mbunja ayɔkɔti su ka. Nyɛmɛ fa má bu ŋgasi ce má bu, má ka ba yi deke mbunja.

Kabo Yesu faari i ŋu yoori yoowa na i deeri minɛ dɔŋgu fiteeri bu satiɛ nu ni

23 Nyini dɛɛ ti, Nyɛmɛ Sereebiri Nambue ni, ni dekem n kɛrɛ bo bu wo nu ni na
bu ferema ni aŋgoro dɛɛm ni, wɔ yo daka ka bu fa neŋgendɔrɛ mbunja yo bu casi.
Ama, neŋgem n bo bu wo aŋgoro n yiri, wɔ yo daka ka bu fa deke bo i mbunja tara
neŋgendɔrɛm dɛɛ fa yo bu casi a.
24 Kristo awura má dika casi n bo i ferema ni aŋgoro dɛɛ n nu a, bo minɛm taari i
ni, ama, i wuraari aŋgoro dɛɛ n ni i tii nu a, ye kisa, wɔ de ya jinaabiri Nyɛmɛ dɔ.
25 Afɔ kɛrɛ afɔ Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm kpiɛn ni yo wura Casi Kɛrɛ Casi Sɔɔ n
nu wɔ, na i fa neŋgendɔrɛ mbunja n yo yoowa. Ama, Kristo yiri awura má aŋgoro
dɛɛ dika n nu ka i sufa i ŋu yo yoowa saŋga kɛrɛ saŋga.
26 Nzɛn má i ŋa i sufa i ŋu yo yoowa saŋga kɛrɛ saŋga, má i sudi wahara a saŋga
kɛrɛ, fite kabo Nyɛmɛ yiiri durunya n ba ju ni nyuma. Ama, kabo i ti n la ka, ahin
saŋga n bo deke n kɛrɛ aba awieeri su ni, na wɔ ba kpekun n kpein, afa i ŋu ayo
yoowa, adena Nyɛmɛ fa adamande satiɛ ce i.
27 Nyɛmɛ akpama i ka adamande kɛrɛ wu kpekun wɔ, nyini sin, na Nyɛmɛ dí i jɔrɛ.
28 Kabo Kristo gusu yoori lɛɛ. Kpekun n kpein ye i faari i ŋu yoori yoowa, adena i
de minɛ dɔŋgu satiɛ bo ba yo i ni. Nyini sin, i káaki ba bekun. Má minɛ satiɛ bo ba
yo i n dɛɛ ti ye i bá, ama, i bá de minɛm bo bu niɛ i atin nu n tii ji wɔ.

10

Kabo Yesu yoori yoowa kpekun n kpein ni

1 Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa ni, i ferema ni deke kpa n bo Nyɛmɛ ŋa i fá ba n wɔ,
ama, má yiri lɛɛ. Nyini ti, yoowa n bo bu yo bu saŋga kɛrɛ akoro ama má bɛrɛ bo
bu cin dodo Nyɛmɛ ni, ati má kabo má i koro ka bu ti ni.
2 Nzɛn má nyini yoowam n kɛrɛ koro yiiri minɛm n bo bu su Nyɛmɛ n fiteeri bu
satiɛm nu, má bu sunsunni ma má bu cɛɛn be ka ba yo satiɛ, má bu yaki nyini
yoowam wɔ.
3 Ama, kabo i ti n la ka, nyini yoowa n bo bu yo i afɔ kɛrɛ afɔ n teŋge bu su fa kɔ
bu satiɛm bo ba yo bu n su wɔ.
4 Dama tooram ni sirim mbunja koro yi má satiɛ bo i wo adamande ahore su ni,
cɛɛn be.
5 Nyini dɛɛ ti, saŋga bo Yesu koro ka i ba durunya n nu fɛn ni, na wɔ se Nyɛmɛ ka,
“A koro má ka minɛ fa aceerim
ni neŋgendɔrɛm n yo yoowa ma u,
ama, adamande ŋuniɛmbaa ye a fa ama m
ka m fa yo yoowa n a.
6 U nyunu ayi má yoowam
bo bu yo bu na bu kpiɛ neŋgendɔrɛm kɔm,
na bu yara bu sayoowa yoobiri n su ni,
ni yoowam n bo bu yo satiɛ na bu yo bu ni.”
7 Na wɔ kaaki ase Nyɛmɛ ka,
“Mini yaa, ma ba ka m ba yo u koroowa n wɔ,
kabo ba kɛrɛ m ŋusu jɔrɛ u nɔaniɛ kpamaawa n dɛɛ kadasi n nu ni.”
8 I du mɔ seeri Nyɛmɛ ka, “A koro má ka minɛ fa aceerim ni neŋgendɔrɛm n fa yo
yoowa ma u, u nyunu ayi má yoowam bo bu yo na bu kpiɛ neŋgendɔrɛm kɔm, na
bu yara bu sayoowa yoobiri n su ni, ni yoowam n bo bu yo satiɛ na bu yo bu ni.” I
seeri sɔ ɔ, haari ni bo Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n kere sɔ ni.
9 Na wɔ se Nyɛmɛ ka, “Mini yaa, ma ba ka m ba yo u koroowa n wɔ.” Nyini la ka,
Nyɛmɛ akun ciciri su dɛɛ yoowam kɛrɛ nɔɔ lɛɛ, ye wɔ fa fɔfɔrɛ aba.
10 Nyɛmɛ koroowa n lɛɛ ye i yoori n a. Kpekun n kpein ye i faari i ŋu yoori yoowa.
Nyini ti ye wɔ kpakpara ya kɛrɛ fin ayo ya casi n a.

11 Yudafɔm Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ kɛrɛ yo i Nyɛmɛ juma cɛɛn n kɛrɛ wɔ, na
i suyo nyini yoowa kun n saŋga kɛrɛ. Haari ni nyini yoowam n kɛrɛ, bu be koro yi
má minɛm satiɛ bo i wo bu sunsunni nu ni.
12 Ama, Yesu yiri yoori yoowa kpekun n kpein wɔ, bo i yo juma saŋga kɛrɛ, fa kɔ
minɛ satiɛ bo bu yo i su. Na wɔ nya akɔ atana aŋgoro Nyɛmɛ saa fɔmbɔrɔ su.
13 Fite nyini saŋga ni, i ŋminda kabo Nyɛmɛ ba ma i kunma i kpɔfɔm na i nana bu
kɛrɛ ŋu.
14 Nyini yoowa kun n dɛɛ ti, wɔ kpakpara minɛm fin kɛrɛ na wɔ ma ba ti kabo
Nyɛmɛ koro ka bu ti ni, saŋga kɛrɛ.
15 Awiɛwiɛ Casi n gusu kaanri i sɔ kereeri ya. Wɔ du mɔ ase ka,
16 “Micɛra ŋa, sɛsɛsu n bo m ni bɛrɛ adi i di
fa kɔ saŋga bo i suba n la ka,
m fá m nɔaniɛ kpamaawa n wura bu sunsunni nu,
na m kɛ́rɛ i gɔ bu ahore su.”
17 Na wɔ kaaki ase ka,
“M téŋge má bu satiɛm bo ba yo bu n su,
kabo bu keteeri na ba su má m nɔaniɛ kpamaawa n su kun.”
18 Tɔ, Nyɛmɛ afa satiɛ bo minɛm ayo i ace bu, nyini la ka, yoowa be wo má bɛrɛ bo
be yo i fa kɔ satiɛ su kun.

Am ma ya cin dodo Nyɛmɛ

19 M ninbaam, Yesu dɛɛ mbunja n ti ye ya la ahoresi kɛrɛ ka ya koro cin dodo
Nyɛmɛ a, na ya koro wura Casi Kɛrɛ Casi Sɔɔ n nu a.
20 Yesu ateke atin fɔfɔrɛ bo i ma ŋgɔɔ nahɔrɛ su ama ya. Kabo i faari i ŋu yoori
yoowa ni, i ti ka wɔ teke atin ama ya na ya koro sin tani bambaka n bo bu fa kanda
n ŋu, na ya wura Casi Kɛrɛ Casi Sɔɔ n nu.
21 Tɔ, kisa na ya la Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ bambaka bo i niɛ yɛrɛ n bo ya ti
Nyɛmɛ minɛm n su ni.
22 Nyini dɛɛ ti, am ma ya cin dodo Nyɛmɛ ni ya ahorembaa kun, na má ya yo sika
be. Yesu mbunja n akpakpara ayi satiɛ kɛrɛ bo i wo ya ahore su a, na má ya sunsunni
nu suma ya saŋga kɛrɛ ka ya yo satiɛ. Nyɛmɛ nzue n gusu bo ba fa abiɛ ya ni ama
ya ŋuniɛ ayo casi a.
23 Tama n bo ya ŋa ya la i ni, am ma ya bita i ni ya saa nnyɔ, má am ma ya fa sika
wura nu, dama ya si ka Nyɛmɛ yo deke n bo wɔ fa sɛsɛsu adi i di ka i yo i ni.
24 Am ma ya sutu ya beŋgum fɔ, na ya buka ya beŋgu, na koro wo ya afiɛn na ya
yo sakpa.
25 Kabo i ti ye ni ka ya sutiɛn ya nɔɔ na ya su Nyɛmɛ saŋga kɛrɛ ni, má am ma ya
yaki i kabo nbem suyo barasu ni, ama, am ma ya sutu ya beŋgu fɔ na bu nya ahoresi
buka su, dama ya kɛrɛ ŋu ka Micɛra n dɛɛ cɛɛn n adodo lɛɛ.
26 Tɔ, kisa na ya si kereewa n bo i ti nahɔrɛ ni, na nzɛn ya toko kete i yo satiɛ ni,
yoowa be wo má bɛrɛ bo ya yo i na Nyɛmɛ fa ya satiɛ ce ya kun,
27 má ka ya ŋminda ni sɛrɛ fa kɔ cɛɛn n bo i suba na Nyɛmɛ bá di minɛm jɔrɛ, na
i fa bo ba kete i nɔaniɛ n wura sin n bo i ti kɛkɛrɛ agaya n nu, na bu ka ŋgbɛɛn ni.
28 Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n bo i yo fa maari Moyisi ni, nzɛn sɔnɔ be keteeri na
i yoori satiɛ, na minɛ nnyɔ wara nsan diiri daani ka i ti sɔ, nkpiɛnkpiɛnm si má i mi
aŋunfɔ, bu kun i wɔ.
29 Ye nzɛn i nya ti sɔ, sɔnɔ kɛrɛ bo i buuri Nyɛmɛ Wa ni ŋgbɛɛn na i sunsun ka
Yesu mbunja n bo i yo ya casi n ti ŋgbɛɛn, na i jɔjɔ wura Awiɛwiɛ Casi n bo i si ya
aŋunfɔ ni ŋgasi nu, suicin barasu bɔnɔ ye am sunsun ka Nyɛmɛ fá cin i a?
30 Dama ya si ka Micɛra n ase ka, “Mini cín bu sui a. Mini tɔ́ bu kaari a,” na wɔ
kaaki ase ka, “Mini dí m minɛm jɔrɛ a.”

31 Wɔrɔ kɛrɛ bo a to Nyɛmɛ saa nu, yiri bo i wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ ni, i la sɛrɛ agaya.
32 Am teŋge su, na am niɛ saŋga bo am du mɔ nyaari anyunuteke fa kɔ labari kpa n su ni, haari ni bo am yo diiri wahara agaya ni, am afa ahoresi ade nyini kekereke n kɛrɛ.
33 Saŋga be bu yo kpiɛ am nzukɔ, na bu kere am wuwuruwa jama nu. Na saŋga be gusu na am asaŋga adi wahara ni am beŋgum bo bu kere bu wuwuruwa ni.
34 I ti nahɔrɛ wɔ ka, am asi dansarakam aŋunfɔ. Bekun, haari nzɛn minɛ fiinri am neŋgem kɛrɛ bo am la i ni, am ahore ti jɔɔwa a, dama am si ka am la deke bo i tara nyinim bo ba de am dɔ ni, nyini deke n yiri wo bɛrɛ wɔ saŋga kɛrɛ.
35 Nyini dɛɛ ti, má am ma am ŋuniɛ yɔrɔki am, dama ahoresi n bo am la i ni, nyini ma am nya aceeri bambaka Nyɛmɛ dɔ a.
36 Kisa, wɔ yo daka ka am la mindi, adena am yo Nyɛmɛ koroowa, na am nyá deke n bo Nyɛmɛ afa sɛsɛsu adi i di ka i ma am ni.
37 Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,
“Wɔ ka kaan, i cɛ́ má,
yiri n bo i suba ni, i bá.
38 M sɔnɔ bo i yo sa bo i kɔ atin su m dɔ,
i nyá ŋgɔɔ, i yarada n dɛɛ ti,
ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i kaakiiri i sin boori m,
m ahore jɔ má i mi ŋu.”
39 Yɛrɛ yiri, ya ti má minɛm bo bu kaaki bu sin, na bu ka ŋgbɛɛn ni, ama, ya ti minɛm bo ya yo Nyɛmɛ yarada na ya nya tiide wɔ.

11

Yaradayo jɔrɛ

1 Nzɛn ya yo Nyɛmɛ yarada, ya la ahoresi ka deke n bo ya yo i tama ni, ya nya i, na ya kaaki la ahoresi ka deke n bo ya nyumbaa ŋu má i n wo bɛrɛ nahɔrɛ su.
2 Dawafɔm yoori Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, ye i se ka i nyunu ayi bu sayoowa n a.
3 Ya yo Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, ye ya koro fa si ka Nyɛmɛ yo jɔjɔɔri nɔaniɛ wɔ, ye i fa yiiri durunya n a. Nyini ma ya si ka, dekem bo ya nyumbaa koro ŋu bu ni, Nyɛmɛ afa deke bo ya koro ŋu má i ayi bu n a.
4 Abɛli yo yoori Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, ye i koro yoori yoowa bo i ti kpa tara i gɔrɔ Keen dɛɛ n bo i yo maari Nyɛmɛ n a. I yarada n dɛɛ ti, ye Nyɛmɛ nyunu yiiri i aceeri n ye i seeri ka i ti sɔnɔ bo i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ n a. Abɛli ti sɔnɔ bo wɔ wu wɔ, ama, haari ni kisa, i yarada sayoowa toko yo juma ya dɔ.
5 Henoki yo yoori Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, wɔ wu má, na Nyɛmɛ afa i akɔ i bi aŋgoro, nyini ti ye be aŋu má i n a, dama Nyɛmɛ afa i akɔ i bi. Ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, saŋga bo Nyɛmɛ nya fa má i kɔ má i bi aŋgoro ni, Nyɛmɛ nyunu yiiri i sayoowa a.
6 Nzɛn sɔnɔ ayo má Nyɛmɛ yarada, i mi koro yo má sa bo i yi Nyɛmɛ nyi, dama sɔnɔ kɛrɛ bo i ba Nyɛmɛ dɔ, wɔ yo daka ka i mi yo yarada ka Nyɛmɛ wo bɛrɛ, na i tɔ minɛ n bo bu niɛniɛ i busu ni ŋkatɔ nahɔrɛ su.
7 Nowa yo yoori Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, ye i yo deeri kabo Nyɛmɛ bɔbɔɔri i fa kɔ sam bo bu bá yo n su n a. I deeri Nyɛmɛ nɔaniɛ n kpaari lee bambaka n ye i ni i dikafɔm wuraari nu ye ba wu má n a. I yoori sɔ n dɛɛ ti, nyini kere ka minɛm bo bu kaari durunya n nu n ti satiɛyofɔm a, ama, Nowa yiri, i yarada n dɛɛ ti, Nyɛmɛ ade i ka i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ ɔ.
8 Abraham yo yoori Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, saŋga bo Nyɛmɛ fereeri i, na i seeri i ka i kɔ asiɛn be bo i seeri ka i fá ma i n su ni, haari ni bo i si má deke bo i sukɔ ni,

yarada n dɛɛ ti, ye i yo deeri Nyɛmɛ nɔaniɛ n ye i fiteeri i nam asiɛn su kɔɔri nyini
asiɛn n su a.
9 Yarada n dɛɛ ti, ye i kɔ juuri asiɛn n bo Nyɛmɛ ase ka i fá ma i n su n a, dɔ ye i
tanaari ka i ti wɔfɔ n a. I ni i wa Izaki, ni i anuma Jakɔbu yo boori nambue woori dɔ
saŋga be su wɔ. Haari ni bo bɛrɛ yo ti minɛm bo bu nyaari deke n bo Nyɛmɛ ase ka
i fá ma bu n a.
10 Abraham boroori i nyi niɛniɛɛri miɛ kpiri n bo Nyɛmɛ ni i tii ata i na i la má
awieeri n a.
11 Abraham yi Saara mmɔɔ yo yoori Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, haari ni bo wɔ yo buke
na i ti ŋɔrɔka ni, yarada n dɛɛ ti, ye i koro wuuri baa n a. I yo yarada ka Nyɛmɛ yó
deke n bo i seeri ka i yó i ni.
12 Haari ni bo má Abraham ti ka sɔnɔ bo wɔ wu ni, yiri nyini sɔnɔ kun n ye i busu
nufɔm asunnu ka asarambaam bo bu wo aŋgoro n a, ni kabo kunma ŋmiɛ sunnu na
i la má nɔ n a.
13 Nyini minɛm kɛrɛ yoori Nyɛmɛ yarada a, haari bu ba wuuri. Ba nya má deke n
bo Nyɛmɛ seeri ka i yó ma bu, bu ŋgɔɔ su ni. Ama, yarada dɛɛ n ti, bu ŋuuri deke
n ka i wo dede wɔ, na ba de i ni ahorejɔ, na ba soro su ase ka bu ti wɔfɔm wɔ, wara
nanatiirifɔm wɔ, durunya n nu fɛn.
14 Nyini minɛm kɛrɛ bo bu seeri sɔ ni, i kere ka, bu boro bu nyi niɛniɛ bu tiɛŋgu
asiɛn busu wɔ.
15 Nzɛn má bu faari bu ahorembaa seeri asiɛn n bo ba yo ayaki i n su ni anyumboro,
má bu koro nya atin bo bu kaaki kɔ nyini asiɛn n su bekun.
16 Ama, bu yo koroori asiɛn be bo i tara bo bu yo yakiiri i n wɔ, yiri la Nyɛmɛ dɛɛ
woobiri n bo i wo aŋgoro ni, nyini dɛɛ ti, ye i ti má nyinsɛ Nyɛmɛ dɔ ka bu fereeri i
ka bu Nyɛmɛ n a, dama yiri ye wɔ sɛsɛ miɛ kpiri be su ase bu a.
17 Abraham yo yoori Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, ye i yo faari i wa Izaki ka i fa yo yoowa,
saŋga bo Nyɛmɛ yo koroori ka i yo i na i niɛ n a. Yiri bo Nyɛmɛ yo seeri i ka i yó
sakpa ma i ni, i soroori su wɔ, ka i fa i wa kun n kpein n yo yoowa ma Nyɛmɛ,
18 haari ni bo Nyɛmɛ yo seeri i ka, “Izaki dɛɛ ti, ye a nyá busu nufɔm a.”
19 Abraham siiri ka Nyɛmɛ koro teŋge Izaki fite yiwee nu. Nahɔrɛ, i yarada n dɛɛ
ti, na Nyɛmɛ ateŋge Izaki yiwee nu, dama Abraham dɔ, Izaki ti ka sɔnɔ bo wɔ wu ye
wɔ teŋge a.
20 Izaki yoori Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, ye i yo seeri i nbaa nnyɔm ni Jakɔbu ni Esawu
ka, fa kɔ fa ba, Nyɛmɛ yo bu kisi n a.
21 Jakɔbu yoori Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, saŋga bo i ba sudodo ka i wu ni, na wɔ sere
Nyɛmɛ ayo Yosefu nbaam nnyɔ ni kisi, na wɔ miɛ i kpama su ayasu asu Nyɛmɛ.
22 Yosefu yoori Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, saŋga bo i ba suwu ni, ye i jɔjɔɔri ka, Yisareli-
fɔm bá fite Ijipiti asiɛn n su n a, na wɔ kere kabo bu yo i fuin n barasu.
23 Moyisi si, ni i ni yo yoori Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, bu wuuri i ni, ba soro má nɔaniɛ
n bo Ijipitifɔm fɛmɛ n fa maari ni, na ba fa i afiɛ sara nsan, dama bu ŋuuri ka i yo
nyumi agaya.
24 Moyisi yo yoori Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, ye saŋga bo i ba biiri biɛsɔ, i keteeri ka
má bu fere i ka fɛmɛ wa baabara n dɛɛ wa n a.
25 I koroori kabo i ni Nyɛmɛ minɛm saŋga di wahara n tara bo i di fiɛfiɛ n bo i cɛ
má na i do Nyɛmɛ ŋgasi ni.
26 Yiri dɔ, nzɛn bu kpiɛɛri i nzukɔ kabo bu kpiɛ Kristo Tiidefɔ n ni, nyini la kpɛrɛ
tara deke kɛrɛ bo má i nya i Ijipiti asiɛn n su ni, dama i nyunu yo boroori aceeri n
bo i bá nya i Nyɛmɛ dɔ ni su a.
27 I yoori Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, ye i fiteeri Ijipiti asiɛn n su n a, haari ni bo fɛmɛ
n faari yaa i ŋu ni, wɔ soro má sɛrɛ. I ti ka i niɛ ŋuuri Nyɛmɛ wɔ, yiri bo be koro ŋu
má i ni, nyini dɛɛ ti ye i koro mindi jinaari ni nahɔrɛ su n a.

28 I yoori Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, ye i yo kpamaari Butara cɛɛnkpiri n a, na wɔ
kaaki ase Yisarelifɔm ka, bu kun nbɔmbaam, na bu fa mbunja bɔrɔki bu sɔɔ anɔm
su, adena Nyɛmɛ mɛrɛkɛ n bo i kun n ba baari, na má i kun Yisarelifɔm nbaabiɛsɔ
nkpiɛnm n a.
29 Yisarelifɔm yo yoori Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, ye saŋga bo bu ŋa bu kpiɛ kunma
kpiri n bo bu fere i ka Kunma Kɔkɔrɛ ni, ye i tiiri nu nnyɔ na atin ada afiɛn, na ba
nati asiɛn wuruuwa su asin n a. Ama, saŋga bo Ijipitifɔm koroori ka bu kpiɛ ni, nzue
n diiri bu kɛrɛ wɔ.
30 Yisarelifɔm yo yoori Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, saŋga bo bu bara yɛɛri Yeriko miɛ
kpiri n leso ni, na kobe n bo ba ta abara ayɛ miɛ n kɛrɛ atɔ.
31 Bara sakara n bo bu fere i ka Rahabu yo yoori Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, saŋga bo
Yisarelifɔm kuunri i minɛm bo bu keteeri na ba de má Nyɛmɛ nɔaniɛ n ni, ba kun
má i, dama yiri yo deeri Yisarelifɔm kɔrɛsiyifɔm wɔfɔ faari bu fiɛɛri a.
32 Tɔ kisa, m si má kabo m se kun, m la má saŋga bo m kan fa kɔ Gɛdɛyɔn, ni
Balaki, ni Samson, ni Yɛfɛta, ni Fɛmɛ Davidi, ni Samuwɛli, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm
n jɔrɛ n su.
33 Bu yoori Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, bu nbem kunmaari bu kpɔfɔ nfaŋgafɔm luɛ
nu wɔ, na nbem ayo sa bo bu kɔ atin su, na nbem anya deke n bo Nyɛmɛ seeri ka i
yó ma bu ni, na nbem gusu akata jaram nɔɔ bo ba koro ayo má pui.
34 Na ba fa nbem awura sin bambaka nu ka bu yara bu, ama, na sin n anɔ, wɔ koro
ayo má bu pui. Na ba koro ka bu kpiɛ nbem takobe ka bu kun bu, ama, na ba fite nu.
Haari ni bo nbem ti daburukafɔm ni, bu nyaari faŋga a, na ba tu luɛ ni asiɛn nbem
su sojam, na ba kunma bu.
35 Nbara nbem yo yoori Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, na Nyɛmɛ ateŋge bu lamɔkɔm bo
ba wu n yiwee nu ama bu. Ama, na ba kere nbem wahara akun bu. Ba saaki má bu
nɔɔ na bu yaki bu nu ji, dama bu si ka bu bá teŋge bu yiwee nu, na bu nya ŋgɔɔ bo
i la má aŋusu.
36 Na ba yo bu nbem anzasi afin bu ŋgbere, na ba cici bu nbem jɔrɔkɔ, na ba fa
bu awura dansaraka nu.
37 Na ba tu nbem yabuɛ abo akun bu, na ba kpiɛ ati nbem nu nnyɔ, na ba fa takobe
akun bu, na yaari ati nbem na bu sufa nbɔɛm ni sirim ŋuma sufa yo bu suturam kata
bu ŋu, na minɛm akere bu wahara ayo bu ŋgbɛɛnŋgbɛɛn kɛrɛ.
38 Bu ti minɛ kpam bo bu woowa tara durunya n nufɔm woowa, bu wo má woobiri
kun, bu nati yereŋgi boro kpantain n nu wɔ, ni bukam su, na bu suwura yabuɛ buɛm,
ni asiɛŋgu kunma n nu suda.
39 Nyɛmɛ nyunu yo yiiri nyini minɛm kɛrɛ sayoowa, bu yarada n dɛɛ ti, ama, ba
nya má deke n bo Nyɛmɛ seeri ka i yó ma bu ni.
40 Dama Nyɛmɛ koro ka i ma yɛrɛ deke kpa nahɔrɛ su, kana deke n bo i koro ka i
yo n yo yiiwa, má ka ya ni bɛrɛ abo kun na i ma ya kɛrɛ ti kabo i koro ka ya ti ni.

12

Kabo Nyɛmɛ cin i nbaam sui barasu ni

1 Nyini minɛm bo bu yo yoori Nyɛmɛ yarada n sunnu, ba bara ayɛ ya, na bu niɛ
kabo ya su Nyɛmɛ atin n su. Nyini ti, am ma yɛrɛ gusu yaki deke kɛrɛ bo i kanda ya
na ya koro su má Nyɛmɛ ni, na ya yaki satiɛ n bo ya koro i agaya ni, na am ma ya fa
anyumboro na ya su atin n bo i ti ye ni ka ya su i n su.
2 Am ma ya suniɛ Yesu. Yiri ti ya mɔfɔ a, na i ma ya yo Nyɛmɛ yarada kabo wɔ yo
daka ka ya yo ni. I yo diiri wahara baka jaanu n su, na ba wura i nyinsɛ, ama, haari
ni nyini n kɛrɛ, i cɛcɛ awo má nu, dama i niɛ ŋuuri fiɛfiɛ n bo i bá di i ni, nyini ti, ye
kisa, i tana Nyɛmɛ saa fɔmbɔrɔ su i fɛmɛya n nu n a.

3 Am niɛ kabo i yo diiri wahara satiɛyofɔm saa nu, na ba koro má i jɔrɛ, na i laari
mindi barasu a. Am su i su, adena má am ŋuniɛ yɔrɔki am.
4 Kabo satiɛyofɔm kere am wuwuruwa na am mindi ni, am nya mindi ju má juubiri
bo bu yi am ŋgɔɔ.
5 Kabo am ti Nyɛmɛ nbaam na wɔ tu am fɔ asi am ahore ni, má am ma am wara
afi nyini ni, bo i ŋa,
"M wa, nzɛn Nyɛmɛ tu u fɔ, má a kete,
nzɛn i cin u sui gusu a, má a ma u ŋuniɛ yɔrɔki u.
6 Dama minɛm bo i koro bu n ye i tu bu fɔ a,
na minɛm kɛrɛ bo wɔ fa bu ayo i nbaam ye i cin bu sui a."
7 Wahara n bo am sudi i ni, am mindi na am fa i ka am si sucin am sui a. Nyini sukere
am ka am ti i nbaam wɔ lɛɛ, dama baa be wo má bɛrɛ bo i si cin má i sui.
8 Nzɛn Nyɛmɛ acin má am sui kabo i cin bo bu ti i nbaam kɛrɛ sui ni, nyini la ka, am
ti má i nbaam nahɔrɛ su, am ti ka soma nbaam wɔ lɛɛ.
9 Ya sim bo bu wuuri ya ni, bu ba yo, bu cin ya sui wɔ, na ya ma bu jirima. Nzɛn i
nya ti sɔ yiri, wɔ yo daka ya de ya Si Nyɛmɛ nɔaniɛ tara bu dɛɛ, adena ya nya ŋgɔɔ.
10 Saŋga bo ya yo ti nbaatumam ni, ya sim yo cin ya sui saŋga kaan wɔ, kabo i ti ye
ni ka bu yo ni, ama, Nyɛmɛ yiri cin ya sui, i yo i ni kpa dɛɛ ti wɔ, i koro ka ya nya i
dɛɛ woowa n be wɔ.
11 Saŋga kɛrɛ bo bu cin ya sui ni, i ti ka ya ahore ti saakiiwa a, i yo má ya fiɛ, ama,
nyini n kɛrɛ sin, minɛm kɛrɛ bo Nyɛmɛ cin bu sui na bu si ka ba yo sa bo i kɔ má
atin su, bu nya ahoreda na bu wo wo kpa.
12 Nyini ti, má am ma am ŋuniɛ yɔrɔki am, ama, am ma am kpɛkpɛrɛ yo kenken.
13 Am susu Nyɛmɛ atin n su, na am nya faŋga, adena má am gbaraki buka su.

Fɔtu kabo wɔ yo daka ka má ya kete Nyɛmɛ nɔaniɛ n ni

14 Am kɛrɛ boro am nyi na am tana laifiɛ ni sɔnɔ kɛrɛ, na am wo wo bo i ti casi,
dama wɔrɔ kɛrɛ bo a ti má casi, a ŋú má Nyɛmɛ.
15 Am si am ŋu sa, na má be fun Nyɛmɛ ahɔrɔma ni. Am kaaki si am ŋu sa, na má
be fa sunsunni tiɛ be ba saaki minɛ dɔŋgu na bu kaaki bu sin bo Nyɛmɛ.
16 Am si am ŋu sa, na má be sukpini nbaram, na má be gusu yo i ŋu ŋgbɛɛn na i
cɛcɛ wo má Nyɛmɛ su nu, ka Esawu, bo diire dɛɛ ti na i tɔɔri i tiɛŋgu baawu kpiɛn
jinaabiri maari i niɛma ni.
17 I tɔɔri i baawu kpiɛn jinaabiri n dɛɛ sin, saŋga bo i seeri i si ka, i yo nyini kisi
gɔ i ŋu ni, na i si akete, haari ni bo i sun ni nyunvuin ni, wɔ koro akaaki má deke n
bo wɔ yo i n kun.
18 Juubiri n bo am aba aju ni, i ti má deke bo am koro ŋu i, i ti má ka buka n bo
Yisarelifɔm yo kɔ juuri su na bu fere i ka Sinayi ni. Bu kɔ juuri su ni, na ba ŋu ka i
suje sin fofoe, na awosin awura dika n nu, na wɔ kata liim, na aŋuma akpisi dika ni.
19 Na ba ti awiɛ ŋga ka i fita ni faŋga su, na ba ti akonvi ŋga ka i sujɔjɔ faŋga su.
Bu tiiri akonvi ni ŋga sɔ ni, na bu seeri ni anyumboro ka bu koro má ka bu ti nyini
jɔjɔɔwa n kun.
20 Dama ba koro ade má nɔaniɛ n bo Nyɛmɛ fa maari bu ni, i ŋa, haari nzɛn
neŋgendɔrɛ be faari i ŋu kaanri buka ni, bu tu i yabuɛ bo kun i.
21 Dekem bo bu ŋuuri bu buka n su n laari sɛrɛ agaya n dɛɛ ti, na Moyisi mmɔɔ ase
ka, "Sɛrɛ ati m agaya, na m ŋuniɛ subobo m."
22 Ama, deke bo am aba aju ni, am aba aju buka n bo bu fere i ka Siyon ni su a, ni
Nyɛmɛ bo i wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ n dɛɛ miɛ kpiri ni, yiri la miɛ kpiri n bo bu fere i ka
Yɛrusalem na i wo aŋgoro ni, dɔ ye Nyɛmɛ mɛrɛkɛ akpiim atiɛn bu nɔɔ ni ahorejɔ
n a.

23 Am aba jama n bo bu ti ka Nyɛmɛ nbaakpiɛnm, na ba kɛrɛ bu duma Nyɛmɛ dika
n nu ni dɔ a. Am aba Nyɛmɛ dɔ, yiri bo i di sɔnɔ kɛrɛ jɔrɛ ni. Am aba dawafɔm
woobiri ni, bɛrɛ bo bu yoori sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ na wɔ ma ba ti kabo i koro
ka bu ti n wɔ.
24 Am aba Yesu dɔ ɔ, yiri ti afiɛn dɔŋguyofɔ a, yiri ye wɔ fa sɛsɛsu fɔfɔrɛ n aba. I
mbunja n bo wɔ fite agɔ ni, ayo ya casi a, i la kpɛrɛ tara Abɛli dɛɛ.
25 Am si am ŋu sa, Nyɛmɛ sujɔjɔ am dɔ, má am kete i, dama saŋga bo i yo jɔjɔɔri
Yisarelifɔm dɔ durunya n nu fɛn na bu keteeri ni, wɔ yaki má bu. Nyini ti, nzɛn i wo
aŋgoro sujɔjɔ ya dɔ, na ya keteeri, ya yo sɛ koro fite nu a?
26 Nyini saŋga, i konvi ŋgumi mmɔɔ ma asiɛn kpisi wɔ. Ama, kisa, wɔ se ka, “M
kpísi asiɛn n ni aŋgoro n kɛrɛ kpekun buka su.”
27 Kabo i seeri ka i kpísi i kpekun buka su n kere ka, deke n kɛrɛ bo wɔ yi bu ni, i
bá kpisi yi bu, adena dekem bo be koro kpisi má bu n bá ka.
28 Nyini ti, kabo Nyɛmɛ ama ya atin ka ya ni yiri saŋga di i fɛmɛya n bo be koro
kpisi má i ni, am ma ya da i asi. Am ma ya kaaki da i asi, na ya bu i, na ya soro i
ahore, na ya su i, kabo wɔ yo daka ka ya su i ni.
29 Dama Nyɛmɛ bo ya su i n ti ka sin bo i di deke kɛrɛ bo i ti má kpa n wɔ.

13

Kabo ya yo na i sun Nyɛmɛ nu ni

1 Tɔ, kabo Kristo dɛɛ ti na am ayo ka nibaa kun ni, am sukoro am beŋgu.
2 Am teŋge su na am sude wɔfɔm. Nbem yo yoori sɔ ɔ haari na ba de mɛrɛkɛm
wɔfɔ, ama, ba si má ka bu ti mɛrɛkɛm.
3 Má am ma am wara fi minɛm bo bu wo dansaraka nu n sa, am fa i ka am ni bɛrɛ
ye ba saŋga anyi am a. Na má am ma am wara fi minɛm bo bu sudi wahara n gusu
sa, am fa i ka ambɛrɛ sudi wahara n a.
4 Am ma jirima wo am ajaam nu, na biɛsɔ n ni bara n kɛrɛ bita bu ŋu, na má be
yo ŋgbɛɛnŋgbɛɛn, dama Nyɛmɛ bá di minɛm kɛrɛ jɔrɛ bo bu kpini nbaram, ni bo bu
kɔ somaya ŋgbɛɛnŋgbɛɛn n kɛrɛ.
5 Má am ma am nyunu boro ŋwaa koro su agaya, ama, am ma am nyunu yi deke n
bo am la i ni, dama Nyɛmɛ ase ka, “M yáki má am ŋgbɛɛn, m káaki fa má am ji má.”
6 Nyini ti, am ma ya fa ahoresi, na ya se ka,
“Micɛra ni ti m bukafɔ,
m soro má sɛrɛ.
Adamande koro yo m nzu wɔ?”
7 Am niɛ am mɔfɔm bo bu kan Nyɛmɛ jɔrɛ n kereeri am ni. Am niɛ kabo bu woori
wo kpa barasu, na am sɔn bu yarada bo bu yoori i n su.
8 Yesu Kristo kaaki má, kabo i yo ti ni, i toko ti sɔ ɔ, na i ti sɔ ɔ saŋga kɛrɛ.
9 Má am su kereewa fɔfɔrɛ barasu nbem su, na bu ma am mini atin kpa ni. I ti
ye ni ka ya de Nyɛmɛ dɛɛ ahɔrɔma n bo i ma ya ahoresi ni, na má ya de atin bo bu
ciirem kere fa kɔ diire diiwam su, bo bu su nyini ciirem su ni, i buka má bu.
10 Sa bo Yesu ayo ama ya n dɛɛ ti, ya fa i ka ya la Nyɛmɛ sayoowa yoobiri n dɛɛ diire
bo Yudafɔm Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔm bo bu yo juma Nyɛmɛ Sereebiri Nambue
n nu n la má atin na bu di be.
11 Afɔ kɛrɛ afɔ, Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ kpiɛn n fa neŋgendɔrɛm mbunja a, na
i fa wura Casi Kɛrɛ Casi Sɔɔ n nu. Na i fa yo yoowa ma Nyɛmɛ, fa kɔ minɛm satiɛ bo
ba yo i n su, na i ma bu nya fa niɛ n kɛrɛ fite miɛ n ahɛmɛ, na bu yara i sin.
12 Nyini dɛɛ ti, ye Yesu gusu wuuri miɛ n ahɛmɛ n a, adena i koro fa i mbunja n yo
minɛm casi.
13 Sa n bo wɔ yo ama ya n dɛɛ ti, am ma ya kɔ i dɔ miɛ n ahɛmɛ, na ya su i atin su,
na ya ni yiri kɛrɛ saŋga di nyinsɛ n bo i diiri n be.

14 Dama durunya n nu fɛn, ya la má miɛ be bo ya suwo nu saŋga kɛrɛ, ama, ya
boro ya nyi suniɛniɛ miɛ kpiri n bo i bá ba n wɔ.
15 Nyini ti, buka n bo Yesu ayo ama ya n dɛɛ ti, am ma ya fa kansi fa ma Nyɛmɛ
saŋga kɛrɛ. Ya saraka yoowa n bo ya fa ma Nyɛmɛ n la ka, ya teke ya nɔɔ, na ya kan
kere minɛm ka Yesu ti Mibiɛ n a.
16 Má am yaki kpayo, am buka am beŋgum saŋga kɛrɛ, dama nyini saraka yoowam
sɔ, ye Nyɛmɛ koro a.
17 Am de am mɔfɔm nɔaniɛ, na am su atin n bo bu fa kere am su, dama bɛrɛ sukpiɛ
daafiri am busu n dɛɛ ti, ye Nyɛmɛ bá bisa bu kabo bu yoori bu juma n barasu n a.
Nzɛn am deeri bu nɔaniɛ, bu yó bu juma ni ahoreda a, ama, nzɛn am ade má bu
nɔaniɛ, nyini ma bu yo bu juma ni ahoresaaki a, na nyini sɔ gusu buka má am.
18 Am susere Nyɛmɛ ma ya saŋga kɛrɛ. Yɛrɛ dɔ, i ti nahɔrɛ wɔ ka ya yo sa bo i kɔ
atin su wɔ, na ya sunsunni nu ma ya ka ya yo sa bo i kɔ atin su wɔ saŋga kɛrɛ.
19 M sere am wɔ, am boro am nyi sere Nyɛmɛ ma m, na i buka m, adena i cɛ má,
na m kaaki ba am dɔ bekun.

Awieeri su dɛɛ nyɛmɛsere ni

20 Nyɛmɛ ahoredafɔ n ateŋge ya Mibiɛ Yesu Kristo i yiwee n nu. Nyɛmɛ faari Yesu
mbunja n faari sɛsɛsu diiri i di n ti ye Yesu yoori ya sasafɔ kpiri n a. Nyini sɛsɛsu n
la má awieeri.
21 Nyini ti, m sereeri Nyɛmɛ ka i ma am deke kpa n kɛrɛ bo i ti ye ni ka am nya i,
na am yo i sa koroowa, na i kaaki ya wo, na ya yo minɛ n bo i ahore jɔ ya ŋu. Yesu
Kristo dɛɛ ti, ye i yo nyini n kɛrɛ a. Yiri ti ye ni ka ya kansi i saŋga kɛrɛ saŋga. Ami.
22 M ninbaam, m sere am wɔ, am yo sawɔrɛ, na am so am sui, na am de ahin jɔrɛ
n bo i wo ahin kadasi n nu, na m sufa tu am fɔ ni. Dama jɔrɛ n bo m sukɛrɛ ma am
n sunnu má.
23 M koro ka am si ka, ya niwa Timoti wo má dansaraka nu kun, ba yaki i, nzɛn i
ba tuuri m nde, na m ba suba, m ni yiri kɛrɛ bá niɛ am busu.
24 Am bisa am mɔfɔm kɛrɛ ni Nyɛmɛ minɛm kɛrɛ dɔŋgu ma ya. Ya ninbaa yarada-
yofɔm bo bu wo Itali asiɛn n su n kɛrɛ bisa am dɔŋgu.
25 Nyɛmɛ buka am kɛrɛ.

Kadasi n bo
YAKOBO
akɛrɛ i ni

1 Mini Yakobo bo m ti Nyɛmɛ ni ya Mibiɛ Yesu Kristo dɛɛ akɔɔ ni, m bisa Kristo
jamam n kɛrɛ dɔŋgu, bɛrɛ bo ba sandi abara ayɛ durunya n kɛrɛ nu ni.

Yaradayo ni alecira jɔrɛ

2 M ninbaam, nzɛn gbɛrɛgbɛrɛ be tu am, am ma am ahore jɔ.
3 Dama am si ka am yarada bo am ayo Nyɛmɛ n dɛɛ ti, ye nyini gbɛrɛgbɛrɛ n tu
am a, na am mindi ŋuuri i awieeri, am kóro mindi ŋu gbɛrɛgbɛrɛm bo bu tara nyini
n mmɔɔ awieeri.
4 Am ma am mindi n sun am nu, adena am woowa kɛrɛ ti kabo Nyɛmɛ koro ka i ti
ni na má pui kpiɛ am su.
5 Ama, nzɛn alecira akpiɛ am nu be su, i ti ye ni ka i mi sere i Nyɛmɛ dɔ, yiri bo i
ce sɔnɔ kɛrɛ aceeri ni i kunnu kun ni, na i wura má be nyinsɛ ka i mi asere i n dɛɛ
ti. Nyini ti, nzɛn be sere Nyɛmɛ, yiri má i mi alecira n a.
6 Ama, nzɛn be sere Nyɛmɛ, i ti ye ni ka i mi yo yarada ka deke bo i sere i ni, Nyɛmɛ
má i wɔ, na má i mi yo sika, dama sɔnɔ kɛrɛ bo i yo sika, i ti ka nzue bo aŋuma bo i
kɔ i sin ba i nyunu wɔ.
7-8 Nyini sɔnɔ n bo i yo sika sɔ ni, i sunsunni ti nnyɔ nnyɔ ɔ, fa kɔ Nyɛmɛ dɔ, i si
má i jinaabiri. Má i mi n sunsun ka i nya pui fite Mibiɛ n dɔ.

Fɔtu fa kɔ Kristo jama n yaarifɔm ni neŋgefɔm dɔ

9 Tɔ, ya niwa bo i ti yaarifɔ, na Nyɛmɛ awura i kpiri, i ti ye ni ka i mi ma i ahore
da.
10 Na ya niwa bo i ti neŋgefɔ gusu, na Nyɛmɛ ayo i kaan, i ti ye ni ka i mi ma i
ahore da. Dama i cɛ má na i ni i neŋge n kɛrɛ bá wo má bɛrɛ, kabo wura pum cɛ
má, na i ni i nyumi n kɛrɛ kpɔnkpɔn barasu ni.
11 I ti sɔ ɔ, kabo wiɛ ba bi, na i kɛkɛrɛ n bo kpɔnkpɔn wura pum na i wu, na i nyumi
wie ni. Kabo neŋgefɔ n gusu ni i neŋge n ti lɛɛ. Saŋga bo i nyunu aba aboro i juma
su ni, i ni i neŋge n kɛrɛ bá wo má bɛrɛ kun.

Fɔtu fa kɔ saŋga bo am wo gbɛrɛgbɛrɛ nu ni

12 Terefiɛ wo sɔnɔ kɛrɛ bo gbɛrɛgbɛrɛ tu i, na i mi saaki má i nɔɔ n dɔ. Nyini sɔnɔ
n koro mindi ŋuuri nyini gbɛrɛgbɛrɛ n awieeri, i nyá ŋgɔɔ Nyɛmɛ dɔ, nyini la aceeri
n bo i yo seeri ka i fá ma bɛrɛ bo bu koro i ni.
13 Nzɛn gbɛrɛgbɛrɛ n sɔ n atu be na i ma i wura satiɛ nu, má i mi se ka, “Nyɛmɛ
ayo m ye m wura satiɛ nu a.” Dama pui koro yo má Nyɛmɛ na i wura satiɛ nu, na i
gusu yo má be na i mi wura satiɛ nu.
14 Ama, deke bo i ma sɔnɔ wura satiɛ nu n la i mi ni i tii dɛɛ konvikiya a, nyini ma
i cin dodo satiɛyo a,
15 na nyini konvikiya n nya cin i wura satiɛ nu na i mi yo satiɛ be, na nyini satiɛyo
n nya ba bi wieeri, i fa yiwee ba a.
16 M ninbaa koroowam, má am daka am ŋu.
17 Aceeri kɛrɛ bo i ti kpa na i ti kabo Nyɛmɛ koro ka i ti ni, i kɛrɛ fite aŋgoro ya
Si Nyɛmɛ dɔ ɔ, yiri yiiri deke n kɛrɛ bo i ta aŋgoro n a. I wo ti i wo wɔ, na i ma má
awosin yo má na i kaaki deke be.
18 I dɛɛ koroyanu, na wɔ fa i nɔaniɛ n bo i ti nahɔrɛ n ama ya, ye ya yo i nbaam. I
yoori sɔ ɔ, adena ya yo deke n kɛrɛ bo wɔ yi bu n tii.

Am de Nyɛmɛ nɔaniɛ n na am yo kabo i kere ni

19 M ninbaa koroowam, i ti ye ni ka am ti ahin sereya n bu, ka, sɔnɔ kɛrɛ so i sui
ndende na i ti, má i mi koro nde jɔjɔ, má i kaaki fa yaa ndende.
20 Dama yaa kere má sɔnɔ na i yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ.
21 Nyini ti, am yaki sa ŋgbɛɛnŋgbɛɛn, ni satiɛ kɛrɛ yo. Am yo am ŋu kaan fa ma
Nyɛmɛ, na am de i nɔaniɛ n bo wɔ fa awura am ahorembaa su ni. Dama nyini nɔaniɛ
ni koro de am tii ji a.
22 Am yo kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ n kere ni. Má am dadaka am ŋu ka am ati i na am
yo má kabo i kere ni.
23 Dama nzɛn be tiiri nɔaniɛ n na i yo má kabo i kere ni, i mi ti ka sɔnɔ bo i fa
niɛɛnu niɛ, na i ŋu i ŋu wɔ,
24 ama, na i nya faari niɛɛnu n seeri, na i kɔ wieeri, a ŋu ka i wara afi kabo i
nyunuawa ti barasu.
25 Ama, sɔnɔ kɛrɛ gusu bo i fiitiiri Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n nu, nɔaniɛ kpamaawa
n bo i ti kabo Nyɛmɛ koro ka i ti n na i ma minɛm nyaari bu tii ni, na nzɛn i mi boro
i nyi su nɔaniɛ n su, na i mi ti má sɔnɔ bo i ti nɔaniɛ n na i wara afi i, ama, na i ti
sɔnɔ bo i yo kabo nɔaniɛ n kere ka i yo ni, i mi yiri, Nyɛmɛ yó i kisi fa kɔ i sayoowa
kɛrɛ nu.
26 Sasu bekun, sɔnɔ kɛrɛ bo i ŋa i su Nyɛmɛ atin su, na i koro tara má i nɔɔ, i mi
daka i ŋu wɔ lɛɛ, na i nyɛmɛsu atin n ti ŋgbɛɛn wɔ.
27 Nyɛmɛsu atin bo be su i su n na i la má gela be ya Si Nyɛmɛ dɔ n la ahin, ka, i
mi niɛ ayikam ni nkunafɔm su, bɛrɛ bo bu di yaari ni, na i mi kaaki tara i ŋu na má
durunya n nufɔm ma i yo fin be Nyɛmɛ dɔ ɔ.

2

Fɔtu fa kɔ tantambunu

1 M ninbaam, kabo am yo Yesu Kristo yarada ni, yiri bo i ti ya Mibiɛ Jirimafɔ ni,
má am fa tantambunu ni am beŋgu.
2 Ma m fa i ka, nzɛn minɛ nnyɔ nbem ba wuraari am tiɛntiɛnbunɔɔ sɔɔ n nu, na
kun wura sutura kpakpa ni sika ŋgaa, na nyiŋga n ti yaarifɔ na i wura sutura titiiwa,
3 na nzɛn am nu kun se bo i wura sutura kpakpa n ka, “Jande, ba tana ahin tanaabiri
nyunyumi n su,” na i nya se yaarifɔ n ka, “Wɔrɔ, ka jina dɔ, nzɛn má nyini, ba tana
m jaa bu fɛn,”
4 nyini kere ka am sufa tantambunu atin lɛɛ, na am sunsunni tiɛ ma am sufa
kpakpaakinu ba lɛɛ, má sɔ?
5 M ninbaa koroowam, am ti fɛn. Má Nyɛmɛ yiiri yaarifɔm bo bu wo durunya n
nu n ka bu ti ajɛkɛfɔm i dɔ, bu yarada n dɛɛ ti a, na bu nyá fɛmɛya n bo wɔ se ka i
fa ma minɛm bo bu koro i n a, nzɛn sɛ?
6 Ama, ambɛrɛ bu yaarifɔm ŋgbɛɛn wɔ. Ŋmam kere am wahara n a? Ŋmam kaaki
cin am kɔ jɔrɛ diibirim n a? Má neŋgefɔm n a?
7 Má bɛrɛ jɔjɔ wura duma n bo i la anyunuyi ni ŋgasi nu n a? Yiri ye Nyɛmɛ afa
ama am na i kere ka am ti i dɛɛm ni.
8 Ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, “Koro u beŋgu kabo a koro u ŋu ni.” Nyɛmɛ
fɛmɛya n nu nɔaniɛ kpamaawa bambaka n lɛɛ. Nzɛn am yo sɔ, nyini ti kpa a.
9 Ama, nzɛn am laari tantambunu, am ayo satiɛ, na Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n
kere ka am ti ketemafɔm wɔ lɛɛ.
10 Wɔrɔ kɛrɛ bo a suuri Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n kɛrɛ su, ama, na a saakiiri i
kun n kpein mmɔɔ, a saaki nɔaniɛ kpamaawa n kɛrɛ lɛɛ.

11 Nyɛmɛ bo wɔ se ka, “Má a kpini u beŋgu yi” ni, yiri akaaki ase ka, “Má a kun sɔnɔ” n a. Ama, nzɛn haari a kpini má u beŋgu yi, ye a kuunri sɔnɔ, a yo ketemafɔ fa kɔ nɔaniɛ kpamaawa n su lɛɛ.
12 Am ma am jɔjɔɔwa ni am sayoowa kere ka am ti minɛm bo Nyɛmɛ bá fa i nɔaniɛ kpamaawa ni fá di am jɔrɛ a, nyini nɔaniɛ kpamaawa n bo i ma minɛm nya bu tii ni.
13 Dama jɔrɛdi cɛɛn, minɛm bo bu si má bu beŋgum aŋunfɔ ni, Nyɛmɛ si má bɛrɛ mmɔɔ aŋunfɔ. Ama, aŋunfɔ sifɔm ni, bɛrɛ dí nasara, jɔrɛdi cɛɛn ni.

Fɔtu fa kɔ yarada ni i sayoowa

14 M ninbaam, nzɛn sɔnɔ ŋa i yo Nyɛmɛ yarada, na i sayoowa kere má ka i la yarada, nyini yarada ni kóro de i tii ji, nzɛn sɛ? Ai, nyini ti ŋgbɛɛn wɔ lɛɛ.
15 Ma m fa i ka, nzɛn am ninbaa Kristo jama nbem wo bɛrɛ bo bu la má diire, na bu la má sutura,
16 na nzɛn am nu kun seeri i ka, “Kɔ ni ahoreda. Nyɛmɛ ma u na a di, na i ma a nya sutura.” Nzɛn a seeri sɔ, na a ma má i mi koroowa ni, i kpa la bɔnɔ?
17 Nyini ti, nzɛn a la yarada n ŋgumi, na u sayoowa kere má ka a la yarada, i ti yarada ŋgbɛɛn wɔ lɛɛ.
18 Be koro se ka, “Ahin sɔnɔ n yiri yo Nyɛmɛ yarada wɔ, ama, ahin n yiri yo sakpa a.” Tɔ, ye sɔnɔ yo sɛ kere ka i yo Nyɛmɛ yarada, bo i yo má sakpa a? Mini yo sakpa a, nyini kere ka m yo Nyɛmɛ yarada.
19 A ŋa a yo yarada ka Nyɛmɛ ŋgumi wo bɛrɛ a. Nfan. Haari ajinim mmɔɔ si i sɔ ɔ, na bu ŋuniɛ subobo bu ni sɛrɛ.
20 Wɔrɔ sinnzin ŋgbɛɛn ni, a koro ka m kere u ka yarada yoowa bo i kere má sakpa n ti yarada ŋgbɛɛn wɔ, nzɛn sɛ?
21 I yo sɛ ye Nyɛmɛ deeri ya na Abraham ka i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ a? Abraham sayoowa n dɛɛ ti ye Nyɛmɛ deeri i sɔ a, dama Abraham yo faari i wa Izaki fa seeri Mikun n yoowa yoobiri n ka i fa i yo yoowa ma Nyɛmɛ ni.
22 A ŋu má i? I yarada yoowa fa saŋga ni i sakpa yoowa kɛrɛ yoori kun wɔ. Na i sayoowa n akere ka i yarada n ti kabo Nyɛmɛ koro ka i ti n wɔ.
23 Sɔ ye deke n bo bu kɛrɛɛri i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu n ayo yiiwa a, ka, “Abraham yoori Nyɛmɛ yarada n dɛɛ ti, na Nyɛmɛ ade i ka i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ.” Nyini ti, ye bu fereeri i ka Nyɛmɛ danfo n a.
24 Tɔ, m ŋa am aŋu i e, ka sɔnɔ sayoowa ma Nyɛmɛ de i ka i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ a, má ka i mi yarada ŋgumi ti.
25 I ti sɔ ɔ lɛɛ, fa kɔ bara sakara be bo bu fere i ka Rahabu n dɔ. Dama dawa saŋga, yiri yo bukaari Yisarelifɔm dɛɛ kɔrɛsiyifɔm n a, na wɔ kere bu atin na ba foro bu kpɔfɔm saa nu. Nyini sayoowa n dɛɛ ti, na Nyɛmɛ ade i ka i yo sa bo i kɔ atin su i dɔ ɔ.
26 Tɔ, kabo ŋumi awo má aŋuniɛmbaa n nu na i ti fuin ni, sɔ ye i ti a, nzɛn a la yarada na u sayoowa kere má ka a la yarada, yarada ŋgbɛɛn lɛɛ.

3

Fɔtu fa kɔ kabo ya bita ya taferema

1 M ninbaam, má am dɔŋgu yo am ŋu kerefɔm. Dama am si ka yɛrɛ bo ya ti kerefɔm ni, ya jɔrɛ diiwa bá yo kekereke agaya a.
2 Ya kɛrɛ ba yo, ya yo sam bo bu kɔ má atin su wɔ. Ama, nzɛn sɔnɔ kɛrɛ bo i jɔjɔɔwa kɛrɛ kɔ atin su, i mi woowa n ayo kabo Nyɛmɛ koro ka i yo n wɔ lɛɛ. I kere ka i mi n la tarabuŋu sa kɛrɛ nu lɛɛ.
3 Am ma ya niɛ kpɔŋgɔ. Ya fa karafi wura kpɔŋgɔm nɔɔ ɔ, na ya kunma bu faŋga na bu yo deke kɛrɛ bo ya koro ka bu yo i ni.

4 Am ma ya niɛ lee bambaka gusu, i ni i bambaka n kɛrɛ ni, haari nzɛn aŋuma
bambaka subo i kɔ deke be, lee kanfɔ n koro fa napɔku baka n bo i ti kaan ni lee ni,
na i kan i kɔ deke kɛrɛ bo i koro.
5 I ti sɔ lɛɛ ni taferema n gusu, i ni bo i ti kaan aŋuniɛmbaa n nu n kɛrɛ ni, i koro
saaki deke dɔŋgu.
Niɛ kabo sin ti barasu a, haari i ti kaan sɛ, i koro je boo bambaka.
6 Taferema n ti ka sin wɔ lɛɛ. Bekun, ya ŋuniɛmbaa n nu, i kaaki ti ka satiɛm bo ba
yi durunya n nu n wɔ, i satiɛ n sa aŋuniɛmbaa n kɛrɛ wɔ. I yo juma ka sin wɔ, na i
saaki sɔnɔ ŋuniɛmbaa n fite cɛɛn n bo bu wuuri i n fa kɔ ju haari i yiwee cɛɛn. Yiko
bo taferema n la i na i yo sɔ n fite cɛɛma sin n nu wɔ.
7 Adamande kunma deke n kɛrɛ faŋga, i ajaannam o, i laŋkpɛtɛfɔm o, i cin-
bukunnusufɔm o, ni jombaam o. Na wɔ koro ata bu kɛrɛ.
8 Ama, taferema yiri, sɔnɔ be nya koro kunma má i faŋga. I ti deke tiɛ wɔ, bo be
koro tara má i. I ti ka wɔ yi ni bɔrɛ bo i kun wɔ.
9 Ya fa yiri fa kansi Micɛra n bo i ti ya Si n a. Na ya kaaki fa yiri saaki minɛm bo
Nyɛmɛ ayi bu ka bu ferema ni yiri n a.
10 Nyini anɔɔ kun n ye kansi ni saaki fite nu a. M ninbaam, wɔ yo má daka ka i ti
sɔ.
11 Bura kun koro tiɛ nzue kpa, ni nzue tiɛ, nzɛn sɛ? Ai, i koro yo má.
12 M ninbaam, am si ka damba baka koro su má ŋguinmbaa. Cumi baka gusu koro
su má damba. I ti sɔ ɔ lɛɛ, bura bo i nzue ti lalaraki, i koro tiɛ má nzue bo i yo fiɛ.

Fɔtu fa kɔ alecira bo i fite Nyɛmɛ dɔ ni

13 Ŋma wo am nu bo i la alecira ni si a? I ti ye ni ka i mi kere ka i ti sɔ ɔ, fa kɔ i
woowa kpa su, na i yo sakpa, na i wo bɛnlɛ, nyini kere ka i la alecira.
14 Ama, nzɛn am susi kɔrɛ ahorembaa su, na am suyo wi, na am bita anyii sunsunni,
má am bita fɔ ka am la alecira, na má am bu kɔrɛ jaraki nahɔrɛ n sɔ.
15 Nyini alecira n sɔ fite má Nyɛmɛ dɔ, ama, i fite durunya n nu fɛn wɔ, i nati má
Nyɛmɛ atin su, i ti Sitana dɛɛ wɔ.
16 Deke bo kɔrɛsi, ni anyii wo, kpakpaakinu ni satiɛ yoowa barasu kɛrɛ wo dɔ ɔ.
17 Ama, sɔnɔ bo i la alecira n bo i fite Nyɛmɛ dɔ n la ka, i woowa ti casi. Bo i tɔ su
n la ka, i koro tanalaifiɛ, na i la wo bɛnlɛ, na i de fɔtu, na i si aŋunfɔ agaya, na i yo
sakpa beberebe, na i la má tantambunu, na i kaaki la má burukɔɔnu.
18 Tanalaifiɛfɔm bo bu yo tanalaifiɛ juma ni, bu ŋkatɔ n la sam bo bu kɔ atin su
Nyɛmɛ dɔ n wɔ.

4

Fɔtu fa kɔ kabo ya da ya ŋu asiɛŋgu fa ma Nyɛmɛ ni

1 Nzu ti ma am di aluwa, na am suse akuruwa am ŋuŋu nu a? I fite ka am sunsunni
ti tiɛ, fa kɔ am ahorembaa koroowa beberebe n bo i wo am ŋuniɛmbaa nu, na i kpiɛ
am daafiri n dɛɛ ti a, má sɔ?
2 Am koro deke nbem, na am nya má bu n ti, ye am koro ka am kun am beŋgum
n a. Am konviki wura minɛm neŋge nu, na am nya má i n ti, ye am se akuruwam,
na am di aluwa n a. Am sere má Nyɛmɛ n dɛɛ ti, ye am nya má am koroowa n a.
3 Deke bo i ti na am sere Nyɛmɛ na am nya má i n la ka, am sere ni sunsunni tiɛ wɔ.
Am sere dekem ka am fa yo am kunnu koroowa a.
4 Ambɛrɛ bo am su má Nyɛmɛ ni, am si má ka sɔnɔ kɛrɛ bo i koro durunya n
nu neŋgem agaya, ti Nyɛmɛ kpɔfɔ ɔ, nzɛn sɛ? Nyini ti, sɔnɔ bo i fa i ahorembaa se
durunya n nu neŋgem su, i mi ti Nyɛmɛ kpɔfɔ ɔ lɛɛ.

5 Má am sunsun ka deke bo ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu n ti ŋgbɛɛn wɔ, ka,
“Sɔnɔ kɛrɛ bo i fa i awiɛwiɛ n bo Nyɛmɛ afa ama i n suuri deke be sin Nyɛmɛ ŋu,
Nyɛmɛ si i kɔrɛ agaya.”
6 Ama, ahɔrɔma n bo Nyɛmɛ afa ama ya n sunnu. Nyini ti, ye ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ
Kadasi n nu ka,
“Nyɛmɛ kete kpirikorofɔm wɔ,
ama, na i fa i ahɔrɔma n ma tarakam.”
7 Nyini ti, am fa am ŋu ma Nyɛmɛ. Am kete Sitana, na i ŋmáti yaki am.
8 Am cin dodo Nyɛmɛ, na i gusu cín dodo am. Ambɛrɛ satiɛyofɔm, am yi am saa fite
satiɛ nu. Ambɛrɛ anɔɔ nnyɔ nnyɔfɔm, am yo am ahorembaa casi.
9 Am satiɛ dɛɛ ti, am ma am ahore saaki, na am sun. Am fa am siri fa kaaki sun, na
am fa am ahorejɔ fa kaaki ahoresaaki.
10 Am da am ŋu asiɛŋgu ma Nyɛmɛ, na yiri bá wura am kpiri.

Fɔtu fa kɔ kabo má ya jaraki ya beŋgum ni

11 M ninbaam, má am jɔjɔ tiɛ ma am beŋgu. Wɔrɔ bo a jɔjɔ tiɛ ma u lamɔkɔ, wara
a jaraki i, a jɔjɔ tiɛ afa akɔ Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n su ajaraki i lɛɛ. Nzɛn a nya
yoori sɔ, a nya ti má sɔnɔ bo i de Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n lɛɛ, ama, a yo u ŋu ka
jɔrɛdifɔ lɛɛ.
12 Nyɛmɛ ŋgumi ti i nɔaniɛ n kpamafɔ a, na yiri ŋgumi kaaki ti i jɔrɛdifɔ a, yiri bo
i koro de minɛm tii ji na i kaaki koro ma bu ka ŋgbɛɛn ni. Wɔrɔ la ŋma na a jaraki
u beŋgu a?

Fɔtu fa kɔ yanfɔya atin su

13 Am ti fɛn, ambɛrɛ bo am se ka, “Nyuma, wara ahunma, ya kɔ́ ahin miɛ n su, na
ya kɔ́ yo afɔ kun dɔ, na ya yó juma, na ya nyá ŋwaa beberebe ni.”
14 Ambɛrɛ, haari am si má sa bo i bá yo am ahunma mmɔɔ. Am ni am ŋgɔɔ ti ka
sɛ? Am ti ka bɔrɛ wɔ, bo i tɔ na i cɛ má, na wiɛ ba tiɛ, a ŋu ka wɔ kpɔnkpɔn ni.
15 Deke bo i ti ye ni ka am se n la ka, “Nzɛn Nyɛmɛ diiri su, ya wó bɛrɛ, na ya yó
ahin ni ahin.”
16 Ama, kabo i ti ni, ambɛrɛ koro kpiri wɔ, na am sufɔ. Nyini yanfɔya sɔ n kɛrɛ ti
má kpa.
17 Tɔ, nyini ti, sɔnɔ kɛrɛ bo i si sakpa bo i yo i, na i yo má i, i mi yo satiɛ wɔ lɛɛ.

5

Fɔtu fa kɔ neŋgefɔm dɔ

1 Ambɛrɛ neŋgefɔm, am ti fɛn. Sa ŋgbɛɛnŋgbɛɛnm bo bu bá tu am n dɛɛ ti, am
sun na am subo awie.
2 Am ajɛkɛ n kɛrɛ susaaki, na nvɔrɛm sumuka am suturam n kɛrɛ.
3 Am sika ni am jɛtɛ kɛrɛ suwura ŋgambulaari, na bu ŋgambulaari wuraawa ni
bá ma Nyɛmɛ jaraki am, na i káaki ba yara am ka sin, am ŋuniɛmbaa nu. Am atiɛn
ajɛkɛ nɔɔ afa ase fa kɔ durunya n awieeri wɔ lɛɛ.
4 Sasu bekun, am akete ka am tɔ má jumayofɔm ŋkatɔ, bɛrɛ bo bu tambu am fiesu
neŋge mbaa ni. Am ti kabo bu kan am ndiɛ a, bu awie bo n kɛrɛ ato Micɛra Yikofɔ
n sui nu.
5 Kabo am wo durunya n nu fɛn ni, am adi fiɛ, na am ayo am kunnu koroowa. Am
adi ayo ŋgbiŋgbiri ka toora dɔdɔɔrifɔm bo bu sukɔ ka bu kpiɛ bu kɔm ni.
6 Minɛm bo bu la má ŋgasi be ni, bɛrɛ n ye am ama ba di bu jɔrɛ acin bu sui akun
bu a. Bu kete má am wɔ.

Awieeri su dɛɛ fɔtu jɔrɛm ni

7 Nyini ti, m ninbaam, am yo sawɔrɛ ŋminda fa kɔ cɛɛn n bo Mibiɛ ni bá ni. Am niɛ
kabo dɔdɔɔrifɔ yo sawɔrɛ ŋminda, haari kabo bu fiesu diire bá yo kpakpa barasu. I
yo sawɔrɛ ŋminda kpanyini nzue kɔ tu takoku wɔ.
8 Am gusu yo sawɔrɛ. Am ma am ahore si, dama Mibiɛ n ba saŋga n adodo.
9 M ninbaam, má am wo waraki su, sukan am beŋgu ndiɛ, adena má Nyɛmɛ bá di
am jɔrɛ. Am ti fɛn, yiri Jɔrɛdifɔ n lɛɛ, yiri jina anɔ n nu n a.
10 M ninbaam, am ma ya teŋge su, fa kɔ Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm n bo bu yo jɔjɔɔri
Micɛra n duma n nu ni. Am su bu jaa yiiwa su, kabo bu yo yoori sawɔrɛ mindi diiri
wahara ni.
11 Nahɔrɛ, minɛm bo sa tu bu, na bu la mindi kɔ ŋu i awieeri ni, bɛrɛ ye ya fere bu
ka terefiɛfɔm a. Am tiiri kabo sɔnɔ be bo bu fere i ka Yobo n yo laari mindi barasu,
fa kɔ ni wahara n kɛrɛ bo i yo diiri i ni. Am si kabo kasin na Micɛra n abuka i ni.
Dama Micɛra n si aŋunfɔ na i la koro agaya.
12 M ninbaam, jɔrɛ bo i buka i kɛrɛ su n la ka, má am tan deke be ndiɛ fieo. Má
am se ka am tan asiɛŋgu, wara am tan aŋgoro. Nzɛn u jɔjɔɔwa n bu la ka ɛɛn, am
se ka, “Ɛɛn.” Na nzɛn u jɔjɔɔwa n bu la ka ai, am se ka, “Ai.” Adena, má Nyɛmɛ di
am jɔrɛ na i yo am ŋgbɛɛn.
13 Nzɛn be wo am nu bo sa be atu i, i ti ye ni ka i mi sere Nyɛmɛ. Na nzɛn be wo
am nu bo i ahore ajɔ, i ti ye ni ka i mi di jue kansi Nyɛmɛ.
14 Nzɛn be wo am nu bo i la má laifiɛ, i ti ye ni ka i mi fere Kristo jama nkpiɛnkpiɛnm
na bu ba sere Nyɛmɛ ma i, na bu nunuka i ŋguin, Mibiɛ n duma n nu.
15 Nyini nyɛmɛsere n bo bu sere i ni yarada ni, i má tukpakifɔ n nya laifiɛ, na Mibiɛ
ni má i yasu. Na nzɛn haari wɔ yo satiɛ mmɔɔ, Nyɛmɛ fá i satiɛ n ce.
16 Nyini dɛɛ ti, am kan am satiɛ bo am ayo i kere am beŋgu, na am sere Nyɛmɛ
ma am beŋgu, adena am nya laifiɛ. Sɔnɔ bo i yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ dɔ ni, i
nyɛmɛsere la faŋga, na i yo juma nahɔrɛ su.
17 Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ n bo bu fere i ka Eliya ni, i yo tiiri adamande ka yɛrɛ wɔ,
na wɔ sere Nyɛmɛ ni anyumboro su, ka, má nzue tɔ, na nzue n atɔ má asiɛn n su afɔ
nsan ni sara nsɛn.
18 Na wɔ kaaki asere Nyɛmɛ, ka, i ma nzue n tɔ, na wɔ tɔ, na asiɛn n diire mbaa
kɛrɛ akaaki ayo.
19 M ninbaam, nzɛn am nu kun miniiri nahɔrɛ atin ni, na am nu kun be faari i
kpieeri i nyi baari atin n su,
20 i ti ye ni ka i mi n si nu ka, sɔnɔ kɛrɛ bo i yiiri satiɛyofɔ fiteeri i satiɛ atin n su, i
mi de nyini sɔnɔ n tii fite yiwee nu, na i ma Nyɛmɛ fa i mi satiɛ beberebe n fa ce i.

Kadasi ciciri su bo PETORO akɛrɛ i ni

1 Mini Petoro bo m ti Yesu Kristo jaramasa ni, sukɛrɛ ahin kadasi n na m fa ma ambɛrɛ Nyɛmɛ minɛm bo wɔ yi am na am ti wɔfɔm na am asandi abara ayɛ, na am wo Pontusi, ni Galatiya, ni Kapadosiya, ni Esiya, ni Bitiniya awɔrɛm n nu ni.
2 Nyɛmɛ koroyanu dɛɛ ti, ye wɔ du mɔ ayi am ye i Awiɛwiɛ Casi n ama am ayo i dɛɛ minɛm a, adena am de Yesu Kristo nɔaniɛ ni, na i mbunja n ŋmisi am na i yo am casi. Nyɛmɛ buka am na i ma am ahoreda kɔ sin su.

Deke bo ya la i tama ni

3 Am ma ya kansi Nyɛmɛ, yiri bo i ti ya Mibiɛ Yesu Kristo Si. Wɔ si ya aŋunfɔ agaya n dɛɛ ti, ye wɔ ma ya yo minɛ fɔfɔrɛ, ye ya la tama wo ni ŋgɔɔ a, dama i teŋgeeri Yesu Kristo i yiwee n nu wɔ.
4 Na am nyá aceerim bo Nyɛmɛ afa ase aŋgoro aŋminda ka i fá ma am ni. I ti aceeri bo i saaki má, i yo má fin, na i kaaki wie má.
5 Am ayo Kristo yarada n dɛɛ ti, Nyɛmɛ la yiko bo i sasa am haari ni bo am bá nya tiide n bo wɔ sɛsɛ i su ka am bá nya i awieeri su saŋga ni.
6 Nyini kɛrɛ dɛɛ ti, ye am la ahorejɔ n a, haari nzɛn wɔ yo daka ka am ahore saaki kaan fa kɔ kekereke barasu barasu n bo kisa am suŋu i ni.
7 Nzɛn am koro mindi deeri nyini kekereke barasu n kɛrɛ, nyini kere ka am ayo Kristo yarada nahɔrɛ su a. Kabo am ayo Kristo yarada ni, i la anyunuyi tara sika bo i ka ŋgbɛɛn ni. Sika yiri, bu fa i wura sin nu wɔ, na bu niɛ kabo i ti barasu, sɔ ye Nyɛmɛ má am di nyini waharam n a, na i niɛ kabo am ayo Kristo yarada n barasu ni. Nzɛn am ayo i yarada ni nahɔrɛ su, cɛɛn n bo Yesu Kristo bá yi i ŋu fite fofoe nu ni, am nyá kansi, na bu wúra am kpiri, na bu má am jirima.
8 Am nyumbaa nya ŋu má yiri Yesu ni, ama, am koro i, haari ni bo am nyumbaa koro ŋu má i kisa ni, am yo i yarada a, na am ahore ajɔ akɔ asin su, na am si má kabo am se barasu,
9 dama am anya am yarada n kpɛrɛ, yiri la tiide n bo am anya i ni.
10 Nyini tiide n jɔrɛ ye dawa dɛɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm fiitiiri i nu na bu si i n a, ye bu kan kereeri minɛm fa kɔ sakpa n bo Nyɛmɛ bá yo ma am n su n a.
11 Na Kristo Awiɛwiɛ n bo i wo bu dɔ n adu mɔ akere bu kabo Kristo, Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ ase ka i súnma i n bá diiri wahara ni, ni kabo i woowa ti kpiri barasu ni, i wahara di n sin. Na ba boro bu nyi na bu si kabo yiri Kristo Tiidefɔ n ti barasu, ni saŋga n bo nyini sam ni bá yo ni.
12 Na Nyɛmɛ ama bu asi nu ka jɔrɛ n bo ba kan i ni, i ti má ka i buka bɛrɛ ni bu tii wɔ, ama, i ti deke bo i buka ambɛrɛ wɔ. Yiri ye kisa am ati i afite minɛm bo bu kan labari kpa n kereeri am dɔ n a. Nyɛmɛ maari i Awiɛwiɛ Casi n fiteeri aŋgoro ba maari bu yiko ye bu kaanri i jɔrɛ n kereeri minɛ a. Nyini jɔrɛm ye Nyɛmɛ mɛrɛkɛm mmɔɔ koro ka bu niɛ nu na bu si i bu n a.

Kabo i ti ye ni ka ya woowa ti casi barasu ni

13 Nyini dɛɛ ti, am sɛsɛ am sunsunni su, na am tara am ŋu, na am fa am tama kɛrɛ wura sakpa n bo Nyɛmɛ bá yo ma am n nu, saŋga bo Yesu Kristo bá yi i ŋu fite fofoe nu ni.
14 Am de Nyɛmɛ nɔaniɛ n ka nbaatumam bo bu de bu si nɔaniɛ ni, má am yo am kunnu koroowa, na am suyo satiɛm n bo am yo bu saŋga bo am yo si má Nyɛmɛ atin ni.

15 Ama, am ma am woowa kɛrɛ ti casi, kabo yiri Nyɛmɛ woowa ti casi ni, yiri bo
wɔ yi am ka i dɛɛm ni,
16 dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, “Mini, m ti casi wɔ, nyini ti, wɔ yo
daka ka ambɛrɛ gusu ti casi.”
17 Kabo am sere Nyɛmɛ, na am fere i ka am Si ni, am tara am ŋu na am bu i fa kɔ
deke kɛrɛ bo am yo i am ŋgɔɔ su ni, ahin durunya n bo i ti má am woobiri n nu ni,
dama kabo i di minɛm jɔrɛ fa kɔ bu kɛrɛ sayoowa su ni, i tambu má nu.
18 Am si kabo Nyɛmɛ ade am tii aji afite am sayoowa ŋgbɛɛnŋgbɛɛnm n bo am
nam yo fa maari am n nu ni. Deke n bo wɔ fa ade am tii aji n ti má ka sika wara jɛtɛ
bo bu koro ka ŋgbɛɛn ni,
19 ama, wɔ fa Yesu Kristo dɛɛ mbunja n bo i la má aŋusu na i ti ka bɔmbaa bo i la
laifiɛ na i la má fin be n dɛɛ n wɔ.
20 Nyɛmɛ du mɔ yiiri i ka i ba yo sɔ ka, ye i nya ba yiiri durunya n a. Ama, ahin
awieeri su saŋga n bo ya wo nu n ye Nyɛmɛ ma wɔ fite fofoe nu, ambɛrɛ dɛɛ ti a.
21 Yiri dɛɛ ti ye am ayo Nyɛmɛ yarada n a. Nyɛmɛ teŋgeeri i yiwee n nu, na wɔ
wura i kpiri, nyini dɛɛ ti ye am yo yarada na am la tama fa kɔ Nyɛmɛ dɔ n a.
22 Kabo am ade Nyɛmɛ nɔaniɛ n bo i ti nahɔrɛ, na wɔ yo am casi ni, nyini ma
am koro am beŋgu bo dadaka wo má nu a. Nyini ti, am sukoro am beŋgu ni am
ahorembaa fofoe ni nahɔrɛ su.
23 Am akaaki minɛ fɔfɔrɛm, i ti má kabo adamande wu baa na i wu ni, ama, bo i
wuuri am ni, i wu má. Nyɛmɛ faari i nɔaniɛ n bo i la ŋgɔɔ na i la má awieeri n ye i
ma am akaaki minɛ fɔfɔrɛm n a.
24 Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,
“Adamande kɛrɛ ti ka wura a,
i cɛ má na i wu.
Na bu nyumi kɛrɛ ti kabo wura pum yo nyumi barasu n wɔ,
i cɛ má na i yɔrɔki na i kpɔnkpɔn.
25 Ama, Micɛra n dɛɛ nɔaniɛ n wo bɛrɛ wɔ saŋga kɛrɛ.”
Nyini nɔaniɛ n ti labari kpa n bo ba kan akere am n a.

2

Nyɛmɛ minɛ n bo wɔ yi bu n jɔrɛ

1 Nyini dɛɛ ti, am yaki sa kɛrɛ bo i ti má kpa, má am kpɔ am beŋgum, má am sisi
am beŋgum, má am yo am beŋgum burukɔɔnu sa, má am si am beŋgum kɔrɛ, má
am kan am beŋgum jɔrɛ saaki bu.
2 Kabo baakan koro nyufini ni, am gusu, am koro Nyɛmɛ nɔaniɛ n bo i ti ka nɔnɔ
casi ni, nyini buka am ye am koro nyi na am nya tiide a,
3 dama ambɛrɛ ni am tii si kabo Micɛra n ti kpa barasu.
4 Am bra Kristo dɔ, yiri ti ka yabuɛ n bo i la ŋgɔɔ n a. Yiri ye fatafɔm ayi i atu n a.
Ama, Nyɛmɛ ayi i ka i la anyunuyi.
5 Ambɛrɛ gusu, am ti ka yabuɛm n bo bu la ŋgɔɔ n wɔ, na Nyɛmɛ sufa am ta awuru
n bo i Awiɛwiɛ Casi n wo nu, na am yo i sayoowa dɔŋguyofɔ casim, na Awiɛwiɛ Casi
buka am na am yo yoowa bo i sun Nyɛmɛ nu, Yesu Kristo dɛɛ ti.
6 Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka, Nyɛmɛ ŋa,
“Am ti fɛn, m sufa yabuɛ bo i la anyunuyi
sufa bo Siyon miɛ kpiri n bu,
sɔnɔ kɛrɛ bo i yoori i yarada,
i mi dí má nyinsɛ.”
7 Tɔ, ambɛrɛ bo am ayo i yarada ni, am anya deke bo i la anyunuyi ni, ama, minɛm
bo bu yo má i yarada ni, ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,
“Yabuɛ n bo bondo tafɔm n faari i tuuri ni,

yiri ye wɔ kaaki bondo n jaa yabuɛm n kɛrɛ tii a.”
8 Na ba kaaki akɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,
“Nyini yabuɛ ni, minɛm bo bu jaa su,
na bu kpaasi.”
Deke n bo i ti na bu kpaasi n la ka, ba de má Nyɛmɛ nɔaniɛ ni, kabo wɔ yo daka ka i yo lɛɛ.
9 Ama, ambɛrɛ, am ti daanfiɛ n bo Nyɛmɛ ayi am wɔ, am ti sayoowa dɔŋguyofɔm bo am su Nyɛmɛ bo i ti am fɛmɛ n wɔ, am ti Nyɛmɛ dɛɛ minɛ casim wɔ, am ti Nyɛmɛ dɛɛ awurunbaam wɔ. Yiri ye wɔ yi am ka am kan i sakpam kere minɛm a, dama wɔ yi am afite awosin nu, afa am awura i dɛɛ wein n bo i la má aŋusu n nu.
10 Ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,
“Saŋga be, am yo ti má i dɛɛ minɛm,
ama, kisa, am ti Nyɛmɛ dɛɛm wɔ.
Nyini saŋga, Nyɛmɛ yo si má am aŋunfɔ,
ama, kisa, wɔ si am aŋunfɔ.”

Kabo Nyɛmɛ akɔɔm woowa ti barasu ni

11 M danfo kpam, am ti wɔfɔm wɔ, ni minɛm bo bu la má woobiri durunya n nu fɛn, nyini dɛɛ ti, m sere am ni anyumboro wɔ, má am ma am nyunu boro am aŋuniɛmbaa koroowa su, dama am aŋuniɛmbaa koroowam sukoro ka bu kunma am wɔ.
12 Am ma am woowa ti kpa, na nzɛn minɛm bo bu su má Nyɛmɛ n jaraki am fa kɔ satiɛ be su, bu ba ŋu am sakpa n bo am yo i ni, na bu kánsi Nyɛmɛ, cɛɛn n bo i bá niɛ i minɛm su ni.
13 Ya Mibiɛ n dɛɛ ti, am de nfaŋgafɔm kɛrɛ nɔaniɛ, fɛmɛ bo i niɛ adamande kɛrɛ su ni,
14 ni nkpiɛnkpiɛnm bo wɔ yi bu ka bu suniɛ am su ni, am de bu nɔaniɛ, dama ba fa bu ase ka bu cin minɛm bo bu yo satiɛ n sui wɔ, na bu kansi minɛm bo bu yo sakpa ni.
15 Nyɛmɛ koro ka am yo sakpa a, na minɛm bo bu ti sinnzinm na bu si má be ni, na bu si má kabo bu kan.
16 Am ti minɛm bo am ade am tii wɔ, má am niɛ ka am anya am tii n dɛɛ ti, na am sufiɛ yo satiɛ. Ama, am ma am woowa ti kabo Nyɛmɛ akɔɔm woowa ti barasu ni.
17 Am bu sɔnɔ kɛrɛ sɔnɔ, am koro am ninbaam kɛrɛ, am soro Nyɛmɛ, na am bu Romafɔm fɛmɛ kpiri ni.

Kabo ya sɔn Kristo wahara diiwa n su ni

18 Ambɛrɛ bo am ti akɔɔm ni, am de am mibiɛm nɔaniɛ, na am bu bu nahɔrɛ su, má ka bo bu ti bɛnlɛ na bu yo am sakpa ni ŋgumi, ama, haari bo bu ti tiɛ ni mmɔɔ, am bu bu.
19 Nzɛn am ayo má satiɛ be, na bu kere am wahara na am mindi deeri i, ka am soro Nyɛmɛ n dɛɛ ti, nyini ti kpa a.
20 Nzu kpɛrɛ ye am nyá i a, nzɛn am yoori satiɛ na bu boori am na am mindi deeri i? Ama, nzɛn am yoori sakpa, na bu kere am wahara, na am mindi deeri i, nyini ti kpa Nyɛmɛ dɔ a.
21 Nyini dɛɛ ti, ye Nyɛmɛ afere am a, dama Kristo ni i tii adi wahara ama am, nyini kere am ka i ti ye ni ka am sɔn i su di i wahara n be.
22 Bu ŋa, yiri,
“Wɔ yo má satiɛ be,
wɔ kaaki abu má kɔrɛ be.”
23 Bu kpiɛɛri i nzukɔ ni, wɔ wɔrɔ má nzukɔ ama má bu. Bu kereeri i wahara ni, wɔ se má bu ka bu ŋú i. Ama, yiri faari i deke kɛrɛ maari Nyɛmɛ wɔ, yiri bo i di jɔrɛ bo i kɔ atin su ni.

24 Ya satiɛ dɛɛ ti, ye Kristo deeri ya jinaabiri diiri wahara wuuri baka jaanu n su a.
I yoori sɔ, adena i kere ka ya wu wɔ, fa kɔ ya satiɛ su, na ya la ŋgɔɔ bo ya koro yo
sakpa. Wahara n bo Kristo diiri i ŋuniɛ nu n dɛɛ ti, ye am anya laifiɛ a.
25 Am yo ti ka nbɔɛm bo ba mini wɔ, ama, kisa, am akaaki aba yiri bo i ti am sasafɔ
na i niɛ am dika n dɔ.

3

Kabo i ti ye ni ka nbaram ni bu hunm wo barasu ni

1 Tɔ, ambɛrɛ nbaram gusu, am de am hunm nɔaniɛ. Na nzɛn bu nbem nya yo má
Nyɛmɛ nɔaniɛ n yarada, na am woowa ti kpa, nyini ma bu yo yarada, má ka am
nɔaniɛ jɔjɔɔwa n dɛɛ ti,
2 ama, nzɛn bu ŋuuri ka am woowa ti casi, na am ma bu jirima, nyini ma bu kaaki
bu wo na bu su Nyɛmɛ a.
3 Deke bo i kere ka am yo nyumi ni, i ti má kabo am yo am ŋu di am tiiŋmiɛ
suŋguruya ni, ni kabo am wura sikam, ni kabo am kara sutura kpakpam n barasu
ni,
4 ama, deke bo i kere ka am yo nyumi n la wo kpa bo i fite am ahorembaa su, na
i saari má ni. I ti ye ni ka am yo am ŋu kaan, na am wo bɛnlɛ, nyini ti deke bo i la
anyunuyi nahɔrɛ su Nyɛmɛ dɔ a.
5 Dama kabo dawa saŋga, nbaram nbem bo bu ti casi na bu la tama ni Nyɛmɛ n
yo yoori bu ŋu nyumi lɛɛ, bu deeri bu hunm nɔaniɛ wɔ,
6 kabo Saara gusu yo yoori lɛɛ, i deeri i hun Abraham nɔaniɛ wɔ, na wɔ fere i ka
“M awurufɔbiɛ.” Nzɛn am yoori sa bo i ti kpa na am soro má sɛrɛ, am akaaki Saara
nbaam wɔ lɛɛ.
7 Ambɛrɛ nbiɛsɔm, i ti ye ni ka am gusu yo sɔ. Am si kabo am fa ŋgɔnlɛ bita am
yim barasu. Am si ka nbaram faŋga ni am dɛɛ sɛ má, nyini ti, am bu am yim. Dama
am ni bɛrɛ kɛrɛ sáŋga nya Nyɛmɛ aceeri n a, yiri la ŋgɔɔ bo i la má awieeri ni. Am
bita bu nyunyumi, adena má deke be kanda am nyɛmɛsere.

Kabo yaradayofɔm diiri wahara fa kɔ sakpa dɛɛ ti

8 Tɔ, deke bo m koro ka m fa kun jɔrɛ n kɛrɛ nɔɔ n la ka, am kɛrɛ fa anɔɔsɛ, na
am cɛcɛ wo am beŋgu nu, na am koro am beŋgu ka am ti nibaam wɔ, na am si am
beŋgu aŋunfɔ, na am yo am ŋu kaan ma am beŋgu.
9 Nzɛn be yo am satiɛ, má am yo tiɛ tɔ i kaari, na nzɛn be kpiɛɛri am nzukɔ, má
am wɔrɔ nzukɔ ma i, ama, kabo am yo la ka, am yo bu kisi, dama deke n bo i ti na
Nyɛmɛ afere am la ka, i yó am kisi wɔ.
10 Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,
“Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka i ŋu i ŋu fiɛ,
na i wo wo bo i yo fiɛ,
i mi tara i taferema na má i sujɔjɔ jɔrɛ tiɛ,
na má i sudadaka minɛm.
11 I mi yaki satiɛyo,
na i yo sa bo i ti kpa,
i mi boro i nyi
na i sukpini tanalaifiɛ busu.
12 Dama Nyɛmɛ nyumbaa ta minɛm bo bu yo sa bo i kɔ atin su ni,
na i so i sui ti bu nyɛmɛsere,
ama, i koro má ka i nyumbaa ŋu bo bu yo satiɛ ni.”
13 Nzɛn am nyunu aboro ka am yo sa bo i ti kpa, ŋma koro yo am pui a?
14 Ama, nzɛn am yo sa bo i kɔ atin su n dɛɛ ti, ye am sudi wahara, am terefiɛ lɛɛ,
má am soro bu, má am ma am ahore saaki.

15 Ama, am ma Kristo yo am Mibiɛ n na am bu i am ahore su. Na am kpa am ŋu
ŋminda saŋga kɛrɛ, na nzɛn be ba bisa am fa kɔ deke n bo i ti na am la tama ni, na
am si kabo am bɔ i nu barasu,
16 ama, am jɔjɔ bɛnlɛ, na am bu i mi, na am si am sunsunni nu ka am ayo sakpa,
adena nzɛn minɛm jɔjɔɔri am ŋgbɛɛnŋgbɛɛn fa kɔ am wo kpa n su ka am su Kristo
dɛɛ ti, na bu dí nyinsɛ.
17 Dama nzɛn am yo sakpa na am di wahara na i ti Nyɛmɛ koroyanu, i ti ye ni bo
am yo satiɛ na bu kere am wahara.
18 Ya satiɛ dɛɛ ti ye Kristo gusu diiri wahara kpekun n kpein a, na yiri bo i yo sa bo
i kɔ atin su n awu, yɛrɛ bo ya ti satiɛyofɔm dɛɛ ti, na i yo ya ni Nyɛmɛ afiɛn dɔŋgu.
Bu kuunri i ni, na Nyɛmɛ ama i ŋgɔɔ awiɛwiɛ n nu,
19 na wɔ nya akɔ akan jɔrɛ akere awiɛwiɛm bo bu wo dansaraka n nu ni.
20 Dawa saŋga, bɛrɛ yo keteeri Nyɛmɛ nɔaniɛ n a, na Nyɛmɛ ayo sawɔrɛ aŋminda,
saŋga bo Nowa sukpa lee bambaka n ni. Nyini lee ni, minɛ kaan sɔ wuraari nu n a,
bu mɔcuɛ nyaari tiide, ye nzue n adi má bu a.
21 Nyini nzue n ti deke bo i kere fa kɔ Nyɛmɛ nzue biɛɛwa bo i ma am anya tiide
nyuma n wɔ. Nyɛmɛ nzue biɛ ti má deke bo i yi am ŋuniɛ su fin, ama, i kere ka am si
am sunsunni nu ka, am la má ŋgasi be Nyɛmɛ dɔ, dama Yesu Kristo teŋgeeri i yiwee
n nu n dɛɛ ti.
22 Yiri ye wɔ kɔ aŋgoro akɔ atana Nyɛmɛ saa fɔmbɔrɔ su n a, ye i la yiko niɛ
mɛrɛkɛm kɛrɛ su a, ni yikofɔm, ni nfaŋgafɔm barasu kɛrɛ.

4

Kabo i ti ye ni ka yaradayofɔm wo ni

1 Tɔ, kabo Kristo diiri wahara i ŋuniɛ n nu ni, i ti ye ni ka am gusu kpa am ŋu bita
nyini sunsunni ni, dama sɔnɔ kɛrɛ bo i diiri wahara i ŋuniɛmbaa nu yo má satiɛ kun.
2 Nyini dɛɛ ti, má am yo am kunnu koroowa, ama, am yo kabo Nyɛmɛ koro ni, haari
am ŋgɔɔ awieeri.
3 Saŋga be am yo yoori am kunnu koroowa, deke bo minɛm bo bu si má Nyɛmɛ n
yo i ni, wɔ sɛ su sɔ. Am yo tara má am ŋu, na am yo su konvikiya ŋgbɛɛnŋgbɛɛnm,
na am nu nzan bo, na am nu nzan yo sa ŋgbɛɛnŋgbɛɛn kabo nzan nufɔm yo ni, na
am susu amɔɛm, deke bo Nyɛmɛ koro má i ni.
4 Kisa na am ni bɛrɛ saŋga wo má nyini wo ŋgbɛɛn ni, jɔrɛ n amiɛ bu wɔ, nyini
dɛɛ ti ye bu kpiɛ am nzukɔ n a.
5 Ama, bɛrɛ ni bu tii, bu bá jina Nyɛmɛ nyunu, na bu kán deke kɛrɛ bo ba yo i. Yiri
ye wɔ yo siriya ka i dí minɛm bo bu la ŋgɔɔ ni bo ba wu n jɔrɛ a.
6 Nyini dɛɛ ti, ye bo ba wu n gusu tiiri labari kpa n jɔrɛ kaanwa n a, adena haari
ni bo bu wuuri kabo adamande kɛrɛ wu ni, bu nyá ŋgɔɔ awiɛwiɛ n nu kabo Nyɛmɛ
la ŋgɔɔ ni.

Nyɛmɛ amusuisufɔm kpam jɔrɛ

7 Deke n kɛrɛ sukɔ awieeri lɛɛ. Nyini dɛɛ ti, má am fa am ŋu ji, am tara am ŋu na
am koro sere Nyɛmɛ.
8 Sa n bo i tara deke n kɛrɛ n la ka, am koro am beŋgu ni nahɔrɛ su, dama koro
kata satiɛ dɔŋgu su wɔ.
9 Nzɛn am beŋgum aseke am wɔfɔ, am de bu, má am ŋuŋuti.
10 Nyɛmɛ ama am kɛrɛ aceeri barasu barasu, nyini ti, i ti ye ni ka am fa nyini
aceerim buka am beŋgu. Sɔnɔ kɛrɛ suyo i juma nyunyumi kabo Nyɛmɛ afa ama am
ni.
11 Wɔrɔ kɛrɛ bo Nyɛmɛ ama u aceeri ka a kan i jɔrɛ, si ka Nyɛmɛ jɔrɛ ye a sukan i a,
wɔrɔ kɛrɛ bo Nyɛmɛ ama u aceeri ka a fa buka minɛm, buka bu ni faŋga n bo Nyɛmɛ

afa ama u ni, adena am sayoowa kɛrɛ nu na Nyɛmɛ nya kansi, Yesu Kristo dɛɛ ti. Yiri la yiko ni jirima saŋga kɛrɛ saŋga. Ami.

Kabo i ti ye ni ka Kristo susufɔm di wahara barasu ni

12 M danfo kpam, má am ma wahara kekereke n bo am sudi i n yo am fura nu, dama Nyɛmɛ suyo am na i niɛ a. Má am sunsun ka i ti sa bo wɔ nya tu má be wɔ.
13 Ama, kabo am sudi Kristo dɛɛ wahara n bo i diiri i n be ni, am ma am ahore jɔ, adena cɛɛn n bo Kristo jirima woowa bo i la má aŋusu n bá fite fofoe nu, am ahore jɔ́ na i yó am fiɛ.
14 Nzɛn bu kpiɛɛri am nzukɔ, ka am ti Kristo dɛɛm ti, nyini la ka am terefiɛ lɛɛ, dama Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi n wo am dɔ lɛɛ, yiri bo i la jirima woowa n na i la má aŋusu ni.
15 Ama, nzɛn am be diiri wahara, má i yo ka i mi akun sɔnɔ, wara wɔ wɔ, wara wɔ yo sa ŋgbɛɛnŋgbɛɛn be, wara wɔ wura minɛm jɔrɛ nu, nyini n sɔ ti má kpa.
16 Ama, nzɛn sɔnɔ sudi wahara ka i ti Kristo susufɔ n dɛɛ ti, má i mi ma nyinsɛ ti i, ama, i mi kansi Nyɛmɛ, ka i ti Kristo dɛɛ ti.
17 Dama saŋga n aju bo Nyɛmɛ dí minɛm jɔrɛ. I dú mɔ bo i bu di i tiɛŋgu minɛm jɔrɛ wɔ ka. Ye nzɛn i nya du mɔ diiri yɛrɛ jɔrɛ, minɛm n bo ba ka na ba de má i labari kpa ni, bu wíe sɛ wɔ lɛɛ?
18 Dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,
“Nzɛn i ti kekere ka minɛm bo bu ti kpam nya tiide,
ye satiɛyofɔm, ni bo bu bu má Nyɛmɛ ni,
i yó bu sɛ wɔ?”
19 Nyini ti, minɛm bo bu sudi wahara Nyɛmɛ koroyanu n dɛɛ ti ni, i ti ye ni ka bu boro bu nyi na bu suyo sakpa, na bu fa bu ŋu wura Nyɛmɛ saa nu, dama yiri bo wɔ yi bu ni, i yáki má bu cɛɛn n be da.

5

Kristo jama n woowa jɔrɛ

1 Ambɛrɛ bo am wo Kristo jama n nu, na am ti nkpiɛnm ni, mini mmɔɔ ti Kristo jama n kpiɛn kun wɔ, ma ŋu kabo Kristo diiri wahara barasu ni, na m bá nya i dɛɛ jirima woowa n be, saŋga bo i bá fite fofoe nu. Nyini ti, m susere am jande wɔ,
2 am niɛ Nyɛmɛ minɛm bo bu wo am dɔ n su, kabo bɔɛsasafɔ niɛ i nbɔɛm su barasu ni. Am niɛ bu dika nyunyumi, má ka bu miɛ am wɔ, ama, am koroyanu, dama Nyɛmɛ koro ka am yo i a, má am yo i ka ŋwaa kpini dɛɛ ti, ama, am yo i ka am nyunu aboro ka am yo i wɔ.
3 Bɛrɛ n bo Nyɛmɛ afa bu ama am ka am niɛ bu su ni, má am miɛ bu ka am ti bu mibiɛm wɔ. Ama, am ma am sayoowa kɔ atin su, na bu ŋu i na bu sɔn am su.
4 Nzɛn am yoori sɔ, cɛɛn bo bɔɛsasafɔ kpiɛn n bá fiteeri fofoe nu, am nyá aceeri bo i la má aŋusu na i wie má fieo ni.
5 Ambɛrɛ gusu bo am nyunu nya ti má ni, am bu nkpiɛnm ni, na am de bu nɔaniɛ. Am kɛrɛ yo am ŋu kaan na am buka am beŋgu, dama ba kɛrɛ i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ka,
“Nyɛmɛ kete kpirikorofɔm wɔ,
ama, na i fa i ahɔrɔma n ma tarakam.”
6 Nyini ti, am da am ŋu asiɛŋgu fa ma Nyɛmɛ yikofɔ ni, na saŋga n ba juuri, yiri wúra am kpiri a.
7 Deke kɛrɛ bo i miɛ am, am fa tu Nyɛmɛ nyunu, dama yiri cɛcɛ wo am nu a.
8 Am tara am ŋu saŋga kɛrɛ, má am fa am ŋu ji. Dama am kpɔfɔ Sitana ni, i sansan am kabo jara sansan ŋuundi koro sɔnɔ na i kpɛsɛ i n wɔ.

9 Am yo Nyɛmɛ yarada jina kenken na am kete Sitana, dama am si ka am ninbaam
bo bu wo durunya n kɛrɛ nu n gusu sudi wahara n bo am sudi i n be n wɔ.
10 Nzɛn am diiri wahara saŋga kaan su, Nyɛmɛ sɛ́sɛ am su yo am dɔŋgu a, yiri má
am jina kun su a, na i wúra am faŋga, na i kpáma am. Buka kɛrɛ fite yiri Nyɛmɛ
dɔ a, Kristo dɛɛ ti ye wɔ fere am ka am bá nya i dɛɛ jirima woowa n bo i la má awieeri
n be a.
11 Yiri la yiko saŋga kɛrɛ a. Ami.

Awieeri su dɛɛ nɔaniɛ ni

12 Ya niwa Silivanusi, m si i ka i la dabuŋu am dɔ, yiri bukaari m ye ma kɛrɛ ahin
kadasi kaan n sufa ma am n a, na am ahore si, na m ma am si ka jɔrɛ n bo ma kɛrɛ
ama am ti Nyɛmɛ aceeri wɔ nahɔrɛ su, na am jina kenken.
13 Kristo jamam bo Nyɛmɛ asaŋga ayi am ni bɛrɛ kɛrɛ, na bu wo Babilɔn miɛ kpiri
n nu ni, ni m wa Marako kɛrɛ bisa am dɔŋgu.
14 Am bisa am beŋgu dɔŋgu ni koro. Nyɛmɛ ma ambɛrɛ kɛrɛ bo am ti Kristo dɛɛm
ni ahoreda.

Kadasi nnyɔ su bo
PETORO
akɛrɛ i ni

1 Mini Simon Petoro bo m ti Yesu Kristo akɔɔ na m kaaki ti i jaramasa ni, mini
sukɛrɛ ahin kadasi n ma ambɛrɛ bo Nyɛmɛ ama am ayo Kristo yarada n a, kabo wɔ
ma yɛrɛ mmɔɔ ayo i yarada ni. Yesu Kristo bo i ti ya Nyɛmɛ ni ya Tiidefɔ ni, i sakpa
yoowa n dɛɛ ti, ye ya kɛrɛ ayo i yarada.
2 Am Si Nyɛmɛ ni ya Mibiɛ Yesu n dɛɛ ti, Nyɛmɛ buka am agaya, na i ma am ahoreda
buka su.

Minɛm bo Nyɛmɛ afere bu, na wɔ yi bu n jɔrɛ

3 Nyɛmɛ la yiko, nyini yiko n nu, wɔ ce ya deke kɛrɛ bo wɔ yo daka ka ya la i na
ya nya ŋgɔɔ na ya su i nahɔrɛ su. Ya si i n dɛɛ ti, ye wɔ yo nyini n kɛrɛ ama ya n a.
Yiri ye wɔ yi ya ka ya nya i woowa kpa ni i jirima n a.
4 Nyini n dɛɛ ti, wɔ se ka i cé ya aceerim bambaka bo bu la má aŋusu, adena i yi
ya fite durunya n nu satiɛ kɛrɛ bo i wura minɛ konviki na i saaki bu n nu, na ya nya
Nyɛmɛ dɛɛ woowa n be.
5 Nyini dɛɛ ti, kabo am ayo Kristo yarada ni, wɔ yo daka ka am boro am nyi, na
am yo yarada buka su. Má am yo yarada ŋgumi, ama, am yo sakpa gusu. Má am yo
sakpa ŋgumi, ama, am kpini si.
6 Má am kpini si ŋgumi, ama, am la tarabuŋu. Má am la tarabuŋu ŋgumi, ama,
am la mindi. Má am la mindi ŋgumi, ama, am ma am woowa kɔ Nyɛmɛ atin su.
7 Má am ma am woowa kɔ Nyɛmɛ atin su ŋgumi, ama, am yo am beŋgu kpa. Má
am yo am beŋgu kpa ŋgumi, ama, am koro minɛm kɛrɛ.
8 Nzɛn am la nyini woowam ni, na am woowa ti sɔ nahɔrɛ su saŋga kɛrɛ, nyini
kere ka, kabo am asi ya Mibiɛ Yesu Kristo ni, am woowa la kpɛrɛ, i ti má ŋgbɛɛn.
9 Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i la má nyini woowam ni, i mi ti ka sɔnɔ bo i koro ŋu má
nyunyumi, wara i ti ka anyinsin wɔ, na i kaaki ti ka sɔnɔ bo i wara afi ka Nyɛmɛ
akpakpara ayi i afite i satiɛ dawam nu ayo i casi.
10 Nyini dɛɛ ti, m ninbaam, kabo Nyɛmɛ afere am na wɔ yi am ni, am boro am nyi,
adena am woowa kere ka am ti i dɛɛ minɛm. Nzɛn am yoori nyinim sɔ, am kpáasi
má fieo.
11 Nyini má am nya aceeri bambaka bo am la atin, na am wura Yesu Kristo dɛɛ
fɛmɛya woobiri n nu a, yiri bo i ti ya Mibiɛ ni ya Tiidefɔ na i fɛmɛya n wo bɛrɛ saŋga
kɛrɛ ni.
12 Nyini dɛɛ ti, ye i wo m ahore su ka m suteŋge am ahin jɔrɛm su saŋga kɛrɛ n a,
haari ni bo am si bu na am ade kereewam bo bu ti nahɔrɛ n na am bita bu kenken
n ni.
13 Mini dɔ, wɔ yo daka ka m suteŋge am su sɔ, saŋga bo m toko la ŋgɔɔ ni.
14 Dama m si ka i cɛ́ má, m bá wo má bɛrɛ, kabo ya Mibiɛ Yesu Kristo yi kereeri m
ni.
15 Nyini ma m boro m nyi yo deke kɛrɛ bo m koro yo i n a, adena saŋga bo m bá
wo má bɛrɛ, na am koro teŋge nyini jɔrɛm su saŋga kɛrɛ.
16 Ya yo kan kereeri am ka, kabo ya Mibiɛ Yesu Kristo la yiko na i káaki ba barasu
ni, bo ya kan sɔ ni, i ti má ka ya faari ŋgɔnlɛ boori ya tiɛɛnu kaanri i a, ama, yɛrɛ
mmɔɔ ni ya tii nyumbaa ŋuuri kabo i la yiko bambaka barasu ni.

17 Saŋga bo ya Si Nyɛmɛ yo wuraari i kpiri na i maari i woowa taari wein ni, Nyɛmɛ
konvi yo fiteeri aŋgoro dika n nu na i jɔjɔɔri i dɔ ni, na yiri bo i woowa la má aŋusu
n ase ka, “M dɛɛ Wa bo m koro i n lɛɛ, m ahore ajɔ i ŋu.”
18 Yɛrɛ ni ya tii tiiri kabo akonvi n fite aŋgoro ni, saŋga bo ya woori i dɔ, Nyɛmɛ
buka n su ni.
19 Nyini n kɛrɛ ma ya la ahoresi buka su, ka jɔrɛm bo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm yo
kaanri bu n ti nahɔrɛ wɔ. Nyini ti, am boro am nyi na am de kabo bu yo seeri ni, na
am su i su. Nɔaniɛ n bo bu jɔjɔɔri i n ti ka fitana bo i taari awosin nu n ti n wɔ, i
teke am nyi kɔ ju cɛɛn bo Kristo káaki ba ni, na i fa wein n ba teke am nyi nahɔrɛ
su, kabo alecin na asaakojo tiɛ fa wein ba ni.
20 Jɔrɛ bo i tara bu kɛrɛ na am si i n la ka, nɔaniɛ n kɛrɛ bo Nyɛmɛ fa maari i
nɔaniɛ kanfɔm na bu kɛrɛɛri i Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu ni, be wo má bɛrɛ bo i koro
fa adamande si ŋgumi na i fa kere nyini nɔaniɛ n bu.
21 Dama má adamande koroyanu ye bu kaanri Nyɛmɛ nɔaniɛ n a, ama, Nyɛmɛ
Awiɛwiɛ Casi ni maari bu nɔɔ ye bu kaanri nɔaniɛ n bo Nyɛmɛ koro ka bu kan i n a.

2

Kɔrɛfɔm bo bu yo bu ŋu ka bu kere Nyɛmɛ nɔaniɛ n jɔrɛ

1 Kabo minɛ kɔrɛfɔm woori Nyɛmɛ minɛm nu dawa saŋga ni, bɛrɛ bo bu yo bu
ŋu ka bu ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm ni, sɔ ye kerefɔ kɔrɛfɔm bá wo am gusu nu a. Bu
fíɛ wɔ, na bu fá bu dɛɛ kereewam kere am, kereewa bo bu ma am mini Nyɛmɛ atin
ni, haari na bu káaki bu sin bo Mibiɛ ni, yiri bo wɔ tɔ bu tii su ŋkatɔ ni. Nyini ti, bu
sayoowam má Nyɛmɛ yo bu ŋgbɛɛn anyumbaa kata ni i teke.
2 Na minɛ dɔŋgu són bu sayoowa ŋgbɛɛnŋgbɛɛnm su. Bɛrɛ dɛɛ ti, minɛ bá bu atin
n bo i ti nahɔrɛ ni ŋgbɛɛn.
3 Nyini kerefɔ kɔrɛfɔm ni, bu nyunu aboro neŋge su dɛɛ ti, bu bó bu tiɛɛnu jɔrɛ
kan ma am a, na bu fá am kpini. Ama, Nyɛmɛ daafi má, wɔ du mɔ adi bu jɔrɛ, i bá
yo bu ŋgbɛɛn wɔ.
4 Ya si ka Nyɛmɛ mɛrɛkɛm bo bu yo yoori satiɛ ni, Nyɛmɛ ayaki má bu. I faari bu
tuuri cɛɛma sin n nu wɔ, na wɔ bo bu tobari ase awosin n nu, ka bu suwo dɔ haari
jina cɛɛn n bo i bá cin bu sui ni.
5 Ya si ka, dawa saŋga, minɛm bo bu soro má Nyɛmɛ ni, wɔ yaki má bu, i cin bu
sui wɔ, na wɔ ma wɔmbu bambaka adi bu kɛrɛ, ama, na wɔ de Nowa tii aji, i ni minɛ
nso nbem, yiri kan kereeri minɛm deke bo i ti sakpa na i kɔ atin su n a.
6 Ya si ka Nyɛmɛ yo saakiiri Sodom ni Gomora miɛm ni, i faari sin jiiri su yaraari
bu wɔ, na i kɛrɛ aje atɔ nzuin. I yoori sɔ ni, i kere kabo i bá yo minɛm n bo bu soro
má Nyɛmɛ n wɔ lɛɛ.
7 Ya si kabo i yo deeri Loti tii jiiri ni, i yo ti sɔnɔ bo i yo sa bo i kɔ atin su Nyɛmɛ
dɔ ɔ, na i ahore yo ti saakiiwa fa kɔ minɛm bo bu bu má deke be na bu nati yo sa
ŋgbɛɛnŋgbɛɛnm ni.
8 Nyini sɔnɔ n bo i yo sa bo i kɔ atin su ni, yiri ni nyini minɛm ni yo saŋga wo a,
cɛɛn kɛrɛ cɛɛn, na i suŋu sa ŋgbɛɛnŋgbɛɛnm bo bu yo bu ni, na i sui suti jɔrɛ ŋgbɛɛn-
ŋgbɛɛn bo bu jɔjɔ bu ni, nyini dɛɛ ti, na wɔ di wahara ahoresaaki nu, yiri bo i ahore
ti fofoe ni.
9 Tɔ, nyini n kɛrɛ kere ka Nyɛmɛ si kabo i yó na i dé minɛm bo bu su i atin su n fite
kekereke nu a. Na i si kabo i sucin minɛm bo bu su má i atin su n sui, kɔ ju saŋga
bo i bá di bu jɔrɛ ni.
10 Bɛrɛ n bo i cín bu sui tara minɛm kɛrɛ n la bo bu su aŋuniɛmbaa koroowa ni
daŋgba sam su, na bu kete ka má Nyɛmɛ niɛ bu su ni.

Nyini minɛm ni, bu tii ti kekereke, bu soro má be. Haari ŋgɔɔfɔm bo bu wo aŋgoro
na bu la jirima woowa ni, bu kpiɛ bu nzukɔ ɔ, bu soro má sɛrɛ.
11 Haari Nyɛmɛ mɛrɛkɛm bo bu la yiko ni faŋga tara nyini minɛm ni, bu kpiɛ má
nyini ŋgɔɔfɔm ni nzukɔ na bu jaraki má bu kere má Mikun ni.
12 Nyini minɛm sɔ, kabo bu koro, ye bu yo a, bu ti ka boro neŋge tiɛm bo minɛ
tara bu na bu kpiɛ bu kɔm n wɔ. Bu kpiɛ nzukɔ fa kɔ dekem n bo bu si má bu n
su wɔ. Kabo minɛ ma boro neŋge tiɛm ka ŋgbɛɛn ni, sɔ ye Nyɛmɛ má bu gusu bá ka
ŋgbɛɛn a.
13 Kabo bu ma minɛm di wahara ni, bɛrɛ gusu bá di wahara sɔ ɔ. Bu konvikiya sam
bo bu yo bu ni, i yo bu fiɛ wɔ, bu yo bu wiɛsu wɔ, bu fiɛ má su. Bu ti daŋgbafɔm wɔ,
na bu wura am nyinsɛ saŋga bo am ni bɛrɛ tiɛn am nɔɔ sudi diire ni, bu sunsunni
kɛrɛ la ka bu daka am.
14 Bu nyunu boro minɛ yim kpini su wɔ, na bu kunnu yi má bu satiɛyo. Bu dadaka
minɛm bo bu nya si má Nyɛmɛ atin n nyunyumi n wɔ, na bu yaki i, adena bu su bu
dɛɛ kereewam n su. Bu ahorembaa abi neŋge kpini su wɔ. Nyɛmɛ ayo bu ŋgbɛɛn
awie lɛɛ.
15 Ba yaki atin n bo i ti kpa ni, ba mini. Atin n bo Baalam bo i si la Bɛori n yo bitaari
i ni, ba sɔn i su lɛɛ. I yo koroori ŋwaa bo minɛm ma i n wɔ, na i yo satiɛ.
16 Ama, na Nyɛmɛ akan i ndiɛ, i satiɛ yoowa n dɛɛ ti. Ya si ka kaako koro jɔjɔ má,
ama, Nyɛmɛ ama kaako ajɔjɔ Baalam dɔ, kabo adamande jɔjɔ ni. Na Baalam bo i
ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ ni, na wɔ yaki sa n bo má i suyo i na i ti ka i nyunu ti má
koroowa ni.
17 Nyini minɛm ti ka bura bo i tiɛ má nzue wɔ, na bu kaaki ti ka nzue munaawa bo
aŋuma fa i sin n wɔ. Bɛrɛ ye Nyɛmɛ asɛsɛ awosin n bo i la má aŋusu ase bu n a.
18 Bu fɔ yanfɔya a, na bu sujɔjɔ ŋgbɛɛnŋgbɛɛn, na bu fa aŋuniɛ koroowa na bu fa
dadaka minɛm bo ba kaba afite kɔrɛ jɔrɛm nu na ba nya acɛ má ni.
19 Bu se minɛm ka bu má bu nya bu tii wɔ. Ama, bɛrɛ ni bu tii bo bu kan sɔ ni, bu
ti ka akɔɔm wɔ, satiɛ bo i ma bu ka ŋgbɛɛn ni aja bu, dama deke bo wɔ kunma sɔnɔ
ni, i mi n ti nyini deke n akɔɔ lɛɛ.
20 Minɛm bo bu si Yesu Kristo ni, yiri bo i ti ya Mibiɛ ni ya Tiidefɔ ni, na i ma ba
yaki durunya n nu dɛɛ daŋgba sam ni, na ba kaaki akpie bu nyi ama nyini sam atara
bu akunma bu bekun ni, bu awieeri ti tiɛ tara bumboori ni.
21 Nzɛn má ba si má woowa bo i kɔ atin su ni, má i ti ye tara bo ba kaaki bu sin
abo Nyɛmɛ nɔaniɛ maawa n bo ba du mɔ ade i ni.
22 Kabo bu yoori sɔ ni, nyini kere ka ahin anyundɛrɛm ni ti nahɔrɛ wɔ, bo bu ŋa,
“Caa kaaki fa deke n bo wɔ fi i n di bekun wɔ,”
na bekun,
“Nzɛn a taraari afa biɛɛri i nzue,
i kaaki kɔ wura natiɛ nu wɔ bekun.”

3

Ya Mibiɛ n ba n jɔrɛ

1 M danfo kpam, ahin kadasi ni ti kadasi nnyɔ su bo m sukɛrɛ ma am a. Ahin kadasi
nnyɔ n kɛrɛ, m koro ka m teŋge am su na am bita sunsunni kpa.
2 M koro ka am teŋge su fa kɔ nɔaniɛm bo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm yo seeri bu dawa
saŋga ni, na am kaaki teŋge su fa kɔ nɔaniɛ maawa n bo Mibiɛ n bo i ti ya Tiidefɔ n
kaanri i, na i jaramasam seeri am ni.
3 Jɔrɛ bo i tara bu kɛrɛ na am si i n la ka, fa kɔ durunya n awieeri su, minɛ nbem
bá ba, na bu susu aŋuniɛmbaa koroowa su, na bu yó am anzasi fa kɔ am yarada n
su,

4 na bu sé ka, “I seeri ka i káaki ba bekun, ye i wo ni? Ya nam wo má bɛrɛ kun,
ama, deke n kɛrɛ toko ti i tii wɔ, kabo Nyɛmɛ yiiri durunya n ba ju ni nyuma.”
5 Bu si tenle su, ama, ba kete ka bu teŋge má su ka, dada saŋga, Nyɛmɛ yo faari i
nɔɔ jɔjɔɔri ye aŋgoro wo bɛrɛ a, na wɔ jɔjɔ na wɔ kpaaki nzue n ni asiɛn n nu, na
asiɛn n afite nzue n nu.
6 Nyini nzue n ye i fa saakiiri durunya n a dawa saŋga, saŋga bo wɔmbu nzue n
diiri deke n kɛrɛ ni.
7 Ama, aŋgoro ni asiɛŋgu n bo i wo bɛrɛ ni, Nyɛmɛ yo jɔjɔɔri i nɔaniɛ bekun wɔ,
ka, i bita bu wɔ, na bu wó bɛrɛ haari saŋga bo i bá fa sin saaki i kɛrɛ. I má i kɛrɛ wo
bɛrɛ wɔ, kɔ ju saŋga bo i bá di minɛm jɔrɛ, bɛrɛ bo bu soro má i ni, na bu ká ŋgbɛɛn.
8 M danfo kpam, am si tenle na má am wara fi ahin jɔrɛ kun ni, yiri la ka, cɛɛn kun
ti ka afɔ akpii wɔ Nyɛmɛ dɔ, na afɔ akpii gusu ti ka cɛɛn kun wɔ i dɔ.
9 Kabo Micɛra n seeri ka i yo ni, minɛ nbem bita kan ka i ti niniki. I ti má ka i ti
niniki wɔ, ama, i la mindi ni ambɛrɛ wɔ, i koro má ka be ka ŋgbɛɛn, ama, i koro ka
sɔnɔ kɛrɛ kaaki i wo wɔ.
10 Ama, Micɛra n cɛɛn ni, i bá kabo awiefɔ ba fura nu na i wɔ n wɔ. Nyini cɛɛn ni,
aŋgoro ni yó naŋmiɛ faŋga su, na i busu míni, na sin yára deke kɛrɛ bo i wo aŋgoro
ni, na i ká ŋgbɛɛn. Na asiɛn n ni deke kɛrɛ bo i wo asiɛn n su n bá wo má bɛrɛ.
11 Kabo nyini deke n kɛrɛ bá ka ŋgbɛɛn sɔ ni, wɔ yo daka ka am ti nzu minɛ
barasum wɔ? Wɔ yo daka ka am woowa ti casi, na am fa am ŋu ma Nyɛmɛ ŋgumi,
12 na am ŋminda fa kɔ Nyɛmɛ cɛɛn ni, na am boro am nyi yo sa bo i ma i ba ndende.
Nyini cɛɛn n ye sin yára aŋgoro n kɛrɛ na i ká ŋgbɛɛn n a, na i kɛkɛrɛ má deke n
kɛrɛ bo i wo aŋgoro n koro.
13 Ama, ya ŋminda sa bo Nyɛmɛ yo seeri ka i bá yo ni, ka, i yí aŋgoro ni asiɛn
fɔfɔrɛ, dɔ ye bu nati yo sa bo i kɔ atin su ŋgumi a.
14 Tɔ, m danfo kpam, kabo am ŋminda fa kɔ nyini cɛɛn n ni, am boro am nyi, adena
Nyɛmɛ bá ŋu ka am ni yiri nɔɔ ayo kun, na am woowa ti casi na am la má ŋgasi be
i dɔ.
15 Am teŋge su ka ya Mibiɛ mindi n dɛɛ ti, ye minɛ nyá tiide a. Sɔ ye ya niwa
koroowa Pɔɔlu yo kɛrɛ maari am a, Nyɛmɛ ceeri i alecira n a.
16 Wɔ kɛrɛ ahin n be sɔ i kadasi n kɛrɛ n nu, ama, jɔrɛ nbem wo nu, bo i ti kekereke
na sɔnɔ ti i bu. Nyini ye minɛm bo bu si má be na bu nya bi má Nyɛmɛ su atin su
ni, nbem fa bu dɛɛ ŋgɔnlɛ kaaki i, ye i kɔ má atin su n a, kabo bu kaaki kɛrɛɛwa
nyiŋgam bo bu wo Nyɛmɛ Jɔrɛ Kadasi n nu n lɛɛ. Kabo bu yo sɔ ni, nyini ma bu ka
ŋgbɛɛn a.
17 M danfo kpam, ambɛrɛ, am du mɔ si nyini ni. Nyini ti, am si am ŋu sa, adena
má am sɔn minɛm bo bu bu má be n su, na am mini atin n bo am su i su ni.
18 Ama, am kɔ su, na am subita Yesu Kristo dɛɛ atin ni, yiri bo i ti ya Mibiɛ ni ya
Tiidefɔ ni, adena am koro di i ahɔrɔma, na am si i buka su. Yiri Yesu Kristo ni, i ti ye
ni ka minɛm kɛrɛ wura i kpiri, kisa ni saŋga kɛrɛ. Ami.

Kadasi ciciri su bo YOHANE akɛrɛ i ni

Nɔaniɛ n bo i ma ŋgɔɔ n dɛɛ jɔrɛ

1 Ya sukɛrɛ ma am fa kɔ nɔaniɛ n bo i ma ŋgɔɔ n su wɔ. Kana Nyɛmɛ ba yi durunya
n ni, nyini nɔaniɛ n bo i ma ŋgɔɔ n woori bɛrɛ wɔ. Deke bo ya ti i, na ya nyumbaa
aŋu i, na ya niɛ aŋu i kabo i ti barasu, na ya fa ya saa akan i, ye ya sukɛrɛ fa ma am
n a.
2 Nyini nɔaniɛ n la Yesu bo i ma ŋgɔɔ ni, i yo fiteeri fofoe nu wɔ, na ya nyumbaa
aŋu i, nyini ti ye ya di ŋgɔɔ n bo i la má awieeri n daani kan i kere am n a. Yiri bo i
ma ŋgɔɔ n bo i la má awieeri n yo woori i Si Nyɛmɛ dɔ ɔ, ye wɔ yi i ŋu akere ya a.
3 Deke n bo ya ŋu i, na ya ti i ni, ye ya sukan i kere am n a, adena ya ni ambɛrɛ la
wo fiɛ ni ya beŋgu, na ya kɛrɛ la wo fiɛ ni ya Si Nyɛmɛ ni i Wa Yesu Kristo ni.
4 Deke n bo i ti na ya sukɛrɛ ahin dekem ma am n la ka, adena ya nya ahorejɔ
nahɔrɛ su.

Kabo i ti ye ni ka ya bita wein atin ni

5 Ahin labari n bo ya yo tiiri i Nyɛmɛ Wa n dɔ n lɛɛ, ye ya sukan kere am n a, ka
Nyɛmɛ ti wein wɔ, na awosin haari kaan sɔ wo má i dɔ.
6 Nzɛn ya ŋa ya ni yiri la wo fiɛ ni ya beŋgu, ama, na ya toko wo awosin nu yo
satiɛ, ya ti kɔrɛfɔm wɔ lɛɛ, ya bita má nahɔrɛ.
7 Ama, nzɛn ya bita wein atin kabo yiri Nyɛmɛ atin n ti wein ni, ya ni yiri la wo fiɛ
ni ya beŋgu lɛɛ, na i Wa Yesu mbunja ni kpakpara yi ya satiɛ kɛrɛ bo i wo ya ŋu ni.
Nyini ti, am ma ya bita wein n atin ni.
8 Nzɛn ya ŋa ya ti má satiɛyofɔm, ya dadaka ya ŋu wɔ lɛɛ, na nahɔrɛ wo má ya
ahore su.
9 Ama, nzɛn ya kan ya satiɛ kereeri Nyɛmɛ, i fá ya satiɛ n ce ya a, na i kpákpara yi
ya fite ya sa kɛrɛ bo i kɔ má atin su nu, dama i la dabuŋu, na i yo sa bo i kɔ atin n
su. Nyini ti, am ma ya kan ya satiɛ kɛrɛ kere Nyɛmɛ.
10 Nzɛn ya ŋa ya yo má satiɛ, ya yi Nyɛmɛ kɔrɛfɔ lɛɛ, na i nɔaniɛ n wo má ya ahore
su lɛɛ.

2

Yesu Kristo ti ya bukafɔ a

1 M nbaam, m koro má ka am yo satiɛ, nyini dɛɛ ti ye m sukɛrɛ ahin jɔrɛ n ma am
n a, ama, nzɛn am be yoori satiɛ, ya la sɔnɔ be bo i yo ya ni ya Si Nyɛmɛ afiɛn dɔŋgu,
yiri la Yesu Kristo bo i yo sa bo i kɔ atin su saŋga kɛrɛ ni.
2 Ya satiɛ ti, na yiri Yesu ade ya jinaabiri, na wɔ fa i ŋu ayo tiɛ afa ama Nyɛmɛ,
adena Nyɛmɛ fá ya satiɛ ce ya, má yɛrɛ ŋgumi dɛɛ satiɛ, ama, durunya n nufɔm kɛrɛ
dɛɛ satiɛ.
3 Am ma ya de Nyɛmɛ nɔaniɛ maawam ni, nyini kere ka ya si yiri Nyɛmɛ lɛɛ.
4 Sɔnɔ kɛrɛ bo i ŋa, i si Nyɛmɛ, na i de má i nɔaniɛ maawam ni, i mi ti kɔrɛfɔ ɔ, na
nahɔrɛ wo má i ahore su.
5-6 Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i deeri Nyɛmɛ nɔaniɛ ni, i mi ti sɔnɔ bo i koro Nyɛmɛ nahɔrɛ
su a. Na sɔnɔ kɛrɛ bo i ŋa i wo ni Nyɛmɛ, wɔ yo daka ka i mi wo kabo Yesu wo ti ni.
Nyini ye ya fa si ka ya wo ni Nyɛmɛ a.

7 M ninbaa koroowam, má nɔaniɛ maawa fɔfɔrɛ ye m sukɛrɛ ma am n a, ama,
nɔaniɛ maawa dawa n bo am du mɔ tiiri i n a. Nyini nɔaniɛ maawa dawa n la jɔrɛ
n bo am yo tiiri i saŋga bo am boori i bu suuri Yesu su ni.
8 Tɔ, ama, nɔaniɛ maawa n bo m sukɛrɛ ma am ni, i kaaki ti nɔaniɛ maawa fɔfɔrɛ
wɔ bekun, na ya ŋu ka i ti nahɔrɛ wɔ, fite kabo Yesu Kristo wo ti ni, ni kabo am wo
ti ni, dama awosin n susin, ye wein nahɔrɛ su wo ta su.
9 Sɔnɔ kɛrɛ bo i ŋa i wo wein n nu, na i kpɔ i niwa, i mi toko wo awosin nu wɔ lɛɛ.
10 Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro i niwa wo wein n nu wɔ, i yo má sa be bo i ma i niwa bo i
jaa kpaasi.
11 Sɔnɔ kɛrɛ bo i kpɔ i niwa, i mi wo awosin nu wɔ, na i suyo satiɛm, dama awosin
n ata i nyi, nyini ti, ye i si má dekem bo i yo bu n a.

Sɔnɔ bo i ŋa i si Nyɛmɛ, i ti má ye ni ka i koro durunya ni

12 M nbaam, deke bo i ti na m sukɛrɛ ahin kadasi n ma am n la ka,
Nyɛmɛ afa am satiɛ ace am, Yesu Kristo dɛɛ ti.
13 Sim, deke bo i ti na m sukɛrɛ ma ambɛrɛ n la ka,
am si Yesu,
yiri bo i wo bɛrɛ kana Nyɛmɛ ba yiiri durunya n kɛrɛ ni.
Ngbɛfɛnɛm, deke bo i ti na m sukɛrɛ ma ambɛrɛ n la ka,
am akunma Sitana n dɛɛ ti.
14 M nbaam, deke bo i ti na m toko kɛrɛ ma am n la ka,
am si ya Si Nyɛmɛ n dɛɛ ti.
Sim, deke bo i ti na m toko kɛrɛ ma am n la ka,
am si Yesu bo i wo bɛrɛ durunya n bumboori n kɛrɛ ti.
Ngbɛfɛnɛm, deke bo i ti na m toko kɛrɛ ma am n la ka,
am yarada n ti faŋga,
na Nyɛmɛ nɔaniɛ n wo am ahore su,
na am akunma Sitana n dɛɛ ti.
15 Tɔ, má am koro durunya n ni, ni deke n kɛrɛ bo bu wo nu ni. Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro
durunya ni, i mi koro má ya Si Nyɛmɛ lɛɛ.
16 Dama deke n kɛrɛ bo i wo durunya n nu fɛn na i wura sɔnɔ konvi, ni deke bo
sɔnɔ nyumbaa ŋu i na i koro i, ni deke bo sɔnɔ nya i na i fa fɔ, i fite má ya Si Nyɛmɛ
dɔ, ama, i kɛrɛ fite durunya n nu fɛn wɔ.
17 Durunya n ni deke kɛrɛ bo i wura minɛ konvi kɛrɛ la awieeri, ama, sɔnɔ kɛrɛ bo
i yo Nyɛmɛ sa koroowa, i nyá ŋgɔɔ bo i la má awieeri.

Kabo ya si ya ŋu sa ni Kristo kpɔfɔ n ni

18 M nbaam, durunya ni sukɔ awieeri lɛɛ. Am yo tiiri ka nzɛn durunya n ba sukɔ
awieeri, Kristo kpɔfɔ ni bá, ama, kisa Kristo kpɔfɔm dɔŋgu ayi bu ŋu fofoe nu. Nyini
ti, ya si ka durunya ni sukɔ awieeri lɛɛ.
19 Nyini minɛm n bo bu ti Kristo kpɔfɔm na ba fite ya nu ni, nahɔrɛ su, bu ti má ya
minɛm. Nzɛn má bu ti ya minɛm, má bu ka ya dɔ ɔ. Ama, ba fite ya nu, nyini ye ya
si ka, bu be mmɔɔ ti má ya minɛm a.
20 Ama, ambɛrɛ yiri, Kristo n afa i Awiɛwiɛ Casi n awura am ahore su, na am si
deke bo i ti nahɔrɛ ni.
21 Má ka am si má nahɔrɛ n dɛɛ ti, ye m sukɛrɛ ma am n a, ama, am si i, na am si
ka kɔrɛ koro yo má nahɔrɛ.
22 Ŋma ti kɔrɛfɔm kɛrɛ tii n a? Kɔrɛfɔ n la sɔnɔ kɛrɛ bo i ŋa Yesu ti má Kristo
Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ sunmaari i ni, yiri n bo i yo sɔ n akete ya Si Nyɛmɛ, ni i Wa n lɛɛ,
i mi ni ti Kristo kpɔfɔ n a.
23 Dama sɔnɔ kɛrɛ bo i keteeri Nyɛmɛ Wa ni, akete i Si Nyɛmɛ mmɔɔ lɛɛ. Ama,
sɔnɔ kɛrɛ bo i ŋa Kristo ti Nyɛmɛ Wa ni, i mi n ade i Si Nyɛmɛ mmɔɔ lɛɛ.

24 Nyini ti, nɔaniɛ n bo am tiiri i saŋga bo am boori i bu suuri Kristo su ni, am ma
i wo am ahore su. Nzɛn am bita nyini nɔaniɛ ni am ahore su, nyini ma am ni Nyɛmɛ
Wa ni, ni i Si n yo deke kun a.
25 Deke bo Kristo seeri ka i fá ma ya n la ŋgɔɔ bo i la má awieeri ni.
26 M sukɛrɛ ahin nɔaniɛ n ma am, na am si am ŋu sa fa kɔ minɛm bo bu koro ka
bu dadaka am ni.
27 Ama, ambɛrɛ yiri, Awiɛwiɛ Casi n bo Kristo afa ama am wo am dɔ. Nyini ti, i
ti má ye ni ka be fa kereewa be kere am kun, dama Awiɛwiɛ Casi ni kere am deke
kɛrɛ a, na deke kɛrɛ bo i kere am ti nahɔrɛ wɔ, kɔrɛ wo má nu. Nyini dɛɛ ti, am wo
ni Kristo kabo Awiɛwiɛ Casi n akere am ni.
28 M nbaam, kisa am wo ni Kristo, na cɛɛn n bo i ba yiiri i ŋu fiteeri fofoe nu n na
ya la ahoresi, na má nyinsɛ ti ya.
29 Am si ka Yesu yo sa bo i kɔ atin n su, nyini ti, am si ka sɔnɔ kɛrɛ bo i yo sa bo i
kɔ atin n su, i ti Nyɛmɛ wa a.

3

Bo bu ti Nyɛmɛ nbaam ni

1 Am niɛ koro bo ya Si Nyɛmɛ fa koro ya barasu a. Nyini dɛɛ ti, ye i fere ya ka i
nbaam n a, i ti nahɔrɛ ka ya ti i nbaam wɔ. Durunya n nufɔm si má ya Si Nyɛmɛ,
nyini dɛɛ ti, ye bu si má ka ya ti i nbaam n a.
2 M ninbaa koroowam, kisa ya ti Nyɛmɛ nbaam wɔ, na Nyɛmɛ nya yi kere má ya
kabo ya bá ti barasu, ama, ya si ka Yesu bá baari, ya tí kabo i ti n wɔ, dama ya ŋú i
kabo i ti barasu.
3 Nyini ti, sɔnɔ kɛrɛ bo i la tama ka i bá yo kabo Yesu ti ni, i bita i ŋu casi, kabo
Yesu ti casi ni.
4 Sɔnɔ kɛrɛ bo i yo satiɛ, i mi ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n ketefɔ ɔ, dama satiɛyo
ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kpamaawa n kete wɔ.
5 Am si ka Yesu baari durunya n nu, ka i ba yi satiɛ bo i wo ya ŋu n wɔ, ama, yiri
ni i tii la má satiɛ be.
6 Nyini ti, sɔnɔ kɛrɛ bo i wo ni Yesu, koro suyo má satiɛ, ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i toko
yo satiɛ, nyini kere ka, wɔ nya ŋu má i lɛɛ, na i mi kaaki si má i.
7 M nbaam, má am ma be dadaka am. Sɔnɔ kɛrɛ bo i yo sakpa, Nyɛmɛ de i ka i mi
yo sa bo i kɔ atin su i dɔ, kabo Yesu ti ni.
8 Sɔnɔ kɛrɛ bo i yo satiɛ, i mi ti Sitana dɛɛ sɔnɔ ɔ, dama fite durunya n bumboori
n kɛrɛ ye Sitana n yoori satiɛ a. Deke bo i ti na Nyɛmɛ Wa n baari durunya n nu la
ka, i ba yo Sitana n juma ŋgbɛɛn wɔ.
9 Sɔnɔ kɛrɛ bo i ti Nyɛmɛ wa koro suyo má satiɛ, dama Nyɛmɛ woowa n wo i mi
dɔ, na Nyɛmɛ ti i Si n dɛɛ ti, i koro suyo má satiɛ.
10 Deke bo ya fa si minɛm bo bu ti Nyɛmɛ nbaam, ni bo bu ti Sitana n nbaam n la
ka, sɔnɔ kɛrɛ bo i yo má sakpa, wara sɔnɔ kɛrɛ bo i koro má i niwa, i mi ti má Nyɛmɛ
wa.

Kabo ya koro ya beŋgu barasu ni

11 Jɔrɛ n bo am tiiri i saŋga bo am boori i bu suuri Yesu su n la ka, am ma ya koro
ya beŋgum.
12 Má am ma ya yo ka Keen, bo i yo ti Sitana dɛɛ wa ni, na i kuunri i niɛma ni. Nzu
ti ye i kuunri i niɛma n a? I sayoowa ti má kpa n dɛɛ ti, na i niɛma n dɛɛ n ti kpa n
ti.
13 Nyini ti, m ninbaam, nzɛn durunya n nufɔm kpɔ am ka am yo sakpa n dɛɛ ti, má
am ma i yo am alekutura.
14 Kabo yɛrɛ koro ya ninbaam n ti, nyini ma ya si ka ya fite yiwee n nu anya ŋgɔɔ
nahɔrɛ su a. Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro má i niwa toko wo yiwee nu wɔ lɛɛ.

15 Sɔnɔ kɛrɛ bo i kpɔ i niwa ti sɔnɔ kunfɔ ɔ Nyɛmɛ dɔ. Am si ka sɔnɔ kɛrɛ bo i kun
sɔnɔ la má ŋgɔɔ bo i la má awieeri ni.
16 Yesu deeri ya dɛɛ jinaabiri wɔ, na wɔ tɔ i ŋgɔɔ awu ama ya, nyini ma ya fa si
kabo koro ti barasu a. Nyini ti, wɔ yo daka ka ya gusu tɔ ya ŋgɔɔ ma ya ninbaam,
haari nzɛn i yo yiwee mmɔɔ.
17 Sɔnɔ kɛrɛ bo i la neŋge, na i ŋu ka i niwa wo yaari nu, na i si má i aŋunfɔ ka i
buka i, Nyɛmɛ koro wo má i mi n ahore su lɛɛ.
18 M nbaam, má am ma ya jɔjɔɔwa n ŋgumi kere ka ya la koro, ama, am ma ya
sayoowa kere ka ya koro ya ninbaam nahɔrɛ su.
19 Nyini ma ya fa si ka ya su nahɔrɛ n su a, na i ma ya la ahoresi Nyɛmɛ dɔ a,
20 na nzɛn ya sunsunni maari ya ka ya yo satiɛ, ya si ka Nyɛmɛ tara ya sunsunni
ni, na i kaaki si deke n kɛrɛ.
21 Nyini ti, m ninbaa koroowam, nzɛn ya sunsunni ase má ya ka ya yo satiɛ, ya la
ahoresi Nyɛmɛ dɔ lɛɛ.
22 Na deke kɛrɛ bo ya sereeri i, ya nya i wɔ, dama ya de nɔaniɛ maawa n bo Nyɛmɛ
fa maari ya ni, na ya yo sa bo i sun i nu.
23 Nɔaniɛ maawa n bo Nyɛmɛ fa maari ya n la ka, ya yo i Wa Yesu Kristo yarada,
na ya koro ya ninbaam ni, kabo wɔ se ya ni.
24 Sɔnɔ kɛrɛ bo i deeri Nyɛmɛ nɔaniɛ maawam n wo ni Nyɛmɛ, na Nyɛmɛ mmɔɔ
wo ni i mi ni. Awiɛwiɛ Casi n bo wɔ fa ama ya ni, ma ya si ka Nyɛmɛ wo ni yɛrɛ a.

4

Awiɛwiɛ n bo i ti nahɔrɛ ni bo i ti kɔrɛ n jɔrɛ

1 M ninbaa koroowam, má am yo minɛm kɛrɛ bo bu ŋa Nyɛmɛ Awiɛwiɛ n wo bu
dɔ n yarada, ama, am yo bu na am niɛ ka bu kereewa n fite Awiɛwiɛ Casi n dɔ, nzɛn
i fite má. Dama kɔrɛfɔm dɔŋgu bo bu yo bu ŋu ka bu ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm n
asandi abara ayɛ durunya n nu.
2 Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ kɛrɛ bo i se ka Yesu Kristo kaakiiri adamande baari durunya
n nu fɛn, yiri ye Nyɛmɛ Awiɛwiɛ n wo i dɔ a. Nyini ye am fa si bo Awiɛwiɛ Casi n wo
bu dɔ, ni bo i wo má bu dɔ a.
3 Ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i keteeri ka, Yesu akaaki má adamande ni, Nyɛmɛ Awiɛwiɛ n
wo má i mi dɔ, ama, i dɛɛ kereewa n fite Kristo kpɔfɔ n dɔ ɔ. Yiri ye am yo tiiri ka i
bá durunya n nu, ye kisa wɔ ba n a.
4 M nbaam, am ti Nyɛmɛ dɛɛ minɛm wɔ, ye am akunma nyini kɔrɛfɔm bo bu yo
bu ŋu ka bu ti Nyɛmɛ nɔaniɛ n kanfɔm ni, dama Awiɛwiɛ Casi n bo i wo am nu n la
yiko tara Sitana n bo i wo durunya n nufɔm nu ni.
5 Nyini kɔrɛfɔm bo bu yo bu ŋu ka bu ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm ni, bu kan durunya
n nu jɔrɛ kere minɛm a, na durunya n nufɔm de kabo bu kere ni, dama bu ti durunya
n nufɔm wɔ.
6 Ama, yɛrɛ yiri, ya ti Nyɛmɛ dɛɛ minɛm wɔ, sɔnɔ kɛrɛ bo i si Nyɛmɛ de kabo ya
kere n wɔ, ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i ti má Nyɛmɛ dɛɛ de má kabo ya kere ni. Nyini ye ya
fa si minɛm bo bu la Nyɛmɛ Awiɛwiɛ n bo i kere nahɔrɛ n a, ni bo bu bu kɔrɛ n fite
Sitana dɔ n a.

Ya koro ya beŋgu kabo Nyɛmɛ koro ya ni

7 M ninbaa koroowam, am ma ya koro ya niwa, dama koro fite Nyɛmɛ dɔ ɔ, na sɔnɔ
kɛrɛ bo i koro i beŋgu ti Nyɛmɛ wa a, na i mi si Nyɛmɛ a.
8 Nyɛmɛ ti koro wɔ, nyini ti, sɔnɔ kɛrɛ bo i koro má i beŋgu si má Nyɛmɛ.
9 Kabo Nyɛmɛ kereeri i koro fa kɔ ya dɔ n la ka o, wɔ sunma i kunnu Wa kun n
kpein durunya n nu, adena yiri dɛɛ ti na ya nya ŋgɔɔ.

10 Kabo koro ti lɛɛ, má ka yɛrɛ koroori Nyɛmɛ a, ama, yiri koroori ya a, na wɔ
sunma i Wa, na wɔ de ya jinaabiri na wɔ fa i ŋu ayo tiɛ afa ama Nyɛmɛ, adena
Nyɛmɛ fa ya satiɛ ce ya.
11 M ninbaa koroowam, kabo Nyɛmɛ koro ya sɔ ni, wɔ yo daka ka ya gusu koro ya
beŋgu.
12 Be nya ŋu má Nyɛmɛ, ama, nzɛn ya koroori ya beŋgu, Nyɛmɛ wo ya dɔ lɛɛ, na
nyini ma i dɛɛ koro n wo ya dɔ na i ti kabo i koro ka i ti n a.
13 Awiɛwiɛ Casi n bo Nyɛmɛ afa ama ya ni, nyini ma ya si ka ya wo ni yiri a, na i
gusu wo ni yɛrɛ a.
14 Na yɛrɛ aŋu kabo ya Si Nyɛmɛ n asunma i Wa n ka i ba yo durunya n nufɔm
Tiidefɔ, ye ya di i daani a.
15 Sɔnɔ kɛrɛ bo i tekeeri i nɔɔ seeri ka Yesu ti Nyɛmɛ Wa, Nyɛmɛ wo i mi n dɔ, na
i mi n gusu wo ni Nyɛmɛ lɛɛ.
16 Yɛrɛ mmɔɔ ni ya tii si kabo Nyɛmɛ koro ya barasu, ye ya yo yarada ka i koro ya.
Nyɛmɛ ti koro wɔ, nyini dɛɛ ti, sɔnɔ kɛrɛ bo i koro i beŋgu ni, i mi wo ni Nyɛmɛ,
na Nyɛmɛ wo ni yiri.
17 Nyɛmɛ koro wo ya dɔ, i ti kabo i koro ka i ti n wɔ, nyini ti ye ya bá koro jina i
nyunu ni ahoresi, cɛɛn n bo Nyɛmɛ bá di durunya n nufɔm kɛrɛ jɔrɛ ni, má pui ti,
kabo Kristo ti ni, ya gusu wo ti sɔ ɔ, durunya n nu.
18 Sɔnɔ kɛrɛ bo Nyɛmɛ koro wo i dɔ soro má sɛrɛ, dama koro bo i ti kabo Nyɛmɛ
koro ka i ti ni, i fɔn yi sɛrɛ wɔ, nyini ti, sɔnɔ kɛrɛ bo i soro sɛrɛ, Nyɛmɛ koro wo má
i dɔ kabo má Nyɛmɛ koro ka i ti ni, dama sɛrɛ ni suicin nati a.
19 Nyɛmɛ du mɔ koroori ya, nyini dɛɛ ti ye ya gusu la koro n a.
20 Sɔnɔ kɛrɛ bo i ŋa i koro Nyɛmɛ, na i koro má i ninbaam ni, i mi ti kɔrɛfɔ ɔ. Nzɛn
i koro má i niwa bo i nyumbaa ŋu i ni, i yó sɛ koro Nyɛmɛ bo i nyumbaa ŋu má i n a?
21 Nɔaniɛ maawa n bo Yesu afa ama ya n la ka, sɔnɔ kɛrɛ bo i koro Nyɛmɛ, wɔ yo
daka ka i mi koro i ninbaam gusu.

5

Kabo ya kunma durunya n ni

1 Sɔnɔ kɛrɛ bo i yo yarada ka Yesu ti Kristo Tiidefɔ n bo Nyɛmɛ asunma i ni, i mi ti
Nyɛmɛ wa a, na sɔnɔ kɛrɛ bo i koroori baa n wufɔ ni, i koro baa n gusu.
2 Deke bo ya fa si ka ya koro minɛm bo bu ti Nyɛmɛ nbaam n la ka, ya koro Nyɛmɛ,
na ya de nɔaniɛ maawam n bo wɔ fa ama ya ni.
3 Nzɛn ya deeri Nyɛmɛ nɔaniɛ maawam ni, nyini kere ka ya koro i a. I nɔaniɛ
maawam n gusu ti má kekereke,
4 dama sɔnɔ kɛrɛ bo i ti Nyɛmɛ wa kunma durunya n wɔ. Deke bo ya fa kunma
durunya n la kabo ya yo Yesu yarada n wɔ.
5 Ŋma koro kunma durunya n a? Bo i koro kunma durunya n la sɔnɔ bo wɔ yo
yarada ka Yesu ti Nyɛmɛ Wa ni.

Daani diiwa fa kɔ kabo Yesu Kristo ti Nyɛmɛ Wa ni

6 Yiri Yesu Kristo yo baari durunya n nu n a, na ba biɛ i Nyɛmɛ nzue, nyini sin,
na wɔ ba awu, na i mbunja afite agɔ. I baari ni, má ka bu biɛɛri i Nyɛmɛ nzue n
ŋgumi wɔ, ama, i wuuri wɔ, na i mbunja afite agɔ. Awiɛwiɛ Casi ni di i daani a,
dama Awiɛwiɛ Casi n ti nahɔrɛfɔ ɔ.
7 Deke nsan di i daani a.
8 Bu daani diiwa n ti kun wɔ. Bɛrɛ la Awiɛwiɛ Casi ni, ni kabo bu biɛɛri i Nyɛmɛ
nzue ni, ni kabo i wuuri na i mbunja fite gɔɔri ni.

9 Sɔ ye Nyɛmɛ ni i tii adi i tiɛŋgu Wa n daani a. Ya de minɛm daani diiwa, nyini ti,
i ti ye ni ka ya de Nyɛmɛ daani diiwa, dama i daani diiwa n la faŋga tara minɛm dɛɛ.
10 Nyini ti, sɔnɔ kɛrɛ bo i yoori Nyɛmɛ Wa n yarada, i mi la daani difɔ, yiri la
Awiɛwiɛ Casi n bo i wo i ahore su ni, na sɔnɔ kɛrɛ bo wɔ yo má i yarada ayi Nyɛmɛ
kɔrɛfɔ lɛɛ, dama wɔ yo má daani n bo Nyɛmɛ adi i fa kɔ i Wa n su yarada.
11 Nyɛmɛ daani diiwa n la ka o, wɔ ma ya ŋgɔɔ n bo i la má awieeri ni, nyini ŋgɔɔ
n wo i Wa n dɔ ɔ.
12 Sɔnɔ kɛrɛ bo i ni Nyɛmɛ Wa n ayo kun, i mi la nyini ŋgɔɔ ni, na sɔnɔ kɛrɛ bo i
de má Nyɛmɛ Wa ni, i la má ŋgɔɔ.

Ŋgɔɔ bo i la má awieeri n jɔrɛ

13 M koro ka ambɛrɛ bo am ayo Nyɛmɛ Wa n yarada n si ka am la ŋgɔɔ bo i la má
awieeri ni, nyini dɛɛ ti ye ma kɛrɛ ahin kadasi n ama am n a.
14 Ya la ahoresi ni Nyɛmɛ, ka, deke kɛrɛ bo ya sereeri i, na i ti i dɛɛ koroowa, i de
ya sere wɔ.
15 Ya si ka deke kɛrɛ bo ya sereeri i, na i de ya sere, ya si ka wɔ yo i ama ya lɛɛ.
16 Nyini ti, nzɛn sɔnɔ ŋu ka i niwa be ayo satiɛ be bo i kpaaki má i ni Nyɛmɛ afiɛn
fieo, i mi sére Nyɛmɛ ma yiri n bo wɔ yo satiɛ ni, na Nyɛmɛ má i ŋgɔɔ. Ama, satiɛ
be wo bɛrɛ bo i kpaaki sɔnɔ ni Nyɛmɛ afiɛn fieo, m suse má ka am sere Nyɛmɛ ma
minɛm bo bu yo nyini satiɛ n wɔ.
17 Sa kɛrɛ bo minɛm yo i na i ti má kpa ti satiɛ wɔ Nyɛmɛ dɔ, ama, satiɛyo nbem
wo bɛrɛ bo i kpaaki má sɔnɔ ni Nyɛmɛ afiɛn fieo.
18 Ya si ka minɛm kɛrɛ bo bu ti Nyɛmɛ nbaam koro suyo má satiɛ, dama Nyɛmɛ Wa
ni ŋminda i a, na Sitana koro yo má i mi pui.
19 Ya si ka durunya n nufɔm kɛrɛ wo Sitana n saa nu wɔ, ama, yɛrɛ ti Nyɛmɛ
dɛɛm wɔ.
20 Ye ya kaaki si ka Nyɛmɛ Wa n aba na wɔ ba ateke ya nyi wɔ, adena ya si yiri n
bo i ti Nyɛmɛ nahɔrɛ su ni. Ye ya wo ni Nyɛmɛ n bo i ti nahɔrɛ n ni i wa Yesu Kristo
ni. Yiri ti Nyɛmɛ nahɔrɛ su n a, na i ma ŋgɔɔ bo i la má awieeri n a.
21 Tɔ, m nbaam, am tara am ŋu, na má am su amɔɛm.

Kadasi nnyɔ su bo
YOHANE
akɛrɛ i ni

1 Mini bo m ti am kpiɛn ni, sukɛrɛ ahin jɔrɛ n fa ma wɔrɔ bara bo Nyɛmɛ ayi u, ni
u nbaam n a. M koro am nahɔrɛ su, má mini ŋgumi koro am a, ama, bo bu si nahɔrɛ
atin n kɛrɛ koro am wɔ,
2 dama nahɔrɛ n wo ya dɔ ɔ, na i bá wo ya dɔ ɔ, saŋga kɛrɛ bo i la má awieeri.
3 Ya Si Nyɛmɛ, ni i Wa Yesu Kristo buka ya, na bu si ya aŋunfɔ, na bu ma ya ahoreda,
na ya su nahɔrɛ atin su ni koro.

Am koro am beŋgu na am si am ŋu sa ni dadakafɔm ni

4 Ma ŋu ka am nbaam nbem bita nahɔrɛ n kabo ya Si Nyɛmɛ afa i nɔaniɛ n ama
ya ni, nyini dɛɛ ti, wɔ yo m fiɛ agaya.
5 Kisa, bara, m susere am wɔ, ka am ma ya koro ya beŋgu. Ahin ti má nɔaniɛ
maawa fɔfɔrɛ ye m sukɛrɛ ma am n a, ama, i ti nɔaniɛ maawa kun n bo ya tiiri i
saŋga bo ya boori i bu suuri Yesu su n wɔ.
6 Koro n bo m sujɔjɔ i jɔrɛ n la ka, ya wo kabo Nyɛmɛ nɔaniɛ maawa n kere ni.
Nɔaniɛ maawa n bo am du mɔ tiiri i n la ka, am koro am beŋgu.
7 Dadakafɔm beberebe asandi abara ayɛ durunya n nu, bu ŋa Yesu Kristo akaaki
má adamande aba má durunya n nu. Bɛrɛ ti dadakafɔm wɔ, na bu ti Kristo kpɔfɔm.
8 Nyini ti, am si am ŋu sa, na má deke n bo ya yi anyumboro afa akere am n ka
ŋgbɛɛn, ama, na am ba nya i kɛrɛ ŋkatɔ.
9 Sɔnɔ kɛrɛ bo i su má Kristo dɛɛ kereewa n su, na i kere i dɛɛ kereewa kɔ sin nyini
ŋu, Nyɛmɛ wo má i mi dɔ, ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i su Kristo dɛɛ kereewa n su, ya Si
Nyɛmɛ, ni i Wa n wo i mi n dɔ lɛɛ.
10 Nyini ti, sɔnɔ kɛrɛ bo i baari am dɔ, na i bita má Kristo dɛɛ kereewa ni, má am
ma i mi wura am dika, má am yo i ansɛ ni ba mmɔɔ.
11 Dama wɔrɔ kɛrɛ bo a yoori nyinim be sɔ ansɛ, a jina i mi sin fa kɔ i satiɛm n bo
i yo bu n su wɔ lɛɛ.

Awieeri su dɛɛ jɔrɛ ni

12 Má m la jɔrɛ beberebe bo má m se am, ama, m koro má ka m kɛrɛ i kɛrɛ wura
ahin kadasi n nu, ama, m la tama ka m bá niɛ am busu, na ya ŋú ya ŋu, na ya bó
anzama, bo ya ahore jɔ ni nahɔrɛ su.
13 U niɛmabara n bo Nyɛmɛ ayi i ni i nbaam kɛrɛ bo bu wo fɛn n bisa am kɛrɛ
dɔŋgu.

Kadasi nsan su bo
YOHANE
akɛrɛ i ni

1 Mini bo m ti u kpiɛn ni, sukɛrɛ ahin jɔrɛ n fa ma wɔrɔ m dɔn Gayosi bo m koro
u nahɔrɛ su n a.
2 M dɔn koroowa, m nyɛmɛsere la ka, Nyɛmɛ ma u aŋuniɛmbaa nu laifiɛ, na u deke
kɛrɛ kɔ atin su nyunyumi, kabo u nyɛmɛsu ni sukɔ atin su ni.
3 Dama ya ninbaa nbem baari fɛn, na ba se m kabo a bita nahɔrɛ ni, na wɔ yo m
fiɛ agaya. M si ka a su nahɔrɛ atin n su wɔ.
4 Deke be wo má bɛrɛ bo i yo m fiɛ agaya tara bo m ti kabo m nbaam su nahɔrɛ
atin n su ni.

Boro u nyi na a sude u ninbaa Kristo susufɔm wɔfɔ

5 M dɔn koroowa, a bita nahɔrɛ kabo a nati yo sakpa ma u ninbaam bo bu ba u dɔ
wɔfɔ ni, haari ni bo a si má bu ni mmɔɔ.
6 Bɛrɛ bo a buka bu ni, ba kan kabo a koro bu n akere Kristo jama n bo bu wo fɛn
ni. Boro u nyi na a buka bu kabo Nyɛmɛ koro ni, na bu koro kɔ deke bo bu sukɔ ni.
7 Kristo dɛɛ ti, bu nati kan i nɔaniɛ n kere minɛm wɔ, na bu koro má pui minɛm n
bo bu su má Nyɛmɛ n dɔ.
8 Nyini ti, yɛrɛ bo ya ti Kristo susufɔm ni, wɔ yo daka ka ya buka bu ni juma n bo
bu yo i ni. Nzɛn ya bukaari bu, nyini la ka, ya ni bɛrɛ abo kun sukan Kristo nɔaniɛ
n bo i ti nahɔrɛ n kere minɛm wɔ lɛɛ.
9 M yo kɛrɛɛri jɔrɛ be maari Kristo jama ni, ama, Diyoterefesi bo i koro ka i kere
ka yiri ti mɔfɔ n atana su, wɔ bɔ má jɔrɛ be nu.
10 Nyini ti, nzɛn m baari, m yí i sayoowa fite fofoe nu, dama wɔ jɔjɔ jɔrɛ ŋgbɛɛn-
ŋgbɛɛn abu kɔrɛ asɔ ya, má nyini ŋgumi, wɔ kete ka i de má Kristo minɛm wɔfɔ, na
nzɛn nbem koro ka bu de minɛm wɔfɔ mmɔɔ, i soro má su, na i koro ka i fɔn yi bɛrɛ
bo bu koro ka bu de wɔfɔm n fite Kristo jamam n nu ni.
11 M dɔn koroowa, má a sɔn satiɛyo su, ama, sɔn sakpayo su. Sɔnɔ kɛrɛ bo i yo
sakpa ti Nyɛmɛ dɛɛ wɔ, ama, sɔnɔ kɛrɛ bo i yo satiɛ si má Nyɛmɛ.
12 Sɔnɔ kɛrɛ di daani kpa fa kɔ kabo Demetirɔsi bita nahɔrɛ n wɔ, na i woowa
gusu kere ka i bita nahɔrɛ wɔ. Yɛrɛ mmɔɔ di i daani wɔ, ye a si ka kabo ya se n ti
nahɔrɛ wɔ.

Kasin dɛɛ ansɛ yoowa ni

13 Má m la jɔrɛ beberebe bo má m se u, ama, m koro má ka m kɛrɛ i kɛrɛ wura
kadasi n nu.
14 M la tama ka m bá niɛ u busu kisa, na ya ŋú ya ŋu, na ya bó anzama.
15 Nyɛmɛ ma u ahoreda. U danfom kɛrɛ bo bu wo fɛn bisa u dɔŋgu. Wɔrɔ gusu
bisa ya danfom kɛrɛ dɔŋgu ma ya.

Kadasi n bo
JUDA
akɛrɛ i ni

1 Mini Juda bo m ti Yakobo niɛma na m ti Yesu Kristo akɔɔ ni, sukɛrɛ ahin kadasi n
ma ambɛrɛ kɛrɛ bo ya Si Nyɛmɛ koro am na wɔ fere am, na Yesu Kristo bita am ni.
2 Nyɛmɛ si am aŋunfɔ agaya, na i ma am ahoreda buka su, na i koro am kɔ sin su.

Kɔrɛfɔm bo bu yo bu ŋu ka bu kere Nyɛmɛ nɔaniɛ n dɛɛ jɔrɛ

3 M ninbaa koroowam, má m suboro m nyi wɔ, na m kɛrɛ kadasi ma am fa kɔ tiide
n bo m ni ambɛrɛ kɛrɛ anya i n su ni. Ama, wɔ yo daka ka m du mɔ kɛrɛ am, na m
sere am jande ka am boro am nyi tu ŋgoni bita am yarada n kenken, nyini yarada
ni, yiri ye Nyɛmɛ afa ama i minɛm kpekun n kpein n a.
4 Dama minɛm nbem awɔ awura am nu bɛnlɛ, nyini minɛm ni, bu soro má Nyɛmɛ,
bu kaaki Nyɛmɛ ahɔrɔma n bo wɔ fa ama ya n wɔ, na bu su bu dɛɛ konviki koroowa
atin n su, na bu kete Kristo. Yiri ŋgumi ti ya Tiidefɔ ni ya Mibiɛ a. Dawa dɛɛ Nyɛmɛ
nɔaniɛ kanfɔm kɛrɛɛri bu jɔrɛ, ka, Nyɛmɛ dí bu jɔrɛ na i yo bu ŋgbɛɛn.

5 Haari ni bo am adu mɔ asi ahin jɔrɛ n kɛrɛ ni, m koro ka m teŋge am su wɔ, fa
kɔ kabo Micɛra n yo yiiri Yisarelifɔm fiteeri Ijipiti asiɛn su ni, ama, kasin na wɔ ma
bo ba yo má i yarada n kɛrɛ aka ŋgbɛɛn.
6 Na Nyɛmɛ mɛrɛkɛm nbem bo bu keteeri ka bu wo má bu yiko woobiri ni, na bu
yakiiri bu jinaabiri ni, bɛrɛ ye Nyɛmɛ awura bu jɔrɔkɔ bo bu fite má nu kun, afa bu
ase awosin liim nu n a, ka bu wó dɔ, haari fa kɔ ju jɔrɛdi bambaka n cɛɛn.
7 Sɔ ye Sodom ni Gomorafɔm, ni miɛm bo bu bara yɛ bu n mmɔɔ yoori a, bu faari
bu ŋu wuraari sakaraya sereyam nu wɔ, na bu suyo konviki sam bo bu kɔ má atin
su. Nyini dɛɛ ti, na Nyɛmɛ acin bu sui, afa bu awura sin n bo i je saŋga kɛrɛ n nu.
Nyɛmɛ yoori sɔ ɔ, na minɛ ŋu i, na bu fa tu bu ŋu fɔ.

8 Sɔ ye nyini minɛm nati cin alɛlɛ ŋgbɛɛnŋgbɛɛn a, na bu suyo daŋgba sam, na bu
kete Nyɛmɛ yiko ni, na bu kpiɛ ŋgɔɔfɔm nzukɔ, bɛrɛ bo bu wo aŋgoro na bu woowa
la jirima ni.
9 Haari Mikali bo i ti Nyɛmɛ mɛrɛkɛm n kɛrɛ tii ni mmɔɔ, wɔ yo abo má su ka i jaraki
Sitana kpiɛ i nzukɔ, saŋga bo Moyisi wuuri na bu seeri akuruwa fa kɔ i ŋuniɛmbaa
n busu ni. Ama, kabo i seeri i n la ka, “Nyɛmɛ bisa u.”
10 Ama, ahin minɛm ni, bɛrɛ yiri, deke bo bu si má i ni, nyini ye bu kpiɛ i nzukɔ a.
Haari nzɛn bu ŋa ba ti deke bu, bu sunsunni ti ka neŋgendɔrɛm dɛɛ wɔ. Bu nyini
sunsunni n bo bu bita i na i ti má kpa ni, nyini ma bu ka ŋgbɛɛn a.
11 Keto, keto, bu ŋú kekereke. Dama ba fa satiɛ atin n bo Keen faari i ni, na ŋwaa
dɛɛ ti, bu su Baalam dɛɛ dadaka atin n su wɔ, na ba kete nahɔrɛ atin kabo Kora yo
keteeri ni. Nyini ti, kabo i kaari ŋgbɛɛn ni, bɛrɛ gusu ka ŋgbɛɛn sɔ ɔ.
12 Nzɛn am ba tiɛn am nɔɔ sudi anɔɔsɛ diire, bu sata am afiɛn kabo fin ta sutura
n wɔ, dama bu ni ambɛrɛ saŋga di a, na bu san má nya, bu koro ka bɛrɛ ŋgumi
kunnu yi a, bu la má kpɛrɛ be. Bu ti ka nzue bo i muna na aŋuma fa i sin n wɔ. Na
bu kaaki ti ka baka bo i su má suuwa bakam su saŋga, na i wu kpɔrɔ na i bu tɔ n wɔ.
13 Bu nyinsɛ sam bo bu yo bu ni, bu ti kabo tieku nzue bo na i yasu fufuku n wɔ.
Bu kaaki ti ka asarambaa bo bu jeŋgbe bara yɛ n wɔ. Nyɛmɛ asɛsɛ awosin liim su
aŋminda bu ka bu kó wo dɔ saŋga kɛrɛ.

14 Sɔnɔ be bo bu fere i ka Henoki, na i tɔ ya na Adama su nso su ni, Nyɛmɛ yo faari
i nɔaniɛ n maari i wɔ, na wɔ yo ajɔjɔ nyini jɔrɛ n ka, “Am ti fɛn, Micɛra ni suba ni i
mɛrɛkɛm akpii akpii buru,
15 na i bá di sɔnɔ kɛrɛ jɔrɛ, na i cín bu sui fa kɔ bu satiɛm bo ba yo bu n su, ni kabo
bu jɔjɔɔri ŋgbɛɛnŋgbɛɛn na bu keteeri Nyɛmɛ ni. Bu ti satiɛyofɔm wɔ, nyini ti, ye bu
keteeri Nyɛmɛ nɔaniɛ n a.”
16 Nyini minɛm ni sɔ, bu ŋuŋuti wɔ saŋga kɛrɛ, na bu sujaraki bu beŋgu, na bu
susu bu konvikiya sa ŋgbɛɛnŋgbɛɛn bo bu bita i n su, na bu sufɔ yanfɔya, na bu subo
minɛm anɔɔfiɛ, adena bu nya bu dɛɛ sa koroowam.

Jɔrɛ bɔbɔɔwam ni atin kereewam ni

17 Ama, ambɛrɛ, m danfo kpam, wɔ yo daka ka am teŋge su fa kɔ jɔrɛ n bo ya Mibiɛ
Yesu Kristo jaramasam yo seeri am ni.
18 Bu seeri am ka, “Saŋga bo durunya n ba sukɔ awieeri su ni, minɛ nbem bá ba,
na bu yó am anzasi, fa kɔ am yarada n su, na bu sú bu dɛɛ tiɛŋgu aŋuniɛmbaa sa
koroowam n su bo bu kɔ má Nyɛmɛ atin su ni.”
19 Ahin minɛm sɔ, bu sutiti am nu wɔ lɛɛ, bu su adamande dɛɛ ŋgɔnlɛ su a, Nyɛmɛ
Awiɛwiɛ Casi n wo má bu dɔ.
20 Ama, ambɛrɛ, m danfo kpam, am boro am nyi na am ma am yarada casi n buka
su, na am sere Nyɛmɛ, Awiɛwiɛ Casi n dɛɛ yiko nu,
21 na am ma Nyɛmɛ dɛɛ koro n wo am dɔ. Na am ŋminda fa kɔ saŋga bo ya Mibiɛ
Yesu Kristo bá si am aŋunfɔ, na am nya ŋgɔɔ bo i la má awieeri ni.
22 Nbem wo am nu bo bu la sika bu sunsunni nu, am si bu aŋunfɔ,
23 nbem gusu, am cin yi bu fite sin nu, na am de bu tii ji, na nyiŋgam gusu, am si
bu aŋunfɔ, ama, am si am ŋu sa haari na má am ma bu sutura fin mmɔɔ ta am.

Awieeri su dɛɛ nyɛmɛsere

24-25 Nyɛmɛ ŋgumi ti ya Tiidefɔ a, ya Mibiɛ Yesu Kristo dɛɛ ti. Yiri koro bita am na
am kpaasi má a, yiri koro fa am ba jina i jirima biɛ n nyunu a, na am la má ŋgasi
be na i ma am ahorejɔ a. Yiri ye i ti ye ni ka ya kansi i na ya wura i kpiri a, yiri ti
yikofɔ a, yiri ti faŋgafɔ a, yiri yo woori bɛrɛ a, yiri toko wo bɛrɛ kisa ni saŋga kɛrɛ a.
Ami.

SAYIKEREEWA
bo Yesu yi kereeri YOHANE ni

1 Ahin jɔrɛ n ye Nyɛmɛ seeri Yesu Kristo ka i yi kere i akɔɔm fa kɔ sam bo i cɛ má
na bu bá yo n a. Na Yesu asunma i mɛrɛkɛ i akɔɔ Yohane dɔ, na i kɔ se i jɔrɛ ni.
2 Jɔrɛ n bo Nyɛmɛ ni Yesu Kristo yi kereeri Yohane na i ŋuuri i ni, nyini ye wɔ di i
daani akɛrɛ i n a.
3 Sɔnɔ kɛrɛ bo i kaanri ahin kadasi ni, terefiɛ wo i dɔ. Na minɛm kɛrɛ bo bu tiiri i
jɔrɛ na bu deeri i, terefiɛ wo bu dɔ, dama saŋga n adodo bo nyini sam kɛrɛ bá yo.

Kabo Yohane kɛrɛɛri kadasi yoori Kristo jama n ansɛ ni

4-5 Mini Yohane akɛrɛ ahin kadasi n na m fa ma Kristo jama asɛsɛ nso n bo bu wo
Esiya awɔrɛ n nu n a. Nyɛmɛ bo i wo bɛrɛ, na i yo woori bɛrɛ, na i bá wo bɛrɛ saŋga
kɛrɛ ni, ni i awiɛwiɛ busu nsom n bo bu wo yiri Nyɛmɛ kpiri n nyunu ni ma am
ahoreda, na am di bu ahɔrɔma. Bekun, Yesu Kristo, yiri bo i di i daani na i la dabuŋu
ni, na yiri ti bo i du mɔ teŋgeeri yiwee nu ni, na i kaaki ti durunya n nu nfɛmɛm
kɛrɛ tii ni, ma am ahoreda, na am di i ahɔrɔma. Yiri koro ya, na wɔ fa i mbunja ade
ya afite ya satiɛ kɛrɛ nu,
6 na wɔ yo ya i fɛmɛya n nu minɛm na ya yo i sayoowa dɔŋguyofɔm, na ya su i Si
Nyɛmɛ. Yiri Yesu Kristo ni, yiri ti ye ni ka ya wura i kpiri a, i dɛɛ la yiko saŋga kɛrɛ.
Ami.
7 Am niɛ, i fíte aŋgoro yinyiŋgu n nu ba,
na sɔnɔ kɛrɛ nyumbaa bá ŋu i,
fa saŋga ni minɛm bo bu wɔɔri i kpiɛ n kɛrɛ.
Yiri ti, durunya n nufɔm kɛrɛ sún.
I ti sɔ ɔ. Ami.
8 Ya Mi Nyɛmɛ Fɛmɛ Kpiri bo i wo bɛrɛ ni, na i yo woori bɛrɛ, na i bá wo bɛrɛ
saŋga kɛrɛ n ase ka, “Mini ti mɔfɔ a, na m kaaki ti kasinfɔ.”

Kabo Yohane ŋuuri Kristo ka alɛlɛ nu ni

9 Mini Yohane ti am niwa bo m ni ambɛrɛ kɛrɛ saŋga di wahara ni mindi Yesu dɛɛ
ti, na ya ti i fɛmɛya n nu minɛm ni. Nyɛmɛ nɔaniɛ n bo ma kan i ni, ni Yesu daani n
bo ma di i n dɛɛ ti, na ba fa m akɔ aji miɛ be bo i wo lui bambaka n bo i wo tieku n
nu na bu fere i ka Patamosi n su.
10 Ya Mibiɛ n dɛɛ cɛɛn ni, na Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi n awura m ŋu, na ma ti akonvi
bambaka be ŋga m sin, ka awiɛ dɛɛ su.
11 Na wɔ se m ka, “Kɛrɛ deke n kɛrɛ bo a ŋú i n wura kadasi n nu, na a fa ma Kristo
jama asɛsɛ nsom bo bu wo ahin miɛ kpirim n su ni, bɛrɛ la Ɛfɛso, ni Samirina, ni
Pɛrɛgamon, ni Tiyatira, ni Saradisa, ni Filadɛlɛfiya, ni Lawodikaya.”
12 Na ma cɛ aniɛ m sin ka m ŋu sɔnɔ n bo i jɔjɔ m dɔ ni, m cɛ niɛɛri ni, na ma ŋu
fitana takaabiri nsom bo bu ti sika ni.
13 Na ma ŋu be ka adamande wa ni, i wo bu afiɛn, i wura tanlɛɛ tintiin yorom, na
wɔ fa sika dambara abo i hoe su.
14 I tiiŋmiɛ kɛrɛ ti fofoe papasi ka gise wɔ, na i nyumbaa kɛrɛ je ka sin fofoe.
15 Na i jaa gbagbaa kɛrɛ boro ka jawii bo ba fa awura sin nu na wɔ boro sonsoen,
na i konvi bo awie kabo nzue beberebe soŋgi na i bo awie barasu ni.
16 I bita asarambaam nso i saa fɔmbɔrɔ nu, na takobe nana afite i nɔɔ nu. I nyunu
je kabo wiɛ ba bi na i je n wɔ.

17 M ŋuuri i sɔ ni, na ma kaba ada i jaa bu asiɛŋgu ka ma wu dɛɛ su wɔ, na wɔ
fa i saa fɔmbɔrɔ anana m ŋu, na wɔ se m ka, “Má a soro sɛrɛ. Mini ti deke kɛrɛ
bumboori ni i awieeri a.
18 Mini ti bo i wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ n a. Niɛ fɛn. M yo wuuri wɔ, ama, kisa, ma
teŋge yiwee nu. M la ŋgɔɔ bo i la má awieeri. Mini bita yiwee ni Yiweefɔm Woobiri
kadombaa a.
19 Nyini ti, kɛrɛ sam bo a ŋu bu ni, ni bo bu suyo kisa ni, ni bo bu bá yo ahin dɛɛ
sin ni.
20 Asarambaa nsom bo a ŋu bu m saa fɔmbɔrɔ n bu la ka, Kristo jama asɛsɛ nsom n
mɛrɛkɛm. Na fitana takaabiri nsom bo bu ti sika ni gusu bu la ka, Kristo jama asɛsɛ
nsom ni.”

2

Nɔaniɛ n bo bu fa maari Kristo jama n bo i wo Ɛfɛso ni

1 Na wɔ se m ka, “Kɛrɛ kadasi fa ma mɛrɛkɛ n bo i niɛ Kristo jama n bo i wo Ɛfɛso
miɛ kpiri n nu ni, na a se bu ka, ‘Ahin nɔaniɛ n fite mini bo m bita asarambaa nsom
m saa fɔmbɔrɔ nu ni, na m kaaki nati fitana takaabiri nsom bo bu ti sika n afiɛn n
dɔ ɔ.
2 M si am sayoowam, m si kabo am ayo am juma ni anyumboro barasu, ni kabo am
la mindi barasu ni, na m si kabo am de má satiɛyofɔm ni. Na m kaaki si kabo am ayi
kɔrɛsi aŋu minɛm bo bu ŋa bu ti m jaramasam, ama, bu woowa kere ka bu ti má sɔ,
na am aŋu ka bu ti kɔrɛfɔm ni.
3 Mini dɛɛ ti, am ayo sawɔrɛ amindi am wahara nu, am nya fie má, am toko su m
su.
4 Ama, jɔrɛ kun bo m fa jaraki am la ka, kisa am koro má m kabo am yo koro m ni.
5 Nyini ti, am bu am tii nu fɔ na am si deke bo am akpaasi ni, na am kaaki am wo,
na am yo sam bo am yoori bu bumboori ni. Nzɛn am akaaki má am wo, m bá cin yi
am fitana takaabiri n deke bo i taka ni.
6 Ama, am sa kun bo i yo m fiɛ n la kabo am koro má Nikolaitafɔm sayoowam ni,
mini mmɔɔ koro má bu sayoowam ni.’
7 Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka i ti ahin jɔrɛ n bu, i ti ye ni ka i mi so i sui na i ti kabo
Awiɛwiɛ Casi ni suse Kristo jamam barasu ni. Sɔnɔ kɛrɛ bo i di nasara, m má i atin
na i di baka n bo i ma ŋgɔɔ n dɛɛ suuwa na i wo Nyɛmɛ dika n nu ni.”

Nɔaniɛ n bo bu fa maari Kristo jama n bo i wo Samirina ni

8 Na wɔ se m ka, “Kɛrɛ kadasi fa ma mɛrɛkɛ n bo i niɛ Kristo jama n bo i wo
Samirina miɛ kpiri n nu ni, na a se bu ka, ‘Ahin nɔaniɛ n fite mini bo m ti deke kɛrɛ
bumboori ni i awieeri ni, na m yo wuuri na ma teŋge yiwee nu ni dɔ ɔ.
9 M si kabo am adi wahara agaya barasu, ni kabo am ti yaarifɔm ni, ama, am ti
neŋgefɔm wɔ Nyɛmɛ dɔ. Na m si kabo minɛm kpiɛ am nzukɔ ni, bo bu yo bu ŋu ka
bu ti Yudafɔm, ama, bu ti má Yudafɔm ŋgba, bu ti Sitana dɛɛ jama n wɔ.
10 Am dí wahara kisa, ama, má am soro sɛrɛ. Am ti fɛn, Sitana wúra am nbem
saraka na i yó am na i níɛ na am ŋú kekereke leburu. Ama, am su m ni nahɔrɛ haari
am bá wu, na m tó am ŋkatɔ, yiri la ŋgɔɔ bo i la má awieeri n a.’
11 Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka i ti ahin jɔrɛ n bu, i ti ye ni ka i mi so i sui na i ti kabo
Awiɛwiɛ Casi ni suse Kristo jamam barasu ni. Sɔnɔ kɛrɛ bo i di nasara ŋú má yiwee
kpe nnyɔ su n kun.”

Nɔaniɛ n bo bu fa maari Kristo jama n bo i wo Pɛrɛgamon ni

12 Na wɔ se m ka, “Kɛrɛ kadasi fa ma mɛrɛkɛ n bo i niɛ Kristo jama n bo i wo
Pɛrɛgamon miɛ kpiri n nu ni, na a se bu ka, ‘Ahin nɔaniɛ n fite mini bo m la takobe
nana n dɔ ɔ.

13 M si deke bo am woori ni, am woobiri n ti Sitana fɛmɛya tanaabiri wɔ, ama,
am toko su m ni nahɔrɛ wɔ, am ayaki má m yaradayo, haari ni saŋga bo bu kuunri
Antipasi bo i diiri m daani nahɔrɛ su am miɛ n nu, deke bo Sitana wo ni.
14 Ama, m la jɔrɛ nbem bo m fa jaraki am, am nbem bita Baalam kereewa atin
n wɔ. Yiri yo kereeri Fɛmɛ Balaki, ye i maari Yisarelifɔm yoori satiɛ diiri tiɛ niɛ, na
ba yo sakaraya.
15 Am nbem gusu ti sɔ ɔ, bu su Nikolaitafɔm dɛɛ atin kereewa n su wɔ.
16 Nyini ti, am kaaki am wo, má nyini, m bá am dɔ kisa, na m fá takobe n bo i wo
m nɔɔ nu kun luɛ ni minɛm bo bu yo sɔ ni.'
17 Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka i ti ahin jɔrɛ n bu, i ti ye ni ka i mi so i sui na i ti kabo
Awiɛwiɛ Casi ni suse Kristo jamam barasu ni. Sɔnɔ kɛrɛ bo i di nasara, m má i mi
diire n bo bu fere i ka *mana* * ni, na i wo fiɛɛwa nu ni. Na m káaki ma i mi yabuɛ
fofoe be, ba kɛrɛ duma fɔfɔrɛ su, be koro si má duma n bo i wo su ni, má ka yiri n
bo i de i ni si i a."

Nɔaniɛ n bo bu fa maari Kristo jama n bo i wo Tiyatira ni

18 Na wɔ se m ka, "Kɛrɛ kadasi fa ma mɛrɛkɛ n bo i niɛ Kristo jama n bo i wo
Tiyatira miɛ kpiri n nu ni, na a se bu ka, 'Ahin nɔaniɛ n fite mini Nyɛmɛ Wa n dɔ ɔ,
mini bo m nyumbaa je ka sin fofoe, na m jaa gbagbaa kɛrɛ boro ka jawii dɛɛ su ni.
19 M si am sayoowam, m si kabo am la koro barasu, ni kabo am su m ni nahɔrɛ su
ni, ni amusui bo am su i ni, na m kaaki si kabo am la mindi, na m si kabo kisa am
boro am nyi tara bumboori ni.
20 Ama, jɔrɛ bo m fa jaraki am la ka, am amɔ am nɔɔ ye am niɛ Yɛzɛbɛli, bara n bo
i yo i ŋu ka i ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ ni. I kere m akɔɔm wɔ na i daka bu, na bu suyo
sakaraya, na i ma m minɛm di tiɛ niɛ.
21 Ma se i ka i kaaki i wo na i yaki somaya kɔ ni, wɔ kete ka i kaaki má.
22 Nyini ti, m má i da tukpaki kekereke, na i ni minɛm bo bu yo sakaraya n dí
wahara agaya, nzɛn ba kaaki má bu wo ayaki má sam bo bu ni yiri yo bu ni.
23 Na m kún i nbaam, na Kristo jama asɛsɛ n kɛrɛ sí ka, mini fiiti si deke bo i wo
sɔnɔ kɛrɛ ahore su, ni i sunsunni nu. Na m fá sɔnɔ kɛrɛ sayoowa tɔ i kaari.
24 Ama, ambɛrɛ Tiyatirafɔm nbem bo am aka, na am su má i kereewa atin n su ni,
ambɛrɛ asɔnsɔn má deke bo nbem fere i ka Sitana asiri nu sa bambaka ni. M suse
am wɔ lɛɛ, m sɔ́ má am sɔɔri nɔnɔɔri buka má su.
25 Ama, atin bo am bita i ni, am bita i kenken haari saŋga bo m bá kaaki ba.
26-28 Sɔnɔ kɛrɛ bo i di nasara na i yo m sa koroowa kɔ juuri awieeri, m má i yiko
kabo m Si ama m yiko ni, na i níɛ daanfiɛ daanfiɛ kɛrɛ su. Na i bíta bu kekereke
kabo naŋkasi fa bulaari kɔrɔma tu bo i naanim barasu ni, na i fúfu bu kabo bu fufu
yakatisɛ barasu ni. Na m má i asaakojo.'
29 Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka i ti ahin jɔrɛ n bu, i ti ye ni ka i mi so i sui na i ti kabo
Awiɛwiɛ Casi ni suse Kristo jamam barasu ni."

3

Nɔaniɛ n bo bu fa maari Kristo jama n bo i wo Saradisa ni

1 Na wɔ se m ka, "Kɛrɛ kadasi fa ma mɛrɛkɛ n bo i niɛ Kristo jama n bo i wo
Saradisa miɛ kpiri n nu ni, na a se bu ka, 'Ahin nɔaniɛ n fite mini bo m la Nyɛmɛ
awiɛwiɛ busu nso n na m bita asarambaam nso m saa nu dɔ ɔ. M si am sayoowam,
am wo ka am la ŋgɔɔ, ama, am ti fuinm wɔ.
2 Nyini ti, am yasu na am bita deke n bo am toko la i n kenken, má nyini, i wú wɔ.
Dama ma ŋu ka am sayoowam n akpiɛ su Nyɛmɛ dɔ.

3 Am teŋge su, kabo am yo tiiri Nyɛmɛ nɔaniɛ n na am deeri i ni, am kaaki am wo
na am bita i, nzɛn am ayasu má, am si má saŋga bo m bá ni, dama m bá fura am nu
ka awiefɔ dɛɛ su wɔ.
4 Ama, m la minɛ nbem bo bu wo Saradisa Kristo jama n nu, bo ba saaki má bu
sutura ayo má bu fin, bu sayoowam nu. Bɛrɛ bá wura tanlɛɛ fofoe na m ni bɛrɛ sáŋga
nati a, dama bu ti ye ni sɔ ɔ.
5 Sɔnɔ kɛrɛ bo i di nasara, i wúra nyini tanlɛɛ fofoe n be sɔ ɔ. Na m yí má i mi
duma fite má ŋgɔɔ kadasi n nu, ama, m bá jina m Si ni i mɛrɛkɛm nyunu, na m sé
bu ka i ti m dɛɛ sɔnɔ ɔ.'
6 Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka i ti ahin jɔrɛ n bu, i ti ye ni ka i mi so i sui na i ti kabo
Awiɛwiɛ Casi ni suse Kristo jamam barasu ni."

Nɔaniɛ n bo bu fa maari Kristo jama n bo i wo Filadɛlɛfiya ni

7 Na wɔ se m ka, "Kɛrɛ kadasi fa ma mɛrɛkɛ n bo i niɛ Kristo jama n bo i wo
Filadɛlɛfiya miɛ kpiri n nu ni, na a se bu ka, 'Ahin nɔaniɛ n fite mini bo m ti casi
na m ti nahɔrɛfɔ, na m bita Fɛmɛ Davidi kadombaa n bo i kere ka m la i dɛɛ yiko n
be wɔ, na nzɛn m tekeeri anɔ, be koro tu má i, na nzɛn m tuuri i gusu, be koro teke
má i.
8 M si am sayoowam, am niɛ, ma teke anɔ ama am bo be wo má bɛrɛ bo i koro tu i.
M si ka am la má faŋga agaya, ama, haari ni nyini mmɔɔ, am fite má m sin, am toko
bita m nɔaniɛ n ni nahɔrɛ wɔ.
9 Am yaki bo bu su Sitana n na bu yo bu ŋu ka bu ti Yudafɔm ni, bu ti kɔrɛfɔm wɔ,
bu ti má Yudafɔm ŋgba. M má bu ba kutu am nyunu na bu si ka m koro am.
10 Am ade m nɔaniɛ ni, na am amindi n dɛɛ ti, m yí am fite kekereke n bo Nyɛmɛ
bá fa yo durunya n nufɔm kɛrɛ na i niɛ ni.
11 M cɛ́ má, m káaki ba kisa. Atin n bo am bita i ni, am bita i kenken na má be fin
am ŋkatɔ ni.
12 Sɔnɔ kɛrɛ bo i di nasara, m fá i yo jantaraka Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu na i
wó nu dɔ saŋga kɛrɛ. Na m kɛ́rɛ Nyɛmɛ duma mata i, na m kɛ́rɛ Nyɛmɛ miɛ n duma,
miɛ n bo i fite aŋgoro Nyɛmɛ dɔ na bu fere i ka Yɛrusalem fɔfɔrɛ, na m káaki kɛrɛ
m duma fɔfɔrɛ n gusu mata i mi ŋu.'
13 Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka i ti ahin jɔrɛ n bu, i ti ye ni ka i mi so i sui na i ti kabo
Awiɛwiɛ Casi ni suse Kristo jamam barasu ni."

Nɔaniɛ n bo bu fa maari Kristo jama n bo i wo Lawodikaya ni

14 Na wɔ se m ka, "Kɛrɛ kadasi fa ma mɛrɛkɛ n bo i niɛ Kristo jama n bo i wo
Lawodikaya miɛ kpiri n nu ni, na a se bu ka, 'Ahin nɔaniɛ n fite mini bo m ti Ami
na m la dabuŋu, na m di daani ni nahɔrɛ su n dɔ ɔ. Mini ni Nyɛmɛ du mɔ yo woori
bɛrɛ a, ye ya yiiri deke n kɛrɛ a.
15 M si am sayoowam, am ti má niniki, am kaaki ti má kɛkɛrɛ, nzɛn má am ti niniki
wara kɛkɛrɛ, má m koro.
16 Ama, am ti bɔbɔrɔki n dɛɛ ti, m púuti am m nɔɔ nu butu.
17 Am ŋa am ti neŋgefɔm wɔ, deke be kpiɛ má am su, ama, am si má ka am la
aŋunfɔ, na am si má ka am ti yaarifɔm, na am kaaki si má ka am ti anyinsinm, na
am kaaki si má ka am nati am ŋuniɛ ŋgbɛɛn wɔ.
18 Nyini ti, m koro ka m tu am fɔ, na am bra m dɔ ba to sika kpa bo ba fa awura sin
nu na wɔ fite casi ni, adena am yo neŋgefɔm nahɔrɛ su, na am ba to sutura fofoe m
dɔ, na am fa kata am ŋu, na má minɛ ŋu ka am nati am ŋuniɛ ŋgbɛɛn na i la nyinsɛ.
Na am ba to anyumbaa ayiri m dɔ, na am fa wura am nyumbaa nu na am koro ŋu
asi nyunyumi.
19 Bo m koro bu ni, bɛrɛ ye m jaraki bu na m cin bu sui a, nyini ti, am boro am nyi
na am kaaki am wo.

20 Am ti fɛn, m jina sɔɔ anɔ n sin subobo, sɔnɔ kɛrɛ bo i ti m konvi ŋga na i tekeeri
anɔ ni, m bá wura i mi dɔ, na m ni yiri sáŋga di diire.
21 Sɔnɔ kɛrɛ bo i di nasara, m má i atin na i bá tana m bi m fɛmɛya biɛ n su, kabo
ma di nasara na m ni m Si saŋga tana i fɛmɛya biɛ n su ni.'
22 Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka i ti ahin jɔrɛ n bu, i ti ye ni ka i mi so i sui na i ti kabo
Awiɛwiɛ Casi ni suse Kristo jamam barasu ni."

4

Kabo bu su Nyɛmɛ i fɛmɛya n nu barasu ni

1 Nyini sin, na wɔ yo m ka alɛlɛ dɛɛ su, na ma ŋu ka anɔ be ateke aŋgoro. Na ma
ti akonvi ŋga ka awiɛ dɛɛ su sujɔjɔ m dɔ, i ti akonvi n bo i du mɔ jɔjɔɔri m dɔ n wɔ.
I ŋa, "Fun bra aŋgoro fɛn, na m kére u sam bo bu bá yo ahin sin."
2 Jina nu n bɛrɛ na Awiɛwiɛ Casi n aba awura m ŋu na ma ŋu ka fɛmɛya biɛ wo
aŋgoro, be tana su.
3 Bo i tana fɛmɛya biɛ n su je piɛpiɛu kabo cɛncɛɛri nbem je barasu wɔ, nbem je
fofoe na nbem je kɔkɔrɛ, na i fɛmɛya biɛ ni, deke be je piɛpiɛu aŋgoro kabo nzue ba
muna na ayi kpiɛ nu ni.
4 Fɛmɛya biɛ aburanyɔ ni nna nbem taka bara yɛ i fɛmɛya biɛ ni, na nkpiɛnkpiɛnm
aburanyɔ ni nna tana biɛm su, bu wura tanlɛɛ fofoem na bu butu sika kere.
5 Na fɛmɛya biɛ ni sukpɛsɛ ka nzue dɛɛ su, na i sutiɛntiɛn, na i suyo naŋmiɛ. Fitana
nso taka fɛmɛya biɛ n nyunu wo je su, bɛrɛ la Nyɛmɛ awiɛwiɛ busu nsom ni.
6 Deke be gusu da fɛmɛya biɛ n nyunu ka nzue bambaka dɛɛ su, i nyunu da cain
ka niɛɛnu wɔ.
Deke ŋgɔɔfɔ nna nbem gusu abara ayɛ fɛmɛya biɛ ni, bu la anyumbaa beberebe,
bu nyunu ni bu sin n kɛrɛ.
7 Ciciri su dɛɛ n ti ka jara a, nnyɔ su n ti ka toora, nsan su n nyunuawa ti ka
adamande wɔ, na nna su n ti ka kajiri bo i sutu landi.
8 Bu kun kun kɛrɛ la laŋkpɛtɛ nsɛn nsɛn wɔ, bu la anyumbaam bu ŋuniɛmbaa nu,
ni bu ŋuniɛ kɛrɛ su. Na bu sudi jue kɔŋguɛ ni wiɛsu kɛrɛ, ka,
"Casi, casi, casi la ya Mi Nyɛmɛ Fɛmɛ Kpiri,
i yo woori bɛrɛ, na i toko wo bɛrɛ, na i bá wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ ni."
9 Nzɛn bu nya sudi jue na bu fa kansi, ni jirima, ni ansɛ ma yiri n bo i tana fɛmɛya
biɛ n su ni, na i wo bɛrɛ saŋga bo i la má awieeri ni,
10 nyini saŋga, a ŋu ka nkpiɛnkpiɛnm aburanyɔ ni nna n sukutu i nyunu, na bu
su i, yiri bo i wo bɛrɛ na i la má awieeri na i tana fɛmɛya biɛ n su ni. Na bu yi bu
kere, sufa se fɛmɛya biɛ n nyunu, na bu sudi jue, ka,
11 "Ya Micɛra ni ya Nyɛmɛ, wɔrɔ ti ye ni ka
a de kansi a, ni jirima, ni yiko.
Dama wɔrɔ yiiri deke n kɛrɛ a,
u koroyanu ye a maari deke n kɛrɛ la ŋgɔɔ a."

5

Kadasi n ni Bɔmbaa n jɔrɛ

1 Na ma ŋu ka kadasi nyanyaawa be wo yiri n bo i tana fɛmɛya biɛ n su n saa
fɔmbɔrɔ n nu, kɛrɛɛwa wo i kunnu ni i sin kɛrɛ su, ba fa wiɛ mɛnɛ amiɛ amata i
busu nso.
2 Na ma ŋu Nyɛmɛ mɛrɛkɛ faŋgafɔ be ka i subo ndoori faŋga su ka, "Ŋma ti ye ni
bo i koro cin ŋmaŋgi wiɛ mɛnɛ n na i teke kadasi n a?"
3 Ama, aŋgoro, ni asiɛŋgu, ni bo bu wo asiɛn bu, be awo má bɛrɛ bo i koro teke
kadasi ni, na a ba kan ka i koro niɛ nu.

4 Be awo má bɛrɛ bo i ti ye ni bo i koro teke kadasi ni, na a ba kan ka i koro niɛ nu
n dɛɛ ti, na ma sun ni nyunvuin ŋgba.
5 Na nkpiɛnkpiɛnm n nu kun, ase m ka, “Má a sun. Niɛ fɛn, Fɛmɛ Davidi anuma
kpiri ni, bo bu fere i ka Yudafɔm busu nu jara n adi nasara, i koro cin ŋmaŋgi wiɛ
mɛnɛ nso n na i teke kadasi ni.”
6 Na ma ŋu bɔmbaa be, i ti ka ba kpiɛ i kɔm wɔ, i jina fɛmɛya biɛ n afiɛn. Deke
ŋgɔɔfɔ nnam, ni nkpiɛnkpiɛnm n abara ayɛ i. I la mbiɛ nso wɔ, i nyumbaa gusu ti
nso wɔ. Bɛrɛ la Nyɛmɛ awiɛwiɛ busu nsom bo wɔ sunma bu durunya n kɛrɛ nu ni.
7 Na wɔ kɔ yiri n bo i tana fɛmɛya biɛ n su n dɔ, na wɔ de kadasi n afite i saa
fɔmbɔrɔ nu.
8 I kɔ deeri kadasi n ni, na deke ŋgɔɔfɔ nnam, ni nkpiɛnkpiɛnm aburanyɔ ni nnam n
akutu i nyunu. Bu kɛrɛ la biɛku, na bu kɛrɛ bita sika ayaba bo wɔ yi ni ayiri kunkuun-
wa nvanvani ŋgumi wɔ. Ayiri kunkuunwa nvanvani n ti nyɛmɛsere bo Nyɛmɛ dɛɛ
minɛ sere i wɔ.
9 Na ba di jue fɔfɔrɛ ama yiri Bɔmbaa n ka,
“Wɔrɔ ti ye ni ka a de kadasi ni,
na a ŋmaŋgi wiɛ mɛnɛ n a,
dama wɔrɔ ye bu kpiɛɛri u kɔm, ye a fa u mbunja ade minɛm tii aji a.
Adamande kɛrɛ, ni daanfiɛ kɛrɛ, ni aniɛm kɛrɛ,
ni asiɛn barasu barasu kɛrɛ bo bu wo durunya n nu ni,
bu nbem ayo Nyɛmɛ dɛɛ minɛm.
10 A fa bu ayo u fɛmɛya n nu minɛm,
na bu yo u sayoowa dɔŋguyofɔm,
na bu niɛ durunya n kɛrɛ su.”
11 Na ma niɛ aŋu Nyɛmɛ mɛrɛkɛm beberebe, akpii akpii buru nɔ, ka, ba bara ayɛ
fɛmɛya biɛ ni, ni deke ŋgɔɔfɔ nnam, ni nkpiɛnkpiɛnm ni. Na ma ti ka
12 ba yɛ bu konvi su sudi jue, ka,
“Bɔmbaa n bo bu yo kpiɛɛri i kɔm ni,
yiri ti ye ni ka i de yiko a, ni neŋge, ni alecira, ni faŋga,
ni jirima, ni kpiri, ni kansi a.”
13 Na ma ti ka deke kɛrɛ bo bu wo aŋgoro, ni asiɛŋgu, ni bo bu wo asiɛn bu, ni bo
bu wo nzue nu, ni deke kɛrɛ bo Nyɛmɛ ayi bu, ka bu sudi jue, ka,
“Yiri n bo i tana fɛmɛya biɛ n su n ni Bɔmbaa ni,
bɛrɛ ti ye ni ka bu de kansi a, ni jirima, ni kpiri, ni yiko,
saŋga kɛrɛ saŋga.”
14 Na deke ŋgɔɔfɔ nnam n ase ka, “Ami.”
Na nkpiɛnkpiɛnm n akutu asu Nyɛmɛ ni Bɔmbaa ni.

6

Wiɛ mɛnɛ bo bu fa mata kadasi n jɔrɛ

1 Na ma ŋu ka Bɔmbaa n aba acin aŋmaŋgi wiɛ mɛnɛ nso n bo bu fa mataari kadasi
n nu kun. Na ma ti deke ŋgɔɔfɔ nnam n nu kun konvi ŋga, kabo nzue tiɛntiɛn barasu
ni, ka, “Fite.”
2 M niɛɛri na ma ŋu ka, kpɔŋgɔ fofoe lɛɛ. Bo i fun i n bita taa ni awiɛ, na ba butu
i fɛmɛya kere, na wɔ kɔ ka luɛkunfɔ na i di nasara.
3 Na Bɔmbaa n acin aŋmaŋgi wiɛ mɛnɛ nnyɔ su ni, na ma ti ka deke ŋgɔɔfɔ nnyɔ
su ni suse ka, “Fite.”
4 Na kpɔŋgɔ kɔkɔrɛ afite, na ba ma i funfɔ n takobe tintiin, na ba ma i yiko ka i yi
tanalaifiɛ fite durunya n nu, na minɛm kun bu beŋgum.

5 Na Bɔmbaa n acin aŋmaŋgi wiɛ mɛnɛ nsan su ni, na ma ti ka deke ŋgɔɔfɔ nsan
su n suse ka, “Fite.”
M niɛɛri na ma ŋu ka, kpɔŋgɔ biri lɛɛ. I funfɔ n bita deke bo bu bita sunsun diire
ni i saa nu.
6 Na ma ti akonvi be ŋga deke ŋgɔɔfɔ nnam n nu, i ŋa, “Ŋgani ayaba ŋgboroko
kun ti jumayofɔ lekun ŋkatɔ ɔ. Na abuwe ayaba ŋgboroko nsan ti jumayofɔ lekun
ŋkatɔ. Ama, má am saaki ŋguin ni nzan ni.”
7 Na Bɔmbaa n acin aŋmaŋgi wiɛ mɛnɛ nna su ni, na ma ti ka deke ŋgɔɔfɔ nna su
n suse ka, “Fite.”
8 M niɛɛri na ma ŋu kpɔŋgɔ nzuin faa, i funfɔ n duma la Yiwee, na bo bu fere i ka
Yiweefɔm Woobiri n gusu su i su. Na Nyɛmɛ ama bu durunya kpaaki nu nna buekun
yiko ka bu fa luɛ, ni ahɔɛ, ni tukpaki, ni boro neŋgendɔrɛ tiɛm, na bu kun bu.
9 Na Bɔmbaa n acin aŋmaŋgi wiɛ mɛnɛ nnu su ni, na ma ŋu minɛm awiɛwiɛ Mikun
yoowa yoobiri n bu, bɛrɛ la minɛm bo bu yo kuunri bu fa kɔ bu Nyɛmɛ jɔrɛ kaanwa,
ni bu daani diiwa n dɛɛ ti.
10 Na bu sutiɛn faŋga su ka, “Ya Mi Nyɛmɛ Fɛmɛ casi, nahɔrɛfɔ, cɛɛn nzu ye a dí
minɛm bo bu yo kuunri ya n jɔrɛ na a cín bu sui ma ya?”
11 Na Nyɛmɛ awura bu kun kun kɛrɛ sutura fofoe, na wɔ se bu ka, “Am yi am ŋumi
kaan ka, na bu bá kun am beŋgu akɔɔm, ni am beŋgu Kristofɔm kɛrɛ kɔ wie ka, kabo
bu yo kuunri am barasu ni, na m dí bu jɔrɛ.”
12 Na ma ŋu ka Bɔmbaa n acin aŋmaŋgi wiɛ mɛnɛ nsɛn su ni, na asiɛn akpisi faŋga
su, na wiɛ akaaki biri didiki ka nambiri ŋuma, na sara n akaaki kɔkɔrɛ ka mbunja
dɛɛ su.
13 Na asarambaam afite aŋgoro ati atɔtɔ kabo aŋuma ba kpisi damba baka na i
poorim titi tɔtɔ barasu ni.
14 Na aŋgoro n kɛrɛ anyanya kabo bu nyanya biɛ ni, na wɔ mini, na bukam, ni
nzue nu lui bambakam kɛrɛ ayasu bu tanaabiri.
15 Na durunya n nu nfɛmɛm, ni tereterefɔm, ni soja nkpiɛnkpiɛnm, ni neŋgefɔm,
ni nfaŋgafɔm, ni akɔɔm, ni sɔnɔ kɛrɛ akɔ afiɛ yabuɛ ŋgbiŋgbirim buɛm nu, ni yabuɛ
bambakam bu, bukam su.
16 Na ba se ka, “Má bukam bereki gɔ ya ŋu, na má yabuɛ ŋgbiŋgbirim kata ya ŋu,
má i ti ye, adena má sɔnɔ n bo i tana fɛmɛya biɛ n su n ŋu ya, na má Bɔmbaa n gusu
cin ya sui.
17 Dama cɛɛn bo Nyɛmɛ ni Bɔmbaa ni cin sɔnɔ kɛrɛ sui n aju, ye ŋma koro jina bu
nyunu a?”

7

Yisarelifɔm minɛ akpii yaa ni akpii aburana ni nna n jɔrɛ

1 Nyini sin na ma ŋu mɛrɛkɛm nna, ka bu jina durunya n awɔrɛ nna n kɛrɛ nu na
bu kanda aŋuma, na má i kpiɛ asiɛn n su, ni tieku nu, wara i kpiɛ gɔ baka su.
2 Na ma ŋu mɛrɛkɛ be ka i fite wiɛ afiiri, i bita deke be bo Nyɛmɛ bo i wo bɛrɛ saŋga
kɛrɛ n fa se i minɛm nyaari. Na wɔ tiɛn faŋga su ajɔjɔ mɛrɛkɛ nnam bo Nyɛmɛ ama
bu yiko ka bu saaki asiɛn n ni tieku n dɔ,
3 na wɔ se bu ka, “Má am se ka am saaki asiɛn n ni tieku n ni bakam ni, má ka ya
ba ase Nyɛmɛ minɛm kɛrɛ ŋuma su nyaari awie ka.”
4 Na wɔ kan minɛm bo ba se bu nyaari bu ŋuma su ni, na wɔ kere m bu nɔ, bu kɛrɛ
kɔ yasuuri minɛ akpii yaa ni akpii aburana ni nna a, bu fite Yisarelifɔm dɛɛ busu n
kɛrɛ nu wɔ.
5 Yuda dɛɛ busu nufɔm ti minɛ akpii buru ni akpii nnyɔ bo ba se bu nyaari, na
Ruben dɛɛ busu nufɔm ti minɛ akpii buru ni akpii nnyɔ, na Gadi dɛɛ busu nufɔm ti
minɛ akpii buru ni akpii nnyɔ.

6 Na Aseri dɛɛ busu nufɔm ti minɛ akpii buru ni akpii nnyɔ, na Nafatali dɛɛ busu
nufɔm ti minɛ akpii buru ni akpii nnyɔ, na Manase dɛɛ busu nufɔm ti minɛ akpii
buru ni akpii nnyɔ.
7 Na Simeyon dɛɛ busu nufɔm ti minɛ akpii buru ni akpii nnyɔ, na Levi dɛɛ busu
nufɔm ti minɛ akpii buru ni akpii nnyɔ. Na Izaki dɛɛ busu nufɔm ti akpii buru ni
akpii nnyɔ.
8 Na Zabulon dɛɛ busu nufɔm ti minɛ akpii buru ni akpii nnyɔ, na Yosefu dɛɛ busu
nufɔm ti minɛ akpii buru ni akpii nnyɔ, na Bɛnjamin dɛɛ busu nufɔm ti minɛ akpii
buru ni akpii nnyɔ.

Jama beberebe bo ba nya tiide n jɔrɛ

9 Nyini sin na ma ŋu jama beberebe, bu la má nɔ, bu fite durunya asiɛn n kɛrɛ su,
ni adamande kɛrɛ nu, ni durunya daanfiɛ n kɛrɛ nu, ni durunya aniɛm kɛrɛ nu, ka,
bu jina yiri n bo i tana fɛmɛya biɛ n su n ni Bɔmbaa n nyunu. Bu wura tanlɛɛ fofoe
yorom, bu bita kpakpa nyawam bu saa nu.
10 Na ba bo afere faŋga su ase ka,
"Nyɛmɛ bo i tana fɛmɛya biɛ n su n ni Bɔmbaa n ama ya nya ya tii a."
11 Na mɛrɛkɛm n kɛrɛ ajina abara ayɛ fɛmɛya biɛ, ni nkpiɛnkpiɛnm, ni deke ŋgɔɔfɔ
nnam ni, na ba dada bu nyunu su asiɛŋgu Nyɛmɛ bo i tana fɛmɛya biɛ n su n nyunu,
na ba su i.
12 Na bu suse ka,
"Ami. Kansi, ni kpiri, ni alecira,
ni ansɛ, ni jirima,
ni yiko, ni faŋga
ti ya Nyɛmɛ dɛɛ wɔ saŋga kɛrɛ saŋga. Ami."
13 Na nkpiɛnkpiɛnm n nu kun abisa m ka, "Ŋmam ye a ŋu ka bu wura tanlɛɛ fofoe
yorom n a, ye bu fite ni wɔ?"
14 Na ma se i ka, "M mibiɛ, wɔrɔ si a, mini si má." Na wɔ se m ka, "Bɛrɛ ti minɛm
bo ba fite anyumboro kekereke nu n a, bɛrɛ ye ba ŋmisi bu sutura Bɔmbaa ni mbunja
n nu ayo bu fofoe n a.
15 Nyini dɛɛ ti, ye bu jina Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu,
i fɛmɛya biɛ n nyunu ye bu su i kɔŋguɛ ni wiɛsu n a,
na Nyɛmɛ bo i tana i fɛmɛya biɛ n su n wó bu dɔ na i yó bu kanda.
16 Ahɔɛ ni nzuehɔɛ tí má bu kun cɛɛn be,
wiɛ bó má bu,
na i kɛkɛrɛ gusu wúra má bu.
17 Dama Bɔmbaa n bo i wo fɛmɛya biɛ n afiɛn ni yó bu sasafɔ a,
na yiri fá bu kɔ bura nzue bo i tiɛ
na i ma ŋgɔɔ bo i la má awieeri n a.
Na Nyɛmɛ núnuka bu nyunvuin kɛrɛ bu nyunu."

8

Wiɛ mɛnɛ nso su n jɔrɛ

1 Saŋga bo Bɔmbaa n cin ŋmaŋgiiri wiɛ mɛnɛ nso su n ni, na deke kɛrɛ atɔ amuna
aŋgoro n nu, haari miti aburasan.
2 Na ma ŋu mɛrɛkɛ nsom bo bu jina Nyɛmɛ nyunu ni, na ba fa awiɛ fitaawa nso
ama bu.
3 Na ma ŋu mɛrɛkɛ nyiŋga ka i bita sika ayaba, bo bu fa ayiri kunkuunwa nvanvani
gɔ nu na bu kunkun i ni, na wɔ kɔ ajina Mikun n yoowa yoobiri n bi. Na ba ma i
ayiri kunkuunwa nvanvani beberebe ka i fa buka Nyɛmɛ minɛm nyɛmɛsere su, na i

fa kunkun Mikun yoowa yoobiri n bo bu fa sika mata su, na i wo fɛmɛya biɛ n nyunu ni.
4 Na ayiri kunkuunwa nvanvani n ŋmisini n ni Nyɛmɛ minɛm nyɛmɛsere n ayasu mɛrɛkɛ n saa nu afun akɔ Nyɛmɛ nyunu.
5 Na mɛrɛkɛ n ayi sin Mikun n yoowa yoobiri n su, na wɔ fa awura ayaba n nu, na wɔ yi, na wɔ fa atu asandi durunya n nu. Na nzue sukpura sutiɛntiɛn, na i sujeje, na i sukpɛkpɛsɛ, na asiɛn n akpisi.

Awiɛ nso n bo bu kan i n jɔrɛ

6 Na mɛrɛkɛ nsom n bo bu bita awiɛ fitaawam n asɛsɛ bu ŋu su ka bu kan awiɛm ni.
7 Na mɛrɛkɛ n bo i du mɔ n akan i dɛɛ awiɛ ni. Na nzue yabuɛ, ni sin, saŋga ni mbunja atɔ durunya n nu, na sin aje durunya n kpaaki nu nsan buekun, ni bakam kɛrɛ bo bu wo durunya n nu kpaaki nu nsan buekun, ni wura mɔnɛ kɛrɛ.
8 Na mɛrɛkɛ n bo i tɔ su nnyɔ su n akan i awiɛ ni, na deke be, i ti ka buka bambaka wɔ, ye wɔ so sin su a, na ba fa i atu tieku n nu, na tieku n kpaaki nu nsan buekun akaaki mbunja.
9 Na deke ŋgɔɔfɔm kɛrɛ bo bu wo tieku n nu kpaaki nu nsan buekun awu, na lee bambakam bo bu wo tieku n nu kpaaki nu nsan buekun gusu asaaki.
10 Na mɛrɛkɛ n bo i tɔ su nsan su n akan i awiɛ ni, na asarambaa bambaka bo i je sin ka wura sin afite aŋgoro aba atɔ kunmam ni nzuetinm bo bu wo durunya n nu kpaaki nu nsan buekun nu.
11 Asarambaa n duma la Wiwi, na nzue n bo i wo durunya n nu n kpaaki nu nsan akaaki wiwi, nzue n ti wiwi n dɛɛ ti, na minɛm dɔŋgu bo bu nuuri nyini nzue n awu.
12 Na mɛrɛkɛ n bo i tɔ su nna su n akan i awiɛ ni, na deke be aba atɔ wiɛ, ni sara, ni asarambaam kɛrɛ kpaaki nu nsan buekun su asaaki bu, na ba kaaki biri tuum. Wiɛsu ni kɔŋguɛ n kpaaki nu nsan buekun, ayo má wein.
13 Na ma niɛ, na ma ŋu ka kajiri be sulaandi tu aŋgoro, na ma ti kabo i tiɛn barasu ni, i ŋa, "Oi, keto, keto, keto wo sɔnɔ kɛrɛ bo i wo durunya n nu n ŋu, kabo mɛrɛkɛ nsanm bo ba ka n koro ka bu kan bu awiɛm ni, na bu tiiri."

9

1 Na mɛrɛkɛ nnu su n akan i awiɛ ni, na ma ŋu ka asarambaa be afite aŋgoro n aba atɔ asiɛŋgu. Na ba ma i kadombaa ka i teke kunma n bo i kɔ ŋgoŋgo na i la má awieeri ni.
2 Na wɔ teke nyini kunma n ni. I tekeeri i ni, na ŋmisini afite kunma n nu, i ti ka sin bambaka tɔrɔɔwa ŋmisini wɔ. Na ŋmisini n bo i fite kunma n nu n ama wiɛ ni aŋgoro n kɛrɛ asi biri didiki.
3 Na lalom afite ŋmisini n nu asandi ade asiɛn n su, na Nyɛmɛ ama bu yiko, ka bundaanim dɛɛ su.
4 Na wɔ se bu ka má bu di wura ni diire mbaa wara bakam, ama, bu kan minɛm n bo bu la má Nyɛmɛ anyaari seewa bu ŋuma su ni.
5 Wɔ ma má bu yiko ka bu kun minɛm wɔ, ama, bu kere bu wahara sara nnu. Wahara ni ti kabo bundaani kan sɔnɔ na i yo ya n wɔ.
6 Nyini saŋga ni, adamande sún kpini yiwee busu na bu wú, ama, bu nyá má i.
7 Lalom n ti ka kpɔŋgɔm bo ba cici bu ka bu kɔ luɛ dɛɛ su wɔ, deke be wo bu tii su, ka sika kere dɛɛ su, na bu nyunuawa ti ka adamande dɛɛ su.
8 Bu ndɔrɛ ti tintiin kabo bara bo i la tiiŋmiɛ tintiin ti n wɔ, na bu jee ti ka jara dɛɛ.
9 Deke be kata bu hoe su pɛpɛrɛpɛ ka bulaari dɛɛ su, na bu laŋkpɛtɛm suyo naŋmiɛ kabo kpɔŋgɔm ni bu torokum n beberebe suŋmati kɔ luɛ na bu yo naŋmiɛ n wɔ.
10 Bu lɔ, bo bu fa kan n ti ka bundaani dɛɛ su wɔ. Bu la yiko bu lɔ n nu, bo bu fa kere minɛ wahara sara nnu.

11 Bu fɛmɛ n la mɛrɛkɛ n bo i niɛ kunma ŋgoŋgo n bo i la má awieeri n su ni.
Hiburu aniɛ nu bu fere i ka, Abadon, ye Giriki aniɛ nu bu fere i ka, Apolin, i bu la ka,
saakifɔ.
12 Tɔ. Ciciri su dɛɛ ahoresaaki n asin, nnyɔ wo sin suba.
13 Na mɛrɛkɛ nsɛn su n akan i awiɛ n na ma ti akonvi be ŋga ka i fite Mikun yoowa
yoobiri n bue nna n kɛrɛ, ba fa sika amata su na i wo Nyɛmɛ nyunu ni.
14 Na akonvi n ajɔjɔ mɛrɛkɛ nsɛn su n bo i bita awiɛ n dɔ, i ŋa, "Kɔ mɛrɛkɛ nnam
bo bu wo kunma kpiri n bo bu fere i ka, Yufarati n dɔ, na a nyaŋgi bu ji."
15 Na wɔ nyaŋgi mɛrɛkɛ nnam bo ba du mɔ akpa bu ŋu aŋminda nyini cɛɛn n
gbingbin na bu kun minɛ bo bu wo durunya n nu kpaaki nu nsan buekun ni.
16 Na ma ti kabo bu sojam bo bu fun kpɔŋgɔ nɔ ti, bu nɔ kɔ yasuuri akpii akpii
busu yaa nnyɔ ɔ.
17 Deke n bo i yo m ka alɛlɛ ni, m ŋuuri kpɔŋgɔm, ni bo bu fun bu ni, ka bulaari
pɛpɛrɛpɛ be kata bu hoe su, nbem boro kɔkɔrɛ ka sin wɔ, na nbem ti biri ka bura
nzue, na nbem ti ka ndɛrɛ nzue, kpɔŋgɔm tii dika ti ka jara tii wɔ. Na sin, ni ŋmisini,
ni ferewita sufite bu nɔɔ nu.
18 Ahin deke kekereke nsanm ni kuunri minɛ n bo bu wo durunya n nu kpaaki nu
nsan buekun n a, bɛrɛ la sin, ni ŋmisini, ni ferewita n bo i fite bu nɔɔ nu ni.
19 Dama kpɔŋgɔm n yiko kɛrɛ wo bu nɔɔ, ni bu lɔm nu wɔ. Bu lɔm ti ka woom wɔ,
bu la atiim, ye bu fa kere minɛ wahara a.
20 Minɛm bo ahin wahara n akun má bu na bu kaari ni, ba kaaki má bu wo, ba yaki
má amɔɛm su, ni dekem bo ba fa sikam, ni jɛtɛm, ni jawiim, ni yabuɛm, ni bakam
ayo bu ka bu amɔɛm, nyini dekem koro ŋu má asi, na bu koro ti má asui, na bu koro
nati má ni, ba yaki má bu su.
21 Ba kaaki má bu wo fa kɔ kabo bu kun minɛm ni, ni kabo bu di ayiri ni, ni kabo
bu yo sakaraya ni, ni kabo bu wɔ awie ni.

10

Mɛrɛkɛ ni kadasi kaan n jɔrɛ

1 Na ma ŋu mɛrɛkɛ faŋgafɔ be bekun ka i fite aŋgoro sujura ba. Na yinyiŋgu akata
i ŋu ka tani dɛɛ su. Na ayi bo i kpiɛ aŋgoro n abara ayɛ i tii, i nyunu ti ka wiɛ wɔ, na
i jaam ti ka sin taferema.
2 I bita kadasi kaan be i saa nu, i ti tekeewa a. Na wɔ fa i jaa fɔmbɔrɔ atiɛn tieku
n su, na wɔ fa i jaa biɛ atiɛn asiɛn n su.
3 Na wɔ tiɛn faŋga su kabo jara ŋuundi ni, na nzue tiɛɛnwa nso n abɔ i nu.
4 Nzue n tiɛɛnri kpe nso ni, má m ŋa m kɛrɛ wɔ, na ma ti akonvi be ŋga aŋgoro. I
ŋa, "Má a kɛrɛ jɔjɔɔwa n bo nzue tiɛɛnwa nso n ase ni. Má a kan kere be."
5 Na mɛrɛkɛ n bo m ŋuuri i ka i jina tieku n ni asiɛn n su, n ayɛ i saa fɔmbɔrɔ su
akere aŋgoro,
6 na wɔ tan Nyɛmɛ bo i la ŋgɔɔ na i wo bɛrɛ saŋga kɛrɛ ni, yiri bo i yiiri aŋgoro,
ni asiɛn, ni tieku, ni deke kɛrɛ bo bu wo nu ni, na wɔ se ka, "Nyɛmɛ ŋminda má kun.
7 Ama, saŋga n bo mɛrɛkɛ nso su n ba sukan i awiɛ n ye Nyɛmɛ asiri nu jɔrɛ ni yó
yiiwa, kabo i yo seeri i akɔɔm bo bu ti i nɔaniɛ kanfɔm ni."
8 Na akonvi n bo i jɔjɔɔri m dɔ aŋgoro n nu n ajɔjɔ m dɔ bekun, i ŋa, "Kɔ de kadasi
kaan n bo wɔ teke na i wo mɛrɛkɛ n bo i jina tieku n ni asiɛn n su n saa nu."
9 Na ma kɔ mɛrɛkɛ n dɔ, na ma se i ka, "Fa kadasi kaan n ma m." Na wɔ se m ka,
"De na a kpɛsɛ i, i yó u nɔɔ nu mamari ka wiɛ wɔ, ama, i to u kunnu, i yó wiwi wɔ."
10 Na ma de kadasi kaan n mɛrɛkɛ n dɔ, na ma kpɛsɛ i. I ti mamari m nɔɔ nu ka
wiɛ wɔ, m miiri na wɔ yo wiwi m kunnu.

11 Na wɔ se m ka, “Kaaki jɔjɔ sam bo Nyɛmɛ ase ka bu bá tu minɛ barasu dɔŋgu,
ni daanfiɛ barasu dɔŋgu, ni nfɛmɛm dɔŋgu.”

11

Daanidifɔ nnyɔm jɔrɛ

1 Na ba fa deke be bo bu bita sunsun ama m, i ti ka kpama a, na ba se m ka, “Kɔ
sunsun Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n ni Mikun n yoowa yoobiri ni, na a kan minɛm bo
bu wo nu dɔ su Nyɛmɛ ni.
2 Ama, má a sunsun awɔrɛ n bo i bara yɛɛri Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n kɛrɛ na ba
ta kobe abara ayɛ i n buka su, dama ba fa nyini fofoe n ama minɛm bo bu su má
Nyɛmɛ ni, na bu náti saaki Nyɛmɛ miɛ casi ni, sara aburana ni nnyɔ afiɛn.
3 M súnma m daanidifɔ nnyɔm ni, na bu fá bɔtɔ kara ka tani dɛɛ su, bo i kere ka
bu wo ahoresaaki nu, na bu kán m nɔaniɛ n kere minɛm, nyini cɛɛn akpii kun ni yaa
nnyɔ ni aburasɛn n nu.”
4 Daanidifɔ nnyɔm ni, bɛrɛ la ŋguinmbaa baka nnyɔm, ni fitana takaabiri nnyɔm
bo bu jina Nyɛmɛ bo i dɛɛ la asiɛn nyunu ni.
5 Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka i yo bu sa be, sin fite bu nɔɔ nu ba yara bu kpɔfɔm. Nyini
ti, nzɛn be ŋa i yo bu sa be, kabo i ti ye ni ka i wu lɛɛ.
6 Bu la yiko bo bu koro kanda nzue aŋgoro na má nzue tɔ, saŋga bo bu wo Nyɛmɛ
nɔaniɛ n kan su ni, na bu la yiko bo bu koro ma nzuem kaaki mbunja, na bu kaaki
la yiko bo bu koro ma alɔɔba tɔ durunya n nu, saŋga kɛrɛ bo bu koro.
7 Nzɛn bu ba diiri bu daani kaanri Nyɛmɛ jɔrɛ n wieeri, na boro neŋgendɔrɛ n bo
i fite kunma n bo i kɔ ŋgoŋgo na i la má awieeri ni kún luɛ ni bɛrɛ, na i kúnma bu,
na i kún bu.
8 Na bu fuin ká da miɛ bambaka n atin afiɛn. Nyini miɛ n nufɔm sayoowa ti tiɛ wɔ,
nyini ti ye bu fa bu sunsun Sodomfɔm wara Ijipitifɔm n a. Nyini miɛ n nu ye minɛm
kpamaari bu Mibiɛ baka jaanu n su n a.
9 Bu fuin ni ká da bɛrɛ lesan ni wiɛ sin, na minɛm, ni daanfiɛm, ni aniɛm, ni asiɛnm
kɛrɛ bo bu wo durunya n nu, bu nu nbem sín na bu niɛ bu, na bu dú má su na be se
bu.
10 Bu yiwee n dɛɛ ti, durunya n nufɔm síri taari, na bu gɔ́ agɔrɛ, na bu cé bu
beŋgum aceerim, dama nyini Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ nnyɔm bo ba wu n akere bu kɛrɛ
wuwuruwa.
11 Lesan ni wiɛ sin n dɛɛ sin, na Nyɛmɛ ayi i ŋumi bo i ma ŋgɔɔ n agɔ bu ŋu, na
ba yasu ajina, na sɛrɛ ati sɔnɔ kɛrɛ bo bu ŋuuri bu ni.
12 Na bɛrɛ Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ nnyɔm n ati akonvi bambaka be ka i jɔjɔ aŋgoro
nu, i ŋa, “Am fun bra aŋgoro fɛn.” Na ba wura yinyiŋgu n nu akɔ aŋgoro, bu kpɔfɔm
jina suniɛ bu.
13 Jina n nu bɛrɛ na asiɛn akpisi faŋga su, na miɛ bambaka n kpaaki nu buru
buekun afufu, na wɔ kun minɛ akpii nso, na sɛrɛ ati minɛm bo bu kaari ni, na bu
sukansi Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro ni.
14 Tɔ. Na nnyɔ su dɛɛ ahoresaaki n gusu asin, bo i tɔ su nsan su ni suba kisa.

Awiɛ nso su n jɔrɛ

15 Na mɛrɛkɛ nso su n akan i awiɛ ni, na akonvim atiɛn faŋga su aŋgoro n nu, bu
ŋa,
“Durunya n nu fɛmɛya kɛrɛ faŋga ti ya Micɛra
ni Kristo Tiidefɔ n dɛɛ wɔ.
I dɛɛ fɛmɛya ni wó bɛrɛ saŋga kɛrɛ a.”
16 Na nkpiɛnkpiɛn aburanyɔ ni nnam n bo bu tana bu fɛmɛya biɛm su Nyɛmɛ nyunu
n ada bu nyunu su asiɛŋgu na bu subo tuntun Nyɛmɛ.

17 Bu ŋa,
“Ya Mi Nyɛmɛ Kpiri bo a la má aŋusu ni,
wɔrɔ bo a wo bɛrɛ na a yo woori bɛrɛ ni,
ya da u asi, dama a de u yiko bambaka n
ye a suniɛ durunya n kɛrɛ su a.
18 Durunya n nufɔm kɛrɛ afa yaa,
ye saŋga aju bo u gusu ahore ayasu,
na a dí minɛm bo ba wu n jɔrɛ.
Na saŋga n akaaki aju bo a tɔ́ u akɔɔm ŋkatɔ,
bɛrɛ bo bu ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm ni,
ni u minɛm kɛrɛ bo bu su u ni,
nfaŋgafɔm ni tarakam kɛrɛ.
Ye saŋga n akaaki aju bo a sáaki bɛrɛ n bo bu saaki durunya ni.”
19 Na Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n bo i wo aŋgoro n ateke, na ma ŋu Nyɛmɛ alaka n bo i kereeri ka wɔ fa sɛsɛ su adi i di n ka i wo dɔ, na nzue sukpɛsɛ na i sutiɛntiɛn, na i suyo naŋmiɛ, na asiɛn sukpisi, na nzue yabuɛ ŋgbiŋgbiri sutɔtɔ.

12

Bara ni Sitana n dɛɛ jɔrɛ

1 Na alekutura sa be ayo aŋgoro dɔ. Bara be awo dɔ, wɔ fa wiɛ akara ka tani dɛɛ su, na sara gusu awo i jaa bu, asarambaa buru ni nnyɔ butu i tii ka fɛmɛya kere dɛɛ su.
2 I bita akunnu, na baawu yaari afa i na i subo awie.
3 Na alekutura sa be gusu ayo aŋgoro dɔ, m ŋuuri woo tiɛ kɔkɔrɛ bambaka be, i tii ti nso wɔ, na i la mbiɛ buru, fɛmɛya kere nso butu atii nso kun kun n kɛrɛ su.
4 Na wɔ fa i lɔ abaandi asarambaam kpaaki nu nsan buekun aji asiɛŋgu. Na wɔ ba ajina bara n nyunu, adena i wuuri baa n na i kaba fa baa n mi.
5 Na bara n awu baabiɛsɔ, bo i bá niɛ daanfiɛ daanfiɛm kɛrɛ su, na i bíta bu kekereke kabo naŋkasi fa bulaari kɔrɔma tu bo i naanim barasu ni. Na ba fa baa n akɔ yiri Nyɛmɛ ni, i fɛmɛya tanaabiri n dɔ.
6 Na bara n aŋmati akɔ boro kpantain awɔrɛ be nu, bo Nyɛmɛ asɛsɛ i su ama i na bu suniɛ i dika haari kɔ ju cɛɛn akpii kun ni yaa nnyɔ ni aburasɛn.
7 Tɔ, na Nyɛmɛ mɛrɛkɛ Mikali ni i jamam, ni woo tiɛ ni i dɛɛ jamam sukun luɛ ni bu beŋgu aŋgoro.
8-9 Ama, na Mikali ni i dɛɛ jamam n akunma woo tiɛ n ni i dɛɛ jamam ni, na ba fɔn bu afite aŋgoro, ba nya má woobiri dɔ kun. Na ba fa woo tiɛ bambaka n ni i dɛɛ jamam n kɛrɛ aji asiɛŋgu. Yiri ti dada dɛɛ woo tiɛ n a, yiri la Sitana, bu kaaki fere i ka Dadakafɔ, yiri dadaka durunya n nufɔm kɛrɛ n a.
10 Na ma ti akonvi bambaka be ŋga ka i sutiɛn faŋga su aŋgoro. I ŋa,
“Kisa, ya ŋu kabo ya Nyɛmɛ n la faŋga na i de i minɛm tii ji,
na i di i fɛmɛya ni.
Kisa, ye Kristo Tiidefɔ n akere i yiko a,
dama ba fɔn ayi Sitana aŋgoro aji durunya n nu fɛn,
yiri bo i ti saakifɔ na i jina Nyɛmɛ nyunu
na i jaraki ya ninbaam kɔŋguɛ ni wiɛsu ni.
11 Bɔmbaa n dɛɛ mbunja, ni bu daani diiwa
ye bu fa kunmaari i a,
ba soro má bu yiwee,
bu soroori su wɔ, ka bu wu.
12 Nyini ti, aŋgoro ni ambɛrɛ kɛrɛ

bo am wo aŋgoro ni,
am ma am ahore jɔ,
dama Sitana la má am faŋga kun.
Ama, ahoresaaki bá tɔ asiɛn n ni tieku n su,
dama Sitana ajura am dɔ.
Yaa ti i agaya,
dama i si ka i saŋga sunnu má kun.”
13 Saŋga bo woo tiɛ n ŋu ka ba yi i aŋgoro aji asiɛŋgu ni, na wɔ nya ŋmati afɔn
bara n bo i wuuri baabiɛsɔ n ka i tara i.
14 Ama, na Nyɛmɛ ama bara n kajiri bambaka laŋkpɛtɛ nnyɔ, adena i tu kɔ boro
kpantain n awɔrɛ n bo wɔ sɛsɛ su ama i ni, na i niɛ i dika afɔ nsan ni kpaaki nu, na
má woo tiɛ n tu i.
15 Na woo tiɛ n apuuti nzue afite i nɔɔ nu ka wɔmbu nzue dɛɛ su, na má i sɔ bara
n kɔ.
16 Ama, na asiɛn n ade bara n aji, i kpaaki nu nnyɔ ɔ, na nzue n bo i soŋgi fiteeri
woo tiɛ n nɔɔ nu n awura asiɛn bu, nyini ti, nzue n atu má bara ni.
17 Woo tiɛ n atu má bara n dɛɛ ti, na yaa ati i agaya, na wɔ kaaki ka i kɔ kun luɛ ni
bara n busu nufɔm, bo ba de Nyɛmɛ nɔaniɛ maawam n na bu di daani ni Yesu labari
kpa n ni.
18 Na woo tiɛ n akɔ ajina tieku n nɔɔ su.

13

Boro neŋgendɔrɛ nnyɔm jɔrɛ

1 Na ma ŋu boro neŋgendɔrɛ be ka i sufite tieku n nu, i la atii nso wɔ, na i mbiɛ ti
buru, mbiɛ n kɛrɛ butu fɛmɛya kere, ye duma kɛrɛɛwa be bo i kpiɛ Nyɛmɛ nzukɔ n
wo atii kun kun n kɛrɛ su.
2 Boro neŋgendɔrɛ n bo m ŋuuri i n ti ka awɔba a, ama, i jaa ti bambaka, na i la
faŋga, na i nɔɔ ti ka jara dɛɛ. Woo tiɛ n afa i dɛɛ yiko, ni i fɛmɛya, ni i faŋga afa
ama i.
3 Na ma ŋu ka ba kpiɛ boro neŋgendɔrɛ n kun tii, i ti ka ba kpiɛ i kɔm wɔ, ama,
kani n awie, na wɔ yo durunya n nufɔm kɛrɛ alekutura na bu susu i su.
4 Na bu kɛrɛ sukutu na bu su woo tiɛ ni, dama wɔ fa i yiko ama boro neŋgendɔrɛ
ni, na bu sukutu na bu su boro neŋgendɔrɛ n gusu, na bu suse ka, “Ŋma ti ka boro
neŋgendɔrɛ n a? Ŋma ni yiri koro kun luɛ na i kunma i a?”
5 Na ba ma boro neŋgendɔrɛ n atin ka i jɔjɔ kpiri koroya jɔjɔɔri, na i jɔjɔ wura
Nyɛmɛ ŋgasi nu, na ba ma i atin ka i la yiko haari sara aburana ni nnyɔ.
6 Na i jɔjɔ sukpiɛ Nyɛmɛ nzukɔ, na i susaaki i duma ni i dika ni, ni bo bu wo Nyɛmɛ
dika n nu aŋgoro n kɛrɛ.
7 Na wɔ nya yiko ka i kun luɛ ni Nyɛmɛ minɛm na i kunma bu, na wɔ kaaki anya
yiko na i niɛ adamande kɛrɛ, ni daanfiɛ kɛrɛ, ni aniɛm kɛrɛ, ni asiɛn barasu kɛrɛ bo
bu wo durunya n nu.
8 Minɛm kɛrɛ bo bu wo durunya n nu ni su i wɔ, má ka minɛm n bo ba du mɔ akɛrɛ
bu duma agɔ ŋgɔɔ kadasi n nu, na durunya n boori i bu ni. Kadasi n ti Bɔmbaa n bo
ba kpiɛ i kɔm n dɛɛ wɔ.
9 Sɔnɔ kɛrɛ bo i koro ka i ti ahin jɔrɛ n bu, i ti ye ni ka i mi so i sui na i ti.
10 “Sɔnɔ kɛrɛ bo Nyɛmɛ ase ka bu wura i dansaraka,
bu wúra i wɔ,
na sɔnɔ kɛrɛ bo Nyɛmɛ ase ka bu kun i ni takobe,
bu kún i wɔ.”
Nyini dɛɛ ti, i ti ye ni ka Nyɛmɛ minɛm fa sawɔrɛ ni mindi ni yarada na bu fa su
Nyɛmɛ.

11 Na ma ŋu boro neŋgendɔrɛ n be bekun ka i fite asiɛn n nu, i la mbiɛm nnyɔ, bu
ti kabo Bɔmbaa dɛɛ ti n wɔ, ama, i jɔjɔ kabo woo tiɛ n jɔjɔ n wɔ.
12 I jina bumboori dɛɛ boro neŋgendɔrɛ n jinaabiri wɔ, na i la i yiko n kɛrɛ, na i
sumiɛ durunya n nufɔm kɛrɛ ka bu su bumboori dɛɛ boro neŋgendɔrɛ bo ba kpiɛ i
tii ni, i ti ka ba kpiɛ i kɔm wɔ, ama, kani n awie.
13 Na boro neŋgendɔrɛ nnyɔ su n ayo alekutura sam beberebe, na i ma sin fiteeri
aŋgoro ba tɔɔri asiɛŋgu wɔ, na minɛm aŋu i.
14 Alekutura sam n bo i nya yiko yoori bu bumboori dɛɛ boro neŋgendɔrɛ n nyunu
n dɛɛ ti, na wɔ dadaka durunya n nufɔm. Na wɔ se bu ka bu ta amɔɛ na i ferema ni
boro neŋgendɔrɛ n bo bu faari takobe fɔndɔɔri i ni, ama, i toko la ŋgɔɔ.
15 Na boro neŋgendɔrɛ nnyɔ su n anya atin, na wɔ ma amɔɛ ŋumi, na wɔ nya ŋgɔɔ
na i koro jɔjɔ na i koro kun minɛm kɛrɛ bo ba kete ka bu su má i ni.
16 Na i sumiɛ minɛ barasu kɛrɛ, nfaŋgafɔm ni tarakam, neŋgefɔm ni yaarifɔm,
minɛm bo ba de bu tii, ni akɔɔm, na wɔ ma ba se bu nyaari bu saa fɔmbɔrɔ wara bu
ŋuma su.
17 Sɔnɔ kɛrɛ bo i la má nyini nyaari seewa n be, koro tɔ má deke be na i kaaki koro
to má deke be gusu, dama nyini nyaari seewa n ti boro neŋgendɔrɛ n duma, wara i
duma lamba.
18 Sɔnɔ koro si má boro neŋgendɔrɛ lamba n bu, má ka i mi la alecira, i ti adamande
duma a. I lamba n ti yaa nsɛn ni aburasɛn ni nsɛn wɔ.

14

Bɔmbaa n ni minɛm bo wɔ de bu tii aji n jɔrɛ

1 Na ma niɛ aŋu Bɔmbaa n ka i jina Siyon Buka n su. Minɛ akpii yaa ni akpii
aburana ni nnam wo i dɔ. Bɛrɛ ye ba kɛrɛ Bɔmbaa n ni i Si Nyɛmɛ duma agɔ bu
ŋuma su n a.
2 Na ma ti ka minɛ nbem sudi jue aŋgoro, i yo naŋmiɛ kabo nzue soŋgi na i yo
naŋmiɛ n wɔ, na i yo kabo nzue tiɛntiɛn na i yo naŋmiɛ ni, na i sun kabo bu bo biɛku
na i sun barasu ni.
3 Na minɛ akpii yaa ni akpii aburana ni nnam n jina fɛmɛya biɛ n nyunu, ni neŋge
ŋgɔɔfɔ nnam ni, ni nkpiɛnkpiɛnm n nyunu, na bu sudi jue fɔfɔrɛ. Be wo má bɛrɛ bo
i koro sɔnsɔn i, má ka bɛrɛ ŋgumi bo Nyɛmɛ ade bu afite durunya n nufɔm n nu ni.
4 Bɛrɛ la minɛm n bo bu ni bara be ada má, na bu ti casi ni. Bɛrɛ la bo deke kɛrɛ
bo Bɔmbaa n kɔ na bu su i su ni. Bɛrɛ ye Nyɛmɛ ade bu tii aji afite durunya n nufɔm
nu n a, na ba yo i ni Bɔmbaa n dɛɛ ciciri su minɛm.
5 Kɔrɛ be mmɔɔ wo má bu nɔɔ nu. Na bu kaaki la má ŋgasi be.

Mɛrɛkɛ nsanm jɔrɛ

6 Na ma ŋu mɛrɛkɛ be bekun ka i wo tu su aŋgoro, na i sukan labari kpa n bo i
la má awieeri n jɔrɛ kere adamande kɛrɛ, ni daanfiɛ kɛrɛ, ni aniɛm kɛrɛ, ni asiɛn
barasu kɛrɛ bo bu wo durunya n nu ni.
7 Na mɛrɛkɛ n ayɛ i konvi su atiɛn faŋga su agaya ase ka, “Am soro Nyɛmɛ na am
wura i kpiri, dama saŋga n aju bo i dí minɛm jɔrɛ. Am su Nyɛmɛ bo i yiiri aŋgoro
ni asiɛn, ni tieku ni nzue ni.”
8 Na mɛrɛkɛ nnyɔ su n afite asu ciciri dɛɛ n su, na i suse ka, “Wɔ kpaasi, Babilɔn
miɛ kpiri n akpaasi, yiri bo i maari durunya n nufɔm kɛrɛ nuuri i nzan n na bu yoori
sa ŋgbɛɛnŋgbɛɛn ni.”
9 Na mɛrɛkɛ nsan su n afite agɔ ciciri dɛɛm su. Na i sujɔjɔ faŋga su suse ka, “Sɔnɔ
kɛrɛ bo i suuri boro neŋgendɔrɛ n ni i amɔɛ ni, na wɔ se bu ŋuma su wara bu saa
fɔmbɔrɔ su n nyaari,

10 Nyɛmɛ fá yaa bu ŋu, na i cín bu sui agaya, na i má sin ni ferewita tɔ bu ŋu na
bu dí wahara agaya, i mɛrɛkɛ casim n ni Bɔmbaa n nyunu.
11 Na ŋmisini sufite nyini sin n bo i kere bu wahara n nu kɔ aŋgoro saŋga kɛrɛ, i la má awieeri. Minɛm kɛrɛ bo bu suuri boro neŋgendɔrɛ n ni i amɔɛ n na wɔ se bu nyaari ni, bu nya má ŋumiyi, kɔŋguɛ ni wiɛsu kɛrɛ."
12 Nyini ti, i ti ye ni ka Nyɛmɛ minɛm la mindi, bɛrɛ bo bu de i nɔaniɛ maawam ni, na bu bita bu yarada n kenken fa kɔ Yesu dɔ ni.
13 Na ma ti ka akonvi be sujɔjɔ aŋgoro suse m ka m kɛrɛ ka, "Terefiɛ wo minɛm n bo bu suuri Mibiɛ n na bu wuuri n dɔ fite kisa fa kɔ."
Na Nyɛmɛ Awiɛwiɛ Casi n asoro su ka, "I ti nahɔrɛ wɔ, bo ba wu ni, bu yí bu ŋumi, bu ŋkatɔ ye bu sudi i n a, dama bu sakpayo su bu su a."

Kabo Nyɛmɛ dí durunya n nufɔm kɛrɛ jɔrɛ ni

14 Na ma niɛ aŋu yinyiŋgu fofoe be aŋgoro n su, be tana su, i ferema ni adamande wɔ, i butu sika fɛmɛya kere, i bita gɔrɔku nana i saa nu.
15 Na Nyɛmɛ mɛrɛkɛ n be bekun afite Nyɛmɛ Sereebiri Awuru bo i wo aŋgoro n nu, na i sutiɛn faŋga su suse yiri n bo i tana yinyiŋgu n su ka, "Durunya n nu alɛmbaa n abi, fa u gɔrɔku n fa wura nu na a kpiɛ i, dama saŋga n a ju."
16 Na yiri n bo i tana yinyiŋgu n su n afa i gɔrɔku n ada awura durunya n nu na wɔ kpiɛ alɛmbaa ni.
17 Na mɛrɛkɛ n be bekun afite Nyɛmɛ Sereebiri Awuru bo i wo aŋgoro n nu, i gusu bita gɔrɔku nana be.
18 Na mɛrɛkɛ n be bekun bo i niɛ sin su afite Mikun yoowa yoobiri n dika, na wɔ tiɛn faŋga su ase nyini mɛrɛkɛ n bo i bita gɔrɔku n ka, "Fa u gɔrɔku n fa kpiɛ durunya n nu baka suuwam gɔ, dama baka suuwa n aboro."
19 Na mɛrɛkɛ n afa i gɔrɔku n ada awura durunya n nu akpiɛ baka suuwam n kɛrɛ atiɛn bu nɔɔ agɔ kunma bambaka n bo bu miɛmiɛ yiiri baka suuwa nzue n nu ni. Nyini kere kabo Nyɛmɛ ahorembaa ayasu na i cin minɛm sui.
20 Na ba tiɛntiɛn baka suuwa n su, kunma bambaka n bo i wo miɛ n ahɛmɛ n nu, na mbunja asoŋgi afite kunma n nu. Nzɛn kpɔŋgɔ wura nu, na i kɔ se ka wɔ dodo ŋgoŋgo dika, i tii nyaari ŋgumi kɔ ka. I tintiin gusu waari agaya.

15

Mɛrɛkɛm bo bu bita awieeri su kekereke ayaba nsom jɔrɛ

1 Na ma ŋu alekutura sa bambaka be aŋgoro, ka Nyɛmɛ mɛrɛkɛ nso nbem bita kekereke barasu nso n bo bu ti awieeri su dɛɛ ni. Nyini kekereke n dɛɛ sin, Nyɛmɛ fá má yaa kun.
2 Na ma ŋu deke be, i ti ka nzue bambaka a, i je ka niɛɛnu wɔ, wɔ saŋga ni sin. Na ma ŋu minɛm bo ba kunma boro neŋgendɔrɛ n ni, ba kɔ ayaki i ni i amɔɛ n ni i duma lamba. Bu jina tieku n bo i je ka niɛɛnu n su, bu bita biɛkum n bo Nyɛmɛ afa ama bu ni.
3 Na ba di Nyɛmɛ akɔɔ Moyisi ni Bɔmbaa n dɛɛ jue, ka,
"Ya Mi Nyɛmɛ Fɛmɛ Kpiri,
wɔrɔ ti adamande kɛrɛ fɛmɛ durunya n nu a.
U sayoowa ti bambaka na i ti alekutura.
U sayoowa kɛrɛ kɔ atin su wɔ, na i ti nahɔrɛ.
4 Micɛra, ŋma wo bɛrɛ bo i soro má u a,
na i wura má u kpiri a?
Dama wɔrɔ ŋgumi ti casi a.
Adamande kɛrɛ bo bu wo durunya n nu,
bu bá kutu u na bu kánsi u,

dama u nahɔrɛ sam n afite fofoe nu.”
5 Nyini sin, na ma ŋu Casi Kɛrɛ Casi Sɔɔ n bo i wo Nyɛmɛ Sereebiri Nambue n nu,
na i wo aŋgoro n ka bu suteke i.
6 Na mɛrɛkɛ nsom n bo bu bita kekereke nsom n afite Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n
nu, bu wura sutura fofoe papasi, ba fa sika dambara abo bu hoe su.
7 Na deke ŋgɔɔfɔ nnam nu kun, afa sika ayabam n nso afa ama Nyɛmɛ mɛrɛkɛ
nsom n ni. Ayabam n ayi ni Nyɛmɛ ahorembaa yasu, bo i kere ka Nyɛmɛ bo i la ŋgɔɔ
na i la má awieeri n afa yaa agaya.
8 Na Nyɛmɛ yiko ni i jirima woowa n ama Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n ayi ni ŋmisini,
bo be akoro awura má awuru n nu, fa kɔ ju saŋga bo mɛrɛkɛ nsom fa kekereke nsom
n fa jiiri durunya n nu n kɔ wieeri.

16

Ayabam bo bu kere ka Nyɛmɛ afa yaa n jɔrɛ

1 Na ma ti akonvi bambaka be ŋga Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, i sujɔjɔ mɛrɛkɛ
nsom dɔ, i ŋa, “Am kɔ na am kɔ kaaki Nyɛmɛ ahore yasu ayaba nsom n gɔ durunya
n nu.”
2 Na mɛrɛkɛ ciciri su n akɔ akaaki i ayaba n agɔ durunya n nu, na kani tiɛm, bo
bu yo ya agaya, akpiɛ minɛm bo bu la boro neŋgendɔrɛ n nyaari seewa n na bu su i
amɔɛ n ni.
3 Na mɛrɛkɛ nnyɔ su n akaaki i ayaba n agɔ tieku nzue n nu, na tieku nzue n akaaki
ka sɔnɔ bo wɔ wu mbunja. Na deke ŋgɔɔfɔ kɛrɛ bo bu wo tieku n nu awu.
4 Na mɛrɛkɛ nsan su n akaaki i ayaba n agɔ kunmam nzue ni buram nzue nu, na i
kɛrɛ akaaki mbunja.
5 Na ma ti ka mɛrɛkɛ n bo i niɛ nzue n su n ase ka,
“Nyɛmɛ, wɔrɔ ti casi a,
wɔrɔ bo a wo bɛrɛ na a yo woori bɛrɛ ni,
kabo a cin minɛm sui sɔ ni,
u sayoowa akɔ atin su.
6 Dama ba kun u dɛɛ minɛm, ni u nɔaniɛ kanfɔm
na bu mbunja afite,
ye u gusu ama bu nzuem n akaaki mbunja na bu nu.
I ti ye ni ka a yo bu sɔ ɔ.”
7 Na ma ti akonvi be ŋga ka i fite Mikun yoowa yoobiri n bi, i ŋa,
“Ya Mi Nyɛmɛ Fɛmɛ Kpiri,
kabo a di bu jɔrɛ ni, i ti nahɔrɛ wɔ, na i kɔ atin su.”
8 Na mɛrɛkɛ nna su n akaaki i ayaba, n agɔ wiɛ n ŋu, na Nyɛmɛ ama i kɛkɛrɛ agaya
suyara minɛm ka sin dɛɛ su.
9 Na sin n kɛkɛrɛ ayara minɛm, na ba kpiɛ Nyɛmɛ nzukɔ, yiri bo i la yiko na i ma
bu di nyini wahara ni, na ba kete ka bu kaaki má bu wo na bu ma i jirima.
10 Na mɛrɛkɛ nnu su n akaaki i ayaba n agɔ boro neŋgendɔrɛ n fɛmɛya biɛ n su,
na i fɛmɛya asiɛn n kɛrɛ asi biri didiki. Na minɛm sukan bu saa, yaari n ti.
11 Kambue n ni yaari n bo i wo bu ŋu n dɛɛ ti, ye bu sukpiɛ Nyɛmɛ bo i wo aŋgoro
ni nzukɔ a, haari ni nyini mmɔɔ, ba kaaki má bu wo na bu yaki bu satiɛ ni.
12 Na mɛrɛkɛ nsɛn su n akaaki i ayaba n agɔ kunma kpiri n bo bu fere i ka Yufarati
n su, na nzue n kɛrɛ anu, na wɔ kpiɛ atin ama nfɛmɛm bo bu fite wie afiiri ni.
13 Na ma ŋu awiɛwiɛ tiɛ nsan nbem, bu ti ka pɔntirim wɔ, kun sufite woo tiɛ n nɔɔ
nu, kun sufite boro neŋgendɔrɛ n nɔɔ nu, na kun gusu sufite sɔnɔ bo wɔ yi i ŋu ka i
ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔ n nɔɔ nu.

14 Bu ti Sitana dɛɛ awiɛwiɛ barasu nbem wɔ, na bu suyo alekutura sam, na bu kɔ
durunya n nu nfɛmɛm kɛrɛ dɔ kɔ tiɛn bu nɔɔ, na bu cici luɛ ŋminda ya Mi Nyɛmɛ
Fɛmɛ Kpiri n jina cɛɛn.
15 Ya Mi Nyɛmɛ ŋa o, “Am ti fɛn, m ba ni yó am fura nu ka awiefɔ dɛɛ su wɔ, terefiɛ
wo sɔnɔ kɛrɛ bo i ŋminda fa kɔ m ba n dɛɛ su, i fa má i ŋu ti má, na i wura i sutura,
adena má i nati i bu ŋgbɛɛn, na má minɛ ŋu i, na nyinsɛ ti i.”
16 Na Sitana awiɛwiɛm n atiɛn nfɛmɛm nɔɔ dika n bo bu fere i Hiburu aniɛ nu ka,
Amagɛdon n ni.
17 Na mɛrɛkɛ nso su n akaaki i ayaba n agɔ aŋuma n nu. Na akonvi bambaka be
ajɔjɔ afite fɛmɛya biɛ n nu, Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n nu, i ŋa, “Wɔ yo awie.”
18 Na nzue sukpɛkpɛsɛ, na i sutiɛntiɛn, na i suyo naŋmiɛ, na asiɛn sukpisi faŋga su.
Kabo Nyɛmɛ yiiri adamande ni, be nya ŋu má nyini asiɛn kpisiiwa n ŋusu sɔ.
19 Na miɛ kpiri n ati nu nsan, na miɛm kɛrɛ bo bu wo durunya n nu n atɔtɔ, dama
Nyɛmɛ ateŋge Babilɔn miɛ kpiri n jɔrɛ su, nyini ti ye wɔ fa yaa i ŋu, sucin i sui n a.
20 Na lui bambakam kɛrɛ bo bu da nzue afiɛn, ni bukam kɛrɛ amini.
21 Na nzue yabuɛm sutɔtɔ minɛm ŋu, i kun kun nɔnɔɔri la ŋma. Na minɛm sukpiɛ
Nyɛmɛ nzukɔ, dama nzue yabuɛ n bo i tɔtɔ ni sukere bu wahara agaya.

17

Bara sakara n jɔrɛ

1 Na Nyɛmɛ mɛrɛkɛ nsom n nu kun, bo i bita ayaba nsom n nu kun, aba m dɔ, aba
ase m ka, “Bra fɛn, na m kére u kabo Nyɛmɛ cín bara sakara tiɛ n sui ni, yiri bo i
tana kunma nzue beberebem n su ni.
2 Yiri ye durunya n nu nfɛmɛm akpini i afa ayo bu soma, na wɔ fa i sakaraya asa
durunya n nufɔm kɛrɛ, na bu gusu akpini i afa ayo bu soma.”
3 Na Awiɛwiɛ Casi n dɛɛ yiko nu, na mɛrɛkɛ n afa m akɔ boro kpantain nu. Na ma
ŋu bara be ka i tana boro neŋgendɔrɛ kɔkɔrɛ be su, duma kɛrɛɛwa nbem bo bu kpiɛ
Nyɛmɛ nzukɔ n wo boro neŋgendɔrɛ n ŋuniɛ kɛrɛ su. I la atii nso, na i mbiɛ ti buru.
4 Bara n adi suŋguruya anyɔnyɔndi i ŋu, i wura sutura kɔkɔrɛ nyunyumi, na wɔ
wura i kɔm, ni i saam, ni i suim jɔrɔkɔm, ni lalankundim, ni afere nyunyumim, ni
sikam, ni afere fofoem bo bu la gɔ agaya. I bita sika kɔpu i saa nu, wɔ yi ni daŋgba
ni i sayoowa ŋgbɛɛnŋgbɛɛn n wɔ.
5 Ba kɛrɛ i asiri nu duma i ŋuma su, nyini duma n bu la ka, Babilɔn miɛ kpiri, bo i
ti sakaram kɛrɛ ni, na i kaaki ti saa ŋgbɛɛnŋgbɛɛn yofɔm kɛrɛ bo bu wo durunya n
nu n ni.
6 Na ma ŋu ka bara n anu Nyɛmɛ minɛm mbunja abo, ni minɛm bo bu di Yesu
daani n dɛɛ ti na ba kun bu ni gusu mbunja abo.
M ŋuuri i sɔ ni, na wɔ yo m alekutura.
7 Na mɛrɛkɛ n abisa m ka, “Nzu ti ye a ma wɔ yo u alekutura? M kére u asiri nu
jɔrɛ bo i wo bɛrɛ fa kɔ bara n ni boro neŋgendɔrɛ n bo bara n tana su, na i la atii
nso ni mbiɛm buru ni.
8 Boro neŋgendɔrɛ n bo a ŋuuri i ni, ti deke bo i yo woori bɛrɛ wɔ, ama, kisa i wo
má bɛrɛ kun. Wɔ ka kaan na i fíte kunma ŋgoŋgo n bo i la má awieeri n nu, na i
kɔ́ di wahara na i ká ŋgbɛɛn. Na durunya n nufɔm bo bu duma wo má ŋgɔɔ kadasi
n nu, fite saŋga bo Nyɛmɛ nya yi má durunya ni, bu ba ŋuuri i, i yó bu alekutura,
dama i yo woori bɛrɛ, ye kisa, i wo má bɛrɛ kun, na i bá kaaki ba cɛɛn be.
9 Nyini dɛɛ ti, sɔnɔ kɛrɛ fa i alecira ni sunsunni na i ti ahin jɔrɛ n bu. Boro neŋge-
ndɔrɛ n tii nso n ti buka nso bo bara n afun atana su wɔ. Bu gusu kaaki ti nfɛmɛm
nso wɔ.
10 Bu nu nnu akpaasi, nsɛn su n toko wo bɛrɛ, nso su n nya ba má, ama, i ba baari,
i cɛ má, i fɛmɛya ni kpáasi wɔ.

11 Boro neŋgendɔrɛ n bo i yo woori bɛrɛ, ama, kisa i wo má bɛrɛ kun ni, yiri ti
fɛmɛ n bo i buka su mɔcuɛ su n a, ama, i ti nfɛmɛ nsom nu kun wɔ, na i kɔ́ di wahara
na i ká ŋgbɛɛn.
12 Mbiɛ burum bo a ŋuuri bu n ti nfɛmɛ burum bo bu nya di má fɛmɛya, ama, bu
nyá yiko na bu dí fɛmɛ buka boro neŋgendɔrɛ n su saŋga kaan sɔ.
13 Nyini nfɛmɛ burum n yó bu nɔɔkun, na bu fá bu faŋga ni bu yiko kɛrɛ na bu fá
ma boro neŋgendɔrɛ ni.
14 Bu kún luɛ ni Nyɛmɛ Bɔmbaa ni, ama, i ni i minɛm ni kúnma bu, dama yiri ti
mibiɛm kɛrɛ Mibiɛ, na i ti nfɛmɛm kɛrɛ Fɛmɛ. I minɛm bo bu wo i dɔ n la bo wɔ fere
bu ni, ni bo wɔ yi bu na bu jina i sin nahɔrɛ su ni."
15 Na mɛrɛkɛ n ase m ka, "Kunmam nzue n bo a ŋuuri i ni, na bara sakara n tana
su ni, ti durunya n nu minɛm, ni durunya n nu asiɛn barasu barasu kɛrɛ, ni daanfiɛ
kɛrɛ wɔ lɛɛ.
16 Mbiɛ burum bo a ŋuuri bu ni, ni boro neŋgendɔrɛ ni, bu bá kpɔ bara sakara ni,
bu dé i neŋge kɛrɛ na i ká i bu ŋgbɛɛn, na bu dí i ŋuniɛmbaa kɛrɛ, na bu yára bo
wɔ ka n sin.
17 Dama Nyɛmɛ maari bu yoori kabo i koro a. I maari bu yoori bu nɔɔkun na bu
fa bu fɛmɛya n kɛrɛ buka boro neŋgendɔrɛ, na i dí fɛmɛya n kɔ ju saŋga bo Nyɛmɛ
nɔaniɛ ni bá yo yiiwa ni.
18 Bara n bo a ŋuuri i n la miɛ kpiri n bo i ti durunya n nu nfɛmɛm kɛrɛ tii n a."

18

Kabo Babilɔn miɛ kpiri n kpaasi barasu ni

1 Nyini sin, na ma kaaki aŋu mɛrɛkɛ be ka i fite aŋgoro sujura, i la yiko agaya, na
i woowa n ata wein abara ayɛ durunya n kɛrɛ.
2 Na wɔ yɛ i konvi su atiɛn faŋga su ka,
"Wɔ kpaasi. Babilɔn miɛ kpiri n akpaasi.
Wɔ kaaki awiɛwiɛ tiɛm, ni ajinim,
ni deke ŋgbɛɛnŋgbɛɛnm,
ni anuma tiɛm woobiri wɔ.
3 Dama durunya n nufɔm kɛrɛ nuuri i nzan
ye bu kɔɔri somaya yiri dɔ a.
Na durunya n nu nfɛmɛm kɛrɛ kɔ kpiniiri yiri yoori bu soma.
Na kabo i la ajɛkɛ na i koro tara má i ŋu ni,
durunya n nu watafɔm gusu nya bu ajɛkɛ fite i dɔ ɔ."
4 Na ma kaaki ati akonvi be ŋga bekun, ka i sujɔjɔ aŋgoro n nu, i ŋa,
"M minɛm, am fite miɛ n nu,
na má am yo bu satiɛ yoowa n be,
na má wahara n bo i suba bu dɔ n tu am.
5 Dama miɛ n nufɔm satiɛ yoowa n aju Nyɛmɛ dɔ aŋgoro,
na i wara koro fi má bu satiɛ yoowa n sa.
6 Sam bo bara n yoori bu ni, yo i gusu sɔ,
tɔ i kaari i ŋusu nnyɔ.
Ma i ŋu kekereke tara kabo i yo ma minɛm ŋuuri kekereke ni.
7 Kabo i yo wuraari i ŋu kpiri na i diiri i tii barasu ni,
kere i kekereke na i ahore gusu saaki sɔ.
Dama i ŋa, 'Ma di fɛmɛ, m ti má kunafɔ,
m ahore sáaki má cɛɛn be.'
8 Nyini dɛɛ ti, lekun ye kekereke bá tɔ i ŋu a.
Yiri la tukpaki, ni ahoresaaki, ni ahɔɛ.
Na sin yára i,

dama Micɛra Nyɛmɛ n bo i cin i sui n la yiko agaya.”
9 Na durunya n nu nfɛmɛm bo bu kɔ kpiniiri i na bu ni yiri diiri bu tii ni, bu ŋu
kabo sin je i, na bu ŋu kabo ŋmisini yasu kɔ aŋgoro barasu, na bu sún, na bu bó
awie.
10 Kekereke n bo wɔ tu i n dɛɛ ti, i ma bu sɛrɛ wɔ, na bu jina dede, na bu nya suse
ka,
“Keto, keto, am niɛ ahin miɛ bambaka ni.
Babilɔn bo i ti miɛ kpiri n lɛɛ
ye ba kaba acin i sui, ye i kɛrɛ aka ŋgbɛɛn,
anyumbaa kata ni i teke n nu bɛrɛ n a.”
11 Na watafɔm bo bu wo durunya n nu ni susun, na bu sukoko miɛ ni, dama be to
má bu gɔɔri n kun.
12 Be to má bu sika, ni jɛtɛ, ni afere barasu nbem bo bu yo nyumi na bu la gɔ ni. Be
to má bu suturam barasu barasu bo bu yo nyumi na bu la gɔ ni. Be to má bu bakam
bo bu fa yo biɛ kpakpam ni, ni bu ayaba barasu kɛrɛ bo bu fa sui jee yo bu ni, ni
deke kɛrɛ bo bu fa baka fa sense bu, ni deke kɛrɛ bo bu fa jawii bulaari, ni yabuɛ fa
yo bu na bu la gɔ agaya.
13 Be kaaki to má bu toro neŋge barasum bo bu la nvanvani, ni ayiri kunkuunwa
nvanvani, ni baka nyunvuin nvanvanifɔ, ni nzan, ni ŋguin, ni kpɔnɔ samɛnɛ, ni diire,
ni naanim, ni nbɔɛm, ni kpɔŋgɔm, ni kpɔŋgɔ torokum, ni akɔɔm, ni domuɛm.
14 Na watafɔm n ase i ka,
“Dekem bo a yo koro bu agaya n kɛrɛ
aŋmati ayaki u,
u ajɛkɛm, ni u neŋge kpakpam kɛrɛ bo a la bu
akɔ ayaki u,
a nyá má i be kun.”
15 Watafɔm bo bu yoori neŋgefɔm nyini miɛ n dɛɛ ti ni, bu kɔ́ jina dede wɔ, dama
sɛrɛ ti bu fa kɔ kekereke n bo wɔ tɔ miɛ n nu ni, na bu ahore saaki agaya na bu sun.
16 Na bu se ka,
“Keto, keto, am niɛ ahin miɛ bambaka ni.
I yo kara sutura barasu barasu nyunyumi,
na i la sika jɔrɔkɔm,
ni aferem barasu barasu
bo bu yo nyumi na bu la gɔ agaya ni.
17 Nyini neŋge n kɛrɛ akaba aka ŋgbɛɛn,
anyumbaa kata ni i teke n nu bɛrɛ n a.”
Na lee bambaka kanfɔm, ni leefɔm, ni lee wurafɔm, ni bo bu juma nati tieku nzue
n su n kɛrɛ akɔ ajina dede.
18 Na bu jina niɛ kabo miɛ ni suje sin barasu na ŋmisini yasu kɔ aŋgoro ni, na bu
bo awie se ka, “Miɛ bɔnɔ wo bɛrɛ bo i ju ahin miɛ bambaka n a?”
19 Na bu susasa tuturi gɔ bu tii su na bu kere ka bu ahore asaaki agaya, na bu susun,
na bu suse ka,
“Keto, keto, am niɛ ahin miɛ bambaka n ni.
Dama minɛm kɛrɛ bo bu la lee bambakam na bu juma nati tieku nzue n su n
nya bu neŋgem fite nyini miɛ n dɛɛ ajɛkɛ n nu wɔ.
Ye wɔ kaba aka ŋgbɛɛn,
anyumbaa kata ni i teke n nu bɛrɛ n a.
20 Ambɛrɛ bo am wo aŋgoro nu,
ni Nyɛmɛ minɛm, ni Yesu jaramasam, ni Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm,
am ma am ahore jɔ
fa kɔ kabo miɛ kpiri n aka ŋgbɛɛn barasu bɛrɛ ni,

dama Nyɛmɛ subisa i nɔɔ nu ma am a.”
21 Na Nyɛmɛ mɛrɛkɛ faŋgafɔ be n afa yabuɛ bambaka, na wɔ fa atu aji tieku nzue
n nu, na wɔ se ka,
“Sɔ ye Nyɛmɛ fá Babilɔn miɛ kpiri n
fa ji wuum a,
na i busu be bá ŋu má.
22 Be ti má deke be ŋga miɛ n nu kun,
i biɛku kanfɔ o, i jue difɔ o, i tere kanfɔ o, ni awiɛ kanfɔm.
Na jumayofɔ barasu be mmɔɔ gusu wo má miɛ n nu kun,
be ti má ŋgani san yabuɛ be ŋga miɛ n nu kun.
23 Na fitana haari kun n kpein
je má miɛ n nu cɛɛn be na be ŋu i.
Be ti má konya ni konyafan kuyigindi ŋga miɛ n nu kun,
dama watafɔm bo bu yo wo nyini miɛ n nu
yo ti nfaŋgafɔm wɔ durunya n kɛrɛ nu,
na miɛ nufɔm yo boboyaya sam dadaka durunya n nufɔm kɛrɛ.
24 Nyɛmɛ acin miɛ n nufɔm sui a,
dama bɛrɛ yo kuunri Nyɛmɛ minɛm, ni i nɔaniɛ kanfɔm n a,
ni minɛm kɛrɛ bo ba kun bu durunya n nu ni, bɛrɛ yiiri bu mbunja.”

19

1 Nyini sin, na ma ti akonvi be ŋga aŋgoro, ka jama beberebe akonvi, bu ŋa,
“*Haleluya*, ya kansi Nyɛmɛ,
ya Mi Nyɛmɛ n ama ya nya tiide a,
yiri ti kpiri ni yikofɔ a.
2 I di jɔrɛ ni i atin su, ni nahɔrɛ wɔ.
Wɔ di bara sakara n jɔrɛ,
yiri bo i maari durunya n nufɔm kɛrɛ kpini nbaram
na bu kɔ somaya
na bu yo sa ŋgbɛɛnŋgbɛɛnm kɛrɛ,
na wɔ cin i sui, dama yiri yo kuunri Nyɛmɛ akɔɔm n a.”
3 Na jama n bo bu wo aŋgoro n akaaki ayɛ bu konvi su atiɛn ase ka,
“*Haleluya*.
Sin n bo i sudi miɛ ni ŋmisini n suyasu sukɔ aŋgoro
haari ni saŋga bo i la má awieeri.”
4 Na nkpiɛnkpiɛn aburanyɔ ni nnam, ni deke ŋgɔɔfɔ nnam sukutu sukansi Nyɛmɛ
bo i tana fɛmɛya biɛ n su ni, na bu se ka,
“Ami. *Haleluya*.”

Nyɛmɛ Bɔmbaa n konyaya jɔrɛ ni

5 Na akonvi be afite fɛmɛya biɛ n nu, i ŋa,
“Ambɛrɛ Nyɛmɛ akɔɔm kɛrɛ,
tarakam ni nfaŋgafɔm,
bo am soro Nyɛmɛ ni,
am kɛrɛ kansi i duma.”
6 Na ma ti akonvi be naŋmiɛ ŋga, i ti ka jama beberebe suyo naŋmiɛ wɔ, na i yo
naŋmiɛ, kabo nzue soŋgi na i yo naŋmiɛ ni, na i kaaki ti kabo nzue tiɛntiɛn na i yo
naŋmiɛ ni, i ŋa,
“*Haleluya*,
Ya Mi Nyɛmɛ Fɛmɛ Kpiri n
adi i fɛmɛya n kisa.

7 Am ma ya ahore jɔ na ya yo ya kunnu koroowa,
na ya wura i kpiri,
dama saŋga n aju bo Bɔmbaa ni já i konya ni,
konya n gusu asɛsɛ i ŋu su aŋminda i.
8 Nyɛmɛ ama i sutura casi fofoe papasi ka i fa kara."
Sutura fofoe papasi n la Nyɛmɛ minɛm sakpa yoowam ni.
9 Na mɛrɛkɛ n ase m ka m kɛrɛ ka, "Terefiɛ wo minɛm bo Bɔmbaa n abaandi bu ka bu ba di konyaya diire n be i dɔ."
Na wɔ kaaki ase ka, "Ahin nɔaniɛ ti nahɔrɛ wɔ, i fite Nyɛmɛ dɔ ɔ."
10 Na ma kutu i jaa bu asiɛŋgu ka m su i, na wɔ se m ka má m yo sɔ, ama, m kansi Nyɛmɛ ŋgumi. Na wɔ kaaki ase m ka, "M ti u beŋgu akɔɔ, ni u ninbaam bo bu di Yesu daani kere minɛ n be wɔ." Jɔrɛ n kɛrɛ bo Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm kaanri i ni, bu diiri ahin Yesu n daani wɔ.

Sɔnɔ n bo i fun kpɔŋgɔ fofoe n jɔrɛ

11 Na ma ŋu ka aŋgoro ateke, kpeŋga na ma ŋu kpɔŋgɔ fofoe be, bu fere bo i tana su n duma ka, Bo i la Dabuŋu ni Nahɔrɛfɔ, i di minɛm jɔrɛ kabo i ti ye ni ka i di bu nahɔrɛ su wɔ, na i kun i luɛ ni nahɔrɛ su.
12 I nyumbaa kɛrɛ je ka sin fofoe, na i butu fɛmɛya kere beberebe i tii su. Duma kɛrɛɛwa be mata i, be si má nyini duma ni, má ka yiri ŋgumi si a.
13 I wura sutura yorom barasu be bo ba fa i awura mbunja nu, na bu fere sɔnɔ n duma ka Nyɛmɛ Nɔaniɛ.
14 Na Nyɛmɛ sojam bo bu wo aŋgoro n fun kpɔŋgɔ fofoe su i su, bu wura sutura casi fofoe papasi.
15 Takobe nana bo i fá kunma durunya n nufɔm wo i nɔɔ nu, na i bíta bu kekereke kabo naŋkasi fa bulaari kɔrɔma tu bo i naanim barasu ni, na i tíɛntiɛn bu su kabo bu fa baka suuwa gɔ kunma nu na bu miɛmiɛ yi i nzue ni, dama Micɛra Nyɛmɛ Kpiri n afa yaa agaya.
16 Ba kɛrɛ i duma i sutura n su, ni i jaa sɔɔwa su ka, "Nfɛmɛm kɛrɛ Fɛmɛ ni mibiɛm kɛrɛ Mibiɛ."
17 Na ma ŋu mɛrɛkɛ be ka i jina wiɛ n su, na wɔ yɛ i konvi su atiɛn faŋga su ase anumam kɛrɛ bo bu tu aŋgoro na bu di niɛ n ka, "Am bra na am ba tiɛn am nɔɔ na am di ahin diire beberebe n bo Nyɛmɛ sufa ma am ni,
18 am ba di nfɛmɛm ŋuniɛmbaa, ni sojam nkpiɛnm ŋuniɛmbaa, ni nfaŋgafɔm ŋuniɛmbaa, ni kpɔŋgɔ niɛ, ni minɛm bo bu fun kpɔŋgɔm n ŋuniɛmbaa, ni adamande barasu kɛrɛ ŋuniɛmbaa, bo bu ti akɔɔm ni bo ba de bu tii, ni bo bu ti minɛ ŋgbiŋgbirim, ni bo bu ti minɛ kan kanm ni."
19 Na ma ŋu boro neŋgendɔrɛ n ni durunya n nu nfɛmɛm, ni bu sojam, ka, ba tiɛn bu nɔɔ acici na bu kun luɛ ni yiri n bo i tana kpɔŋgɔ fofoe n su ni, ni i jama nbaam.
20 Na ba tara boro neŋgendɔrɛ n ni kɔrɛfɔ n bo i yo i ŋu ka i kan Nyɛmɛ nɔaniɛ ni. Yiri yo yoori alekutura sam boro neŋgendɔrɛ n nyunu, na wɔ dadaka minɛm bo bu deeri boro neŋgendɔrɛ n anyaari seewa na ba su i amɔɛ ni. Na ba fa boro neŋgendɔrɛ n ni kɔrɛfɔ n ni bu ŋgɔɔ aji sin n nu, bo i je ka ferewita na i da ka tieku ni.
21 Minɛm bo bu kaari ni, na yiri n bo i tana kpɔŋgɔ n su n afa takobe n bo i wo i nɔɔ nu n akun bu kɛrɛ. Na anumam kɛrɛ adi niɛ na bu kunnu ayi.

20

Kabo bu nyi Sitana afɔ akpii kun n jɔrɛ

1 Na ma ŋu mɛrɛkɛ be ka i fite aŋgoro suba, i bita deke nbem i saa nu, kun
la kadombaa bo i tu kunma ŋgoŋgo bo i la má awieeri ni, na kun gusu la jɔrɔkɔ
bambaka faŋgafɔ be.
2-3 Na wɔ tara woo tiɛ ni, dada dɛɛ woo tiɛ n bo i ti Sitana ni, na bu kaaki fere i
ka Dadakafɔ ni, na wɔ fa jɔrɔkɔ n acici i, na wɔ fa i atu kunma ŋgoŋgo n bo i la má
awieeri n nu, ka i wó dɔ haari afɔ akpii, na wɔ tu kunma n anɔ ni, na wɔ ta akata su,
na má i koro fite na i dadaka durunya n nufɔm bekun, ama, i wo dɔ haari afɔ akpii
n ba ju. Nyini sin, na bu nyáŋgi i ji kaan.
4 Na ma ŋu fɛmɛya biɛm, Nyɛmɛ ama bo bu tana sum n atin ka bu di minɛm jɔrɛ.
Na ma kaaki aŋu bɛrɛ bo bu yo wuuri Yesu ti ni. Minɛ yo kpiɛɛri bu tii a, dama bu
yo kaanri Nyɛmɛ jɔrɛ na ba di Yesu daani n dɛɛ ti. Bɛrɛ keteeri ka bu su má boro
neŋgendɔrɛ n ni i amɔɛ n a, bɛrɛ la bo bu kaaki keteeri ka bu de má i nyaari seewa
bu ŋuma wara bu saa su n a, ye ba teŋge bu yiwee n nu anya ŋgɔɔ, na bu ni Kristo
Tiidefɔ n saŋga di fɛmɛya afɔ akpii.
5 Ahin ti yiwee teŋge ciciri su n a. Ama, minɛm bo ba wu na ba ka ni, bɛrɛ teŋge
má haari kɔ ju afɔ akpii n awieeri.
6 Bɛrɛ n bo bu du mɔ teŋgeeri bu yiwee nu ni, na bu ti minɛ casim n ni, terefiɛ wo
bu dɔ, bɛrɛ ŋú má yiwee nnyɔ su n kun, bɛrɛ yó Nyɛmɛ ni Kristo Tiidefɔ sayoowa
dɔŋguyofɔm a. Na bu ni yiri sáŋga di fɛmɛya n afɔ akpii.

Kabo Nyɛmɛ kunmaari Sitana ni

7 Afɔ akpii n nyaari kɔ juuri, na Nyɛmɛ má bu yi Sitana n dansaraka sɔɔ n nu ji.
8 Na i kó dadaka adamande barasu barasu kɛrɛ bo bu wo durunya n nu ni, Gogi ni
Magogi asiɛn n kɛrɛ, na i tíɛn bu kɛrɛ nɔɔ na bu kó kun luɛ. Bu sunnu beberebe ka
kunma ŋmiɛ wɔ.
9 Na ba tɛrɛki abara ayɛ durunya n deke kɛrɛ, na ba bara ayɛ miɛ n bo Nyɛmɛ koro
i agaya ni, deke bo i minɛm wo ni, ama, na sin afite aŋgoro aba ayara bu.
10 Na ba fa Sitana n bo i dadaka bu n aji cɛɛma sin n nu, bo i je ka ferewita na i
da ka tieku ni, deke bo bu faari boro neŋgendɔrɛ n ni kɔrɛfɔ n bo i yo i ŋu ka i kan
Nyɛmɛ nɔaniɛ n jiiri nu ni. Dɔ na bu dí wahara, kɔŋguɛ ni wiɛsu saŋga kɛrɛ.

Kabo Nyɛmɛ dí minɛm jɔrɛ awieeri su ni

11 Na ma ŋu fɛmɛya biɛ bambaka fofoe be, ni bo i tana su ni. Na aŋgoro ni asiɛŋgu
kɛrɛ amini i nyunu, bu wo má bɛrɛ kun.
12 Na ma ŋu minɛm bo ba wu ni, nfaŋgafɔm ni tarakam kɛrɛ, ka bu jina fɛmɛya
biɛ n nyunu. Na ma kaaki aŋu ka be suteke kadasim, na be gusu suteke kadasi bo i ti
ŋgɔɔ dɛɛ ni. Nyini kadasim ye bu fa diiri minɛm bo bu wuuri n jɔrɛ a, bu sayoowa
kɛrɛ bo bu yo yoori wo nyini kadasim n nu.
13 Na tieku n awɔrɔ minɛm bo ba wu n ama, na Yiwee, ni Yiweefɔm Woobiri n
awɔrɔ minɛm bo ba wu n ama, na Nyɛmɛ afa bu sayoowa bo bu yo yoori adi bu jɔrɛ.
14 Na wɔ fa Yiwee, ni Yiweefɔm Woobiri n aji sin n nu, bo i je ka ferewita na i da
ka tieku ni. Ahin sin ni ti yiwee nnyɔ su n a.
15 Na ba fa sɔnɔ kɛrɛ bo i duma awo má ŋgɔɔ kadasi n nu aji sin ni.

21

Aŋgoro ni asiɛn fɔfɔrɛ n jɔrɛ

1 Na ma ŋu aŋgoro fɔfɔrɛ ni asiɛn fɔfɔrɛ, dama aŋgoro dawa n ni asiɛn dawa n
kɛrɛ wo má bɛrɛ kun, na ma ŋu ka tieku nzue n gusu wo má bɛrɛ kun.
2 Na ma ŋu miɛ casi ni, Yɛrusalem fɔfɔrɛ n ka i fite Nyɛmɛ dɔ aŋgoro sujura ba
asiɛŋgu, wɔ sɛsɛ i ŋu su ka konya bo i sukɔ ajaa.
3 Na ma ti akonvi bambaka be ŋga fɛmɛya biɛ n nu, i ŋa,

"Am niɛ fɛn, Nyɛmɛ woobiri wo adamandem dɔ,
na i wó bu dɔ.
Na i fá bu yo i minɛm.
Yiri ni i tii wó bu dɔ na i yó bu Nyɛmɛ a.
4 Yiri núnuka bu nyunvuin kɛrɛ bu nyumbaa nu a,
yiwee wo má bɛrɛ kun, ahoresaaki wó má bɛrɛ kun,
minɛm sún má kun, na minɛm dí má yaari kun,
dama deke dawam kɛrɛ asin."
5 Na bo i tana fɛmɛya biɛ n su n ase ka, "Niɛ fɛn, m suyo deke kɛrɛ fɔfɔrɛ." Na wɔ kaaki ase m ka, "Kɛrɛ ahin nɔaniɛ ni, dama i ti nahɔrɛ wɔ, na i la dabuŋu."
6 Na wɔ se m ka, "Wɔ yo awie, mini ti mɔfɔ a, na m kaaki ti kasinfɔ, mini ti deke kɛrɛ bumboori ni i awieeri a. Sɔnɔ kɛrɛ bo nzuehɔɛ tiiri i, m má i nu nzue n bo i ma ŋgɔɔ ni, na i mi tɔ́ má kaari.
7 Sɔnɔ kɛrɛ bo i diiri nasara, m má i ahin aceerim ni, na m yó i Nyɛmɛ, na m fá i yo m wa.
8 Ama, sɛrɛfɔm, ni minɛm bo ba yo má m yarada, ni daŋgba yofɔm, ni minɛ kunfɔm, ni nbara kpinifɔm, ni somaya kɔfɔm, ni bo bu di ayiri ŋgbɛɛnŋgbɛɛn, ni munzueyifɔm, ni amɔɛ sufɔm, ni kɔrɛfɔm kɛrɛ, bu woobiri la cɛɛma sin n bo i je ka ferewita na i da ka tieku ni. Nyini yiwee ni ti yiwee nnyɔ su n a."

Yɛrusalem fɔfɔrɛ n jɔrɛ

9 Na mɛrɛkɛ kun aba m dɔ, i ti mɛrɛkɛ nsom bo bu bita awieeri su dɛɛ kekereke ayaba nsom nu kun wɔ, na wɔ ba ase m ka, "Bra, na m kere u Bɔmbaa n konya ni."
10 Na Awiɛwiɛ Casi n dɛɛ yiko nu, na mɛrɛkɛ n afa m akɔ buka bambaka n bo i ti lenleŋge n tii su, na wɔ kere m Yɛrusalem miɛ kpiri n bo i ti casi ni, i fite Nyɛmɛ dɔ aŋgoro sujura ba.
11 Na i je na i ta wein kabo Nyɛmɛ jirima woowa n ti ni, na i sujeje kɔkɔrɛ ni sosofura nzue ka afere nyunyumi barasu be bo i da cain ka niɛɛnu.
12 Ba ta kobe bambaka bo i wo aŋgoro abara ayɛ miɛ ni, na i la anɔ buru ni nnyɔ, anɔm kɛrɛ su la mɛrɛkɛ kun kun bo bu jina ŋminda. Ba kɛrɛ Yisareli anɔ barasu buru ni nnyɔ n duma agɔ anɔ n kun kun kɛrɛ su.
13 Kobe n bue nna n kɛrɛ la anɔ nsan nsan, nsan wo wiɛ afiiri, na nsan wo wiɛ atɔɔri, na nsan nsan wo gbɛɛnŋgbɛɛn bue nnyɔ n kɛrɛ.
14 Miɛ n kobe n ajaari seewa yabuɛ n ti buru ni nnyɔ ɔ, ye bu nya taari kobe n taka su. Ba kɛrɛ Bɔmbaa n jaramasa buru ni nnyɔm duma agɔ yabuɛ n kun kun kɛrɛ su.
15 Na mɛrɛkɛ n bo i jɔjɔɔri m dɔ n bita sika kara i saa nu, bo i fa sunsun niɛ kabo miɛ n ti bambaka barasu, ni kabo kobem n anɔm ti tɛtɛrɛ barasu, na i kaaki sunsun niɛ kabo kobe n aŋgoro ti barasu.
16 Miɛ n ataari n ti ka sɔɔ laŋgba dɛɛ su wɔ, i tintiin, ni i tɛtɛrɛ kɛrɛ sɛ wɔ. Na mɛrɛkɛ n afa i sika kara sunsuunwa n asunsun miɛ ni, i tintiin su ti kilo akpii nnyɔ ni yaa nna wɔ, nyini ti, i tintiin, ni i tɛtɛrɛ, ni i aŋgoro kɛrɛ sɛ wɔ.
17 Na mɛrɛkɛ n asunsun kobe n gusu, kabo adamande bo ajaari ni, na i aŋgoro akɔ ayasu ka ajaari boowa kun kun kɔ ju yaa ni aburana ni nna.
18 Bu faari yabuɛ nyunyumi barasu be bo bu fere i ka jasapa ni taari kobe n a, na ba fa sika bo i da cain ka niɛɛnu, ata miɛ n ni i tii.
19 Yabuɛ n bo bu fa seeri miɛ n kobe n ajaari n ti yabuɛ barasu nyunyumi, na i kɛrɛ busu wo i ŋgumi ŋgumi. I ti kabo Nyɛmɛ sayoowa dɔŋguyofɔ kpiɛn n sana i tanlɛɛ su na i wo i hoe su ni. Bu fere bu ka jasapa, ni safiri, ni agata, ni ɛmɛradi,
20 ni oniki, ni caniliya, ni krisolite, ni berili, ni topasi, ni krisoparasi, ni jasinti, ni amɛtisiti.
21 Bu faari afere fofoe nyunyumi barasu be fa yoori anɔ buru ni nnyɔm n a. Bu faari sika fa yoori miɛ n atin natiiwa kɛrɛ a, na i da cain ka niɛɛnu.

22 Ma ŋu má Nyɛmɛ Sereebiri Awuru be miɛ n nu, dama ya Mi Nyɛmɛ Fɛmɛ Kpiri
n ni Bɔmbaa n ade Nyɛmɛ Sereebiri Awuru n jinaabiri a.
23 Miɛ n koro má wiɛ ni sara na bu ta wein ma i, dama Nyɛmɛ jirima woowa ni ti
i wein a, na Bɔmbaa n ti i fitana.
24 Na durunya n nu adamande barasu kɛrɛ sunati i wein nu wɔ, na durunya n nu
nfɛmɛm fa bu ajɛkɛ kɛrɛ ba wura nu.
25 Miɛ n anɔ ni téke wɔ saŋga kɛrɛ, dama ka kɔŋguɛ wo má dɔ.
26 Na adamande barasu kɛrɛ bo bu wo durunya n nu ni fá bu neŋge kpakpam ni
bu jirima na bu fá wura nu.
27 Ama, deke kɛrɛ bo i ti má casi wúra má miɛ n nu, ni minɛm bo bu su amɔɛm, ni
minɛm bo bu bu kɔrɛm ni. Má ka minɛm bo bu duma wo Bɔmbaa ni ŋgɔɔ kadasi n
nu ni ŋgumi wúra nu a.

22

1 Na mɛrɛkɛ n akaaki akere m kunma nzue bo i ma ŋgɔɔ, i da cain kabo niɛɛnu ti
n wɔ, i soŋgi fite Nyɛmɛ ni Bɔmbaa n fɛmɛya biɛ n nu wɔ,
2 na i susoŋgi miɛ n atin n afiɛn ni. Kunma n bue nnyɔ n kɛrɛ, baka n bo i ma ŋgɔɔ
n jinjina ahɛmɛ. Na i susu suuwa barasu buru ni nnyɔ afɔ kɛrɛ, sara kɛrɛ ni i suuwa.
Na bu sufa i nyawa n tuntun durunya n nu adamande kɛrɛ tɔrɛm.
3 Deke bo Nyɛmɛ ayo i nɔɔ ŋgbɛɛn wó má miɛ n nu. Ama, Nyɛmɛ ni Bɔmbaa n
fɛmɛya biɛ ni wó dɔ, na i akɔɔm n súsu i.
4 Bu ŋú i nyunuawa dika kabo i ti barasu, na i kɛ́rɛ i duma gɔ bu ŋuma su.
5 Awosin wó má dɔ, be koro má fitana dɔ, na bu kaaki koro má wiɛ dɔ, dama ya
Mi Nyɛmɛ Fɛmɛ ni i tii yó bu wein a. Na bu dí fɛmɛya bo i la má awieeri.

Kabo Yesu seeri ka i cɛ́ má, i káaki ba ni

6 Na mɛrɛkɛ n akaaki ase m ka, “Ahin nɔaniɛm n ti nahɔrɛ wɔ, na i ti deke bo sɔnɔ
yo i yarada. Ya Mi Nyɛmɛ Fɛmɛ bo i faari i Awiɛwiɛ Casi n wuraari i nɔaniɛ kanfɔm
nu ni, yiri asunma i mɛrɛkɛ n ka i ba se i akɔɔm fa kɔ sa bo i yó kisa bɛrɛ n a.”
7 Ya Mibiɛ Yesu ŋa, “Am so am sui. I cɛ́ má, m bá kisa. Terefiɛ wo sɔnɔ kɛrɛ bo i
deeri nɔaniɛ n bo i wo ahin kadasi n nu na i jɔjɔ fa kɔ sa bo i bá yo n ŋu.”
8 Mini Yohane tiiri, ye m ŋuuri ahin deke n kɛrɛ, m tiiri na m ŋuuri i sɔ ni, na ma
kutu mɛrɛkɛ n bo i kereeri nyini dekem n jaa bu ka m su i.
9 Na wɔ se m ka, má m yo sɔ, ama, m kansi Nyɛmɛ ŋgumi. Na wɔ kaaki ase m ka,
“M ti u beŋgu akɔɔ, ni u ninbaam bo bu ti Nyɛmɛ nɔaniɛ kanfɔm, ni bo bu de nɔaniɛ
n bo i wo ahin kadasi n nu n be wɔ.”
10 Na wɔ kaaki ase m ka, má m se ka m fiɛ nɔaniɛ n bo i wo ahin kadasi n nu na i
jɔjɔ fa kɔ sa bo i bá yo n su, dama i cɛ́ má, i kɛrɛ yó kisa.
11 I ŋa sɔnɔ kɛrɛ bo i yo satiɛ, ma i kɔ su yo i satiɛ, sɔnɔ kɛrɛ gusu bo i yo i daŋgba
sa ni, ma i kɔ su yo i daŋgba sa ni, na sɔnɔ kɛrɛ gusu bo i yo sakpa, ma i kɔ su yo i
sakpa ni, na sɔnɔ kɛrɛ gusu bo i ti casi, ma i kɔ su wo i casi wo.
12 Ya Mibiɛ Yesu ŋa, “Am so am sui. I cɛ́ má, m bá kisa, na m bá tɔ sɔnɔ kɛrɛ kaari
kabo i jumayoowa ti barasu.
13 Mini ti mɔfɔ a, na m kaaki ti kasinfɔ, mini ti deke kɛrɛ bumboori ni i awieeri
n a.”
14 Terefiɛ wo minɛm bo ba ŋmisi bu suturam ayo casi n dɔ, adena bu koro nya atin
di baka n bo i ma ŋgɔɔ n dɛɛ suuwa ni, na bu fa miɛ n anɔ n wura miɛ n nu.
15 Ama, daŋgba yofɔm, ni bo bu di ayiri ŋgbɛɛnŋgbɛɛn, ni bara kpinifɔm, ni somaya
kɔfɔm, ni minɛ kunfɔm, ni amɔɛ sufɔm, ni bo bu bu kɔrɛ bu nɔaniɛ jɔjɔɔwa ni bu sa
yoori nu n kɛrɛ koro wura má miɛ n nu.

16 “Mini Yesu asunma m mɛrɛkɛ n ka i ba se am ahin jɔrɛ n a, ambɛrɛ bo am wo
Kristo jamam n nu ni. Mini ti Fɛmɛ Davidi anuma a, na m ti asaakojo bo i ta ni.”
17 Awiɛwiɛ Casi n ni konya n ŋa, “Bra.”
Sɔnɔ kɛrɛ bo i ti ahin, ma i mi gusu se ka, “Bra.”
Na sɔnɔ kɛrɛ bo nzuehɔɛ ati i,
na i koro ŋgɔɔ nzue ni,
i bra na i ba de nu ŋgbɛɛn.

Awieeri su n jɔrɛ

18 Mini Yohane subɔbɔ sɔnɔ kɛrɛ bo i ti ahin kadasi n nu jɔrɛ fa kɔ sa n bo i bá yo
n lɛɛ, ka sɔnɔ kɛrɛ bo i faari nɔaniɛ be bukaari su, Nyɛmɛ fá kekereke n kɛrɛ bo i wo
ahin kadasi n nu n buka i mi su.
19 Na sɔnɔ kɛrɛ gusu bo i yiiri nɔaniɛ n bo i wo ahin kadasi n nu n be, Nyɛmɛ yí i
mi n aceeri na i nya má baka n bo i ma ŋgɔɔ n dɛɛ suuwa n be, na i má i wura má
miɛ casi n nu, kabo ba kɛrɛ bu jɔrɛ ahin kadasi n nu.
20 Yiri n bo i di ahin jɔrɛm kɛrɛ daani n ase ka, “Nahɔrɛ. I cɛ́ má, m bá kisa.”
Ma i yo sɔ. Ya Mibiɛ Yesu, bra. Ami.
21 Ma ya Mibiɛ Yesu buka Nyɛmɛ minɛm kɛrɛ. Ami.